Kommunstyrelsen

Kallelse

Nämnd	Kommunstyrelsen
Datum och tid	2022-02-08, kl. 8:00
Plats	Kommunkontoret i Östhammar, SR Gräsö och digitalt via Zoom
Sekreterare	Ania Lehtinen
Ordförande	Jacob Spangenberg (C)

Sammanträdet avslutas senast kl. 15.00, Lunch kl. 11.50

Ärendelista

1. Val av justerare 3
2. Fastställande av föredragningslista 3
3. Information från kommunförvaltningen 4

Kl. 8.30- 8.45 Peter Nyberg

4. Redogörelse för internremiss Översiktsplan 2022 5

Kl 8.45- 9.35 Emil Lindblom, Alice Möller, Senny Ennerfors, Marie Berggren

5. Beslut om samråd för Översiktsplan 2022 6

Kl 9.35- 9.45 Emil Lindblom, Alice Möller, Senny Ennerfors, Marie Berggren

6. Redovisning av LUPP-enkät 2020 7

Kl 9.45- 10.15 Sanna Hansson

7. Rapport från Upphandlingsenheten 8
8. Tillväxtstrategi - Östhammar 2035 9

Kl 10.15- 10.45 Ulf Andersson

9. Mervärdesavtal 11

Kl 10.45- 11.00. Ulf Andersson

10. Arbetsmetodik kopplat till satsningen på att hantera underhållsskulden i vårt fastighetsbestånd 13

Kl 11.00- 11.15 Ulf Andersson

11. Riktlinjer för tidsfrister gällande överträdelse av trafikföreskrifter. 15
12. Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022-2033, remiss 16
13. Förändrad tidsplan för avfallsplanen 18
14. Beslut om allmänna bestämmelser för VA samt Taxekonstruktion och Taxebilaga 19

Kl 11.15- 11.35 Lena Blad, Annelie Westin, Gästrike Vatten

15. Begäran om tillskott av eget kapital till Östhammars Vatten AB 21

Kl 11.35- 11.40 Lena Blad, Annelie Westin, Gästrike Vatten

16. Viljeinriktning samhällsbetalda resor 22

Kl 11.40- 11.50 Oskar Johansson

17. Information från Östhammars hem 24

Kl 12.50- 13.20 Jessika Eilardsson

18. Yttrande gällande granskning av hur kommunen arbetar för att säkerställa kompetensförsörjningen 25

19. Ny arbetsmiljöpolicy 27

20. Remiss – förslag till Region Uppsalas kulturplan 2023–2026 29

Kl 13.20- 13.35 Jonas Lennström, Peter Källman

21. Svar på motion från Irmeli Bellander (L) angående inrättande av tjänst som äldre och brukarombud 31

22. Svar på motion från Bo Persson (SD) och Martin Wahlsten (SD) avseende lägstanivå vad gäller städning av kommunens äldreboenden 32

23. Valärende; Ny ledamot i styrelsen för Fyrisåns Vattenförbund 33

24. Redovisning av medborgarmotioner 34

25. Information om granskning avseende förslag till detaljplan för Björnhålsskogen II 37

26. Bekräftelse av representation i kommunala pensionärsrådet och rådet för funktionsnedsatta 38

27. Delegationsbeslut 39

28. Anmälningsärende: Beslut om fördelning av anvisningar år 2022 till kommuner i Uppsala län 42

29. Anmälningsärenden från nämnder 44

30. Anmälningsärenden från bolag, stiftelser, etc. 46

31. Anmälningsärenden, domslut, rapporter med mera 48

1. Val av justerare

2. Fastställande av föredragningslista

KS-2021-658

3. Information från kommunförvaltningen

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Information i aktuella frågor från kommunförvaltningen.

KS-2022-4

4. Redogörelse för internremiss Översiktsplan 2022

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen tar del av yttranderedogörelsen och beslutar att godkänna de ändringar i översiktsplanen som internremissen föranlett.

Ärendebeskrivning
Översiktsplan 2022 för Östhammars kommun har under perioden 15 oktober – 15 november varit ute på internremiss inom förvaltningen och detta har sammanfattats i en yttranderedogörelse. En fullständig yttranderedogörelse har också upprättats för den som vill granska samtliga yttranden med tillhörande kommentarer från planenheten. De yttranden som inkommit har föranlett en del ändringar i planförslaget som kommunstyrelsen behöver ta ställning till.

Beslutsunderlag
Yttranderedogörelse internremiss ÖP 2022
Fullständig yttranderedogörelse internremiss ÖP 2022
Redogörelse för internremiss ÖP2022
ÖP2022 Internremiss samt tillhörande bilagor

Beslutsunderlag
Internremiss ÖP2022

Beslutet skickas till
Emil Lindblom
Alice Möller
Senny Ennerfors
Marie Berggren

KS-2021-658

5. Beslut om samråd för Översiktsplan 2022

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen beslutar att förslag till översiktsplan 2022 går ut på samråd med planförslaget efter att den grafiska designen justerats och den färdiga versionen för den tillhörande miljökonsekvensbeskrivningen färdigställts av konsults. Samrådet ska ske under perioden 14 februari – 18 april. Kommunstyrelsen beslutar också att samrådet ska ske digitalt i samarbete med kommunikationsavdelningen på Östhammars kommun.

Ärendebeskrivning
Revidering för Östhammars kommuns översiktsplan har pågått sedan 2019. I detta skede har ett samrådsförslag tagits fram av projektgruppen och detta har föregåtts av dialog inom förvaltningen samt ett formellt internt samråd med samtliga nämnder samt andra som ingår inom kommunkoncernen. Projektgruppen för översiktsplanen föreslår att översiktsplanen går ut på samråd till allmänheten enligt de lagstadgade regler som finns i PBL under perioden 14 februari – 18 april. Den grafiska designen har fortfarande mindre detaljer som måste justeras. Specialistkonsult för miljökonsekvensbedömningen har upphandlats efter internt samråd och de kommer att leverera ett färdigt utkast för MKB:n den 27 januari. Då rådande pandemi och de restriktioner som råder i dagsläget begränsar fysiska möten, bör samrådet ske digitalt och detta samordnas tillsammans med kommunikationsavdelningen på Östhammars kommun. Fem samrådsmöten, en för varje tätort (serviceort) kommer ske där fokus på respektive ort kommer att förordas tillsammans med möjlighet för generella frågor om översiktsplanen.

Beslutsunderlag
Översiktsplan 2022 samrådsförslag - Utkast

Ärendets behandling
Kommunstyrelsens tekniska utskott beslutade 2022-01-25 § 6, att ärendet ska fortsätta att beredas i kommunstyrelsens arbetsutskott.

Beslutet skickas till
Emil Lindblom
Alice Möller
Senny Ennerfors
Marie Berggren

KS-2022-

6. Redovisning av LUPP-enkät 2020

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen har tagit del av informationen.

Ärendebeskrivning
Beslut som rör unga ska bygga på kunskap om unga. Ungdomsenkäten LUPP (lokal uppföljning av ungdomspolitiken) är ett verktyg för att ta reda på hur ungas livssituation ser ut lokalt. Områden i enkäten: fritid, skola, politik och samhälle, trygghet, hälsa, arbete och framtid.

Syfte med LUPP:

- Skaffa kunskap om unga
- Tydliga verksamhetsmål
- Förbättra ungas levnadsvillkor
- Statistik, könsuppdelat
- Utveckling av verksamheterna
- Möjliggöra ungdomars inflytande
- Stärka ungdomars roll och visa att de kan påverka
- Sammanställa underlag till folkhälsoarbete
- Främja sektorsövergripande samarbeten

Beslutet skickas till
Handläggare: Sanna Hansson

7. Rapport från Upphandlingsenheten

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen har tagit del av rapporten.

Ärendebeskrivning

Föreligger rapport från Verksamhet Upphandling för perioden 2021-10-18 – 202-01-27

Beslutsunderlag

Rapport daterad 2022-01-28

Beslutet skickas till

Verksamhet Upphandling

KS-2021-105

8. Tillväxtstrategi - Östhammar 2035

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige föreslås anta Vision och Tillväxtstrategi för Östhammars kommun 2035. (Bilaga).

Ärendebeskrivning

De senaste åtta åren har en långsiktig tillväxtstrategi vuxit fram i kommunen. Den har visat positiva effekter men behöver en uppdatering med de utmaningar som också belysts under dessa år.
Nu förnyas strategin i en andra upplaga.
Tillväxtstrategin är en strategisk kompass för prioriteringar och kompletterar och kompletteras av andra styrdokument.
Tillväxtstrategin är en strategi för utvecklingen i hela kommunen - oavsett du är företagare, medborgare och oavsett var i kommunen du bor eller om du är deltidsboende i kommunen.

Följande justeringar i texten har genomförts i förhållande till det beslut som Kommunstyrelsen fattade 30 november 2021:

1. Visionen på sidan 11 lyfts fram till sidan 2
2. Dokumentet döps om till ”Vision och Tillväxtstrategi för Östhammars Kommun med sikte på 2035”
3. Sista meningen på sidan 7 lyfts fram tydligare.

Beslutsunderlag

Vision och Tillväxtstrategi för Östhammars kommun 2035

Ärendets behandling

Vid beredningen på kommunstyrelsens arbetsutskott 2022-02-01 § 11, yrkade Ylva Lundin (SD) och Pär-Olof Olsson (M) avslag till beslutet. Tomas Bendiksen (S) yrkade bifall till beslutet. Arbetsutskottet avslog avslagsyrkandena.

Ylva Lundin (SD) reserverade sig mot beslutet med följande motivering;

Trots upprepade inspel från oss Sverigedemokrater förhåller sig tillväxtstrategin inte med ett enda ord till det orosområde som ligger högst på agendan för svenska folket; den växande otryggheten. I de workshops som hölls tidigt 2021 var det också TRYGGHET som var det allt överskuggande ledord man ville se för kommunens utveckling. Vi vill vara en kommun som kan vara en tillflyktsort för de föräldrar som frågar sig var man kan bo för att deras barn ska kunna gå ensamma till och från skolan utan att riskera att bli hotade eller förnedringsrånade.

Utan en problemformulering avseende den kraftigt eskalerande otryggheten i Sverige finns det heller inget utrymme för en lösning, vilket är en avgörande brist med dokumentet.

Med detta dokument antas också en ny vision för kommunen. Vi anser det felaktigt att använda en tillväxtstrategi för att anta kommunens vision. Om vi nu alls ska ha en vision hör antagandet av denna samman med antagandet av ”styrhuset” och tillhörande måltal. Vi motsätter oss också innehållet i den föreslagna visionen då denna har inriktningen att alla kommuninnevånare ska känna samma sak, något som endast hör hemma i diktaturer.

[redacted]

KS-2021-107

9. Mervärdesavtal

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner verksamhetsberättelsen för 2021. (Bilaga).
Notera att det alltjämt är Styrgruppen som fattar det slutgiltiga beslutet avseende mervärdesavtalet.

Kommunstyrelsen har även tagit del av redovisningen av erfarenheter och skapade värden under avtalets första period samt ställt sig bakom den fortsatta inriktningen i för avtalets andra period.

Kommunstyrelsen beslutar också att – inom ramen för avtalets kommunala ersättning – uppdra åt förvaltningen att avsätta resurser inom ramen för den kommunala ersättningen och tidigare beviljade (ej ännu utnyttjade) insatser för att stärka kapaciteten i arbetet med att bereda förutsättningar för attraktivitetshöjande insatser enl. nedan.

Ärendebeskrivning

Mervärdesavtalet är ett avtal om mervärden. Avtalet tecknades 2009 mellan Östhammars kommun, Oskarshamns kommun, SKB och SKB:s ägare.
Avtalets konstruktion är sådan att delar (ca 20%) av avtalets resurser är avsedda för tiden innan tillåtlighetsbeslut för etablering av slutförvaret (period 1) och delar av avtalets resurser är avsedda för perioden efter regeringsbeslutet.
Efter regeringens besked 27 januari går samarbetet nu avtalet in i period 2.
I samband med detta har parterna i avtalet enats om vilka värden som skapats under period 1 och – med erfarenheter från period 1 – inlett förberedelserna för period 2. Utgångspunkterna för dessa förberedelser har utgjorts av de ”Inriktningsdokument…” som Kommunstyrelsen ställde sig bakom 2021 (KS-2021-107).

I enlighet med arbetsordningen för avtalet redovisar Östhammars kommun för SKB (och SKB:s ägare) arbetet med avtalet i kommunen.
Den redovisningen föregås av en presentation för Kommunstyrelsen.

Attraktiviteten är en avgörande framgångsfaktor för god tillväxt och – i förlängningen – goda förutsättningar att kompetensförsörja offentliga och privata verksamheter. Planen för attraktivitetsarbete och målen kopplade till detta är delvis beskrivna i kommunens *Tillväxtstrategi*. En del i detta är att stärka kommunikationer, tillvarata digitaliseringens möjligheter samt att den lokala servicen uppfattas som både tillgänglig och inbjudande för nuvarande och framtida kommunmedborgare. Att göra detta samtidigt som kommunen behöver se över och prioritera i sitt fastighets- och anläggningsutbud kräver såväl nära samverkan och dialog med kommunmedborgare och väl underbyggda analyser och beslutsunderlag.
Kommunstyrelsen ställer sig bakom att resurser från den kommunala ersättningen och tidigare beviljade (ej ännu utnyttjade) insatser fördelas att stärka kapaciteten i dessa delar, såsom t.ex. konsultstöd, personal och/eller förstudier.

Beslutsunderlag

Verksamhetsberättelse Mervärdesavtalet 2021 – presenteras på sammanträden den 1 februari

Mervärdesavtalet 2009

[redacted]

KS-2021-726

10. Arbetsmetodik kopplat till satsningen på att hantera underhållsskulden i vårt fastighetsbestånd

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen fattar beslut om föreslagen arbetsmetod.

Ärendebeskrivning
Östhammars kommun har fattat beslut om åtgärder för att hantera den underhållsskuld som finns i kommunens fastighetsbestånd. Åtgärderna möjliggörs genom extraresurser som tillförs fastighetsverksamheten under en femårsperiod med början 2022.
Satsningen är nödvändig och den utmanar förvaltningsorganisationen vad avser teknisk produktion, planering och kommunikation på ett sätt som ställer krav på effektivitet, samarbete och struktur.

I beslutet lyfts ett antal förutsättningar upp som grundläggande för ett framgångsrikt arbete (lokalpolicy, utveckling av årshjul, behovsanalys, samplanering och ekonomiska resurser). Utöver detta behöver vi även säkerställa kvalité i beslutsunderlag, en nära dialog mellan politiska beslutfattare och tjänstepersonsorganisationen under hela resan samt en aktiv ekonomisk styrning i vårt fastighetsbestånd.

Några av de kompletterande steg som föreslås i detta nygrepp kring vårt mark- och fastighetsbestånd är:

- Fastställande av en kommungemensam lokalförsörjningsplan där helheten belyses och görs överblickbar för fastighetsägaren
- Fastställande av en – till budgetprocessen – kopplad metodik för löpande lokalbehovsbedömningar, som underlag för såväl budget och flerårsplaner
- En ekonomisk genomlysning av kommunens fastighetsbestånd där fastighetsägaren ges en tydlig bild av den årliga kostnaden i beståndet. Genomlysningen ska även peka ut de potentialer till kostnadsreducering och intäktsförstärkning som finns i beståndet sett över en tioårsperiod.
- Tertialvis rapportering till Kommunstyrelsens tekniska utskott av planerade aktiviteter samt resultatet av genomförda insatser, kopplade till satsningen på att komma tillrätta med underhållsskulden i beståndet.
  Som en del i detta steg kommer även en nära dialog med verksamhetsnämnderna adderas till arbetsmetodiken.

Satsningen och utmaningen i detta långsiktiga arbete behöver genomsyras av hög kvalité i beslutsdokument och en nära dialog mellan de som är inblandade (utförare, beställare, verksamhet och verksamheternas kunder).

Inga nya resurser behöver tillskjutas för de föreslagna stegen. Dessa finansieras genom den kompletterande budgetram som tilldelats kopplat till åtgärderna för att hantera underhållsskulden.

Ärendets behandling

Ärendet har beretts i kommunstyrelsens tekniska utskott 2021-12-07 § 150.

Beslutet skickas till

Ulf Andersson

KS-2022-33

11. Riktlinjer för tidsfrister gällande överträdelse av trafikföreskrifter.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar riktlinjer för övervakningstider enligt förslag.

Ärendebeskrivning

Östhammars kommun har ett behov av att ge riktlinjer för tidsfrister för överträdelse av trafikföreskrifter, dvs minska tidsåtgång för när åtgärder ska vidtas.

Det gäller överträdelser i trafikförordningen eller föreskrifter kopplade till densamma, eller lokala trafikföreskrifter.

Idag så sköts parkeringsövervakning mm av anlitad tjänsteleverantör, och det är angeläget att det blir en tydlighet både för dem och för våra kommunmedborgare och besökare att det är dessa tidsfrister som gäller. Det minskar risken för att få sanktioner för den enskilde men också friktionen med kund för tjänsteleverantören samt handläggnings-, överklagandeärenden för kommunen.

Beslutsunderlag

Förslag till tidsfrister för överträdelse.

Beslutet skickas till

Tjänsteleverantör av parkeringsövervakning.

Anders Hedberg

Östhammar direkt

KS-2021-766

12. Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022-2033, remiss

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar förslag till yttrande och översänder densamma till regeringen.

Ärendebeskrivning

Östhammars kommun har mottagit regeringens remiss avseende Trafikverkets förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022-2033.

Den nationella planens präglas av såväl långa beslutsprocesser som stora investeringar, därav den långa tidshorisonten på planen, men den revideras även vart 4:e år för att kunna ta hänsyn till den tid som planen verkar i och som den påverkas av, tex lagstiftningsförändringar eller andra kostnadslägen som kräver omprioriteringar.

Den nationella planen för transportinfrastruktur beskriver hur den statliga infrastrukturen ska underhållas och utvecklas. Planen omfattar i huvudsak:

- drift och underhåll av statliga vägar och järnvägar
- investeringar i statliga vägar, järnvägar, farleder och slussar
- åtgärder för att minska infrastrukturens miljöpåverkan
- stöd till kommuner för att främja hållbara stadsmiljöer (stadsmiljöavtal)
- medel till forskning och innovation.

I transportsystemet behöver gång- och cykelvägar, vägar, järnvägar, hamnar och flygplatser samspela och komplettera varandra för att möta samhällets behov. Det trafikslags-övergripande perspektivet är grundläggande i planeringen av hur Sverige ska använda sin infrastruktur smartare och effektivare.

Utgångspunkten för Trafikverkets förslag är de transportpolitiska målen, inklusive klimatmålen. Trafikverkets övergripande prioritering är att enligt fyrstegsprincipen i första hand vårda och utveckla den infrastruktur som redan finns, samt vidta åtgärder som gör att den utnyttjas effektivt. Transportsystemets funktion, användning och miljöpåverkan påverkas även av en rad andra faktorer som inte är en del av infrastrukturplanen, såsom styrmedel, regleringar och upphandlad trafik. För att nå de transportpolitiska målen är infrastrukturen en pusselbit bland flera.

Förslaget till nationell plan visar på:

1. Fördelning av ökade ekonomiska ramar för utveckling och vidmakthållande
2. Resonemang runt det begränsade utrymmet för nya investeringar som föreslås

3. Trafikverkets prioriteringar och förslag i sammanfattning på investeringar och underhåll i respektive del av Sverige.

Parallellt med detta arbete har det bedrivits ett arbete hos länsplaneupprättaren, region Uppsala med en plan för transportinfrastrukturen i länet. Materialen är dessvärre inte synkroniserade i sin helhet men flera slutsatser kan trots detta dras.

Östhammars kommun har varit en aktiv part i arbetet med länsplanen och lämnar med dessa egna synpunkter även ett kompletterande stöd till de skrivningar över nationell plan som region Uppsala framför.

I detta sammanhang ska även nämnas den särskilda skrivelse som kraftindustrin har överlämnat till regeringen, vars huvudsakliga innehåll stärks och styrks av Östhammars kommun.

Redan i föregående planperiod för nationell plan 2018-2029 lämnade Östhammars kommun särskilt yttrande till regeringen avseende bland annat länsväg 288.

Remissvar ska inkomma till regeringskansliet senast 28 februari 2022.

Beslutsunderlag

Brev till regeringskansliet 2017-10-18 gällande nationella planen 2018-2029. Särskild fråga med dnr KS 2017-747, (TRV 2017/32405)
Brev till regeringskansliet 2022-01-XX gällande nationella planen 2022-2033, dnr KS 2021-766 (I2021/02884)

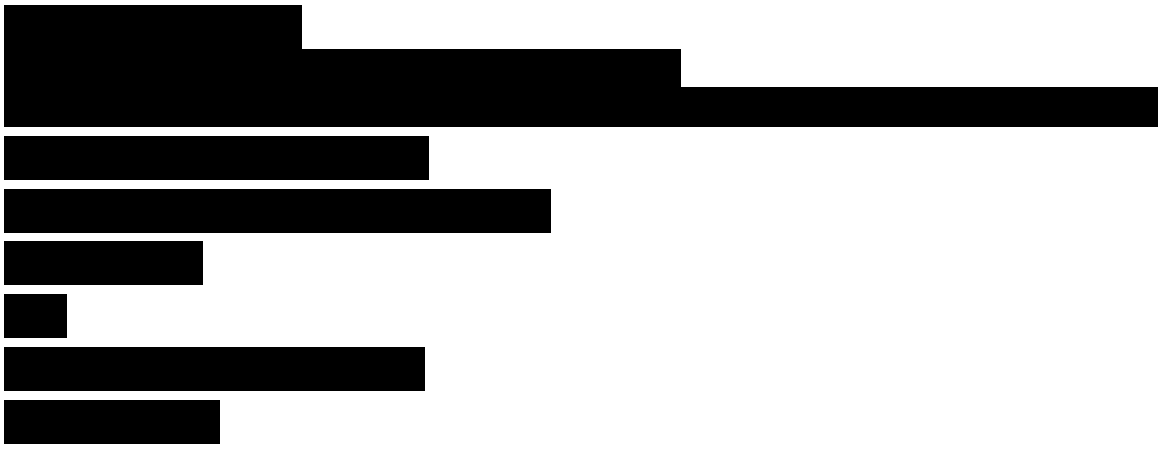

KS-2022-35

13. Förändrad tidsplan för avfallsplanen

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att revidera tidsplanen gällande framtagande av ny avfallsplan, samt informera kommunfullmäktige om den nya tidsplanen. Förslag till ny avfallsplan lämnas till politiskt fastställande under hösten 2022 och kan vara gällande från början av 2023.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige gav 2020-12-15, § 154 förvaltningen i uppdrag att arbeta fram en avfallsplan. Förvaltningen uppdrogs att revidera kommunens gällande avfallsplan och ta fram en ny avfallsplan samt bereda handlingarna till kommunfullmäktige under 2021.

Under 2021 har en konsultbyrå anlitats för att bidra i framtagandet av avfallsplanen och ett antal uppskattade workshops hölls under senhösten 2021 med såväl tjänstepersoner, politik som allmänhet. Till följd av höstens workshops har det identifierats ett behov av att skapa utrymme för dialog i specifika frågor ang mål och åtgärder. Med utgångspunkt i detta samt sjukdom har arbetet försenats och tidsplanen som kommunfullmäktige satt har inte kunnat hållas. Det färdiga dokumentet har inte kunnat presenteras kommunfullmäktige under 2021, varför tidsplanen behöver revideras.

Föreligger förslag till reviderad tidsplan som innebär:

- utställning av avfallsplanen under sommaren 2022
- beslut om ny avfallsplan i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige hösten 2022
- ikraftträdande av den nya avfallsplanen – årsskiftet 2022/2023.

[redacted]

KS-2021-670

14. Beslut om allmänna bestämmelser för VA samt Taxekonstruktion och Taxebilaga

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige föreslås besluta att nya Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA), Taxekonstruktion för Gästrike Vatten-koncernen och Taxebilaga gäller från 1 januari 2024 för Östhammar kommun i enlighet med bilaga 1-3. (Bilaga).

Ärendebeskrivning

Enligt ägardirektivet för Gästrike Vatten AB ingår att ta fram förslag till gemensam taxekonstruktion. Ett arbete har bedrivits för att lämna förslag på en reviderad taxekonstruktion och en genomlysning av befintliga dokument har skett. Syftet med revideringen är att uppdatera befintlig konstruktion inför att även Östhammar ska tillämpa samma taxekonstruktion. I samband med genomlysningen har även texterna i Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) setts över för att på samma sätt kunna få enhetlighet i arbetssätten inom koncernen. I arbetet har hänsyn tagits till arbetet som branschorganisationen Svenskt vatten bedrivit för att ta fram ett nytt basförslag för taxa.

Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) reglerar VA-huvudmannens och VA-abonnentens (fastighetsägare) rättigheter och skyldigheter gentemot varandra. Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner har bestämmelser (ABVA) per kommun, texterna är likalydande och är den text som förslås bli den gemensamma. Östhammar kommun har en egen ABVA som nästan är identiskt med den som övriga kommuner har, vilket gör att de nya bestämmelserna innebär små justeringar och inte några förändringar för kunderna.

Eftersom taxekonstruktion är en justering av nuvarande konstruktion för Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner innebär det marginella förändringar för kunderna. För Östhammar kommun innebär förslaget en helt ny konstruktion och förslaget är därmed att införa de gemensamma dokumenten ett år senare för att kunna göra förberedelser och genomföra kommunikationsinsatser med kunderna.

Taxekonstruktionen anger hur de olika tjänsternas avgift ska beräknas och ska vara lika inom koncernen. Däremot är avgiftsnivån för VA olika i varje kommun utifrån de förutsättningar som finns i just den kommunen. Beslut om nivåer tas separat och berörs inte av detta beslut.

Beslutsunderlag

Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) (*DokumentID 20211201-00014)*

Taxa för Gästrike vatten-koncernen (*DokumentID 20211201-00020)*

Taxebilaga för Gästrike Vatten-koncernen. (*DokumentID 20211201-00022)*

Underlag för förslag till beslut om Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA), Taxekonstruktion och Taxebilaga

(*DokumentID 20211201-00024)*

Sammanfattning av ändringar för Gävle-, Hofors-, Ockelbo- och Älvkarleby kommun (*DokumentID 20211201-00028)*

Bilaga 6. Sammanfattning av ändringar för Östhammars kommun (*DokumentID 20211201-00034)*

Beslut i Gävle vatten AB, protokoll från möte 9 dec 2021

Beslut i Hofors vatten AB, protokoll från möte 9 dec 2021

Beslut i Ockelbo vatten AB, protokoll från möte 9 dec 2021

Beslut i Älvkarleby vatten AB, protokoll från möte 9 dec 2021

Beslut i Östhammar vatten AB, protokoll från möte 9 dec 2021

Beslutet skickas till

Lena Blad, VD Gästrike Vatten AB

Annelie Westin, senior utredare Gästrike Vatten AB

Webbredaktionen för publicering

KS-2021-318

15. Begäran om tillskott av eget kapital till Östhammars Vatten AB

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige föreslås besluta att omvandla befintligt villkorat aktieägartillskott på 10 miljoner kronor till ett ovillkorat aktieägartillskott.

Ärendebeskrivning

Förlust som uppstår i VA-verksamhet ska bokföras mot eget kapital i aktiebolag enligt god redovisningssed. I aktiebolagslagens 25 kapitel anges under vilka förutsättningar som ett aktiebolag ska likvideras eller försättas i konkurs. Dotterbolagen inom Gästrike Vatten AB koncernen bildades med ett aktiekapital på 100 000 kr. Detta innebär att om inget ytterligare eget kapital har tillskjutits dotterbolagen kan respektive bolag ha en ansamlad förlust på högst 50 000 kr innan reglerna i ABL 25 kap blir aktuella.

Behovet av eget kapital i Östhammar Vatten AB bedöms vara ca 20 % av verksamhetskostnaderna, vilket innebär 10 mnkr. Syftet med nivån på eget kapital är endast för att säkerställa att bolagen har ett tillräckligt eget kapital och inte för att finansiera verksamheten. Beräkningen grundar sig på att kunna hantera större akuta drifthändelser som ger högre kostnader alternativt lägre intäkter på grund av snabbt förändrat behov hos kund samt svängningar mellan åren som inte hinner återställas.

Östhammar kommun har sedan tidigare givit ett villkorat aktieägartillskott på 10 mnkr. För att säkerställa en tillräcklig nivå på eget kapital föreslås att det villkorade aktieägartillskottet görs om till ett ovillkorat aktieägartillskott.

Ärendets beredning

I beredningen av underlaget har dialog skett med ekonomichef på Östhammar kommun.

Beslutsunderlag

Bilaga – Bakgrund till begäran om tillskott av eget kapital (Dok ID 20200922-00180)

Beslutet skickas till

Lena Blad, VD Gästrike Vatten AB

Annelie Westin, senior utredare Gästrike Vatten AB

KS-2022-47

16. Viljeinriktning samhällsbetalda resor

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen antar viljeinriktningen för samhällsbetalda resor.

Ärendebeskrivning
Kommunen ansvarar i dag för ett antal samhällsbetalda resor (främst färdtjänst och skolskjuts). Det har under många år både inom kommunen och i regionen förekommit diskussioner och utredningar om en övergång av ansvaret för dessa resor bör ske till regionen.
I februari 2020 konstaterade kommunstyrelsens arbetsutskott i ett beslut att det fanns en positiv grundinställning till att överlåta delar av verksamheten till regionen. I beslutet ombads socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att lämna ett antal knäckfrågor som bör besvaras i den fortsatta utredningen. Det beslutades också att kommunledningsförvaltningen får i uppdrag att fortsätta arbetet med en omvärldsbevakning.

Under det gångna året har en dialog förts med regionen och en utredning kring frågan har påbörjats. Innan ett slutgiltigt beslut kan fattas behöver det således tas fram ytterligare underlag. Det behöver också undersökas hur vida en övergång är möjlig under tiden för det nuvarande avtalet som gäller fram tills mitten av 2024.

Region Uppsala fattade 2021-10-22 ett beslut om att erbjuda kommunerna i regionen att överta utförandet av färdtjänst, riksfärdtjänst, omsorgsresor, arbetsresor och studieresor för förtjänstbeviljade samt skolresor som sker med anropsstyrd trafik. Regionen är beredd att ta över ansvaret för planering, utförande och myndighetsutövning. Undantaget är reglemente och beslut kring rätt till skolskjuts där kommunen fortsatt behöver ansvara för myndighetsutövningen. De erbjuder också kommunerna att enbart överlämna ansvaret för vissa av dessa uppgifter. Exempelvis är det möjligt att låta regionen överta ansvaret för planering och utförandet men att kommunen själv behåller myndighetsutövningen som tidigare.
Finansiering skulle vid en övergång ske genom anslag från kommunerna.

Viljeinriktning
Kommunstyrelsen ställer sig positiv till att regionen övertar ansvaret för utförande av trafik och beställning, kravställning, upphandling och uppföljning av färdtjänst, riksförtjänst, omsorgsresor, arbetsresor och- studieresor för färdtjänstbeviljade samt skolresor som sker med anropstyrd trafik.
Bedömningen är att en övergång skulle skapa effektivitetsfördelar när flera kommuner delar på administrationskostnaderna. Det skulle också kunna skapa samordningsvinster genom ett resor kan samplaneras. Samplaneringen skulle också kunna leda till positiva miljöeffekter.
Förvaltningen behöver därför fortsatt utreda frågan för hur en överlämning ska kunna ske. Vidare bedöms att en överlämning av myndighetsutövningen särskilt behöver undersökas vidare innan kommunstyrelsen tar ställning till detta.

Beslutsunderlag

Protokollsutdrag Trafik och samhällsutvecklingsnämnden 2021-10-22. Samordning särskild kollektivtrafik - inriktning framtida omfattning.

Ärendet behandling

Vid beredningen på kommunstyrelsens arbetsutskott 2022-02-01 § 7, yrkade Ylva Lundin (SD) avslag till beslutet. Arbetsutskottet avslog yrkandet. Ylva Lundin (SD) reserverade sig mot arbetsutskottets förslag till beslut med följande motivering;

Vi Sverigedemokrater värnar om det kommunala självstyret som redan är alltför beskuret från alla håll. Vi kommer därför inte att medverka till att ytterligare delar av kommunens fria området lämnas över till högre instanser.

Beslutet skickas till

Sektor omsorg
Sektor bildning

KS-2022-4

17. Information från Östhammars hem

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Information i aktuella frågor från verksamheten.

KS-2021-410

18. Yttrande gällande granskning av hur kommunen arbetar för att säkerställa kompetensförsörjningen

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen ställer sig bakom revisionens förslag och förvaltningens förslag till åtgärder.

Kommunstyrelsen yttrar sig i enlighet med förvaltningens förslag.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har tagit del av KPMG:s rapport 2021-10-25 om hur kommunen arbetar med att säkerställa kompetensförsörjningen.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsen och nämnderna har ett ändamålsenligt arbetssätt avseende kompetensförsörjning.

Den sammanfattande bedömningen är att kommunstyrelsen arbetar på ett systematiskt sätt gällande kompetensförsörjningen och samtliga sektorer arbetar efter de rutiner som finns gällande kompetensförsörjningsplaner.

Revisionen bedömer dock att det finns en otydlighet i vad nämndernas ansvar innebär när det gäller personalfrågorna och menar att det behöver förtydligas.

Revisionens rekommendationer

Revisionen har lämnat rekommendationer för kommunstyrelsen/nämnderna att:

- Utifrån kommunstyrelsens och nämndernas reglemente §38 personalansvar, uttolka och förtydliga vad nämndernas personalansvar är i förhållande till kommunstyrelsen tex om det är kommunstyrelsens eller nämnderna som har ansvar för att arbeta för att fullmäktiges mål avseende medarbetarna uppfylls.
- Ta initiativ till att kompetensförsörjningsstrategin uppdateras. KPMG föreslår att den utformas som ett övergripande styrdokument där med specifika mål och åtgärder bryts ned i kompetensförsörjningsplanerna.
- Följa upp hur sektorerna arbetat med kompetensförsörjningsplanen samt hur man uppfyllt målen
- Förtydliga om kompetensförsörjningsplanerna ska behandlas politiskt och i så fall i vilket organ
- Förtydliga i kompetensförsörjningsstrategin om nämnderna har ansvar avseende kompetensförsörjningen och vad det ansvaret i så fall innebär och hur det i så fall ska följas upp
-

Kommunförvaltningens kommentarer och förslag på åtgärder

Kommunförvaltningen har inget särskilt att anföra om revisionen och ställer sig bakom revisionens rekommendationer för förbättring. Förslag på åtgärder redovisas nedan.

Kommunförvaltningen har tagit del yttranden från Socialnämnden och Barn- och utbildningsnämnden som också ställer sig bakom revisionens rekommendationer.

Otydlighet i ansvarsfördelningen

Kommunstyrelsen har enligt reglemente ansvar för hela kommunens utveckling och det övergripande ansvaret för arbetsgivarfrågor, däribland kompetensförsörjningen. Förslaget på åtgärd baseras på den av revisionen utpekade otydligheten som ändå kvarstår vad gäller nämndernas ansvar för kompetensförsörjningen och söker svara på första, tredje, fjärde och femte punkt i revisionens rekommendationer.

Förslag på åtgärd:

Kommunstyrelsen ger i uppdrag till förvaltningen att under första halvåret 2022 se över om och hur ansvarsfördelningen kan förtydligas.

Revidering av kompetensförsörjningsstrategin

Kompetensförsörjningsstrategin ska enligt gällande rutin revideras vart tredje år. Planen innebär att 2022 ska strategin revideras. Förslag på åtgärd svarar på den andra punkten av revisionens rekommendationer.

Förslag på åtgärd:

Planen för revidering bibehålls och görs efter att åtgärden ovan genomförts.

[redacted]

KS-2022-36

19. Ny arbetsmiljöpolicy

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår Kommunfullmäktige att anta ny arbetsmiljöpolicy för Östhammars kommun, (Bilaga), och upphäva gällande rehabiliteringspolicy.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har gett förvaltningen i uppdrag att revidera arbetsgivaren Östhammar kommuns *Arbetsmiljöpolicy*. Policyn ska visa arbetsgivarens övergripande målsättning, viljeinriktning och medel för det långsiktiga arbetet med arbetsmiljön.

Ärendets beredning

Förvaltningen har berett förslaget till reviderad arbetsmiljöpolicy.

2021-11-22 genomförde kommunens centrala samverkansgrupp och skyddskommitté en workshop där fackliga representanter och skyddsombud diskuterade och lämnade synpunkter på innehållet i arbetsmiljöpolicy. Ett utkast med möjlighet att komma med feedback skickades ut 2021-12-14.

Kommunstyrelsens personalutskott lämnade synpunkter på innehållet i policyn 2021-12-07.

Stora KFLG (kommunförvaltningens utökade ledningsgrupp) fick ta del av ett utkast 2021-12-14 via en digital plattform och via mail. Under några veckor diskuterades (digitalt) och förbättrades texten löpande.

Utgångspunkter för reviderad arbetsmiljöpolicy

Kommunens plan för sänkt sjukfrånvaro har varit en viktig utgångspunkt för arbetsmiljöpolicyn. Planen togs fram under våren 2020 och går ut på att sänka och stabilisera sjukfrånvaron genom:

- Bättre arbetsmiljö, arbetsmiljöarbete och att stärka friskfaktorer
- Goda ledare med rätt förutsättningar
- Bättre arbetslivsinriktad rehabilitering av medarbetare.

Östhammars kommuns rehabiliteringspolicy

Östhammars kommun har för närvarande både rutiner för rehabiliteringsarbete och en policy för rehabilitering. Lagstiftningen har förändrats och krav på att arbetsgivare ska ha en uttrycklig rehabiliteringspolicy eller mål för rehabilitering har upphört. Kraven på arbetsgivare vad gäller ansvar och arbetssätt i rehabilitering framgår av arbetsmiljölagen och arbetsmiljöverkets författningar (AFS). Lagkraven behöver inte vara beslutade i ett policydokument.

I samband med att kommunfullmäktige beslutar om en ny arbetsmiljöpolicy, kommer en del av det som står i nuvarande rehabiliteringspolicy att inkorporeras i den nya policyn. En del framgår med tydlighet av rutiner som finns för chefer att tillgå i chefshandboken. Och en del framgår redan nu av lag eller AFS. Därmed föreslås en avveckling av rehabiliteringspolicy i samband med att ny arbetsmiljöpolicy antas.

Beslutsunderlag

Förslag på reviderad arbetsmiljöpolicy (bilaga)

Nuvarande arbetsmiljöpolicy Arbetsmiljöpolicy (osthammar.se)

Nuvarande rehabiliteringspolicy Rehabilitering och sjukdom (osthammar.se)

Dagens sammanträde

Muntlig föredragning

HR-specialist Jenny Norlin föredrar ärendet.

[redacted]

KS-2021-813

20. Remiss – förslag till Region Uppsalas kulturplan 2023–2026

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås anta kultur- och fritidsnämndens yttrande.

Ärendebeskrivning

Remiss avseende förslag till Region Uppsalas kulturplan inkom till Östhammars kommun 2021-12-20. Remisstiden sträcker sig mellan 2021-12-20 till 2022-02-11.

Region Uppsala ingår i kultursamverkansmodellen, en modell för att fördela statliga bidrag till regional kulturverksamhet. Modellen regleras av en statlig förordning (2010:2012) samt föreskrifter, som anger att villkoret för att regioner ska kunna fördela statsbidrag är att en regional kulturplan har upprättats. Planen ska arbetas fram i dialog med kommuner, civilsamhälle och kulturskapare i länet.

En regional kulturplan ska beskriva de prioriteringar som regionen vill göra i fråga om regional kulturverksamhet som avses få statligt stöd samt förhållandet till de nationella kulturpolitiska målen. Planen anger prioriteringar inom tre strategiska utvecklingsområden, som även knyter an till den regionala utvecklingsstrategi (RUS), som tidigare antagits av Region Uppsala. Prioriteringarna har framkommit i de samtal och dialoger som genomförts och som ligger till grund för den regionala kulturplanen.

Beslutsunderlag

Remissyttrande Regional kulturplan 2023-2026, publiceras separat i arbetsrum.
Region Uppsalas kulturplan 2023-2026 remissversion

Ärendets behandling

På kommunalrådsberedningens möte fördelades remissen att beredas av kultur- och fritidsnämndens arbetsutskott. På grund av den korta remisstiden, har kommunstyrelsen uppdragit till kultur- och fritidsnämndens arbetsutskott att bereda ärendet direkt till kommunstyrelsen. Remissvar har arbetats fram av Attraktiv kommun och Östhammars kulturskola.

[redacted]

[redacted]

KS-2020-442

21. Svar på motion från Irmeli Bellander (L) angående inrättande av tjänst som äldre och brukarombud

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige avslår motionen och antar socialnämndens yttrande daterat 2020-09-02, § 97.

Ärendebeskrivning
Irmeli Bellander (L) yrkar i motion daterad 2020-06-03 om att inrätta en tjänst som äldre/brukarombud enligt ovan beskrivna inriktning. (Beskrivs i motionen.) Medel till tjänsten ska skapas inom kommunstyrelsens budget.

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade 2020-11-07 § 349 att remittera motionen och svaret till; barn- och utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden, bygg- och miljönämnden samt de brukarorganisationer som ingår i samverkansforumen KPR/KRF. Socialnämnden fick även möjlighet att komplettera sitt yttrande. Yttranden har inkommit och sammanställts.

Beslutsunderlag
- Motion
- Svar på motion, inklusive yttrande från socialnämnden 2020-09-02, § 97 och 2021-09-01 § 128
- Yttrande barn- och utbildningsnämnden 2021-01-20 DELB
- Yttrade kultur- och fritidsnämnden 2021-06-03 § 39
- Yttrande bygg- och miljönämnden 2021-09-20 DELB
- Brukarombudsrapport 2020
- Yttrande Zelwi Vogeler, KPR 2021-08-09
- Protokollsutdrag KS 2020-09-29 § 217

Ärendets behandling
Motionen väcktes på fullmäktiges sammanträde 2020-06-09, § 86 och överlämnades till kommunstyrelsen för beredning.
Socialnämnden har lämnat yttrande 2020-09-02, § 97. Kommunstyrelsens ordförandes förslag till svar var att kommunstyrelsen ställer sig bakom socialnämndens svar.

Kommunfullmäktige 2020-11-10, § 136, beslutade efter yrkande från Margareta Widén Berggren (S) att återremittera ärendet till övriga nämnder och till brukarorganisationer för yttrande. Beslutet skickades till kommunstyrelsen för hantering och fördelning.

Beslutet skickas till
Motionär, Webbredaktör för publicering på webbsida motioner

KS-2021-146

22. Svar på motion från Bo Persson (SD) och Martin Wahlsten (SD) avseende lägstanivå vad gäller städning av kommunens äldreboenden

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att avslå motion från Bo Persson (SD) och Martin Wahlsten (SD) i sin helhet.

Ärendebeskrivning
Bo Persson (SD) och Martin Wahlsten (SD) yrkar i motion daterad 2021-02-28:

- Att ett policydokument skapas vad gäller miniminivå för städningen på samtliga av kommunens äldreboenden.
- Att ett policydokument skapas vad gäller uppföljningen av städkvaliteten på samtliga av kommunens äldreboenden.

Ärendets behandling
Motionen väcktes på kommunfullmäktiges sammanträde 2021-03-02 § 37 och skickades till kommunstyrelsen för beredning. Yttrande avseende motionen har inkommit från socialnämndens arbetsutskott.

Beslutsunderlag
- Motion
- Svar på motion
- Yttrande från socialnämndens arbetsutskott 2021-12-01 § 302

Beslutet skickas till
Motionärer
Webbredaktör för publicering på webbsida motioner

KS-2021-750

23. Valärende; Ny ledamot i styrelsen för Fyrisåns Vattenförbund

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen entledigar Freddie Eriksson (MP) från uppdraget som ledamot i styrelsen för Fyrisåns Vattenförbund och utser ny ledamot, Stefan Skoglund (C), som kommunens representant i styrelsen för Fyrisåns Vattenförbund.

Ärendebeskrivning
Kommunfullmäktige beslutade 2021-12-14 § 199 att entlediga Freddie Eriksson (MP) från sina uppdrag som ersättare i kommunfullmäktige, ledamot i styrelsen för Fyrisåns Vattenförbund och referensgruppen. Även uppdragen som ersättare i valberedningen och insynsplats i kommunstyrelsen upphör. I och med entledigandet måste kommunstyrelsen utse ny representant/ ledamot.

Beslutsunderlag
Beslut kommunfullmäktige 2021-12-14 § 199.

Beslutet skickas till
Ny Representant/ ledamot
Länsstyrelsen
Administratör Troman: Hanna Horneij
[redacted]

KS-2022-14

24. Redovisning av medborgarmotioner

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige beslutade § 136/2017 att införa tjänsten medborgarmotion som ersätter de befintliga delaktighetstjänsterna medborgarförslag och namninsamling. Medborgarmotioner publiceras på kommunens webbplats för namninsamling. Om 1 % av de folkbokförda i kommunen skriver på lämnas medborgarmotionen för beredning. Om en medborgarmotion inte har fått underskrifter av 1 % av de folkbokförda efter sex månader plockas den ner.

Pågående namninsamlingar

KS-2021-804	Ny badplats i Östhammar
KS-2021-803	Bygg paintballbana
KS-2021-802	Nya och flera padelhallar
KS-2021-801	Ny skatepark
KS-2021-799	Bättre badplatser
KS-2021-634	Förläng åktiden på skolbusskorten
KS-2021-633	Köpcentrum i Östhammar
KS-2021-632	Ny idrottshall
KS-2021-631	Ökad åktid på skolbusskortet
KS-2021-629	Gör studiebesök till Ungern där det finns fina cykelvägar avskilda från bilvägen

Namninsamlingar som uppnått underskrifter från 1 % av kommunens folkbokförda och lämnats till berörd nämnd och är under handläggning

KS-2020-359	Fullständig cykelväg mellan Alunda-Gimo

KS-2020-474	Säker skolväg för barn i Gimo
KS-2021-300	Friskare vatten i Östhammars fjärdar
KS-2021-630	Ny busshållplats

Beslut fattade i nämnd sedan medborgarmotion infördes

KS-2018-782	Återinför dygnet-runt-bemanning på Östhammars brandstation
KS-2018-898	Återinför årskurs 4 och 5 på Ekeby skola
KS-2019-532	Gratis sommarlovsbusskort till alla skolungdomar
KS-2019-664	Inte avveckla nattis (barnomsorg på obekväm tid)
KS-2019-739	Gör Marinvägen i Östhammar till kommunal badplats
KS-2020-462	Barnomsorg i Hargshamn
KS-2020-78	In med Rättviksmodellen i Östhammars kommun!
KS-2020-349	En vacker, rolig och unik lekplats på Sjötorget
KS-2020-440	Rusta badplatserna i Sund och på Krutudden
KS-2020-522	Kanal till Öregrundsgrepen
KS-2020-575	Utegym i Öregrund
KS-2021-292	Pumptrackbana i Österbybruk
KS-2021-575	Cykelväg mellan Österbybruk och Örbyhus

Namninsamlingar som inte uppnått underskrifter från 1 % av kommunens folkbokförda efter sex månader sedan medborgarmotion infördes

KS-2018-198	Kommunen bör anställa en stadsarkitekt
KS-2018-816	Ändra styrelsesammansättningen i Östhammarshem

KS-2019-38	Förslag om lokalisering av nya förskolan i Östhammar
KS-2019-89	Utökad pendlarparkering i Alunda
KS-2020-348	Iordningställande av bouleplan på gammal lekplats
KS-2020-621	Farthinder vid Gimogatan-Kölngatan i Österbybruk
KS-2020-766	Säkrare trafiklösning vid Frösåkers- och Edsskolan i Östhammar
KS-2021-9	Namngivning av gränd i Östhammar

Beslutsunderlag

Medborgarmotionerna finns tillgängliga via kommunens webbplats.

KS-2022-16

25. Information om granskning avseende förslag till detaljplan för Björnhålsskogen II

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Granskningen pågår 12-01-2022 – 12 02 2022.

Syftet med denna detaljplan är att möjliggöra för ny bostadsbebyggelse. Planområdet ligger i Alunda som är den ort i Östhammars kommun som ligger närmast Uppsala och även Arlanda. Det finns en efterfrågan på bostäder i denna del av kommunen och kommunen förväntar sig att efterfrågan ska öka då pendlingsförhållanden är goda till större arbetsmarknader.

Översiktsplanen lyfter fram att Alunda, med sina goda kommunikationer har stora möjligheter att utvecklas, framförallt genom att befintliga bostadsområden förtätas och knyts samman.

Planen hanteras med normalt förfarande. Det innebär att den gått igenom samråd och nu utgör underlag för granskning innan den kan antas i kommunfullmäktige.

Beslutsunderlag

Handlingar i ärendet finns via kommunens webbplats.

http://www.osthammar.se/detaljplaner från och med 12-01-2022.

Beslutet skickas till

Bygg- och miljönämnden, märkt dnr SBN-2014-1233
Planarkitekt Petter Telning

KS-2021-787

26. Bekräftelse av representation i kommunala pensionärsrådet och rådet för funktionsnedsatta

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen har tagit del av avgående ersättare, och bekräftar följande organisations val av ersättare:

RSMH Vallonerna	Agneta Eriksson	~~Birgitta Mattson~~ Ann-Britt Bylund

Ärendebeskrivning
Enligt reglemente ska kommunstyrelsen fastställa antal ledamöter och ersättare från handikapp och pensionärsorganisationer i kommunen som ska ingå i rådet. Organisationerna som ingår i rådet ska lämna sina förslag på ledamöter och ersättare till kommunstyrelsen som bekräftar valen.
RSMH Vallonerna har lämnat nominering, se förslag till beslut.
Birgitta Mattson slutar sitt uppdrag som ersättare och ersätts med Ann-Britt Bylund.

Beslutsunderlag
Reglemente för Kommunala pensionärsrådet och kommunala rådet för funktionsnedsatta

[redacted]

KS-2022-4

27. Delegationsbeslut

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner redovisningen av delegationsbeslut. (Bilaga).

Ärendebeskrivning

Protokoll från kommunstyrelsens utskott finns i arbetsrummet.

Beslutsdatum	Delegat	Ärende
2021-11-29	Utredare, Anna Bergsten	Yttrande över Strålsäkerhetsmyndighetens förslag till avgiftsnivåer för 2022. (dnr KS-2021-728)
2021-10-08	Verksamhetschef, Marianne Pauhlson	Personalfråga, anställning av kundtjänstvägledare, timvikarie
2022-01-10	Ordförande i kommunstyrelsen, Jacob Spangenberg (C)	Ordförandebeslut; Yttrande gällande kungörelse av regeringens ärenden om tillstånd till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavall. (dnr KS-2022-111)
2021-04-12- 2021-12-13	Rektor, Ingrid Wester Rektor, Teresia Helgesson	Delegationsbeslut i personalfrågor enligt bilaga. (BUN)
2021-11-29	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: Turismverksamhet** Visit Roslagen AB
2021-11-30	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling , Avbrytande : Avrop DIS Julskinka** Pga bristande konkurrens
2021-11-30	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: Ramavtal för Entreprenadbesiktningstjänster** Vemcon AB

2021-12-03	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Avbrytande:DIS Socionom** Pga inga inkomna anbud
2021-12-08	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling Tilldelning: FKU Kontorsmöbler till kommunhuset** Input interiör Stockholm AB
2021-12-13	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: DIS Handledning** Hadi Rahimi Consulting AB
2021-12-21	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: Insamling av returpapper** Returpappercentralen i Uppsala HB
2022-01-26	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: Ny förskola Östhammar** HZ Bygg AB
2022-01-27	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: FKU Mifo Fas 2 – Fördjupad undersökning av industritomter** SWECO AB
2021-10-21	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: FKU Möbler Österbyskolan - Delområde Skola** Kinnarps AB
2021-10-21	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: FKU Möbler Österbyskolan – Delområde Kontor och arbete** Kinnarps AB
2021-10-21	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: FKU Möbler Österbyskolan – Delområde Arbetsstolar** AJ Produkter AB

2021-10-25	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: DIS Biståndshandläggare** RentalCare Sverige AB
2021-11-04	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: Serviceinsatser inom hemtjänsten** Samhall AB
2021-11-11	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: Luftfilter** MANN + HUMMEL Vokes Air AB
2021-11-17	tf Verksamhetschef Upphandling Tobias Rudolphson	**Upphandling, Tilldelning: FKU Ny Matta till Ekeby förskola** BBM i Uppsala AB

Beslutsunderlag

Handlingarna publiceras separat i arbetsrummet

Protokoll från kommunstyrelsens utskott finns i arbetsrummet.

KS-2021-550

28. Anmälningsärende: Beslut om fördelning av anvisningar år 2022 till kommuner i Uppsala län

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen tar emot informationen.

Ärendebeskrivning
Länsstyrelsen Uppsala län har beslutat om fördelning av mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning genom anvisning till kommuner i Uppsala län (kommuntal) för kalenderåret 2022. I förordning (2016:40) om fördelning av anvisningar till kommuner framgår det att 276 nyanlända ska anvisas till Uppsala län år 2022, varav Östhammars kommun har tilldelats 33 anvisningar

Östhammars kommun inkom i oktober 2021 med synpunkter på föreslaget kommuntal och önskade då en minskning från 33 till 23. Eftersom ingen kommun önskar ett ökat kommuntal kan dock ingen omfördelning ske.
Enligt 9 § i bosättningslagen kan beslutet inte överklagas.

Beslutsunderlag
Beslut om fördelning av anvisningar år 2022 till kommuner i Uppsala län.

Ärendets behandling
Vid kommunstyrelsens arbetsutskott 2021-12-07 lämnade Ylva Lundin (SD) följande protokollsanteckning;

Bakom den totalt intetsägande titeln ”kommuntal” döljer sig en för kommunens innevånare viktig information. För andra året i rad kommer Östhammars kommun att, efter Uppsala, tvångstilldelas flest nyanlända.

År 2021 var antalet 47 individer och för 2022 blir det 33. Lägger man därtill självbosatta samt ***minst*** en anhöriginvandrad per tvångstilldelad nyanländ blir det uppenbart att kommunens prognostiserade befolkningsökning med 100 personer per år i stort sett kommer att bestå av utrikes födda.

Bostadsanvisningslagen, som tvångstilldelningen baseras på, specificerar inte vilken typ av bostad som kommunen måste tillhandahålla; vi har sett allt från vinterbonade husvagnar (Staffanstorp) till inköp av tre bostadsrätter till en man med tre fruar och 18 barn (Nacka). Östhammars kommun har valt att ingå avtal med Östhammarshem om att låta de nyanlända få förtur i bostadskön, samt att efter ett år tilldela dem förstahandskontrakt med kommunal hyresgaranti.

Förutom att kommunen ger andra länders medborgare förmåner som de egna kommuninnevånarna endast kan drömma om, betyder förtursordningen för så många nyanlända

att få om inga av de som står i den ordinarie bostadskön kommer att kunna få något erbjudande om lägenhet det närmaste året.

Vi Sverigedemokrater anser att kommunen skulle satt upp ett mycket hårdare motstånd mot den stora tvångstilldelningen av nyanlända och, om detta ändå inte får gehör hos Migrationsverket, valt en enklare boendeform. Utgångspunkten bör vara att de som kommer hit från andra länder inte ska ges större förmåner än våra egna medborgare (och de som ska betala kalaset) kan komma i åtnjutande av.

Beslutet skickas till
Samtliga nämnder
Arbetsmarknadsenheten

KS-2022-4

29. Anmälningsärenden från nämnder

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige föreslås ta del av informationspunkt a) och c).

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Protokoll eller övrig information från kommunens nämnder, inklusive gemensamma nämnder.

a) Protokoll Överförmyndarnämnden

Diarienummer: KS-2021-699

Den 2 september 2021 inspekterade Länsstyrelsen överförmyndarnämnden i Uppsala län. Nämnden har tagit del av protokollet från inspektionen och beslutar att godkänna de åtgärder som föreslagits av förvaltningen som svar på Länsstyrelsens inspektionsprotokoll.

b) Protokoll Räddningsnämnden

Diarienummer: KS-2021-737

Protokoll från Räddningsnämnden 2021-12-15, ärende som behandlades var Internkontrollplan för 2022.

c) Protokollsutdrag från Trafik- och samhällsutvecklingsnämnden

Beslut från Trafik- och samhällsutvecklingsnämnden 2021-12-20 § 115, avseende antagande av genomförandeplan för infrastruktursatsningar i Uppsala län 2022 med utblick till 2028

d) Protokoll från Lokala säkerhetsnämnden

Diarienummer: LSN-2021-17, KS-2021-59

Beslut från Lokala säkerhetsnämnden 2021-12-16, avseende fastställande av verksamhetsplan 2022 vid de kärntekniska anläggningarna i Forsmark, i Östhammars och Tierps kommuner.

e) Protokoll IT-nämnden

Diarienummer: KS-2021-274

Protokoll från IT-nämnden, ärenden som behandlades bland annat remissvar avseende Sveriges säkerhet - behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem och uppdaterad årsprognos 2021.

Beslutsunderlag

Handlingarna publiceras separat i arbetsrummet

KS-2022-4

30. Anmälningsärenden från bolag, stiftelser, etc.

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige föreslås ta del av informationspunkterna a) och b).

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Protokoll eller övrig information från kommunens bolag, stiftelser och andra organ där kommunen är representerad.

a) Styrelsemöte Gästrike Vatten AB

Diarienummer: KS-2021-670

Protokoll från styrelsemöte 2021-12-09, ärenden som behandlades var bland annat, Verksamhetsplan inklusive intern- och investeringsbudget 2022 Gästrike Vatten AB.

b) Styrelsemöte Östhammars Vatten AB

Diarienummer: KS-2021-318

Protokoll från styrelsemöte 2021-12-09, ärenden som behandlades var bland annat, Möjlig anslutning till vatten och avlopp i Östhammar kommun december 2021 och Verksamhetsplan inklusive intern- och investeringsbudget 2022 Östhammar Vatten AB.

c) Styrelsemöte Hargs Hamn AB

Diarienummer:

Protokoll från styrelsemöte 2021-12-08, ärenden som behandlades var bland annat, Kajprojektet, ekonomirapport, budget 2022 och VD-rapport.

d) Ny ordförande och vice ordförande till Alunda Utvecklingsgrupp

Alunda Utvecklingsgrupp utsåg vid sammanträde den 6 december 2021 Stefan Pettersson till ny ordförande för Alunda Utvecklingsgrupp. Vid samma tillfälle utsågs Erik Ekström till vice ordförande för Alunda Utvecklingsgrupp. Ekström svarar även för attest och godkännande av fakturor och utlägg som rör Alunda Utvecklingsgrupp

Beslutsunderlag

Handlingarna publiceras separat i arbetsrummet

KS-2022-4

31. Anmälningsärenden, domslut, rapporter med mera

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Beslut från olika organ, rapporter och skrivelser som anmäls till kommunstyrelsen som information.

a) Dom avseende laglighetsprövning- Förvaltningsrätten

Diarienummer: KS-2020-724

Saken: Laglighetsprövning enligt kommunallagen (KL) avseende Kommunfullmäktiges beslut om att tillstyrka Svensk Kärnbränslehantering AB:s ansökan om anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall.

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

b) Regeringsbeslut - Miljödepartementet beviljar tillstånd

Diarienummer: KS-2015-5

Miljödepartementet ger Svenskt kärnbränsle AB tillstånd enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet att inneha, bygga ut och fortsätta driva slutförvaret för låg- och medelaktivt avfall. Beslutet är kopplat till en rad villkor.

c) Dom avseende laglighetsprövning- Förvaltningsrätten

Diarienummer: KS-2021-276

Kommunfullmäktige i Östhammars kommun (kommunen) beslutade den 2 mars 2021 § 5 angående information om trygg och hållbar äldreomsorg. Ingemar Adén har överklagat beslutet.

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

d) Aktuellt i slutförvarsfrågan

Diarienummer: KS-2022-4

Rapport för perioden 2021-11-30 till 2022-03-15. Rapporten omfattar av senaste nytt om slutförvarsansökningarna och övrig aktuell information.

Beslutsunderlag

Handlingarna publiceras separat i arbetsrummet

Översiktsplan 2022

VERSION: INTERNREMISS

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

KVAR ATT GÖRA!

- **Uppdatera innehållsförteckning med fler underrubriker + länkar.**
- **Korrigera sidhänvisningar i dokumentet.**
- **Uppdatera hyperlänkar.**
- **Uppdatera all statistik.**
- **Layout.**
- **Felstavningar.**
- **Infoga bilder.**
- **Ta bort tomma sidor.**
- **Sammanfattning MKB.**
- **Uppdatera rödmarkerad text i dokumentet.**
- **Uppdatera sidhuvud med rätt avsnittsnamn.**

PRODUKTION AV ÖVERSIKTSPLAN 2022

Politisk styrgrupp:

Projektorganisation:

Kartor:

Layout:

Omslagsbild:

Förord

Förord från politikerna skrivs senare.

Jacob Spangenberg (C)

Foto: Lasse Modin

Margareta Widén-Berggren (S)

Foto: Lasse Modin

Pär-Olof Olsson (M)

Foto: Anders Hedberg Magnusson

Innehållsförteckning

I Inledning 7

Om översiktsplanen 8

Vision, framtidsbild och utmaningar 12

II Kommunen idag 21

Östhammars kommun 22

Roll i regionen 27

Agenda 2030 31

III Framtida mark- och vattenanvändning 41

Kommunens syn 45

Bebyggelseutveckling 46

Planförslag - Serviceorter 52

Alunda 54

Gimo 66

Öregrund 76

Österbybruk 88

Östhammar 96

Övriga tätorter och småorter 110

Landsbygden 112

Jordbruksmark 117

Grönstruktur 121

Kulturmiljöer 124

Trafik och kommunikationer 126

Teknisk försörjning 131

Vattenplanering 143

Näringslivsutveckling 148

Social utveckling 151

IV Hänsyn 163

Avvägningar 164

Riksintressen 166

Skyddade områden 180

Miljö, hälsa och säkerhet 188

Sammanfattning MKB 203

Kommunala strategidokument 205

Fortsatt planering 205

Ordlista 206

Bilagor

Bilaga 1 XXX

Bilaga 2 XXX

Bilaga 3 XXX

LÄNKEN LÄGGS TILL I SLUTVERSIONEN

☞ Miljöbedömning

I.

INLEDNING

Om översiktsplanen

Översiktsplan 2022 är ett politiskt styrdokument som behandlar den framtida utvecklingen i kommunen. Planen ska ge överblick och visa på sammanhang som gör det möjligt att bedöma hur olika åtgärder kan påverka livsmiljön på längre sikt och vad som bäst bidrar till hållbar utveckling. På så sätt blir översiktsplanen ett redskap som gör det lättare att fatta rätt beslut om hur vi ska använda våra mark- och vattenresurser på ett långsiktigt och hållbart sätt.

Alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan och den ska vara kommuntäckande. Politikerna ska under varje mandatperiod ta ställning till om översiktsplanen behöver revideras.

En antagen översiktsplan är inte juridiskt bindande, men den ger vägledning:

- för kommunala beslut om detaljplaner, planbesked, bygglov och andra tillståndsbeslut,
- i arbetet med regionala utvecklings- och planeringsprojekt och
- för andra myndigheter som prövar eller överprövar anmälnings- och tillståndsärenden i kommunen.

Vägen till en antagen plan

Översiktsplan 2022 är en revidering av den tidigare gällande översiktsplan 2016. Arbetet med översiktsplan 2016 var omfattande och gediget, och innebar bland annat flertalet samråd och dialoger med medborgare. Tillsammans beslutade man om den översiktliga inriktningen för översiktsplanen. Denna inriktning fortsätter att gälla i den här versionen och innebär att Östhammars kommun ska:

- Utnyttja läget mellan Stockholm-Mälardalen och Gävle: de stora kommunikationsstråken och pendlarboenden ska vidareutvecklas.
- Vidareutveckla tätorternas profiler och en balanserad flerkärnighet: det ska ske med utgångspunkt från orternas styrkor och utvecklingspotential.
- Ta tillvara kustens attraktivitet: varierade boendeformer ska utvecklas i tätort och tätortsnära skärgård.

Arbetet med att revidera Östhammars kommuns översiktsplan inleddes år 2019 av samhällsbyggnadsförvaltnignen på uppdrag av kommunstyrelsen. Det har drivits i samklang med kommunens fyra värdeord: ansvar, engagemang, tillsammans och öppenhet.

I början av 2022 hölls ett samråd där alla var välkomna att ta del av förslaget till ny översiktsplan och lämna synpunkter.

Under våren 2022 kunde förslaget granskas.

Översiktsplan 2022 antogs i juli 2022.

ÖVERSIKTSPLANENS INNEHÅLL

Enligt PBL 3 kap ska planen redovisa:

- grunddragen för mark- och vattenanvändningen,
- hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras,
- vilken hänsyn som ska tas till allmänna intressen och
- hur riksintressen och miljökvalitetsnormer ska tillgodoses.

Kommunens tillväxtstrategi

Översiktsplan 2022 är en del i arbetet med att förverkliga mål och ambitioner som uttrycks i Östhammars kommuns tillväxtstrategi.

Tillväxtstrategin sätter mål för utvecklingen i Östhammars kommun. Sammanfattningsvis är befolkningstillväxt och näringslivsutveckling två viktiga områden att arbeta med för att kommunen ska utvecklas åt det håll som uttrycks i tillväxtstrategin. Översiktsplanen berör båda dessa områden.

Översiktsplanens bidrag till att skapa befolkningstillväxt i kommunen sker genom planens strategiska karaktär som ett ”framtidsdokument”. Kommunen kan skapa förutsättningar för befolkningstillväxt genom exempelvis strategiska markinköp och detaljplaneläggning av markområden som pekas ut i översiktsplanens kartor för framtida mark- och vattenanvändning.

Kommunen ser det som positivt om även privata exploatörer och byggherrar drar nytta av kartorna för den framtida mark- och vattenanvändningen som presenteras här i översiktsplanen. På så sätt skapar vi tillsammans förutsättningar för näringslivstillväxt.

Tillväxtstrategins mål

Samverkan

Privata, ideella, kommunala och statliga aktörer arbetar tillsammans för att utveckla boendemiljöer, infrastruktur och service - vårt Östhammar. Vi hjälps åt. Det kan bl.a. handla om samverkan i samband med exploatering, drift av anläggningar eller trygghetsskapande insatser mm.

Ökad attraktivitet och befolkning

Östhammarsbon uppfattar kommunen som en bra plats att bo och leva i samt befolkningen ökar med mer än 200 invånare/år. Att medborgarna gillar sin hemort är förstås grundläggande för en kommun som vill stärka sitt varumärke.

Näringsliv

Företagen i Östhammars kommun växer och är framgångsrika samtidigt som nya företag i tjänstesektorn etableras. Vi lyckas när:

- Nya företag startas och etableras
- De befintliga företagen växer och utvecklas
- En bred arbetsmarknad för fler skapas

Ekonomisk hållbarhet

Långsiktigt god ekonomisk hushållning med förmåga att fullfölja utbyggnadsplanen av offentlig service.
Med den totala skuld som kommunen har idag och bedömningen av kommande investeringsbehov är det uppenbart att prioriteringar kommer behöva göras. Kommunen kommer inte kunna erbjuda hela bredden av offentlig service vid varje enskild tätort, utan styr mot en utveckling där olika verksamheter koncentreras till olika orter.
Ekonomisk hållbarhet handlar inte bara om den gemensamma offentliga ekonomin. För att detta ska möjligt och för att företag och människor ska kunna utvecklas behöver även näringslivets ekonomiska tillväxt och privatpersoners ekonomiska försörjningsmöjlighet vara starkt. Tillväxtstrategin tar sikte på dessa tre perspektiv av ekonomiska hållbarhet.

Infrastruktur

Att medborgare ges goda möjligheter med avseende på gång- och cykelvägar, kollektivtrafik, förbindelser för längre resor samt biltransporter är en viktig framgångsfaktor för en attraktiv region. En del i detta är att den fjärde och avslutande etappen nya länsväg 288 genomförs.

Vatten och avlopp för befintliga och nytillkommande medborgare och företag

Utbyggnad av kapacitet pågår i kommunens västra delar. För kommunens östra delar ska beslut fattas för såväl vattenförsörjning som avloppsrening. Även här handlar det om beslut och prioriteringar som får stora effekter och som motsvarar stora ekonomiska värden. Väl underbyggda underlag är viktiga, liksom klokhet i ledarskap.

Boende och livsmiljöer

Nöjda invånare är en viktig nyckel till en positiv utveckling i kommunen. Kommunens organisation, ofta i samverkan med andra aktörer, arbetar löpande det Östhammarsborna vill se en förbättring av.

Tillväxtstrategi

Vision, framtidsbild och utmaningar

I Östhammars kommun är mångfald i samhället en förutsättning för all utveckling. Här finns en djup förståelse för samhällets olika viljor. Vi arbetar tillsammans för att hitta goda lösningar. All utveckling sker med utgångspunkt från lokala perspektiv och med hänsyn till helheten. Det goda samspelet mellan helhet och mångfald skapar en grund för god ekonomisk hushållning.

I Östhammars kommun känner vi ansvar för våra medmänniskor. Vi är trygga i vår närmiljö. Goda samarbeten mellan invånare, näringsliv och myndigheter ger oss ett samhälle där säkerheten är hög och vård- och omsorgsbehoven är väl tillgodosedda.

I Östhammars kommun upprätthåller vi en god omvärldsbevakning för att ta tillvara erfarenheter och initiativ för ekologisk hållbarhet. Tillsammans minskar vi energianvändningen och skapar förutsättningar för en miljöriktig energiförsörjning.

Vi tar gemensamt ansvar för samhället och skapar tillsammans goda förutsättningar för att leva, studera och arbeta i vår hembygd. Invånare, näringsliv och kommun skapar tillsammans en god grund för utveckling av samhällsservice och välfärd.

Östhammars kommun – Världens bästa lokalsamhälle

Med engagerad befolkning, framgångsrika företag och en god kommunal service.
En mångfald av goda lokalsamhällen skapar förutsättningar för **hållbar tillväxt**.

Östhammars kommuns vision

Inriktningsmål för planen

Utifrån kommunens vision har fyra inriktningsområden i enlighet med kommunens styrmodell - Styrhuset använts. Inriktningsområdena ska hjälpa oss att prioritera och välja vad vi ska fokusera på i den strategiska planeringen.

EN ATTRAKTIV OCH VÄXANDE KOMMUN

Som naturskön kust- och skärgårdskommun i utkanten av den dynamiska och snabbväxande Uppsala-Stockholm regionen finns naturliga förutsättningar för kommunen att växa invånarmässigt. Hög kvalitet i de kommunala välfärdstjänsterna och ett välmående näringsliv är nycklar i att kunna attrahera nya invånare.

EN HÅLLBAR KOMMUN

Hållbar utveckling knyter ihop hållbarheten i ekosystemen med de sociala och ekonomiska utmaningar mänskligheten står inför. Det strategiska inriktningsområdet En hållbar kommun ringar in samtliga tre hållbarhetsaspekter. I korthet innebär det att vi strävar efter ett effektivt resursutnyttjande, ej skadar miljön och arbetar långsiktigt för att ta ansvar för kommande generationer; att utveckla och bevara ska kunna växa tillsammans. Det betyder också att vi vill säkra jämlika och goda möjligheter till delaktighet, sammanhållning och engagemang liksom hälsa, välmående och trygghet genom hela livet.

EN LÄRANDE KOMMUN

Allt fler arbeten kräver högre utbildning och risken är stor att personer med bristfällig utbildning hamnar allt längre ifrån arbetsmarknaden och anställningsbarhet. Förbättrad skolframgång och det livslånga lärande är framgångsfaktorer för minskat utanförskap. Ett sätt att arbeta för en förbättrad kompetensförsörjning är samverkan mellan skola, akademi och näringsliv.

EN ÖPPEN KOMMUN

Ett hållbart samhälle tål påfrestningar, är anpassningsbart och förändringsbenäget. En viktig aspekt i detta är människors känsla av sammanhang och möjlighet att vara delaktiga och kunna påverka. Utöver att rösta i allmänna val erbjuder kommunen flera ingångar för invånare att delta i den lokala samhällsutvecklingen. Bland annat handlar det om att bjuda in till medborgardialoger kring viktiga frågor, tillhandahålla lättillgängliga tjänster för engagemang, skapa insyn i kommunens verksamheter och ha en god och ändamålsenlig tillgänglighet.

Framtidsbild

Att skapa en framtidsbild kan ge en uppfattning om vad olika beslut och aktiviteter ska åstadkomma. Framtidsbilden syftar till att Östhammar ska utvecklas som flerkärnig kommun, där läge och kommunikationsstrukturer blir betydelsefulla för profilering av och rollfördelning mellan de fem största tätorterna.

FRAMTID - SERVICEORTERNA

Serviceorterna har utvecklats utifrån sina respektive förutsättningar och styrkor.

Östhammar är centrum för kommunens sjukvård, handel och administration. Läget i gränsen mellan inland och kust och i korsningen mellan väg 288 och 76 har bidragit till utvecklingen av Östhammars breda handelsutbud och att många tjänsteföretag har etablerat sig här. Östhammars vårdcentrum har blivit en regionalt viktig knutpunkt för sjukvård.

Öregrund är en serviceort med viktig funktion för kustområdet. Fler företag med koppling till marinteknik och marinbiologi har utvecklats här. Ortens serviceutbud har stor betydelse för den bofasta skärgårdsbefolkningen, men också för att möta efterfrågan och behov från de många deltidsboende och turister som kommer till kusten sommartid.

Alunda och Österbybruk har utvecklats till attraktiva boendeorter med goda kommunikationer till Uppsala, Stockholm och Gävle. De har ett lite bredare utbud av boendetyper och är perfekta för den som är nyinflyttad i kommunen. I dessa orter bor unga vuxna i högre utsträckning kvar eftersom de kan pendla till universitets- och högskoleutbildningar i Gävle eller Uppsala.

Gimo har en tydlig roll som knutpunkt för skola och arbete. Campus Gimo har utvecklat specialgymnasier med olika inriktning. Orten har också fått ökad betydelse som arbetsort genom satsningen på industrigymnasium och genom att fler industrier och logistikföretag har etablerat sig längs väg 292.

FRAMTID - KOMMUNIKATIONSSTRÅK

Kommunikationsstråken har utvecklats utifrån vad kommunen behöver som helhet.

Sista etappen på väg 288, kommunens huvudstråk, har färdigställts och utvecklats till en snabb och säker kommunikationsled med utökad kollektivtrafik.

Väg 76 har utvecklats med bättre kommunikationer mellan Norrtälje och Gävle. Forsmark och Östhammar är två viktiga noder längs stråket.

Väg 292 är ett välutnyttjat stråk bland annat för gods. Det finns en bra och bekväm uppställningsplats för farligt gods mellan Gimo och Hargshamn som används flitigt. I anslutning till denna finns också ett av kommunens större logistikföretag för både spår- och vägburet gods.

Kommunikationerna mellan Alunda och Arlanda har utvecklats och förbättrats. Många som bor här pendlar mot Stockholm. Det går snabbt att ta sig mellan Alunda och Stockholmsområdet.

Landsbygden är mer tillgänglig och de som bor här når lätt kommunens större orter och målpunkter. Pendlarparkeringar har anlagts på strategiskt viktiga platser.

Järnvägssträckningen mellan Hargshamn och Örbyhus är i bra skick och används flitigt.

FRAMTID - BEBYGGELSESTRUKTUR

Bebyggelsestrukturen har format noder som skapat bättre underlag för kollektivtrafik och IT-kommunikation på landsbygden.

Längs 288:ans prioriterade vägstråk har ny bebyggelse tillkommit i anslutning till befintliga husgrupper. Detta med hänsyn till landsbygdens intressen och de areella närin garnas behov.

De mindre orterna har vuxit och fått ett bredare utbud av bostäder och verksamheter i liten skala. På vissa orter har hotellverksamhet och andra turistanläggningar utvecklats.

De större byarna har förtätats och fler har valt landsbygdsboende eftersom kommunikationerna blivit bättre. Fler har också valt att bosätta sig året runt i kust- och skärgårdsområdet.

Bredbandsnätet har byggts ut i hela kommunen och fler har börjat arbeta hemifrån eller i nystartade verksamheter på olika orter.

Översiktsplan

Framtidsbild

Serviceorter

Service- och centralort

Serviceort

Bebyggelse noder

Tätort

Småort

Större by

Kommunikationer

Huvudstråk

Viktigt stråk

Vägnät på landsbygd

Järnvägsstråk

Kärnteknisk anläggning

Forsmark

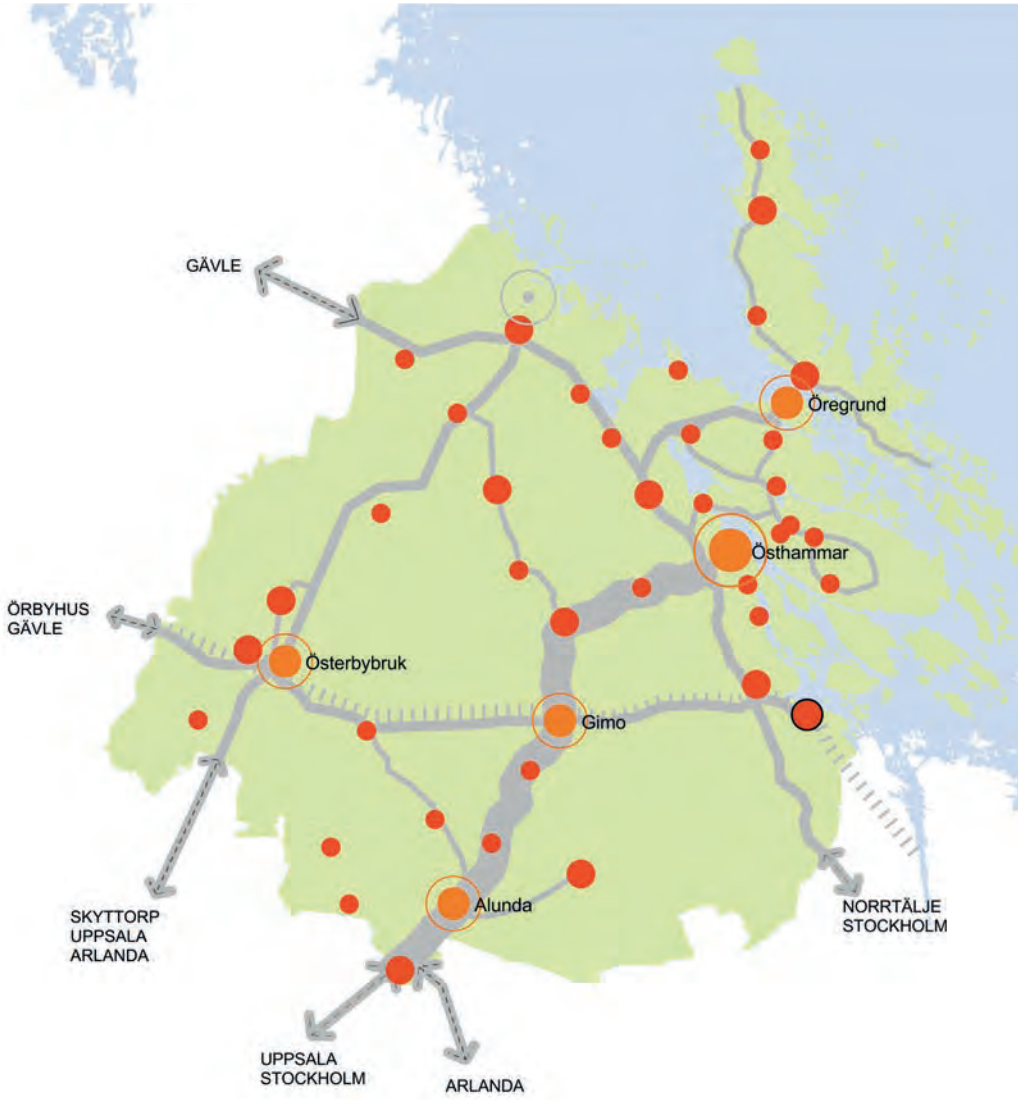

Utmaningar och strategier

Med hjälp av de fyra inriktningsmålen har ett antal behov identifierats. Att tillgodose dem innebär utmaningar som redovisas här, tillsammans med strategier som ger förslag till vägar för att möta dem. Dessa utmaningar och strategier behandlas närmare i del III, Framtida mark och vattenanvändning.

MÅLEN

- En attraktiv och växande kommun
- En hållbar kommun
- En lärande kommun
- En öppen kommun

DEN GEOGRAFISKA GRUNDEN

Vi måste på bästa sätt ta tillvara de fysiska grundförutsättningar som formats av historien. Stora värden är investerade i den struktur av vägar, bebyggelse och teknisk försörjning som finns i dag i Östhammars kommun. Det är värden vi ska ta tillvara och utveckla. Vi ska slå vakt om den flerkärniga ortsstrukturen genom att utgå från de olika orternas styrkor för utvecklingen i kommunen. Eftersom många också bor på landsbygden är det en stor utmaning att skapa en täthet som stödjer förutsättningarna för kollektivtrafiken, underlättar för näringslivet och gör det möjligt att utveckla bostadsmarknaden.

Grunduppgiften för den fysiska planeringen är att skapa en ändamålsenlig struktur av bebyggelse, grönområden och verksamheter. För att uppnå en genomtänkt struktur krävs ett strategiskt tänkande kring bebyggelseutvecklingen, i både tätort och på landsbygden. Med övergripande strategier kan man undvika de misstag som lätt uppstår om man inte ser hur stegvisa eller mindre beslut kan påverka helheten. En väl strukturerad bebyggelsemiljö lägger grunden för ett bra samhälle och ger möjlighet att skapa hållbara lösningar och en hållbar utveckling.

Tillgången till orter och bygder med olika karaktärer erbjuder invånarna i Östhammars kommun en mångfald av boendemiljöer. Det har ett värde, men baksidan är att små orter inte alltid har ett tillräckligt stort befolkningsunderlag för att en god kommersiell service ska kunna upprätthållas. Därför uppmuntras samlokalisering.

Strukturen måste utformas på ett sätt som tar hänsyn till miljön, sociala förhållanden och ekonomin, med anpassade lösningar för kommunikationer, vatten och avlopp och energiförsörjning. Utmaningen är att skapa en lagom tät struktur av bebyggelse och grönområden, med tillfredsställande infrastruktur så att intressen och behov som finns på landsbygden, i orterna och i kustområdet kan balanseras.

UTMANINGAR

- Utveckla relationerna relationerna mellan bygder och tätorter så att alla kan få tillgång till serrvice av god kvalitet.
- Utveckla ett genomtänkt samspel mellan bebyggelse, grönområden och infrastruktur.

STRATEGIER

- Utveckla serviceorterna.
- Skapa hållbara bebyggelsestrukturer på landsbygden.
- Utveckla blandstaden och stadsbyggnadskvaliteterna i tätorterna.
- Trafikplanera för attraktiva orter.
- Hållbar teknsik försörjning.

NYCKLAR TILL UTVECKLING

Det finns några nyckelfrågor vi måste hantera för att kunna skapa ett gott liv i kommunen, i samklang med omvärlden: goda kommunikationer, bra bostäder och ett livskraftigt näringsliv.

Tillgång till bra kommunikationer, bostäder och ett livskraftigt företagande har en avgörande betydelse för utvecklingen i Östhammars kommun. Det måste finnas någonstans att bo och det måste finnas någonstans att jobba. Bra kommunikationer vidgar arbetsmarknaden, kommuninvånarna kan pendla till jobb utanför kommungränsen och företagen kan locka människor med rätt kompetens att pendla in.

För att stärka och utveckla kommunikationer, boende och näringsliv måste Östhammars kommun samverka med andra aktörer. Samarbete förutsätter att det finns en gemensam vilja och en gemensam känsla av ansvar för helheten. Har vi gemensamma mål kan vi skapa goda förutsättningar för utvecklande samarbeten. Genom att skapa tydlighet och visa på önskvärd riktning finns förutsättningar att inleda dialog och med stöd av externa aktörer uppnå det vi vill.

Utmaningen är att med hjälp av kommunikationslösningar göra kommunen till en mer integrerad del av regionen, både länet och Stockholm-Mälardalen.

Det handlar om att skapa kommunikationer med hög kvalitet för kollektivtrafik, vägtrafik och tele- och datatrafik, till nytta för kommuninvånare och det lokala näringslivet. Aktiva dialoger med andra myndigheter och organisationer har avgörande betydelse för att utveckla kommunikationerna inom kommunen och mot omvärlden.

Utmaningen är att utveckla den lokala bostadsmarknaden i alla tätorter och skapa ett bredare utbud av bostadstyper. Det kan i sin tur resultera i en ökad rörlighet på bostadsmarknaden. En utvecklad bostadsmarknad ska kunna erbjuda lämpliga bostäder för olika åldersgrupper, i samklang med den befolkningsutveckling vi har, men också med beredskap för förändringar i framtiden.

En stillastående befolkningsutveckling och ett ökat sjuk- och äldrevårdsbehov är ytterligare en utmaning. För att möta upp de rekryteringsbehov som finns sektorerna sjukvård och äldreomsorg behöver kommunen locka fler unga människor att bosätta sig här. Kommunens tillväxtarbete är en del i lösningen, tillsammans med att marknadsföra kommunen som en plats med höga livskvaliteter. Översiktsplanen pekar ut platser lämpliga för skolor och barnomsorg, platser där grönstrukturer ska utvecklas och platser viktiga för kulturmiljön. Allt för att kommunen ska bli en ännu trevligare plats att bo och verka i.

Utmaningen är att bygga vidare på kommunens lokala arbetsmarknad och göra den långsiktigt uthållig. Kommunikationerna är viktiga. Minst lika viktigt är att företagen kan rekrytera människor med rätt kompetens. Kommunen måste kunna erbjuda olika målgrupper en attraktiv boendemiljö eller pendlingsmöjligheter som är bekväma och tidseffektiva.

En av de sörsta utmaningarna i Östhammars kommun är ett åldrande vatten- och avloppssystem. Här håller kommunen på att ta fram en VA-plan för de kommunala VA-systemen. Investeringar i infrastruktur för vatten och avlopp som kommer krävas har kartlagts och budgetanslag för genomförande sker stegvis av kommunfullmäktige. Områden som översiktsplanen pekar ut för bebyggelseutveckling har tillhörande riktlinjer för när området kan byggas ut med hänsyn till VA-situationen på just den platsen.

UTMANINGAR

- Utveckla attraktiva kommunikationer i samspel med världen.
- Skapa en mångfacetterad och attraktiv bostadsmarknad.
- Möta näringslivets behov och skapa en stabil tillväxt.
- Stillastående befolkningsutveckling.
- Ökat sjuk- och äldrevårdsbehov.
- Åldrande vatten- och avsloppssystem.

STRATEGIER

- Underlätta för kollektivt resande.
- Utveckla den digitala infrastrukturen.
- Jobba aktivt med bostadsplanering och utveckla bostadsmarknaden efter förutsättningarna.
- Underlätta för framtidens näringsliv.
- Marknadsgöra kommunen.
- Framtagande av VA-plan.

KVALITET FÖR MÄNNISKA OCH MILJÖ

Att utveckla de kvaliteter som är viktiga för människors hälsa, välbefinnande samt miljön är ett tredje, prioriterat område. Det handlar om att se hur vi bäst tar tillvara allmänna intressen och att identifiera hur vi ska hantera viktiga miljö- och riskfaktorer.

Attraktivitet skapas av det vi har att erbjuda omvärlden. Vi har inte det utbud som finns i regionens storstadsområden, men vi kan erbjuda andra alternativ. Människor vistas gärna här på fritiden och många uppskattar den blandning vi har av olika miljöer och landskap. Planeringen syftar till att hitta bra avvägningar så att vi ska bevara viktiga värden och minimera negativ miljöpåverkan.

En utmaning är att identifiera, ta tillvara och utveckla de värden och miljöer som är attraktiva i just vår kommun. Vi ska skapa ett attraktivt boende utifrån våra förutsättningar och se till så att alla får tillgång till havet, naturen, gemensamma båtplatser och ett rikt fritidsutbud.

En annan utmaning är att göra miljö och klimat till viktiga frågor i vardagsbeslut. En god omvärldsbvakning som rör ekologisk hållbarhet är viktig, men minst lika viktigt är det att jobba varje dag i den lilla skalan för att hitta långsiktigt hållbara lösningar för miljö och klimat.

UTMANINGAR

- Utveckla vår attraktivitet genom att profilera våra värden och miljöer.
- Tydliggöra det långsiktiga perspektivet i vårt arbete med miljöfrågor.

STRATEGIER

- Utveckla våra värden.
- Stärka det sociala samspelet och tillgången till fritidsaktiviteter för alla.
- Minska klimatpåverkan.
- Förbättra vattenkvaliten.

II.

KOMMUNEN IDAG

Östhammars kommun

Östhammars kommun ligger i nordöstra Uppland, med Uppsala, Tierp och Norrtälje kommuner som närmaste grannar. Naturförhållandena och påverkan från mänskliga aktiviteter i nutid och historisk tid har format kommunens särart och har stor betydelse för hur mark och vatten kan användas, nu och i framtiden.

Landskapet är flackt, med nivåskillnader som ofta är mindre än tio meter. Granit, gnejs och leptit är dominerande bergarter. De lösa jordavlagringarna är i huvudsak lämningar efter den senaste istiden – leror, morän och sandavlagringar. I högre lägen är jordtäcket ofta tunt, särskilt mot kusten. Kustområdet har en lång strandlinje och i skärgården finns över 1 000 öar.

Den tidiga historien är präglad av istid och landhöjning. I historisk tid är det jord- och skogsbruk, fiske, sjöfart och järnhantering som satt sin prägel på landskapet. Det finns mer skog än odlingsmark och en stor andel landsbygd med varierande bebyggelsetäthet.

Tätortsstrukturen är flerkärnig. Alunda var en viktig kustby på bronsåldern och har i och med landhöjningen vuxit fram som handelscentrum i en jordbruksbygd.

Fiske, sjöfart och handel var betydelsefulla utvecklingsfaktorer för Öregrund, Östhammar och Hargshamn. Järnhanteringen har format utvecklingen i Österbybruk och Gimo.

ÖSTHAMMARS KOMMUN I KORTHET

Befolkning:	22 251 (2020)
Yta:	2 790 km², varav
Land:	1 452 km² (52 %)
Hav med fjärdar:	1 287 km² (46 %)
Insjöar:	51 km² (2 %)
Strandlängd med öar:	4 000 km

BEFOLKNINGSUTVECKLING

Idag bor 22 048 människor i Östhammars kommun (2018). Befolkningstätheten motsvarar i princip riksgenomsnittet. Under sommaren nästan fördubblas invånarantalet då många deltidsboende kommer till sina fritidshus.

Perioden 1970–1995 ökade befolkningen med 20 procent. I en första etapp skedde en stor ökning i samband med kommunsammanslagningar och

BEFOLKNINGSUTVECKLING 1960-2018

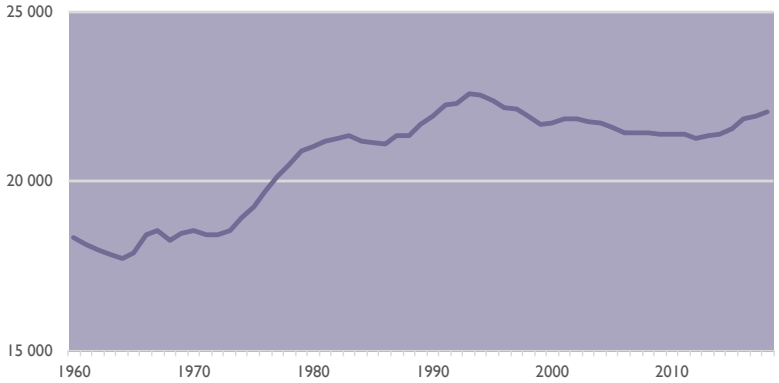

viktiga industrietableringar.

Många flyttade in i samband med att bygget av Forsmarks kärnkraftverk inleddes under 1970-talet. Då startade också den framgångsrika utvecklingen för Sandvik Coromant i Gimo. Utvecklingen vid Fagersta bruk i Österbybruk och Dannemora gruvor hade i viss mån också effekt på expansionen under 1970-talet.

I mitten av 1980-talet avstannade befolkningstillväxten. Den fick en ny skjuts tack vare höga födelsetal och en ökad invandring under senare delen av 1980-talet och några år in på 1990-talet.

Sedan bröts den uppåtgående trenden och folkmängden höll sig under flera år på nivåer runt 21

000 invånare. De senaste åren har folkmängden ökat igen och var 2018 strax över 22 000 personer. Den högsta befolkningen hade kommunen dock 1993, då 22 591 personer bodde här.

ÅLDERSFÖRDELNING

Jämfört med riket har befolkningspyramiden i Östhammars kommun en smalare midja i kategorin vuxna mellan 35-44 år. Medelåldern är 45 år, vilket är den högsta i Uppsala län och över riksgenomsnittet. Ett stort antal invånare finns i åldersgrupperna från 45 år och uppåt, med en tydlig topp i gruppen 65–74 år, det vill säga i den stora åldersgrupp som föddes på 1940-talet.

Åldersfördelningen skiljer sig något mellan tätorterna. Gimo, Österbybruk och Alunda har en något större andel unga vuxna. Gimo har överlag en jämnare åldersfördelning än övriga orter. Östhammar och framförallt Öregrund har en högre andel äldre invånare.

Försörjningsbördan i kommunen låg 2011 på cirka 80 personer per 100 yrkesverksamma. Motsvarande siffror för riket var 70 per 100 yrkesverksamma år 2009. Trenden är att andelen yrkesverksamma minskar. Prognoser pekar mot att andelen äldre kommer att överstiga andelen yngre kring 2025.

ANTAL PERSONER I ÖSTHAMMARS KOMMUN 2018

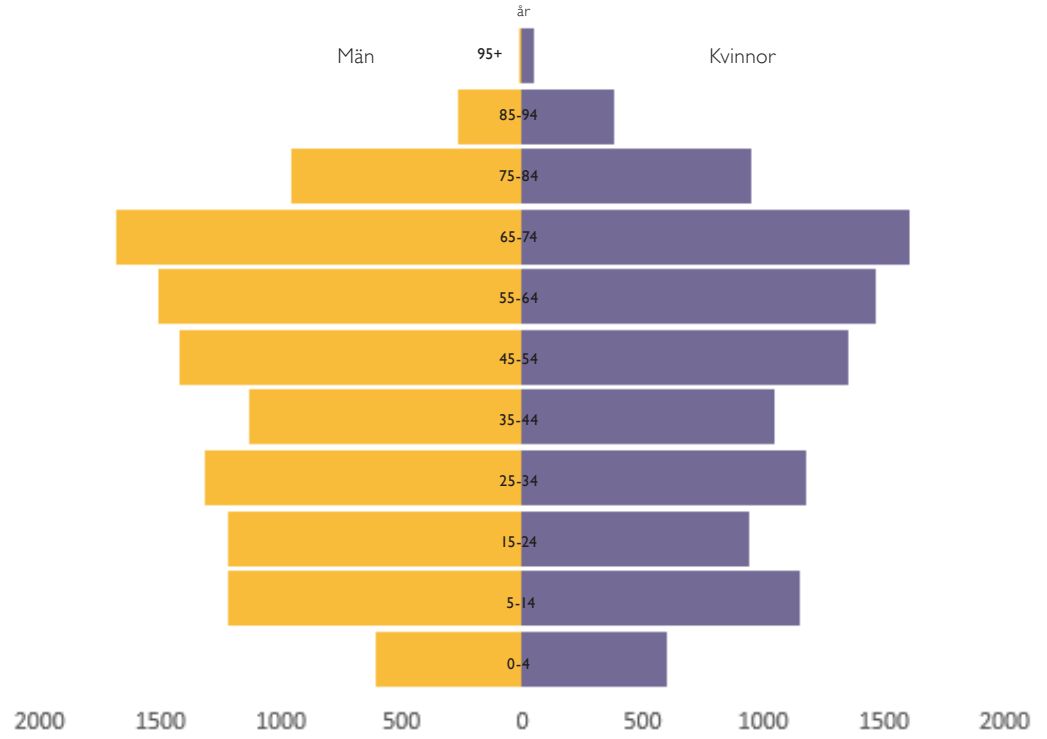

UTBILDNINGSNIVÅ

Utbildningsnivån i Östhammars kommun är lägre än i både Uppsala län och riket. Andelen kommuninvånare som bara har förgymnasial utbildning är högre, och andelen med eftergymnasial utbildning är lägre.

Av invånarna i Uppsala län har 47 procent eftergymnasial utbildning i någon form (universitets- eller forskarutbildning). Riksgenomsnittet är 36 procent. Motsvarande andel är i Östhammars kommun 21 procent.

UTBILDNINGSNIVÅ
2018

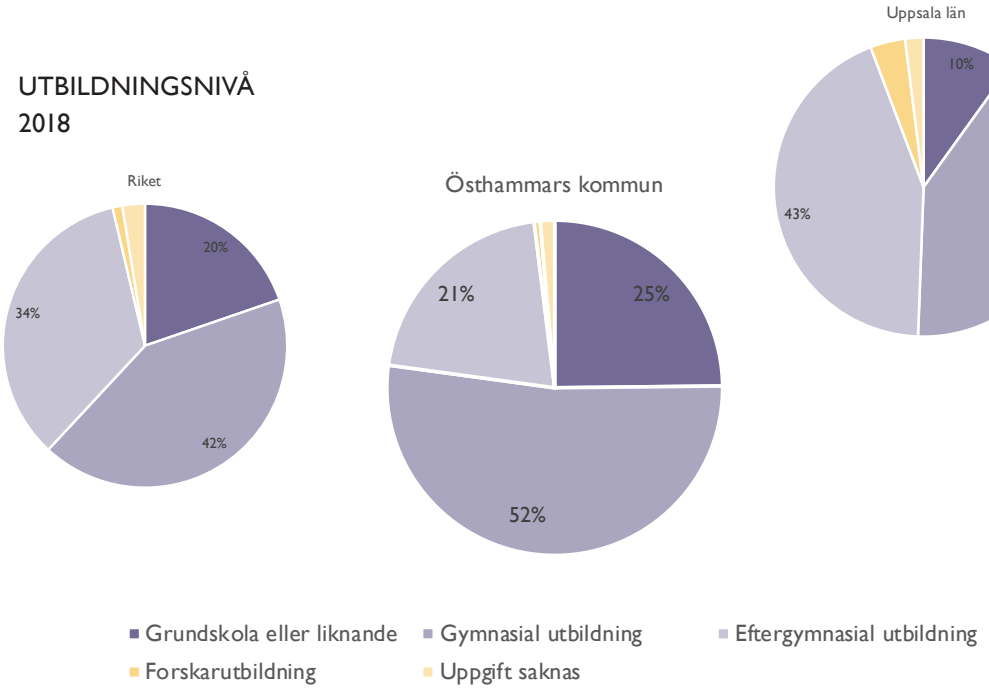

ARBETE OCH PENDLING

Sysselsättningsutvecklingen är överlag positiv. Andelen arbetslösa (som del av Arbetsförmedlingens registerbaserade arbetskraft 16-64 år) var 2019 endast 2,3 procent, att jämföra med riksgenomsnittet på 3,5 procent.

Några stora arbetsgivare dominerar på den lokala arbetsmarknaden: kommunen, landstinget, Sandvik Coromant och Forsmarks kraftgrupp. 30-40 procent av kommunens småföretag arbetar dessutom med uppdrag för Sandvik Coromant och Forsmarks kraftgrupp.

Sett till branscher är flest i kommunen sysselsatta med tillverkning och utvinning, följt av arbete med vård och omsorg och därnäst av arbete med energiförsörjning.

Antalet sysselsatta inom tillverkning och utvinning har minskat i samband med finanskrisen under 2008. En viss återhämtning har skett sedan dess, men inte till sysselsättningsnivåerna för krisen.

I Östhammars kommun är det cirka 7 400 personer som bor och arbetar inom kommunen. Det finns också inpendling till arbetsplatserna, med drygt 2 000 personer, och utpendling till arbeten i andra kommuner, cirka 3 000 personer. Utpendlingen är

större än inpendlingen, vilket indikerar att invånarna i Östhammars kommun är beroende av fler arbetsmarknader än den lokala.

Samtliga branscher i den lokala arbetsmarknaden kommer få stora rekryteringsbehov de närmsta åren. Många har behov av att nyanställa redan idag. Framförallt är det brist på högskoleutbildade. Det är därför troligt att pendling kommer vara fortsatt viktigt i kommunen.

Kommunen berörs av flera projekt som förväntas skapa tillväxt och ännu fler arbetstillfällen inom de närmaste 20 åren: en farledsfördjupning i Hargshamn och ett eventuellt slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark är de största projekten. Om Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) får tillstånd kan byggstart ske någon gång under 2020-talet och skulle innebära arbetstillfällen för uppskattningsvis 250 personer under driftskedet. Under 2015 har SKB även lämnat in en ansökan om tillstånd att bygga ut det befintliga slutförvaret för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR) som ligger i Forsmark. Även här är det framförallt byggnation och driftsättning som kommer att kräva arbetskraft. TABELL SKA LÄGGAS TILL!

BOENDE

Det finns ungefär 10 500 permanentbostäder i Östhammars kommun. Merparten av hushållen i kommunen äger sin egen bostad. Ungefär 32 procent av bostäderna ägs inte av hushållet. Den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem äger de flesta av hyresrätterna som finns på bostadsmarknaden. Det finns också ett antal bostadsrättsföreningar i de fem större tätorterna.

Den höga andelen hushåll som äger sin bostad gör att omflyttningen blir lägre än om marknaden hade präglats av höga andelar hyresrätter.

Översiktsplanen gör inte ett ställnignstagande kring vilken ägandeform eller vilken bostadstyp som Östhammars kommun ska prioritera vid nyexploatering. Däremot ges riktlinjer för varje område som föreslås för bostadsbebyggelse. Om ett enskilt område enligt kommunen är mer lämpad för en viss bostadstyp än en annan nämns det i riktlinjerna specifikt för just den platsen. Samma princip gäller för olika ägandeformer.

Viktiga boendekvaliteter i Östhammars kommun är närheten till kust och fina naturområden, men också till kulturhistoriskt intressanta miljöer både inom tätorterna och på landsbygden. Utpekade områden för bostadsbebyggelse i översiktsplanen är på platser som tar tillvara på dessa kvaliteter, inte på bekostnad av kvaliteterna.

HUSHÅLLENS ÄGANDEFORMER 2018

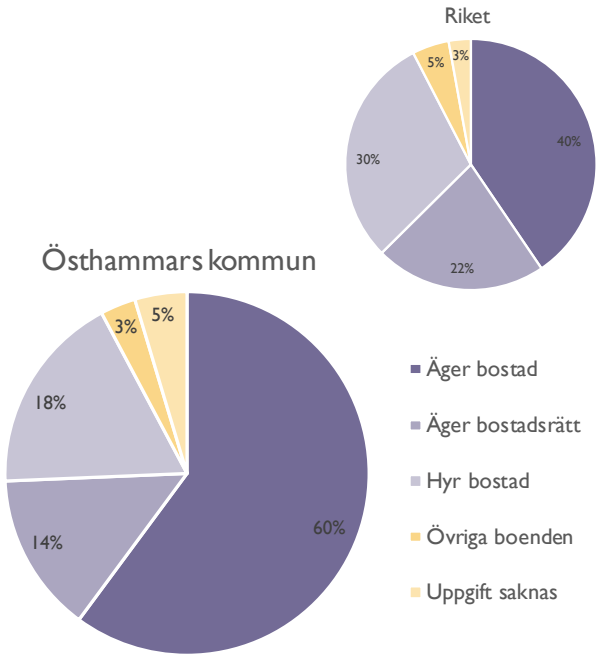

SAMHÄLLSSERVICE

Östhammars kommun erbjuder genom sin socialtjänst ett socialt skyddsnät för kommuninvånarna. Individer och familjer som av olika skäl hamnat i socialt eller ekonomiskt svåra situationer har möjlighet att erhålla ekonomiskt bistånd, barn- och ungdomsvård, missbrukarvård och familjebehandling.

Socialtjänsten tillhandahåller också vård och omsorg för personer som av ålder eller andra skäl har nedsatt förmåga att hantera sitt vardagsliv. De som har stora omsorgsbehov erbjuds vård- och omsorgsboenden eller plats i gruppbostad. Särskilda boenden för äldre finns i Alunda, Gimo, Österbybruk, Östhammar och Öregrund.

Människor som önskar bo kvar i sitt eget hem trots funktionsvariationer eller sjukdom har tillgång till hemsjukvård och hemtjänst. På vårdcentrum i Östhammar bedriver både landstinget och kommunen verksamhet, bland annat en gemensam närvårdsenhet. Som hemtjänstbrukare har du i Östhammars kommun möjlighet att välja mellan privata utförare eller kommunal utförare, om det finns privata alternativ i kommunedelen du bor.

Förskolor, fritidshem eller pedagogisk omsorg (familjedaghem) finns i alla större tätorter. Fler än 1 000 barn har plats på förskolor eller i pedagogisk omsorg. Föräldrar som arbetar eller studerar och ansöker om barnomsorg ska få ett erbjudande om plats för sina barn inom fyra månader.

I Österbybruk finns en fritidsgård och Östhammar erbjuder fritidsverksamhet för personer med funktionsvariationer.

Drygt 2 100 elever går för närvarande i någon av kommunens grundskolor. Skolorna i Alunda, Gimo, Österbybruk och Östhammar har elever från förskoleklass till årskurs 9. Det finns också en grundsärskola i Gimo. Öregrunds skola har elever från förskoleklass till årskurs 6.

På gymnasienivå finns tre olika skolor med lite olika inriktning: Bruksgymnasiet i Gimo är den kommunala gymnasieskolan med ett bredare utbud av studieprogram. I Gimo finns också Wilhelm Haglunds gymnasium, ett fristående industritekniskt gymnasium med inriktning på produkt- och maskinteknik och med kopplingar till Sandvik Coromant AB. Forsmarks skola i Forsmarks bruk erbjuder gymnasieutbildning med energiprofil. Skolan drivs av Forsmarks kraftgrupp, men har Östhammars kommun som huvudman.

Vuxenutbildning erbjuds i ett särskilt studiecentrum i Gimo där det finns grundläggande vuxenutbildning, gymnasiala kurser, distansutbildning samt svenska för invandrare.

I alla större tätorter finns ett bibliotek. Biblioteket i Östhammar fungerar som huvudbibliotek. Det finns också många sport- och fritidsanläggningar, både i tätorterna och på landsbygden.

Roll i regionen

Östhammars kommun är en del av den expansiva region som består av Uppsala, Stockholm och Mälardalen. Stockholm och Uppsala är kommunikationsmässigt tätt sammanlänkade och har i stor utsträckning en gemensam arbetsmarknad. Samma gäller många av städerna i Mälardalen som lätt kan nås med tåg och buss från både Uppsala och Stockholm.

Stockholms län räknar med en befolkningstillväxt på cirka 1 miljon personer under perioden 2015-2050. Uppsala län antas växa med cirka 150 000 personer under samma period. Expansionen i regionen förväntas spilla över mot ”ytterkanterna”.

Östhammars kommun har under den senaste tioårsperioden haft en svag befolkningsutveckling, vilket både kan förklaras av åldersfördelningen i kommunen, men också av brister i den regionala infrastrukturen. Östhammars kommun saknar järnvägsförbindelser och har haft en förhållandevis låg vägstandard på viktiga vägar. Detta gäller såväl kopplingarna mot Uppsala-Stockholm-Mälardalen som kopplingarna mot Gävle och mot Norrtälje. Men den snabba utvecklingen i regionen innebär potentiella möjligheter att locka nya invånare.

Uppsala läns kommuner och landsting samverkar kring viktiga regionala frågor genom Regionförbundet i Uppsala län (Region Uppsala). Samarbetet konkretiseras bland annat i en regional utvecklingsstrategi, en länstransportplan, det regionala trafikförsörjningsprogrammet och en regional klimatanpassningsplan.

Östhammars kommun finns även med i regionala sammanhang som inkluderar Stockholm och Mälardalen, bland annat i den storregionala planering som presenteras i Regional Utvecklingsplan för Stockholmsregionen och i den regionala utvecklingsplanen för Stockholms kust och skärgård. Där pekas Hargshamn ut som betydelsefull för godstrafiken i östra Mellansverige.

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

En utvecklingsstrategi (RUS) har tagits fram av Region Uppsala för att beskriva vad kommuner och region vill åstadkomma tillsammans med andra aktörer i länet. Den innehåller visioner och mål som lägger grunden för utvecklingsarbetet i länet på längre sikt. Utvecklingsstrategin fungerar även som en länsstrategi för Agenda 2030. Strategin vänder sig till personer och organisationer som vill vara med och påverka regionens långsiktiga utveckling. Den är styrande för aktörer på nationell och regional

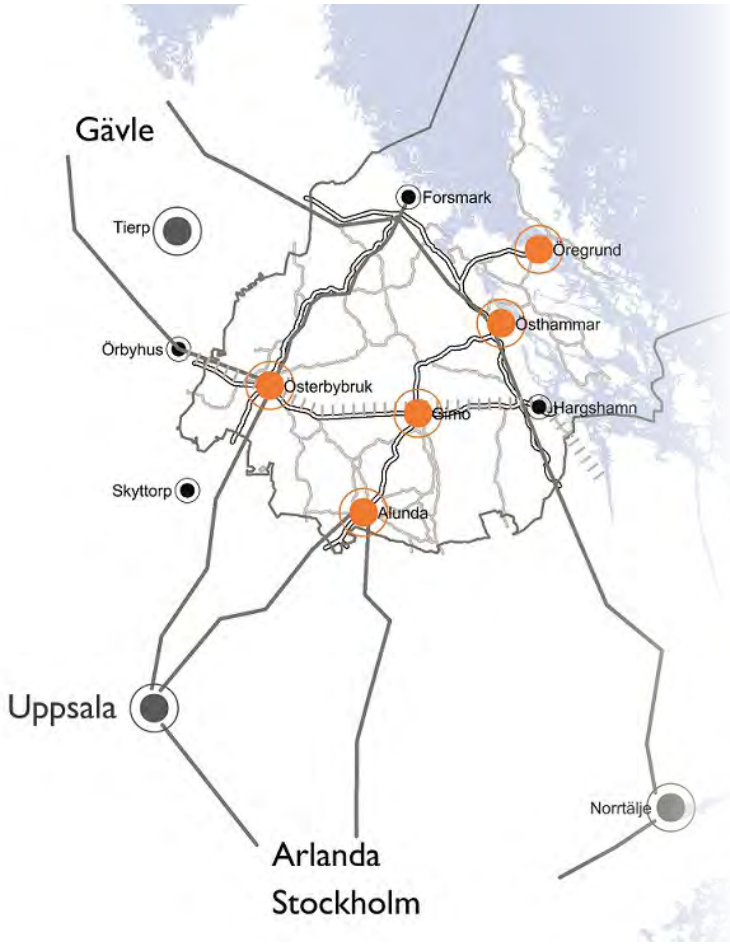

nivå, stödjande för dem som verkar på kommunal och lokal nivå och inspirerande för dem som finns i näringslivet och den ideella sektorn.

Strategin ingår i en struktur av styr- och policydokument som är sammankopplade med EU:s strategi ”Europa 2020” från juni 2010. Europa 2020 ger övergripande vägledning, med en ”strategi för smart och hållbar tillväxt för alla”. Strategin innefattar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: ekonomisk, social och ekologisk. Den innehåller tre övergripande mål som i den regionala utvecklingsstrategin uttolkats till:

- En region för alla lyfter fram hur ett samhälle format efter människan ger ett gott liv, med öppna och inkluderande miljöer.
- En hållbart växande region fokuserar på samhällsutvecklingen i Uppsala län, dess natur och livsmiljöer och förhållandet till omkringliggande län.
- En nyskapande region tar fasta på betydelsen av ett livskraftigt näringsliv och civilsamhälle samt förmågan till utmaningsdriven innovation hos företag och organisationer.

RUS lyfter bland annat fram målnoder och stråk där det finns regionala samband för kommunikation och tillgänglighet, och orter i regionen där det finns förutsättningar för hållbar tillväxt och goda livsvillkor..

Regional utvecklingsstrategi

LÄNSTRANSPORTPLAN

Länstransportplanen för perioden 2018-2029 konkretiserar hur kommunerna och landstinget vill utveckla det regionala transportsystemet för att nå vision och mål i den regionala utvecklingsstrategin. Åtgärdsplanen redovisar en ombyggnad av länsväg 288 på sträckan Gimo–Börstil som en viktig investering för hela regionen. Region Uppsala samordnar arbetet som genomförs på uppdrag av staten och regeringen i samverkan med Trafikverket, landstinget, angränsande län och länets kommuner.

Länstransportplan 2018-2029

REGIONALT TRAFIKFÖRSÖRJNINGSPROGRAM

Regionen är från och med 2012 regional kollektivtrafikmyndighet i Uppsala län och ansvarar genom kollektivtrafiknämnden för det regionala trafikförsörjningsprogrammet. Programmet har en målhorisont som sträcker sig fram till 2030. Syftet är att beskriva vad som krävs för att kollektivtrafiken på bästa sätt ska kunna bidra till en långsiktigt hållbar utveckling.

Bedömningar av framtida behov och utbud görs i programmet på en generell nivå och utifrån viktiga funktioner. Programmet knyter även an till Agenda 2030 (som knyter an till den regionala utvecklingsstrategin).

Trafikförsörjningsprogram 2020-2030

Mer konkreta strategier för trafikens utveckling kommer att tas fram. Programmet konkretiseras också i verksamhets- och trafikplaner för UL. Där omsätts de långsiktiga intentionerna och målen i årlig verksamhet.

REGIONAL HANDLINGSPLAN FÖR KLIMATANPASSNING

Syftet med handlingsplanen är att identifiera de områden och verksamheter i Uppsala län som är sårbara för klimatförändringar och extrema vädersituationer i ett 100-årsperspektiv.

Arbetet med handlingsplanen innebar en fördjupning på kommunnivå. Avsikten var också att ge en sammanfattande bild av vad vi vet idag om risker som kan förknippas med klimatförändringar och inom vilka sektorer det finns kunskapsluckor. Tanken är att länets kommuner ska kunna gå vidare med att bedöma inom vilka områden det behövs fördjupade analyser eller åtgärdsförslag. Redan idag måste samhällsplaneringen anpassas till de potentiella risker som en klimatförändring skapar.

Handlingsplan för klimatanpassning

HAVSPLANERING

Havsplanen består av kartor och ställningstaganden om hur havet ska nyttjas, skyddas och förvaltas och vilka samhällsintressen som ska uppmärksammas. Havsplanen visar den mest lämpliga användningen av havet i olika områden. Havsplanering kan förebygga och lösa konflikter, och samordna mellan olika intressen; till exempel sjöfart, fiske, turism, försvar och materialutvinning.

Havsplanen omfattar Sveriges havsområden, territorialhavet och ekonomisk zon, men inte området närmast kusten. Planeringen av kusten sker genom kommunernas översiktsplanering. Däremot finns en viss överlappning mellan havsplan och översiktsplan, eftersom översiktsplanen ska planlägga hela vägen till kommungränsen medan havsplanen i stort följer baslinjen. Kommungränsen i havet går vid tolv nautiska mil (cirka 22 kilometer) från baslinjen.

I den här översiktsplanen har havsplanen utgjort en del av underlaget till den föreslagna vattenanvändningen i områden där de två planerna överlappar (området från baslinjen ut till kommungränsen). I detta överlappande område har inga avsteg från havsplanen gjorts.

Östhammars kommun omfattas av havsplaneområdet för bottniska viken.

Havsplan

MELLANKOMMUNALA FRÅGOR

Det finns många frågor som har betydelse för mer än en kommun, men kanske inte för hela regionen. Exempel på områden där mellankommunala samarbeten kan vara särskilt viktiga är räddningstjänst och säkerhetsfrågor. Östhammars kommun har ett etablerat samarbete om räddningstjänst med Uppsala och Tierps kommun.

Det finns också ett antal andra frågor som kan skapa behov av dialog över kommungränser. Det gäller exempelvis storskaliga tekniska anläggningar som vindkraftverk, telemaster och kraftledningar som kan påverka landskapskaraktären även i grannkom-

munerna. Täckningsgraden i mobilnätet är ett annat exempel, liksom utvecklingen av handelsområden med stormarknader. Ett nytt, större handelsområde kan påverka handel och resmönster i andra kommuner.

Även åtgärder som kan påverka vattenkvalitet, flöden med mera berör även andra kommuner. Vattenförvaltningen förutsätter att invånare och organisationer samarbetar, oavsett administrativa gränser. Samma krav gäller annan miljöpåverkan av större omfattning. Ett exempel är processen kring en eventuell etablering av ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark – det är ett projekt som har nationell betydelse, men får effekter på såväl regional, kommunal som mellankommunal nivå.

När det gäller vallonbruken, kust och skärgård, friluftsvärden, större idrottsanläggningar, tätortsstrukturer och kommunikationer har Östhammars kommun intressen gemensamma med Uppsala, Norrtälje och/eller Tierps kommuner.

Den nya överföringsledningen mellan Örbyhus i Tierps kommun till Österbybruk och Alunda är ett bra exmepel på mellankommunala frågor. Detta samarbete kommer leda till mer och bättre vatten för invånare i Österbybruk och Alunda i framtiden.

Agenda 2030

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling antogs av världens stats- och regeringschefer i september 2015. Agendan består av 17 globla mål fördelat på 169 delmål som syftar till att utrota fattigdom, stoppa klimatförändringar och skapa fredliga och trygga samhällen. De globala målen ersatte de åtta millenniemålen som FN och världens länder hade strävat mot sedan år 2000. Millennimålen fokuserade till stora delar på social hållbarhet som främst världens fattigaste länder arbetade med och skulle ha uppnåtts år 2015.

Agenda 2030 syftar till att skapa en hållbar utveckling genom att fokusera på ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Detta är en av de största skillnaderna mellan de globala målen och millenniemålen, nu integreras alla tre aspekter av hållbar utveckling. Agenda 2030 gäller för alla människor och länder, vi har ett gemensamt ansvar för att uppnå målen till år 2030. Det krävs engagemang från regeringen, kommuner, regioner, akademi, näringsliv och civilsamhället. Detta är den första planen som inkluderar alla världens länder och Agenda 2030 förutsätter att förändringar sker på både nationell och lokal nivå. Agenda 2030 och de globala måen är inget juridiskt binande dokument utan ska istället fungera som referensmål att arbeta med under 2015-2030 (Glokala Sverige, 2020).

I Östhammars kommun arbetar vi mot att vara en hållbar kommun som är ett av våra inriktningsområden. Detta betyder att vi arbetar med ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet som styrtal. Ett annat sätt att styra vilka delar som är särskilt viktiga i kommunens hållbarhetsarbete, är de hållbarhetslöften kommunfullmäktige antagit i de två första delprogrammen i Färdplan mot ett hållbart län. De två första delprogrammen är Minskad klimatpåverkan samt Ekosystem och biologisk mångfald.

De antagna hållbarhetslöftena är aktiviteter som olika delar av kommunen ska genomföra fram till 2023. Varje sektor har ansvar för delar av de antagna hållbarhetslöftena, att arbeta in dem i verksamhetsplanering och budget. Ytterligare två delprogram med hållbarhetslöften ska tas fram: Vatten och Samhällsutveckling. Dessa hållbarhetslöften har fokus på de ekologiska delarna av hållbarhet. Motsvarande arbete inom social hållbarhet finns bl.a. i länets gemensamma arbete med Hälsa, trygghet och goda livsvillkor i socioekonomiskt utsatta områden.

Fram till årsredovisningen för 2020 har Östhammars kommun haft med ett Hållbarhetsbokslut som en del av redovisningen. Under 2020 beslutade politiken att ersätta Hållbarhetsbokslutet med ett antal Agenda 2030-nyckeltal som är framtagna av Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). I workshopformat beslutade kommunstyrelsen om 16 nyckeltal av de totalt ca 50 som finns framtagna av RKA. Fokus landade på många nyckeltal gällande social hållbarhet. Nyckeltalen finns att läsa i Årsbuget 2021 - Flerårsplan 2022-2024.

Den regionala utvecklingsstrategin fungerar även som en länsstrategi för Agenda 2030. Med en strategi som fyller rollen som både utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för länet ges en samlad grund för att fortsatt förstärka och fördjupa det gemensamma arbetet för regional hållbar utveckling.

Den regionala utvecklingsstrategin förhåller sig och bidrar till de nationella mål genom vilka Sverige som nation ska genomföra Agenda 2030. Nationella mål om folkhälsa, boende och byggande, klimat, kulturmiljö, jämställdhet, friluftsliv samt de europeiska och nationella transportpolitiska målen ger sammanhang och kraft till länets prioriteringar och insatser. Ett särskilt fokus ligger på att strategin ska ge grund för insatser som säkrar länets bidrag till uppfyllelse av Parisavtalets mål om klimatet och de nationella klimatmålen, i enlighet med det klimatpolitiska ramverket.

III.

FRAMTID

MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

Huvuddragen i kommunens syn på framtida mark- och vattenanvändning redovisas i kartan Framtida mark- och vattenanvändning. Den utgår från kommunens vision, övergripande mål och utvecklingsstrategier på sid 8-14. En viktig utgångspunkt är att den mångfald av värden som finns i kommunen ska utvecklas på ett hållbart och balanserat sätt, i linje med viktiga nationella och regionala mål för samhällsutvecklingen, exempelvis miljökvalitetsmålen och målen för folkhälsa, jämställdhet och integration.

Bebyggelsen ska av hållbarhetsskäl i första hand utvecklas genom förtätning av befintliga bebyggelsegrupper. Avsikten är att funktionsblandad bebyggelse ska utvecklas i serviceorterna, markerade med kartbeteckningen S, se sid 25 och i mindre tätorter och småorter, BT. En viktig uppgift för kommunen är att skapa plan-beredskap och erbjuda ett brett utbud av tomter för boende och verksamheter. Planarbetet ska prioriteras till de serviceorter där efterfrågan på bostäder och verksamhets lokaler är störst.

Även på landsbygden, kartbeteckning L, ska ny bebyggelse i första hand utvecklas i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper. Särskild hänsyn ska tas till de areella näringarna och det måste gå att lösa vatten- och avloppsfrågor på ett långsiktigt hållbart sätt. Tätortsnära lands bygdsområden där kommunala vatten- och avloppslösningar i första hand ska övervägas vid fortsatt utveckling redovisas med kartbeteckningen LT. Landsbygdsområdet har i övrigt delats in i tre olika bygder baserat på geografi och kulturhistoria.

Kartbeteckningen LA avgränsar skogs- och bruksbygden där det finns stora skogsområden som brukas aktivt och mindre områden med småskaligt jordbruk. Dessa intressen ska prioriteras vid lovgivning och tillståndsprövning så att tillkommande byggnation inte begränsar möjligheterna att bedriva jord- och skogsbruk.

LL markerar inlandets öppnare jordbruksbygd. Utöver behovet av att ta hänsyn till jord- och skogsbruk kan det här också finnas behov av att ta särskild hänsyn till landskapskaraktären.

Annan särskild hänsyn krävs i landsbygdsområdet öster om väg 76 som innefattar ett riksintresse för de höga natur- och kulturmiljövärden som finns i kust- och skärgårdsområdet från Arkösund till Forsmark. Här får fritidsbebyggelse bara utvecklas som kompletteringar till befintlig fritidsbebyggelse. Kartan redovisar sammanhängande fritidshusområden där enstaka kompletteringar kan tillåtas, BF.

För att hålla kust- och skärgårdsområdet levande behövs visst utvecklingsutrymme för ett varierat utbud av helårsbostäder. LS betecknar den del av kustområdet där bebyggelseutveckling i första hand kan bli aktuell. Utvecklingen ska ske med hänsyn till områdets natur- och kulturmiljö värden och turismens och de areella näringarnas behov.

De delar i skärgårdsområdet som har beteckningen LF ingår även i ett riksintresseområde för naturvård. Här ska fritids- och rekreationsintressen prioriteras. En restriktiv hållning till ny bebyggelse ska tillämpas, undantag kan göras för enstaka allmänna anläggningar av betydelse för turism och friluftsliv.

De särskilda värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap som pekas ut i mark- och vattenanvändningskartan, N, har stora natur-, kulturmiljö- och/eller fritidsvärden. Ställningstaganden till förändrad mark- och vattenanvändning i dessa områden ska ta särskild hänsyn till, och underordnas beskrivna värden.

Kartan pekar också ut områden där bostäder inte ska byggas. De är avsedda för utveckling av omgivningspåverkande industrier, VI, storskaligt vindbruk, VV, och störande och ytkrävande fritidsverksamheter, VF. Vissa omges av skyddsområden, VS, där bostäder inte heller får byggas.

Avgränsningarna på kartan är inte exakta. Syftet är

att redovisa kommunens övergripande syn på framtida mark- och vattenanvändning. På sid 29-93 redovisas mer i detalj kommunens syn på utvecklingen inom olika geografiska och tema-tiska områden.

Kartan finns också tillgänglig digitalt!

Länk

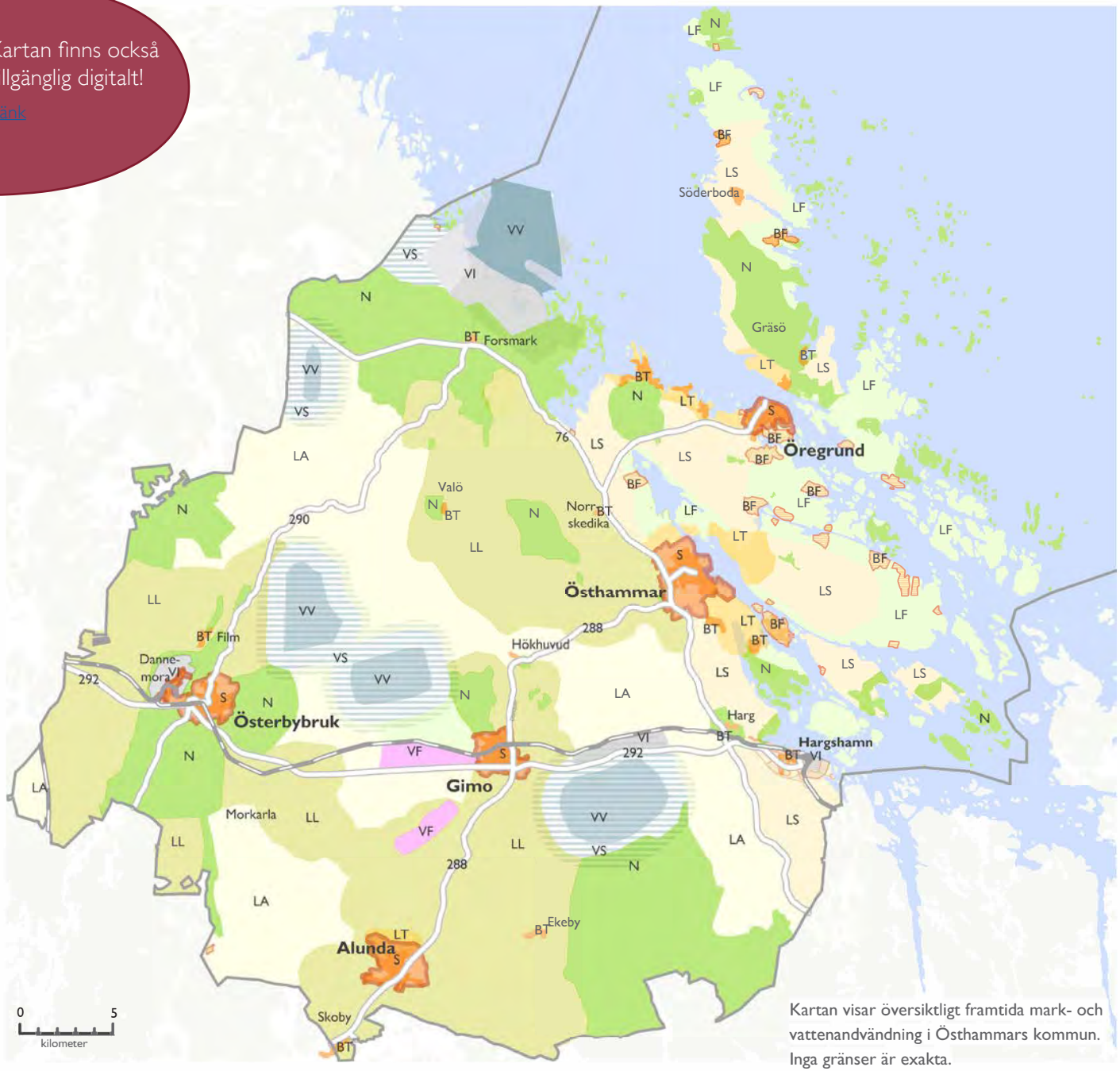

Kartan visar översiktligt framtida mark- och vattenandvändning i Östhammars kommun. Inga gränser är exakta.

Framtida mark- och vattenanvändning

Teckenförklaring

Tätbebyggda områden med bostäder

- BT Tätbebyggtområde med utveckling av blandad bebyggelse
- S Serviceort med utveckling av blandad bebyggelse
- BF Fritidshusområde där enstaka kompletteringar är möjligt.

Landsbygdsområden med bostäder

- LL Landsbygd med utveckling av bebyggelse med hänsyn till areella näringar och landskapsbild
- LA Landsbygd med utveckling av bebyggelse med hänsyn till areella näringar
- LT Tätortsnära landsbygd där bebyggelseutvekling är möjligt med kommunalt vatten och avlopp
- LF Skärgårdsområde där fritid och rekreation är prioriterat. Restriktiv hållning till ny bebyggelse med hänsyn till 4 kap miljöbalken.
- LS landsbygd i skärgård med utveckling av bebyggelse med hänsyn till areella näringar och turism

Områden för störande verksamheter, ej bostad

- VI Område för utveckling av omgivningspåverkande verksamheter (industeri)
- VV Område för storskaligt vindbruk (tillstånd enligt MB)
- VS Skyddsområde där nya bostäder inte bör tillåtas med hänsyn till utveckling av störande eller hälsofarliga verksamheter.
- VF Område med störande och ytkrävande fritidsverksamheter.

Särskilda värdeområden

- N Värdeområde för natur, friltid och kulturlandskap.

Kommunens syn

Kommunens syn på vad som krävs för att få till stånd en utveckling i linje med egna visioner och nationella, regionala och lokala mål benämns utvecklingsstrategier. De sammanfattas i punktform - Strategier i sammanfattning. Avsikten är att tydliggöra kommunens intentioner för fortsatt planering och kommande beslut.

De generella krav på byggande och verksamheter som finns i miljöbalken, plan- och bygglagen med flera lagar sätter ramarna för alla beslut. Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som de är mest lämpade för, med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov.

Bedömningarna ska göras med utgångspunkt från det enskilda fallet. I de fall kommunen lagt fast en praxis eller en tydlig prioriteringsordning vid lagtillämpningen redovisas detta som Kommunens tillämpning i anslutning till sammanfattningar av centrala lagrum i avdelning III och IV.

Intentionen är att alla beslut ska resultera i en god hushållning och vara i linje med viktiga nationella och regionala mål. Detta innebär bland annat att kommunen kommer att slå vakt om de riksintressen och övriga allmänna intressen som redovisas i avdelning IV på sidorna 94-117.

Viktiga lagar för planeringen

MILJÖBALKEN (MB)

Miljöbalken slår vakt om miljön och innehåller allmänna hänsynsregler, bestämmelser för hushållning med mark och vatten, miljökvalitetsnormer och regler som ska skydda miljön och människors hälsa. Det är en mycket viktig ramlag.

PLAN- OCH BYGGLAGEN (PBL)

Plan- och bygglagen, PBL, är en lag som mer i detalj reglerar bebyggelseutvecklingen. PBL ska samordnas med miljöbalken men också med regler i andra lagar. Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö.

Vid prövning enligt plan- och bygglagen ska hänsyn tas till:

- Natur- och kulturvärden.
- Miljö- och klimataspekter.
- Mellankommunala och regionala förhållanden.

Prövningen ska främja:

- En lämplig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder.
- En från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper.
- En långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt.
- En god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens.
- Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.

Ett antal andra lagar tillämpas också i den fysiska planeringen, bland annat kulturmiljölagen och väglagen. Planeringen ska dessutom bidra till att uppfylla viktiga nationella, regionala och kommunala mål.

Bebyggelseutveckling

MÅLBILD 2040

Befolkningen i Östhammars kommun har ökat med mellan **500–1 000 personer.** Bebyggelsen har en genomtänkt struktur. De femserviceorterna har utvecklats utifrån sina förutsättningar, med funktionsblandad bebyggelse. Miljöstörande verksamheter har separerats från bostadsbebyggelse.

Serviceorterna står för ett basutbud av service till sina invånare och omkringliggande landsbygd. Verksamheter som kräver ett större befolkningsunderlag har koncentrerats till den ort som har bäst förutsättningar att serva hela kommunen.

På landsbygden har noder med tätare bebyggelse skapats längs de starka kollektivtrafikstråken, genom komplettering av befintlig bebyggelse.

Bostäder

Trots att befolkningsutvecklingen varit låg råder bostadsbrist i vissa delar av kommunen och för vissa bostadstyper. Huvuddelen av bostäderna i Östhammars kommun finns i småhus och villor. Det råder brist på andra boendetyper för att främja fungerande flyttkedjor. Efterfrågan på permanentbostäder är för närvarande störst i Alunda, Östhammar och Österbybruk. I Öregrund och i skärgården är efterfrågan på delårsbostäder större än efterfrågan på åretruntbostäder.

I ett arbete med bostadsförsörjningsfrågor för Östhammars kommun (2012) redovisas tre olika utvecklingsscenarier. I lägsta scenariot minskar folkmängden med 700 personer, medan den i det högsta scenariot ökar med över 4 000 personer fram till 2030. Sammantaget visar de olika scenarierna vilket spann som Östhammars kommun behöver hantera i sin planering för framtida bebyggelseutveckling.

Kommunal mark och detaljplaner som ger utrymme för verksamheter finns i samtliga tätorter, men kompletteringar kan behövas. I några fall skapar redan etablerade verksamheter med omgivningspåverkan hinder för fortsatt utveckling i attraktiva boendelägen.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Det måste finnas bostäder och plats för verksamheter om Östhammars kommun ska kunna utvecklas. Bostadsutbudet behöver anpassas till behov och efterfrågan. Detta blir än viktigare om kommunen ska vara del av befolkningsexpansionen i Mälardalsområdet. Det måste finnas tillgång till goda boendemiljöer för alla kategorier av människor, i alla inkomstlägen och med olika grader av fysisk förmåga för att målet om en god bebyggd miljö ska kunna uppnås.

Grupper av invånare som ofta bor i lägenhet är till exempel unga människor som etablerar sitt första boende, inflyttare och äldre som inte längre orkar eller vill underhålla sin egen bostad. Det finns även människor som av ekonomiska eller praktiska skäl vill slippa köpa eller själv ansvara för underhållet av sin bostad.

För att locka nya invånare och få igång flyttkedjor behövs balans i utbudet av bostadstyper. Om vissa typer av bostäder saknas blir exempelvis äldre kvar i villor som annars skulle kunna bli tillgängliga för unga människor eller andra som vill gå vidare i en flyttkedja.

Det här visar att Östhammars kommun behöver arbeta med en mycket aktiv bostadsplanering.

Utbud och behov behöver regelbundet inventeras och analyseras eftersom det är svårt att förutsäga befolkningsutvecklingen.

Kommunen har siktet inställt på att befolkningen ska öka med cirka 200 invånare per år. Genom att ta fram detaljplaner som kan ge en stabil tillgång på attraktiva, byggklara tomter för boende och verksamheter i alla serviceorter skapas möjlighet att klara högre inflyttningstal.

Kommunens roll är att identifiera behov, skapa planberedskap och via den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem möta delar av den efterfrågan som gäller hyreslägenheter, serviceboenden och andra profilboenden. Kommunen kan också köpa in och sedan anvisa och sälja mark för exploatering.

Intentionen är att jobba med en strategisk markpolitik och bjuda in olika aktörer till samarbeten för att genomföra projekt som tillfredsställer aktuell efterfrågan. Viktiga kommunala verktyg är att upprätta markanvisningsavtal eller exploa teringsavtal. Kommunen har riktlinjer för sådana avtal.

Steget från en markanvisning till färdig bebyggelse kan se ut på flera sätt: Ett byggföretag kan ta det fulla ansvaret för att upprätta en detaljplan och sedan bygga när den antagits.

Kommunen har också möjlighet att på egen hand upprätta detaljplaner. Det kan ha sina fördelar med tanke på att bostadsmarknaderna i serviceorterna är förhållandevis små.

Detaljplaner med långsiktiga perspektiv och hög grad av flexibilitet vad gäller bostadstyper möjliggör nybyggnation i etapper. Flera aktörer kan delta. Det kan skapa en större variation i utbudet av bostäder inom samma område. Är planerna flexibla kan osålda tomter i ett villaområde exempelvis användas för att bygga radhus eller flerbostadshus, projekt som kan genom föras av små aktörer. Kommunen kan även arbeta med att intressera lokala exploatörer att göra egna satsningar på landsbygden.

Utifrån dagens trender erbjuder Östhammars kommun boendemiljöer som kan attrahera många olika grupper. Småskaligheten i sig skapar trygghet vilket många upplever som attraktivt. Boenden nära de stora kommunikationsstråken där kollektivtrafiken är tät kan vara av intresse för pendlare.

I kust och skärgårdsområdet kan deltidsboende i lägenheter och permanentbostäder utvecklas i befintliga bystrukturer. Strandtomter är attraktiva, men Östhammars kommun kommer fortsatt att värna om en tillgänglig strandzon – ett stort gemensamt värde.

Erbjudanden som kan utvecklas ytterligare är livsstilsboenden med koppling till kust eller olika fritidssysselsättningar. Det kan exempelvis handla om små gårdar med hästhållning på landsbygden, eller attraktiva lägenheter nära båtplatser vid kusten. I småorter finns det möjlighet att utveckla flexibla boendelösningar och flerbostadshus i mindre skala.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Planera för och skapa en stabil tillgång till attraktiva, byggklara tomter i alla serviceorter, i en turordning anpassad till efterfrågan.
- Planera för ett varierat bostadsutbud som kan ge fungerande flyttkedjor. Nya detaljplaner bör ge möjlighet till både en och flerbostadshus.
- Ta vara på lokala krafter för att få in fler aktörer på marknaden.
- På landsbygden ska ny bebyggelse i första hand etableras i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper längs starka kommu nikationsstråk.
- Utveckla livsstilsboenden.

Industri- och verksamhetslokaler (S, BT, VI, VS)

Tätorterna, S, BT, i Östhammars kommun har i stor utsträckning utvecklats med funktionsblandad bebyggelse, det vill säga en blandning av bostäder och verksamhetslokaler.

Särskilda industriområden med mindre och medelstora tillverkningsföretag finns i samtliga serviceorter och i Hargshamn. Större industriområden för omgivningspåverkande verksamhet finns runt Sandvik Coromant i Gimo, vid Dannemora gruva i Dannemora och runt de kärntekniska anläggningarna i Forsmark.

Kommunal mark och detaljplaner som ger utrymme för nya verksamheter finns också det i samtliga serviceorter och Hargshamn. I Gimo bland annat vid Soldat Bångs väg och längs väg 288, i Österbybruk vid Ös och i Hargshamn inom befintliga detaljplaner för hamnområdet. Detaljplanelagda industriområden i Alunda och Öregrund innehåller mindre markområden med begränsade utbyggnadsmöjligheter.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Funktionsblandad bebyggelse minskar avstånden mellan bostäder, verksamheter och service, vilket bidrar till en hållbar utveckling och en god bebyggd miljö. Att utveckla funktionsblandad bebyggelse är en inriktning kommunen har för avsikt att hålla fast vid. För att ett livskraftigt näringsliv ska kunna utvecklas krävs planberedskap för nya verksamheter. Särskilda förutsättningar gäller för miljöstörande verksamheter. Industrier som ligger nära bostadsområden kan ge störningar och omvänt så kan bostadsbebyggelsen begränsa utvecklingsmöjligheterna för en industrietablering.

Kortsiktiga perspektiv på behov och beslut har resulterat i att det i dag finns sådana konflikter i tätorterna, och även risk för miljöstörningar från befintliga industrietableringar som kan påverka vattenförsörjningen. Det är problem som måste åtgärdas.

Miljöstörande verksamhet ska separeras från blandbebyggelse. Skyddsavstånd till bostadsbebyggelse ska fastställas i detaljplan. För framtiden finns det behov av nya industritomter i utvecklingsbara lägen. De bör ligga vid kommunikationsstråken utanför serviceorterna.

Befintliga verksamheter som ligger olämpligt bör på sikt också flyttas till bättre lägen. Genom att omlokalisera miljöstörande industrier från centrala delar av tätorterna kan attraktiva lägen för bostäder, service och handel bli tillgängliga.

Yt och transportkrävande verksamheter bör lokaliseras till lägen utanför tätort, nära bra godsnoder eller godsstråk. Uppställningsplats för transport av farligt gods bör anvisas längs utpekad väg för farligt gods, väg 292.

Kartan över framtida mark och vattenanvändning reserverar mark för omgivningspåverkande verksamhet, VI vid Forsmarks kärnkraftverk, Dannemora, Hargshamn och mellan järnvägen och väg 292 öster om Gimo. Vid Forsmarks kärnkraftsverk utpekas även ett skyddsområde, VS, nordväst om verksamhetsområdet. Vikten av att det finns utvecklingsutrymme för de areella näringarna behandlas i avsnittet om jordbruksmark.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Separera miljöstörande verksamheter från funktionsblandad bebyggelse.
- Planlägga industrimark med utvecklings möjligheter utanför serviceorterna, och reglera skyddsavstånd i planerna.
- Omlokalisera miljöstörande verksamhet från attraktiva boendelägen/handelsområden.

Serviceorter (S)

MÅLBILD 2040

Östhammar är centrum för kommunens handel och administration. Flera nya tjänstef öretag har etablerat sig där. Öregrund är en serviceort med viktig funktion för kustområdet. Här har fler företag med koppling till marinteknik och marinbiologi utvecklats.

Alunda och Österbybruk är trivsamma serviceorter med goda kommunikationer. De har ett lite bredare utbud av boendetyper.

Gimo har en tydlig roll som kommunens knutpunkt för skola och arbete. Vid Campus Gimo finns specialgymnasier med olika inriktningar.

Östhammars kommun är en mångkärnig kommun. Drygt 60 procent av invånarna bor i någon av de fem större tätorterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar. Ingen av dessa tätorter är tillräckligt stor för att kunna erbjuda ett komplett utbud av kommersiell och offentlig service, men målsättningen är att mångkärnigheten ska behållas. Tätorterna erbjuder olika boendekvaliteter som kan vidareutvecklas. Ett bra serviceutbud kan säkras genom samverkan.

Dessa fem större tätorter kommer i fortsätt ningen att kallas serviceorter. De redovisas med beteckningen S i kartan över framtida mark och vattenanvändning. Översiktsplanens intention är att få till stånd en utveckling av blandad bebyggelse på dessa orter.

Nuläge, profil och viktiga utvecklingsmöjlig heter i respektive serviceort beskrivs på sidorna 36-45. För varje serviceort finns också en karta som redovisar befintlig bebyggelse, utredningsområden för fortsatt bebyggelseutveckling och grönområden med potential att bidra till en sammanhållen grönstruktur. Redovisade grönområden (befintligt planlagt område med gröna värden/grönområden) innehåller sammansatta värden, det vill säga en kombination av sociala värden, naturvärden och kulturvärden och korridorer som kan binda samman sådana områden.

Riksintressen för kulturmiljövården, vattenskyddsområden, utredningsområden för vägar och skyddsområden kring reningsverk (300 meter) redovisas också.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Med en tätortsstruktur på pärlband kan allt inte finnas överallt. Den kommersiella servicen kräver ett visst befolkningsunderlag för att löna sig. Alla former av offentlig service (kommunal och regionsdriven) kan av kostnadsskäl inte heller finnas överallt. För att få till stånd en god och hållbar utveckling måste skattepengarna användas på ett klokt och kostnadseffektivt sätt.

Serviceorterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar kan betraktas som stadsdelar. Genom att binda samman dem med goda kommunikationer kan orterna stödja varandra och gemensamt upprätthålla ett bredare serviceutbud för kommunen som helhet.

Med bra kommunikationer kan även övriga tätorter, småorter och landsbygden kopplas till, och få tillgång till basutbudet på en serviceort. Orter strax utanför kommungränsen kan också bidra med underlag för handel, fritidsanläggningar och kollektivtrafik.

De olika delarna i kommunen attraherar olika typer av människor. Genom att ge serviceorterna en tydlig

profil och ett tydligt uppdrag blir det lättare att motivera beslut som utgår från en helhet. Näringslivet och bostadsmarknaden kan få utrymme att utvecklas på orterna utifrån marknadens förutsättningar. Orternas profiler kan tydliggöra detta och skapa samsyn mellan olika aktörer. Då kan privat verksamhet som kräver ett större befolkningsunderlag koncentreras till den ort som har bäst förutsättningar.

Även en del kommunala verksamheter behöver centraliseras till den ort som har bäst förutsättningar att betjäna hela kommunen. Så är det redan idag och detta behöver utvecklas vidare. Konkurrensen mellan orterna måste bytas mot gemenskap och samverkan.

Tätorterna har vuxit fram under olika historiska skeden. Det har inte alltid skett med framförhållning, eller med tydliga strategier för centrumutvecklingen. Vissa orter har flera olika handelscentrum trots att orten är relativt liten. I andra orter har centrum en utformning som inte skapar optimala förutsättningar för en levande handel. Det här är till nackdel för näringslivet.

Centrumområdena behöver utvecklas så att de blir tätare, kan erbjuda god service, och går att nå med kollektivtrafik eller via gång och cykelvägar.

Orterna behöver växa inåt och bli tätare, med en lagom blandning av grönområden, handel, bostäder, kontor och mötesplatser i de centrala delarna. Lucktomter och tomma ytor i centrala lägen kan utnyttjas bättre, exempelvis för att bygga flerbostadshus i mindre skala. Småskaligt flerbostadsbyggande kan också förverkligas i villaområden där det finns lämplig tillgång till obebyggda tomter. När nya bebyggelseområden öppnas är det viktigt att de utformas med god arkitektur som fångar upp ortens karaktär och historia. Det stärker ortens profil och stadsbyggnadskvali teter.

Att känna igen sig och ha tillgång till landmärken som förklarar var man befinner sig är exempel på sådant som kan göra att en ort känns trygg. Vackra vyer, tilltalande stadsrum och vägar som enkelt leder fram till viktiga mötesplatser är exempel på andra saker som kan påverka om en plats känns trygg, tillgänglig och trivsam. Rutan med gestaltningsråd sammanfattar aspekter som ska beaktas vid bebyggelseutvecklingen i service orter och tätorter.

Viktigt är att värna om allmänhetens tillgång till orternas sjöfronter i attraktiva lägen. Även om det finns mycket grön mark så finns få ordnade områden där närnaturen gjorts tillgänglig för alla, på lämpligt avstånd från bostaden. Sjötorget i Östhammar är ett exempel på hur parkmark och närnatur kan utvecklas och göras mer tillgänglig. Tätorternas grönstrukturer kan stärkas och utvecklas med hjälp av parkprogram.

GESTALTNINGSRÅD

- Ge planering och arkitektur en framträdande roll i orternas utveckling.
- Skapa tydliga entréer till orterna.
- Slå vakt om och lyft fram landmärken som är viktiga för ortens identitet.
- Respektera och utveckla de olika bebyggelseområdenas särdrag.
- Precisera gestaltnings- och funktionskrav i tillkommande bebyggelse efter ortens mål.
- Beskriv alltid konsekvenserna av förtätning, omvandling eller nyexploatering för den befintliga miljön.
- Skapa kontakt med omgivningen genom att öppna siktlinjer mot vackra vyer (till exempel sjöfronter eller omgivande landskap).

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Stärka serviceorternas roll i den lokala bygden och öka samarbetet orterna emellan för utökad service.
- Profilera orterna och utveckla deras attraktiva värden. Småskaligheten och respektive orts karaktär ska tas till vara.
- Utveckla stadsbyggnadskvaliteterna genom att komplettera inåt och avgränsa utåt.
- Skapa attraktiva centrumområden med bred service och god kollektivtrafik.
- Skapa en balanserad blandning av grönområden, mötesplatser och bebyggelse och utveckla ortens stadsbild.
- Binda samman viktiga målpunkter inom orten med gång och cykelnät.
- Utveckla den sociala miljön med tillgängliga och attraktiva allmänna platser.
- Separera miljöstörande industri från övrig funktionsblandad bebyggelse och omlokalisera miljöstörande verksamhet från attraktiva boendelägen/handelsområden (se vidare från sid 108 om miljö, hälsa och säkerhet).

Planförslag - Serviceorter

Såhär vill Östhammars kommun att marken och vattnet i de fem serviceorterna används. Ställningstagandet gäller tills kommunen antar en ny version av översiktsplanen.

Användningarna presenteras på kartor. För enkelhetens skull är dessa även tillgängliga digitalt och interaktivt, vilket betyder att du på en internetuppkopplad enhet kan titta, klicka och panorera i kartan. Du kommer åt den digitala kartan genom att klicka här eller genom länken i kartbilden.

För alla mark- och vattenanvändningar som angetts har kommunen gjort en bedömning av vilken användning som passar bäst på platsen. Har platsen t.ex. förutsättningar för anläggandet av bostäder eller för industri?

Bedömningen görs genom att ta i beaktande de intressen som finns på platsen och den hänsyn som måste visas eller som bör visas (kapitel IV om hänsyn). Bedömningen görs också genom att beakta de geografiska förusättningarna - t.ex. undviks lågpunkter eftersom de löper risk att översvämmas. Även mål och visioner som politiken i kommunen har uttryckt påverkar bedömningen, varav ett är att kommunen ska växa med 200 personer varje år - då behövs utvecklingsområden för bostäder pekas ut.

Kartan för mark- och vattenanvändning

På kartan presenteras Östhammars kommuns syn på hur marken och vattnet i kommunens fem serviceorter lämpligast används i framtiden.

Kartan kan ses i detalj under de olika kommundelarna som presenteras. Den är också tillgänglig digitalt och interaktivt på länk.

Bostäder delas in i större områden och utvecklingsområden. Båda kategorier lämpar sig för bostadsändamål, men lämplig exploateringsgrad skiljer sig mellan respektive kategori: de större områdena är lämpliga för mer exploatering än utvecklingsområden.

Platser i kommunen som inte är markerade i kartan (inte tillhör någon kategori) ska i första hand användas på samma sätt som idag: bostäder får tillkomma i områden som redan har bostäder, stora skogsbruksområden ska fortsatt användas för skogsbruk, och så vidare.

Ansökningar för att bygga enstaka bostadshus får bygglovsprövas respektive prövas för förhandsbesked utan att strida mot översiktsplanen, om ansökan gäller en plats som inte är markerad i översiktsplanens kartor. Översiktsplanen berör endast större förändringar och generella utvecklingsinriktningar.

BOSTÄDER, STÖRRE OMRÅDEN

Ett antal bostadsområden pekas ut i kartan för den framtida mark- och vattenanvändningen. En särskiljning görs mellan större bostadsområden och kompletterande bostadsbebyggelse.

Bostadsområden som klassas som större områden är inte förtätningsområden, utan är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden. När detaljplanering sker på platser som omfattas av denna typ av användning är det lämpligt att möjliggöra för bebyggelse i större skala än enstaka byggnader. Det *kan* också vara lämpligt att i detaljplan möjliggöra för ny kommunal service inom dessa områden, som t.ex. förskola och skola.

Även lättare service i privat regi, såsom handel, är ofta lämpligt som komplement till de större bostadsområdena. Den huvudsakliga markanvändningen i dessa områden är dock alltid för bostadsändamål.

BOSTÄDER KOMPLETTERANDE

Områden som hör till denna kategori är mindre områden i anslutning till befintlig bebyggelse. När områdena exploateras ska det ske i liten grad och med hänsyn till omkringliggande befintlig bebyggelse.

Tillkommande bebyggelse i områdena kan i stor mån utnyttja befintlig infrastruktur och service, såsom vägar och förskolor.

INDUSTRI OCH VERKSAMHETER

Områden i denna kategori lämpar sig för störande verksamheter och industrier. Även lättare verksamheter såsom handel och kontor får anläggas inom dessa områden. Däremot är områdena ej lämpliga för bostadsändamål.

Om ett område i kategorin till exempel endast är lämpligt för kontor men inte för störande industri preciseras detta tillsammans med en motivering i det berörda områdets områdesbeskrivning på kommande sidor.

KORRIDORER FÖR INFRASTRUKTUR

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt såsom vägar, cykelvägar, tekniska anläggningar.

REKREATIONSUTVECKLING

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden. Syftet med kategorin är att identifiera platser som har stort rekreationsvärde, men där tillgängligheten eller användbarheten kan bli bättre. Om ett område i denna kategori utvecklas ska det alltså ske med villkor att platsens kvaliteter höjs.

Natur- och grönområden som enbart ska bevaras klassas ej i denna kategori. Sådana platser pekas ut i kategorin skyddsvärda områden.

SKYDDSVÄRDA OMRÅDEN

Många platser i kommunen omfattas redan idag av olika slags skydd, till exempel i form av riksintressen eller naturreservat. I kategorin skyddsvärda områden är inte alla dessa områden med (se kapitel IV om hänsyn för befintliga intressen och skyddade områden). Den här kategorin syftar istället till att identifiera platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

Att ett område i den här kategorin ska skyddas innebär inte i första hand att de enskilda fysiska objekten inom respektive område ska skyddas och bevaras, om det inte uttryckligen står så under områdets beskrivning på kommande sidor. Det viktiga är ofta områdets funktion och hur det används, och att skydda de kvaliteter och värden som området innehar.

ANDRA OMRÅDEN

Exempelvis tekniska anläggningar, avsaltningsverk, marinor. Den exakta användningen preciseras i områdesbeskrivningen.

Alunda

Alunda är ett ungt samhälle. Orten delas i två delar av väg 288 och Kilbyån. De äldsta delarna av den moderna tätorten ligger på östra sidan av ån, i Foghammar. Foghammars egnahemsbebyggelsen kom till under perioden 1906-1960. Den är tidstypisk med sina lummiga trädgårdar. Centrumbebyggelsen på andra sidan ån och väg 288 började ta form under 1950-talet, i samband med den stora bebyggelseexpansion som inleddes under 1940 och 1950-talet och som i princip pågått sedan dess.

Flerfamiljshusen finns framförallt runt centrum och busstationen. Resten av Alunda består av flera olika villaområden och områden med gruppbyggda parhus. För närvarande växer Alunda främst genom planering som öppnar för både ny villabebyggelse och flerbostadshus.

På bostadsmarknaden i kommunen är Alunda en av orterna med högst efterfrågan. Flera nya utvecklingsområden för bostäder föreslås här i översiktsplanen.

PROFIL

Alunda har en profil som utpräglad boendeort, med goda kommunikationer i flera väderstreck: inåt kommunen och utåt mot Uppsala och Arlanda. Här finns en del mindre verksamheter, men ingen tung industri.

Det finns ett bra basutbud av offentlig och kommersiell service. Bland annat finns en livsmedelsbutik, apotek, folktandvård i ortens centrala delar och en vårdcentral planeras på Centrumvägen. Av kommunal service ligger skola (F9), bibliotek och sport- och idrottsanläggningar samlat. Förskolor, äldreboende och återvinningsanläggning finns på lite olika platser, men avstånden är inte så stora.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Det omgivande odlingslandskapet är småskaligt och vackert, här finns många fina vyer. Alunda fungerade tidigt som ett handelscentrum genom läget vid Olandsån. Det finns gott om fornminnen i närområdet. Kyrkan är från medeltiden och har varit nav i

det handelscentrum som senare utvecklades till ett sockencentrum. Klockaregården från 1790-talet som ligger mitt emot kyrkan har bland annat använts som sockenstuga.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Alunda kyrka med omgivande miljö är ett viktigt landmärke och skapar en fin entré mot väster. Det är en miljö värd att bevara och lyfta fram. Det finns också möjlighet att förstärka Alundas identitet som ung ort med nya landmärken.

Centrum, skolan, sporthallen, Landbadet och fotbollsplanerna är Alundas träffpunkter. De här mötesplatserna behöver kopplas ihop bättre. Det finns också behov av att ytterligare utveckla centrum.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Med sina goda kommunikationer finns det stora möjligheter för Alunda att utvecklas, framförallt genom att befintliga bostadsområden förtätas och knyts samman. Det kan ge en tydligare tätortsidentitet och är ett bra sätt att ta vara på de investeringar som redan gjorts i infrastruktur.

Tillkommande bebyggelse ska inte avskärma eller dölja viktiga landmärken. Sammanhängande gröna stråk i och omkring samhället ska bevaras, liksom de kulturhistoriskt intressanta miljöerna. Särskilda restriktioner gäller för tillkommande bebyggelse inom skyddsområde för reningsverket.

Ett tätare samband mellan centrumområdena på ömse sidor om väg 288 skulle kunna bidra till att utveckla centrum. Det finns plats för fler verksamhetslokaler och även för en busstation på den norra sidan av väg 288. En stationsbyggnad skulle kunna förädla och ge Alundas centrumområde ett ”ansikte”.

UTMANINGAR

De utpekade bostadsområdena i Alunda är beroende av en utbyggnad av det lokala reningsverket intill Foghammarsån. Utan en ökad kapacitet i reningsverket är de utpekade bostadsområdena i Alunda inte möjliga att bygga ut eftersom kapaciteten i dagsläget är begränsad. Foghammarsån har idag dålig ekologisk status som kan komma att sätta höga krav på en utbyggnad av reningsverket.

Skriva något om centrumutvecklingen? Brist på mark som kommunen äger?

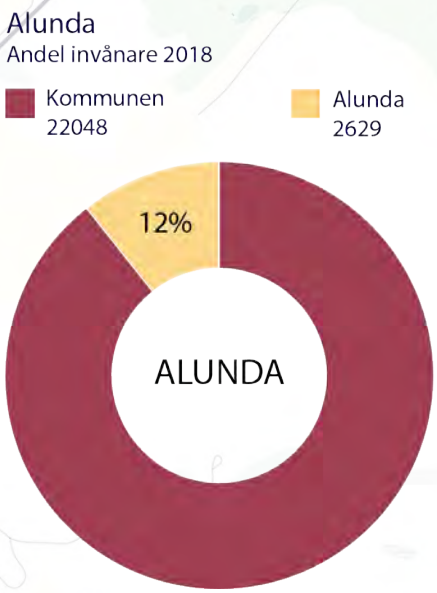

Alunda

Teckenförklaring

- Buffert reningsverk
- Reningsverk
- Detaljplanelagda områden
- Infrastrukturkorridor
- Pågående Detaljplan
- Industri och verksamhetsområden
- Rekreationsutveckling
- Skola/förskola
- Skyddsvärt område
- Bostäder kompletterande
- Större bostadsområden

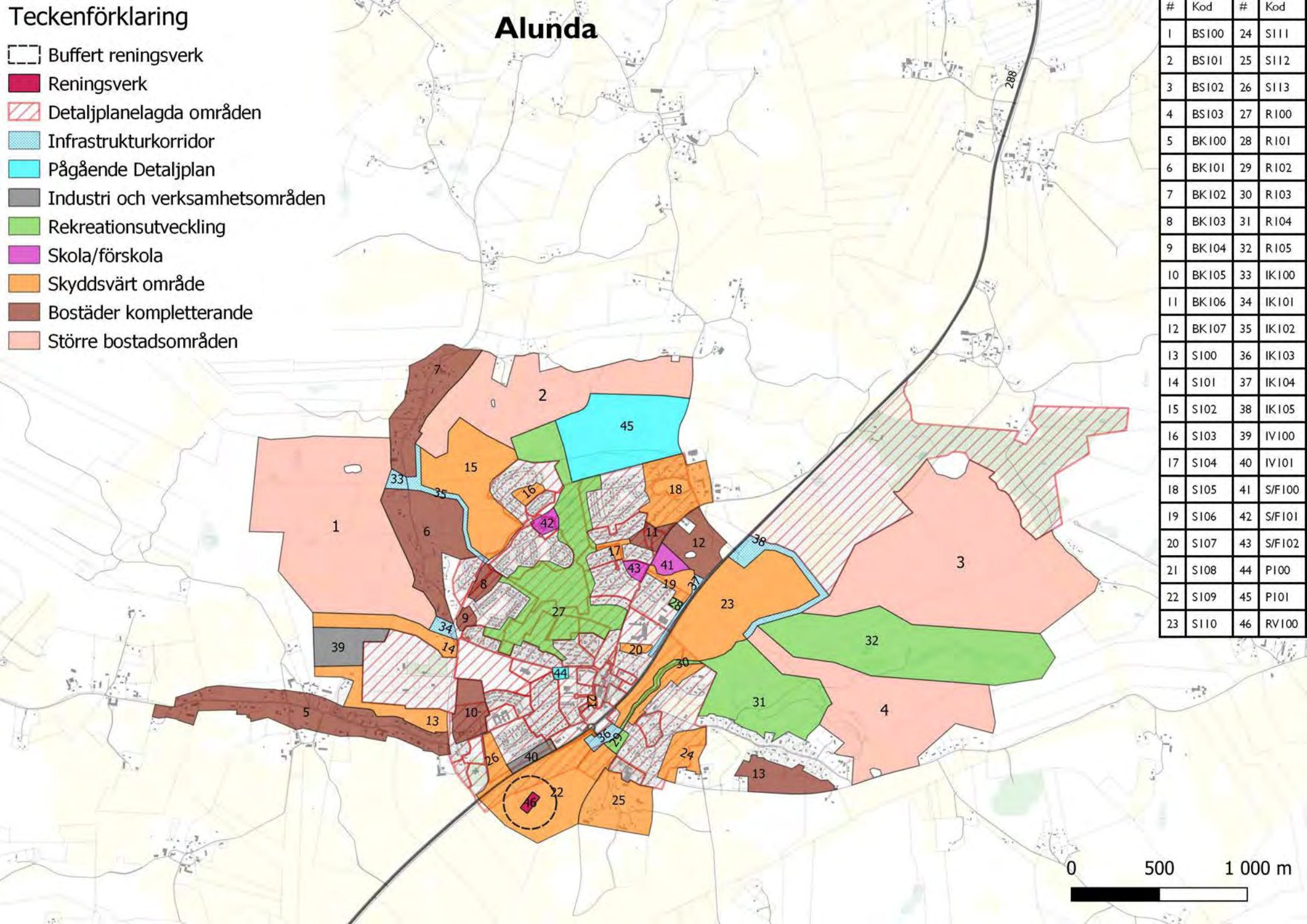

#	Kod	#	Kod
1	BS100	24	SI11
2	BS101	25	SI12
3	BS102	26	SI13
4	BS103	27	R100
5	BK100	28	R101
6	BK101	29	R102
7	BK102	30	R103
8	BK103	31	R104
9	BK104	32	R105
10	BK105	33	IK100
11	BK106	34	IK101
12	BK107	35	IK102
13	S100	36	IK103
14	S101	37	IK104
15	S102	38	IK105
16	S103	39	IV100
17	S104	40	IV101
18	S105	41	S/F100
19	S106	42	S/F101
20	S107	43	S/F102
21	S108	44	P100
22	S109	45	P101
23	S110	46	RV100

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 100 - TALLBACKEN

Ett större bostadsområde norr om det befintliga industriområdet. Området består till stora delar av skogsmark och angränsar till utspridda villor längs med Skyndelnvägen. I detta område ska blandad bebyggelse prioriteras i form av friliggande villor, parhus, radhus och kedjehus. Bebyggelsen ska naturanpassas för att behålla omkringliggande naturvärden. Gång- och cykelvägar ska planeras i samband med exploatering och knyta samman med befintlig infrastruktur. Behov av framtida förskola/skola bör undersökas i framtida planering av området.

Södra delarna av området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på låga till medelhöga värden. Ett mindre område i de norra delarna består av fornlämningar och risk för skred, därför bör buffertzoner för fornlämningar och skredområden tas i beaktning vid detaljplaneläggning. Delar av området består av lågpunkter, speciellt i de norra delarna.

BS 101 - BJÖRNHÅLSSKOGEN 3

Större bostadsområde som förlänger Björnhålsskogen ett och två i norra delarna av Alunda. Området består främst av skogsmark och ett brutet jordbrukslandskap. I detta områdes ska blandad bebyggelse prioriteras i form av friliggande villor, parhus, radhus, kedjehus eller flerbostadshus. Bebyggelsen ska naturanpassas för att behålla omkringliggande naturvärden. En förlägning av R100 föreslås för att knyta samman detta område med Alundas största rekreationsområde i de centrala delarna. Gång- och cykelvägar ska planeras i samband med exploatering och knyta samman med befintlig infrastruktur. Behov av framtida förskola/skola bör undersökas i framtida planering av området.

Fornlämningar har identifierats inom det utpekade området och måste tas i beaktning vid detaljplanering. Buffertzoner för fornlämningar ska tas i beaktning i en framtida utbyggnad av området. Västra och sydöstra delarna av området består av lågpunkter och därför ska en dagvattenutredning göras i samband med detaljplanering av området.

BS 102 - LÖVHAGEN

Det största området i Alunda som förelås för bebyggelse. Majoriteten av området består av skogsmark och angränsar till golfbanan i norr. I detta område ska blandad bebyggelse prioriteras i form av friliggande villor, parhus, radhus, kedjehus eller flerbostadshus. Bebyggelsen ska naturanpassas för att behålla omkringliggande naturvärden. Gång- och cykelvägar ska planeras i samband med exploatering och knyta samman med befintlig infrastruktur. Ny genomfart till området behöver anordnas på ett hållbart sätt för en fungerande genomfartstrafik. Ny anslutning från väg 288 anses nödvändig (K104). I och med att detta område möjliggör ett stort antal bostäder är det möjligt att viss samhällsservice behöver etableras i området som bland annat förskola, livsmedelsbutik etcetera.

I nordöstra delen, angränsande mot golfbanan ligger ett fornlämningsområde som ska tas i beaktning. I några mindre delar av området finns det risker för skred. Buffertzoner för fornlämningar och skredområden bör tas i beaktning i detaljplaneläggning. I östra delen finns ett låglänt område där vatten ansamlas.

BS 103 - SKOGSHYDDAN

Angränsande område till BS102 - Lövhagen och nära befintlig bebyggelse i Foghammar. Majoriteten

av området består av skogsmark. Anpassning till Foghammars befintliga bebyggelse ska göras för att inte påverka bebygelsestrukturen längs Foghammarvägen och Ekebyvägen negativt. I Foghammar finns en välbevarad egnahemsbebyggelse från 1900-talets första hälft. Detaljerad information om området finns i kommunens kulturmiljöprogram *Jord och Järn* från 1999. I övriga delar av området ska blandad bebyggelse prioriteras i form av friliggande villor, parhus, radhus, kedjehus eller flerbostadshus. Bebyggelsen ska naturanpassas för att behålla omkringliggande naturvärden. Gång- och cykelvägar ska planeras i samband med exploatering och knyta samman med befintlig infrastruktur. Området behöver kopplas samman med befintlig infrastruktur, exempelvis Ekebyvägen.

Ett mindre fornlämningsområde finns angränsande till föreslaget område. Även ett mindre område där risk för skred finns i de östra delarna av området. Buffertzoner för fornlämningar och skredområden bör tas i beaktning i detaljplaneläggning.

Bostäder kompletterande

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 100 - KLEV

Längs med väg 684 ligger Klev som består av fristående hus och lantbruksfastigheter från mitten av 1800-talet till 2000-tal. Området är utmarkerat i kommunens kulturmiljöprogram *Jord och järn* från 1999, då bland annat stora fornlämningsfynd har gjorts på platsen. Området är utpekat som ett utvecklingsområde eftersom det finns potential att komplettera med friliggande hus längs med väg 684. Stor hänsyn ska tas till den befintliga bebyggelsestrukturen och landskapet. Några mindre områden med risk för skred och låglänta delar finns inom det markerade området och ska tas i beaktning.

BK 101 - SKYNDELNVÄGEN

Skyndelnvägen (Väg 685) består av fristående hus och några enstaka gårdar. I detta område finns det möjlighet att komplettera med friliggande hus längs med Skyndelnvägen. Hänsyn ska ta tas till befintlig bebyggelsestruktur. Två större områden längs med Skyndelnvägen är låglänta och bör inte bebyggas. I de norra delarna av det utpekade området ska särskild hänsyn tas till riksintresset för kulturmiljövård. Området återfinns även i kommunens kulturmiljöprogram *Jord och järn* från 1999 på sidan 222. Ovanligt välbevarade fornlämningsområden har hittats och stor försiktighet måste tas vid planering av bebyggelse.

BK 102 - KORSÄNGSLÄNGAN

Vid Marma längs med Korsängsvägen finns idag ett område som består av barr- och lövträd. Området föreslås fungera som en naturlig förlängning av antingen bostadsområdet vid inkringliggande Rundvägen eller Hugo Fredrikssons väg och dess bebyggelsestruktur. Bullerdämpande åtgärder kan behövas utmed Korsängsvägen, exempelvis genom att en naturlig barriär av träd lämnas kvar.

BK 103 - FURUBERG

Mindre utvecklingsområde som angränsar till U102 som består av barr- och lövträd. I detta område föreslås en kompletering av bebyggelsen vid Rundvägen eller Movägen. Området angränsar till både Skyndelnvägen och Korsängsvägen och en bullerutredning föreslås för att anpassa bebyggelsen i området.

BK 104 - TORPÄNGEN

I detta område finns det planlagda bostäder som ännu inte är utbyggda och detta område har potenti-

al att knyta samman med Prästgårdsgärdet. Området finns med i *Jord och järn* eftersom det angränsar till Alunda kyrkomiljö som hänsyn ska tas till. Eftersom området ligger intill Skyndelnvägen ska hänsyn till buller tas i framtida planering. Norra delarna har tidigare utretts i detaljplan för Prästgårdshöjden där området uteslöts på grund av underlag som visade på låglänta områden. I de nuvarade lågpunktskarteringarna bedöms området inte vara ett riskområde för översvämning och bör därför utredas på nytt.

BK 105- MARMAVÄGEN 2

Område som delvis är planlagt för bostäder men ännu inte utbyggt. Området bör bestå av blandad bebyggelse. Inom området finns partier med lågpunkter och därför föreslås att en dagvattenutredning utföras vid planering av området.

BK 106 - SKUGGAN

Området består i dagsläget av både jordbruksmark och skogsmark. Det utpekade området föreslås bestå av blandad bebyggelse som en naturlig förlängning av Alunda längs med Marmavägen. Ett seniorboende eller trygghetsboende förslsås också ifall detta inte går att bygga på U106. Fornlämningar finns inom området som särskild hänsysn ska tas till. Närmast väg 288 finns ett låglänt parti som kan utredas för en potentiell dagvattendamm. Delar av det utpekade området finns med i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram från 1987. På grund av programmets ålder bör en ny naturvärdesinventering göras. Området angränsar till framtida skola/förskoal S/F100 och hänsyn ska tas till skolans behov av mark i första hand. Detta innebär att det utpekade bostadsområdet kan krympa. På grund av områdets placering längs med väg 288 ska även en bullerutredning utföras vid planering av området och lämpliga bullerdämpande åtgärder ska utföras.

BK 107 - FOGHAMMAR

I dagsläget består det utpekade området längs med Ekebyvägen av skog. Här föreslås en bebyggelseutveckling med särskild hänsyn till Foghammars historia som återfinns i *Jord och Järn* på sidan 288 för att anpassas till befintligt bebyggelse. Området har även potential att knyta an till BS104. Mindre låglänta partier finns i det utpekade området som hänsyn ska tas till samt ett mindre område med risk för skred längs med Ekebyvägen.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för industrier, verksamheter och handelsområden.

IV 101 - KLEV INDUSTRIOMRÅDE

Utbyggnad av befintligt industriområde i Klev. Naturliga skyddsbarriärer mellan industriområde och bostadsområden ska bevaras (S100 och S101).

IV 101 - BRANDSTATIONEN

Område för handel eller kontorslokaler. Ingen störande verksamhet som kan påverka närliggande bostadsbebyggelse tillåts. Delarna närmast kyrkan är låglänt och ska tas i beaktning. Längs med väg 288 finns även risk för skred och höga bullernivåer som särskild hänsyn ska tas till vid planering av området. I närheten av området ligger Alunda kyrka som beaktning ska tas till i framtida planering för att inte skymma sikten mot kyrkan.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 100 - ANSLUTNINGAR TILL BS 100 - TALLBACKEN

Två anslutningar ämnade att vara huvudsakliga anslutningar till det större bostadsområdet BS100 - Tallbacken från Skyndelnvägen. Båda anslutningarna ligger på lågpunktsområden och därför ska en hållbar lösning för avledningen av dagvatten anordnas i samband med byggnation.

IK 101 - KLEV

Korridor för infrastruktur föreslås för att knyta samman BS101 med väg 684 och Korsängsvägen. Korridoren kan inrymma väg och gång/cykelväg. Området kring K101 är låglänt och särskild hänsyn ska tas till placering av korridoren.

IK 102 - ALUNDA PENDLARPARKERING

Reserverat för framtida utbyggnad av befintlig pendlarparkering. Vid en framtida bebyggelseutveckling av Alunda bedöms den befintliga pendlarparkeringen inte räcka till. Längs med Ekebyvägen finns risk för skred som hänsyn ska tas till vid planering av området.

IK 103 - GC-VÄG OLANDSSKOLAN

Gång- och cykelväg (GC-väg) som föreslås mellan Olandsskolan och det planerade området S/F100 för framtida skola/förskola. En säker sträcka efter barns behov behöver utformas för denna korridor. Väg 288 ligger längs med denna korridor och nödvändiga säkerhetsåtgärder måste göras i form av fysiska barriärer. Mindre områden där risk för skred och fornlämningar är identifierade i området som hänsyn ska tas till vid planering av GC-väg.

IK 104 - SKOGSHYDDAN

Till områdena BS102 och BS103 föreslås en korridor för infrastruktur med väg samt gång- och cykelväg. BS102 och BS103 är två av de större områdena som är utpekade för bebyggelseutveckling och därför bedöms det nödvändigt med ny infrastruktur som kopplar samman med väg 288. Vid väg 288 föreslås även en pendlarparkering med tillhörande busshållplats för att främja kollektivtrafiken. Mindre områden för skred och ett fornlämningsområde vid väg 288 måste tas i beaktning när korridoren planeras.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 100 - ALUNDA REKREATIONSOMRÅDE

Mitt i centrala Alunda finns ett stort rekreationsområde som är lättillgängligt från de flesta delar av orten. Inom området finns idag: elljusspår, fotbollsplaner och allmänt poolområde.

Inom området tillåts utveckling av befintliga rekreationsfunktioner samt etablering av nya aktiviteter eller funktioner som överensstämmer med den befintliga användningen av området. Alla åtgärder som görs i området måste alltså innebära att befintliga rekreationsfunktioner inte påverkas negativt. Exempel på åtgärder som passar i området är upprustning av elljusspår, utbyggnad av det allmänna poolområdet, anläggandet av tennisbanor eller liknande. Delar av området kan upplåtas för anläggning av ny sporthall eller dylikt som gynnar rörelse för allmänheten.

Inom området finns en plats som har förutsättningar för skred, och som således bör undvikas vid eventuella åtgärder. Platsen ligger direkt söder om

vattentornet.

Delar av området har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelmåttiga och låga naturvärden. Det finns också stora partier med höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

R 101 - OLANDSSKOLANS GRÖNOMRÅDE

I närheten av Olandsskolan ligger ett mindre outnyttjat område som föreslås användas som grönområde för Olandsskolan. Området ska inte bebyggas utan rekreation för utomhusaktiviteter ska uppmuntras, förslagsvis fotbollsplan, lekplats, hinderbana eller annat som uppmuntrar till fysisk aktivitet utomhus.

R 102 - ÅPARKEN

Nedanför befintlig pendlarparkering på andra sidan Kilbyån finns en outnyttjad yta som föreslås användas till rekreation i form av exempelvis parkområde. Området bör kopplas samman med R103 för att kunna ta sig till större rekreationsområden i områdena R104 och R105. Inom områdets ytterkanter finns risk för skred som hänsyn ska tas till.

R 103 - KILBYÅSTRÅKET

Mindre gångstig längs med Kilbyån för att knyta samman R102 med de större rekreationsområdena R104 och R105.

R 104 - SOLVALLEN

Området består i dagsläget av mestadels skogmark med mindre partier jordbruksmark i närheten av bebyggelsen i Foghammar. I det utpekade området finns idag även en travbana. En tydligare koppling till rekreation föreslås i form av exempelvis utmärkta stigar och grillplatser. För att få en tydligare koppling till de centrala delarna av Alunda bör området kopplas samman med R102 och R103. Detta område ska även knyta samman till R105.

R 105 - SKOGSHYDDANS NATUROMRÅDE

Under utvecklingen av de två större bostadsområdena BS102 och BS103 föreslås att ett större område för rekreation behålls. Området består idag av skogsmark med några låglänta områden. Förslag till rekreationsutveckling i detta område är utmärkta stigar, grillplatser, elljusspår, utegym etcetera. En tydlig passage bör göras till R104 för att få de två rekreationsområdena att hänga samman.

Två utpekade nyckelbiotopsområden finns identifierade inom det utpekade området som särskild hänsyn ska tas till. Området är låglänt i vissa partier och spångar kan därför behöva anläggas för att öka tillgängligheten.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 100 & S 101 - BARRIÄR INDUSTRIOMRÅDE

En naturlig barriär ska lämnas mellan industriområde och bebyggelse för att minska buller. Hur stor barriär som ska lämnas mot framtida bebyggelse bör undersökas i en bullerutredning.

S 102 - MARMA LÅGPUNKT

Det utpekade området är mycket låglänt och lämpar sig inte för bebyggelse. Dock ska detta inte låsa området för övriga ändamål som bland annat brukande av jorden.

S 103 - BJÖRNHÅLSSKOGEN

Naturnära område vid bostadsområdet Björnhålsskogen som ska skyddas från framtida exploatering. Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden där den bostadsnära skogen anses ha medelhöga natur- och friluftsvärden. Området ska inte omvandlas till park eller eller på annat sätt ianspråkta naturen, utan ska förbli orörd naturskog.

S 104 - MARMA LEKPLATS

Det utpekade området består idag av en lekplats, gångstigar och kopplas även ihop med Alunda rekreationsområde (R100). Syftet med att peka ut området är att skydda mot framtida bostadsexploatering. En utbyggnad av lekplats eller tydligare koppling till områder R100 strider ej mot områdesskyddet.

S 105 - HAGARNA

Området består av vackra hagmarker och gårdar som anses vara typsik miljö för Alunda och föreslås därför bevaras. Ingen framtida exploatering bör genomföras för att bevara bebyggelsestrukturen och miljön i området. Delar av området har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga bevarandevärden.

S 106 - SKOLSKOG

Idag består området av ett mindre skogsparti som används av barnen på Olandsskolan och ligger även intill det framtida området för skola/förskola S/F100. På grund av detta anses skogen vara av stor betydelse i framtiden och bör skyddas från bostadbebyggelse. Ett mindre ianspråktagande av mark kan behöva göras för framtida skola/förskola. Skogen ska lämnas orörd för att främja lek och fysisk aktivitet utomhus för både barn i skola/förskola men kan även användas av kringliggande bebyggelse.

S 107 - SKOLNÄRA NATUR - OLANDSSKOLAN

Området ligger runtomkring Olandsskolan och idrottshallen. Syftet med att området pekas ut som skyddsvärd är att förhindra exploatering.

Naturen är idag relativt orörd och består till viss del av naturskog, så föreslås området vara även i framtiden. Skogspartierna kan nyttjas av såväl skolbarnen i Olandsskolan som av barnen i närliggande förskola, och det är av denna anledning som det är viktigt att bevara naturskogskvaliteterna. Det är alltså inte förenligt med syftet för detta område att göra om naturen till parkmark eller att på annat sätt ianspråkta naturen.

Delar av området har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelmåttiga naturvärden. Det finns också partier med höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

Ett gravfält med ungefär 60 fornlämningar finns inom området. Fornlämningarna bör gynnas av att området är utpekat som skyddsvärt.

Naturskog bjuder in till andra lekar och aktiviteter än vad iordningställda lekytor gör.

S 108 - NATURLIG BARRIÄR

Mindre kuperat område som i dagsläget fungerar som en naturlig barriär för buller från Marmavägen för bakomliggande bebyggelse. Området föreslås förbli oexploaterat för att även i framtiden fungera som en naturlig barriär.

S 109 - FOGHAMMARSÅN

Området kring Foghammarsån består idag av omkringliggande jordbruksmark och bidrar till ett öppet landskap som bör skyddas mot framtida bostadbebyggelse. Alunda reningsverk ligger även inom detta området som likt jordbruket påverkar Foghammarsån negativt. Vattennivån i ån skiljer sig mellan årstiderna. På våren händer det att ån översvämmar den intilliggande jordbruksmarken.

På grund av översvämmningsrisken och vattenkvaliteten i ån är utveckling av åtgärder som kan förbättra vattenkvaliteten den enda utveckling som tillåts i området. Dammar som kan jämna ut flödena och våtmarker som kan fördröja vattnet från reningsverket vore som exempel ett positivt tillskott i området. Att området är markerat som ett skyddsvärt område utesluter inte rekreationsutveckling, dock måste stor hänsyn tas i framtida planering.

S 110 - KILBYÅN

Foghammarsån fortsätter vidare till Kilbyån där likt S109 ingen ny bebyggelse bör tillkomma. Området ses som skyddsvärt då ån fungerar som recipient för reningsverket samt som buffertzon för de framtida större bostadsområdena BS102 och BS103. Samma restriktioner gäller som för område S109.

S 111 - SKOGSDUNGEN

Ett område som ska skyddas på grund av att det fungerar som en skyddande barriär mot elledningar i närområdet och även mot åkeri/bussuppställning som finns i närheten. Några stigar löper igenom det skyddade området och dessa ska bevaras i rekreationssyfte.

S 112- FOGHAMMAR BYMILJÖ

Området består av en äldre bystruktur, gammal järnvägsvall och vacker natur. Området är markerat som skyddat område för att behålla bebyggelsestrukturen och miljön i området. Ingen förtätning av området föreslås. Ett större område för fornlämningar är identifierat inom det utpekade området som bidrar till varför området är utpekat som skyddsvärt.

S 113- ALUNDA KYRKA

Området närmast Alunda kyrka pekas ut som skyddsvärt för att behålla fri sikt mot kyrkan. Ingen exploatering som riskerar att skymma sikten mot kyrkan tillåts inom det utpekade området.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

RV 100 - ALUNDA RENINGSVERK

Alunda reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadsbebyggelse tillåts. Planer på att bygga ut reningsverket undersöks för att klara av befolkningsutvecklingen i tätorten.

P 100 - TORPVÄGEN

Pågående detaljplan för Torpvägen där ett lägenhetshus planeras, ännu inte bestämt hur stort. I planarbetet diskuteras även möjligheten att upprätta någon form av service i bottenplan med tanke på det centrala läget för platsen.

P 101 - BJÖRNHÅLSSKOGEN 2

Pågående detaljplan för Björnhålsskogen 2 där cirka 70-90 bostäder i varierad bostadsform planeras. Bebyggelsen ska naturanpassas så att värderfull natur bevaras.

S/F 100 - SKUGGANS SKOLA/FÖRSKOLA

Ett framtida område som är reserverat för skola/förskola. Marken består i dagsläget av jordbruksmark och viss skogsmark. Hänsyn ska tas till omkringliggande skog som kan användas som skolskogar. Idag finns en brist på platser i skola/förskola och därför kan detta område behöva utvidgas beroende på vilket behov som finns.

S/F 101 - FÖRSKOLAN MYRAN

I det utpekade området ligger den nedstängda förskolan Myran. Området föreslås utreda möjligheten till eventuell ombyggnad eller nybyggnad av skola/förskola på platsen som tar höjd för den befolkningsutveckling som förväntas ske i Alunda.

S/F 102 - SKOLA/FÖRSKOLAN MARMAN

Kommunal mark som idag består av skog. Området föreslås utreda möjligheten till eventuell nybyggnad av skola/förskola på platsen som tar höjd för den befolkningsutveckling som förväntas ske i Alunda. Hänsyn ska tas gällande placering av skolbyggnad för att minska störande ljud mot omkringliggande bostäder.

Gimo

Gimo har vuxit fram runt Gimo bruk som etablerades på 1600-talet. Den ursprungliga bruksmiljön ligger norr om järnvägen. Här finns flera av de gamla produktionsanläggningarna fortfarande kvar, liksom många av de bostäder som var avsedda för de anställda i bruket. Huvuddelen av den bevarade bruksbebyggelsen är från 1700-talet.

Det var först under 1900-talets andra halva som den moderna orten Gimo växte fram och fick en stor inflyttning. En bidragande orsak var att industriföretaget Sandvik Coromant etablerade sig här på 1950-talet. Gimo växte som mest på 1960 och 1970-talet. Många av ortens villaområden och även flerbostadshusen kring Gimo centrum kom till under denna period. Då byggdes också kommunens första ridhus och en större idrottsanläggning med fotbollsplaner, is-, sim- och sporthallar i Gimo.

Bostadsbyggandet i Gimo tog fart igen under mitten av 1980-talet. Då tillkom några områden med gruppbyggda radhus och flerbostadshus väster om centrum. Det var också på 1980-talet som Östhammars kommun satsade på att bygga ett nytt, eget gymnasium i Gimo. Den kommunala vuxenutbildningen delar numer lokaler med Bruksgymnasiet. I samma områden finns även Wilhelm Haglundgymnasiet som etablerades i Gimo på 2000-talet.

En stor del av kommunens invånare kan nå Gimos alla faciliteter för rekreation, idrott, utbildning och fritidsaktiviteter inom 20 minuter. Översiktsplanen föreslår områden för att ytterligare utveckla faciliteterna.

PROFIL

Gimo har en profil som modern industriort och centrum för utbildning. Många unga tar del av ortens gymnasieutbildningar. Sandvik Coromant är kommunens största industriföretag och största privata arbetsgivare.

Den service tätorten har ligger framförallt kring Gimo torg, men det finns också några handelsföretag längs väg 288. De offentliga anläggningarna: förskolor, skolor, äldreboende, vårdcentral och idrottsanläggningar är utspridda, men med en viss koncentration till de centrala och västra delarna av Gimo.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Bruksområdet, den medeltida kyrkan och klockstapeln är fina och kulturhistoriskt intressanta miljöer, värda att ta tillvara och lyfta fram. Hela bruksområdet är klassat som ett riksintresse för kulturmiljövården. Miljön betraktas som arkitekturhistoriskt mycket värdefull. Gimo damm ingår i riksintresset och bidrar också på andra sätt till Gimos attraktivitet. Vid Gimo damm kan man bada eller gå på strövtåg längs markerade vandringsleder av olika längd.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Kyrkan, klockstapeln, herrgården, Knutmassomuséet och Sandvik är viktiga landmärken som det kan finnas skäl att hålla visuellt tillgängliga. De har betydelse för ortens identitet.

Torget, idrottsområdet, gymnasiet, busstationen, herrgårdsområdet och ridskolan är exempel på viktiga platser för möten. De här platserna behöver kopplas till varandra. Busstationens och torgets funktioner som mötesplatser behöver förstärkas för att skapa mer liv och rörelse.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns goda möjligheter för Gimo att utvecklas som modern industriort och centrum för utbildning. Väg 288 och väg 292 ger bra förutsättningar för både in- och utpendling. Redan idag lockar utbildningsutbudet även ungdomar från andra kommuner. Ett bra resecentrum kan utvecklas på sikt tack vare befintlig järnväg och skulle utnyttja och stärka ortens funktion som knutpunkt och viktig arbetsort.

Tätare och mer stadsmässig bebyggelse längs väg 288, i kombination med en utveckling av fler fritidsverksamheter i närheten av gymnasiet och sportområdet, kan skapa mervärden för Gimo och hela kommunen.

För att trygga den industriella utvecklingen behöver mark reserveras för sådana ändamål. Särskilda restriktioner gäller för tillkommande bebyggelse inom skyddsområde för reningsverk.

Fler stråk som löper i nordsydlig riktning i samhället kan bättre binda samman den gamla och kulturhistoriskt mycket värdefulla bruksmiljön med de moderna delarna av orten. Stråk med denna riktning kan också skapa bättre kopplingar mellan de viktigaste mötesplatserna.

Järnvägen är en barriär som skulle behöva brytas med hjälp av nya övergångar. Dels för att skapa en koppling från Hyttgatan mot Gimo centrum, dels för att binda ihop idrotts- och gymnasieområdet med Vallonskolan och Vretaskolan.

Rekreationsmöjligheter för allmänheten ska hållas intakt runt Gimodammen.

UTMANINGAR???

Attraktionskraften, centrumutveckling, varierande bostadsformer, barriärer (landsväg & järnväg).

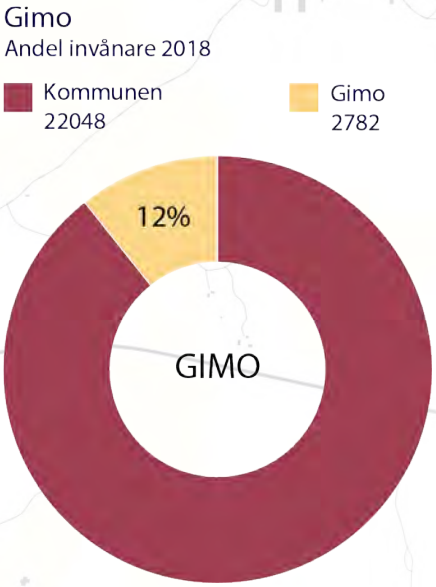

Gimo

Teckenförklaring

- Buffert reningsverk
- Reningsverk
- Detaljplanelagda områden
- Infrastrukturkorridor
- Pågående Detaljplan
- Industri och verksamhetsområden
- Rekreationsutveckling
- Skola/förskola
- Bostäder kompletterande
- Skyddsvärt område
- Större bostadsområden

#	Kod	#	Kod
1	BS200	19	S208
2	BS201	20	S209
3	BS202	21	S210
4	BK200	22	S211
5	BK201	23	S212
6	BK202	24	S213
7	BK203	25	S214
8	BK204	26	R200
9	BK205	27	R201
10	BK206	28	IV200
11	S200	29	IV201
12	S201	30	IK200
13	S202	31	IK201
14	S203	32	S/F200
15	S204	33	S/F201
16	S205	34	S/F202
17	S206	35	P200
18	S207	36	P201
		37	RV200

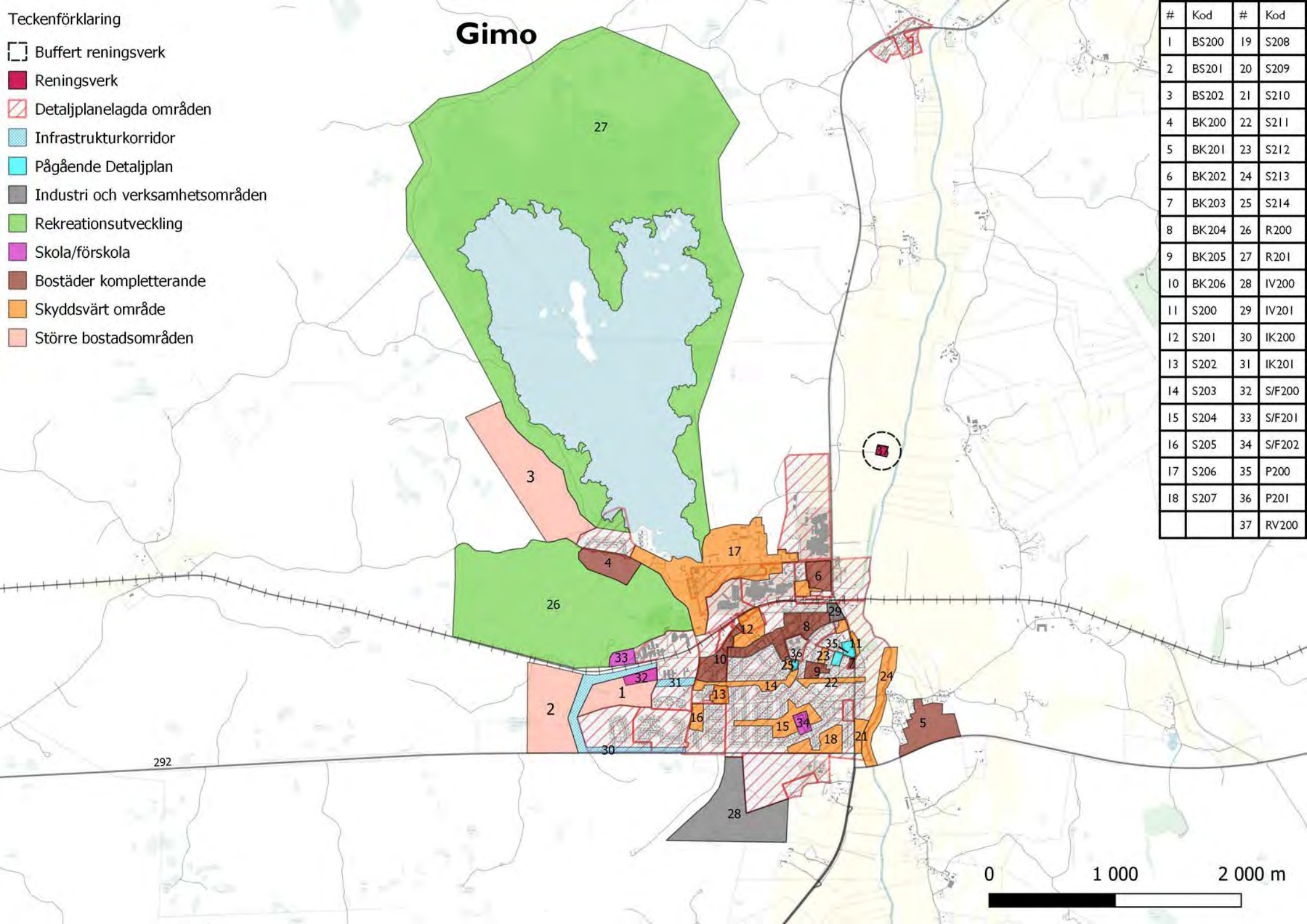

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 200 - GIMO VÄSTRA

En fortsättning av detaljplanen Gimo västra V Kimbol från 1980. Området möjliggör för både bostadsutveckling och anläggning av skola/förskola. En blandad bebyggelse föreslås, men prioritet ska ligga på lägre flerbostadshus med tanke på närheten till Gimo centrum och för att koppla samman med flerbostadshusen i detaljplan Gimo västra V Kimbol. Marken består idag av skog samt en kraftledningsgata som passerar från öst till väst genom hela området. Eftersom yta för skola har reserverats för delar av området ska skog sparas för att kunna användas som skolskog och samtidigt bryta av den urbana känslan från flerbostadshusen. Säkra passager för skolväg bör säkerställas för en eventuell utbyggnad av skola.

Ett infrastrukturstråk pekas ut norr och väst om Gimo västra, K200. Detta ger en buffertzon gentemot järnvägsspåret som ligger i norr om området. Motortrafik bör styras mot det utpekade infrastrukturstråket i största möjliga mån för att främja gång och cykeltrafik inom området. Utredningar kan dock behöva göras för att undersöka bullernivåer vid detaljplaneläggning, vilket kan bli än mer aktuellt om järnvägstrafiken ökar i framtiden i samband med att Dannemora gruva öppnas igen. En begränsning för utvecklingen av området är också kraftledningsgatan som delar av området på ett betydande sätt. Detta bör hanteras närmare vid detaljplaneläggning.

Gimo Västra har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelmåttiga naturvärden. Det finns också stora partier med medelmåttiga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BS 201 – VRETA

Marken består idag av skogsmark och i området ska en blandad bebyggelse med större del friliggande villor, parhus, radhus och kedjehus prioriteras. Detta område bör utvecklas efter att utbyggnaden av Gimo västra V Kimbol och Gimo Västra har byggts ut och infrastruktur bör kopplas samman med dessa områden.

Förslaget innebär möjlighet till många fler bostäder vilket också kan innebära ett behov av att utveckla viss service i anslutning eller inom området.

Hargshamnsbanan angränsar till området i norr och hänsyn behöver tas i detaljplaneläggning för att undvika höga bullernivåer mot tillkommande bostäder. Trafik bör främst ledas i norra delen av området för att på så sätt skapa en barriär mot järnvägen.

Området är att anse som ett nytt utvecklingsområde där bebyggelsestrukturen och karaktären inte behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse.

Områdets södra halva är inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på både höga naturvärden och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Det övriga delarna som ej är inventerad ska undersökas vid detaljplaneläggning.

BS 202 – GIMODAMMENS BOSTADSOMRÅDE

Längs med Gimodammens sydvästra sida ska ett större bostadsområde planeras med blandad bebyggelse. Inslag av lägre flerbostadshus kan medges i de sydligaste delarna medan parhus/radhus eller friliggande villor föreslås längre norrut längs dammen. Stora delar av området ligger inom utökat strandskydd vilket betyder att detta behöver utredas och dispens krävs för att bebyggelse ska vara möjligt. Det utökade strandskyddet grundar sig i ett natur-

vårdsavtal från 1987 skapat av länsstyrelsen där höga naturvärden och arter pekats ut och beslut om fortsatt ökat strandskydd togs sedan 1995 samt 2015. Även om ny bebyggelse kommer att göra intrång på det utökade strandskyddet så är avsikten att det generella strandskyddet om 100 meter fortfarande ska behållas för att säkerställa djur och allmänhetens tillgång till stranden. Grönsläpp kan med fördel behållas mellan bebyggelse för att skapa utrymme för djur att ta sig ner till vattnet. delar av området runt Gimodammen ingår i riksintresse för kulturmiljlö och återfinns även i kulturmiljöprogrammet Jord och Järn på sida 165-170 där området beskrivs som värdefull kopplat till den unika bruksmiljö som finns i Gimo. Dialog kring detta ska föras med länsstyrelsen i ett detaljplaneskede.

Vid detaljplaneläggning ska gång- och cykelväg anläggas som kopplar samman med befintliga gång- och cykelbara vägar och gator. Naturvärdesinventeringar och dagvattenutredningar ska göras vid detaljplaneläggning.

Utvecklingsområden bostäder

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 200 - FYRBO

Ett utvecklingsområde som angränsar till befintligt bostadsområde i detaljplan 2.19 - Uddnäsområdet i norr och blir således en naturlig fortsättning på Uddnäsområdet. Bostäder i detta område föreslås vara i modern tappning och boendeformer bör främst bestå av friliggande villor, radhus, parhus eller kedjehus.

Infart till området kommer att ske från Fyrbovägen och anslutningar till området bör ske i så begränsad mängd som möjligt. Gång- och cykelvägar ska anläggas inom bostadsområdet och anslutas till befintliga gång- och cykelbara vägar. Området är delvis intventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden i de östra delarna som visar på låga naturvärden samt medelhöga till låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Övriga oinventerade delar ska undersökas i ett detaljplaneskede.

BK 201 – LÅNGSUNDA

På östra sidan om väg 288 finns i dagsläget ett område med större tomter och gles bebyggelse i form av villor. Det utpekade området består idag mestadels av skog och en mindre del jordbruksmark. Den föreslagna utvecklingen av området blir en fortsättning av den befintliga byggnadsstrukturen och ska därför fortsätta att bebyggas med större tomter för villor. Det finns kraftledningar i området och dessa behöver beaktas vid senare detaljplaneläggning. In- och utfart från väg 292 bör samordnas så att maximalt en anslutning finns in till de nya bostäderna om detta bedöms behövas. Närheten till väg 292 ställer också krav på att buller mot bostäder utreds i ett detaljplaneskede.

Den östra halvan området är inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga till höga värden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Resterande områden ska undersökas i ett detaljplaneskede.

BK 202 – COROMANTGÅRDEN

Marken är idag en öppen gräsyta men finns i detaljplan för Gimo 11:5 m.fl. från 1993 planlagd som handel, småindustri och kontor. En utveckling av området till bostäder föreslås istället för att ta tillvara på det centrala läget och då behovet av centrala bostäder anses mer angeläget. Flerbostadshus bör prioriteras och handel och kontor kan medges i något våningsplan för att skapa ett levande gaturum. Då området angränsar till bland annat väg 288 bör utredningar kring buller göras och byggnadsstruk-

tur anpassas för att skapa en god boendemiljö.

BK 203 – SKÄFTHAMMAR 12:37

Detta område består idag med stor del växtlighet och gräsyta samt en byggnad i villautformning. Fastigheten är idag planlagt som bostäder i form av fristående hus i två våningar. Området är strategiskt bra för förtätning och därför bör exploateringen göras mer flexibel i form av ny detaljplan. Tillkommande bostäder behöver föregås av en bullerutredning på grund av närheten till väg 288.

BK 204 – GIMO AMERIKA

Området består idag av flerbostadshus från miljonprogramseran med en monoton struktur och ska i framtiden omvandlas till ett attraktivare bostadsområde där en blandad bebyggelse med företrädelsevis flerbostadshus i varierad höjd bör prioriteras. En del av att förändra området betyder rivning eller ombyggnad/komplettering av befintliga byggnader.

BK 205 – KVARTER SNICKAREN

Platsen är planlagd som småindustriändamål i byggnadsplan ”Gimo centrala delen” från 1970 och består idag av småindustriverksamhet men har potential att omvandlas till bostadsområde. Området lämpar sig främst för fristående villor eller radhus/parhus för att komplettera omgivande områden. Det finns utepkade områden för potentiella föroreningar i länsstyrelsens EBH-analys 2 där uppgift saknas om riskklass för detta område. Markprover bör därför tas i samband med detaljplaneläggning och omvandling till bostäder.

BK 206 – SKÄRET

Detta område är idag planlagt för i huvudsak bostäder i de södra delarna i byggnadsplan för ”Gimo västra I”, och i norra delarna är det planlagt med planbestämmelse som medger bostäder, kontor, konferens, samvaro och skola. Området är i dagsläget bebyggt relativt glest och därför föreslås en förtätning av området genom komplettering med fler byggnader i form av flerbostadshus. Två mindre fornlämningar finns utpekade och dessa bör tas i beaktning vid planläggning och utveckling av området.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för industrier, verksamheter och handelsområden.

IV 200 - GIMO INDUSTRIOMRÅDE

Området är en fortsättning på detaljplan ”Södra Skäfthammar industriområde” och möjliggör för en utökning av industrietableringar. Vid framtida detaljplaneläggning bör stigar som slingrar runt och inom området flyttas eller tas tillvara på för att inte göra omkringliggande naturområde otillgängligt.

Södra Skäfthammars industriområde har delvis blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelmåttiga till låga naturvärden. Det finns också partier med höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Del av området har även identifierats som ett viktigt område för Hammarskolan.

IV 201 – ENTRÉN

Platsen är just nu en gles entré till Gimo tätort med delvis bebyggda ytor med verksamheter som restaurang och handel. Området finns med i byggnadsplan ”Gimo centrala delar” från 1969 där planen

medger användningen bostäder, handel, parkmark och järnvägsändamål inom det utpekade området. Delar av parkmarken är idag hårdgjord och där bör kompletterande byggnader för handel eller kontor uppföras för att skapa en tydligare och trevligare entré till Gimo tätort. För att detta ska kunna genomföras krävs en detaljplaneändring för området.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 200 - DISTRUBITIONSVÄG GIMO VÄSTRA

Norr om Blåbärsvägen i Olovslund föreslås en korridor för infrastruktur. Korridoren kan inrymma väg och cykelväg. Syftet är att möjliggöra åtkomst till två nya utvecklingsområden: BS 200 och BS 201, samt att skydda marken mot exploatering i framtiden om andra infrastrukturobjekt eller utvecklingsområden behöver tillkomma. Stråket ska knyta ihop Vretavägen i ena änden där Vallonskolan och Vretaskolan idag ligger söder om den befintliga vägen och väg 292 i andra änden för att skapa en god tillgänglighet mellan de nya bostadsområdena och skola. I infrastrukturstråket ska även GC-väg ingå för att skapa förutsättningar för ett hållbart resande och en säker skolväg.

IK 201 - GÅNG OCH CYKELVÄG GIMO VÄSTRA

Öster om det nya bostadsområdet BS 201 föreslås en korridor för infrastruktur. Korridoren ska inrymma gång och cykelväg. Syftet är att möjliggöra en koppling till två nya utvecklingsområden: BS 200 och BS 201 och stärka gång- och cykelmöjligheter till befintliga skolorna Valonskolan och Vretaskolan samt ny skola S/F 200. Syftet är också skydda marken mot exploatering i framtiden om andra infrastrukturobjekt eller utvecklingsområden behöver tillkomma.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 200 - GIMO IDROTTSCENTRUM

Norr om Gimo Idrottscentrum är det ett utpekat område för rekreationsutveckling. Området består delvis av åker och skogsmark. Utpekandet av området möjliggör en utveckling av idrottsområdet. Inom området finns det ett antal fornlämningar. Vid en utveckling av området ska dessa beakas.

Gimo idrottscentrum har delvis blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på höga till medelmåttiga naturvärden. Det finns också partier med höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Del av området har även identifierats som ett viktigt område för Vretaskolan.

R 201 - GIMODAMMEN

Rekreationsområde runt Gimodammen som ska utvecklas för friluftlivet i Gimo med tätortsnära natur. Gångstigar samt rastplatser och grillplatser ska utvecklas längs med dammen. I de norra delarna finns våtmarker där fåglar häckar och där föreslås fågeltorn kunna uppföras för att tillgängliggöra observation av fåglarna. Området ligger inom utökat strandskydd om 300 meter och naturvårdsavtal från Länsstyrelsen Uppsala län indikerar på höga naturvärden. Vissa delar av området har också blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som pekar på medelhöga till låga naturvärden samt låga friluftsvärden. Syftet med området anses inte strida mot dessa värden.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 200 - KYRKÅKERN

Öppet jordbrukslandskap runt den kulturhistoriskt viktiga kyrkan som bör bevaras för att inte påverka landskapsbilden negativt. En viktig del i entrén till Gimo tätort. Ett antal fornlämningar har påträffats i de norra delarna av det skyddade området och dessa ska bevaras. Att peka ut området som skyddsvärt bedöms också gynna skyddet för dessa fornlämningar.

S 201 - NATUR FÖRSKOLAN DIAMANTEN

Området ligger runtomkring väster om förskolan Diamanten. Syftet med att området pekas ut som skyddsvärd är att förhindra exploatering.

Naturen är idag relativt orörd och består till viss del av naturskog. Så föreslås området vara även i framtiden. Skogspartierna kan användas av såväl förskolebarnen på Diamanten som av barnen i närliggande bostadsområde, och det är av denna anledning som det är viktigt att bevara naturskogskvaliteterna.

Området är förenligt medgällande byggnadsplan och ska bevaras.

S 202 - RUBINEN

Området runt förskolan ”Rubinen” är en öppen yta som ska bevaras och skyddas mot utveckling som kan påverka barnens nyttjande av området negativt. Om förändringar ska göras på marken så ska det gynna förskolans verksamhet eller barnens intressen.

S 203 - GIMOSTRÅKET

Populärt stråk i Gimo att röra sig genom orten och bör därför bevaras med hänsyn till dess värde som rekreationsstråk men också som viktig passage för gång och cykel.

S 204 - NATUR VID HAMMARSKOLAN

Området ligger runtomkring Hammarskolan. Syftet med att området pekas ut som skyddsvärd är att förhindra exploatering.

Naturen är idag relativt orörd och består till viss del av naturskog, området har även väl upptrampade stigar. Så föreslås området vara även i framtiden. Skogspartierna nyttjas främst av barnen i Hammarskolan.

Delar av området har blivit inventerade med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Iventeringen visar på höga naturvärden. Det finns också partier som visar på höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

S 205 - NATUR FÖRSKOLAN RUBINEN

Skogsområde i närhet av förskolan rubinen och är därför viktigt att bevara för att kunna utnyttjas för skolan och allmänheten. Exploatering eller förändringar som påverkar användningen och naturvärdena negativt ska undvikas.

S 206 - BRUKSMILJÖER

Området skiljer Gimo Bruk och olika industrier åt. Syftet med att området pekas ut som skyddsvärd är att förhindra exploatering. Naturen är idag relativt orörd och består till viss del av naturskog. Så föreslås området vara även i framtiden. Skogspartierna och grönytorna blir en tydlig skiljelinje mellan industri och bruksmiljö. Bruksmiljöerna har även fornlämningsområden utpekat som skyddsvärd kulturmiljö där bland annat metallindustri/järnbruk samt hytt- och hammarområde återfinns. Det är för-

enligt med syftet för detta område men bör stärkas.

S 207 - SÖDRA SKOGEN

Naturområde som bör bevaras som buffert mellan bostadsområden och väg 292. Naturområdet ger både en bullerdämpande effekt och ger även möjlighet till rekreation i tätortsnära natur. Fornlämningsområde finns också utpekat i del av området och skyddas därmed av att området pekas ut som skyddsvärt.

S 208 - Å-RUMMET

Området är präglat av ett å-rum som ger ett viktigt rekreationsvärde till området. Detta ska bevaras så att dessa värden tas tillvara på och vid förändringar ska dessa rekreationsvärden stärkas.

S 209 - GRÖN ENTRÉ

Området är idag oexploaterat och på platsen finns en del äldre träd. Den gröna karaktären ska bevaras och kan gärna utvecklas som en grön entré till Gimo tätort. Delar av området är utpekad som lågpunkt för dagvatten vilket gör det lämpligt att bevara marken från att bebyggas.

S 210 - KULLEN

Område som är planlagt i byggnadsplan ”Gimo centrala delen” från 1970 som medger lantbruksändamål i de flacka delarna av marken och allmänt ändamål i det sydvästra partiet där en kulle återfinns. Karaktären av detta ska bevaras och kan med fördel göras mer tillgängligt i framtiden.

S 211 - KRAFTLEDNINGSGATAN

Öppen passage i landskapet som ska reserveras för kraftledningsgata och får därför inte tas i anspråk för andra ändamål.

S 212 - FOLKPARKEN

Parkområde centralt i Gimo nära folkets hus som ska bevaras på grund av sina rekreationsvärden. Endast åtgärder som kan förbättra dessa rekreationsvärden får göras.

S 213 - VATTENTORNET

Området runt vattentornet i Gimo används idag som passage för många människor och ger vissa rekreationsvärden, och ska därför skyddas mot förändrad markanvändning. Endast åtgärder som förbättrar dessa värden får medges.

S 214 - Å-RUMMET I GIMO

Området runt Olandsån i Gimo som ska skyddas från exploatering på grund av risk för översvämningar och ras. Skyddet innebär inte en begränsning att göra åtgärder för rekreation runt ån.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

P 200 - BYTESPUNKT GIMO

I samband ombyggnad av väg 288 mellan Gimo och Börstil så detaljplaneläggs en ny bytespunkt för kollektivtrafik längs vägen i Gimo tätort. I detaljplanen ska även ett område för bostäder planläggas.

P 201 - VATTENTORNET

Detaljplan som drivs i privat regi med syftet att möjliggöra för ca 10-15 bostäder.

S/F 200 - FÖRSKOLAN ÄLGEN

Inom Större bostadsområde BS201 – Gimo västra så

har en yta reserverats för uppförande av förskola som ska försörja det upptagningsområde som uppstår i de nya större bostadsområden som pekats ut i västra delen av Gimo.

S/F 201 - GIMO UTBILDNINGSCENTRUM

Området pekas ut för att möjliggöra en utbyggnad av Gimo Utbildningscentrum.

S/F 202 - SKOLA/FÖRSKOLA HAMMARSKOLAN

Den nuvarande byggnaden där skolverksamhet för Hammarskolan är ett rivningsobjekt och därav behövs en nybyggnation komma till. Området är strategiskt fördelaktigt för skola och därför reserveras området för framtida skola/förskola.

RV 200 - GIMO RENINGSVERK

Gimo reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadbebyggelse tillåts. Det finns i dagsläget inget utpekat behov av att bygga ut reningsverket.

Öregrund

Öregrund fick stadsrättigheter redan 1491 och anlades av Östhammarsbor som sökte sig mot kusten för att få en djupare hamn. Öregrund hade under en period en mycket viktig funktion för utskeppning av järn och för den intensiva kusttrafiken under sjöfartens gyllene århundraden.

Kyrkan byggdes på 1500-talet. Av ursprunglig bebyggelse finns annars inget bevarat. Öregrund har härjats av åtskilliga bränder. Men framför allt kring hamnen kan rester från den medeltida staden spåras i gatunätet. Vid 1800-talets slut blev Öregrund en populär badort. Många av de större trähusen i stadskärnan byggdes under badortsepoken och huvuddelen av bebyggelsen i Öregrunds centrala delar är från 1800- och 1900-talet.

Fram till 1970-talet utvecklades Öregrund framförallt kring hamnen, med sammanhållen och låg bebyggelse och viss spridning av villabebyggelse längs Västergatan mot sydväst. 1960- och 1970-talet blev en expansionsperiod då nya villaområden och flerbostadshus byggdes öster om stadskärnan. Flera nya utbyggnadsområden har nyligen öppnats mot söder och väster. Längs kusten i väster finns flera marina verksamhetsområden.

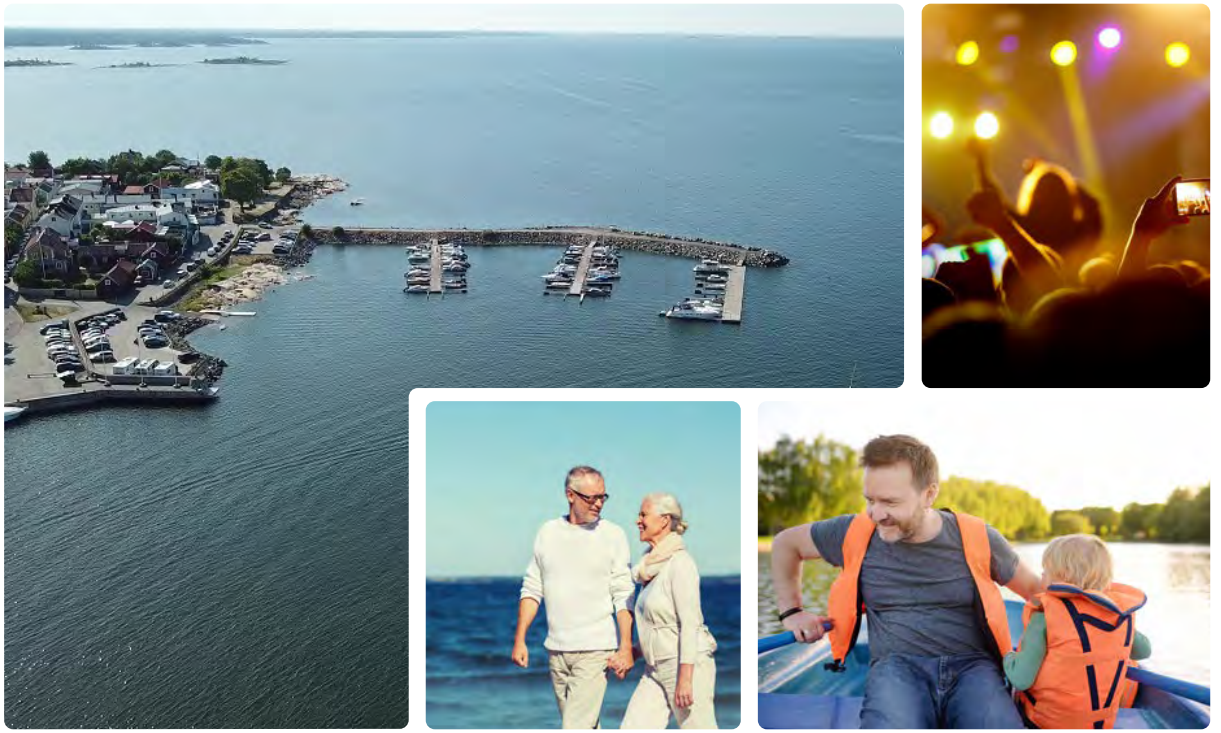

Möjligheterna till rekreation i Öregrund är många. Genom att skydda de värden och miljöer som gör orten unik, och samtidigt peka ut utvecklingsområden på platser som idag kan användas bättre, främjar översiktsplanen en hållbar och nödvändig utveckling i området som helhet.

PROFIL

Öregrund erbjuder ett småskaligt tätortsboende med havs och skärgårdskontakt. Det finns marina verksamheter. Verksamheten vid Kustlaboratoriet, en del av Sveriges lantbruksuniversitet, bidrar till att differentiera arbetsmarknadsutbudet. Här bedrivs forskning och undervisning på universitetsnivå.

Staden är en unik pärla vid havet som lockar många besökare. Som serviceort betjänar Öregrund stora delar av kust och skärgårdsområdet. Sommartid ökar serviceunderlaget kraftigt tack vare de många delårsboende och turister som tillbringar somrar-

na här. Servicen är i stort sett samlad i Öregrunds äldre, centrala delar, nära hamnen. Här finns livsmedelsbutiker, apotek, fackhandel, systembolag, en vårdcentral och ett flertal små butiker som erbjuder allt från kläder till hantverk (varav en del bara har öppet sommartid). Den kommunala servicen är mer utspridd. Förskola, skola (F6) och sportanläggningar ligger i anslutning till varandra, medan bibliotek, äldreboende och återvinningscentral finns på lite olika, men tämligen centralt belägna platser.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Öregrund betraktas som en av landets bäst bevarade småstadsmiljöer, präglad av handel, fiske och tidig turism. De centrala delarna är av riksintresse för kulturmiljövården. Läget med en front mot öppet hav är också ett särskilt värde. Här bidrar Tallparken, ett tätortsnära friluftsområde, till Öregrunds attraktionskraft. Det gör även den lilla skalan och de många utsiktspunkterna. Öregrund är en av få platser på östkusten där man kan se solen gå ner i havet.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Landmärkena, den täta kärnan och den öppna fronten mot havet spelar stor roll för Öregrunds attraktivitet och identitet. Det är värden att värna.

Klockstapeln, kyrkan, fyrskeppet, Societetshuset och gamla skolan är viktiga landmärken och hamnen är den främsta mötesplatsen. Men även skolan, biblioteket och Tallparken fungerar som mötesplatser.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns goda möjligheter att utveckla det småskaliga tätortsboendet i Öregrund och stadens viktiga funktion som serviceort för omkringliggande kust- och skärgårdsområden. Lucktomter gör det möjligt att ytterligare förtäta bebyggelsen som inramar stadskärnan. Särskild hänsyn krävs i hamnområdet som är av riksintresse för kulturmiljövården. I Öregrunds utkanter mot söder finns flera större områden där det pågår aktiv etablering av nya bostäder och verksamheter.

Bättre trafiklösningar kan stärka hamnområdets funktion som mötesplats. Ett utredningsområde för väg skapar beredskap för en förflyttning av färjetrafiken.

Öregrunds sjöfront, Tallparken och ett stråk som skapar en grön korridor mellan Kavaröbro och mer centrala delar av Öregrund är förslag till områden som i första hand ska hållas fria från bebyggelse.

I detaljplanelagda områden finns det plats för ytterligare verksamheter med marin anknytning, ett viktigt utvecklingsområde för Öregrund. Detta intresse måste bevakas i den fortsatta planeringen så att eventuella konflikter mellan störande verksamheter och bostadsbebyggelse kan förebyggas.

UTMANINGAR???

VA, STOR ANDEL DELÅRSBOENDEN,

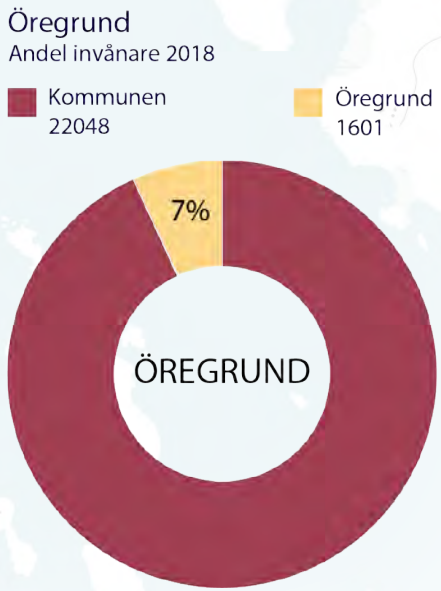

Öregrund

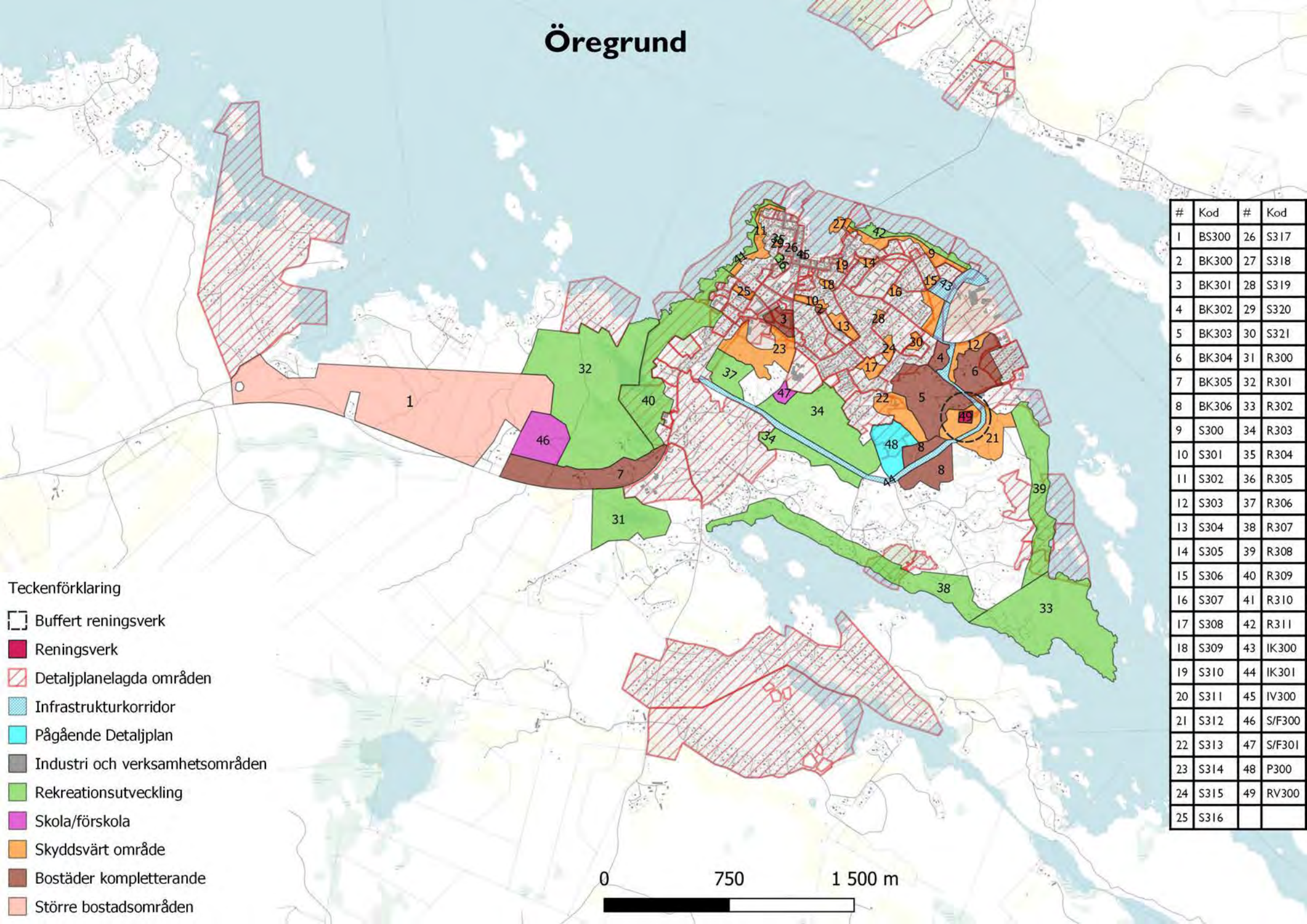

#	Kod	#	Kod
1	BS300	26	S317
2	BK300	27	S318
3	BK301	28	S319
4	BK302	29	S320
5	BK303	30	S321
6	BK304	31	R300
7	BK305	32	R301
8	BK306	33	R302
9	S300	34	R303
10	S301	35	R304
11	S302	36	R305
12	S303	37	R306
13	S304	38	R307
14	S305	39	R308
15	S306	40	R309
16	S307	41	R310
17	S308	42	R311
18	S309	43	IK300
19	S310	44	IK301
20	S311	45	IV300
21	S312	46	S/F300
22	S313	47	S/F301
23	S314	48	P300
24	S315	49	RV300
25	S316		

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 300 - ÖREGRUND VÄSTRA

Ett större område för bostäder som ur strategisk synpunkt lämpar sig väl då VA-utbyggnad väntas ske från Öregrund till Stenskär och sedan vidare till Snesslinge. Området blir en del av VA-utbyggnaden samtidigt som tillgängligheten till befintlig kollektivtrafik för området anses god i och med närheten till väg 1100 där kollektivtrafik går idag. Bebyggelsen ska bestå av medeltät byggnadsstruktur och blandad bebyggelse för att tillgodose olika behov av bostäder. Service i form av till exempel närbutik för livsmedel kan bli aktuellt för att skapa möjligheter att minska bilanvändandet för de boende. I detaljplaneläggningen ska gång- och cykeltrafik möjliggöras genom hela området och in mot Öregrunds centrum och mot skolor centralt i Öregrund. En yta har reserverats inom området för förskola.

Två större lågpunkter återfinns inom området och bebyggelse runt dessa bör undvikas, alternativt att hållbara dagvattenlösningar kan ordnas inom området. Där den lilla fornlämningen ligger finns ett området som ingår i naturvårdsavtalet från länsstyrelsen och detta ska beaktas vid planläggning.

Utvecklingsområden bostäder

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 300 - ODENPLAN

I hörnet mellan Håkanssonsgatan och Odengatan finns idag en öppen gräsyta med några enstaka träd. Platsen finns med i stadsplanen för Öregrund från 1935 där ytan är planlagd som ”allmän plats – parker, planteringar och naturområden”. Platsen bedöms inte användas i större utsträckning och skulle kunna lämpa sig för att uppföra ett flerbostadshus i 2-3 våningar. Närhet finns till det mesta som Öregrund har att erbjuda och bidrar till att skapa en blandad bebyggelse i orten. Potentiella förorenade områden finns i närheten och markprover bör tas vid planläggning

BK 301 - KVARTER VILSTEN

Inom nuvarande Kvarter Vilsten finns idag mark som är planlagd som parkmark men som idag inte används som park. Här föreslås kompletteringar med flerbostadshus och en ny detaljplan som även ska skapa ett komprimerat område för parkmark med ett tydligare genomförande och bättre användbarhet. Nya bostadshus ska harmoniera med de befintliga byggnader som finns inom Kvarter Vilsten.

Naturområdet i kvarter vilsten har inventerats med hänsyn till natur- och frluftsvärden som pekar på medelhöga värden för respektive. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Hänsyn ska tas till detta vid exploatering.

BK 302 - FYRSKEPPSVÄGEN

Marken består idag av skog, är lätt kuperad och ej detaljplanelagt. Lämpar sig som en fortsättning av detaljplan 5.100 - ”Kärrdalsvägen”. Ny detaljplan bör möjliggöra för ytterligare friliggande villor och med tomter om ca 1 000 m2 för att harmoniera med befintlig byggnadsstruktur. Naturvärdesinventering och geologisk undersökning ska göras i samband med detaljplaneläggning.

De norra delarna av området är inventerad med

hänsyn till natur- och friluftsvärden som pekar på höga värden för respektive. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BK 303 - KÄRRDAL

Området består idag av större avstyckningar där de flesta är bebyggda. En utveckling av området föreslås vara att möjliggöra avstyckning av de större tomterna till mindre tomter och på så sätt skapa plats för fler bostäder. Området lämpar sig bäst för friliggande villor men skulle behovet finnas kan även radhus, parhus eller kedjehus tillåtas.

Mindre områden av de södra och västra delarna av det utpekade området har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på både höga och låga natur- och friluftvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BK 304 - APELGÅRDEN

Området ligger i anslutning till industriområdet ”Rörhamn” i norr och Kärrdalsvägen i syd. Marken är ej detaljplanelagd i dagsläget och viss bebyggelse finns redan idag i området. Framtida utveckling av området ska möjliggöra för fler bostäder i medeltät byggnadsstruktur om minst ca 1 000 m2 tomtareor.

Då området angränsar till industriområde ska bullerutredning göras i samband med detaljplaneläggning och natur ska sparas i norra delen för att skapa en naturlig barriär mellan bostäder och industri.

Området har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga till låga naturvärden samt höga till medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BK 305 - HUMMELFJÄRDEN

Området ligger längs med Västergatan precis innan Öregrunds tätort tar vid. Marken består av mestadels skog men med viss bebyggelse i form av bostäder samt viss industri. En utveckling av området ska möjliggöra för fler bostäder och bör vara i blandad bebyggelse för att ta tillvara på närheten till centrala Öregrund och samtidigt bli en del av det större bostadsområdet BS 300 – Västra Öregrund.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden.

BK 306 - SÖDRA ÖREGRUND

Område angränsande till fritidsområden i södra Öregrund. Marken består idag av skogsmark och några få bostäder återfinns inom området. Utveckling av blandade bostäder föreslås då området anses som en naturlig förlängning av tätorten då P300, U303, U304 byggts ut. Bostadsområdet ska naturanpassas för att behålla landskapsvärden och några mindre lågpunkter finns utpekade inom området vilket ställer krav på att hanteringen av dagvatten utreds vid detaljplaneläggning.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för industrier, verksamheter och handelsområden.

IV 300 - ÖREGRUND INDUSTRIOMRÅDE

Området har reserverats för nya etableringar av industri i anslutning till Öregrund. Området lämpar sig väl då det ligger på behörigt avstånd till bostadsbebyggelse samtidigt som närheten till de större infrastrukturstråken.

IV 301 - KIOSKEN

Kommunal mark som arrenderas idag delvis där restaurang och kiosk bedrivs på platsen. En mer

permanent lösning på byggnad och ett helhetsgrepp av platsen bedöms lämplig. Verksamheter för handel, restaurang, kontor eller hotell ska medges på platsen och ingen störande miljöverksamhet ska förekomma.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 300 - ALTERNATIVT FÄRJELÄGE

Detta område ska reserveras för en alternativ hamn för färjeläge i Öregrund. Trafikverkets senast utförda åtgärdsvalsstudie visar dock på att ett nytt färjeläge inte är ekonomiskt försvarbart och förordar istället mindre åtgärder längs befintliga förbindelser. Kommunen vill dock reservera området för framtida utveckling ifall förutsättningarna och motiven för att utveckla ett nytt färjeläge förändras.

IK 301 - TRAFIKSTRÅK FÄRJELÄGET

Detta trafikstråk ska reserveras för att hantera trafiken för ett alternativt färjeläge i Öregrund nära Öregrundsvarvet.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 300 - LORTFJÄRDEN

Naturområde som innehåller stigar och vandringsvägar för fisk. Området ska i samarbete med Upplandsstiftelsen utvecklas genom att märka upp stigar och stärka vandringsvägarna för fisk.

Östra delen av området har inventeras med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området bedöms inte påverka dessa värden negativt.

R 301 - HUMMELFJÄRDENS REKREATIONSOMRÅDE

En fortsättning på det viktiga rekreationsområdet Tallparken längs Öregrunds norra kustområde. Nya gångstigar ska kopplas ihop med de befintliga som finns i Tallparken. Området är i stora delar inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar höga, medelhöga samt låga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Stor hänsyn ska tas till befintliga naturvärden vid utveckling av området.

R 302 - FURSUDDEN

Naturområde i de södra delarna av Öregrund med befintliga stigar som slingrar sig runt udden. Området föreslås utvecklas för att stärka rekreationsmöjligheterna och nya rastplatser ska anläggas och stigar ska märkas upp. Större delen av området innefattas av strandskydd enligt 7 kap. 13-18 §§ miljöbalken.

Området är i stora delar inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga och låga naturvärden samt höga, medelhöga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Stor hänsyn ska tas till befintliga naturvärden vid utveckling av området.

R 303 - ÖREGRUNDS ELLJUSSPÅR

Öregrunds elljusspår är en viktig del för Öregrunds friluftsliv och en utveckling av området ska syfta till att anlägga grillplatser, utomhusgym samt vindskydd vid ett par platser för att göra området än mer attraktivt.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar medelhöga och låga naturvärden samt höga, medelhöga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

R 304 - PARK ÖREGRUNDS KYRKA

Parken som ligger i anslutning till Öregrunds kyrka ska utvecklas till en mer attraktiv park att besöka, och som kan ge ett grönt andrum i den täta byggnadsstrukturen i centrala Öregrund.

R 305 - KLOCKTORNET

Grönområdet runt klocktornet i Öregrund ska utvecklas genom att göra det mer tillgängligt och möjliggöra för trevliga sittplatser i anslutning till klocktornet.

R 306 - TRÄSKET

Naturområde som består i stora delar av träskmark. En utveckling av detta område ska vara att skapa en fortsättning av det angränsande elljusspåret. Träskmarken har viktiga naturvärden på grund av dess förmåga att bland annat binda koldioxid och filtrera skadliga partiklar. Därför ska vägar över träsket anläggas genom träbroar och på så sätt kan träskmarken bevaras.

området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga och låga naturvärden samt höga och medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. hänsyn ska tas till naturvärden vid utveckling av området.

R 307 - VANDRINGSFJÄRDEN

Kommunal mark där möjlighet finns till att utveckla ett attraktivt rekreationsstråk längs med Sunanöfjärden. Längs med vandringsleden föreslås även uppförandet av utpekade vindskydd och grillplatser samt skyltning för lederna. Leden föreslås knyta ihop med R302 - Fursudden i söder och sedan vidare längs R308 - Södra kustvandringen.

R 308 - SÖDRA KUSTVANDRINGEN

Precis som R307 - Vandringsfjärden så är denna sträcka kommunal mark i dagsläget och har möjlighet att utvecklas till ett än mer attraktivt rekreationsstråk. Även här föreslås och utpekade grillplatser, vindskydd samt skyltning till vandringsleder uppföras. Stråket ska knytas samman med R302 - Fursudden och vidare R307 - Vandringsfjärden.

R 309 - TALLPARKEN

Viktigt naturområde längs med den norra kustområdet vid centrala Öregrund som redan idag är en anlagd vandringsled och där området föreslås kunna utvecklas i form av fler vindskydd, skyltar samt skötsel av rekreationsområdet. Området ska kopplas ihop med R301 - Hummelfjärdens rekreationsområde i väst och R310 - Norra kustremsans rekreation i öst.

R 310 - NORRA KUSTREMSANS REKREATION

Klipplandskap längs med den norra kustområdet vid centrala Öregrund som blir en förlängning av tallparken och sedan runt de norra delarna av Öregrund. Gångstigar ska anläggas och underhållas i området.

R 311 - ÖSTRA KUSTREMSANS REKREATION

Klipplandskap längs med den östra delen av kustområdet vid centrala Öregrund och slutar sedan vid det alternativa färjeläget - K300. Gångstigar ska anläggas och underhållas i området.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 300 - NORDÖSTRA KUSTREMSAN

Skyddat område längs den klippiga kustremsan i Öregrunds östra delar utan några föreslagna anläggningsåtgärder. Området ska bevaras och får inte tas i anspråk.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på låga naturvärden och medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

S 301 - LEKYTA FJÄLLGATAN

Området innehåller idag en lekplats i ena ytterkanten samt bergbunden mark med öppna hällar och naturlig vegetation. Området pekas ut som skyddsvärt för att behålla inslag av den typiska miljön för Öregrund. Lekplatsen inom det utpekade området får utvecklas på befintlig yta.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden och medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

S 302 - NORDVÄSTRA KUSTREMSAN

Skyddat område längs den klippiga kustremsan i Öregrunds norra delar utan några föreslagna anläggningsåtgärder. Området ska bevaras och får inte tas i anspråk.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga, medelhöga samt låga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 303 - NYCKELBIOTOPSOMRÅDE

Området är utpekat som område för nyckelbiotop där området beskrivs som skyddsvärt på grund av att den innehåller kalkbarrskog med rik förekomst av vedsvampar och stora inslag av senvuxna träd. Området ska inte tas i anspråk för exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på låga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 304 - BLOCKLANDSKAPET

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 305 - BERGET

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 306 - BUFFERT FÖR FÄRJELÄGE

Lätt kuperat område med gles skog som ska reserveras som en buffert för eventuell planläggning av framtida alternativt färjeläge.

S 307 - BERGET 2

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 308 - SKOGEN

Tätortsnära naturskog som är viktigt ur rekreationssynpunkt och ska bevaras från exploatering. Åtgärder som skadar dess naturvärden och rekreationsvärden ska undvikas.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 309 - KLIPPAN

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 310 - UTSIKTEN

Område med klipplandskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur. Platsen har dessutom ett mervärde av möjligheten till bra utsikt från klipporna. Området ska bevaras och de förändringar som kan godtas ska vara för att öka platsens tillgänglighet eller att öka utsiktsmöjligheterna för allmänheten.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 311 - INDUSTRISKOGEN

Området är ett naturområde som är detaljplanelagt som natur och ska fortsätta vara så för att säkerställa en skyddsbuffert mot störningar mellan bostäder och industriområdet Öregrundsvarvet.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 312 - RENINGSVERKET

Ett skyddsområde runt reningsverket i Öregrund och där bebyggelse inte ska uppföras. Undantag får ske för teknisk anläggning kopplat till reningsverket. Skyddsavståndet till reningsverket ska vara 300 meter mot närmaste bostadsbebyggelse.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga och låga naturvärden samt höga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 313 - KORRIDOREN

Naturområde som fungerar som en grön korridor där allmänheten rör sig och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga, medelhöga och låga naturvärden samt höga medelhöga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 314 - BUFFERT MOT ÅTERVINNINGEN

Naturområde som är viktigt att bevara som en skyddsbuffert mot störningar mellan bostäder och återvinningscentral.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 315 - BUFFERT MELLAN BYGGNADSSTILAR

Naturområde som fungerar som tätortsnära natur och som samtidigt separerar bostadsområden i olika byggstilar. Området ska bevaras och får inte exploateras.

Området är delvis inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 316 - KLIPPAN 2

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 317 - PARKFICKAN

Liten park i centrala Öregrund som bidrar med tätortsnära grönska och har ett viktigt rekreationsvärde. Området ska bevaras och får inte exploateras för annan användning.

S 318 - ÖREGRUNDSUDDEN

Populär besöksplats för boende och turister nära havet. Platsen ska bevaras och hållas tillgänglig för allmänheten och åtgärder får endast göras om de kan förbättra de nuvarande rekreationsvärdena.

S 319 - KILEN

Platsen bedöms som en grön kil mellan bostadsområden och därför viktigt för att bidra med grönska i centrala Öregrund. Platsen ska bevaras och får inte exploateras för annan användning.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 320 - TENNISBANAN

Tennisbanan är ett populärt besöksmål och viktig rekreationsaktivitet i centrala Öregrund. Tennisbanan ska bevaras och får inte exploateras för annan användning.

S 321 - NYCKELBIOTOP KALKBARRSKOG

Ett mindre område mellan bebyggelse där nyckelbiotop är identifierat. Området beskrivs innehålla kalkhaltig jordart som bedöms som skyddsvärt och därför ska marken inte exploateras.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

S/F 300 - FÖRSKOLA VÄSTRA ÖREGRUND

Vid utvecklingen av BS300 – Västra Öregrund ska ett område reserveras för förskola som försörjer det nya upptagningsområde som området innebär.

S/F 301 - UTVECKLING ÖREGRUNDS SKOLA

Ett område har reserverats i anslutning till den nuvarande skolan i Öregrund för eventuella behov av nya lokaler.

P 300 - ÖREGRUND 148:11

Pågående detaljplan för bostäder som ligger vilande på grund av brist på VA-kapacitet i det kommunala ledningsnätet. Mängden bostäder som detaljplanen ska tillåta är inte fastslaget och planprocessen är fortfarande endast i startskedet.

RV 300 - RENINGSVERKET ÖREGRUND

Öregrunds reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadbebyggelse tillåts. Kapaciteten i reningsverket är för närvarande bristfällig och det finns i dagsläget ingen prognos på om och när en utbyggnad av reningsverket är aktuellt.

Österbybruk

Österbybruk är det största och äldsta järnbruket i Östhammars kommun, anlagt redan på 1500-talet. Här finns både industribyggnader och bostäder från bruksepoken. Vallonsmedjan är från 1500-talet och brukets äldsta byggnad. Herrgården, brukskyrkan och klockstapeln byggdes på 1700-talet.

Den moderna tätorten har framförallt anlagts norr om herrgården, även om viss kompletterande bebyggelse har kommit till i anslutning till de gamla brukslängorna. Redan i början av 1900-talet och fram till 1950-talet byggdes nya småhusområden i Österbybruk. Verksamheten vid Fagersta bruk och Dannemora gruvor hade stor betydelse för expansionen. Den fortsatte under 1960- och 1970-talet. Då byggdes fler familjshus och då planlades större områden både öster och väster om centrum.

Efter 1980-talet har bebyggelseexpansionen fortsatt öster och väster om centrum. Öster om centrum upptar Fagerstas gamla industriområde en stor yta. Österby gjuteri är den enda delen av Fagerstas tidigare verksamhet som lever kvar efter den omfattande nedläggning som skedde på 1980-talet.

Österbybruk är en av kommunens kulturhistoriskt mest intressanta platser. I framtiden är det viktigt att värdena bevaras, men också att allmänheten har tillgång till miljöerna som gör området unikt.

PROFIL

Österbybruk är en trivsam boende och pendlarort med bra förbindelser i flera väderstreck: mot Gävle och Uppsala-Stockholm via Upptåget i Örbyhus och Skyttorp eller E4. Vallonbruket tillför skönhet och kulturhistoria. Det finns en tydlig koppling mellan nutid och historia. Från torget i centrum ser man in i herrgårdsområdet.

Servicen ligger förhållandevis väl samlad i centrum. Där finns bland annat livsmedelsbutiker, bank, bageri men också vårdcentral och tandläkarmottagning. Sportanläggningar, skola (F9) och bibliotek ligger i anslutning till centrum, medan förskolor, äldreboende och återvinningsanläggning finns på lite olika platser.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Österby bruk med Dannemora gruvor är centrala minnesmärken från århundraden av bergshantering och järnframställning. Detta är en av kommunens mest värdefulla kulturmiljöer och ett riksintresseområde som innefattar både Österbybruk och omgivande områden. Inte bara bruket, utan också dammsystemen, gruvområdet i Dannemora och omgivande ekhagar ingår. Dessa kvaliteter bidrar till Österbybruks attraktivitet som boendeort.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Herrgården, klockstapeln och osthusen har stor betydelse för Österbybruks identitet och profil. De är viktiga landmärken, liksom Folkets hus och Fagerstas gamla industriområde. De många dammarna har också stor betydelse för Österbybruks karaktär.

Torget, herrgårdsområdet, busstationen, simbadet, skolan och idrottsplatsen är punkter där Österbyborna möts. Dessa platser behöver kopplas samman bättre.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns goda möjligheter för Österbybruk att utvecklas som boende och pendlarort. Här finns många attraktiva miljöer och också närhet till spårbundet pendlingsalternativ. Ett bra resecentrum kan utvecklas på sikt tack vare befintlig järnväg och skulle utnyttja och stärka ortens funktion som boende och pendlarort.

Genom att förtäta och knyta samman olika bostadsområden kan stadskänslan förstärkas. Det är viktigt att tillkommande bebyggelse inte döljer eller avskärmar Österbybruks landmärken och vackra vyer, exempelvis mot dammarna. Utvecklingen måste ske med stor hänsyn till områdets höga kulturmiljövärden.

Ekhags- och ängslandskapet norr om Österbybruk och ett område öster och norr om Dannemorasjön har landskapsbildsskydd (se sid 61).

Det är också viktigt att det finnas gröna, sammanhängande stråk genom samhället (se karta). De kan bli än mer attraktiva om de kopplas ihop bättre, till exempel med hjälp av mindre parkområden. Mötesplatserna i Österbybruk behöver också kopplas samman bättre. Järnvägen fungerar som en barriär.

Söder om väg 292, i anslutning till fjärrvärmeverket, finns potential för etablering av nya, störande verksamheter. Vägen fungerar som en avskärmande barriär för bostadsbebyggelsen.

UTMANINGAR???

Inflyttning, utveckling av handel(?),

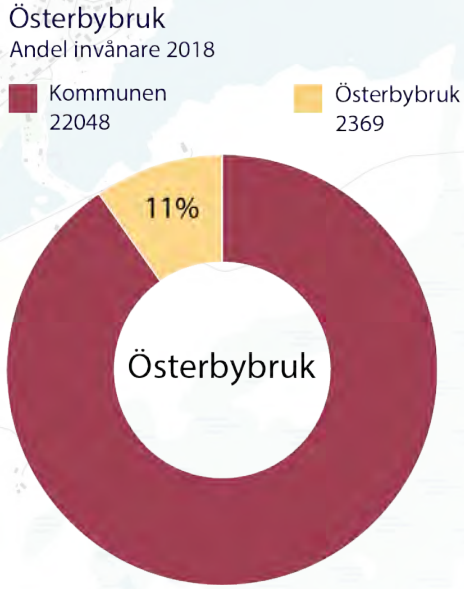

Österbybruk

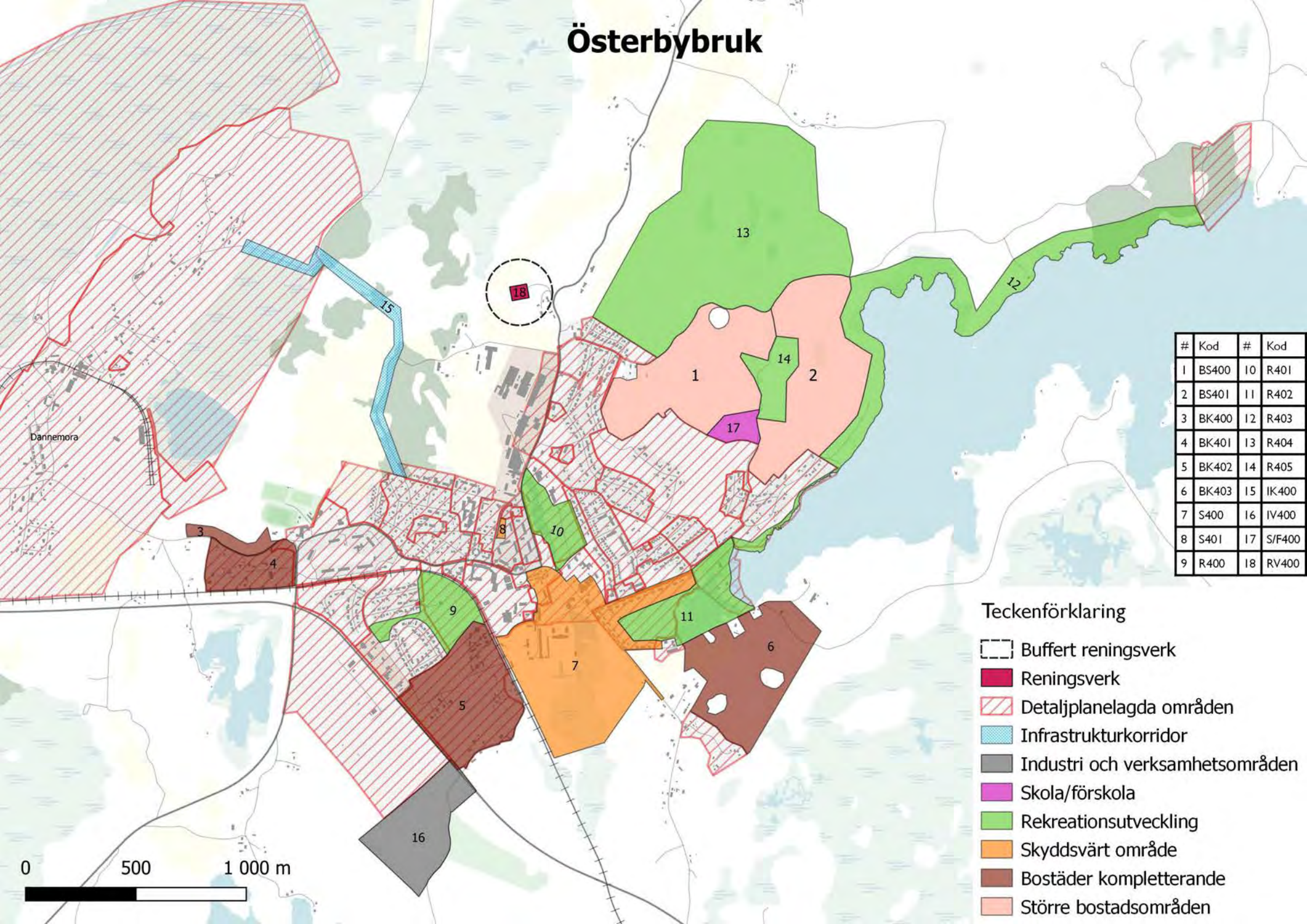

#	Kod	#	Kod
1	BS400	10	R401
2	BS401	11	R402
3	BK400	12	R403
4	BK401	13	R404
5	BK402	14	R405
6	BK403	15	IK400
7	S400	16	IV400
8	S401	17	S/F400
9	R400	18	RV400

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 400 - SEFFERBACKEN

Området som pekas ut längst väster om Stordammen är ett av de större nya bostadsområdena i Österbybruk som utgörs av skogmark i dagsläget. Utpekandet av området är att anse som tätortsutveckling av Österbybruk. Direkt söder om området finns befintliga bostäder. Närliggande bebyggelse består av friliggande hus. Området är att anse som ett nytt utvecklingsområde där bebyggelsestrukturen och karaktären inte behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse. Möjlighet finns framförallt för nya småhus/parhus/kedjehus men även flerbostadshus kan vara möjligt. Bebyggelsen ska anpassas till omkringliggande natur för att ta tillvara på den skog som området består av idag.

Den mindre vägen som i dagsläget går mellan de utpekade områdena BS400 och BS401 behöver breddas för att kunna ta emot trafik från den planerade bostadsutbyggnaden.

Området har delvis blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga till låga naturvärden. Majoriteten av det inventerade området visar på låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

I norra delarna av området finns ett större fornlämningsområde som ska undvias i framtida exploatering. Delar av området är även låglänt och därför rekommenderas en dagvattenutredning i samband med detaljplanearbetet.

BS 401 – KLOCKARBACKEN 2

Det utpekade området är beläget direkt väster om Stordammen och utgörs av skogmark i dagsläget. Utpekandet av området är att anse som tätortsutveckling av Österbybruk. Direkt söder om området finns befintliga bostäder. Närliggande bebyggelse består av friliggande hus. Området är att anse som ett nytt utvecklingsområde där bebyggelsestrukturen och karaktären inte behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse. Möjlighet finns framförallt för nya småhus/parhus/kedjehus men även flerbostadshus kan vara möjligt. Bebyggelsen ska naturanpassas för att ta tillvara på den skog som området består av idag.

Området har delvis blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga till låga naturvärden. Majoriteten av det inventerade området visar på låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

Inom det utpekade området finns några större låglänta partier som särskild hänsyn ska tas till och en dagvattenutredning rekommenderas vid detaljplanearbetet. Fyra stycken områden där risk för skred har identifierats ska även tas med i beaktning när området planeras för bostäder.

Stora delar av området ligger inom utökat strandskydd vilket betyder att detta behöver utredas och dispens krävs för att bebyggelse ska vara möjligt. Det utökade strandskyddet grundar sig i ett naturvårdsavtal från 1987 skapat av länsstyrelsen där höga naturvärden och arter pekats ut och beslut om fortsatt ökat strandskydd togs sedan 1995 samt 2015. Även om ny bebyggelse kommer att göra intrång på det utökade strandskyddet så är avsikten att det generella strandskyddet om 100 meter fortfarande ska behållas för att säkerställa djur och allmänhetens tillgång till stranden.

Utvecklingsområden bostäder

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 400 – ILSVEDDEN

Området ligger väster om fotbollsplanen och utgörs av skogsmark. Närliggande bebyggelse består av friliggande villor med stora tomter. Utpekandet av området är att anse som kompletterande bebyggelse. Strukturen och karaktären på kompletterande bebyggelse behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse men kan också tillåta tätare bebyggelse som t.ex. radhus. Området ligger i direkt anslutning till Dannemoravägen vilket ger området nära tillgång till regionala bussförbindelser.

På grund av dess läge vid Dannemoravägen och närheten till gruvan bör en bullerutredning utföras för att vidta åtgärder, speciellt om det blir aktuellt att öppna Dannemora gruvor igen och tung trafik kommer belasta vägen igen och gruvområdet. Mindre låglänta partier finns inom området och ska tas i beaktning vid framtida planering av området.

Ilsvedden har inte blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden.

BK 401 – HARVIK

På andra sidan vägen om Ilsvedden (U400) ligger Harvik som idag mestadels består av villatomter. Området är utpekat som ett utvecklingsområde eftersom potential finns att komplettera befintlig bebyggelsestruktur. Området ligger strategiskt bra till längs med Dannemoravägen och närhet till de centrala delarna av Österbybruk.

Österut mot väg 290 finns större låglänta områden som inte lämpar sig för bebyggelse. En möjlig större fornlämning finns inom det utpekade området som bör utredas vidare. Två förorenade områden är identifierade och därför kan markprover behöva tas vid framtida utbyggnad av området.

BK 402 – BERTILSPARKEN

Idag består området av ett grönområde med en mindre lekplats. Området föreslås utredas för enstaka flerbostadshus där stor hänsyn ska tas till omkringliggande bebyggelsestruktur. Utveckling av detta område ska även ta hänsyn till nuvarande grönområde så att det även i framtiden kan användas för boenden i närheten.

BK 403 - SKYTTBACKEN

Skyttbacken är en befintlig detaljplan där stora delar av området ännu inte är utbyggt. Inom området finns två fornlämningsområden som hänsyn ska tas till men i övrigt har området goda förutsättningar. Bullerdämpande åtgärder kan behövas om Dannemora blir aktuell för gruvdrift igen i framtiden och järnvägen tas i bruk.

BK 404 - HOVGÅRDEN

Det utpekade området är beläget söder om Österby simbad. Området utgörs av åkermark och skogsmark. Området är att anse som kompletterande bebyggelse. Strukturen och karaktären på kompletterande bebyggelse behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse.

Området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga till låga naturvärden. Det visar också på att området har låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

Inom det utpekade området finns både större och mindre fornlämningsområden bestående bland annat av bebyggelselämningar och fångstgrop. Stor försiktighet till detta ska tas i detaljplanearbetet.

Ett låglänt område närmast Pålsboda är identifierat och ska tas i beaktning. Två områden med risk för ras finns även inom det utpekade området, båda längs med Hammargatan.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för industrier, verksamheter och handelsområden.

IV 400 - FÖRETAGSBY ÖSTERBYBRUK ETAPP 2

En fortsättning av utvecklingen av industrier i Österbybruk. Området är väl separerat från bostadsbebyggelse och lämpar sig därför även för störande industrier. Marken består främst av sandig morän och en mindre del glacial lera. Området är idag ett skogsområde och är inte inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. En inventering kan därför behöva göras vid detaljplaneläggning.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 400 - CYKELSTRÅK FILMVÄGEN

En mindre ortsväg som har potential att utvecklas till ett effektivt pendlingsstråk mellan Österbybruk och Dannemora. Cykelbarhet och säkerhet för gång- och cyekltrafikanter ska utvecklas på denna sträcka.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 400 - VATTENTORNET

Sydväst om Österbyskolan vid vattentornet pekas ett område ut för utveckling av rekreation. Områden är värdefulla för tätortens närhet till rekreation och sammanknyter olika delar av tätorten. Området har en naturlig koppling till ett stort antal bostäder i närheten och har vid en inventering utpekats som en viktig skog för Österbyskolan. I framtiden bör området användas för etablering av nya aktiviteter eller funktioner som överensstämmer med ändamålet rekreation. Alla åtgärder som görs i området måste alltså innebära att befintliga rekreationsfunktioner inte påverkas negativt.

Området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på låga till medelhöga naturvärden. Det visar också på att området har medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

R 401 - SÅGDAMMSPARKEN

Mitt i Österbybruk ligger det utpekade området R 401. Området är värdefullt för tätortens närhet till rekreation och sammanknyter olika delar av tätorten. Området har en naturlig koppling till ett stort antal bostäder i närheten. Inom området tillåts i dagsläget utveckling av bostäder. I framtiden bör området användas för etablering av nya aktiviteter eller funktioner som överensstämmer med ändamålet rekreation. Alla åtgärder som görs i området måste alltså innebära att befintliga rekreationsfunktioner inte påverkas negativt.

Området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på låga till medelhöga naturvärden. Det visar också på att området har medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

R 402 - OPPDAMMEN

Intill campingen i Österbybruk ligger Oppdammen som föreslås för framtida rekreationsutveckling. Runt Oppdammen föreslås en gångstig för att tillgängliggöra tätortsnära rekreation. Området är delvis utmarkerat som byggnadsminne tillsammans med den närliggande bruksmiljön och därför bör Länsstyrelsen vara med i ett tidigt samråd vid framtida planering av rekreationsområdet.

R 403 - STORDAMMENS VANDRINGSLED

Stordammens vandringsled sträcker sig från campingen i Österbybruk upp till Aspo naturreservat längs med Stordammen. Visionen är att ha en tätortsnära vandringsled som tillgängliggör naturen kring Stordammen. Delar av den första sträckan kan behöva justeras vid framtida planering av rekreationsområdet för att inte störa boenden i närområdet. Istället kan sträckan delvis behöva gå längs med Klockarbacksvägen. Vandringsleden vid namn Upplandsleden går längs med Stordammen och ska ses som en resurs för framtida rekreationsutveckling i området. Rekreationsområdet kommer utgöra en viktig del i tätortsnära natur när de större bostadsområdena BS400 och BS401 utvecklas. Utveckling inom detta område får enbart ske i rekreationssyfte som främjar ett aktivt uteliv.

R 404 - ELLJUSSPÅRET

Område R400 är grönområdet runt elljusspåret. Områdets användning fastställs till naturområde för rekreation. Det innebär att området ska vårdas och inte i allt för väsentlig grad förändras. Däremot kan rekreationsanläggningar och tillgänglighetsarbeten tillåtas. Med tillgänglighetsarbeten menas gång- och cykelvägar, elljusspår, skidspår etc. Området anses bli ännu viktigare att behålla för rekreation i framtiden då de större bostadsområdena BS400 och BS401 utvecklas.

R 405 - KLOCKARBACKENS OAS

Mellan bostadsområde B400 och B401 föreslås en grön oas för att främja rekreation. Ett nyckelbiotopområde med kalkbarrskog är identifierat inom R405 som stor hänsyn ska tas till vid planering av framtida rekreationsområde. På grund av nyckelbiotopen föreslås en minimal påverkan i skogspartiet och samråd med Skogsstyrelsen. Området kan tänkas behöva ta yta från B400 och B401 för att skydda nyckelbiotopen.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 400 - ÖSTERBYBRUKS HERRGÅRDSOMRÅDE

Österbybruks herrgårdsområde har anor från 1500-talet och kännetecknas av en typisk bruksmiljö från den tiden. Stora delar av det utpekade området skyddas genom den byggnadsminnesförklaring som finns över bruksmiljön. Området pekas ut som skyddsvärt för att värna om den unika miljön och skydda mot framtida exploatering. Mer information om Österbybruk och dess historia finns att läsa i kommunens kulturmiljöprogram *Jord och Järn* på sidan 175-220.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

S/F 400 – SEFFERBACKENS FÖRSKOLA

Inom det utpekade området reserveras mark för

framtida förskola i takt med att de större bostadsområdena BS400 och BS401 byggs ut.

RV 400 – ÖSTERBYBRUKS RENINGSVERK

Österbybruks reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadbebyggelse tillåts.

Östhammar

Östhammar anlades redan på medeltiden och fick sina stadsrättigheter så tidigt som 1368. Då låg bebyggelsen strax väster om nuvarande stadskärna. Staden fungerade som ett handelscentrum genom närheten till havet och hade också en viktig funktion för den fiskande befolkningen.

Den medeltida staden kan fortfarande spåras i ett bitvis oregelbundet gatunät, även om den idag äldsta bebyggelsen är från 1700-talet. Östhammar har brunnit i flera omgångar.

Östhammar fick ett uppsving under slutet av 1800-talet. Den första stadsplanen är från år 1878. Bebyggelsen organiserades då i rektangulära kvarter med rätlinjiga gator. Östhammar växte mot norr och söder utanför stadskärnan. Många av husen bär spår av badortsepoken.

Under 1920- till 1950-talet pågick en försiktig expansion av staden, framförallt norrut, med egnahemsbebyggelse inspirerad av den engelska trädgårdsstaden. Från slutet av 1960-talet fram till början av 1980-talet expanderade Östhammar kraftigt. Då byggdes många nya villor och åtskilliga flerfamiljshus. Staden växte i alla riktningar.

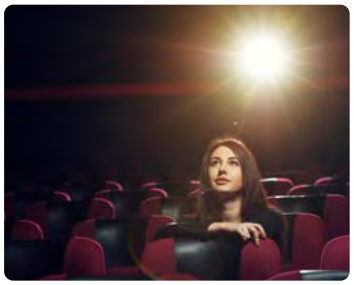

Östhammars utbud av handel, underhållning och arbetstillfällen gör orten populär året runt. Översiktsplanen pekar ut flera platser där handeln kan utvecklas ytterligare och där fler arbetstillfällen kan skapas, både genom industrier och kontor.

PROFIL

Östhammar är kommunens största tätort, en småstadsidyll och ett centrum för handel och administration. Här ligger kommunhuset och flera andra centrala servicefunktioner, exempelvis Östhammars vårdcentrum med akutmottagning. Östhammar fungerar som centralort. Kommunhus, vårdinrättningar och bibliotek ligger i anslutning till stadskärnan. Skolor (F9), förskolor och sportanläggningar finns på lite olika platser och på lite längre avstånd från stadskärnan.

Det finns flera affärscentrum. I stadskärnan finns

livsmedelsbutiker, apotek och småbutiker. Livsmedelsbutiker finns även vid Infartens centrum och i det externa köpcentrum som etablerats under 2000talet. Här hittar man också fackhandelsföretag.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Stadskärnan är av riksintresse för kulturmiljövården. Det gäller de delar som bär spår av ett medeltida gatunät och centralt belägna områden med en tät och småskalig trähusbebyggelse. Det finns även välbevarade byggnader från förra sekelskiftet och badortsepoken, till exempel Källörskolan och gamla brandstationen.

Stadskärnan har en särskild charm som tillsammans med havskontakten bidrar till Östhammars attraktionskraft som en småstadsidyll.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Rådhuset, gamla vattentornet, Källörskolan och Börstils kyrka är exempel på viktiga landmärken. Sjöfronten är också viktig för upplevelsen av denna gamla fiske, sjöfarts och badortsstad.

Detsamma gäller viktiga mötesplatser som Krutudden, Sjötorget, Rådhustorget och bussstationen. Busstationens funktion som centralt belägen mötesplats kan behöva förstärkas.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Östhammar har goda möjligheter att utvecklas. Det finns gott om plats för nya bostäder och verksamheter. Staden kan göras tätare genom att mer isolerade villaområden knyts samman med ny bebyggelse. Det går till exempel att bygga ihop Edsområdet med egentliga Ed. Särskild hänsyn måste tas i Börstilsåsens vattenskyddsområde längs väg 76. Grundvatten från Börstilsåsens försörjer Östhammar med dricksvatten.

För att behålla attraktionskraften behöver landmärken och fronter som förknippas med Östhammar hanteras med hänsyn. Sjöfronten och sammanhängande gröna stråk inom och runt tätorten bör behållas intakta, likaså stadens centrala delar som är ett riksintresse för kulturmiljövården. Området runt Börstils kyrka har landskapsbildsskydd (se sid 61).

Drottninggatan är ett viktigt stråk och har potential att utvecklas till en gågata med mycket liv året runt. De vackra byggnaderna kräver kontinuerligt underhåll. Dessutom krävs satsningar som kan bidra till att fler service- och handelsföretag etablerar sig längs gatan, gärna hela vägen ner till Kyrkogatan.

Flera nya utbyggnadsområden för både småhus och flerfamiljshus har tillkommit under 2000-talet. Nya infartsvägar kan behövas om expansionen fortsätter. Två utredningsområden för vägar finns i förslagskartan.

UTMANINGAR???

VA, CENTRUMUTVECKLING (?), STÖRANDE VERKSAMHETER CENTRUMNÄRA

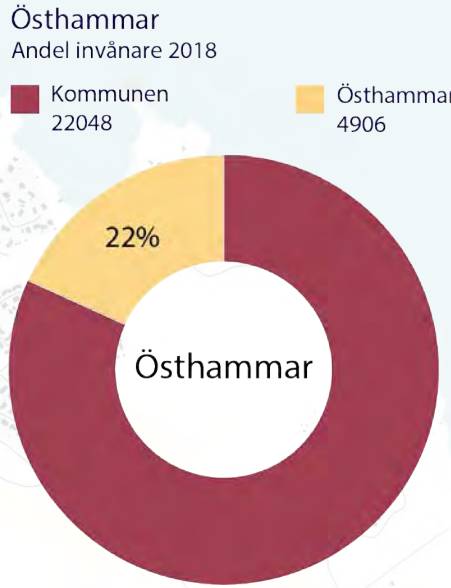

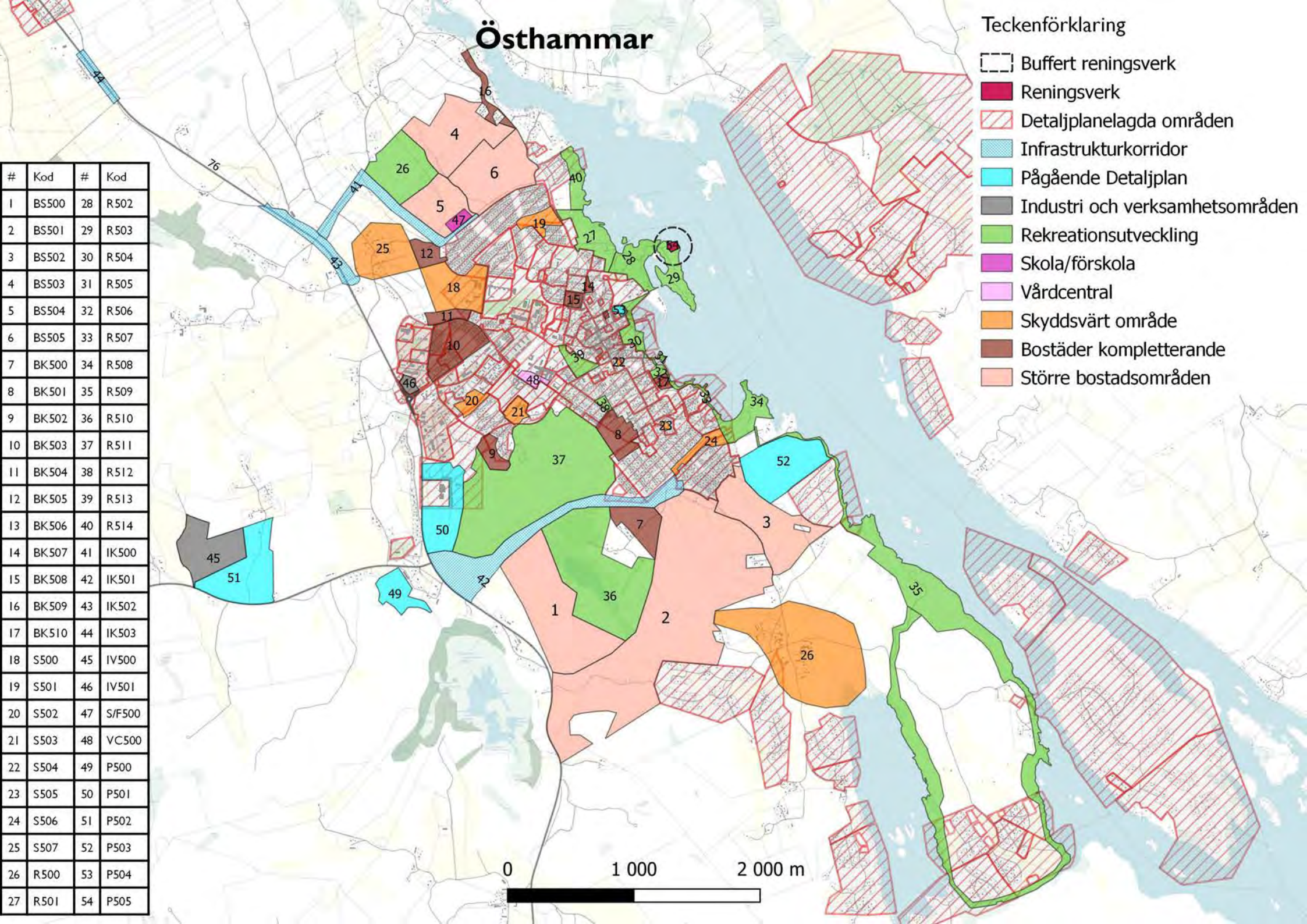

#	Kod	#	Kod
1	BS500	28	R502
2	BS501	29	R503
3	BS502	30	R504
4	BS503	31	R505
5	BS504	32	R506
6	BS505	33	R507
7	BK500	34	R508
8	BK501	35	R509
9	BK502	36	R510
10	BK503	37	R511
11	BK504	38	R512
12	BK505	39	R513
13	BK506	40	R514
14	BK507	41	IK500
15	BK508	42	IK501
16	BK509	43	IK502
17	BK510	44	IK503
18	S500	45	IV500
19	S501	46	IV501
20	S502	47	S/F500
21	S503	48	VC500
22	S504	49	P500
23	S505	50	P501
24	S506	51	P502
25	S507	52	P503
26	R500	53	P504
27	R501	54	P505

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 500 - KANIKEBOL

Området består idag av främst skog samt vissa mindre jordbruksmarker och lämpar sig för större bostadsutveckling blandad bebyggelse i form av flerbostadshus i maximalt tre våningar, parhus, radhus kedjehus ska prioriteras. Rekreationsområde R510 – Kanikebolsjön angränsar till bostadsområdet i öst och ger tillkommande bostäder närhet till rekreation i form av både skog och vatten. Området angränsar till riksväg 76 i väst vilket gör området tillgängligt men kräver samtidigt att bebyggelse anpassas för trafikbuller.

Gång- och cykelvägar ska anläggas längs gatunäten inom området vid detaljplaneläggning och kopplas ihop med befintligt gång- och cykelnät. Säkra passager för skolvägar ska säkerställas från bostadsområdet över infrastrukturkorridor K501 – Södra infarten till intilliggande rekreationsområde i norr - R511, alternativt den alternativa sträckningen för södra infarten - K502. I områdets norra del har ett lågpunktsområde identifierats och därför är det mycket viktigt att dagvattenutredningar görs i detaljplaneskede och att dagvattenlösningar anordnas på ett hållbart sätt vid exploatering. Naturvärdesinventering kan också krävas i detaljplaneskedet.

BS 501 - KANIKEBOL 2

Den största utvecklingen av Östhammars tätort kan ske i detta område. Marken är idag ett skogsområde med vissa enskilda vägar som löper genom området. Naturvärden är i dagsläget inte utrett och detta kan komma att krävas i innan området exploateras. Utvecklingen ska bestå av blandad bebyggelse i form av flerbostadshus och parhus/radhus i de östra delarna och medan de resterande delarna av området kan tillåta de bostadsformer som anses lämpliga vid utbyggnadstillfället. Inom området ska gång- och cykelvägar anläggas längs gatunäten och dessa ska koppla på befintliga gång- och cykelvägar utanför planområdet.

Två större lågpunktsområden finns karterat inom det utpekade utvecklingsområdet och detta ställer krav på att dagvattenutredning genomförs i samband med detaljplaneläggning. Flera mindre riskområden för skred har också påträffats och dessa ska tas i beaktning vid detaljplanering och där kan geologisk undersökning komma att krävas.

BS 502 - KÄRLEKSALLÉN

Område som idag består av skog samt viss jordbruksmark. Bostäder i form av parhus, radhus eller friliggande villor ska prioriteras. Prioritering kring gång- och cykelvägar inom området ska vara att göra det enkelt att ta sig ut på befintliga huvudleder. Ett större lågpunktsområde för dagvatten finns karterat i södra delarna och en dagvattenutredning ska göras i detaljplan för att utreda hur detta ska hanteras vid exploatering.

Området har blivit inventerat men hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på låga naturvärden och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BS 504 - ED 2

Norr om det större bostadsområdet BS506 - ED 23:1, pekas detta område ut som en fortsättning av utvecklingen i norrgående riktning. Området består idag av skog samt brutet jordbrukslandskap och bedöms lämpa sig för utveckling av främst friliggande villor. Naturvärden är inte kartlagt på platsen och detta ska göras i samband med detaljplaneläggning,

liksom dagvattenutredning. Inslag av den befintliga skogen bör sparas vid exploatering för att bevara delar av den natursköna karaktären som finns idag. Anslutning av motortrafik till området ska ske via Husbackavägen samt från BS505 – Ed 3, och dessa ska samordnas så att anslutningarna blir så få som möjligt. Gång- och cykeltrafik ska anordnas längs gatunätet inom utvecklingsområdet och ska kopplas ihop med befintligt gång- och cykelnät.

BS 505 - ED 3

Område för större bostadsutveckling som där blandad bebyggelse ska prioriteras i form av parhus, radhus, kedjehus och friliggande villor. Marken består av skog och en del jordbruksmark i brutna arealer. Inslag av den befintliga skogen bör sparas vid exploatering för att bevara delar av den natursköna karaktären som finns idag. Området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

Dagvattenutredning ska göras vid detaljplaneläggning. Anslutning till området ska ske via den nya infrastrukturkorridoren, K500 – Eds norra infart samt från BS504 – Ed 2, och dessa ska samordnas så att anslutningarna blir så få som möjligt. I och med att bostadsområdet kommer att ligga i anslutning till ett större infrastrukturstråk så ska bullerutredning göras i samband med detaljplaneläggning. Gång- och cykeltrafik ska anordnas läng gatunätet inom utvecklingsområdet och ska kopplas ihop med befintligt gång- och cykelnät. Ett område för skola har pekats ut i norra delen, med områdeskod S/F501 – Eds skola och beskrivs i detalj under rubriken Övriga områden.

BS 506 - ED 23:1

Ett större område som består av skogsmark och där en hägerkoloni upptäckts vid utredning för detaljplaneläggning. Tidigare detaljplaneärende har avslutats på grund av denna hägerkoloni men marken är fortsatt intressant för utveckling av bostäder i blandade former av friliggande villor, radhus samt flerbostadshus om det är möjligt trots hägerkolonin. Vid framtida detaljplaneläggning ska fortsatt hänsyn tas till de flertal hägerbon som identifierats och exploatering ska ske utan att skada dessa.

Området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga och höga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

Utvecklingsområden bostäder

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 500 - KANIKEBOL MOTORBANA

Området består idag av skog och blir ett komplement till de få bostäder som idag finns väst om det utpekade området. Utveckling av friliggande villor föreslås och en fortsättning av den fastighets- och gatustruktur som finns idag ska eftersträvas för att skapa ett enhetligt område. Vid detaljplaneläggning ska naturvärdesinventering göras. En viktig förutsättning för att bostadsbebyggelsen ska kunna utvecklas på platsen är antingen att motorbanan som ligger väst om området flyttas till annan plats eller att lämpliga bulleråtgärder görs.

BK 501 - KANIKEBOLSGATAN

Området angränsar till de centrala delarna i öst och Östhammars elljusspår, R511, i väst. Inom området finns även Östhammars kommunförråd och verksamhet ska flyttas för att göra plats för möjligheter till centrumnära bostäder i attraktiv miljö. Utveck-

lingsområdet kommer även att ta i anspråk en liten del av elljusspåret och i och med detta ska de spår som påverkas dras om för att kopplas ihop.

Områdets västra delar har delvis blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BK 502 - FORTSÄTTNING AV ERIKSLUNDSOMRÅDET

Området består idag av delvis detaljplanelagt som allmän platsmark – Natur och delvis ej detaljplanelagt. Utveckling av området ska bestå av en komplettering med friliggande villor i samma stil och struktur som de nuvarande byggnaderna i Erikslundsområdet.

Området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Viss natur kommer tas i anspråk och behovet av förtätning av bebyggelse bedöms överordnat andra intressen i detta område.

Ett potentiellt förorenat område har identifierats inom det utpekade området och beskrivs som schaktmassedeponi. Markprover kan behöva tas vid detaljplaneläggning.

BK 503 - FÖRTÄTNING AV GAMMELBYN

Utvecklingsområde som idag i stora drag består av bostäder samt allmän platsmark – parkmark i ”1.19 - Förslag till stadsplan för del av Gammelbyn 3:1 m.fl.”. En förtätning av området föreslås och därmed en komprimering av den parkmark som finns idag. Bebyggelse som föreslås är friliggande villor eller parhus/radhus och hänsyn ska vid utveckling av nya bostäder tas till den befintliga bebyggelsen i området. Utformning och byggnadsstil ska harmoniera med befintlig bebyggelse.

Viss del av området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Viss natur kommer tas i anspråk och behovet av förtätning av bebyggelse bedöms överordnat andra intressen i detta område.

BK 504 - FÖRTÄTNING AV BOSTADSOMRÅDE

Området är idag till största del ej detaljplanelagd och består av skogsmark och en mindre del åkermark. En mindre del av den östra delen är idag detaljplanelagd som ”mark som icke får bebyggas” i ”1.49 – Förslag till ändring och utvidgning av stadsplanen för skolområde Gammelbyn 3:1” . Omkringliggande område har en tydlig villastruktur men bryts av där det utpekade förtätningsområdet ligger. En fortsättning av omkringliggande kvarterstruktur bör därför möjliggöras för att komplettera befintlig bebyggelse.

Viss del av området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Viss natur kommer tas i anspråk och behovet av förtätning av bebyggelse bedöms överordnat andra intressen i detta område.

BK 505 - FORTSÄTTNING AV DETALJPLAN 1:42 - GATUHÖJDER

En vidareutveckling av detaljplan 1.42 – Gatuhöjder där nuvarande villaområde är utbyggt i tydlig bebyggelsestruktur. Det utpekade området blir således en fortsättning på denna detaljplan och ny bebyggelse bör samspela med befintlig bebyggelsestruktur.

BK 506 - DETALJPLAN 1:23 ÖSTHAMMAR

Skriv om!! Detaljplanen ”1.23 – Förslag till ändring av stadsplanen för kv. Aborren, Braxen, Gösen, Lö-

jan, Rörmaren, Sarven, Sillen & Simpan" antogs 1964 och är planlagd för bostäder i två och tre våningar. Den nuvarande byggnadsstrukturen av glesa flerbostadshus i putsfasad bryter av den annars täta bebyggelsestrukturen och träbeklädda fasadkaraktären som är signifikativ för Östhammars centrala delar och framförallt hamnområdet. Därför bör en utveckling av området framför allt komplettera med nya flerbostadshus i träfasad närmast vattnet. Detta för att värna om den värdefulla karaktär som är föremål för riksintresse – kulturmiljö samt återfinns i kommunens kulturmiljöprogram Jord och järn på sida 132-140 och som innefattar hela Östhammars centrala delar. Även någon ytterligare byggnad i de norra delarna skulle kunna uppföras för att föräta området i de norra delarna. Hänsyn ska dock tas till grönstruktur i området och viss del bör sparas.

BK 507 - PARKEN PÅ SLOTTSGATAN

Parkområde längs Slottsgatan som bedöms vara av mindre värde och närliggande park finns att tillgå. Området har potential att utvecklas till bostäder av flerbostadshus vilket bidrar till att förtäta Östhammars centrala delar. Området innefattas av riksintresse – kulturmiljö samt återfinns i kommunens kulturmiljöprogram Jord och järn på sida 132-140 som innefattar hela Östhammars centrala delar. Hänsyn till detta ska tas vid detaljplaneläggning och bygglov.

BK 508 - KVARTER GARVAREN

Område med flerbostadshus i ljust tegel som idag bedöms som monotont och påminner om "miljonprogramsområde". Ingår i ändring av stadsplanen "1:92 – Kv. Garvaren" från 1961 där planen medger bebyggelse i ca 12 och 13 meter byggnadshöjd och en relativt stor del prickmark är angiven. För att öka attraktiviteten bör området förändras till mer blandad bebyggelse i varierande höjder och kulörer. Olika fasadmaterial kan också vara lämpligt och upplåtelseformer kan gärna vara blandad. Målet bör dock vara att enbart flerbostadshus ska finnas i området. För att möjliggöra detta kan ny detaljplan behöva upprättas för området.

Området innefattas av iksintresse – kulturmiljö samt återfinns i kommunens kulturmiljöprogram Jord och järn på sida 132-140 som innefattar hela Östhammars centrala delar. Hänsyn till detta ska tas vid detaljplaneläggning och bygglov.

BK 509 - HUSBACKAVÄGEN

Sträckan längs Husbackavägen är idag delvis bebyggd med friliggande villatomter men dessa är glest utplacerade. Med det attraktiva läget och närheten till Östhammars centrala delar så bedöms området ha potential att kompletteras med ytterligare villatomter längs vägen. För detta bör en detaljplan upprättas för att undersöka eventuella naturvärden och andra förutsättningar för bebyggelse.

BK 510 - KVARTER SOCIETETEN

Området runt Källör har gamla anor och en stor betydelse för Östhammars historia. Området ligger också strategiskt väl för att utveckla bostäder med sitt centrala läge och närhet till vatten och därför föreslås att denna del av området blir bostäder, och då i första hand trygghetsbostäder. Stor hänsyn ska tas till till omkringliggande bebyggelse i utformningen av byggnaderna gällande stil och val av fasadmaterial.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för störande verksamheter och industrier.

IV 500 - NORRA ENTRÉN

Området är idag en del av detaljplan ”1.92 – Östhammar norra industriområde” från 2008 där marken är i huvudsak planlagd för handel, industri och kontorsverksamhet. Detta område i detaljplanen har inte byggts ut ännu och en utveckling av området ska vid utveckling sträva mot att bli en tydlig och attraktiv entré till Östhammars tätort.

IV 500 - EXPANDERING BÖRSTIL 1:13 INDUSTRIOMRÅDE

Marken är utpekad som en förlängning av den pågående detaljplanen P502. Marken kan antingen inkluderas i den pågående detaljplanen eller hanteras i en egen detaljplan.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 500 - EDS NORRA INFART, ”VADBACKSVÄGEN”

Reserverat stråk på nuvarande Vadbacksvägen för en ny infart till Edsområdet i Östhammars norra delar. Infarten blir framförallt aktuell i samband med utbyggnad av större bostadsområden BS504 – Ed 2 och BS505 – Ed 3. Väl utformade vägar för motortrafik ska anläggas för att klara av den belastning som uppkommer till nya bostadsområden och nya gång- och cykelvägar bör anläggas i samband med anläggandet. Dialog ska ske med Trafikverket och region Uppsala ska ske från kommunens sida i och med anslutning från väg 76 till den nya infarten som skapar en ny trafiksituation och den bör även pekas ut i länstransportplanen för Uppsala län.

IK 501 - SÖDRA INFARTEN

En ny infart i södra delarna av Östhammar som ska anläggas i korsningen mellan väg 288 och väg 76 för att leda trafik från de södra delarna till de större trafikstråken samt uppkomsten av nya större bostadsområden kring stråket i framtiden. I och med den nya infarten behöver korsningen mellan väg 288 och väg 76 ses över och denna sträckning bör inarbetas i länstransportsplanen för Uppsala län. Dialog med Region Uppsala och Trafikverket ska ske från kommunens sida. Detta stråk ska prioriteras före K502 - Alternativ sträckning för södra infarten.

IK 502 - LÄNK MELLAN NORRSKEDIKA - ÖSTHAMMAR

Reservat för cykelväg för att knyta ihop befintliga cykelvägar som anlagts från Norrskedika mot Östhammar och de befintliga cykelvägar som finns i Östhammar.

IK 503 - CYKELBARHET NORRSKEDIKA - ÖSTHAMMAR

Reserverat stråk för komplettering av cykelbarheten mellan Norrskedika – Östhammar. Denna sträcka behöver knytas samman med befintliga cykelbara vägar mellan orterna. De åtgärder som ska göras för att uppnå detta mål ska utredas i ett senare skede och en samverkan mellan kommunen och region Uppsala ska ske i utredningsskedet.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 500 - ED

Området föreslås som ett nytt rekreationsområde i samband med att de större bostadsområdena BS504, BS505 och BS506 byggs ut. Det utpekade området består idag mestadels av skogsmark. Särskild hänsyn ska tas till det biotopskydd och skydd för nyckelbiotoper inom det utpekade området. Biotopen är värdefull på grund av kalkbarrskog, värdefull kryptogamflora, rik marksvampflora och ymnigt mosstäcke. Samråd med Skogsstyrelsen föreslås vid anläggning av vandringsstigar och andra föremål för rekreation inom området.

R 501 - GAMMELHUS

Området fungerar som ett rekreationsområde och promenadstråk för befolkningen i Östhammar. Området har bland annat lämningar av en borg från slutet av 1300-talet. Det utpekade området är fortsatt ämnat för rekreation i framtiden och insatser tillåts enbart om de främjar ett rekreationssyfte.

R 502 - KLACKSKÄRS CAMPING

I dagsläget används det utpekade området som campingplats som anses vara förenligt med ett rekreationsområde. Området är utpekat som rekreatonsutveckling för att skydda mot framtida exploatering, detta för att bibehålla tätortsnära rekreationsområden. Området fungerar även som en länk mellan Gammelhus (R501) och Krutudden (R503) .

R 503 - KRUTUDDEN

Krutudden består idag av badplats, gångstigar, grillplats och parkområde och platsen ska användas för rekreation även i framtiden. Området får endast utvecklas i syfte att förstärka det nuvarande rekreationsområdet. Östhammars reningsverk RV500 ligger inom det utmarkerade området som hänsyn ska tas till i framtida planering.

R 504 - HAMNEN & STADSPARKEN

Mittemot bostadsområdet Klackskär finns idag en outnyttjad grönyta som föreslås användas som parkområde för att bland annat få en tydligare koppling till R503 Krutudden. Grönområdet mittemot Klackskär skulle även kunna ha möjligheten att knyta samman med stadsparken på ett tydligare sätt genom att koppla ihop de två grönområdena längs med hamnen. Stadsparken föreslås för vidare rekreationsutveckling med en naturlig förlägning till Holmen (R505) och Societetsparken (R506).

R 505 - HOLMEN

Holmen där det tidigare kallbadhuset i Östhammar stod föreslås för framtida rekreationsutveckling. Området föreslås få en bättre koppling till Stadsparken R504 och Societetsparken R506 genom att utveckla det befintliga grönområdet. Det utpekade området är relativt litet, och därför kan en möjlighet vara att utvidga platsen med exempelvis trädäck ut mot Östhammarsfjärden.

R 506 - SOCIETETSPARKEN

Societetshuset källör började byggas år 1885. Societetshuset, eller källörsskolan som det också benämns, byggdes under badortstiden som ett kall och varmbadhus. Byggnaden har varit föremål för byggnadsminnesförklaring men länsstyrelsen beslutade att inte byggnadsminnesförklara byggnaden. Källör har varit i väldigt dåligt skick på grund av eftersatt underhåll och de senaste åren har byggnaden renoverats i form av ideella insatser.

På grund av kulturmiljöskäl pekas området ut som rekreationsutveckling för att skyddas mot framtida exploatering. Den inkringliggande Societetsparken föreslås för framtida rekreation för allmänheten och som en förlägning av Stadsparken R504.

R 507 - KÄLLÖRSGATAN

Angränsande till Societetsparken finns idag en outnyttjad grönyta som föreslås bli en förlängning av Societetsparken. Det utpekade området sträcker sig sedan vidare längs med vattnet vidare mot R508 och R509 där visionen är att kunna vandra längs med vattnet ända ned till Sandikaön. En viss omdragning av vandringstråket kan behöva göras för att inte inkräkta på inkringliggande fastigheter. Förslaget är då istället att dra vandringsstråket via Källvägen och sedan ned till Näsudden.

R 508 - NÄSUDDEN

Scouterna har för tillfället sin verksamhet på denna plats. I området finns även ett flertal sjönära fastigheter. Området skall bevaras i rekreationssyfte. Området kommer även fungera som grönsläpp gentemot det redan bebyggda Boda samt mot nya området Sandika norra (U504).

R 509 - ÖSTHAMMARSFJÄRDENS VANDRINGSLED

I det utpekade området föreslås möjligheten att vandra längs med Östhammarsfjärden på utpekade leder. Längs med vandringsleden föreslås även uppförandet av utpekade vindskydd och grillplatser. Området sträcker sig cirka 5-6 km ned till Sandikaön och kanalen mot Fagerön. Det utpekade området föreslås knyta samman med Fageröns naturreservat på andra sidan kanalen med hjälp av roddbåt, flotte eller annan anordning som lämpar sig bäst i området. I Höjd med Koxut finns ett flertal fornlämningsområden samt ett biotopskyddsområde med kalkbarrskog som särskild hänsyn ska tas till.

R 510 - KANIKEBOLSSJÖN

Kanikebolssjön föreslås som ett framtida rekreationsområde för det framtida större bostadsområdet Kanikelbol - BS500. Potential finns även att knyta samman området med Östhammars största område för rekreation, nämligen elljusspåret (R511). Runt Kanikebolssjön föreslås gångstigar, vindskydd och grillplatser och andra ändamål som främjar ett aktivt uteliv. Området kring sjön är även utpekat i Länsstyrelsens Naturvårdsavtal där området anses ha bevarandevärden i form av torrängsvegetation och att området är ett närströvområde. Ett mindre fornlämningsområde samt ett område med risk för skred är identifierat inom det markerade området som hänsyn ska tas till i framtida utveckling av området.

R 511 - ELLJUSSPÅRET

Det utpekade området är det största rekreationsområdet i Östhammar som bland annat innehåller ett 2,5 km långt elljusspår. Idag utnyttjar även Kristinelundskolan närheten till skogsområdet som hänsyn ska tas till i framtida utveckling av området för att täcka upp skolans behov. Området kommer bli ännu viktigare i framtiden som ett rekreationsområde eftersom intentionerna är att Östhammar ska fortsätta växa söderut. Detta kommer innebära att rekreationsområdet kommer ligga mer centrerat i en framtida utveckling av tätorten Östhammar. Inom det utpekade området tillåts enbart utveckling av rekreationsändamål som kan främja ett aktivt uteliv.

R 512 - VASAPARKEN

Ytan består idag av en grönyta med barrträd och lövträd, i området finns även en mindre lekplats. Området är utpekat som rekreationsutveckling för att förhindra framtida exploatering. Grönområdet ligger i ett bostadsområde som till större del består av småhus. Området får utvecklas i rekreationssyfte som ska främja ett aktivt uteliv.

R 513 - HEMBYGDSGÅRDEN

Området kring Hembygdsgården i Östhammar består av gång- och cykelvägar som används mycket av allmänheten. Det finns även en pulkabacke inom det markerade området som används av boende i närheten. Området är utpekat som rekreationsutveckling för att försäkra att området i framtiden även används för rekreation. Utveckling inom området tillåts om det anses främja ett rekreationssyfte.

R 514 - SJÖVRETEN

Området ska utvecklas för att tillgängliggöra strandlinjen från Gammelhus (R501) fram till badplatsen inom detaljplanen för Kvistagran.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 500 - EDSKOLANS SKOLSKOG

Bakom Edskolan ligger ett orört skogsparti som idag bland annat utnyttjas av barnen på skolan. Skogspartiet anses också vara värdefullt för omkringliggande bostadsområden. Området pekas ut som skyddsvärt för att skyddas från framtida exploatering. Området föreslås förbli orört för att främja lek och utomhusvistelse. Det är alltså inte förenligt att omvandla området till park, lekplats eller liknande. Inom det utpekade området finns även en fornlämning som gynnas av att området pekas ut som skyddsvärt.

S 501 - GAMMELBYNS GRÖNOMRÅDE

Det utpekade området i Gammelbyn utgör en grön kil mellan två bostadsområden som föreslås förbli oexploaterat. Området är inventerat gällande natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga värden.

S 502 - ULRIKSBERG

Idag består det utpekade området av ett orört skogsparti. Området ligger i närheten av Kristinelundskolan och öppna förskolan Ugglan. Skogspartiet bedöms därför vara särskilt värdefullt för barn i skola/förskola. Medel till höga värden gällande natur och friluftsliv har identiferats inom det utpekade området som styrker att området bör förbli skyddat.

S 503 - KRISTINELUNDS SKOLSKOG

I anslutning till Kristinelundskolan föreslås ett skydd mot framtida exploatering med undantag för utbyggnad av skolverksamhet. Området används idag av barnen i skolan som kopplar ihop med elljusspåret R511 som bör användas för att främja lek och rörelse i utomhusvistelse.

S 504 - TINGSGÅRDEN

Idag består det utpekade området av en park bakom det gamla Tingshuset från 1924. Området ska förbli oexploaterat för att skydda de kulturhistoriska miljöerna i området. Det enda som tillåts på denna plats är upprustning av parkområdet. Mer att läsa om området finns i *Jord och Järn* på sidan 132-140.

S 505 - FASANPARKEN

Det utpekade området består idag av en mindre lekplats och grönyta som omges av bostadshus. Grönytan anses vara värdefull för boenden i närområdet och föreslås förbli oexploaterad. I området tillåts enbart åtgärder som främjar till utomhusvistelse.

S 506 - BODA GRÖNSTRÅK

Området bedöms vara ett viktigt grönstråk för boende och bör därför skyddas mot framtida exploatering. Medelhöga natur- och friluftsväden har identifierats inom det utpekade området som styrker varför området är utpekat som skyddat. Upprustning av lekplats bedöms inte strida mot skyddet.

S 507 - EDS TRÄDGÅRD

Ett område som går längs med Vadbacksvägen med en speciell karaktär av småskaligt jordbruk och lummig landskapskaraktär. En restriktiv hållning mot ny bebyggelse och krav på anpassning gällande utformning, material och placering föreslås för att bevara den genuina karaktären.

S 508 - SANDIKA

Området återfinns i kommunens kulturmiljöprogram på sidorna 239-240. Där beskrivs det skyddade området som bymiljö med bevarat bebyggelsemönster sedan 1700-talet och välbevarade gårdar från 1800-talets andra hälft med stora mangårdsbyggnader. Kring byn finns ett värdefullt odlingslandskap med rester efter ett småskaligt jordbruk.

Bebyggelsen bör bevaras oeh skyddas mot förändringar som spolierar dess genuina karaktär.

Vid eventuell ny bebyggelse bör stora krav ställas på anpassning beträffande byggnadernas utformning, material oeh placering.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

S/F 500 - EDS SKOLA

I samband med utvecklingen av BS504, BS505 samt BS506 i de norra delarna av Östhammar som kallas Ed så väntas ett behov av en ny skola eller förskola uppstå. Utredningar för detta ska ske i samband med utveckling av dessa större bostadsområden. Hur stort område som behövs tas i anspråk vid etablering får ske vid utredning men skola ska ha företräde till ytor före bostäder.

P 500 - BÖRSTIL 1:19

Förslag till detaljplan för att uppföra ca 20 villatomter som drivs i privat regi. Detaljplaneprocessen är i dagsläget avstannat i uppstartsskedet på grund av kapaciteten i det kommunala vatten- och avloppsnätet.

P 501 - BÖRSTILS HANDELSOMRÅDE

Pågående detaljplan för en vidareutveckling av befintligt handelsområde, detaljplan ”1.87 –Östhammars södra industri- och handelsområde” och drivs i kommunal regi. Detaljplanen inväntar i dagsläget en utredning om förutsättningar för vattenskyddsområde som löper genom Östhammar samt oklara förutsättningar för vatten och avlopp.

P 502 - BÖRSTIL 1:13 INDUSTRIOMRÅDE

Förslag till detaljplan för ett nytt industriområde på delar av fastigheten Börstil 1:13 norr om väg 288 som drivs i kommunal regi. En förstudie för planens förutsättningar har gjorts men ett formellt planuppdrag har inte startats. Detaljplanen har vilandeförklarats främst på grund av bristande förutsättningar för kommunalt vatten och avlopp.

P 503 - SANDIKA 6:2

Detaljplan som drivits i kommunal regi möjliggör för blandad bebyggelse i form av ca 70-90 bostäder

samt en yta för skola, alternativt förskola. Planen är i dagsläget i antagandeskedet men har pausats då förutsättningarna för kommunalt vatten och avlopp är bristfälliga.

P 504 - SJÖBLICK

Detaljplan som drivs i privat regi för en omvandling och förtätning av befintligt småhusområde till flerbostadshus i upp till fyra våningar vilket bedöms generera ca 40-50 bostäder inom området.

VC 500 - ÖSTHAMMARS VÅRDCENTRUM

Östhammars Vårdcentrum ligger i Kristinelund och är centrum för hela kommunens vård. Området reserveras för framtida behov av utbyggnad av Östhammars vårdcentrum.

RV 500 - ÖSTHAMMARS RENINGSVERK

Östhammars reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadbebyggelse tillåts. Kapaciteten i reningsverket är för närvarande bristfällig och det finns i dagsläget ingen prognos på om och när en utbyggnad av reningsverket är aktuellt.

Övriga tätorter och småorter (BT)

MÅLBILD 2040

De mindre orterna har vuxit och fått ett bredare utbud av bostäder och verksamheter i liten skala. På vissa orter har hotellverksamhet och andra turistanläggningar utvecklats.

Utöver de fem serviceorterna finns i kommunen flera mindre orter med utvecklingsbara särdrag. På mark och vattenanvändningskartan är de markerade med beteckningen BT, tätbebyggda områden för utveckling av blandad bebyggelse. För närvarande bor cirka sju procent av kommunens invånare i dessa orter.

Störst är tätorten Hargshamn med cirka 300 invånare. Därutöver finns småorterna Dannemora, Ekeby, Film, Forsmarks bruk, Gräsö kyrktrakt, Hargs bruk, Hökhuvud, Norrskedika, Skoby, Söder-boda och Valö.

Några fritidshusområden nära Östhammar (Övre och Nedre Sandika), Öregrund (Stenskär, Valudden och Skinnäsviken) och på Gräsö (Svartbäck) har också markerats med BT. Bedömningen är att dessa fritidshusområden på ett positivt sätt kan bidra till utvecklingen av kustområdet/serviceorterna och erbjuda attraktiva helårsbostäder i en tilltalande miljö. Omvandlingen förutsätter att vatten och avloppsfrågor kan lösas på ett tillfredsställande sätt, företrädesvis med kommunal anslutning.

HARGSHAMN

Hargshamn är en industriort med globalt exporterande tillverkningsindustri och miljöcertifierad hamnanläggning. Hamnen har varit i drift sedan 1600-talet för export av stångjärn från Hargs bruk. Hamnen är av riksintresse och binder samman sjö, väg och järnvägstransporter. En farledsfördjupning genomfördes under hösten 2020 som innebär möjligheten att ta emot större fartyg med dubbla lastkapaciteten. Hamnen är unik i regionen på det sätt att det finns gott om plats runt hamnområdet att expandera. Bebyggelsen består framförallt av småhus och äldre villor. Här finns en stor småbåtshamn, camping och en av kommunens finaste sandstränder. Det finns kommunalt vatten och avlopp och också utvecklingsplaner för detta.

GRUVBYGDER

Dannemora ligger cirka fyra kilometer väster om Österbybruk. Industriella anläggningar från olika sekel sätter sin prägel på orten. Den har vuxit upp kring gruvan. Stora delar, bland annat området runt dagbrottet, är av riksintresse för kulturmiljövården. I Dannemora finns kommunalt vatten och avlopp. Samma gäller i Norrskedika vid väg 76 mellan Östhammar och Öregrund. Bebyggelsen i Norrskedika består framförallt av småhus, men här finns också några flerfamiljshus med butikslokaler, ett cementgjuteri och ett åkeri. Orten har äldre kopplingar till verksamheten i Norrskedika gruvor (1865–1905).

VALLONBRUK

Forsmark, Gimo, Harg och Österbybruk är gamla brukssamhällen. Forsmark och Harg ligger på landsbygden utanför kommunens större tätorter.

Forsmark hör till landets arkitekturhistoriskt mest värdefulla bruksmiljöer med enhetlig och påkostad bebyggelse från 1700- och 1800-talen samt en unik engelsk parkanläggning. Den gamla landsvägen österut från bruket liksom vägen söder om Hermansbo

kantas av höga välanlagda stenmurar uppförda på 1790-talet. Norr om Bruksdammen ligger Bystan, ett område med intressanta fornlämningar vilka berättar att området var bebott redan under förhistorisk tid.

Harg hör till länets mest välbevarade och kompletta bruksmiljöer med oförändrad bebyggelsestruktur sedan 1700-talets början, teknikhistoriskt värdefulla byggnader från såväl järnhanteringens tid som sågverksepoken samt representativ och välbevarad bostadsbebyggelse från 1700- och 1800-talen samt 1900-talets början.

Hargs bruk ligger vid ett mindre vattendrag som förbinder Löhammarsjön med Hargsviken, nära Hargshamn. Genom området sträcker sig den mäktiga Börstilsåsen på vars krön flera gravfält av yngre järnålderskaraktär ligger. Till bruket hör ett flertal torp belägna i skogsmarkerna runt bruket samt brukets gamla utlastningshamn med tillhörande järnbodar på södra sidan av Hargsviken. I området ingår även Hargs kyrka och Nederbyn i Löhammar.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Småorterna erbjuder särskilda boendekvaliteter. Ambitionen är att dessa orter ska utvecklas i den utsträckning som marknaden efterfrågar. Orterna har skilda karaktärer eftersom de har utvecklats av olika skäl och under olika historiska epoker. Bebyggelseutvecklingen ska utgå från och förhålla sig till ortens historia och läget i landskapet. Värdefulla kulturmiljöer kan bidra till orternas attraktivitet och ska värnas och gärna också tydliggöras. Gestaltningsråden för utvecklingen av serviceorterna (sid 35) kan i delar vara tillämpliga även i småorterna.

Samhällsservice ska i första hand erbjudas i närliggande serviceort, och ska tillgängliggöras med hjälp av kollektiva transportlösningar. Möjligheten att anlägga särskilda gång- och cykelstråk ska på sikt utredas i en plan för ett sammanhängande cykelnät i kommunen.

Vid handläggning av bygglovsärenden i de fritidshusområden som pekats ut som potentiellt lämpliga omvandlingsområden ska behovet av samlade VA-lösningar särskilt beaktas.

Dannemora och Hargshamn har en särställning genom att områden för störande verksamhet har reserverats i anslutning till dessa orter: kring tidigare område med gruvverksamhet i Dannemora och i anslutning till hamnanläggningen i Hargshamn. För att inte förhindra en industriell utveckling ska tillkommande bostadsbebyggelse i dessa orter förläggas med skyddsavstånd till miljöstörande industri och till de områden som reserverats för störande verksamheter, VI.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Låta orterna utvecklas utifrån marknadsförutsättningarna.
- Ta vara på orternas småskalighet och attraktiva karaktärsdrag när ny bebyggelse ska tillkomma.
- Stärka kopplingen till närliggande service ort med kollektiva transporter.
- Separera ny bostadsbebyggelse med skydds avstånd från befintlig miljöstörande industri och mark reserverad för sådana industri ändamål

DEFINITION TÄTORT OCH SMÅORT

Tätort: Sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare och högst 200 meter mellan husen (SCB).

Småort: Sammanhängande bebyggelse med 50–199 invånare och högst 150 meter mellan husen (SCB).

Landsbygd (L)

MÅLBILD 2040

Fler har valt landsbygds boende. Större byar längs starka kollektivtrafikstråk har förtätats och det har blivit lättare att ta sig utan bil till närmaste serviceort. Fler har också valt att bosätta sig året runt i kust- och skärgårdsområdet.

Östhammar är till ytan en stor kommun. En tredjedel av kommuninvånarna bor på landsbygden. Bebyggelsestrukturen har som på många andra ställen påverkats av de stora skiftesreformerna under 1700- och 1800-talet, men fortfarande går det att urskilja en tydlig bystruktur. I det småkuperade landskapet ligger husen ofta i lite högre lägen, samlade i mindre eller större grupper. Som regel finns inga detaljplaner, med undantag för vissa fritidshusområden (se sid 50).

Jordbruksmarken i Östhammars kommun är uppbruten i mindre enheter. Vissa områden har hög bördighet, men det brutna landskapet försvårar ett rationellt jordbruk. Ur naturvårdssynpunkt och med tanke på den biologiska mångfalden har jordbruksmarken ändå en stor betydelse för kommunen och för dem som är aktiva brukare.

70 procent av landsbygdens yta är skogsklädd. I delar, framförallt mot kusten där jordtäcket ofta är tunt, är inslaget av impediment stort och tillväxten i skogen inte så hög. Men det finns även skogsmark med hög bördighet, framförallt i de centrala och sydliga delarna av kommunen.

Kommunens landsbygd kan delas in i tre olika bygder baserat på geografi och kulturhistoria. Jordbruksbygden finns kring Alunda och präglas av djurhållning och foderodling.

Vallonbruken med Gimo, Österbybruk och Forsmarks herrgårdar bildar tillsammans en bruksbygd, präglad av gruvnäring, skogsbruk och småskaligt jordbruk.

Kustbygden omfattar kust och skärgårdsområdet, med ett välbevarat, småskaligt odlingslandskap. Historiskt har Valö och Hökhuvud med omnejd haft starka kopplingar till kust och skärgård, men i ÖP 2022 avgränsas kustbygden av väg 76, ett riksintresseområde där särskild hänsyn ska tas till natur och kulturmiljö värden. Olika förutsättningar gäller därför delvis för bebyggelseutveckling på landsbygden i inlandet och vid kusten.

RAM FÖR BILD

Landsbygd inland (LL, LA, LT)

De öppnare delarna av inlandets landsbygd, med ett aktivt bruk av åker och betesmarker i lite större skala, är markerade med LL i markanvändningskartan. Området har varit bebott sedan förhistorisk tid och är rikt på fornlämningar. Det finns gravfält invid nästan varje by. Landskapet är småkuperat, med ett omväxlande inslag av åker, skog och hagmarker. Den tilltalande landskapskaraktären har skapats och upprätthålls genom det aktiva bruket av marken.

I de områden som är markerade med LA dominerar skogen. Här pågår ett aktivt skogsbruk. Insprängt i områdena finns också gläntor av öppen och småskalig odlingsmark med stenmurar och gamla odlingsrösen.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Även på landsbygden finns behov av en genomtänkt bebyggelseutveckling. Det måste finnas utrymme för de areella näringarna att utvecklas eftersom landsbygden ska hållas levande (LL, LA). Jordbruksmark ska av hushållningsskäl i princip inte tas i anspråk för bebyggelse (MB 3 kap. 4 §). Detta gäller också den högproduktiva skogsmark som har betydelse för skogsnäringen. Åtgärder som hindrar ett rationellt bruk av marken ska undvikas, exempelvis åtgärder som skapar fysiska barriärer inom brukningsenheterna.

Landskapet innehåller även värdefulla natur och kulturmiljöer som är av allmänt intresse och bidrar till landsbygdens attraktivitet. De behöver också värnas och gärna tydliggöras. Det är även viktigt att spara gröna kilar och stråk där människor och djur kan röra sig fritt.

Bebyggelseutvecklingen ska utgå från och förhålla sig till landskapets och bebyggelsens historia. I landsbygdsområden markerade med LL ska särskild hänsyn tas till landskapskaraktären och redovisade natur och kulturmiljövärden, se karta sid 55 och 63.

Det måste av hållbarhetsskäl också vara möjligt att till rimlig kostnad utveckla kollektivtrafik och tillhandahålla teknisk och kommunal service på landsbygden. Bebyggelseutvecklingen sker bäst genom att befintliga bebyggelsegrupper kompletteras, helst i anslutning till starka kollektivtrafikstråk.

I ett område norr om Alunda med tätortsnära landsbygd, LT, ska kommunala vatten och avloppslösningar i första hand övervägas vid etablering av nya bebyggelsegrupper.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta hänsyn till de areella näringarna.
- Utveckla befintliga bebyggelsegrupper.
- Prioritera utveckling i bebyggelsegrupper längs de starka kollektivtrafikstråken.
- Värna och tydliggör kulturmiljövärden och ta hänsyn till landskapskaraktären.
- Värna naturvärden och gröna samband mellan bebyggelsegrupperna.

Landsbygd kust (LF, LS)

Kustens landsbygd omfattar i princip området som ligger öster om väg 76, med bland annat Gräsö, Norrön, Söderön och Raggarön. Här finns en i stora delar välbevarad skärgårdsmiljö. I stort sett all odlingsbar mark har tidigare nyttjats, vilket satt sin prägel på landskapet. Det finns flera bevarade sjöbodplatser och även fiskehamnar som fortfarande används aktivt.

Hela området ingår i riksintresset högexploaterad kust från Arkösund till Forsmark, se sid 95. Riksintresset ska inte motverka utvecklingen av det lokala näringslivet, men särskilda regler gäller för fritidsbebyggelse. Fritidsbebyggelse får bara komma till stånd som komplettering till befintlig bebyggelse. Flertalet av kommunens fritidshus, cirka 4 800, ligger inom detta område.

Gräsö och omgivande skärgårdsområde är med hänsyn till de speciella naturvärdena och friluftslivet även av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken, vilket innebär att området ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturvärdena.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En stor del av kommunens attraktivitet ligger i närheten till kusten och skärgården. Kustens cirka 400 mil strandlinje och skärgårdens hundratals öar är en viktig resurs för fastboende, deltidsboende och besökare. En hög tillgänglighet har ett stort värde. Här finns dessutom stora natur och kulturmiljövärden. För att upprätthålla dessa värden krävs därför noggranna avvägningar när mark och vatten i kustområdet ska tas i anspråk för olika ändamål.

Men även kustens landsbygd behöver hållas levande. Människorna som bor och verkar här bidrar till att upprätthålla områdets höga natur och kulturvärden. Verksamheter i kust och skärgårdsområdet bidrar också till att göra det tillgängligt för besökare och friluftsutövare.

Ett viktigt mål fram till 2025 är att skapa möjlighet för ytterligare minst 200 personer att bosätta sig permanent på landsbygden i kustområdet. Det finns därför ett behov av att utveckla ett mer varierat utbud av bostäder. Utvecklingen ska i första hand ske i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper och där det finns tillräckligt med dricksvatten. Bäst förutsättningar för att utveckla kustområdets bebyggelse finns i området markerat LS. Här ska bebyggelsen utvecklas med hänsyn till areella näringar och turism. Naturvärden, fritids och rekreationsintressen ska prioriteras i områden med beteckningen LF. Här ska en restriktiv hållning till ny bebyggelse tillämpas, men undantag kan göras för allmänna anläggningar som har betydelse för turism och friluftsliv.

Riksintresset, den känsliga miljön och de begränsade grundvattentillgångarna innebär restriktioner för nya bostäder avsedda för delårsboende. Ett alternativ kan vara att erbjuda delårsboenden i lägenheter och permanentbostäder i befintliga bystrukturer.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ny bebyggelse avsedd för helårsboende ska i första hand utvecklas i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper och där dricksvattentillgången är tillräcklig.
- Bebyggelseutvecklingen ska ske med särskild hänsyn till de areella näringarna, landskapskaraktären, natur och kulturmiljövärden och friluftsvärden. Gröna samband ska värnas.
- Fritidsbebyggelse kan endast tillåtas som kompletteringar i befintliga bebyggelsegrupper.
- Anläggningar för det rörliga friluftslivet, till exempel vandrarhem, stugbyar, camping och motsvarande, får byggas inom områden som är speciellt lämpade för turism och friluftsliv, om det finns särskilda skäl.

Sammanhängande fritidshusområden i kustområdet (BF)

Fritidsbebyggelse började etableras i kommunen under 1940-talet. På 1950- och 1960-talet byggdes flera större fritidshusområden, framförallt längs kusten i det som nu är riksintresse för högexploaterad kust från Arkösund till Forsmark. Ett 20-tal av kustens fritidshusområden är mycket tätt bebyggda och innehåller fler än 50 fritidshus.

Riksintresset innebär att fritidshusområdena bara kan utvecklas genom enstaka kompletteringar. En viktig utgångspunkt för kommunens lovgivning är att det också måste gå att lösa VA-försörjningen på ett långsiktigt hållbart sätt. Flera av fritidshusområdena har äldre detaljplaner, men VA-frågorna är sällan reglerade i dessa.

En aktuell trend är att många fritidshus nyttjas under längre perioder än sommarmånaderna. Det är i sig en positiv utveckling. Men en högre nyttjandegrad medför ofta önskemål om att höja standarden för vatten och avlopp i fritidshusen. Det kan skapa problem i tätt bebyggda fritidshusområden, särskilt där vattentillgångarna är begränsade, eller där avloppsvattnet leds till vattenområden med otillfredsställande ekologisk status, se karta sid 84.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Både deltids- och heltidsboende kan på olika sätt bidra till en positiv utveckling av Östhammars kommun. Men utvecklingen måste vara hållbar, vilket bland annat förutsätter att det går att lösa VA-försörjningen på ett långsiktigt hållbart sätt. Ur hållbarhetssynpunkt är det också viktigt att upprätthålla de höga natur-, kultur- och friluftsvärden som finns i kustområdet.

Fritidshusområden i kustområdet där enstaka kompletteringar är möjliga har beteckningen BF i mark och vattenanvändningskartan. Men kompletteringar kan bara tillåtas om dricksvattentillgången är tillräcklig och åtgärderna inte negativt påverkar den känsliga miljön. En mer restriktiv syn på kompletteringar ska tillämpas i fritidshusområden som ligger i känsliga miljöer, eller där grundvattentillgångarna är begränsade, se karta sid 76.

En omvandling till helårsboende i större skala pågår i flera fritidshusområden som ligger i anslutning till Östhammar och Öregrund. Dessa områden ligger i tätortsnära landsbygd, LT, och har i kommunens VA-strategi pekats ut som möjliga utbyggnadsområden för kommunalt vatten och avlopp, se vatten och avlopp sid 75.

Kommunen arbetar med att ta fram en vatten- och avloppsplan som i tid och rum tar ställning till framtida utveckling.

Komplettering av fritidsbebyggelse i kustområdet

Öster om väg 76 får fritidsbebyggelse på grund av riksintresset högexploaterad kust från Arkösund till Forsmark (MB 4 kap.) bara komma till stånd som kompl ettering till befintlig bebyggelse.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Enstaka tillskott av hus för delårsboende utanför etablerade grupper med fritidshus är inte tillåtet.
- Komplettering i grupper med fritidshus bör begränsas till huvudbyggnad med en byggnadsarea på högst 80 kvadratmeter och komplementbyggnader vars sammanlagda byggnadsarea är högst 40 kvadratmeter. Det ianspråktagna bebyggelseområdet som helhet får inte öka.

I följande fall kan endast små förändringar godkännas i fritidshusområden:

- Området har små tomter och är redan tätt bebyggt.
- Tillgången på grundvatten är bristfällig och förutsättningarna för att ta hand om avloppsvatten är mindre goda.
- Större tillbyggnader riskerar att förändra områdets bebyggelsekaraktär negativt.

Ibland bör inga tillbyggnader alls medges. Detta gäller för:

- Områden som är särskilt känsliga med hänsyn till landskapskaraktär eller natur- och kulturmiljövärden.

Jordbruksmark

MÅLBILD 2040

Kommunen har ett framgångsrikt jordbruk som möjliggör ett rationellt brukande som gynnar företagande och boende på landsbygd. Endast en liten andel jordbruksmark har tagits i anspråk för annan användning och detta har gjorts väl avvägt för samhällsviktiga ändamål.

Jordbruksmark är ett samlingsnamn för åkermark och betesmark och dessa är ändliga resurser som kommer vara ovärderliga i ett långt perspektiv. Paradoxalt nog har tyvärr svenska jordbruksmarker i vår tid inte det ekonomiska värdet som gör det självklart att bevara dem för jordbruk. Jordbruksmark exploateras mer och mer för bland annat bebyggelse i Sverige. Omkring 3000 hektar jordbruksmark exploaterades mellan 2011-2015 totalt i Sverige. Det är samma storleksordning som den föregående femårsperioden. Exploatering av jordbruksmark är permanenta vilket innebär att marken inte kan användas för livsmedelsproduktion i framtiden (Edman, et al., 2017). Det är därför av stor vikt att hitta strategier och åtgärder som bevarar jordbruksmarkerna för framtiden.

Jordbruksmarker tryggar inte enbart en inhemsk livsmedelsförsörjning, de bidrar till mycket mer som exempelvis natur, kultur och landskapsvärden. Jordbruksmarkerna står även för diverse olika ekosystemtjänster i form av bland annat återföring av näringsämnen, vattentäkternas produktion av dricksvatten, insekters pollinering och mycket mer. Tydliga strategier och riktlinjer hjälper även till att uppfylla mål kopplade till Agenda 2030, svenska miljömål och den svenska livsmedelsstrategin.

I miljökvalitetsmålet ett rikt odlingslandskap skriver Naturvårdsverket om behovet att skydda jordbruksmark: *Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.*

Utöver miljökvalitetsmålet ett rikt odlingslandskap beslutade även regeringen år 2017 om en livsmedelsstrategi för Sverige där: *Det övergripande målet för livsmedelsstrategin ska vara en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.*

Jord- och skogsmark är inget riksintresse utan istället av nationell betydelse. Jordbruksmarken har inte givits status som riksintresse eftersom det ansågs kunna inskränka det kommunala självbestämmandet. Med brukningsvärd jordbruksmark menas i lagens mening att: ”med brukningsvärd jordbruksmark avses mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion.” Jordbruksmarken måste alltså brukas, dock finns det andra aspekter att ta tills sig. Marken behöver inte brukas i dagsläget för att klassas som brukningsvärd. För att utgöra ett väsentligt samhällsintresse anses inte enstaka bebyggelse uppfylla kriterierna för detta, utan måste utgöra större sammanhängande bebyggelse. Detta kan vara större bostadsbebyggelse, men kan också vara till exempel teknisk infrastruktur såsom vägar eller säkerställande av arbetstillfällen och vård.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunen ska arbeta aktivt för att främja lantbrukare inom kommunen. Det är viktigt att sammanhängande jordbruksmarker behålls och att dessa inte fragmenteras och skapar ett ineffektivt jordbruk. Kommunen har tagit fram ett vägledande dokument som utgör en grund för hur beslut ska tas kring exploatering av jordbruks mark. Processen sker i tre steg och har tagits fram med länsstyrelsen i Uppsala läns vägledning *Jordbruksmark i prövning och planering* som grund.

I steg ett prövas om marken anses som bruknings-värd och hänsyn tas då till dessa värden:

- Produktionsvärden (livsmedel, foder, bioråvaror, annat).
- Naturvärden (biologiska värden, biotoper).
- Sociala värden (rekreation, upplevelse, landskap).
- Kretsloppsvärden (kretsloppsfunktioner, rening av utsläpp, binda kväve, svavel, koldioxid).
- Landskapskaraktär/bild (kulturhistoria, miljövärden, naturvärden, sociala värden).

En enskild bedömning måste i dagsläget göras från fall till fall eftersom bland annat produktionsvärden, landskapskaraktärer etcetera skiljer sig bland Östhammars kommuns jordbruksmarker.

I steg två ska ett resonemang föras huruvida den aktuella förändrade markanvändningen är ett väsentligt samhällsintresse. För att en exploatering ska räknas som väsentligt samhällsintressen bör den stödja en långsiktig hållbar utveckling enligt Jordbruksverket. Här är kommunens ställningstagande att för att en exploatering i Östhammars kommun ska anses vara av väsentligt samhällsintresse ska exploateringen bidra till en långsiktig hållbar utveckling på lokal, regional och/eller nationell nivå. Utveckling av befintliga tätorter räknas som ett väsentligt samhällsintresse om exploateringen bidrar till en långsiktig hållbar utveckling. Kommunens riktlinjer är att större bebyggelseutveckling samt större infrastruktur i första hand räknas som väsentligt samhällsintresse, men även i dessa fall ska omfattande resonemang föras kring jordbruksmarkens brukningsvärde.

Bebyggelse av enstaka bostadshus på jordbruksmark räknas inte som ett väsentligt samhällsintresse generellt då denna exploatering inte bidrar till en långsiktig hållbar utveckling, med undantag bebyggelse som kan anses gynna den areella näringen. Kommunen anser att det är viktigt att värna om en levande landsbygd och därför kan enstaka bostadshus medges där förutsättningar som sammanhållen bebyggelse samt påvisande av icke brukningsvärd jordbruksmark uppfylls. Den planerade exploateringen ska tillföra en förbättrad situation för platsen, genom till exempel förbättrad service, infrastruktur, större bostadsbebyggelse eller dylikt för att anses vara av väsentligt samhällsintresse.

Om en prövning av exploatering har passerat steg 1 och 2 så ska det i steget utredas och föras resonemang kring om det finns annan mark än jordbruksmark att ta i anspråk. I de domstolsbeslut gällande detta är en viktig punkt att resonemang måste föras kring varför annan mark inte anses ha samma förutsättningar för den planerade exploateringen. En annan viktigt åtanke är även att resonera kring om den planerade exploateringen av marken är mer lämplig för något annat väsentligt samhällsintresse. Exempelvis kan marken ur ett strategiskt perspektiv lämpa sig bättre för ett reningsverk istället för bostadshus.

Kommunen ska så långt det är möjligt undvika exploatering på brukningsvärd jordbruksmark. I de fall kommunen väljer brukningsvärd jordbruksmark för framtida exploatering ska ett omfattande resonemang kring brukningsvärdet samt väsentligt samhällsintresse föras. I de fall där jordbruksmark

tas i anspråk för att tillgodose väsentliga samhällsintressen, och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt på annan mark ska detta ske med så litet intrång som möjligt i det befintliga jordbruket.

MILJÖBALKEN 3 KAP, 4§

Jord- och skogsmark är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Bild över åker

Grönstruktur

MÅLBILD 2040

Parkprogram som stärker och utvecklar tätorternas grönstrukturer och en strategi för hur naturvärdena i kommunen ska förvaltas har tagits fram. Behoven av att skapa kopplingar mellan gröna kilar för att få ändamålsenliga spridningskorridorer har identifierats, liksom behoven av ytterligare skyddsåtgärder för natur, arter och biotoper.

Huvuddelen av marken i Östhammars kommun är obebyggd. Den obebyggda marken, det vill säga natur, grönområden, parker och andra utemiljöer, brukar i planeringssammanhang kallas för grönstruktur. Grönstrukturen tillhandahåller viktiga ekosystemtjänster och upplevelsekvaliteter. I översiktsplanen tar kommunen ställning till hur grönstrukturen ska utvecklas.

Tätorternas grönstruktur

Grönstrukturen har stor betydelse för orternas framtida utveckling och människors välbefinnande. Förslagskartan för respektive serviceort, sid 36-45 redovisar översiktligt grönområden där sammansatta värden identifierats, det vill säga naturvärden, kulturella värden och sociala värden.

Den närnatur som kombinerar flera olika värden är särskilt betydelsefull ur ett hållbarhetsperspektiv. Grönstrukturen kan skapa utrymme för ett rikt växt- och djurliv och bidra med viktiga ekosystemtjänster, till exempel ett bra närklimat, god luftkvalitet och ytor som kan ta emot regn och smältvatten som rinner av från hårda ytor.

Grönstrukturen ger samtidigt utrymme för lek, motion och rekreation och kan fungera som mötesplats och kommunikationsyta. Den kulturella dimensionen har betydelse för en orts identitet och estetiska upplevelser i vid mening.

Generellt sett finns det god tillgång till gröna områden i alla tätorter. Med bra samband mellan grönområdena ökar invånarnas möjligheter att använda sig av dem.

Övrig grönstruktur

400 mil strandlinje, många grunda vikar och en relativt orörd skärgård ger kommunen en särskild karaktär som har stora värden för naturvården, det rörliga friluftslivet och även för kulturmiljövården. Sådana värden finns även i inlandets stora skogs- och myrområden, bruksbygdens ekbackar och dammsystem och i det småbrutna odlingslandskapet med åkerholmar, betesmarker och slåtterängar som finns i alla bygder och längs åar och vattendrag.

Sammantaget har Östhammars kommun en rikedom av natur- och friluftsmiljöer. De lockar många besökare, är hemvist för en rik uppsättning av vilda växter och djur och erbjuder kvaliteter som kan bidra till att locka nya invånare till kommunen. Här finns unika möjligheter att hitta ett boende i tätt samspel med intressanta natur- och kulturmiljöer.

Naturvärden

Sammanlagt finns i kommunen 20 områden utpekade som riksintressen för naturvården. Dit hör hela skärgårdsområdet, stora delarna av kusten, och skogs- och våtmarksområden vid Florarna, längs Forsmarksån och runt sjön Vällen. Det finns också 36 Natura 2000-områden, varav flera är delområden

i de större riksintresseområdena. Dessa områden redovisas i text och karta på sid 97-101.

Avnitt IV Hänsyn innehåller en sammanställning av större kända naturvärden i kommunen. Den visar var det finns nyckel biotoper, värdefulla våtmarker samt värdefulla ängs-, betes- och hagmarker. Kartorna redovisar även de värdeområden för naturvård och friluftsliv i Östhammars kommun som pekas ut i Naturvårdsprogram för Uppsala län från 1987.

Av kartorna framgår också vilka områden som är skyddade i naturreservat eller med andra förordnanden, se även sid 58-61. Antalet naturreservat är för närvarande 42. Många är bildade både för att skydda naturvärden och värden för det rörliga friluftslivet. Det finns reservat över hela kommunen, med viss dominans längs kusten.

Skärgården och hela kustområdet har ett rikt fågelliv. Östhammars kommun har sannolikt flest häckningar av havsörn i länet, och ett stort antal örnar övervintrar i området. I samband med vår- och höststräcken passerar ett stort antal fåglar kommunen och det finns flera fina platser där flyttfåglar kan beskådas, till exempel Örskär och Kallriga.

Värdefulla ängs- och hagmarker finns registrerade i den nationella databasen TUVA. Miljöer som slåttrats eller betats under lång tid är mycket artrika. Åtminstone 600-700 kärlväxter av de totalt cirka 1 700 som hittas i Sverige kan förekomma i det småskaliga odlingslandskapet. Man kan också hitta många sällsynta svamparter och insekter i betespåverkade områden. Olika restmiljöer i odlingslandskapet, till exempel stenmurar, åkerholmar, bryn och gamla träd är som regel också artrika miljöer och det finns en god förekomst av sådana i Östhammars kommun. Här trivs både insekter och fåglar. I jordbrukslandskapet skyddas dessa miljöer av det generella biotopskyddet, se sid 60.

Runt bruken och större gårdar finns ofta gamla lövträd, inte sällan ekar som kan bli mycket gamla. De erbjuder en gynnsam miljö för många insekter, lavar, mossor, svampar, fladdermöss och fåglar och bidrar till artrikedomen i Östhammars kommun. Ett större sammanhängande eklandskap finns kring Österbybruk, och ingår i riksintresseområdet för kulturmiljövården kring Dannemora-Österbybruk.

Särskilt artrika skogsområden finns på flera ställen i Östhammars kommun. I ett cirka en mil brett bälte längs kusten finns en speciell skogstyp, kalkbarrskog, som är rik på örter och gräs. Här hittar man många ovanliga marksvampar, gräsarter och orkidéer. Troligt är att vegetationstypen gynnats av det omfattande skogsbete som förekom fram till mitten av 1900-talet i kustområdets småbrutna landskap. Riksintresseområde Forsmark-Kallriga innehåller skog av denna karaktär.

Skogarna i Östhammars kommun är generellt sett också rika på så kallade nyckelbiotoper, det vill säga miljöer i skogen som erbjuder hotade och rödlistade växt- och djurarter goda livsbetingelser. Skogsbruket ska visa särskilt hänsyn i sådana områden. De nyckelbiotoper som hittats i Skogsstyrelsens inventeringar finns redovisade i databasen Skogens pärlor. Där redovisas även områden med biotopskydd och naturvårdsavtal.

Förekomsten av våtmarker i kommunen finns registrerade genom den svenska våtmarksinventeringen (VMI) som pågått sedan början av 1980-talet. Syftet med inventeringen har varit att ta fram ett planeringsunderlag som gör det möjligt att arbeta strategiskt med bevarandeinsatser. Våtmarkerna har stor betydelse för den biologiska mångfalden. 17 procent av Sveriges hotade arter förekommer i myrmarker eller längs sötvattensstränder. Våtmarkerna har också en viktig funktion för att jämna ut och rena naturliga vattenflöden. Vegetationen i våtmarkerna tar upp växtnäring. Genom att vattnet bromsas upp i våtmarken sedimenterar växtrester och annat material. Där sker också en naturlig avgång av kväve, så kallad denitrifikation.

Florarna och markerna runt Forsmarksån är exempel på stora våtmarksområden med höga naturvärden i Östhammars kommun. Dikning och vattensänkningar har annars i stor utsträck-ning reducerat våtmarksarealen i kommunen.

I en sammanställning över ekologiskt särskilt känsliga områden i länet, gjord av Länsstyrelsen 1994, redovisas flera områden i Östhammars kommun. En del har områdesskydd, andra inte.

Grönstrukturplan

En del av underlaget till att bestämma platser för utvecklingsområden i översiktsplanen har varit den grönstrukturplan som gjordes 2018 av Östhammars kommun tillsammans med Upplandsstiftelsen.

Grönstrukturplanen inventerade tätortsnära natur på kommunägd mark, och underlaget har därför inte använts för alla utvecklingsområden som pekats ut. Många utvecklingsområden ligger på privatägd mark. Men alla utvecklingsområden som ligger på en inventerad plats har information om utfallet av inventeringen i respektive områdesbeskrivning i kapitel III. Grönstrukturplanen har också information om respektive område som inventerats.

Översiktsplanen har förhållt sig till grönstrukturplanen på det sätt som är lämpligast för den föreslagna markanvändningen. Om ett inventerat område till exempel visar på höga friluftsvärden kan det vara önskvärt att viss typ av bebyggelse ligger nära denna plats, för att exempelvis höja boendekvaliteter. Samtidigt får bebyggelse inte ligga så nära, eller vara så invasiv, att friluftsvärdena skadas av bebyggelseutvecklingen. Om en plats innehåller höga naturvärden gjordes en liknande avvägning: är naturvärdena av den karaktären att området ska skyddas från all typ av exploatering, eller är naturvärdena av en sådan karaktär att viss typ av bebyggelse kan gynna, ta tillvara, eller stärka naturvärdena.

Grönstrukturplanen innehåller rekommendationer för hur de inventerade platserna ska skötas eller utvecklas, för att underlätta avvägningar av den typ som beskrivs ovan.

Kulturmiljöer

MÅLBILD 2040

Kulturmiljöerna är en viktig bas i besöksnäringen och det finns en bra balans mellan bevarande och utveckling. Genom ett kulturmiljövårdsprogram och ett gott samarbete mellan olika aktörer finns verktyg för att tydliggöra kulturmiljövärdena. Kulturmiljövärdena har ökat attraktionskraften i kommunen och de uppfattas som viktiga tillgångar i regionen.

Den historiska utvecklingen i Östhammars kommun har lämnat avtryck i landskap, bebyggelsestrukturer och byggnader. Här finns många kulturmiljöer som bär vittnesmål om olika tider. Uppland är Sveriges yngsta landskap och Östhammars kommun den del av länet som senaste höjde sig ur havet efter den senaste istiden. De högst belägna områdena kom först ur vattnet och det är här de äldsta bosättningarna är belägna. Gravrösen från yngre bronsålder och yngre järnålder finns i de mer höglänta delarna av Ekeby och Hökhuvuds socknar norr och öster om sjön Vällen.

I takt med landhöjningen har människorna sedan successivt koloniserat nya delar. Vattenlederna var viktiga transportleder i förhistorisk tid och därför finns många, något senare fornlämningar längs Olandsån. Alunda är en av landets rikaste fornlämningsbygder, med mer än 5 000 kända fornlämningar. Huvuddelen ligger inom cirka 140 gravfält från järnåldern. Vid övergången från jägarsamhälle till jordbrukssamhälle lades grunden för den landskapsstruktur vi kan se än idag. Kustbygden, framförallt området öster om väg 76, men i delar också partier in mot Valö och Hökhuvud, har sin speciella karaktär. Den är präglad av landskapets former: ett svagt kuperat sprickdalslandskap med hällmarker där små moränåkrar är insprängda. Jordbruket har alltid varit småskaligt och inriktat på djurhållning. Kustens öar och skär har under lång tid använts för slåtter eller som sommarbete för djuren.

Fiske och sjöfart var viktiga sidonäringar. I kustområdet finns många karaktäristiska spår av både jordbruk och fiske i form av sjöbodar, ängslador, stenmurar, åkerholmar, odlingsrösen, trägärdesgårdar och hamlade träd. Många av skogarna bär tydliga spår av skogsbete.

Öregrund och Östhammar är båda gamla kuststäder, anlagda redan på medeltiden och sedan präglade av handel, fiske, sjöfart och så småningom även av tidig badortsturism.

Bruksbygderna som omfattar vallonbruken med Gimo, Österbybruk, Forsmark och i viss mån även Harg har en annan karaktär. Tillgången till brytvärda malmer har haft stor betydelse. Denna bygd har i stor utsträckning präglats av gruv- och järnhanteringens framväxt. Malmen i Dannemora började troligen brytas mycket tidigt, men det finns också flera andra malmfyndigheter i kommunen. I Vigelsbo startades gruvdrift i slutet av 1600-talet och i mitten av 1800-talet öppnades flera dagbrott i Norrskedika.

Järnbruken började att anläggas på 1600- och 1700-talet. De största var Österbybruk, Gimo, Forsmark och Hargs bruk. Miljöerna i bruken är fortfarande välbevarade och av stort kulturhistoriskt värde. Omfattande regleringsföretag med dammanläggningar har genomförts i anslutning till bruken för att ta till vara vattenkraften.

Här finns olika intressen, dels det kulturhistoriska att bevara dammar, dels att skapa fria vandringsvägar för fisk. Många lösningar, exempelvis omlöp/fisktrappor, kan kombineras med ett bevarande av kulturhistoriska värden.

Det har också funnits flera mindre hyttor under

dessa bruk, några exempel är Bennebol och Vällnora. I skogarna kring bruken finns gamla kolbottnar som vittnar om det intensiva arbetet med att få fram kol till masugnar, hyttor och smedjor. Ett livaktigt, småskaligt jordbruk har också lämnat spår i bruksbygderna.

Den bästa odlingsmarken finns i Alunda som också varit en viktig knutpunkt för handel. Bygden kännetecknas av ett småskaligt, kuperat och stenbundet landskap i övergången mellan slätt och skogsbygd. Området är rikt på fornlämningar och gravfält med högar och stensättningar intill nästan varje by. Alunda är den socken i Sverige där gravfälten ligger tätast.

Kartan Kulturmiljövård (läggs till senare) avgränsar värdefulla kulturmiljöer: riksintressen och områden med regional eller lokal betydelse från Bygd att vårda och Jord och järn.

Tolv områden i Östhammars kommun är av riksintresse för kulturmiljövården: de större bruken, Östhammar och Öregrund, det skärgårdspräglade och välbevarade odlingslandskapet på Söderön, Djurstens fyrplats, flera olika områden i anslutning till Hökhuvuds kyrka, samt Alunda, Ekeby, Lundsbol och Hyttbol där det finns många fornlämningar och också många spår av ett tidigt jordbruk, exempelvis fossila åkrar och byar med en välbevarad struktur.

Uppsala läns kulturminnesvårdsprogram Bygd att vårda pekar i Östhammars kommun ut 33 områden som bedöms som särskilt värdefulla i ett regionalt perspektiv. Skriften Jord och järn, kulturhistoriska miljöer i Östhammars kommun redovisar ytterligare 71 områden och 125 enstaka objekt av betydelse för den lokala kulturmiljö vården.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunens historia och många kulturmiljöer skapar viktiga värden som uppskattas av många. Att skydda och utveckla dem bidrar till att göra kommunen attraktiv och till att uppfylla viktiga nationella och regionala mål för kulturmiljöarbetet. Utmaningen är att identifiera, ta tillvara och utveckla kulturmiljö värdena.

Verksamheter som samspelar med värdefulla kulturmiljöer kan stärka attraktionskraften. Miljöerna kan också lyftas fram genom att kunskaperna om bygdernas utveckling förmedlas. Det skapar delaktighet och gör det möjligt för människor att förstå och ta ansvar för kulturmiljöerna.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta fram ett kulturmiljövårdsprogram för att tydliggöra och avgränsa viktiga kulturmiljövärden.
- Införa varsamhetsbestämmelser för kulturhistoriskt värdefulla miljöer i nya detaljplaner och när detaljplaner ses över.
- Ge kulturmiljövärdena i riksintresseområden och i de särskilda värdeområdena för natur, fritid och kulturlandskap (N) hög prioritet vid handläggning och beslut.

Läs mer om kommunens bygder och kulturhistoriska miljöer

Trafik och kommunikationer

MÅLBILD 2040

Väg 288, kommunens huvudstråk, har utvecklats till en snabb och säker kommunikationsled. Väg 292 är ett välutnyttjat godsstråk och det finns en uppställningsplats för farligt gods mellan Gimo och Harg. Standarden på vägarna från Alunda via Arlanda mot Stockholm har förbättrats.

Hälften av all motoriserad persontrafik sker med kollektiva transporter. Kollektivtrafiken längs väg 288 har utvecklats och Forsmarks bruk är en viktig omstigningspunkt för kollektivtrafiken på väg 76 och väg 290. Väg 76 har utvecklats med bättre kollektiva kommunikationer mellan Norrtälje och Gävle.

Det finns kollektiva bussförbindelser mellan Alunda, Arlanda och Stockholmsområdet. Järnvägssträckningen mellan Hargshamn och Örbyhus trafikeras av lokala persontåg som erbjuder bekvämt resande mellan orterna längs sträckan och möjligheter att resa vidare med tåg mot Stockholm och Gävle.

Tillgången till sammanhängande, säkra och bilfria trafiklösningar inom tätorterna har förbättrats och det finns också några bilfria cykelstråk på landsbygden.

Vägar, järnvägar & kollektivtrafik

Huvuddelen av alla transporter till, från och inom Östhammars kommun går på landsväg. Huvudsakliga kommunikationsstråk redovisas i kartan Trafik och kommunikation (läggs till senare).

Väg 76, 288, 290 och 292 bär huvudflödena av trafiken, både person- och godstrafik. Väg 76 är en riksväg som via Östhammar förbinder Norrtälje och Gävle. Vägarna 288, 290 och 292 är så kallade primära länsvägar: 288 går mellan Uppsala och Östhammar, 290 mellan Uppsala och Forsmark medan 292 går mellan Söderfors, Tierp, Österbybruk och Harg. Alla dessa tre vägar kopplar till väg 76. Väg 292 kopplar till E4 norrut från Hargshamn och via väg 288 söderut. Dessa och ett antal andra, mindre länsvägar formar den grundläggande vägtrafikstrukturen i kommunen. Objekten Gimo - Börstil samt farledsfördjupningen Hargshamn finns med i den nationell plan för transportsystemet 2018-2029.

En del av tätorternas gator och vägar ägs och underhålls av kommunen. Även gång- och cykelvägar finns, framförallt i tätorterna, men inte i en omfattning som täcker behoven av sammanhängande, säkra och bilfria trafiklösningar. I en potentialstudie för cykelpendling i Uppsala län, gjord av länsstyrelsen i Uppsala län har en stor potential för ökad cykelpendling till arbete och skola identifierats inom länet. Till exempel så visar studien på att i Östhammars kommun är utvecklingspotential för sysselsatta inom rimligt avstånd från arbete (7,5 km) att cykelpendla är 90% i dagsläget (2021) om cykelinfrastrukturen utvecklas. Ett annat exempel på potentialen är att ca 50% av alla barn i Östhammars kommun kan nå skolan inom 30 minuter enbart på cykelvägnätet, och ca 65% om man räknar på hela cykelvägnätet. Möjligheten för barn och unga att transportera sig till skolan via gång eller cykel har flera fördelar för dem, såsom minskad trängsel och föroreningar såväl som en förbättrad mental och fysisk hälsa.

Det finns ingen spårbunden persontrafik, däremot en järnvägssträckning mellan Örbyhus och Hargshamn där det går att köra godstrafik. Järnvägssträckningen är inte elektrifierad och i vissa avsnitt i ett skick som begränsar hastigheten för de transporterna.

UL:s regionbussar svarar för huvuddelen av de kollektiva transporterna inom och till och från kommunen. Väg 288, 292 och 290 är de viktigaste kollektivtrafikstråken, Östhammar och Gimo är viktiga noder. Väg 288 har i dagsläget byggts om till delvis mötesfri väg från Uppsala fram till Gimo och planeras att byggas om mellan Gimo - Börstil i nästa etapp. Där kopplas kollektivtrafik på väg 288 samman med trafiken på väg 76 respektive 292. Österbybruk är en sekundär nod för kollektivtrafiken, där väg 292 och 290 möts.

Österbybruk är den enda ort som ligger nära en befintlig tågförbindelse för persontrafik (Örbyhus). Stråket Hargshamn, Gimo och Österbybruk har potential att utveckla tågtrafik som komplement till busstrafiken längs väg 292, via Hargshamnsbanan som passerar båda orterna.

Flest bussar och högst turtäthet finns på sträckan mellan Uppsala och Östhammar/Öregrund. Sträckan trafikeras också av expressbussar. Ytterligare bussar trafikerar sträckan Alunda-Uppsala. Stråket längs väg 76 (Hargs-hamn, Östhammar, Forsmark) har stor betydelse för arbetspendling till Forsmark. Den trafikeras bland annat av bussar från Hallstavik. Där finns möjlighet att ansluta till en SL-busslinje som går hela vägen till Stockholm.

I kustområdet runt Gräsö, Öregrund och Söderön finns anropsstyrd kollektivtrafik för ett antal busslinjer under sommarhalvåret (Östhammar-Långalma-Raggarön och Öregrund- södra Gräsö-norra Gräsö). Under skolåret finns ordinarie skolbussturer som alla kan använda.

Färjerederiet som är en del av Trafikverket ansvarar för färjetrafiken mellan Öregrund och Gräsö, den så kallade Gräsöleden. Även här är turtätheten hög året runt. År 2015 transporterades sammanlagt 325 615 personbilar, 29 597 lastbilar och 2 376 bussar på färjeleden.

Lokal båttrafik i mindre skala förekommer för att tillgodose skärgårdsbornas behov av skolskjutsar, hemtjänst, sjukresor, turisttrafik med mera. Bryggor avsedda för sådan trafik finns bland annat på Gräsö vid Äspskär, Örskärssund och färjeläget i Öregrund, på Ormön, Raggarön och Söderön (Sundsveden och Älvsnäs).

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Vägar lägger grunden för trafikförsörjningen i kommunen. Det är angeläget att dessa håller en god standard med avseende på framkomlighet, säkerhet och underhåll. Här krävs regional samverkan.

Regeringens utlovade investeringar i ett effektivt och långsiktigt hållbart transportsystem kommer att spela stor roll (Prop. 2012/13:25). Östhammars kommun kommer i samverkan med övriga regionala aktörer att arbeta mot detta mål enligt framtagna program. I den regionala utvecklingsstrategin för Uppsala län finns bland annat det gemensamma målet att kollektivtrafikens marknadsandel av motoriserade resor ska fördubblas till 2030 (Basår 2006, skattat värde 17 %). Östhammars kommun kommer ta en fortsatt aktiv roll i arbetet med att utveckla den regionala kollektivtrafiken, med regionens kollektivtrafikförvaltning.

Inom tätbebyggda områden behöver Östhammars kommun genomföra en översyn med målsättningen att skapa vägstrukturer som utgår från en planering i nät och stråk. Oskyddade trafikanter, inte minst skolbarn, behöver separerade gång- och cykelstråk som binder ihop ortens målpunkter. Saknas gång- och cykelstråk ökar bilanvändningen och behoven av skolskjutsar inom tätorten. Kommunen ska arbeta själva och i samarbete med region Uppsala för att förbättra kopplingarna i cykelvägnätet, både inom tätorterna och mellan tätorterna. För att åstadkomma konkreta förbättringar ska kommunen arbeta aktivt för att söka statligt stöd och andra bidrag

som kan medfinansiera utbyggnaden av gång- och cykelnätet. Gång- och cykelvägsplan från 2016 pekar på konkreta åtgärder inom beteendeförändring som kan utföras för att öka hållbart resande i kommunen. Dessa är ökad dialog genom ”cykeldagar” där fördelarna med cykel, marknadsföring av cykeln som transportmedel i kommunen genom t.ex. ”puffar” i sociala medier, anläggandet av cyeklparkeringar och cykelställ samt att förbättra digitala kartor som tydliggör var gång- och cykelvägar finns i kommunen.

Kommunen ska också följa riktlinjer för utformning av gång- och cykelvägar. De ska vara 5 meter bred (inkl. slänt och sidoytor), skiljeremsa eller kantsten för separation, använda LED-belysning och beläggas med asfalt. Goda siktlinjer ska eftersträvas och det är viktigt att cykelvägar hålls fria från vegetation och snöröjs.

Gång och cykelplanen från 2016 fokuserar främst på att åtgärda brister i det befintliga gång och cykelnätet och avgränsas geografiskt till de fem större tätorterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar. Planen pekar dock också på behovet att i framtiden ta fram en plan för hur utbyggnad av ett sammanhängande cykelnät ska ske. Planen sträcker sig inom tidsramen 2016-2020 och flera av de planerade åtgärderna är utförda, men inte alla.

Hastighetsgränser i tätorterna behöver också ses över. Detta för att öka trafiksäkerheten och förbättra framkomligheten. I vissa orter ökar trafikflödena dramatiskt under framförallt sommaren. Här finns behov av att göra trafiknätsanalyser som underlag för en aktiv trafikplanering med ett långsiktigt perspektiv. Det behövs nya, kreativa lösningar som även hanterar behoven av parkeringsytor.

Behovet av cykelstråk på landsbygden behöver också ses över, inte minst stråk som förbinder landsbygden med viktiga noder för kollektivtrafiken.

Kollektivtrafik för arbetspendling med buss behöver utvecklas. Dels för in- och utpendling till andra städer i regionen, men också för det lokala resandet. Busstrafiken måste vara bekväm och tillgänglig. Därför behövs parallella system med snabbussar, landsortsbussar och lokalbussar. Från Österbybruk är det viktigt med snabb transfer till Upptågsstationer i Skyttorp och Örbyhus för vidare resor till Uppsala/Stockholm eller Gävle. Hela resan-perspektivet ska beaktas i planering och utvecklingen av infrastrukturen.

Den spridda boendestrukturen i Östhammars kommun gör det svårt att täcka alla delar med turtät kollektivtrafik. Ett sätt att lösa problemet är att koppla samman olika trafiklösningar genom att skapa resnoder som kan nås med bil, cykel eller till fots: i form av moderna bytespunkter med viss service – ”stationsbyggnader” – i alla serviceorter, kopplat till anropsstyrd trafik från landsbygdsområden med lite fler invånare, exempelvis Söderön, Gräsö, Valö och Ekeby. Dessa områden får funktion som trafiknoder för skärgården och omkringliggande bygder.

Avgångar för snabbussar, landsortsbussar och lokalbussar kan samordnas vid de olika bytespunkterna. Samordning kan också göra det lättare att samutnyttja bussar för anropsstyrd trafik. Genom att utveckla ett nät av gång- och cykelstråk som även inkluderar tätortsnära landsbygd kan bytespunkterna lätt nås av fotgängare och cyklister. Tillgång till bra pendlarparkeringar gör det enkelt att byta mellan bil och buss vid bytespunkterna.

Järnvägen mellan Örbyhus och Hargshamn kan på sikt utvecklas för lokal arbetspendling med tåg i öst-västlig riktning. Därför är det en fördel att förbereda för centralt belägna resecentrum i anslutning till järnvägen i Österbybruk och Gimo.

När ett nytt bostadsområde eller ny arbetsplats ska byggas ska möjligheterna till kollektivtrafikanslutningar med fungerande kopplingar till gång- och cykelvägar, pendlarparkeringar med mera, utredas.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Samverka med regionala parter för att utveckla vägnät, farleder och kollektiva transporter.
- Utveckla kollektivtrafikstråk och koppla samman olika resalternativ genom att skapa noder och moderna bytespunkter.
- Integrera kollektivtrafiken i nya byggprojekt.
- Utveckla ett trafiknät för alla med gång och cykelstråk som binder samman viktiga målpunkter i tätorterna.
- Utveckla cykelstråk på landsbygden.
- Arbeta med attitydpåverkan för att få fler att välja kollektiva transporter.

VÄGREGLER

Väglagen innehåller bestämmelser om allmänna vägar. Normalt gäller ett skyddsavstånd på tolv meter mellan bebyggelse och allmän väg. Länsstyrelsen kan utöka skyddsavståndet och har beslutat om ett skyddsavstånd på 30 meter vid väg 76, 288, 290 och 292. Beslutet gäller inte i områden med detaljplan eller för åtgärder som kräver bygglov.

För att bygga en ny utfart till statlig väg krävs tillstånd från Trafikverket.

För planer som berör området inom 30 meter från väg 76, 288, 290 och 292 ska tillstånd sökas hos länsstyrelsen.

Utveckling av kommunikationsstrukturer

När ny bebyggelse uppförs ska grunden för trafikstrukturen styras med lokaliseringsbeslut och detaljplaner (PBL 2 kap. 4 kap.). Kommunen ska också se till så att vägtrafik inte orsakar störningar i strid med miljökvalitetsnormerna (MB 5 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid planering i tätorterna ska ett stort fokus läggas på möjligheterna att skapa säkra, trygga och hållbara trafiklösningar. Det kan till exempel innebära att:
  - Skapa kopplingar mellan nya och befintliga områden
  - Planera för en tätare bebyggelse med måttliga tomtstorlekar för att hålla nere transportavstånden
  - Identifiera kopplingar till befintliga busshållplatser och/eller behoven av nya så att tillgängligheten till kollektivtrafik blir god
  - Skapa trygga gång- och cykelvägar till busshållplatser och andra viktiga målpunkter.
- De behov barn, äldre och personer med funktionsnedsättning har av tillgänglighet/närhet till lekplatser, en trafiksäker miljö, säkra gång- och cykelvägar och närhet till grönområden ska särskilt beaktas.
- Om större vägar med höga trafikflöden behöver anläggas i anslutning till ett bostadsområde ska noggranna utredningar göras av effekter på miljö, hälsa och de boendes möjligheter att säkert passera vägen.

Sjötrafik och hamnar

En djuphamn, Hargs hamn, finns i Hargshamn och den har under lång tid använts för utskeppning av järnmalm. Perioden 1989 till 1995 hade hamnen färjetrafik till Nystad i Finland. Numera skeppas biobränslen, stenkross och andra bulkprodukter via hamnen. Den har ett skyddat läge och goda isförhållanden.

Hargs hamn är den största hamnen norr om Stockholm och söder om Gävle. Den har ett strategiskt viktigt läge i regionen och kan genom väg- och järnvägsförbindelser bidra till att föra över större volymer gods från landsväg till sjöfart och järnväg. Hamnen har en stor framtida potential och Hargs Hamn AB har under hösten 2020 arbetat med att bygga ut hamnen och fördjupa farleden i inloppet till hamnen. Hamnen är av riksintresse, se sid 104.

Från Hargshamn finns en fyrsatt farled som leder vidare ut till Ålands hav och den stora farleden för sjötransporter mellan Östersjön och Bottniska viken. En mindre farled går inomskärs från Öregrundsgrepen och söderut mot Singö och Hallstavik. Den är också fyrbelyst och trafikeras regelbundet av mindre fraktfartyg. Under svåra isvintrar kan den yttre farleden förflyttas inomskärs och större fartyg passerar då i Öregrundsgrepen. Dessa farleder är av riksintresse. Öregrunds hamn hade fram till 1900-talet viss betydelse för godstransporter. Numera används hamnen i liten utsträckning för nyttotrafik men är av riksintresse för yrkesfiske. Här kan fiskebåtar landa fisk. Sjöfartsverket och Kustbevakningen utnyttjar hamnen under arbetsperioder i området. Övriga hamnar i Östhammars kommun utnyttjas främst av fritidsbåtar. Större småbåtshamnar finns i Öregrund (tre), Östhammar och Hargshamn.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Hamnen i Hargshamn utpekas som en strategiskt viktig anläggning i flera regionala dokument. Utvecklingsmöjligheterna är goda. Isförhållandena är gynnsamma och inseglingsrännan kort och lättnavigerad. Med en fördjupning av farleden kan större båtar angöra hamnen och godsverksamheten utvecklas ytterligare. Möjligheterna att köra gods på järnväg till och från hamnen längs Hargshamnsbanan är också betydelsefull. Banan kopplar via Örbyhus till stambanan.

Öregrunds och Östhammars gästhamnar har förutsättningar för att locka ytterligare båtturister. Dessa förutsättningar bör förstärkas. Ett regionalt skärgårdssamarbete pågår. Totalt åtta kommuner från Östhammar i söder till Nordingrå i norr deltar. Syftet är att utreda vilka förutsättningarna är för att utveckla hamnar och farleder, samt att hitta lämpliga förvaltningsformer för fritidsbåttrafiken i framtiden.

Teknisk försörjning

MÅLBILD 2040

System för en hållbar teknisk försörjning har utvecklats. All bebyggelse i tätort är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. Ny, sammanhållen bebyggelse på landsbygden har utvecklats med gemensam vattenförsörjning. Möjligheterna till kretslopp och återvinning har stärkts och beroendet av fossila energislag minskat. En strategi för hur solenergi kan utvecklas i kommunen har tagits fram, liksom en studie över möjligheterna att använda närvärme för att försörja mindre områden med en gemensam lösning. Bredbandsnätet har byggts ut längs de prioriterade kommunikationsstråken.

Avfall och återvinning

Det är kommunens ansvar att se till så att hushållsavfall och hushållens farliga avfall tas om hand på ett bra sätt. Östhammars kommun har en Renhållningsordning och avfallsplan som gäller från 2012-01-01.

Brännbart hushållsavfall samlas upp och transporteras till Uppsala där det förbränns i en anläggning som levererar värme och elektricitet. Från och med 2015 är kommuninvånarna skyldiga att separera matavfall från övrigt avfall. Matavfallet transporteras till en rötningsanläggning i Uppsala för framställning av biogas. Förpackningar ska lämnas vid separata insamlingsställen enligt lagen om producentansvar. Det finns ett flertal återvinningsstationer i kommunen, både inom tätorterna, men också på flera småorter. Flera av stationerna finns i anslutning till parkeringsplatser och livsmedelsbutiker.

Icke brännbart avfall och miljöfarligt avfall måste hushållen själva transportera till en återvinningscentral. Återvinningscentralerna är totalt fem stycken, de finns i Östhammar, Öregrund, Österbybruk, Alunda och Väddika. Avfallsanläggningen i Väddika tar även emot byggnads- och rivningsavfall, trädgårdsavfall, latrin och slam. Det finns hårdgjorda ytor och lakvattenbassänger för att hantera pressvatten från deponerat avfall. Rötslam från kommunens avloppsreningsverk komposteras här och används på kommunens grönytor.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En hållbar samhällsutveckling förutsätter att det finns goda möjligheter att sortera och separera olika avfallstyper. Östhammars kommun ska premiera insatser som bidrar till att öka andelen återvunnet hushållsavfall. Ett prioriterat område är att öka återförseln av slam som inte innehåller skadliga föroreningar till produktiv mark. Det kan exempelvis gälla slam från källsorterade enskilda avlopp.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Möjligheterna att källsortera och lämna avfall till återvinning ska uppmärksam-mas vid planering av nya bostads- och industriområden.
- Även personer som saknar bil ska ha möj-lighet att lämna sorterat avfall. Närhet till återvinningscentraler är en viktig faktor.
- Åtgärder som förbättrar möjligheterna att återcirkulera avloppsslam ska prioriteras.

LOKALA MÅL

Antalet abonnemang för latrinhämtning ska minska med 50 procent mellan 2008–2018.

Energi

Tillgången till energi är basal för många samhällsfunktioner. Flera stora högspänningsledningar passerar genom Östhammars kommun, med Forsmark som en startpunkt. En av kopplingspunkterna för utbyte av el med utlandet ligger också vid Forsmark.

Det lokala elnätet är välutbyggt och ett omfattande arbete pågår med att föra över luftledningar till markledningar för att göra elleveranserna mindre sårbara vid svåra väderförhållanden.

Merparten av kommunens bostäder och lokaler värms av enskilda värmeanläggningar. Vanliga energikällor är biobränslen och el, med ett mindre inslag av olja. En omfattande konvertering från olja till andra energislag har skett under senare år, bland annat till pannor för ved eller pellets och till olika typer av värmepumpar.

Värmepumpar av olika slag kräver el, men i betydligt mindre mängd än om el används som direktverkande värmekälla. Installation av luftluftvärmepumpar och braskaminer har skett i en del av bostäderna som värms med direktverkande el. Konvertering till andra energislag kräver installation av ett vattenburet värmesystem.

Den spridda bebyggelsen försvårar fjärrvärmesatsningar, men biobränsleeldade fjärrvärmeverk finns i Gimo och Österbybruk. Båda anläggningarna eldas med skogsflis. Om det blir riktigt kallt används olja som spetslast. Större delen av fjärrvärmenäten i både Gimo och Österbybruk är byggda på 1980-talet. Företaget Nevel står för drift och fjärrvärmeleverans.

I Österbybruk finns totalt 3 kilometer fjärrvärmekulvertar och i Gimo 4,6 kilometer. Såväl företag som bostadsrättsföreningar och enskilda är anslutna till näten i båda orterna. Värmeverket i Österbybruk har överkapacitet, här finns goda möjligheter att ansluta fler fastigheter. Kapaciteten i Gimo är välutnyttjad och möjligheterna att ansluta ytterligare fastigheter är begränsad till platser längs befintligt ledningsnät.

Flera kommunala fastigheter värms av mindre, biobränsleeldade anläggningar. I Östhammar finns ett mindre fjärrvärmenät med två anslutna pannanläggningar som båda eldas med träpellets. Nätet försörjer bl.a. sjukhusområdet där även en stor solcellsanläggning finns installerad.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Ett hållbart energisystem har begränsad klimat-påverkan och innebär att energin måste komma från miljömässigt hållbara, förnybara energikällor som nyttjas på ett effektivt sätt. Detta ligger i linje med de nationella miljömålen och den nationella klimat- och energipolitiken och krävs för att nå en långsiktigt hållbar utveckling. Beroendet av fossila energislag måste minska och energianvändningen effektiviseras.

Med ökat bostadsbyggande där användning av el för uppvärmning är vanligt förekommande samt en kommande övergång mot mer eldrivna transporter, är det viktigt att eleffektfrågan beaktas i kommunens fysiska planering. Frågan har aktualiserats genom den effektbrist som ses i Uppsala men också andra delar av regionen. Uppvärmning med biobränsle genom fjärrvärme eller med närvärmeverk bör ur denna aspekt i första hand förordas.

Nätägarna i vår kommun, Vattenfall och Upplands energi, uppger att det inte finns någon uttalad kapacitetsbrist inom Östhammars kommun i dagsläget. Ändå måste en eventuell framtida effektbrist beaktas och där betonar Länsstyrelsen i sin rapport om effektsituationen i länet vikten av att ha en tidig och regelbunden dialog mellan kommunens plansida och nätägarna, angående framtida bebyggelseutveckling. Detta för att nätägarna ska kunna ta fram relevanta nätutvecklingsplaner.

Vad gäller elanvändningen inom kommunen har Hargshamn aviserat ökat eleffektbehov pga. sin utökade verksamhet, bl.a. kopplat till det planerade

slutförvaret inom kommunen. Sandvik Coromant i Gimo har minskat sitt elbehov genom energieffektivisering och planerar att installera solceller. Östhammars kommun arbetar enligt en investeringsplan för fler solceller på egna fastigheter och har idag tre anläggningar och en fjärde under projektering. Kommunen samverkar också med andra aktörer för att öka investeringstakten i solenergi bland företag, bostadsrättsföreningar, liksom fastighetsägare och föreningar.

En minskad klimatpåverkan från transporter är nödvändig och där arbetar vi med elektrifiering av den kommunala fordonsparken och har snart 60 laddpunkter klara, för att kunna upphandla fler elfordon. Vi har också offentliga snabbladdningsstationer i Öregrund och Östhammar som vi uppfört i samarbete med Vattenfall och SKB, men anser att fler sådana i första hand ska uppföras av kommersiella aktörer som bensinstationer och elbolag, gärna i samverkan då det är kostsamma investeringar och elbolagen har en överblick var dessa eleffektmässigt bäst lämpar sig.

Särskilda områden som lämpar sig för storskaligt vindbruk finns anvisade på markanvändningskartan (VV). Vid nya etableringar nära kommungränsen ska samråd ske med berörd grannkommun. För kustområdet (öster om väg 76) är kommunens inställning att gruppstationer inte ska tillåtas med tanke på de höga rekreationsvärdena och en känslig landskapskaraktär. Det är inte lämpligt med havsbaserade anläggningar. Kommunens syn på vindbruk finns redovisad i en vindbruksstrategi.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Koncentrera bebyggelsen till noder och stråk där kollektivtrafik finns.
- Utveckla energisnåla lösningar och alternativa energikällor i kommunala verksamheter.
- Skapa förutsättningar för en ökad produktion av el från vindkraft och solenergi.
- Minska klimatpåverkan från transporter.

Läs mer

Tillsammans för ett fossilfritt Uppsala län - Klimat- och energistrategi

NATIONELLA MÅL

- Senast 2045 ska Sverige ha nettonollutsläpp, varav minst 85 procent av reduktionen av utsläpp ska ske i Sverige.
- Utsläppen för inrikes transporter exklusive inrikes flyg ska vara 70 procent lägre år 2030 jämfört med 2010.
- Energianvändningen ska vara 50 procent effektivare 2030 jämfört med 2005.
- Elproduktionen ska år 2040 vara 100 procent förnybar.

LOKALA MÅL

Kommunens Hållbarhetslöften:

- Fossilfria tjänstefordon.
- Minska energi- och effektanvändningen för fastigheter och verksamheter.
- Öka produktion och användning av återvunnen eller förnybar energi (t.ex. solenergi) och fossilfria drivmedel.

Etablering av gruppstationer för vindkraft

Tillstånd till en anläggning för vindkraft får endast ges om den kommun där anläggningen ska uppföras har tillstyrkt det (MB 16 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

Östhammars kommun pekar ut områden lämpade för etablering av grupper med vindkraftverk i mark- och vattenanvändningskartan. Nära kommungräns ska samråd ske med berörd kommun. I övrigt görs följande prioriteringar i kommunens vindbruksstrategi:

- Påverkan på landskapskaraktär och boendemiljö ska särskilt prövas vid etablering av gruppstationer.
- Inom anläggningens närzon ska behovet av respektavstånd till värdefulla kulturmiljöer eller till områden med landskapsbildsskydd särskilt beaktas.
- Inom anläggningens mellanzon bör behovet av respektavstånd till områden med mycket fritidsbebyggelse beaktas.
- Naturområden som är orörda/ostörda, har en stor betydelse för friluftslivet och/eller har ett rikt fågelliv ska undantas från etablering av gruppstationer.
- Ålderdomliga och välbevarade landskapsområden eller kulturmiljöer ska undantas från etablering av gruppstationer.
- Kustområdet ska generellt undantas från etablering av gruppstationer. Havsbaserad vindkraft är inte lämplig med hänsyn till en känslig landskapskaraktär.

Digital infrastruktur

Hela kommunen täcks av ett nät för telefoni via kopparkabel, men nätet kommer efter hand att släckas ner. Telia beräknar att de sista kopparförbindelserna i Sverige kommer att stängas av under 2026. Telefoni- och datatjänster kommer i stället att erbjudas via mobilnät eller fibernät.

Utbyggnaden av det mobila telefonnätet har pågått sedan 1980-talet och det finns ett flertal telemaster i kommunen. Olika teleoperatörer svarar för byggnation och drift. Från kommunens sida finns en målsättning att få flera operatörer att dela på masterna.

Såväl kopparnätet som det mobila nätet kan användas för datakommunikation, men den riktigt snabba datatrafiken kräver fibernät. För närvarande pågår en rikstäckande utbyggnad av ett fibernät. Östhammars kommun började planera för ett lokalt fiberbaserat nät för datakommunikation under 1990-talets slut. Idag finns det möjlighet att ansluta till fibernätet i de fem serviceorterna och i Hargshamn. Alla nya tomtområden i de större tätorterna utrustas med fiberanslutning.

En grundutbyggnad av fibernät för landsbygden inleddes under 2014. Då drogs fiber till Gräsö kyrktrakt, Norrskedika, Forsmark, Valö, Film, Ekeby, Hökhuvud och Långalma. Målsättningen är att utbyggnaden ska fortsätta i samverkan med byalag eller andra lokala intressegrupper. I dagsläget har cirka 25 procent av kommuninvånarna möjlighet till fiberuppkoppling. Östhammars kommun erbjuder också datatrafik via Stadsnätet med ADSL för dem som har tillgång till kopparnät. Stadsnätet har etablerat ADSL-utrustning i egna teknikbodar vid telestationerna.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunikationer handlar inte bara om resande. Den elektroniska infrastrukturen behöver utvecklas eftersom allt större mängder information utväxlas på detta sätt. En väl utbyggd elektronisk infrastruktur underlättar dessutom distansarbete, vilket kan reducera behovet av arbetspendling.

Mobilnätets betydelse för enskildas, företagares och kommunens telefon- och datatrafik har ökat och kommer få än större betydelse i samband med nedsläckningen av kopparnätet. Men mobilnätet är för närvarande instabilt eftersom det är stora variationer i belastning mellan olika säsonger. Belastningen är särskilt hög på sommaren då näten både används av kommunens fastboende och många delårsboende och turister. Ett gott samarbete med nätägarna krävs för att åstadkomma utveckling och förbättringar.

En fortsatt utbyggnad av fibernätet är också mycket angelägen. Strategin för den framtida bredbandssatsningen är att fortsätta utbyggnaden av fibernätet genom efterfrågan/beställningar i de befintliga fiberorterna, och genom att underlätta etablering/utbyggnad av fibernät på landsbygden. Engagemanget bland lokala föreningar och byalag kommer att vara en viktig faktor för hur den fortsatta utbyggnaden av fibernätet kommer att ske på landsbygden.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Skapa ett stabilt mobilnät och utveckla den digitala infrastrukturen i hela kommunen i samverkan med marknadens aktörer och lokala intressegrupper.
- Uppmuntra samlokalisering i telemaster.

Placering av telemaster

Vid ansökan om bygglov för telemaster prövas även om placeringen är lämplig (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Master måste placeras med hänsyn till landskapskaraktär, trafiksäkerhet och med respektavstånd till bebyggelse. Master som är högre än 50 meter ska inte placeras närmare bostadsbebyggelse än cirka 400 meter.
- Byggnadsobjekt över 20 meter ska remitteras till Luftfartsverket och berörd flyglats inom cirka 60 kilometer.

NATIONELLA MÅL

År 2025 bör hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband.

- 98 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 1 Gbit/s
- 1,9 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 100 Mbit/s
- 0,1 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 30 Mbit/s

REGIONALT MÅL

Den regionala utvecklingsstrategin har satt målet att 2030 ska 100% av hushållen och företagen i Uppsala län ha tillgång till bredband med hög hastighet.

Vatten och avlopp

En förutsättning för all bosättning är att det finns tillgång till rent vatten och att avlopp kan ordnas på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Vatten och avlopp (VA) är en stor del av samhällsplaneringen.

Kommunala anläggningar för vatten och avlopp finns i alla större tätorter och i Norrskedika, Hökhuvud, Hargshamn och delar av Gräsö närmast färjeläget. Huvuddelen av fastigheterna i dessa orter är anslutna till kommunalt VA. Till Forsmarks kommunala VA-försörjning köps vatten- och spillvattentjänsterna från Forsmarks Kraftgrupp AB. I Harg och Skoby finns kommunalt avlopp, men ingen kommunal vattenförsörjning. Några orter har privata gemensamhetsanläggningar, till exempel för vatten i Harg och Skoby.

För närvarande tas en VA-plan fram i kommunen där brister och behov utreds samt vilka områden som potentiellt uppfyller behoven av att inkluderas i framtida verksamhetsområden för kommunalt VA. VA-planen utgör ett underlag och en översikt över förutsättningarna i kommunen men en åtgärdsplan och prioriteringslista håller på att tas fram. Där kan ställningstaganden kring vilka investeringar kommunen kommer att göra och när dessa kommer att ske fastställas. Dessa investeringar blir sedermera avgörande för vilka av de föreslagna utbyggnadsmöjligheterna som är möjliga att genomföra i kommunen.

KOMMUNAL AVLOPPSRENING

Flera av de kommunala avloppsreningsverken byggdes under 1960- och 1970-talet. Upprustning sker regelbundet och vid behov.

Flera av tätorternas anläggningar har i dagsläget nått sina maximala kapacitet för anslutning och för några så närmar sig kapacitetstaket. Det behövs med andra ord göras stora investeringar i utbyggnaden av reningsanläggningar för att kunna möta den bebyggelseutveckling som kommunen vill uppnå.

Ansökan för tillstånd att utöka kapaciteten på reningsverket i Alunda är inskickad av Östhammar vatten till länsstyrelsen unde 2021. Kommunen i samarbete med VA-huvudman håller även på att se över fler åtgärder för att både på kort och på lång sikt förbättra situationen för den kommunala avloppsreningen, där till exempel en förstudie för ett eventuellt nytt reningsverk gjorts på uppdrag av kommunens VA-huvudman.

Recipienter för det renade avloppsvattnet är Östhammarsfjärden (Östhammar), Olandsån (Gimo), Foghammarsån (Alunda), Nerån-Filmsjön (Österby-Dannemora), Hargsviken (Hargshamn) och Öregrundsgrepen (Öregrund).

DAGVATTENHANTERING

I de flesta tätorter finns kommunala dagvattenanläggningar. Dagvattnet avleds direkt till närliggande recipienter. En aktuell strävan är att utveckla system för lokalt omhändertagande för att fördröja och reducera dagvattenmängderna och avlasta recipienterna från de föroreningar som följer med dagvattnet.

Kommunen är generellt positiva till att anlägga öppna dagvattenlösningar i kommunal regi. Däremot är det utmaningar kopplat till lagstiftning, ansvarsfördelning med mera vilket gör detta komplicerat. Strategier för dagvatten vore önskvärt som ett framtida planeringsunderlag.

KOMMUNAL DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Kommunen är skyldig att ordna vattenförsörjning i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön. Kommunen ansvarar således för vattenförsörjning för befintlig eller blivande bebyggelse under förutsättning att bebyggelsen består av minst ett antal hushåll, enligt domar och praxis cirka 15–30 hushåll, och/eller att det finns ett behov av vatten och avlopp för att skydda miljön eller människors hälsa. Kravet kan aktualiseras även vid färre fastigheter.

Enligt lagen om allmänna vattentjänster ska kommunen:

1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och

2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän VA-anläggning.

Med verksamhetsområde avses det geografiska området där tjänster för dricksvatten och avlopp, så kallade VA-tjänster, allmän VA-anläggning har ordnats. Det som ska levereras är dricksvatten för normal hushållsanvändning, Den som äger denna anläggning benämns VA-huvudman. VA-huvudmannen har inget ansvar enligt lagen att leverera vatten för industriella ändamål.

De kommunala dricksvattenanläggningarna försörjer 70 procent av kommunens invånare och baseras uteslutande på grundvatten. I kommunen finns enbart mindre isälvsavlagringar, varav Börstilsåsen är den största och mest vattenförande (se karta). I Norrskedika finns en kompletterande vattentäkt till Östhammars vattentäkt.

Tillgången på dricksvatten i kommunen är generellt mycket begränsad. Strategisk plan för att säkra såväl nuvarande som framtida vattenförsörjning är under framtagande. Stora investeringar är nödvändiga för att säkerställa en god vattentillgång för de nuvarande invånarna i kommunen och för att möjliggöra för inflyttning.

I vattenförsörjningsplanen för Östhammar kommun från 2018 konstateras att:

- Behovet av vatten inom tätortsområdena går jämnt upp eller överskrider tillgången inom området redan nu eller inom kort.
- Behovet inom de större tätortsområdena, eventuellt undantaget Gimo, överskrider tillgången inom kommunen i framtiden även om de utvecklingsbara resurserna utreds och bekräftas.
- Eventuellt kan konstgjord grundvattenbildning möjliggöra att behovet för Gimo kan tillgodoses lokalt även i framtiden.

För Österbybruk och Alunda har en lösning för vattenförsörjningen kommit till stånd i och med att en överföringsledning för vatten anlagts från vattentäkten via Örbyhus till Österbybruk och vidare till Alunda som bedöms kunna försörja 5500 personer och verksamheter totalt för de båda orterna. Parallellt med detta har en utredning gjorts för vilka konkreta åtgärder som är möjliga för ökad kapacitet för vatten och avlopp till Östhammar och Öregrund. I utredningen har en förstudie för möjligheten att anlägga en eventuell avsaltningsanläggning gjorts samt grundvattenutredningar. Dessa utgör ett viktigt underlag för kommunen och i beslutsfattandet kring framtida investeringar. Gimo har fortfarande kapacitet för nya anslutningar till det kommunala VA-nätet.

För att skydda vattentäkter kan vattenskyddsområden inrättas med restriktioner (vattenskyddsföreskrifter) för vad som får göras. Knappt hälften av vattentäkerna i kommunen är skyddade genom vattenskyddsområde och för flera vattentäkter finns behov av revidering av befintligt vattenskyddsområde och tillhörande vattenskyddsföreskrifter. Gästrike Vatten arbetar övergripande med att ta fram strategi och prioritering för inrättande och revidering av vattenskyddsområden generellt i koncernen och för alla bolag.

Ett hot mot vattenförsörjningen är avsaknaden av redundanta vattenförsörjningssystem. I Östhammars kommun saknas reservvattentäkter eller alternativa ledningar in i kommunens vattenledningsnät och därför är vattenförsörjningen betydligt mer sårbar för andra yttre risker. Avsaknaden av reservvatten är något som bör beaktas i den framtida planeringen.

GRUNDVATTEN

I kustområdet där jordtäcket som regel är tunt förekommer grundvatten framförallt i berggrunden. Det finns områden med salthaltigt grundvatten, lämningar från perioden då hela Uppland var täckt av hav. Risken att stöta på saltvatten är störst i kustnära områden och i djupa, borrade brunnar. Om uttaget av grundvatten överstiger grundvattenbildningen kan det i områden med tunna jordlager leda till att saltvatten tränger in i uttagsbrunnarna. Bevattningsförbud vid torrperioder på sommaren är vanligt förekommande i hela kommunen på grund av begränsningarna i grundvattentillgången.

Grundvattnets karaktär påverkas av berggrund och jordarter. Som regel är grundvattnet i kommunen kalkrikt. Halterna innebär inte några hälsorisker, men kan ge tekniska problem i vattenförsörjningssystemen.

ENSKILD VATTEN- OCH AVLOPPSHANTERING

Ungefär 7 000 fastigheter inom kommunen har enskild vatten- och avloppshantering. Vattenförsörjningen sker som regel via borrade brunnar. Kvaliteten på, och utformning av avloppsanläggningarna varierar.

Inventering av befintliga enskilda avlopp pågår. I samband med inventeringen ställs krav på åtgärder för de avlopp som inte följer dagens krav. Inventering av enskilda avlopp i områden som ligger runt Östhammarsfjärden-Granfjärden och Sandikafjärden-Hargsviken pågår. Fjärdarna är känsliga, har redan en hög näringsbelastning och en ekologisk status som kräver åtgärder vilket gör det angeläget att bristfälliga avlopp åtgärdas. Delar av bebyggelsen runt de känsliga fjärdarna ligger i områden som på längre sikt kan prioriteras för utbyggnad av kommunalt VA.

Inventeringsområden prioriteras utifrån närheten till känsliga vattenförekomster och där problem ur hälsoskyddssynpunkt uppkommit eller sannolikt kan uppkomma. Bristfälliga avlopp kan sprida smitta till intilliggande dricksvattenbrunnar eller till vatten där människor vistas eller badar. Utsläpp av näringsämnen från enskilda avlopp bidrar också till övergödningen av vattendrag, sjöar och hav (se karta sid 84 där vattenstatus styr högre krav).

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Bebyggelseutvecklingen måste anpassas efter möjligheterna att skapa en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning och en säker hantering av avloppsvatten. Vattenförsörjningen ska prioriteras framför andra typer av resursutnyttjande inom områden som är viktiga för dricksvattenförsörjningen. Bebyggelseutvecklingen måste också ske med hänsyn till dricksvattentillgångarna. Kommunalt VA ska utvecklas i tätortsnära lägen med högt bebyggelsetryck.

Med vattenförsörjningsplan från 2018 samt VA-plan som bakgrund så kommer kommunen att arbeta med flera nödvändiga åtgärder för en hållbar VA-försörjning i kommunen.

Kommunen ska bjuda in till en långsiktig samverkan med omkringliggande kommuner för att utreda möjligheterna att öka mängden grundvatten i Uppsalaåsen med konstgjord grundvattenbildning från Dalälven för att möta behovet på lång sikt.

En förstudie om lokalisering för intag till ett avsaltningsverk för kustnära tätorter (Öregrund, Östhammar, samt eventuellt Forsmark och Hargshamn) har utförts under 2021 och vidare ställningstaganden kommer att tas under de närmsta åren. Kommunen ska också bjuda in till en samverkan med omkringliggande kommuner och verksamheter kring möjlighet att samarbeta kring etableringen och nyttjandet av ett eventuellt avsaltningsverk.

En planerad grundvattenutredning för Börstilsåsen

genomförs för närvarande för att utreda om de behov som finns i befintliga och planerade planer och exploateringar kan hanteras till dess ett avsaltningsverk är på plats.

Östhammars Vatten har en pågående grundvattenutredning för att utreda om Gimo kan försörjas lokalt med konstgjord grundvattenbildning i framtiden.

Inbjudan för samverkan med näringsliv och Räddningstjänst om struktur och riktlinjer för tekniskt vatten (berör t.ex. släckvatten, sprinkler, processvatten mm) om struktur och riktlinjer för tekniskt vatten (berör t.ex. släckvatten, sprinkler, processvatten mm) ska ske i framtiden.

Ett antal strategier för den enskilda VA-försörjningen föreslås också. Kommunen ska ta fram riktlinjer för hur enskild dricksvattenförsörjning (och avloppslösningar) för permanentboende och fritidshus ska hanteras nu och i framtiden (förtätning, bedömning av tillgång mm), ta fram riktlinjer för enskild försörjning för husdjur och bevattning, samt arbeta aktivt tillsammans med verksamhetsutövare, byalag, samfälligheter, lantbrukare, vattenråd m.fl. för att behålla sötvattenbalansen inom kommunen för att undvika framtida problem med saltvatteninträngning (våtmarker mm).

Förutom detta så ska kommunen i handläggning av lov för enstaka bebyggelse i områden som enligt SGU:s karteringar över uppskattad grundvattentillgång visar mindre än 1 eller 2 hushåll/hektar ställa höga krav på intyg om tillräcklig mängd vatten genom till exempel krav på provborrning. Det är även viktigt att anpassa tomtstorlekarna möjliggöra tillräckliga skyddsavstånd mellan vattentäkter och avloppsanläggningar.

Hållbara och långsiktig VA-lösning måste alltid utredas vid etablering av bebyggelse som inte bedöms kunna anslutas till kommunalt VA. Källsorterat avlopp ska prioriteras. Etablering av ny, sammanhållen bebyggelse ska utvecklas med gemensamt vatten och källsorterat avlopp och vatten- och avloppsfrågorna ska regleras i detaljplan.

Genom att prioritera källsorterat avlopp utanför det kommunala verksamhetsområdet ökar möjligheterna att återvinna näringsämnen. Eget omhändertagande ska ersätta latrinhämtning.

Kommunen ska som en fortsättning på underlaget från VA-planen arbeta fram en åtgärdsplan där prioriteringar för utbyggnaden av det kommunala VA-nätet ska klargöras. Reservvattentäkter ska också pekas ut som en del i att trygga en hållbar vattenförsörjning.

Kommunen ska sträva efter lokalt omhändertagande (LOD) av dagvatten med målet att uppnå en hållbar dagvattenhantering.

En fortsatt översyn av vattenskyddsområden i kommunen kommer att genomföras. Det kan även bli aktuellt att skapa nya vattenskyddsområden för större enskilda vattentäkter för att säkerställa god vattenkvalitet. Det är en liten del av den bebyggelse som föreslås i planförslaget som ligger inom vattenskyddsområde, men för denna bebyggelse ska särskilda riktlinjer tas fram för att skydda grundvattentäkterna vid till exempel brand.

FORTSATT PLANERING

- Dagvattenpolicy

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Bebyggelseutvecklingen ska styras av tillgången på dricksvatten.
- Kommunalt VA ska utvecklas i tätortsnära lägen med högt bebyggelsetryck.
- I områden med enskild VA-försörjning får etablering av nya bebyggelsegrupper eller komplettering av befintliga bara ske om det finns långsiktigt hållbara förutsättningar för VA-försörjning.
- Om enskild dricksvattenförsörjning ska ske genom lokalt uttag av grundvatten bör områden och/eller tomter vara tilltagna på sådant sätt att tillräcklig grundvattenbildning sker i området/på tomten.
- Tomtstorlekar bör anpassas för att möjliggöra tillräckliga skyddsavstånd mellan vattentäkter och avloppsanläggningar (enskilt vatten och avlopp).
- God vattenstatus ska vara utgångspunkten för enskilda avloppslösningar. Kretslopp och resurshushållning ska prioriteras.
- Tillståndsplikt ska införas för nya vattentäkter i områden där det råder brist på grundvatten.

ÖVERSIKT - RIKTLINJER FÖR AVLOPP OCH DRICKSVATTEN

Enligt miljöbalken ska avloppsvatten tas om hand så att inte olägenhet för hälsa eller miljön uppstår. Utsläpp av närings-ämnen från avlopp bidrar till övergödning av sjöar och hav. Bristfällig hantering kan också leda till spridning av smitta.

Kommunens har en skyldighet att ordna vatten och avlopp i ett större sammanhang om det finns behov med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljö, detta regleras i Lagen om allmänna vattentjänster (LAV).

Allmänna bestämmelserna för brukande av allmän vatten- och avloppsanläggning (ABVA) reglerar förhållandet mellan VA-abonnent inom kommunalt verksamhetsområde för VA. VA-huvudman i Östhammars kommun är Östhammar Vatten.

Anläggningslagen innehåller regler för gemensamma avloppsanlägg ningar. Regler för enskilda avlopp finns i förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Produktion och distribution av dricksvatten ska uppfylla kraven i bland annat Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten.

KÄLLSORTERING AV AVSLOPPSVATTEN FRÅN ENSKILDA AVLOPP

Källsortering av avloppsvatten från enskilda avlopp innebär att toalettavfall separeras från avloppsvatten som kommer från bad, disk och tvätt.

Toalettavfall innehåller stora mängder näring som lättare kan återanvändas från separerade system.

Exempel på lösningar är vakuumtoaletter och torrtoaletter av olika slag, men även spolande toaletter kopplade till en sluten tank.

Beslut om vatten och avlopp

Miljöbalken reglerar miljöfarlig verksamhet (MB 9 kap.). Lagen ger en kommun möjlighet att upprätta och anta särskilda föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön. Östhammars kommun har antagit och tillämpar lokala skyddsföreskrifter för bland annat utsläpp av avloppsvatten och andra aktiviteter som kan påverka yt- och grundvatten (Dnr 2001KS941).

Kommunen har även möjlighet att föreskriva anmälningsplikt för befintliga grundvattentäkter och tillståndsplikt för nytillkommande inom angivna områden (MB 9 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- I detaljplanelagda områden krävs tillstånd för alla typer av avloppsanordningar, även sådana som enbart hanterar bad-, disk- och tvättavloppsvatten.
- För enskilda avlopp gäller hög skyddsnivå i närheten av vattenförekomst, både vid kust och vid ytvatten, vilket innebär högre krav på avloppsrening.
- I detaljplanelagda områden är det förbjudet att rena avloppsvatten från vatten- toalett i en markbaserad avloppsanläggning. (Dispens kan lämnas om det går att visa att anläggningen inte skapar risk för olägenhet från miljö- och hälsoskyddssynpunkt.)
- Toaletter som ansluts till en sluten tank får ha en spolmängd på högst en liter per spolning.
- Att inrätta en förmultningstoalett, eltoalett eller torrtoalett med latrinkompostering kräver anmälan.
- Följande aktiviteter som kan påverka yt- och grundvatten kräver också särskild anmälan:

- Lagring av oljeprodukter, lösningsmedel, vägsalt och liknande produkter som kan förorena ytvattentäkt eller grundvattentäkt.
- Installation av värmepump för utvinning av värme ur mark, ytvatten eller grundvatten.

- I områden med begränsade grundvattentillgångar har kommunen för avsikt att föreskriva anmälningsplikt för befintliga grundvatten täkter och tilllståndsplikt för nytillkommande.

Beslut om dagvattenutredning

Ansvaret för att ta hand om dagvatten regleras bland annat i lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Verksamhetsområde för dagvatten ska inrättas om dagvattnet behöver avledas med hänsyn till människors hälsa eller miljön, i befintlig eller planerad samlad bebyggelse. Det ska avledas och renas eller tas omhand så att olägenheter för människors hälsa eller miljön inte uppkommer (MB 9 kap.).

Om det av miljö- eller hälsoskäl finns behov av särskilda dagvattenåtgärder vid detaljplanering av sammanhängande bebyggelse utanför kommunalt VA-område kan kommunen kräva planbestämmelser för dagvattenhanteringen (PBL 2 kap. och 4 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Dagvattnet ska omhändertas så nära källan som möjligt. Takdagvatten, vatten från gång- och cykelvägar och annat rent dagvatten bör avledas till angränsande naturområden, helst i många olika punkter utan att blandas med förorenat dagvatten.
- Dag- och dräneringsvatten ska inte ledas till spillvattenledning där det finns dagvattenledningar.
- Dagvattensystemet ska utformas så att skadliga uppdämningar vid kraftiga regn kan undvikas.
- Vid nyexploatering ska dagvattenlösningar utformas så att minsta möjliga flöde passerar vidare till befintliga dagvattennät. Avrinningen från en tomt eller ett markområde bör inte öka efter exploatering. Följande riktlinjer kan ge vägledning:

- Naturlig infiltration, fördröjning och avrinning ska tas tillvara och andelen hårdgjorda ytor minimeras.

- Flerskiktade grönområden/-stråk, gärna med barrinslag, ska om möjligt avsättas för öppen transport och infiltration. Bygg nader placeras med fördel i högre och grönytor i lägre stråk.

- Där hårdgjorda ytor krävs ska avrinningen så långt möjlighet ske till anslutande grönytor.

- Behovet av att avskilja föroreningar i dagvatten från vägar och parkeringsplatser ska beaktas och specifika riktlinjer och regler ska tas fram för särskilt känsliga områden, exempelvis vattenskydds områden.

- Omålade förzinkade ytor och koppar är exempel på material som ska undvikas vid nybyggnation för att reducera tillförseln av föroreningar till dagvattnet.

Vattenplanering

MÅLBILD 2040

Kvaliteten på yt- och grundvattnet har förbättrats med hjälp av en långsiktig strategi för verksamheter som påverkar kvaliteten i grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten. Ett välfungerande samarbete har etablerats mellan kommun, brukare, markägare och verksamhetsutövare. Vattenförsörjningen prioriteras framför annat resursutnyttjande.

Östhammars kommun har en lång kuststräcka och flera mindre sjöar och vattendrag. Det finns sju huvudsakliga avrinningsområden (se sid 82). Allt som händer inom avrinningsområdet kan påverka vattenkvaliteten.

Större delen av kommunens yta avvattnas via vattendrag som så småningom når kusten. Undantaget är området runt Österby-Dannemora (inklusive Film och Morkarla) som via Vattholmaån och Fyrisån avvattnas till Mälaren. Delar av Uppsala, Tierps och Norrtälje kommuner ingår i avrinningsområdena i Östhammars kommun.

Kartan på sid 146 redovisar aktuell status i kommunens vattenområden. Bedömningen är att den ekologiska statusen är måttlig i flertalet av dem, enligt bedömningskriterierna i EU:s vattendirektiv. Det innebär att åtgärder måste sättas in för att nå god ekologisk status. Bland annat måste fortsatt planering och utveckling ta hänsyn till möjlig vattenpåverkan och ske på ett sätt som inte försämrar vattenkvaliteten.

SJÖAR OCH VATTENDRAG

Sjöarna är som regel grunda och naturligt näringsrika. Alla är påverkade av sjösänkningar, framförallt genomförda under 1800- och 1900-talet. Sänkningarna gjordes för att vinna mer odlingsmark, men har också en gödande effekt som påskyndar den naturliga igenväxningen. Det syns genom att sjöarna ofta har en riklig övervattensvegetation av vass eller säv. I de grundaste sjöarna uppstår ofta syrebrist under vintern. Det kan leda till att fisk och andra vattenlevande organismer dör. Flertalet sjöar bedöms ha måttlig ekologisk status som innebär att åtgärder behöver sättas in för att uppnå god ekologisk status.

I de rinnande vattendragen är det ovanligt med strömmande partier. Landskapet är flackt, men bristen på strömsträckor är också ett resultat av utdikning och av att strömmande partier tagits i anspråk för att driva kvarnar och kraftverk.

Kvarnar och dammar är en del av vårt kulturarv, men blir vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur i rinnande vatten. Intressena är ofta möjliga att kombinera (se sid 62).

Drygt 70 procent av vattendragens längd är påverkade av rensning, dikning, uträtning och i vissa fall av kulvertering. Effekten är att vattnet rinner av snabbare, sjöarna grundar upp och våtmarkernas utbredning minskar. Naturliga processer som fångar upp näringsämnen i vattnet får sämre möjlighet att verka, vilket innebär att större mängder näring följer med i ytvattenflödena mot havet. En snabbare avrinning påverkar också grundvattenbildningen på ett negativt sätt. Den ekologiska statusen klassas som måttlig i huvuddelen av vattendragen.

HAVSVATTEN

Havet längs kommunens kust är en del av Östersjön, ett innanhav med stort tillrinnings område. Vattenutbytet med Nordsjön är begränsat, vilket leder

till att det salta vattnet späds ut. Salthalten är lägre än i egentliga havet och avtar mot norr. De flesta vattenlevande arter mår bäst i antingen sött eller salt vatten. Det är bara ett mindre antal arter som kan fördra Östersjöns bräckta vatten. Detta gör Östersjön till en känslig marin miljö. Många arter lever på gränsen för vad de kan klara av låg eller hög salthalt, beroende på om de är söt- eller saltvattenarter.

Det begränsade vattenutbytet med Nordsjön är i sig en stressfaktor som ytterligare späds på genom att det finns ett stort antal föroreningskällor runt Östersjön, inte minst genom att många områden i de sydliga delarna av Östersjön är mycket tätbefolkade. Historiskt har tillförseln av näringsämnen, men också miljögifter, varit mycket stor. De södra delarna är kraftigt övergödda och under långa perioder saknas syre i bottenvattnet. Det har resulterat i bottendöd som sprider sig mot norr.

Situationen i Östhammars kustområde är i stort bättre än i de sydliga delarna av egentliga Östersjön. I vattnen längs Upplandskusten förekommer drygt ett 50-tal olika fiskarter, både salt- och sötvattensarter, exempelvis mört, löja, gärs, brax, björkna, sutare, ruda och id. Här finns även skrubbskädda, piggvar, strömming och sik.

De yttre och öppnare områdena har en god vattenomsättning och förhållandevis låga näringsnivåer. Lokalt är förhållandena sämre, framförallt i innerfjärdar med låg vattenomsättning. Detta gäller exempelvis Östhammarsfjärden, Granfjärden och Sunnanöfjädern, som utöver landhöjningen och den naturliga bakgrundsbelastningen också belastats med näringsutsläpp från bebyggelse och areella näringar under många år, så att fosfor lagrats i bottensedimenten. Dessa innerfjärdar växer igen och det finns områden med döda (syrefria) bottnar.

Utvecklingen är ogynnsam eftersom innerfjärdarna och grunda vikar längs kusten har en stor betydelse som lek- och uppväxtområden för många fiskarter, exempelvis sik, gös, abborre och gädda. I flera av de grunda vikarna finns kransalger, viktiga som skydd för fiskrom och yngel. Området kring Kallriga erbjuder goda uppväxtbetingelser för sik och Östhammarsfjärden för gös, abborre och gädda.

Den ekologiska statusen i en stor del av kustområdet har klassats som måttlig. Det finns även områden med otillfredsställande ekologisk status vid Mjölkfjärden, Dragfjärden och Sandikafjärden. Östhammarsfjärden/Granfjärden har dålig ekologisk status. Åtgärder måste sättas in för att en god ekologisk status ska kunna uppnås i kustområdet. I vissa områden krävs kraftiga insatser.

Det finns många anspråk på kustområdet. Enligt en ny lagstiftning ska havsplaner tas fram för Sverige. Östhammars kommun ingår i den havsplan som ska tas fram för Bottniska viken. Havsplanen kommer att överlappa delar av översiktsplanen och verka parallellt med den.

Viktiga intressen att hantera i den fortsatta havsplaneringen redovisas i avsnitt IV Hänsyn. Runt totalförsvarets riksintresse Influensområde för Rotens skjutfält finns ett område med behov av särskild hindersfrihet för att Försvarsmakten ska kunna genomföra samövning med flygförband.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Att planera för god vattenkvalitet, tillräcklig tillgång till och en bra användning av vatten är viktig frågor för en kommun och för den kommunala planeringen. Dessa frågor behandlas i delar under Teknisk försörjning, vatten- och avlopp. Problemen med övergödning har skapats genom många års utsläpp av kväve och fosfor till sjöar, vattendrag och kustmiljöer. Övergödningen kan motverkas genom att avloppsvatten renas på ett tillfredsställande sätt, både i de kommunala avloppsreningsverken och i enskilda avloppsanläggningar.

Gödningseffekterna kan också motverkas genom att våtmarker skapas, eftersom våtmarkerna binder en del av den växtnäring som finns i vattnet. Viktigt är också att se till så att lantbruksföretag har tillräcklig lagringskapacitet för sin gödselhantering.

En ökning av trafik och båtliv kan också ge ökad påverkan på vattenmiljön. För att skapa förutsättningar för ett miljövänligt båtliv behövs säkra tankställen och välplanerade brygg- och hamnanläggningar. Det måste vara enkelt att lämna avfall, tömma toalettankar och tvätta/bottenbehandla båtar på ett sätt som begränsar påverkan på vattenmiljön. En kartläggning av kommunens värdefulla marina miljöer kan ge ett viktigt underlag för miljöanpassad placering av nya båtbryggor och småbåtshamnar.

En bättre vattenkvalitet skapas bäst genom samarbete mellan offentliga och privata krafter, eftersom alla brukare, markägare eller verksamhetsutövare påverkar vattenresurserna. Kännedomen om hur vattnet flödar i landskapet har stor betydelse för riskbedömning och åtgärder.

Utöver de egna utvecklingsstrategierna finns både nationella och internationella lagar och överenskommelser att ta hänsyn till. Både Vattendirektivförordningen och Havsplaneringsförordningen har betydelse för kommunens planering och utveckling.

REGLER OM VATTENPLANERING

Alla länder i Europa arbetar sedan år 2000 med en gemensam vattenpolitik. Den styrs av ramdirektivet för vatten (EG/2000/60). Det vilar på två grundpelare: att värna ett naturligt växt- och djurliv i vatten och att säkerställa tillgången på rent vatten för dricksvattenproduktion. Direktivet har införts i svensk lagstiftning via miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen.

Vattendelegationerna i Sverige beslutar om miljökvalitetsnormer för vatten. Normerna uttrycker den kvalitet en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt. Alla Sveriges vatten skulle ursprungligen ha nått god status 2015. Nu gäller 2021 eller som längst 2027 för de vatten som hade otillfredsställande status 2015, förutom Östhammarsfjärden som har ännu större utmaningar och därför fått kravet god ekologisk status till 2039. Miljökvalitetsnormerna är ett styrinstrument som den kommunala planeringen ska ta hänsyn till.

2014 antogs särskilda regler för hushållning med havsområden, med samtidiga förändringar i miljöbalken och plan- och bygglagen. En särskild förordning om havsplanering (SFS 2015:400) infördes 2015. Havsplaner ska upprättas för havsområdena Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Arbete med att upprätta dessa planer pågår. Regeringen får besluta om förbud eller begränsningar för verksamhet inom ett område med havsplan. Havsplanerna ska ge vägledning till myndigheter och kommuner när de prövar hur ett havsområde kan användas. De kom mer därmed att verka parallellt med ÖP.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta fram en fördjupad översiktsplan för kusten.
- Identifiera verksamheter som påverkar vattenkvaliteten i grund vatten, sjöar, vattendrag och hav.
- Identifiera viktiga biologiska och kulturella värden längs sjöar, vatten-drag och längs kusten.
- Följa arbetet i de vattenråd som finns inom kommunen.
- Erbjuda mottagning av toalettavfall vid större hamnanläggningar.
- Skapa möjlighet att tvätta båtar på ett miljöanpassat sätt.

Kemisk status i hav, sjöar, vattendrag och

Teckenförklaring

Kemisk status hav, sjöar och vattendrag

- Uppnår ej god kemisk status
- Uppnår ej god kemisk status

Kemisk status grundvatten

- God kemisk grundvattenstatus
- Otillfredställande kemisk grundvattenstatus

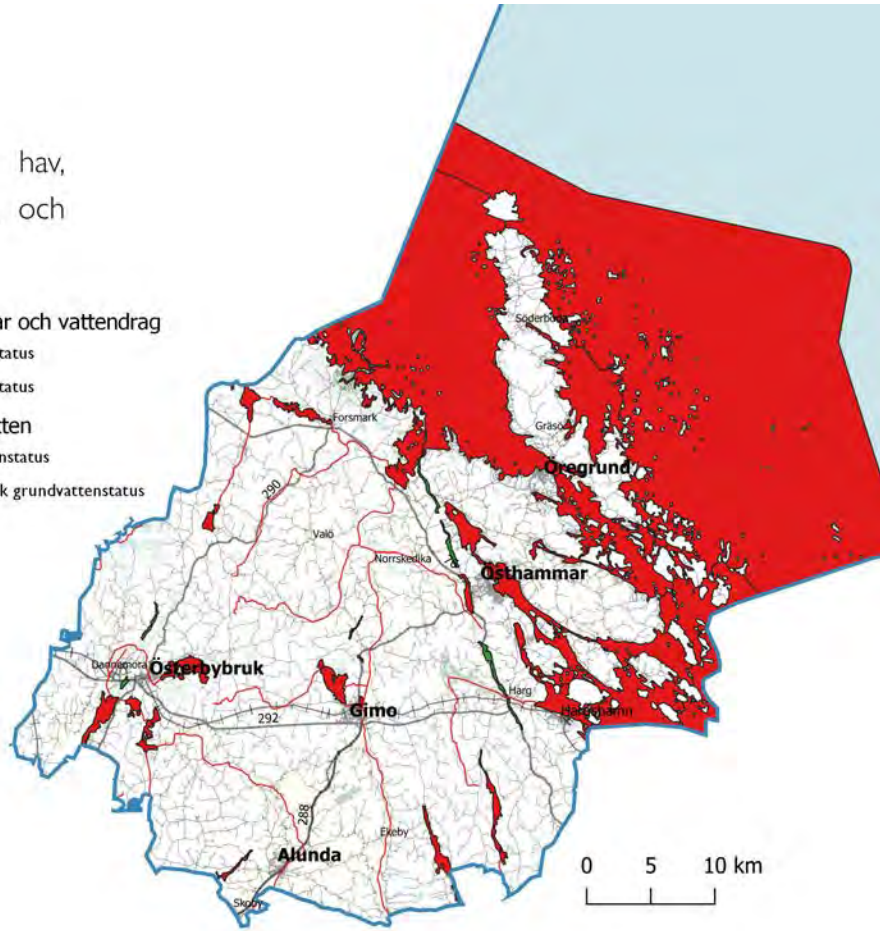

Ekologisk status i hav, sjöar och vattendrag

Teckenförklaring

- God status
- Måttlig status
- Otillfredställande status
- Dålig status
- God status
- Måttlig status

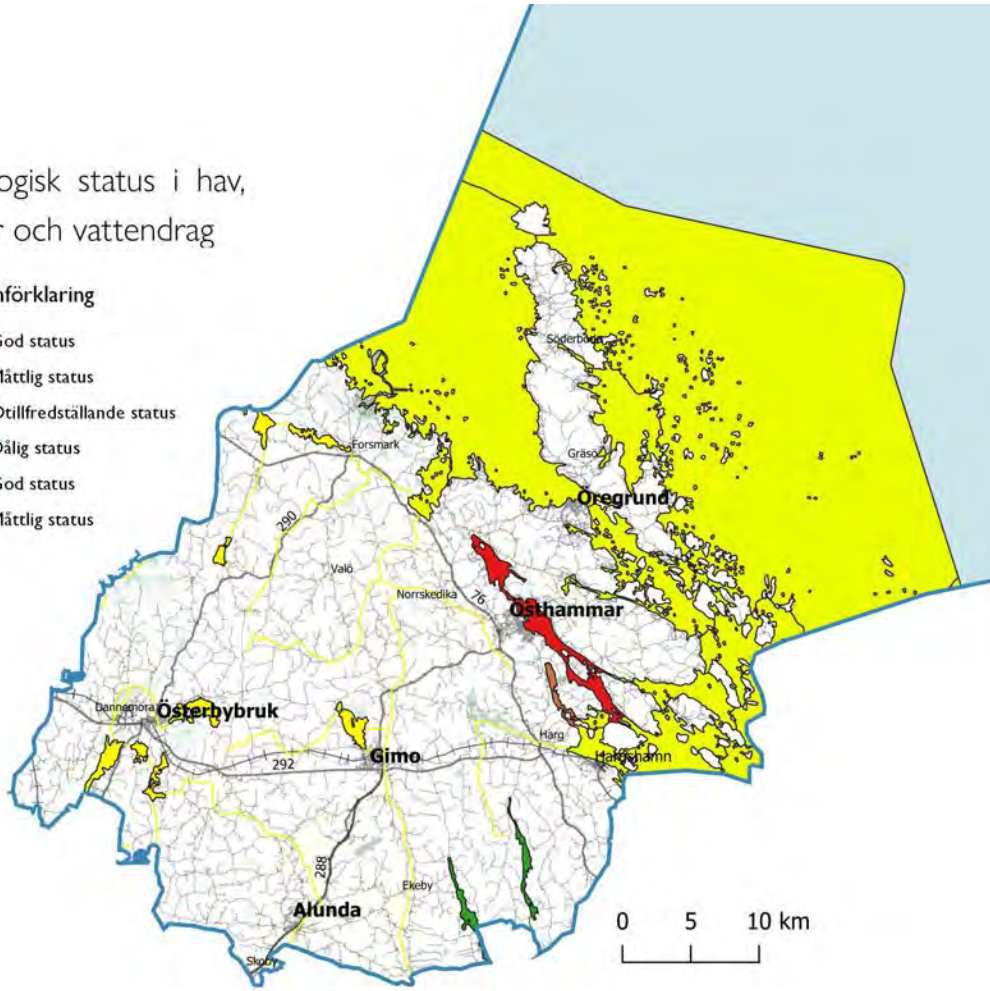

Vattenvård och vattenplanering

Kommunen har ansvar för att miljökvalitetsnormerna följs (MB kap. 5) och också ett ansvar för att se till så att det vid beslut om bygglov och planer finns underlag som belyser väsentliga miljökonsekvenser (MB 1 kap. och 6 kap.). Detaljplaneläggning och bygglovsprövning ska bland annat ta hänsyn till möjligheterna att förebygga vattenföroreningar (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid plan- och bygglovsärenden, och annan utveckling som kan påverka vattenområden, ska hänsyn tas till påverkan på grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten.
- Påverkan på vattnets status i relation till miljökvalitetsnormerna ska alltid utredas. Det ska särskilt klargöras om en åtgärd berör grunda kustmiljöer, det vill säga för vattenvården särskilt känsliga miljöer.
- Där utredningsområde är utpekat på vattenskyddsområde ska exploatering undvikas. Vid undantag ska rätt åtgärder sättas in.
- Vattenuttag ska vara långsiktigt hållbara. För att bedöma förutsättningarna för hållbar vattenförsörjning ska vattentillgången per hektar jämföras med tätheten på bebyggelsen.
- I jordbruksbygd ska det finnas en skyddszon kring dricksvattenbrunnar gentemot plöjd mark och beteshagar.
- Kustområdet ska generellt undantas från etablering av gruppstationer. Havsbaserad vindkraft är inte lämplig med hänsyn till en känslig landskapskaraktär.

Näringslivsutveckling

MÅLBILD 2040

Östhammars kommun har ett livskraftigt näringsliv som skapar arbetstillfällen både för boende i kommunen och i regionen. Fler företag har valt att etablera sig i kommunen. Arbetsmarknaden är diversifierad och nya tjänsteföretag finns i både tätorterna och på landsbygden.

Det privata näringslivet svarar för cirka 70 procent av sysselsättningen i Östhammars kommun. Totalt finns omkring 2 500 företag. Av dem är huvuddelen, cirka 1 900, enmans företag. De stora och medelstora företagen är få. Energiproduktion, tillverkning och mineralutvinning är de dominerande branscherna.

Sandvik Coromant i Gimo och Forsmarks kraftgrupp i Forsmark är kommunens två största företag. De står för nästan 40 procent av sysselsättningen i privat sektor. Ett antal medelstora tillverkningsföretag, också de med stor betydelse för utveckling och sysselsättning (20 procent) finns i Hargshamn, Öregrund, Österbybruk och Östhammar.

De mindre företagen svarar för 40 procent av arbetstillfällena inom det privata näringslivet. Flera av dessa levererar varor och tjänster till de stora och medelstora företagen. De mindre företagen är också viktiga leverantörer av tjänster till kommuninvånarna, exempelvis inom handel, bygg och andra serviceområden. Järnmalmen har historiskt varit en viktig naturresurs i kommunen och regionens största malmfyndighet finns vid Dannemora. Driften vid gruvan återupptogs 2012, men lades ner igen 2015. I dagsläget finns det intressen att återuppta gruvdriften i Dannemora gruva.

GRÖNA NÄRINGAR

De gröna näringarna har fortfarande en förhållandevis stor betydelse i Östhammars kommun. Skogar med god produktivitet finns framförallt i de inre delarna av kommunen och där bedrivs ett mer storskaligt skogsbruk. Exempel på stora skogsägare är Bergvik, Sveaskog och Hargs bruk.

I huvuddelen av kommunen ligger odlingsmarkerna som gläntor i skogslandskapet. Många lantbruksföretag äger både jordbruksmark och skogsmark och skogsbruket ger därför betydelsefulla inkomster även för jordbrukare i kommunen.

De bästa odlingsförutsättningarna finns i Alundaområdet, men det finns lantbruksföretag spridda över hela kommunen. Strukturomvandlingen inom jordbruket har resulterat i att gårdarna blivit färre och större. Svårbrukad mark har lämnats att växa igen, men fortfarande finns en aktiv lantbrukarkår och många företag är inriktade på mjölk- och köttproduktion.

Utöver inkomster från skogsbruk klarar många lantbruksföretag sin överlevnad genom att erbjuda kompletterande tjänster, exempelvis snöröjning och landskapsvård. Det finns även ett spirande intresse för matturism i mindre skala.

Jordbruket bidrar till att upprätthålla många av kommunens landskapsvärden: landskapskaraktären såväl som viktiga natur- och kulturmiljövärden (se jordbruksmark).

FISKE

Yrkesfisket har inte längre någon stor betydelse för näringsliv och sysselsättning i kommunen, men hela kuststräckan ingår i ett område av riksintresse för yrkesfiske (se sid 104). År 2021 finns i Östhammars kommun 6 registrerade båtar för yrkesfiske och tio

personer med yrkesfiskelicens. Yrkesfisket är småskaligt, kustnära och främst inriktat på fiske efter strömming, sik, abborre, gös och gädda. Öregrund fungerar som huvudhamn för fisket och där finns också ett förädlingsföretag för fisk och skaldjur.

Vid Kustlaboratoriet i Öregrund bedriver SLU forskning om fiske och fiskbestånd. Vattenbruk med fiskodling finns inte i någon större omfattning. Liksom i resten av landet ökar fisketurismen.

TURISM

Utbudet av natur- och kulturaktiviteter i Östhammars kommun lockar många turister. Antalet gästnätter och dagbesök är över 900 000 per år (HUI). Flest kommer på sommaren och många kommer från närliggande landskap, framförallt Uppland, Stockholm, Gästrikland och Dalarna. De utländska besökarna kommer främst från Tyskland, Nederländerna och Norge. Besöksnäringarna sysselsätter drygt 500 personer.

Forsmark lockar allra flest besökare, både när det gäller affärsturism och privatturism. Många besöker kärnkraftverket och slutförvaret för låg och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR).

De uppländska bruken är viktiga besöksmål och är utpekade som profilområden i Visit Roslagens strategi för utveckling av besöksnäringen. En ny strategi är i framtagande för Norrtälje, Östhammar och Österåkers kommun. Här finns välbevarade, historiskt intressanta miljöer och konferensanläggningar.

Kust- och skärgårdsområdet lockar också många besökare. Det finns anläggningar som erbjuder camping och enklare former av övernattning, men också anläggningar med hotellstandard. Det största antalet gästövernattningar sker på campingplatserna. I anslutning till anläggningarna finns möjlighet att hyra båt, kajaker, fiskeutrustning och cyklar. En hel del besökare bor också hos släkt och vänner som har fritidshus i området.

I skärgården finns många fina naturhamnar. Besökande som kommer med båt har dessutom tillgång till gästhamnar i Östhammar och Öregrund.

Exempel på årliga evenemang som lockar många är Festival Östhammar, Roslagsloppet och båtfestivalen, Badortsdagarna i Öregrund, Konstsafari, Konstpåsk, Konstveckan på Gräsö, Eldfesten i Österbybruk, Knutmasso i Gimo, Ordfestivalen i Östhammar och guidade turer och teaterföreställningar på bruken.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En positiv utveckling i företagen är positivt för Östhammars kommun eftersom det ger jobb och ett bra utbud av kommersiell service och tjänster. Omvänt är en positiv utveckling i Östhammars kommun positivt för företagen. Om kommunen kan erbjuda en god boendemiljö och locka till utveckling så ökar företagens kundunderlag och möjligheter att rekrytera arbetskraft med rätt kompetens. Det finns en vinst med detta och starka skäl för tät samverkan mellan kommun och näringsliv. Kommunens ambition är att efterfråga och ta hänsyn till näringslivets behov.

Målsättningen är att årligen få nya företag att flytta hit och att klättra på nationella listor som värderar villkoren för lokalt näringsliv och företagande. Det är angeläget att kommunen kan erbjuda goda etableringsförutsättningar.

Kommunen måste kunna erbjuda industrimark till både nya och befintliga företag, det måste finnas detaljplanelagd mark för handelsverksamhet, kontor, verkstäder och övrig industri. På landsbygden är det viktigt att bebyggelseutvecklingen sker med hänsyn till lantbruksföretagens behov. I tätorterna är det viktigt att anpassa centrumutvecklingen för att skapa bästa möjliga förutsättningar för en livskraftig handel (se bebyggelseutveckling sid 29).

Östhammars kommun har ett myndighetsuppdrag gentemot en del verksamhetsutövare. Det kan i vissa fall vara svårt att på egen hand tolka lagstiftning och andra regler. Företagen ska få stöd för att sätta sig in i och förstå vad olika bestämmelser och myndighetskrav innebär på ett praktiskt plan. Östhammars kommun strävar efter att ge ett gott och korrekt bemötande i all myndighetsutövning.

Marknadsföring är en viktig del i allt företagande. Eftersom Östhammars kommun är en liten marknad och många företag är små kan samverkan ge stora fördelar. Många företag samverkar i företagarföreningar och Östhammars kommun samarbetar med dessa och/eller enskilda företag.

Gemensamma, utåtriktade aktiviteter kan lyfta fram kommunala värden. Värdskap och uppsökande verksamhet kan få större genomslag än annonser.

Natur- och kulturmiljövärdena har stor betydelse för att locka turister och andra besökare till kommunen. Attraktionskraften kan öka om det lokala näringslivet i samverkan med kommunen utvecklar boende, service och aktiviteter som drar nytta av dessa värden. Sådan samverkan utvecklas bland annat inom ramen för verksamheten i turistbolaget Visit Roslagen där kommunen är delägare.

Musikevenemang eller andra fritids- och kulturaktiviteter som lockar många besökare kan också förstärka den positiva bilden av kommunen och underlätta för företagens utveckling inom områden som turism, boende och handel. Nöjda kunder blir i sin tur ambassadörer för både kommunen och för de lokala företagen. Samarbetet mellan företagen på kommunens olika orter behöver stärkas, och en vi-känsla skapas.

Visionen i den regionala utvecklingsstrategin för länet är ett gott liv i en nyskapande och hållbar kunskapsregion med internationell lyskraft. Östhammars kommun kan och vill bidra, genom att utveckla det lokala företagsklimatet och delta i satsningar på att utveckla en god infrastruktur. Detta gäller inte bara gods- och persontransporter, utan även den digitala infrastrukturen.

En bra infrastruktur stärker kopplingen till övriga regionen och möjligheterna till arbetspendling. Expansionsplanerna i Uppsala (70 000 nya jobb till 2050-talet) och Arlanda (35 000 nya jobb) skapar stora möjligheter för Östhammars kommun.

Det är också viktigt att främja entreprenörskap och nyföretagande lokalt, bland annat genom att skapa kontaktytor mellan ungdomar och företag.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Skapa planberedskap för ny industriell verksamhet.
- Skapa ett brett utbud av tomtmark för boende, kontor och handel i serviceorterna.
- Förbättra bemötandet mellan olika aktörer
- Skapa nätverk och gemenskap.
- Ge stöd åt kompetensutveckling.
- Ta hänsyn till de gröna näringarna..
- Utveckla natur- och kulturmiljövärden samt boenden, service och aktiviteter riktade till besökare i samverkan mellan kommunen och det lokala näringslivet.

Social utveckling

MÅLBILD 2040

Det är tryggt att bo i Östhammars kommun. Kommuninvånarna har tillgång till utbildning och omsorg på lika villkor och av god kvalitet. Ett basutbud av samhällsservice, lättillgänglig närnatur och enklare idrottsanläggningar finns på alla tätorter. Det sammantagna serviceutbudet är tillgängligt med hjälp av väl utbyggda kollektivtrafikförbindelser mellan olika orter. Tillgången till fritidsaktiviteter och ett rikt kulturutbud som ger stimulans och social tillhörighet är god tack vare ett gott samarbete mellan kommunen, näringslivet och ett aktivt föreningsliv.

En god social utveckling i linje med nationella, regionala och lokala mål förutsätter att människor känner sig trygga och har likställda möjligheter att delta i samhällslivet. Det är viktigt att den fysiska tillgängligheten är god, även för personer med funktionsvariationer. Exempel på trygghetsskapande faktorer är att det finns tillgång till samhällsservice av god kvalitet, i form av vård, omsorg och utbildning.

Lika viktigt är samhällsklimatet, det vill säga att människor behandlar varandra med respekt och upplever att de har möjlighet att påverka samhällsutvecklingen.

Östhammars kommun har en väl utbyggd samhällsservice. På alla serviceorter finns tillgång till särskilda boenden, barnomsorg och grundskolor. Oavsett boendeort har alla kommuninvånare också möjlighet att få stöd i sitt eget hem via hemtjänst och/eller hemsjukvård. En viktig utgångspunkt för kommunens stödinsatser är att bemötandet ska vara respektfullt. Stöd och omsorgsverksamheten ska utgå från individens behov. Även undervisningen ska ske på ett individanpassat sätt.

Både barnomsorg och skola arbetar med attitydfrågor och ett aktivt arbete pågår med att förebygga och motverka mobbning. Attitydfrågor diskuteras också regelbundet på alla kommunens arbetsplatser. Östhammars kommun är finsk förvaltningskommun vilket innebär att den finsktalande befolkningen har rätt att använda finska i kontakterna med kommunen. Kommunen ska erbjuda förskoleverksamhet och äldreomsorg på finska till dem som har sådana önskemål.

Tydlig information om viktiga beslutsprocesser, och etablerade kanaler för den som vill ställa frågor till politiker eller lämna förslag och synpunkter, är exempel på åtgärder som syftar till att stärka människors möjligheter att få inflytande och påverka den lokala utvecklingen. Andra initiativ är möjligheterna för invånarna att bilda lokala utvecklingsgrupper eller delta i/nominera representanter till kommunala pensionärsrådet, rådet för funktionsnedsatta och kommunens ungdomsråd.

Av stor betydelse för folkhälsan är att det i Östhammars kommun finns särskilt goda förutsättningar för aktiviteter i naturen. Här finns lättillgänglig natur, men också storslagen natur som erbjuder möjligheter till jakt, fiske, båtliv, vandring, skidåkning, skridskoåkning, fågelskådning och bad.

Det finns också ett rikt utbud av fritidsaktiviteter Föreningslivet spelar en viktig roll för utbudet inom både fritids- och kulturområdet. En stor del av kommunens kultur- och fritidssatsningar kanaliseras till olika föreningsaktiviteter. Många av de samlingslokaler och sport- och fritidsanläggningar som finns i kommunen drivs av föreningar med kommunalt stöd. Biblioteken som finns i alla serviceorter fungerar också som viktiga mötesplatser för kultur och folkbildning.

Den fysiska planeringen och kommunens arbete med miljöfrågor har betydelse för både invånar nas trygghet och folkhälsan. Strävan är att skapa sunda och säkra inomhus- och utomhusmiljöer. Viktiga redskap är kommunens egna miljömål, samhällets lagstadgade krav på tillgänglighet och kommunens egen tillgänglighetspolicy.

Folkhälsa

Det övergripande nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. De mest relevanta målområdena utifrån planeringsperspektiv är:

- Delaktighet och inflytande i samhället.
- Ekonomiska och sociala förutsättningar.
- Barn och ungas uppväxtvillkor.
- Miljöer och produkter (hänger samman med nationella målen för Natur & miljö, Bebyggelse och Ekonomi).
- Ökad fysisk aktivitet (hänger samman med nationella målen för Natur & miljö.

Kommunen ska också i den fysiska planeringen och genomförande av bostäder, infrastruktur och arbetsplatser verka för att alla grupper i samhället ska få goda förutsättningar för att bo och leva. Detta genom att till exempel:

- Skapa förutsättningar för blandade bostäder för att möta olika gruppers behov och resurser.
- Bygga infrastruktur med trygga passager för gång- och cykel och öka tillgängligheten för fotgängare och cyklister i och mellan orterna.
- Arbeta för att underlätta pendling via kollektivtrafik, gång- och cykel mellan hem och arbetsplats.
- Kartlägga vilka platser i kommunen som känns otrygga och verka för att göra dessa tryggare genom t.ex. belysning, siktförbättring m.m.
- Prioritera plogning och sandning av gång- och cykelvägar vintertid längs med viktiga stråk till arbetsplatser.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En god livskvalitet bidrar till en god folkhälsa. Genom att reducera miljöstörningarna, bjuda in till delaktighet och inflytande, erbjuda ett tryggt boende, god barn- och äldreomsorg, utbildning av god kvalitet och fritidsaktiviteter som ger stimulans och social tillhörighet kan kommunen bidra till att skapa förutsättningar för ett gott liv.

En trygg boendemiljö skapas genom att den fysiska planeringen slår vakt om värdefulla miljöer, särskilt beaktar behoven av säkra trafiklösningar och minimerar olika miljö- och hälsorisker. En förutseende planering bidrar till att skapa god tillgång till platser i barnomsorg, skola och äldreboenden.

Föreningslivet har en central roll i arbetet med att skapa en meningsfull fritid. Medborgarnas intressen och engagemang formar vilka aktiviteter och verksamheter som finns tillgängliga för olika åldersgrupper. Genom samverkan och dialog med föreningslivet kan kommunala resurser för kultur- och fritidsaktiviteter kanaliseras på ett sätt som ger bästa möjliga utbyte för alla. En tillgänglig biblioteksverksamhet skapar förutsättningar för att tillgodose invånarnas behov av bildning, eget skapande och kreativa möten.

Kommunen kan genom sin planering också bidra till att skapa förutsättningar för både föreningsdrivna och individuella aktiviteter genom att prioritera rätt anläggning på rätt plats. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt behoven av extra satsningar för att ge människor med begränsade ekonomiska resurser eller funktionsvariationer möjlighet att komma

ut i naturen. Lättillgänglig närnatur och enklare idrottsanläggningar, till exempel gräsplaner och promenadstråk, ska finnas i alla serviceorter.

Specialanläggningar kan inte finnas överallt, men ska kunna nås från alla orter med kollektivtrafik. I Gimo finns förutsättningar för att utveckla ett större sport- och fritidsområde i anslutning till gymnasiet och befintliga sportanläggningar.

Gimo är med sitt läge mitt i kommunen lätt att nå med buss. Kultur- och fritidsaktiviteter är tillväxtfaktorer. Genom att erbjuda ett rikt utbud av kultur och upplevelser ökar möjligheterna att locka nya invånare, investeringar och företag. De kulturella aktiviteterna kan bidra till att marknadsföra kommunen. Kulturen blir en dörröppnare.

I samband med planläggning och andra viktiga beslut ska kommunen värna om att det finns en bred representation av erfarenheter längs med processerna för att ge chans till påverkan och delaktighet. Medborgardialog ska vara en viktig del i arbetet och kommunen ska beakta att mindre resursstarka grupper och minoriteter får göra sig hörd under dialogskedet.

Barn och unga

I hela den kommunala verksamheten har kommunen en skyldighet att ta hänsyn till barnperspektivet. FN:s konvention om barnets rättigheter antogs 1989 och den 1 januari 2020 blev barnkonventionen lag i Sverige. Lagen innebär att konventionens artiklar får högre status som svensk lag. Det åläggs ett större ansvar på till exempel lokala myndigheter och beslutsfattare att tillämpa barnkonventionen så att den får ett större genomslag vid bedömningar och ärenden som berör barn.

Konventionen slår bland annat fast att barn ska räknas som fullvärdiga medborgare. Inget barn får diskrimineras och alla barn har rätt till utveckling. Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn och varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barn med fysiska eller psykiska funktionsvariationer har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv. Barn har rätt till lek, vila och fritid.

Barnkonventionen består av 54 artiklar som ska läsas som en helhet. Förenta Nationernas kommitté för barnets rättigheter har sammanfattat barnkonventionen i fyra grundprinciper, artikel 2, artikel 3, artikel 6 samt artikel 12. Dessa grundprinciper är en del av kommunens policy, se under utvecklingsstrategier.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

I Östhammars kommun ska hela barnkonventionen och särskilt de fyra grundprinciperna genomsyra alla anställdas och förtroendevaldas utövande.

De fyra grundprinciperna är:

- Artikel 2: Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras
- Artikel 3: Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa
- Artikel 6: Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling
- Artikel 12: Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn och varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barn med fysiska eller psykiska funktionsvariationer har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv. Barn har rätt till lek, vila och fritid. Mer finns att läsa i: Policy samt riktlinjer för Östhammars kommuns arbete och beslut som påverkar barn.

All kommunal verksamhet ska analysera barnets bästa i förhållande till beslut som direkt eller indirekt påverkar barn före beslutet fattas. Beslutet ska alltid utföras i skenet av barnkonventions fyra grundprinciper. Detta innebär att beslut som påverkar barn ska föregås av en prövning av barnets bästa enligt kommunens policy. För att underlätta prövningen har kommunen tagit fram mallar och ett utbildningsmaterial, som är fritt att använda för alla medarbetare och politiker inom kommunen.

Alla barn och ungdomar i grundskoleåldern har skolplikt som också innebär rätt till utbildning. Ett viktigt kommunalt uppdrag är att utveckla skolverksamhet och skolmiljöer på ett sätt som passar alla individer. Moderna och stimulerande lärmiljöer ska utvecklas för att nå en ökad måluppfyllelse och en trygg och likvärdig skola och förskola. Arbetet ska bedrivas utifrån viktiga samhälleliga mål för jämställdhet, jämlikhet och integration. Tillgången till gymnasie- och vuxenutbildning har hög prioritet för att stimulera unga människor till fortsatta studier – en viktig framtidsfaktor.

Äldre över 65 år

Andelen 65-åringar och äldre uppgår i Östhammars kommun till ca 26 procent medan genomsnittet för riket är ca 23 procent (2016). Medelåldern i kommunen är ca 45 år jämfört med rikets ca 43 år (2016).

Östhammars kommun har antagit en äldreplan för åren 2018-2022 som ligger till grund för arbetet med äldre i kommunen. Äldreplanen har som syfte att beskriva hur kommuninvånarna som är 65 år och äldre ska kunna leva ett gott liv – det goda livet som äldre och fungerar som ett övergripande dokument för kommunens viljeinriktning och ambitioner i frågan.

Det goda livet innebär att ta vara på de erfarenheter och kunskaper som förvärvats genom livet och att känna sig trygg, uppleva gemenskap och delaktighet i samhället. Alla ska kunna vara självständiga individer som har möjligheter till att göra egna val utifrån egna intressen, önskemål och behov.

Åldrandet är mycket individuellt och något generellt mönster existerar inte. Inte heller finns någon specifik förmåga som försämras hos alla. De äldre i samhället är ingen enhetlig grupp. Det finns stora skillnader i behov, möjligheter och önskemål.

Det övergripande målet med äldreplanen är att de äldre i Östhammars kommun ska uppleva ökad trygghet, ökat välbefinnande och ökad delaktighet. Läs mer i: Äldreplan 2018 - 2022

UTVECKLINGSSTRATEGIER

- Se till att det är enkelt att komma i kontakt med kommunen.
- Tillse att information från kommunen är lättillgänglig och lätt att förstå.
- Säkerställa att information finns på flera olika språk.
- Underlätta möjligheterna för invånarna att ta del av digitala tjänster.
- Tillse att en dialog skapas mellan nämnder och kommuninvånare inför genomgripande förändringar.

Jämställdhet

Människor ska ha möjlighet att utvecklas utifrån sina egna förhoppningar och inte styras och begränsas av stereotypa föreställningar om kön. Kön spelar roll och det är därför viktigt att beakta

jämställdhetsaspekter när vi ser på våra kommunala verksamheter, för att kunna ge en jämställd medborgarservice och vara en drivkraft för ett jämställt samhälle. Det handlar om att medvetandegöra och jämställa livsvillkoren för alla i vår kommun.

Trots framsteg på jämställdhetsområdet, existerar jämställdhet ännu inte i verkligheten. Sociala, politiska, ekonomiska och kulturella ojämlikheter mellan könen lever kvar, till exempel i form av löneskillnader, politisk underrepresentation, skillnader i hälsa och skolresultat.

Ojämlikheterna beror på sociala konstruktioner som, med grunden i stereotypa föreställningar om kön, förekommer i familjelivet, utbildningen, kulturen, media, arbetslivet och samhällsorganisationen. Det finns därför många områden där det är möjligt att agera och genomföra förbättringar.

Genom vår närhet till befolkningens vardagsliv är kommunen en av de politiska nivåer som har bäst förutsättningar att såväl bekämpa ojämställdhet som att förhindra att den blir bestående. Vi kan arbeta för ett samhälle som är både formellt och reellt jämställt.

Som arbetsgivare finns exempelvis möjlighet att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden och som servicegivare har kommunen möjlighet att erbjuda en jämställd samhällsservice som speglar individers behov oavsett kön.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Östhammars kommun har i sin strategi för jämställdhetsintegrering enats kring tre gemensamma utgångspunkter för arbetet med jämställdhet. Dessa är:

1. Samhället är ojämställt,

2. Kvinnor och män har olika livsvillkor på grund av kön,

3. Att avskaffa stereotypa uppfattningar om kön och att aktivt arbeta med jämställdhetsfrågor är avgörande för att uppnå jämställdhet.

Fokus för jämställdhetsarbetet är kommunens samtliga verksamhetsområden med utgångspunkt i de befintliga prioriteringarna utifrån KF-mål, nämndmål, verksamhetsplaner osv.

Arbetet ska ske genom att relevanta nyckeltal och statistik ska presenteras könsuppdelad. När statistiken visar att kvinnors och mäns situationer skiljer sig åt i något avseende måste orsakerna till detta analyseras, åtgärdas och rapporteras.

När statistiken visar att kvinnors och mäns situationer skiljer sig åt i något avseende ska orsakerna till detta analyseras, åtgärdas och rapporteras. Sannolikheten för att detta ger pluseffekter för hela nyckeltalet är stort.

Genomfört arbete skall rapporteras i ordinarie verksamhetsberättelse inför årsredovisning. Kommunfullmäktige ansvarar årligen för uppföljning av genomfört arbete och den rapportering som kommunstyrelsen koordinerar och sammanfattar.

Integration

Integration bygger på våra demokratiska värderingar, det vill säga alla individers rätt att delta i samhället på lika villkor när det gäller bland annat utbildning, arbete, kulturliv och fritid, oavsett etniskt ursprung och kulturell bakgrund. Det nationella målet för integrationspolitiken i Sverige är att alla ska ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

I Östhammars kommun är utgångspunkten att alla människor är en tillgång. Det är bara tillsammans som vi kan skapa ett inkluderande lokalsamhälle. En mångfald av bakgrunder och erfarenheter skapar en möjlighet att bredda våra perspektiv och samlade kulturella och språkliga kompetenser.

Inom många kommunala verksamheter, vid berörda myndigheter och inom det civila samhället pågår

idag en rad olika initiativ på integrationsområdet i Östhammars kommun. Engagemang, projekt och aktiviteter har ökat i omfattning de senaste åren i och med det ökade flyktingmottagande som följde av Lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Det är centralt att kommunens intensifierade samverkan med civilsamhället och den interna samverkan mellan kommunens verksamheter fortgår och betraktas som en naturlig del av ordinarie verksamhet.

En nära samverkan med Arbetsförmedlingen, som har det huvudsakliga statliga ansvaret för individens etablering de första två åren, är en förutsättning för flera kommunala verksamheter. Därutöver förutsätts en god och nära samverkan med bland andra Migrationsverket, Region Uppsala, Länsstyrelsen Uppsala län, det lokala näringslivet och övriga kommuner i länet.

En god integration bidrar till individens, kommunens och regionens utveckling.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunen ska i enlighet med den regionala överenskommelsen för Uppsala län 2019-2022 arbeta för att både på egen hand samt samordna olika aktörer i arbetet med att integrera och etablera nyanlända och asylsökande i kommunen. Tre områden som är extra viktiga inom detta är: bosättning och mottagande, arbete och utbildning samt hälsa. Östhammars kommun har också antagit en policy och strategi för integration som fastslår några gemensamma ställningstaganden för kommunen. Dessa är:

- Öppenhet: Vi arbetar aktivt och proaktivt för ett öppet och tolerant lokalsamhälle.
- Engagemang: Vi arbetar engagerat för att skapa ett lokalsamhälle som får alla invånare att känna sig välkomna i kommunen.
- Ansvar: Vi tar alla ansvar för integrationen i Östhammars kommun och våra verksamheter berikas med nya kompetenser.
- Tillsammans: I samverkan över förvaltnings-, myndighets- och sektorsgränserna verkar vi varje dag för en långsiktigt hållbar integration.

Läs mer i: Policy och strategi för integration i Östhammars kommun.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Utveckla tillgången på fritidsaktiviteter.
- Stötta föreningsaktiviteter för olika åldersgrupper.
- Skapa förutsättningar för blandade boendeformer för att möta olika gruppers behov
- Öka tillgängligheten för människor med olika former av funktionsvariationer och begränsade ekonomiska resurser.
- Tillämpa ett barnperspektiv i den fysiska planeringen.
- Arbeta utifrån strategin om jämställdhetsintegrering.
- Ta till vara kultur och fritid som bidragande tillväxtfaktorer.
- Arbeta utifrån lagar samt regionala och lokala mål och ställningstaganden för att stärka integreringen och etableringen av nyanlända och asylsökande i kommunen.

Social hänsyn

Detaljplaneläggning och prövning av bygglov ska främja en från social synpunkt god livsmiljö. Den ska underlätta för människor med funktionsvariationer (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Tillgänglighetsfrågor ska beaktas vid planering av bebyggelse och infrastruktur.

Vid detaljplaneläggning ska:

- Allmänhetens tillgång till friluftsområden främjas, och då särskilt tillgången till tätortsnära grönområden.
- Stor vikt läggas vid aspekter som kan ge barn, äldre och personer med funktionsvariationer tillgång till en säker och stimulerande miljö, exempelvis lekplatser och säkra trafik miljöer med separerade gång- och cykelstråk.

KRAV PÅ SOCIAL HÄNSYN

Enligt plan- och bygglagen ska planeringen av mark och vatten främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden.

Miljöbalkens portalparagraf innehåller också krav på socialt långsiktig och god hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön.

Enligt socialtjänstlagen ska socialnämnden medverka i samhällsplaneringen vid utformningen av bostadsområden, offentliga lokaler, kommunikationer med mera.

Rekreation och friluftsliv

Många av områdena som är avsatta till skydd för naturvården har också stor betydelse för det rörliga friluftslivet. Det gäller i kustområdet men också i de stora skogsområdena runt sjön Vällen och våtmarksområdet Florarna. Här finns unika möjligheter till storslagna naturupplevelser i en förhållandevis ostörd miljö. Florarna har av Tierps kommun pekats ut som ett så kallat tyst område. Norrtälje och Uppsala kommuner har gjort motsvarande för skogsområden i anslutning till Vällen. I en av Naturvårdsverket nyligen genomförd översyn av riksintressen för friluftslivet har Florarna/Finnsjön och Öregrund-Gräsö skärgård beslutats som nya riksintresseområden, i samråd med Länsstyrelsen.

Upplandsstiftelsen har i samarbetet med länets kommuner skapat varumärket ”smultronställe i naturen” för att peka ut fina utflyktsmål. I Östhammars kommun är Gräsö gård, Kallerö, Rävsten, Aspbo, östra Tvärnö och Krutudden exempel på godkända smultronställen.

Upplandsstiftelsen bidrar på flera andra sätt till att utveckla möjligheter till rörligt friluftsliv. Rävstens stugby söder om Gräsö förvaltas av Upplandsstiftelsen och fungerar som en fin utgångspunkt för friluftsliv i skärgården. Upplandsstiftelsen står också bakom Upplandsleden som löper genom Östhammars kommun. Det finns flera pågående arbeten med att koppla ihop Upplandsleden med vandringsleder som löper genom andra län, både norrut och söderut.

Längs leden finns möjligheter till naturupplevelser i mer ordnade former. Det erbjuder även flera anlagda spårområden. Sju elljusspår för gång, löpning och skidåkning sköts av engagerade föreningar på olika orter.

Skridskoslingor plogas också på ett antal platser vid goda isförhållanden, av föreningar eller näringsidkare. De är mycket populära både för skridskoåkning och promenader. Mer erfarna skrinnare har fantastiska möjligheter att utforska isarna och naturen på kommunens större insjöar, innerfjärdar eller, under gynnsamma betingelser, i ytterskärgården.

Möjligheterna till bad är många eftersom allmänheten har god tillgång till både havs- och sjöstränder. Därutöver finns ett antal anlagda friluftsbad. Flertalet sköts av föreningar i samarbete med kommunen. Det finns också en privatägd anläggning, Berkingebadet.

Flera småbåtshamnar och gästhamnar skapar möjligheter för ett aktivt båtliv. Hamnarna drivs av föreningar. Större småbåtshamnar finns i Öregrund, Östhammar och Hargshamn. Flera fritidshusområden har också hamnanläggningar av betydande format. Ett antal öppna iläggningsramper finns också tillgängliga för småbåts ägare. Tömningsstationer för toaletta-fall från fritidsbåtar finns i Öregrund, Östhammar och Hargshamn.

Fiske är en populär fritidssysselsättning och det finns fiskemöjligheter både i kustområdet och i insjöarna. Det finns en generell rätt att fiska med handredskap, men också möjlighet att köpa fiskekort för nätfiske i vattenområden som förvaltas av fiskevårdsföreningar.

I kommunen finns också två golfbanor, två motorsportanläggningar och ett flertal skjutbanor. Vissa skjutbanorna ligger på mindre lämpliga platser: nära bebyggelse, vid större vägar och vid vattenskyddsområden. Detta bäddar för konflikter. Rimliga krav på stillhet och säkerhet ska kunna ställas. Bruket av blyammunition kan ge vattenpåverkan. Det finns därför anledning att utreda skjutbaneplatserna i kommunen.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

De höga natur- och friluftsvärdena i Östhammars kommun har stor betydelse för kommunens attraktivitet och möjligheter att locka nya invånare. Rätt förvaltade kan de på ett väsentligt sätt bidra till att

uppfylla kommunens egna och nationella och regionala miljömål och fritidspolitiska mål.

Här finns förhållandevis ostörda miljöer som bidrar med biologisk mångfald och ger unika möjligheter till storslagna naturupplevelser. Det finns också kulturpräglade miljöer som kombinerar höga natur- och fritidsvärden med höga kulturmiljövärden.

Beteckningen N i kartan över mark och vattenanvändning pekar ut ett antal sådana områden som särskilda värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap. I dessa områden ska natur-, kultur- och friluftsvärden prioriteras framför andra intressen.

En del områden har ett lagstadgat skydd, och tydliga regler för skötsel och markanvändning. För ett antal områden saknas närmare preciseringar av vad som behöver skyddas eller vårdas.

Därför finns behov av att ta fram en heltäckande strategi för hur grönstrukturens natur-, fritids- och kulturvärden ska förvaltas. Strategin behöver tydliggöra om det finns behov av kommunala reservat eller ytterligare, särskilda skydds- och skötselföreskrifter för viktiga arter och biotoper. Det finns också ett behov av att mer i detalj avgränsa olika värdeområden och att titta på behoven av kopplingar mellan gröna kilar för att få ändamålsenliga spridningskorridorer. Även i serviceorterna behövs länkar mellan parker och närnatur.

Behovet av att flytta/samlokalisera skjutbaneplatser på grund av negativ miljöpåverkan behöver också utredas. Ett område väster om Gimo, mellan väg 292 och järnvägen, har i kartan över framtida mark- och vattenanvändning pekats ut som ett möjligt område för lokalisering av störande fritidsverksamhet, VF. Även motorsportanläggningen vid Lunda redovisas med denna beteckning.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta fram en heltäckande strategi för förvaltningen av grönstrukturen.
- Identifiera kärnområden för aktivt bevarande och skapa länkar mellan dessa.
- Identifiera viktiga friluftsområden och främja allmänhetens tillgång till dem.
- Ta hänsyn till kända och beskrivna natur- och friluftsvärden och den biologiska mångfalden.
- Skapa gröna länkar mellan parker och närnatur i serviceorterna.
- Skydda, återställa och nyanlägga våtmarker.
- Om-/samlokalisera störande fritidsanläggningar (se vidare sid 33).

Hänsyn till natur- och friluftsvärden

Vid detaljplaneläggning, i ärenden om bygglov och vid byggnadsåtgärder som inte kräver lov, ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på ett sätt som tar hänsyn till natur- och kulturvärden (PBL 2 kap.). Se även sid 58-61, Naturvärden med förordnanden.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Exploatering av naturmark ska alltid föregås av naturvärdesinventering.
- Vid detaljplaneläggning eller andra åtgärder i eller i anslutning till områden som pekats ut som värdefulla i en samlad grönstruktur ska en utredning göras av hur åtgärden påverkar de beskrivna natur- och friluftsvärden. Vid påtaglig påverkan ska åtgärden tydligt konsekvensbeskrivas och möjliga alternativ undersökas.
- Allmänhetens tillgång till friluftsområden ska främjas. Åtgärder som kan försvåra ett ändamålsenligt utnyttjande av turist- eller rekreationsanläggning ska inte tillåtas.

IV.

HÄNSYN

RIKSINTRESSEN, VÄRDEN OCH ANDRA INTRESSEN

Avvägningar

Den kommunala planeringen ska bidra till en god hushållning med olika resurser och ta hänsyn till både allmänna och enskilda intressen. Områden som har betydelse för hela landet, så kallade riksintressen, är ett allmänt intresse som ska skyddas genom god planering. Planeringen ska också bidra till att miljöförhållandena blir säkra, hälsosamma och långsiktigt hållbara.

Den här avdelningen av översiktsplanen redovisar geografiska avgränsning av olika riksintressen, värden och kommunens intentioner när det gäller hänsyn och bevarande rubricerat **Intentioner**.

RIKSINTRESSEN

Riksintresseområden har normalt värderats som platser med stora bevarandevärda egenskaper. Områden som i kartan för den framtida mark- och vattenanvändningen föreslås för utveckling av olika slag har i största möjliga mån placerats på ett sådant sätt att få konflikter med riksintressen uppstår.

Riksintresset Högexploaterad kust från Arkösund till Forsmark är ett exempel på ett riksintresse som trots det ovanstående ofta hamnar i konflikt med utvecklingsområden. Detta beror på den stora geografiska utsträckningen som intresset berör. Konflikten hanteras främst genom att utvecklingsområden förläggs till platser med redan befintlig infrastruktur, för att minimera externa miljöpåfrestningar som området kan ge upphov till.

RIKSINTRESSEN SOM ÖSTHAMMARS KOMMUN BERÖRS AV

- Naturvård
- Friluftsliv
- Kulturmiljövård
- Natura 2000: fågel- och habitatdirektivet
- Kust och skärgårdsområde Arkösund till Forsmark
- Energiproduktion: vind
- Yrkesfiske: hav och hamn
- Värdefulla ämnen och material
- Slutförvaring av använt kärnbränsle och avfall
- Totalförsvar
- Väg, järnväg, luftfart och sjöfart.

SKYDDADE OMRÅDEN

Naturreservat, djur- och växtskyddsområden och områden med naturvårdsavtal är exempel på skyddade områden. Det finns många skyddade områden i kommunen. Dessa värderas högt och i översiktsplanen anses skyddade områden inte vara lämpliga för exploatering.

VATTEN

I Östhammars kommun finns en lång kuststräcka och många vattendrag. Dessa värderas högt av kommunen. Utvecklingsområden för bostäder, industrier och verksamheter pekas därför inte ut i kustens absoluta närhet.

Många vattendrag i kommunen har dålig status enligt miljökvalitetsnormerna (MKN) för vatten. Översiktsplanens påverkan på MKN för vatten beskrivs i översiktsplanens miljöbedömning i tillhörande miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Att minimera negativ påverkan på MKN för vatten är också en anledning till att översiktsplanen inte föreslår nyexploatering i kustens absoluta närhet.

Dricksvattenförsörjningen i kommunen sker till största del genom grundvattenupptag, för såväl den enskilda vattenförsörjningen som den kommuna-

la. Markens magasineringsförmåga i Östhammars kommun är dock väldigt begränsad jämfört med resten av länet. Det dricksvatten vi kan ta upp i vattentäkterna är därför värdefull. Vattentäkterna skyddas bland annat genom ett antal vattenskyddsområden. Ingen reservvattentäkt finns i kommunen.

Vattenskyddsområdena är områden där inga bostäder eller industrier ska tillkomma enligt översiktsplanens karta för framtida mark- och vattenanvändning. Detta eftersom intressena som ett vattenskyddsområde ska skydda - dricksvattenförsörjningen - är ett allmänt intresse som i Östhammars kommun överstiger eventuella exploateringsintressen. Detta gäller i hela kommunen och för alla vattenskyddsområden.

MILJÖBEDÖMNING

Till översiktsplanen hör en miljöbedömning. Även om stor hänsyn visats till riksintressen, skyddade områden och andra allmänna och enskilda intressen, så kommer ett genomförande av översiktsplanen medföra miljöpåverkan. Detta utreds och diskuteras i miljöbedömningen.

Till miljöbedömningen hör också en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). MKB:n beskriver effekter på miljön av de åtgärder i översiktsplanen som antas medföra en betydande miljöpåverkan.

För att särskilja detta kapitel från miljöbedömningen kan det sägas att *effekterna* på miljön av ett genomförande av översiktsplanen beskrivs i miljöbedömningen, medan *hänsynen som visats* för att effekterna ska bli så små som möjligt beskrivs i detta kapitel.

Riksintressen

Friluftsliv och kulturmiljövård

Översiktsplanen tolkar dessa riksintressen som intressen av bevarandekaraktär - det vill säga att det är positivt om områdena skyddas från exploatering. De flesta områden som föreslås för utveckling av bostäder, industrier och verksamheter placeras därför utanför riksintressena.

FRILUFTSLIV

Med friluftsliv avses i detta sammanhang vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling. Områden av riksintresse för friluftslivet har så stora värden på grund av natur och kulturkvaliteter att de är eller kan bli attraktiva för besökare från hela eller en stor del av landet eller utlandet. När det gäller områden som är av riksintresse för friluftslivet spelar förutsättningarna för naturupplevelser och friluftsverksamhet samt tillgänglighet för allmänheten stor roll. Värderingen hänger samman med hur stort och ostört ett område är och om natur- och kulturföreteelserna är särskilt attraktiva för en nationell publik, till exempel genom att området har tilltalande utsiktspunkter och utflyktsmål.

Två geografiska områden för riksintresse friluftsliv finns i kommunen: *Florarna och Finnsjön* och *Öregrund-Gräsö skärgård*. Florarna och Finnsjön skyddas av ett naturreservat och är inte ett område som föreslås för utveckling eller förändring i översiktsplanen.

Värdebeskrivningen för riksintresset Öregrund-Gräsö skärgård uppger att sådant som kan skada områdets värden till exempel är kalavverkning och upphörd hävd av kulturmarker. Även anläggandet av vindkraftverk, industrier och större bebyggelseområden riskerar att skada värdena. Översiktsplanen anger vissa utvecklingsområden inom riksintresset, men föreslår ingen förändring som kan likställas med riskerna angivna i värdebeskrivningen. Värdena i riksintresset bedöms därför bli oförändrade.

KULTURMILJÖVÅRD

Riksintresse för kulturmiljövården är ett urval av miljöer som ska representera hela landets 10 000-åriga historia, från stenålder till nutid. Områdena ska skyddas mot åtgärder som kan förstöra värdena. Områden som är av riksintresse för kulturmiljövården regleras i miljöbalken. Regler för tillämpning finns i plan- och bygglagen. Totalt finns 12 områden för riksintresset kulturmiljö inom kommunen.

Hela Österbybruk-Dannemora-området omfattas av riksintresse för kulturmiljövården. Uttryck för riksintresset inkluderar gruvmiljöerna, samlad småbebyggelse, herrgården, bruksmiljöerna och gårdar på spridda platser inom riksintresset. Översiktsplanen föreslår flertalet utvecklingsområden inom riksintresset. Ingen av områdena som pekas ut i översiktsplanen är inom eller i direkt anslutning till de individuella uttrycken som formuleras i riksintresset.

Övriga områden för riksintresse kulturmiljövård berörs inte av översiktsplanens föreslagna utvecklingsområden.

INTENTIONER

Riksintressen för kulturmiljövård och friluftsliv bidrar till attraktionskraften och därmed möjligheterna till utveckling i Östhammars kommun. Områdena har betydelse för bygdens identitet, den sociala sammanhållningen och möjligheterna att utveckla besöksnäringarna. Ambitionen är att ta till vara och upprätthålla dessa värden.

Riksintresset för friluftsliv ska ses som en resurs för kommunen och utvecklas för att främja ett starkt friluftsliv. Dessa friluftsvärden ska även tillgängliggöras för allmänheten genom goda kommunikationer och

vandringsleder.

Fyra av riksintressena inom kulturmiljövård bidar på ett väsentligt sätt till profil och karaktär i bruksorterna Gimo och Österbybruk och kuststäderna Öregrund och Östhammar. En restriktiv hållning ska tillämpas för ny bebyggelse i anslutning till dessa miljöer. Ambitionen är att föra in varsamhetsbestämmelser i nya detaljplaner och när detaljplaner ses över.

Kommande arbete med att ta fram ett kulturmiljövårdsprogram, fördjupad översiktsplan/strategi för kustområdet kommer att beakta behoven av avgränsningar och skyddsbestämmelser för kulturmiljövärdena av såväl riks- som regionalt och lokalt intresse. Intentionen är att aktuella bevarandevärden ska prioriteras vid lovgivning eller annan handläggning.

Riksintresse för friluftsliv och kulturmiljövård

Områden som är av riksintresse för friluftsliv och kulturmiljövården ska skyddas så att deras värden inte skadas eller förstörs.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid prövning av tillståndsansökningar och bygglov kontrollerar kommunen om ett riksintresse för friluftslivet och kulturmiljövård berörs och kan påverkas på ett betydande sätt.
- Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljöer av riksintresse ska konsekvensbeskrivas med avseende på områdets värden och karaktär. Möjliga alternativ ska undersökas.

Naturvård och Natura 2000

Riksintresse för naturvård och Natura 2000-områden och regleras i miljöbalken 3-4 kap. och av EU:s Fågeldirektiv samt Art- och habitatdirektiv. Syftet är att skydda områden mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Översiktsplanen tolkar dessa riksintressen som intressen av bevarandekaraktär - det vill säga att det är positivt om områdena skyddas från exploatering.

Syftet med Natura 2000-områden är att värna om naturtyper och livsmiljöer (så kallade habitat) för de arter som EU-länderna har kommit överens om är av gemensamt intresse för alla länder inom EU. Sverige måste se till att de naturtyper, växter och djur som finns i utpekade områden fortsätter ha en så kallad gynnsam bevarandestatus. Det innebär i stort sett att ”äng ska förbli äng”, att ”naturskog ska fortsätta vara naturskog” och att de arter som finns där ska fortsätta leva i livskraftiga bestånd. För alla Natura 2000-områden finns en bevarandeplan. Planen beskriver området, med särskild tyngdpunkt på de utvalda naturtyperna och arterna, samt ett långsiktigt mål för området och tänkbara hot. För att säkerställa naturvärden skyddas många Natura 2000-områden genom att staten bildar naturreservat eller skriver avtal med markägare.

I Östhammars kommun finns 18 områden som särskilt utpekats som riksintresse för naturvård. Många Natura 2000-områden (totalt 36) ingår som delområden.

NATURVÅRD

Flertalet geografiska områden för riksintresse naturvård finns i Östhammars kommun. Översiktsplanen föreslår utvecklingområden i ett av naturvårdsområdena: Gräsö-Singöområdet.

Värdebeskrivningen för Gräsö-Singöområdet anger att

> *områdets värden kan påverkas negativt om jordbruksdriften upphör eller genom tillförsel av näringsämnen och gifter i anslutning till landskapselement, ängar och på naturbetesmarker eller genom igenväxning, odling av skog eller energigrödor på jordbruksmark, täkt, dikning, användandet av området som recepient, bebyggelse eller annan form av exploatering.*

Bebyggelsen som föreslås i översiktsplanen är i liten exploateringsgrad och på platser som inte bedöms påverka landskapsvärdena negativt. Åker- och ängsmark förblir orörd.

NATURA 2000: FÅGELDIREKTIVET

Fem områden finns i Östhammars kommun: ett område i Florarnas naturreservat och fyra områden på öar i skärgården. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen på dessa platser.

NATURA 2000: HABITATDIREKTIVET

Huvuddelen av områdena ligger i kustområdet och skärgården. Enstaka platser i kommunens västra och sydöstra delar ingår också. Florarnas naturreservat ingår. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen på dessa platser.

INTENTIONER

Riksintresseområden för naturvård innefattar värden som bidrar till rikedomen av naturmiljöer i Östhammars kommun. Ambitionen är att ta till vara och upprätthålla dessa värden, ett viktigt led i arbetet med att utveckla kommunen och uppfylla lokala och nationella miljömål.

Flera riksintresseområden och Natura 2000- områden är helt eller delvis skyddade som naturreservat. I dessa fall finns föreskrifter som reglerar skötsel och markanvändning på ett sätt som syftar till att upprätthålla värdena. De värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap som redovisas i mark- och vattenanvändningskartan omfattar även Natura

2000-områden och riksintresseområden för naturvård som saknar skydd. I kommande arbete med att ta fram ett grönstrukturprogram (sid 61) och en fördjupad översiktsplan för kusten (sid 86) tas ställning till behoven av ytterligare skyddsförordnanden eller avgränsningar som kan behövas till skydd för dessa intressen.

Intentionen är att aktuella bevarandevärden ska prioriteras vid lovgivning eller annan handläggning av ärenden som kan påverka dessa områden, se sid 57. En restriktiv syn på ny bebyggelse gäller i riksintresset Gräsö-Singö, men undantag kan göras för allmänna anläggningar som har betydelse för turism och friluftsliv, se sid 49.

Högexploaterad kust - Arkösund till Forsmark

Riksintresset omfattar stora delar av kommunens östra delar. Hela havskusten och skärgården ingår. Hargshamn, Forsmark, Norrskedika, Öregrund och Östhammar ligger inom riksintresset.

Översiktsplanen föreslår flertalet utvecklingsområden inom riksintresset, koncentrerat till Östhammars och Öregrunds närhet. På grund av riksintressets stora omfattning kan utvecklingsområdena för dessa orter inte placeras på sådant sätt att områdena hamnar utanför riksintresset. Utveckling av befintliga tätorter bedöms dessutom vara förenligt med riksintressets intentioner, i och med att utvecklingen med stor sannolikhet inte kommer innebära påtaglig skada på värdena i kustområdet som riksintresset ska skydda. Ingen utveckling föreslås i direkt anslutning till själva kusten.

INTENTIONER

Tidigare lagstiftning gav kommunen ett ansvar för att tydliggöra gränserna för riksintresset. Det har skett genom beslut i Östhammars kommunfullmäktige. Riksintresset har avgränsats som området öster om väg 76 när det gäller handläggning av ärenden om bygglov och detaljplan. En grov avgränsning redovisas i karta på sid 99. Värdena i riksintresset bidrar på ett väsentligt sätt till Östhammars kommuns attraktionskraft.

Beteckningarna S och BT i mark- och vattenanvändningskartan redovisar områden för fortsatt bebyggelseutveckling i befintliga tätorter och småorter inom riksintresseområdet. Utvecklingen ska ske med hänsyn till natur- och kulturmiljövärden och möjligheterna att skapa hållbara system för vatten- och avloppsshantering, se sid 34-36.

Det ska även finnas möjlighet till fortsatt bebyggelseutveckling på landsbygden inom riksintresseområdet. Förutsättningar och villkor redovisas på sid 49. Utvecklingen ska i första hand ske i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper, med hänsyn till natur- och kulturmiljövärden och möjligheterna att ordna hållbara system för vatten- och avloppsförsörjning. Endast enstaka kompletteringar av fritidsbebyggelse kommer att tillåtas. Förutsättningar och villkor redovisas på sid 50.

Fortsatt utveckling kommer att tillåtas i befintliga områden för störande verksamheter kring Forsmarks kärnkraftverk och hamnen i Hargshamn, i områden som avgränsats med beteckningen VI i kartan över framtida mark- och vattenanvändning, se även sid 31 och 33. Eventuell påverkan på natur- och kulturmiljövärdena i riksintresseområdet ska alltid utredas och konsekvensbedömas för tillkommande verksamheter. Se även riksintresse anläggningar, sid 104.

Riksintressen naturvård

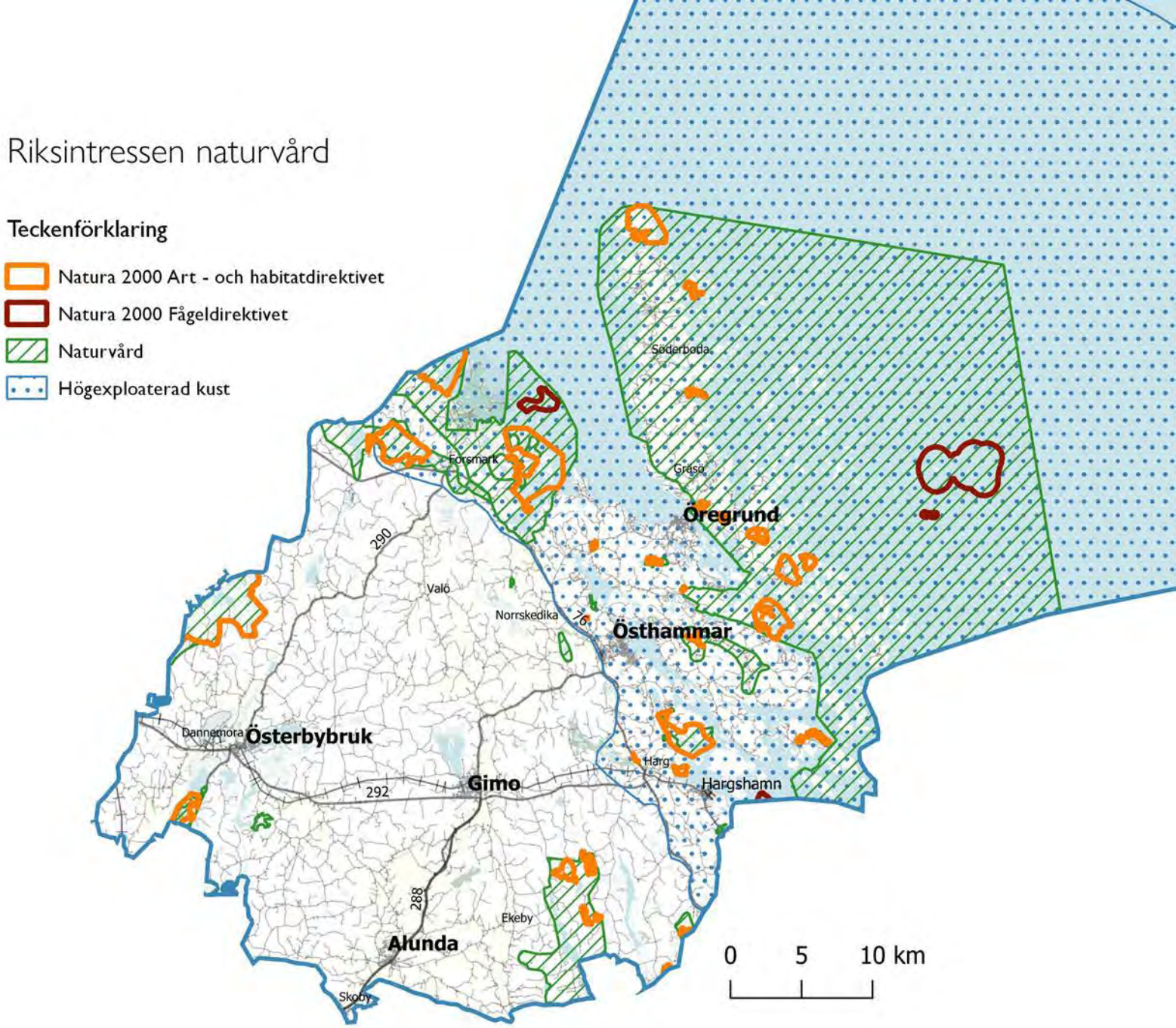

Riksintresse för naturvård och Natura 2000

Områden som är av riksintresse för naturvård eller ett Natura 2000-område ska skyddas så att dessa värden inte skadas eller förstörs (MB 2-3 kap., PBL 2 kap.).

Detaljplaneläggning, tillståndsgivning eller andra åtgärder som på ett betydande sätt påverkar miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd enligt miljöbalken. Det är länsstyrelsen som prövar om en åtgärd har betydande påverkan. Åtgärder kan tillåtas om områdets naturvärden även fortsatt får en gynnsam bevarandestatus. Åtgärder i eller utanför ett Natura 2000-område som kan riskera att medföra betydande negativa konsekvenser för miljön i området tillåts inte (MB 1-3 kap., 6-7 kap., PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid detaljplaneläggning och prövning av tillståndsansökningar och bygglov kontrollerar kommunen om ett riksintresse för naturvård eller ett Natura 2000-område berörs.
- Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i riksintresset ska konsekvensbeskrivas med avseende på områdets värden och karaktär. Möjliga alternativ ska undersökas (se även sid 57).
- All typ av verksamhet som sker inom ett Natura 2000-område ska konsekvensbedömas. Verksamhetsutövaren ska själv bedöma om det finns risk för att projektet kan skada naturmiljön och kräva tillstånd. Sökande rekommenderas att använda områdets bevarandeplan som underlag. Länsstyrelsen kan ge ytterligare råd och information. För Natura 2000-områden gäller detta även om detaljplaneläggningen i sig sker utanför området, men kan ge påverkan på arter eller livsmiljöer. Ett Natura 2000-område kan också vara skyddat med områdesskydd. Vid ny eller ändrad markanvändning krävs då dialog med och prövning av länsstyrelsen eller annan ansvarig myndighet (se även sid 57-61).

Riksintresse för Högexploaterad kust - Arkösund till Forsmark

Exploatering och andra ingrepp i miljön får bara komma till stånd om de kan genomföras utan att påtagligt skada natur- och kulturmiljövärdena i området. Begränsningar gäller för fritidsbebyggelse och för nytetablering av stora och miljöstörande industrianläggningar (MB 4 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Riksintresset har av Östhammars kommun tolkats som området öster om väg 76 när det gäller handläggning av ärenden om bygglov och detaljplan.
- Enstaka tillskott av hus för delårsboende tillåts endast i anslutning till etablerade fritidshusområden och med särskilda villkor (se även sid 50).
- En fortsatt utbyggnad av tätorterna och tillkommande helårsbostäder på landsbygden är förenligt med riksintresset. Påverkan på natur- och kulturmiljövärden prövas vid handläggning av planer och bygglov (se även sid 32, 57 och 64).
- Skärgårdsutveckling och etablering av allmänna anläggningar för turism och friluftsliv kan bidra till att upprätthålla eller förstärka värdena i riksintresset. Eventuell påverkan på värdena i riksintresset ska utredas vid prövning av sådana nya verksamheter.
- Kustområdet ska generellt undantas från etablering av gruppstationer för vindkraft (se även sid 73).

Energiproduktion, yrkesfiske, värdefulla ämnen och material och slutförvaring av använt kärnbränsle och avfall

Översiktsplanens tolkning av dessa riksintressen är att områdena som är av intresse lämpar sig för exploatering eller ianspråktagande av mark, för vissa bestämda ändamål (det ändamål som respektive riksintresse åsyftar).

Energiproduktion

Av riksintresse för energiproduktion är ett område i kommunen, utanför Forsmarks kust. Området är av typen *energiproduktion: vind*. Användningen av området för energiproduktion överensstämmer med förslagen i översiktsplanens karta för framtida mark- och vattenanvändning.

INTENTIONER

Riksintresse för vindbruk ska enligt kommunens uppfattning underordnas riksintresset i kust- och skärgårdsområdet och även näraliggande riksintresse för naturvård. I området finns en av de tätaste havsörnsstammarna i Sverige.

Yrkesfiske: Hav

Hela kuststräckan i Östhammars kommun är utpekad som ett riksintresseområde för yrkesfisket, och är en del av riksintresseområdet Bottenhavet. Inga insjöområden ingår. Fisket karaktäriseras av ett småskaligt kustfiske efter strömming, sik, lax, abborre, gös och gädda.

INTENTIONER

Omfattningen av yrkesfisket i Östhammars kommun är begränsat men har betydelse för skärgårdsutvecklingen. År 2014 fanns i Östhammars kommun 20 registrerade båtar för yrkesfiske och tio personer med yrkesfiskarlicens.

Kommunens uppfattning är att skalan på yrkesfisket inte innebär någon konflikt med riksintresse högexploaterad kust eller Gräsö-Singö. Närvaron av yrkesfiskare bidrar till en levande skärgård och att många av skärgårdens natur- och kulturmiljövärden kan upprätthållas. Planerade aktiviteter för att höja den ekologiska statusen i innerskärgården kan bidra till att upprätthålla områdets funktion för yrkesfiske.

Yrkesfiske: Hamn

En hamn i kommunen är av riksintresse för yrkesfisket: Öregrunds hamn. Hamnen bedöms kunna användas på samma sätt i framtiden och påverkas inte av översiktsplanens förslag för framtida mark- och vattenanvändning.

INTENTIONER

I Öregrunds hamn har ett kajområde reserverats för fiskebåtar som fortsatt ska möjliggöra yrkesfiske i Östhammars kommun.

Värdefulla ämnen och material

Ett område runt Dannemora är utsett till riksintresse på grund av fyndigheter av jänmalm och sulfidmalm.

Dannemora gruva har tidigare varit i drift och utvunnit material i området. Nu är gruvan nedlagd på grund av ekonomiska svårigheter, inte på grund av att fyndigheterna är uttömda. Intentioner på att gruvan kommer öppnas igen finns.

INTENTIONER

Östhammars kommun har en positiv inställning till utvinning av mineral i riksintresse för värdefulla ämnen vid Dannemora och ser det som angeläget att möjligheterna till brytning bibehålls. Området

ligger inom riksintresse för kulturmiljövården, men intresset av att utvinna mineral har överordnats kulturmiljöintressena i område VI vid Dannemora: område för utveckling av omgivnings påverkande verksamhet.

Intresse av drift vid Dannemora gruvor stärker ambitionen att bibehålla möjligheterna att använda och utveckla järnvägen av riksintresse mellan Österbybruk och Hargshamn.

Slutförvaring av använt kärnbränsle och avfall

Riksintresset syftar till att identifiera platser som kan komma att beröras av eventuella slutförvars anläggningar ovan och under jord, för förbindelsetunnlar där emellan samt för infrastruktur i anslutning till djupförvaret. I Östhammars kommun finns ett sådant område runt Forsmarks kärnkraftverk. Ingen annan användning föreslås i översiktsplanen på denna plats.

INTENTIONER???

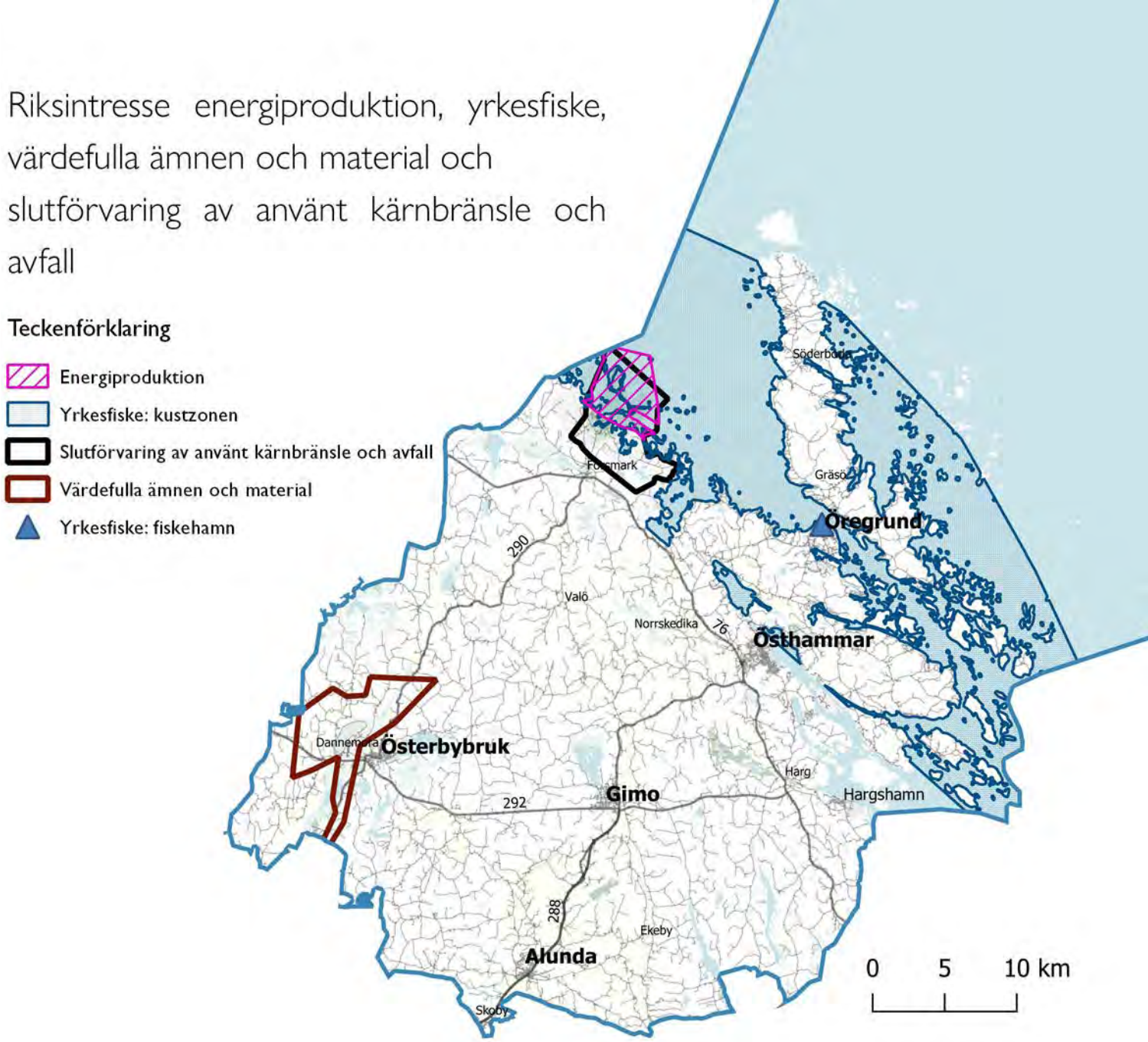

Totalförsvar

I Östhammars kommun har totalförsvaret fyra geografiskt bestämda riksintressen:

STOPPOMRÅDE FÖR HÖGA OBJEKT

De sydvästra delarna av kommunen berörs av stoppområdet. Syftet med stoppområdet är att inga höga objekt ska uppföras inom området. Definitionen på höga objekt är alla objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och alla objekt högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse. Uppförs sådana objekt inom stoppområdet uppstår påtaglig skada på riksintresset.

Stoppområdet infinner sig på grund av närheten till Uppsalas övningsflygplats i Ärna, Uppsala kommun.

I Östhammars kommun ligger bland annat Alunda och Österbybruk inom stoppområdet. Översiktsplanen förelår flera utvecklingsområden på dessa platser. För alla utvecklingsområden som berörs ges riktlinjen att inga höga objekt ska uppföras inom området. Påtaglig skada på riksintresset bedöms därför kunna undvikas.

INFLUENSOMRÅDE FÖR LUFTRUM

De sydvästra delarna av kommunen berörs av influensområdet. Influensområdet infinner sig på grund av närheten till Uppsalas övningsflygplats i Ärna, Uppsala kommun. Syftet är detsamma som för stoppområdet för höga objekt, med skillnaden att höga objekt inte alltid medför påtaglig skada på riksintresset.

Geografiskt sett är influensområdet lite större än stoppområdet för höga objekt. I Östhmmars kommun ligger Alunda, Österbybruk och Gimo inom området. Utvecklingsområden inom influensområdet har riktlinjen att inga höga objekt ska uppföras.

INFLUENSOMRÅDE FÖR RIKSINTRESSE

Rotens skjutfält i Norrtälje kommun är av riksintresse. Skjutfältets påverkansområde för buller eller annan risk befinner sig delvis i Östhammars kommun. Syftet med påverkansområdet är att förhindra ny, alternativt större förändringar av befintlig, störningskänslig bebyggelse. Dessutom bör friluftsliv inte uppmuntras inom området.

OMRÅDE MED SÄRSKILT BEHOV AV HINDERFRIHET

I Norrtälje kommun finns flera skjutfält av riksintresse vars påverkansområden sträcker sig in i Östhammars kommun. Påverkansområden av typen *särskilt behov av hinderfrihet* förekommer på ett ställe i Östhammars kommun. Inom området får inga höga objekt uppföras.

INTENTIONER

Hela kommunen och hela landet är samrådsområde för höga objekt. Därför bör Försvarsmakten kontaktas tidigt i plan- och bygglovsärenden för höga anläggningar, exempelvis master och vindkraftverk. Länsstyrelsen bevakar statens/Försvarsmaktens intressen inom dessa samrådsområden vid eventuella vatten- och markanvändningskonflikter.

Riksintresse totalförsvar

Mark- och vattenområde av betydelse för totalförsvaret ska skyddas mot åtgärder som motverkar totalförsvarets intressen (MB 2-3 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Plan- och byggärenden som rör influensområde för Rotens skjutfät remitteras till Försvarsmakten.
- Samråd med Försvarsmakten och Luftfartsverket ska ske i ett tidigt skede för plan- och bygglovsärenden som rör objekt högre än 20 meter på landsbygd och högre än 45 meter i tätort.

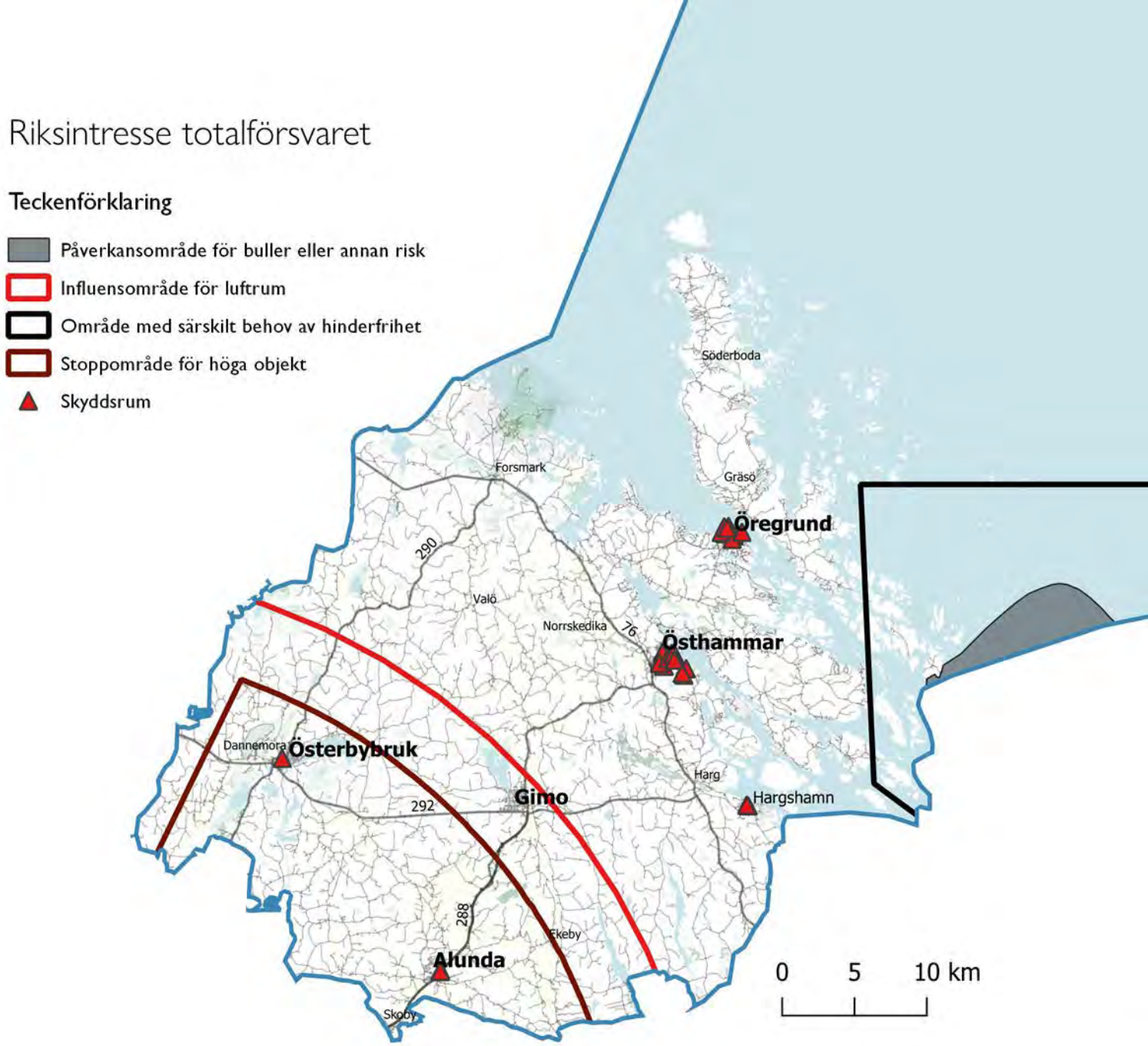

Väg, järnväg, luftfart och sjöfart

Trafikverket bedömer vilka anläggningar av detta slag som är riksintressen. I Östhammars kommun finns det vägar, järnvägar, hamnar och farleder av riksintresse. Ingen flygplats av riksintresse finns, men influensområdet för Uppsala och Arlanda flygplatser (som är av riksintresse) sträcker sig in i kommunen.

Väg

En vägsträcka är av riksintresse i Östhammars kommun: mellan E4 (Uppsala kommun) och Hargshamn. Vägsträckan går mellan Hargshamn och Gimo på väg 292, och mellan Gimo och E4 på väg 288. Vägsträckan är av riksintresse eftersom den utgör en anslutning till en hamn som är av riksintresse (Hargshamn).

Väg 288 har på den delen av sträckan som är av riksintresse och är inom Östhammars kommun nyligen byggts om till en säkrare väg. Längs sträckan planeras inga ytterligare förändringar vid sidan eller på vägen som skulle kunna påverka funktionen eller framkomligheten på vägen, undantaget en eventuell flödesökning till följd av en generell befolkningsökning i kommunen.

Längs den del av väg 292 som är av riksintresse föreslår översiktsplanen ett utvecklingsområde som skulle kunna påverka vägens funktion om området byggs ut. I detta utvecklingsområde föreslås det att befinltiga utfarter används för att minimera påverkan på riksintresest.

INTENTIONER

???

Järnväg

Ostkustbanan är av riksintresse och passerar på en liten del av sträckan genom Östhammars kommun. Inga stationer eller stopp finns inom kommunen. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen i närheten av denna sträcka.

Merparten av Hargshamnsbanan befinner sig i Östhammars kommun och är av riksintresse. Järnvägen går mellan Örbyhus (ansluter till Ostkustbanan i Tierps kommun) och Hargshamn, och fortsätter sedan åt andra hållet till Hallstavik (Norrtälje kommun).

Hargshamnsbanan passerar Hargshamn, Gimo och Österbybruk. Flera utvecklingsområden föreslås på dessa platser, däremot är inget utvecklingsområde i direkt anslutning till järnvägen och dess funktion bedöms därför bli opåverkad.

INTENTIONER

Möjligheten att via Hargshamnsbanan koppla samman sjötransporter med järnvägstransporter är också betydelsefull. Kommunen har dessutom förhoppningar om att järnvägen på sikt ska kunna utnyttjas för persontrafik. Dessa faktorer gör det angeläget att värna och möjliggöra en fortsatt användning av järnvägssträckningen. Ambitionen är att upprätthålla en skyddszon runt järnvägen för att förebygga risk för intressekonflikter och miljöstörningar (se sid 114).

Luftfart

Ingen flygplats av riksintresse finns i Östhammars kommun. Två flygplatser utanför kommunen, Uppsala och Arlanda, har dock varsitt influensområde som båda ligger delvis inom Östhammars kommun. Influensområdena är så kallade MSA-ytor (Minimum Sector Altitude).

Inom en MSA-yta kan flygplan börja sin nedstigning mot flygplatsen. Därför ska ytan hållas fri från hinder som kan ha en negativ påverkan på flygtrafiken. Generellt sett menar Trafikverket att objekt högre än

20 meter kan komma att påverka flygtrafiken.

INTENTIONER

De utvecklingsområden som översiktsplanen föreslår inom de två MSA-områdena har riktlinjen att inga höga objekt ska uppföras.

Sjöfart

Två hamnar i kommunen är av riksintresse: Forsmarks kärnkrafthamn och Hargshamns allmänna hamn. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen i hamnarnas direkta närhet.

Ett antal farleder i Östhammars kommun är utpekade som riksintressen. De leder dels till hamnarna av riksintresse, men det finns också ett stort stråk öster om Gräsö där mycket sjötrafik passerar genom Ålands hav på väg mellan norra och södra Östersjön.

INTENTIONER

Ingen utveckling bör ske som riskerar att påverka riksintresset på ett negativt sätt. Riksintresset ska prioriteras där de sammanfaller med andra allmänna intressen.

Riksintressen väg, järnväg, luftfart och sjöfart

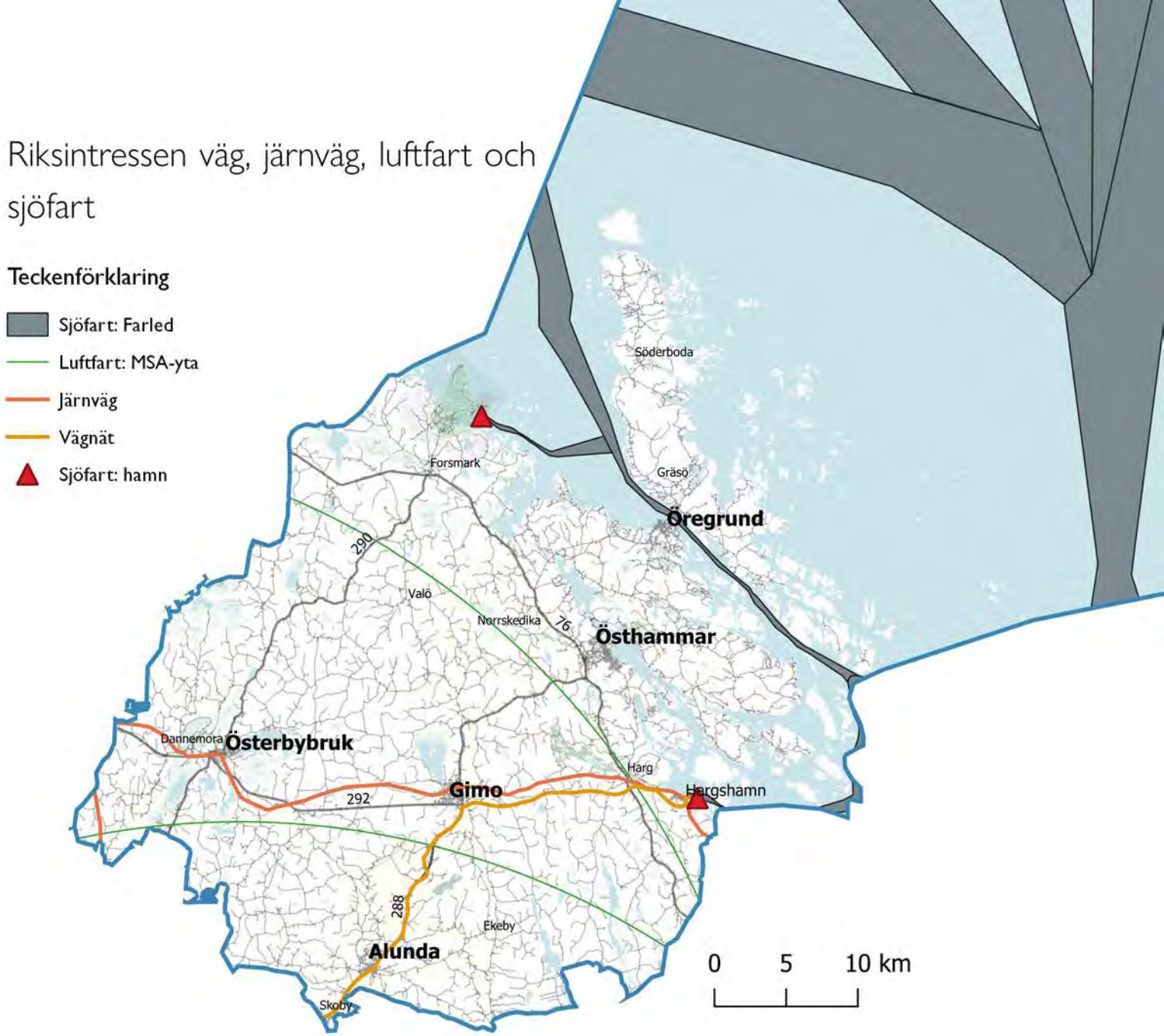

Skyddade områden

I Östhammars kommun finns ett stort antal områden som är skyddade enligt miljöbalken. Många av dessa områden är viktiga resurser för både friluftslivet och naturturismen och ska ses som en tillgång för kommunens invånare. Områdena ska tas i beaktning i framtida planering och vägas mot komunala intressen.

SKYDDADE OMRÅDEN SOM ÖSTHAMMARS KOMMUN BERÖRS AV

- Naturminne
- Naturreservat
- Vattenskyddsområde
- Djur- och växtskyddsområde
- Skogligt biotopskyddsområde
- Landskapsbildsskyddsområde
- Naturvårdsavtal
- Tillträdesförbud
- Nyckelbiotoper

NATURMINNE

Ett särpräglat naturföremål får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturminne om det behöver skyddas eller vårdas särskilt (MB 7 kap. 10 §). Naturminnen är ofta enstaka objekt, till exempel gamla ekar, jätteträd eller flyttblock. Många gånger gäller lagskyddet också området närmast runt själva naturminnet. Idag beslutas mycket sällan om nya naturminnen.

I Östhammars kommun finns sex naturminnen och alla är träd (ekar och tallar) som är stora, märkliga eller förknippade med berättelser och sägner. För varje naturminne finns en beskrivning av dess naturvärden.

NATURMINNEN I ÖSTHAMMARS KOMMUN

Kleveken, Olands häradsallmänning
Jättetall öster om Gisslaren
Ek vid Gisselby
Tall sydost om Forsmark
Länsmanseken
Tall vid Mårtensboda

REGLER FÖR NATURMINNEN

Det är förbjudet att vidta åtgärder eller bedriva verksamheter som kan skada ett naturminne. Undantag och dispens kan sökas hos länsstyrelsen och kan bara lämnas om naturminnet inte skadas (MB 7 kap.).

NATURRESERVAT

Ett mark- eller vattenområden får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat om det behövs för att bevara eller nyskapa biologisk mångfald, vårda eller bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftsliv (MB 7 kap. 4-9 §§).

Ett beslut om naturreservat innehåller föreskrifter och en skötselplan. Vilka föreskrifter som gäller beror på områdets karaktär och vilka värden som ska skyddas. Skötselplanen beskriver hur området ska skötas för att syftet med reservatet ska uppnås.

Alla naturreservat i kommunen är bildade av Länsstyrelsen, många för skydd av både natur- och friluftsvärden. De flesta sköts av Länsstyrelsen. Några av reservaten förvaltas av Upplandsstiftelsen och två av Östhammars kommun och Upplandsstiftelsen i samverkan (Aspbo och Gräsö gård).

I Östhammars kommun finns för närvarande 38 naturreservat.

NATURRESERVAT I ÖSTHAMMARS KOMMUN

- Andersby ängsbackar - hälsning från förr
- Aspbo - mer än bara bad
- Bruksbystan - gamla slåttermarker
- Edskärret - en kalkrik värld
- Ekbäcken - naturskog med glupar
- Fagerön - blommande innerskärgård
- Florarna - storslagen tystnad
- Granliden - svamparnas förlovade land
- Grillskäret - i vågornas värld
- Grundsjön - myllrande myrmarker
- Gräsö gård - mellan hav och äng
- Gräsö östra skärgård - sol, vind och vatten
- Hargs tallpark - brukspatronens tallar
- Havsvik - där vägen slutar och havet tar vid
- Holmskaten - kalkbarrskog med botaniska överraskningar
- Hovön-Alnön - genuin innerskärgård
- Högbergsmossen - från kulturmark till vild skog
- Högbådan - en dag vid havet
- Idekvistmyren - krypande åldringar
- Idön - skärgårdsbönders arv
- Kallriga - i grunda vatten
- Kodödkärret - fristad för många
- Lyssnarberget - cinnoberbaggens hemvist
- Länsö - rikkärr och fåglar
- Mässmyrfallet - kolbotten och glupar
- Norrboda-Jomale - strandängar och skogsbete
- Norrboda-Ugglan - historisk skärgårdsskog
- Skaten-Rångsen - inner- och ytterskärgård
- Skräddarmossen - isräfflor och krumma tallar
- Slätön-Medholma - strandhugg i skärgården
- Snöbottenkärret - liten men viktig pusselbit
- Svanhusskogen - stora skogar och kulturhistoria
- Valkrör - bland baggar och bär
- Vamsta - violgubbens marker
- Vidöknen - lövrik skog och blockrik mark
- Ånö - under tall och gran
- Örskär - utpost mot havet
- Östra Tvärnö - en roslagspärla

REGLER FÖR NATURRESERVAT

Alla åtgärder inom ett naturreservat som inte följer reservatsföreskrifterna kräver ansökan om dispens från länsstyrelsen. För att dispens ska kunna lämnas krävs särskilda skäl och att intrånget kompenseras i eller utanför reservatet (om det är möjligt). Åtgärden får inte äventyra syftet med reservatet (MB 7 kap.).

VATTENSKYDDSOMRÅDE

Alla vattenskyddsområden i Östhammars kommun har som syfte att skydda en vattentäkt.

Områden som föreslås för olika typer av exploatering har i översiktsplanen i första hand placerats utanför vattenskyddsområden, för att skydda vattentäkterna. Inom vattenskyddsområdena föreslås därför inga nya utvecklingsområden för bostäder eller industri. I Östhammars vattenskyddsområde föreslås däremot två korridorer för infrastrukturobjekt. I respektive korridors objektbeskrivning (kapitel III) ges riktlinjen att stor omsorg ska tas på de delar som omfattas av vattenskyddsområdet. Det är till exempel viktigt att avrinning från vägytor inte infiltreras utan att först renas eller åtminstone fördröjas.

DJUR- OCH VÄXTSKYDDSOMRÅDEN

Om det behövs ett särskilt skydd för djur- eller växtarter inom ett område får länsstyrelsen eller en kommun besluta om särskilda föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området (MB 7 kap. 12 §).

Denna skyddsform används när syftet är begränsat i

tid och rum, till exempel för att skydda enstaka djur- eller växtarter under viss tid på året. Det vanligaste är att skydda fåglar under deras häckningstid.

I Östhammars kommun finns totalt 18 fågel- och sälskyddsområden.

REGLER FÖR DJUR- OCH VÄXTSKYDDSOMRÅDEN

Tillfälliga verksamheter inom djur- och växt-skydds-områden under skyddstid kräver dispens från tillträ-desförbudet. Dispens söks hos länssty-relsen (MB 7 kap.).

GENERELLT BIOTOPSKYDDSOMRÅDE

Exempel på livsmiljöer med generellt biotopskydd är alléer och pilevallar, samt småvatten, våtmarker, od-lingsrösen, stenmurar, källor med våtmark och åker holmar som ligger i anslutning till jordbruksmark. Det är förbjudet att ta bort eller skada dessa miljöer, oavsett om de innehåller hotade arter eller ej. Ofta är de ganska små. Exempel på skadliga åtgärder är grävning, schaktning, markbearbetning, avverkning av allélträd, deponering av jord, avfall eller gödsel och kulvertering av öppna diken.

Denna typ av områden finns inte redovisade på något kartmaterial. I Östhammars kommun finns hundratals områden. Det går att få ekonomisk kompensation för att sköta biotoper inom det generella biotopskyddet. Stödet söks via Länsstyrelsen.

SKOGLIGT BIOTOPSKYDDSOMRÅDE

Skogsstyrelsen kan inrätta biotopskydd på skogsmark, för brandfält, lövbrännor, ravinskogar, kalkbarrskogar och äldre skogsbeten. Alla åtgärder som kan skada naturvärdena är förbjudna. Markägaren får ersättning när ett biotopskyddsområde inrättas. Ersättningen ska motsvara den minskning i marknadsvärde som beslutet innebär, med ett tillägg på 25 procent. Biotopskyddsområden är vanligen 2-10 hektar, men kan vara upp till cirka 20 hektar.

I Östhammars kommun finns ett stort antal biotopskyddsområden på skogsmark.

Länsstyrelsen kan inrätta biotopskydd för områden eller livsmiljöer som inte ligger i skogen, exempelvis rik- och kalkkärr, naturliga ängar och naturbetesmarker, naturliga bäckfåror och ras- eller bergbranter. För närvarande finns inga sådana biotopskyddsområden i Uppsala län.

REGLER FÖR BIOTOPSKYDDSOMRÅDEN

Det är förbjudet att vidta åtgärder eller bedriva verksamheter som kan skada naturmiljön i ett biotopskyddsområde. Dispens för åtgärder i ett område med generellt biotopskydd eller ett biotopskyddsområde bildat av länsstyrelsen söks hos länsstyrelsen. Dispens för åtgärder i biotopskydd bildade av Skogsstyrelsen söks hos Skogsstyrelsen. Dispens kan bara lämnas om naturmiljön inte skadas. I andra hand kan kompensationsåtgärder övervägas (MB 7 kap.).

LANDSKAPSBILDSSKYDDSOMRÅDE

Vissa områden omfattas av skydd för landskapsbilden enligt den tidigare naturvårdslagen (NVL, 19 §). Syftet är att skydda områdena från tillkommande bebyggelse eller andra förändringar, som på ett västentligt sätt kan skada upplevelsen av området. Skyddsbestämmelserna gäller fortsatt enligt lag 1998:811 om införande av miljöbalken. I Östhammars kommun finns nio utpekade områden med skydd för landskapsbilden.

LANDSKAPSBILDSSKYDD I ÖSTHAMMARS KOMMUN

- Börstils kyrka
- Forsmarks kyrka
- Gräsö kyrka
- Hargs kyrka
- Valö kyrka
- Hökhuvuds kyrka
- Dannemorasjön
- Område vid Österbybruk, Dannemora
- Område vid Öregrund och Östhammar (skärgården och havet)

REGLER FÖR LANDSKAPSBILDSSKYDDSOMRÅDE

Tillstånd för åtgärder som kan påverka landskapskaraktären i ett område med landskapsbildsskydd ska alltid sökas hos länsstyrelsen..

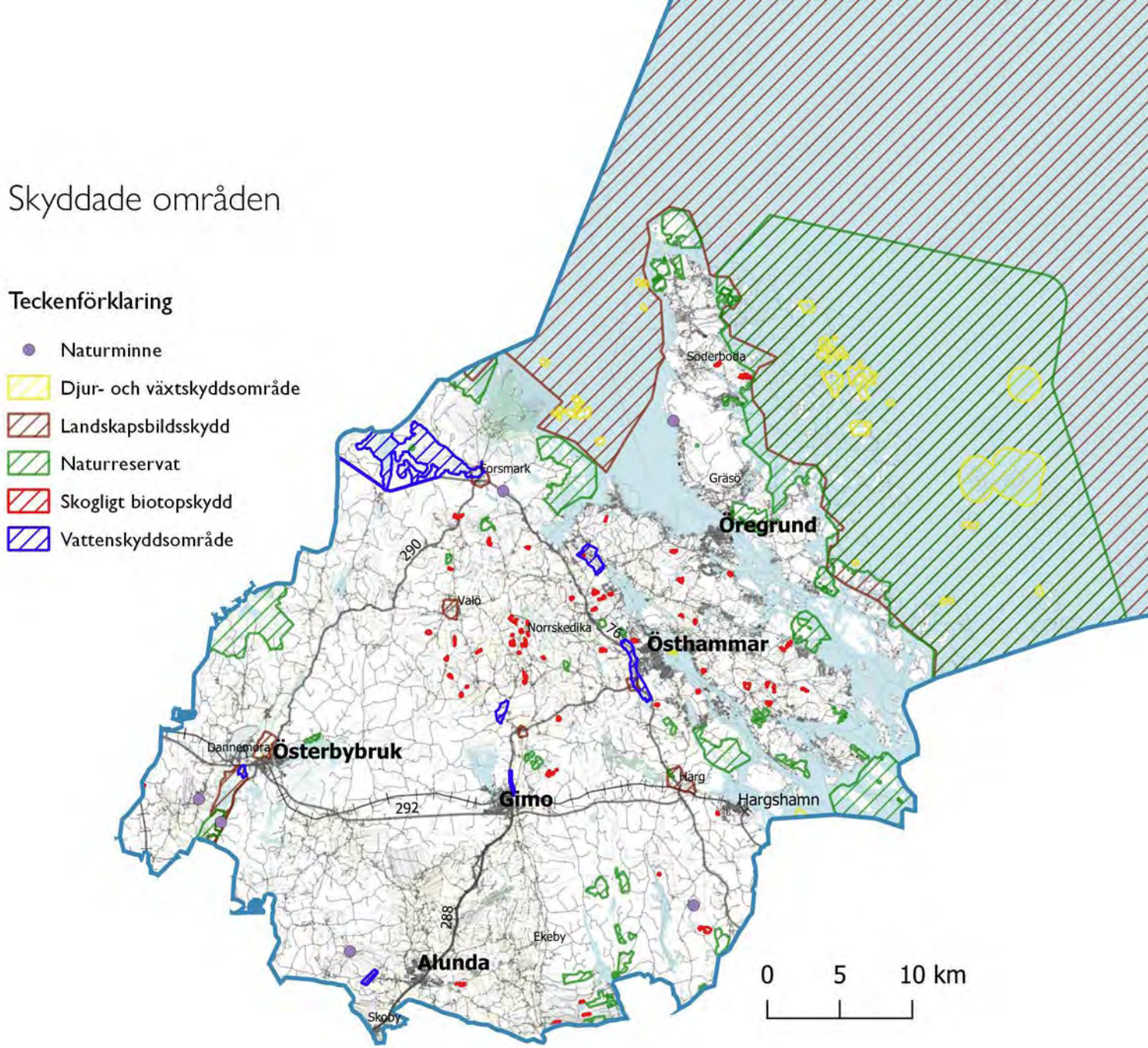

Naturvårdsavtal, tillträdesförbud, nyckelbiotoper, artskydd och kulturvärden

NATURVÅRDSAVTAL

Naturvårdsavtal tecknas mellan markägare och Länsstyrelsen, Naturvårdsverket eller Skogsstyrelsen. Avtalen skrivs för att skydda värdefulla biotoper.

I Östhammars kommun finns ett avtal som tecknats mellan markägare och Länsstyrelsen. Området ligger vid Storgyllingen i kommunens sydöstra delar. Syftet är att skydda asknätfjärilen. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen inom detta område.

Avtal som tecknats mellan markägare och Skogsstyrelsen är fler till antalet. Avtalen tecknas med olika syften och på olika naturtyper. Skogsbete kan skapa en typ av bitop som är skyddsvärd. Flera avtal av den typen har tecknats inom kommunen.

TILLTRÄDESFÖRBUD

Flertalet öar i skärgården har tillträdesförbud under begränsade tider under året. Syftet är att skydda fågel- och sälpopulationer. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen inom dessa områden.

NYCKELBIOTOPER

Områdena ligger i skogen på platser med värdefulla biotoper. I områdena kan det finnas livsmiljöer för hotade eller rödlistade arter som inte får skadas. Innan eventuella åtgärder genomförs i områdena ska det anmälas till Skogsstyrelsen.

STATLIGT SKYDDADE SKOGAR

Inventering av skogar på statens mark med naturvärden som motiverar bildande av naturreservat. Inventeringen utfördes av länsstyrelserna efter Naturvårdsverkets anvisningar på uppdrag av Regeringen.

SKYDDADE KULTURVÄRDEN

Alla fornlämningar, kyrkor och kyrkomiljöer skyddas av kulturmiljölagen (KML 2-4 kap.). Skyddet för fornlämningar gäller även när tidigare inte kända fornlämningar påträffas. De som är kända finns registrerade i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister.

Byggnader eller kulturmiljöer som bedöms ha ett särskilt högt kulturhistoriskt värde kan skyddas genom att förklaras som byggnadsminnen (KML 3 kap.). Statliga byggnadsminnen kan inrättas med stöd av förordning 1988:1229 om statliga byggnadsminnen. I Östhammars kommun finns två statliga byggnadsminnen, Djurstens och Örskärs fyrplatser.

BYGGNADSMINNEN I ÖSTHAMMARS KOMMUN

Gimo bruk, flera byggnader och miljön kring Bruksgatan
Blåbandshuset i Söderby
Granbo i Norrskedika
Forsmarks bruk, flera byggnader
Österby bruk, flera byggnader

REGLER FÖR SKYDDADE KULTURVÄRDEN

Fornlämningar, kyrkor, kyrkomiljöer och byggnadsminnen får inte förändras, tas bort eller skadas. För att genomföra åtgärder som kan påverka skyddade objekt krävs särskilt tillstånd från länsstyrelsen (KML 2-4 kap.).

ARTSKYDD

Särskilt utpekade arter som ska skyddas (inklusive svenska fridlysta arter) behandlas i Artskyddsförordningen (SFS 2007:845). Förordningen omfattar stora delar av bestämmelserna i EU:s fågel-

direktiv och habitatdirektiv. Svenska och internationellt hotade arter enligt kraven i EU:s habitatdirektiv finns listade i bilaga 1 till förordningen. Svenska arter som har fridlysts av Naturvårdsverket och länsstyrelserna finns listade i bilaga 2.

Förordning om fisket, förordningen om vattenbruket och fiskerinäringen, jaktförordningen och miljöbalkens 7 och 8 kap. innehåller också regler till skydd av växter och djur.

Vid detaljplaneläggning ska eventuell påverkan på skyddade arter utredas. Det är därför viktigt att redan i ett tidigt skede av planeringsprocessen klargöra om exploateringen kan påverka livsmiljöer för skyddsvärda eller hotade arter.

Om livsmiljöer för skyddade arter berörs ska förutsättningarna för dispens utredas innan en exploatering. Länsstyrelsen får meddela dispens enligt artskyddsförordningen. Om förebyggande åtgärder kan vidtas så att arten även på lång sikt kommer att kunna leva gott i sin miljö kan ärendet i stället hanteras som ett samråd enligt miljöbalken 12 kap. 6 §. Även detta samråd görs med länsstyrelsen.

Det går att skydda mark och växtlighet i detaljplaner, eller genom områdesbestäm melser. Bestämmelserna anger vad som gäller för mark- och vattenanvändningen på platsen.

Om särskilda markbestämmelser gäller måste den som vill göra förändringar på tomt eller allmän plats ansöka om marklov hos kommunen. Schaktning, avverkning eller plantering är exempel på åtgärder som ofta kräver marklov. Markbestämmelser är en form av varsamhetskrav som inte ger fastighetsägare rätt till ersättning.

REGLER FÖR ARTSKYDD

Vid detaljplaneläggning och större infrastrukturprojekt ska i ett tidigt skede utredas om, och i så fall hur, skyddade arter kan påverkas.

I första hand ska en plan eller annan åtgärd utformas så att skyddade arter inte berörs.

Om växter eller djur som är artskyddade berörs av en plan krävs dispensansökan eller samråd med länsstyrelsen. Länsstyrelsen kan besluta om dispens om det inte finns någon annan lämplig lösning och bedömningen är att arten inte påverkas negativt.

Naturvårdsavtal, statligt skyddade skogar, tillträdesförbud och nyckelbiotoper

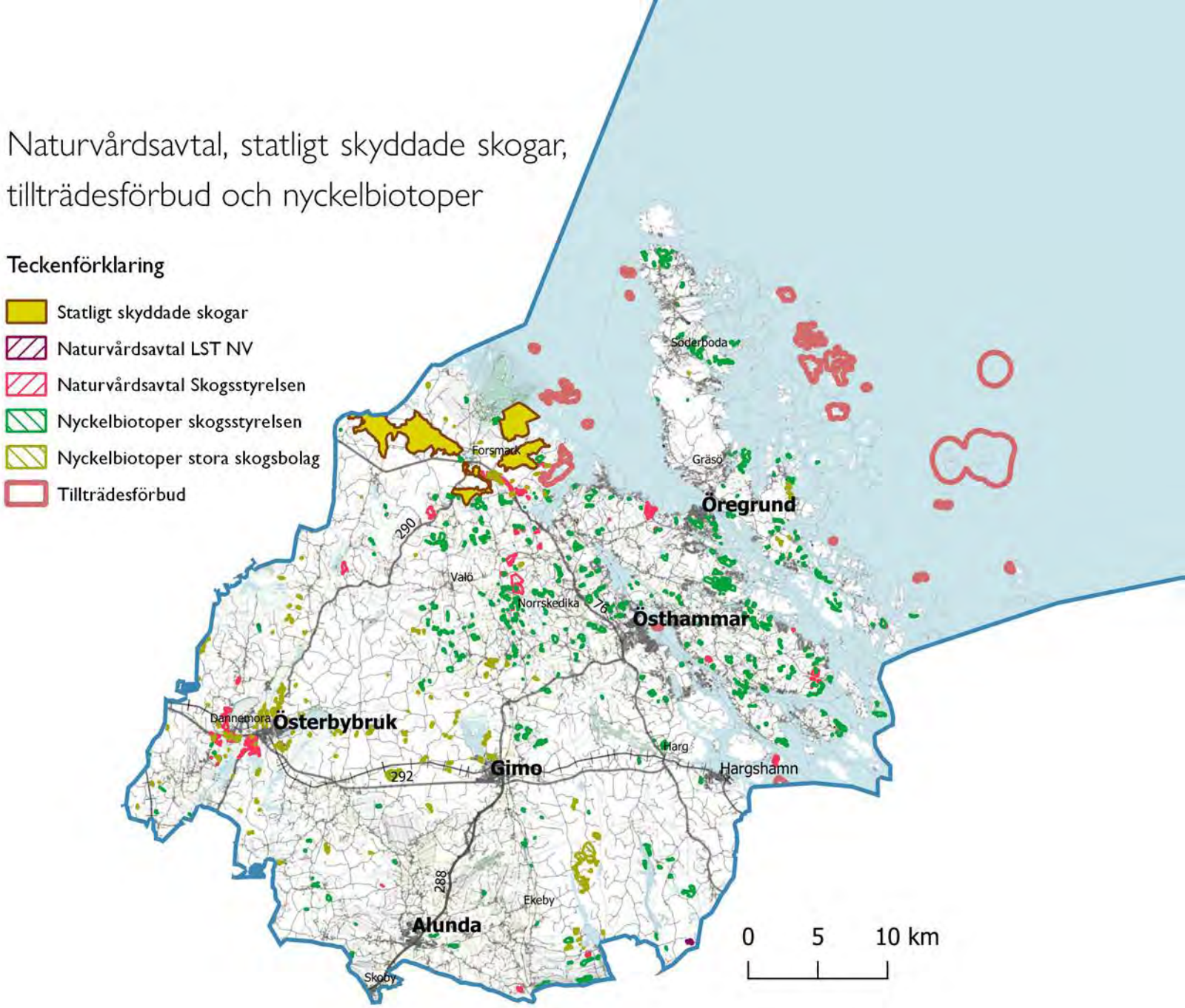

Miljö, hälsa och säkerhet

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer finns införda i miljöbalken och är föreskrifter om lägsta godtagbara kvalitet för mark, vatten, luft eller miljön i övrigt inom ett geografiskt område. Normerna reglerar den miljökvalitet som ska finnas eller uppnås och inte vad som är tillåtet att släppa ut. Miljökvalitetsnormer som meddelats med stöd av miljöbalken är också allmänna intressen enligt plan- och bygglagen och ska följas. Det finns normer för utomhusluft, vattenkvalitet, fisk- och musselvatten samt för omgivningsbuller.

En miljökvalitetsnorm är inte direkt bindande för enskilda. Det är myndigheter och kommuner som ska se till att miljökvalitetsnormerna uppfylls, bland annat vid tillståndsprövning, tillsyn och detaljplaneläggning. I vissa fall kan åtgärdsprogram upprättas för att en miljökvalitetsnorm ska kunna uppfyllas.

VATTEN

Miljökvalitetsnormerna för vatten gäller grundvatten, kustvatten och sötvatten (sjöar och vattendrag) och grundar sig på EU:s ramdirektiv för vatten antaget år 2000. Syftet med direktivet är att bevara och förbättra vattenmiljön. Det övergripande målet är att alla vatten ska uppnå god vattenstatus till år 2021, eller senast till år 2027. Begreppet ”god vattenstatus” är ett försök att sammanfatta målen att nå god ekologisk och kemisk kvalitet, och för grundvatten även tillräcklig kvantitet. Det finns vissa beslutade halter och mätnivåer som vattnet i Östhammars kommun ska nå till år 2021, se sid 82-86. Den som vill detaljplanelägga ett område måste utreda om en miljökvalitetsnorm för vatten kan komma att påverkas genom planen. En aktuell dom i EU-domstolen har under 2015 fastställt att det räcker med en försämring av en enskild kvalitetsfaktor för att en åtgärd eller plan ska anses påverka miljökvalitetsnormen. Åtgärdsprogram Östhammars kommun tillhör Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt.

Åtgärder

Vattenmyndigheten har år 2009 fastställt miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram för hela distriktet. Ett vattenområde påverkas av markanvändningen i hela avrinningsområdet (se sid 82). Åtgärdsprogrammen har därför avgränsats i så kallade vattenförekomster och åtgärderna gäller markanvändningen inom specifika avrinningsområden.

Stora utmaningar för att nå miljökvalitetsnormerna i vattenförekomster inom Östhammars kommun är att minska utsläpp av fosfor och kväve, och att åtgärda vandringshinder för fisk. Miljögifter är ett övergripande problem för alla vatten i Sverige, både genom de diffusa utsläppen, men också genom punktkällor, exempelvis områden som förorenats av gamla industrier. Myndigheter och kommuner är enligt miljöbalkens 5 kapitel skyldiga att inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt fastställda åtgärdsprogram. För att vattnets kvalitet ska bli tillräckligt bra krävs också att alla som påverkar vattnet agerar i enlighet med myndigheters och kommuners planer och program.

Nya åtgärdsprogram är på väg. Vattenmyndigheten genomförde under 2014 och 2015 samråd om förslag till nya program. Skillnaden är att dessa tydligare pekar ut viktiga åtaganden och åtgärder som behövs för att miljökvalitetsnormerna ska kunna nås i varje vattenförekomst.

I förslaget till nytt program berörs Östhammars kommun av sex områden med detaljerade åtgärdsprogram: Forsmarksån, Olandsån, Fyrisån, Östhammarsfjärden och Hargsviken, Öregrundsgrepen och Upplands yttre skärgård. När de nya åtgärdsprogrammen har fastställts av Vattenmyndigheten till år 2016 ska planeringen ta hänsyn till beskrivna miljöproblem och åtgärder för varje redovisat vatte-

nområde.

Viktiga kommunala åtgärder för att uppnå god

ekologisk och kemisk status för vattenförekomsterna redovisas även i avsnittet Vattenplanering, sid 82-86.

KOMMUNENS TILLÄMPNING:

- Miljökvalitetsnormerna och Åtgärdsprogrammet för vatten ska vara styrande för planering, tillståndsgivning och tillsyn av frågor som rör vattenanvändning. Se även sid 86.
- De nya direktiven säger att den ekologiska statusen inte får försämras på något sätt?
- Individuella åtgärdsprogram för alla vattenförekomster med dålig ekologisk status. Ta med till framtida planeringsutredningar.

LUFT

Med luftpåverkan menas utsläpp av ämnen eller partiklar som påverkar luftkvaliteten negativt. Sveriges miljökvalitetsnormer för luft är satta med utgångspunkt från ett EG-direktiv för utomhusluft. Normerna gäller såväl korttids- som långtidsexponering och innefattar för tillfället 13 olika farliga ämnen. Svårast att klara är normerna för partiklar och kvävedioxid som till stor del orsakas av trafiken. Vid starkt trafikerade gator kan halterna i luften ofta hamna nära gränsvärdena. På landsbygden kan halterna av marknära ozon ibland också vara för höga. Marknära ozon bildas när solljus träffar bilavgaser.

Eftersom Östhammar är en glest bebyggd kommun med begränsade trafikflöden är luftföroreningar från trafik inget stort problem. Vedeldning i tätbebyggda områden kan däremot lokalt orsaka luftkvalitetsproblem. Bör ändras!

Åtgärder

Östhammars kommun är medlem i Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund. Dit rapporteras större punktkällor för utsläpp, exempelvis från Sandvik Coromant i Gimo, hamnen i Hargshamn och Österby gjuteri. Länsstyrelsen i Uppsala ansvarar för rapportering kring Forsmarks kärnkraftverk.

Kommunen ska enligt beslut i kommunfullmäktige 2019 under perioden 2019-2022 arbeta med åtgärder för minskad bilanvändning och fossilfria tjänstefordon.

BULLER

Även de svenska miljökvalitetsnormerna för buller grundar sig på beslut inom EU. Utgångspunkten är att omgivningsbuller inte ska medföra skadliga effekter på människors hälsa. Normen uttrycks som en målsättning och inte med tydliga riktvärden. Den öppna formuleringen hänger samman med att olika människor har olika uppfattningen om vilka ljud och ljudnivåer som är störande. Vad som upplevs som stimulerande eller störande är också beroende av tiden på dygnet. Det finns rekommenderade gränsvärden för olika typer av miljöer och tidpunkter. Från den 1 juni 2015 gäller en ny förordning om trafikbuller vid bostäder. Den innehåller riktvärden för utomhusbuller från spårtrafik, vägar och fly platser. Bestämmelserna ska tillämpas vid detaljplaneläggning, bygglov och förhandsbesked, för att bedöma om kravet på att förebygga olägenhet för människors hälsa är uppfyllt. Buller kan orsaka ohälsa i form av bland annat hörselproblem, koncentrationssvårigheter och stress som tillfälligt kan ge högt blodtryck. Det finns även studier som visar att långvarig exponering för flyg- och trafikbuller kan öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar.

I Östhammars kommun förekommer buller främst från skjutbanor, motocrossbana, vägtrafik och tidvis från nöjesarrangemang. Det finns inga mätningar

utförda och därför är det okänt om det finns platser där rekommenderade gränsvärden överskrids. Enstaka bostadshus på landsbygden som ligger nära vägar med mycket trafik kan påverkas av vägtrafikbuller. Tågtrafiken mellan Österbybruk och Hargshamn har orsakat en del buller i samband med tidigare malmtransporter från Dannemora gruva. Nära järnvägen kan även vibrationer förekomma. Själva gruvverksamheten genererade också buller men är nu nedlagd. Generellt sett har buller från industrier en tämligen begränsad omfattning i k ommunen. Även vindkraftverk kan generera störande buller.

Åtgärder

Östhammars kommun har ingen åtgärdsplan för buller. Olika riktlinjer för lokaliseringsprövning och detaljplaneläggning tar hänsyn till riskerna för bullerstörning. I PBL Kunskapsbanken, Industribuller, ger Boverket vägledning och stöd för detaljplaneläggning och byggande av bostäder i områden som är utsatta för buller från industrier och liknande verksamhet.

KOMMUNENS TILLÄMPNING:

- Inför etablering av nya industriområden ska eventuell miljöpåverkan i närområdet kartläggas, till exempel risker för lukt och buller.
- När det kan finnas risk för störningar ska skyddsområde med bebyggelseförbud upprättas. Förslag till avgränsningar ska redovisas i samband med detaljplaneläggning/ansökan om bygglov, se även sid 33.
- Motorhobbyverksamheter såsom till exempel motorcross, enduro, flygning etcetera ska samlokaliseras vid Lunda motorsportscentrum.
- Skjutbanor ska samlokaliseras med ett rekommenderat (?) skyddsavstånd till bostadsbebyggelse.

En kartering över var det kan vara problem med buller gjordes 2016 för hela Sverige. Bullerdatat är en beräkning, det vill säga att de faktiska bullvärdena inte har mätts upp. Bullerdatat utgår från vägar och järnvägar. Större vägar antas medföra större buller. Andra ställen som kan antas vara bullerkällor (men som inte beräknades i bullerdatat) är de större hamnarna, sophanteringsstationerna och några av industriområdena.

Utvecklingsområden för bostäder är den kategori av områden som är mest känslig för bullerstörningar. Områden i denna kategori har i översiktsplanen därför placerats utanför den direkta närheten till de kända bullerkällorna, för att minimera risken till bullerföroreningar.

Utvecklingsområden av typen industri och verksamheter har bedömts kunna ligga i närheten av bullerkällor.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormerna ska följas och kommunen delar ansvaret för efterlevnad med andra myndigheter. Den som vill driva verksamhet eller vidta en åtgärd som kan ge betydande miljöåverkan ska samråda med länsstyrelsen och andra som kan bli berörda (MB 5-6 kap., 26 kap., PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid prövning av tillståndsansökningar, planer och bygglov ska påverkan på miljökvalitetsnormerna utredas. Om det finns risk för påverkan ger kommunen och länsstyrelsen vägledning för hur projektet ska handläggas och prövas. Se även sid 33.

Miljö- och hälsorisker

Vid placering av utvecklingsområden i översiktsplanens kapitel III har hänsyn tagits till miljöfaktorer, för att minimera hälsorisker. De hälsorisker och miljöeffekter som trots allt antas uppkomma av ett genomförande av översiktsplanen beskrivs i tillhörande MKB.

Här nedan beskrivs *vilka faktorer* som översiktsplanen tagit hänsyn till och *hur* hänsyn har tagits. Några av faktorerna är tillgängliga geografiskt och digitalt och har då även redovisats på kartan här intill.

MILJÖFARLIG VERKSAMHET

Definitionen av miljöfarlig verksamhet finns i miljöbalkens 9 kap. 1 §. I princip innefattar begreppet en verksamhet eller åtgärd som medför utsläpp till mark, luft eller vattenmiljöer, eller på annat sätt utgör en risk för miljön eller människors hälsa – exempelvis genom buller, skakningar och strålning.

I många fall krävs tillstånd eller anmälan innan en miljöfarlig verksamhet får påbörjas eller förändras. Verksamheterna delas in i olika klasser. A- och B-verksamheter kräver tillstånd och prövas av miljödomstolen respektive länsstyrelsen. Anmälan till kommunens miljönämnd krävs för C-verksamheter samt för vissa ändringar av A och B-verksamheter. U-verksamheter är mindre miljöfarliga verksamheter som varken kräver tillstånd eller anmälan.

Östhammars kommun har tillsynsansvar för framförallt B- och C-verksamheter inom kommunen Främst rör det sig om täkter, reningsverk och mellanstora industrier. Kommunen har också ett tillsynsansvar för så kallade U-verksamheter, exempelvis bensinstationer. Det viktigaste i kommunens arbete med miljöfarlig verksamhet är att hålla uppdaterade register över de företag som bedriver verksamheterna och att genomföra regelbunden tillsyn.

Länsstyrelsen ansvarar för tillsynen vid Sandvik Coromant i Gimo. För tillsyn av Forsmarks kärnkraftverk ansvarar Länsstyrelsen och Strålsäkerhetsmyndigheten.

FÖRORENADE OMRÅDEN

Större eller mindre områden kan innehålla föroreningar i en sådan mängd att den kan hota människors hälsa eller miljön. Föroreningarna kommer ofta från verksamheter, antingen nedlagda eller pågående. Det kan också finnas områden med naturligt höga bakgrundshalter av föroreningar.

I planeringssammanhang är det viktigt att känna till om och i så fall var det finns förorenade områden. Länsstyrelserna i Sverige arbetar på uppdrag av Naturvårdsverket med att identifiera platser som kan vara förorenade till följd av pågående eller tidigare miljöfarliga verksamheter. Potentiellt förorenade områden får en riskklass på skalan klass 1 till 4, där klass 1 innebär störst risk för människors hälsa och miljön. Klassningen grundar sig på en samlad bedömning av föroreningarnas farlighet, föroreningsnivå, spridningsförutsättningar, områdets känslighet och skyddsvärde.

Riskklassningen ligger till grund för prioritering av fortsatta undersökningar. Att ett område förts till klass 1 innebär inte alltid att det faktiskt är förorenat, men att risken för att det är förorenat är stor och/eller att det kan ge allvarliga konsekvenser. Kartan på sid 112 redovisar de potentiellt förorenade områden i Östhammars kommun som förts till klass 1-3 i länsstyrelsens sammanställning. Utöver dessa finns några områden i klass 4 och ett stort antal som saknar riskklassificering. En omfattande användning av gruvavfall som markutfyllnad innebär att det i kommunen kan finnas risk för markföroreningar på platser som inte identifieras i Länsstyrelsens kartläggning. Av de tio områden i Uppsala län som

fått högst prioritet för vidare undersökningar och åtgärder av Länsstyrelsen ligger tre i Östhammars kommun: Dannemora gruvområde, Österbyverken och Östhammarssågen.

En inventering av Länsstyrelsen visar på många platser i Östhammars kommun som potentiellt är förorenade. Många av platserna är ställen där det drivs eller tidigare har drivits miljöfarliga verksamheter.

Platser som pekas ut för utveckling i översiktsplanens karta för framtida mark- och vattenanvändning (kapitel III) undviker i största möjliga mån de potentiellt förorenade områdena. De utvecklingsområden som trots detta ligger på en plats som kan vara förorenad har information om risken i tillhörande områdesbeskrivning i kapitel III.

Vid förändrad markanvändning ska kartunderlag med potentiellt och konstaterade förorenade områden användas i planeringsprocessen och en MIFO fas 2 utredning bör utföras där risk för förorenad mark finns. En MIFO (Metodik för Inventering av Förorenade Områden) fas 2 är en översiktlig undersökning vars syfte är att ge en bild av eventuella föroreningars art och omfattning samt risk för spridning inom det undersökta området. MIFO fas 2 innebär provtagning av till exempel mark och grundvatten samt utvärdering av resultaten och en övergripande riskbedömning av området. I fas 2 ingår en rekognosering, upprättande av geokartor och provtagningsplan samt översiktliga provtagningar för att få ett bättre underlag för bedömningen av föroreningsnivåer och spridningsförutsättningar. Speciellt grundvattnets flöde är en viktig aspekt för spridningen av eventuella föroreningar. Efter MIFO fas 2 utredningen behövs en ansvarsutredning utföras för att fastställa vem som ska ansvara för sanering av området. Enligt miljöbalken är det den som har bedrivet den förorenade verksamheten som har ansvar för efterbehandlingen, förutsatt att verksamheten bedrivits efter 1 juli 1969. Det kan dock vara svårt att finna någon ansvarig verksamhetsutövare. Företag kan ha upphört att existera och i vissa fall kan det även vara svårt att veta när och hur en förorening uppstått som gör det svårt att peka ut någon ansvarig. I dessa fall hamnar ansvaret istället på markägaren och/eller exploatören, beroende på vad man kommer överens om.

Skyddsåtgärder farliga ämnen

Kommunen ska i tillsynsuppdrag enligt miljöbalken se till så att lagens syften och föreskrifter följs. Vid detaljplaneläggning och ärenden om bygglov ska prövas om marken är lämplig med hänsyn till människors hälsa och säkerhet (PBL 2 kap., MB 26 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid all exploatering ska indikativa markprover tas.
- Kända misstankar om historiska markföroreningar ska följas upp med detaljerade markundersökningar (MIFO fas 2) i samband med planering och nyexploatering.
- Tillsynsarbetet ska inriktas på att förebygga mark- och vattenföroreningar från miljöstörande verksamheter.

RADONRISKER

Radon är en ädelgas som avger joniserande strålning. Strålningen kan orsaka lungcancer vid långvarig exponering. Gasen kan komma från mark, vatten och byggnadsmaterial. Risk för radonförekomst finns i stora delar av Sverige.

Markburen radongas kan tränga upp genom sprickor i berggrunden och ta sig in i byggnader genom otätheter i grund eller källare. Vattenburen radongas kan förekomma i brunnar som borrats i radonförande berggrund. Gasen hamna i inomhusluften i samband med att vattnet tappas upp. Så kallad blåbetong är exempel på ett byggnadsmaterial som kan avge radongas. Blåbetong användes framför allt mellan åren 1920 till 1980.

I Östhammars kommun har risken för markradon kartlagts översiktligt genom flygradiometriska mätningar. Mätningarna ger vissa indikationer på att det kan finnas riskområden i kommunen, men de är inte tillräckligt detaljerade för att kunna användas som underlag för beslut i enskilda plan- eller byggärenden.

Grundhållningen är att byggnader ska konstrueras på ett sådant sätt att eventuella radongaser förhi dras att tränga in. När en bostadsbyggnad eller annan byggnad där människor vistas mer än tillfälligt är färdigställd ska radonmätning alltid ske. Livsmedelsverkets dricksvattenföreskrifter innehåller gränsvärden för radon i dricksvatten. I Socialstyrelsens allmänna råd finns även riktvärden och rekommendationer rörande radon.

Radonskydd

Lokalisering av bebyggelse måste vara lämplig med hänsyn till hälsa och säkerhet. Undersökningsplikt kan införas för störning som kan påverka hälsan (PBL 2 kap., MB 26 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- All nybyggnation i Östhammars kommun ska vara radonsäker.
- Det är obligatoriskt med radonmätning i nybyggda hus.

ELEKTROMAGNETISKA FÄLT OCH RADIOFREKVENT STRÅLNING

Utöver joniserande strålning finns flera andra strålningstyper som eventuellt kan ha en hälsopåverkan. Aktuella strålningstyper är elektromagnetiska fält och radiofrekvent strålning. Elektromagnetiska fält finns runt all elektrisk utrustning som är påslagen. Radiofrekvent strålning uppstår runt och mellan all utrustning som kommunicerar med hjälp av radiovågor, exempelvis sändare och mottagare för mobiltelefoni, tv eller radio. Hälsoriskerna med strålning av dessa slag är oklara. Det finns en oro för att dessa typer av strålning kan orsaka cancer eller andra sjukdomar. Det finns ännu ingen forskning som säkerställt de långsiktiga riskerna, däremot forskningsresultat som indikerar att det kan finnas skäl till försiktighet. Myndigheterna förespråkar därför att försiktighetsprincipen ska tillämpas. Strålsäkerhetsmyndigheten har utfärdat allmänna råd som innehåller riktvärden för högsta rekommenderade strålningsnivå i olika sammanhang. Dessa bygger på riktlinjer från EU och ska vara vägledande vid tillämpning av strålskyddslagens 6 §. Faktiska gränsvärden finns för högfrekventa elektromagnetiska fält i arbetslivet. Dessa bygger på EU-direktiv 2004/40/EC.

Skydd mot radiofrekvent strålning

Lokalisering av bebyggelse måste vara lämplig med hänsyn till hälsa och säkerhet (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Ny bebyggelse där människor kommer att vistas en stor del av dygnet bör av försiktighetsskäl inte tillåtas för nära högspänningsledningar, anläggningar för telefoni eller annan sändare som kan avge radiofrekvent strålning. Svenska kraftnät vill samråda inom 250 meter från sådan anläggning.

TRANSPORT AV FARLIGT GODS

Länsstyrelsen anger rekommenderade vägar för farligt gods att transporteras på. I Östhammars kommun har väg 288, väg 292 och väg 76 pekats ut för detta ändamål.

I och med att farligt gods kan komma att transporteras på de ovan nämnda vägarna utgör dessa vägar en större risk för t.ex. bostäder än andra vägar i kommunen. Översiktsplanen hanterar detta genom att placera utvecklingsområden för bostäder utanför vägarnas direkta närhet. Utvecklingsområden för industri och verksamheter har dock i vissa fall placerats nära vägarna. Industrier och verksamheter bedöms inte vara lika känsliga för riskerna med farligt gods som bostäder är.

FARLIGT GODS

är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som på grund av sina kemiska eller fysikaliska egenskaper kan orsaka skador på liv, hälsa, miljö eller egendom vid transport. Riskerna för omgivningen uppstår framförallt vid haverier eller olyckor i samband med transporterna.

Godset klassificeras utifrån sina farliga egenskaper. Det finns noggranna regler kring hur det ska förpackas, märkas, hanteras och fraktas.

Skyddsavstånd kommunikationsleder

Lokalisering av bebyggelse måste vara lämplig med hänsyn till hälsa och säkerhet. Undersökningsplikt kan införas för störning som kan påverka hälsan (PBL 2 kap., MB 26 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- En zon om 25 meter bör lämnas byggnadsfri närmast transportled för farligt gods (väg 76, 288 och 292, samt Hargshamnsbanan).
- Sammanhållen bostadsbebyggelse, personintensiv verksamhet och verksamheter med människor som är i behov av hjälp att förflytta sig ska inte lokaliseras närmre transportlederna för farligt gods än 100 meter från vägkant eller från järnvägsspår.
- Där bebyggelse är lokaliserad längs transportleder är det viktigt att det finns lämpliga varningssystem.

SKRED

Platser med förutsättningar för skredbildning finns emellanåt identifierade inom de utvecklingsområden som pekats ut i tätortsfördjupningarna i översiktsplanen. En avvägning har gjorts med bedömningen att dessa områden är strategiskt viktiga och att exploatering bör kunna göras runt dessa områden om hänsyn tas till instabila markförutsättningar De vägledningar som finns respektive område pekar på att exploatering ska ske med hänsyn till dessa skredområden samt att utredningar ska göras. För att veta vilka platser som har sådana förutsättningar har en skredkartering från Länsstyrelsen använts. Det kan finnas fler platser i kommunen som har skredförutsättningar än vad som visas i karteringen, men den fungerar ändå som ett första underlag till att undvika platser som troligtvis har skredförutsättningar.

LÅGPUNKTER

Lågpunkter bör undvikas vid exploatering eftersom det finns en risk att de översvämmas vid skyfall.

För att minimera risken för översvämmning har de platser som föreslås för utveckling i översiktsplanen placerats utanför lågpunkter i så stor mån som det är möjligt. Om ett utvecklingsområde trots det har placerats i en lågpunkt nämns detta tillsammans med en motivering i områdets beskrivning i kapitel III.

För att identifiera lågpunkter har en lågpunktskartering från Länsstyrelsen (2016) använts. Lågpunktskarteringen täcker hela Östhammars kommun.

Naturliga lågpunkter bör utnyttjas i framtida planering för exempelvis dagvattendammar.

Potentiellt förorenade områden, förutsättningar för skred och rekommenderad transportväg för farligt gods

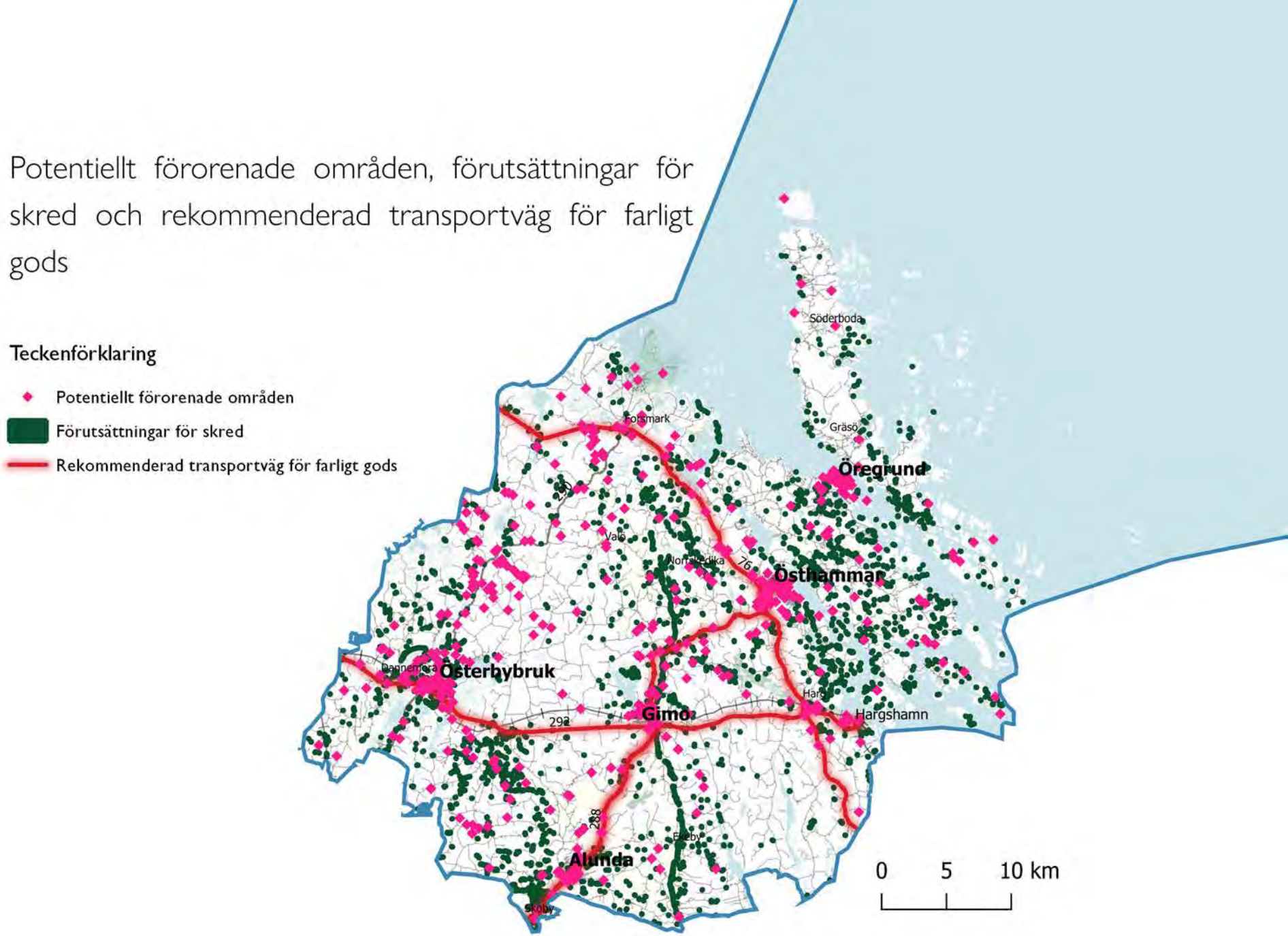

Klimatanpassning

Klimatförändringarna beräknas för Sveriges del kunna leda till högre temperaturer, mer nederbörd och fler extrema väderhändelser. Alla ansträngningar för att motverka klimatförändringarna behövs.

I Östhammars kommun är det troligt att det framförallt är vintertemperaturerna som blir högre. Även om årsnederbörden ökar, riskerar somrarna att bli torrare. Det kan komma att påverka yt- och grundvattenflödena på flera sätt och därmed vattenförsörjningen inom kommunen.

Sommartorka kan orsaka problem för dricksvattenförsörjningen i områden med begränsade dricksvattentillgångar. Den kan också resultera i en ökad konkurrens om vattentillgångana. Behovet av bevattning i jordbruket kan komma att öka. Detta är ett av skälen till att Östhammars kommun prioriterar vattenförsörjningen vid handläggning av planer och bygglov.

Mer nederbörd ökar riskerna för att bebyggelse i låglänta delar ska drabbas av översvämning. Översvämningar kan också öka riskerna för spridning av smittor och föroreningar från avlopps- och djuranläggningar. En skyfallskarterring och ett nytt klimatscenario för Uppsala län tas fram under 2015 och 2016.

Landsbygden i Östhammars kommun drabbas årligen av översvämningar i olika omfattning. Riskerna för att bebyggelse i tätort ska översvämmas bedöms som måttliga. Historiskt har tätorterna inte varit särskilt hårt drabbade av översvämningar. Det framgår av utredningen Översvämningar i Norra Östersjöns vattendistrikt. Den enda omnämnda händelse är 1966 då stora delar av Gimo drabbades av kraftiga översvämningar. Gimo ligger inom Olandsåns avrinningsområde.

Det omfattande dammsystemet kring Österbybruk kan också komma att påverkas av extrema vattenflöden, framförallt vid ett eftersatt dammunderhåll.

Kustnära bebyggelse hotas framförallt av översvämning i samband med extrema högvattenförhållanden i kombination med blåst. När stormen Per drog över Sverige i januari 2007 uppmättes en havsvattennivå som låg 1,5 meter över normalvattenstånd vid Forsmarks kärnkraftverk och 1,1 meter i Östhammarsfjärden.

Även om de globala havsnivåerna höjs till följd av klimatförändringarna kommer det troligen att dröja innan det får påtagliga effekter i Östhammars kommun. Pågående landhöjning (cirka fyra millimeter per år) antas kompensera för en havsnivåhöjning, åtminstone i ett 100-årsperspektiv. Beräkningar indikerar sedan en nivåhöjning med knappt 0,4 meter längs Upplandskusten till 2100. Troligt är att havsnivån fortsätter att stiga efter denna tidpunkt. Därför är det viktigt att ny bebyggelse och infrastruktur inte uppförs på mark som i framtiden kan komma att översvämmas vid höga vattenstånd eller i samband med kraftig nederbörd snabb avsmältning.

Kommunen kommer att arbeta vidare med åtgärder för att klimatanpassa bebyggelse och infrastruktur med stöd av länsstyrelsens skyfallskartering och nya klimatscenario. Det är viktigt att arbeta för att dagvatten hanteras inom nedfallsområdet och att ytor reserveras för att hantera en ökad nederbörd. Det finns flera fördelar med att uppehålla vatten i landskapet. När vattnet får längre uppehållstid i landskapet;

- ökar avdunstningen
- ökar infiltrationen i marken
- fylls grundvattenmagasinen
- minskar ytavrinningen
- minskar flödestopparna i vattendragen
- minskar erosionen
- minskar sedimenttransporten
- minskar näringstransporten

- blir vattendragets perioder med låga flöden kortare

- ökar den biologiska mångfalden

Bedömningen när det gäller ökade risker för erosion är att det finns få erosionskänsliga områden i Östhammars kommun. Det kan dock finnas behov av fördjupade analyser i kustnära områden. Områden med silt där förutsättning för skred kan vara förhöjd är redovisade i karta på sid 112.

De ovan nämnda är viktiga bitar för att se till att de vattendrag som till exempel Olandsån inte översvämmas när avvattning sker från flera aktörer längs med åarna vilket riskerar att ge en ackumulerad effekt på recipienten

KOMMUNENS STRATEGI

- Kommunen har i tätortsfördjupningarna tagit hänsyn till översvämningsdrabbade områden och förtydligat att dagvatten ska utredas i alla områden där lågpunkter identifierats.

- Kommunen ska i samband med detaljplanering och exploatering möjliggöra och i största möjliga mån säkerställa att dagvatten tas om hand på ett hållbart sätt. I samband med detta ska även potentiella föroreningar som kan påverkas av översvämningar utredas ordentligt.

- I de utvecklingsområden som pekas ut för bebyggelse i översiktsplanen där skredområden finns identifierade ges riktlinjer om att hänsyn ska tas till detta och bebyggelse ska undvikas på dessa områden. Utredningar ska också ske i dessa områden i samband med detaljplanering.

- Kommunen ska i samband med förhandsbesked och bygglov följa den kommunalt antagna riktlinjen om att krav på sökanden att provborra eller inkomma med dylikt underlag som visar på tillräcklig vattenkapacitet på fastigheten för att godkänna nybyggnad av bostad med enskild dricksvattenbrunn. Detta gäller alla områden som enligt SGU:s rapport om grundvattenförhållanden visar på en kapacitet för en eller två hushåll per hektar. Detta för att motverka att grundvattenmagasin töms på sin reservoar som med redan idag ofta är små samt att undvika saltvatteninträngning i grundvatten som redan idag är ett problem. Se vidare under avsnitt tekniskt infrastruktur.

- Sammanhängande grönstruktur pekas ut som rekreationsområden eller skyddsvärda områden i tätorterna för att förhindra att dessa områden tas i anspråk för exploatering. Kommunen anser att dessa grönområden är mycket viktiga för ett potentiellt varmare och torrare klimat där grönska kan fungera som temperatursänkare.

- Kommunen behöver i framtiden ta fram en skyfallsplan för att arbeta fram en strategi för hur hantering av bebyggda områden med risk för översvämning på grund av skyfall ska ske. I denna plan ska de åtgärder som behöver göras i bebyggd miljö utredas och pekas ut.

- Kommunen ska vid prövning av förhandsbesked, bygglov och detaljplan neka bebyggelse som kan ske inom områden som förväntas kunna påverkas av havsnivåhöjningar.

- Kommunen ska arbeta aktivt med de antagna åtgärdsprogram för klimat och energi samt för ekosystem och biologisk mångfald vilka många av dem bidrar till klimatanpassning. Se vidare i (länk)

- Vid nyexploatering ska kommunen arbeta aktivt för att främja vattenbesparande åtgärder i det kommunala VA-nätet såsom alternativa VA-lösningar inom deet kommunala versamhetsområdet.

Kommunen ska även arbeta aktivt med att främja privata aktörer som vill använda vattenbesparande åtgärder vid nyexploatering.

- Kommunen ska arbeta aktivt för att restaurera

vattendrag och våtmarker uppströms längs med kommunens vattendrag genom att ansöka om bidrag samt genom samarbete med andra offentliga och privata aktörer.

- Parker och andra genomsläppliga ytor som idag är lämpliga för dagvattenhanering ska utvecklas till mångfunktionella ytor för att mildra vissa effekter av klimatförändringar.

- I områden där lågpunkter finns identifierade ska en angiven plushöjd sättas för att undvika risk för översvämning i bebyggelse.

KLIMATANPASSNING

Lokalisering av bebyggelse ska ske med hänsyn till klimataspekter, människors hälsa och säkerhet, och risker för olyckor, översvämningar och erosion (PBL 2 kap.).

Samhällsskydd och beredskap

Kommunen ska verka för att kommuninnevånare, anställda och andra som berörs av kommunens verksamheter får en trygg och säker miljö. Detta sker bland annat genom risk-, sårbarhets- och säkerhetsanalyser, men även med planering för att minska effekterna av uppkomna extraordinära händelser som tex stormar, torka eller utslagning av digital infrastruktur.

Kommunen antog 2019 en reviderad krishanteringsplan och arbetar kontinuerligt med att öva och utbilda organisationen själv men även tillsammans med andra aktörer för att kunna förutse och lösa olika sorters händelser inom vårt geografiska område

KRISBEREDSKAP

Östhammars kommun ska kunna upprätthålla sina verksamheter och skydda dem mot störningar inom sitt geografiska område. Vid en kris ska kommunen se till att samordningen fungerar mellan inblandade aktörer på lokal, regional respektive central nivå.

Händelser som kan påverka samhällets funktionsförmåga så att medborgarnas liv och hälsa riskeras eller äventyra stora miljömässiga och ekonomiska värden kan komma plötsligt. Vi har covid-19-pandemin 2020, den torra sommaren 2018 och stormen Alfrida 2019 som färska exempel på detta. Men det finns också ett antal exempel på samhällets sårbarheter och den mängd olika beroenden av att ha digital tillgänglighet som behövs för att kunna utföra vårt dagliga liv. Digitaliseringen av en mängd olika samhällstjänster likväl som hushållstjänster ökar ständigt och i en rask takt. Det är därför av stor vikt att det finns kunskap och rutiner för hur kommunen ska agera då en större störning inträffar. Kommunens krishanteringsplan 2019 ger viktig vägledning för hanteringen av olika sorters kriser.

I alla kommunala verksamheter ska det vid behov eller vid förändringar utföras en riskidentifiering på samtliga arbetsställen. Säkerhetsbrister och risker inom verksamheten ska kartläggas. Kartläggningen används sedan för att prioritera och planera åtgärder. Riskidentifieringen lägger grunden för ett systematiskt säkerhetsarbete.

Säkerhetsfrågor ska beaktas i all planering och samhällsutveckling. Målet ska vara att skapa miljöer som motverkar otrygghet. Alla miljöer där barn vistas ska vara utformade så att de bidrar till social trygghet.

CIVILT FÖRSVAR

Att upprätthålla samhällets förmåga att fungera, hälso- och sjukvård, skolplikt samt upprätthålla demokratin och våra mänskliga fri- och rättigheter är en angelägenhet för kommunerna i Sverige i fredstid men även under höjd beredskap eller krig.

Sedan 2015 håller Sverige på att stärka sin planering för totalförsvaret, som består av två delar; det militära försvaret och det civila försvaret. Det civila försvaret ska bistå det militära om så behövs vid höjd beredskap, men försvarsmakten kan bistå det civila samhället vid kriser under fredstid. Det civila försvaret inbegriper många aktörer, såväl frivilliga som myndigheter och organisationer på lokal, regional och nationell nivå. Det är vår gemensamma motståndskraft som ger det civila försvaret. I det ingår bla skydd för vår befolkning via varningssystem ”hesa Fredrik” och skyddsrum.

Varningssystemen testas regelbundet en gång i kvartalet och skyddsrummens placering återfinns på Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) hemsida.

Länk: MSB Skyddsrumskarta

Brandskydd

Behov av skydd mot brand och brandspridning ska beaktas i plan- och bygglovsärenden (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid nybyggnation i områden där brandförsvarets insatstider är mer än 20 minuter ställs särskilda brandsäkerhetskrav på byggnader och verksamhetsetableringar.
- Tillgången till vatten för brandsläckning måste alltid beaktas vid exploatering där kommunalt vatten inte finns tillgängligt.

RÄDDNINGSTJÄNST

Östhammars kommun ingår i ett regionalt brandförsvar och har en räddningsnämnd gemensam med Tierps och Uppsala kommuner. Uppsala kommun är värdkommun. Riskanalyser och handlingsprogram som berör kommunernas beredskap för räddningsinsatser och förebyggande brandskydd, inklusive brandskyddskontroll och rengöring av eldstäder, tas fram av den gemensamma räddningsnämnden. Handlingsprogrammet antas av respektive kommunfullmäktige.

Brandförsvarets insatstid (den tid som krävs från larm tills en första insatsenhet kan vara på plats) varierar för olika delar av kommunen enligt handlingsprogrammet. Större delen av kommunen har en insatstid på 10-30 minuter. Insatstiden för norra delarna av Gräsö, skärgården söder om Öregrund amt öarna utanför kan vara mer än 30 minuter beroende på avstånd, rådande förhållanden och årstid.

GRUVHÅL

Inom kommunen finns ett stort antal vattenfyllda gruvhål. Länsstyrelsen har till uppgift att göra en riskbedömning och tillsammans med polismyndigheten besluta om det av säkerhetsskäl finns behov av att sätta upp stängsel runt kända gruvhål.

KÄRNTEKNISKA ANLÄGGNINGAR

I Forsmark finns en kärnteknisk anläggning med tre kärnkraftsreaktorer och ett slutförvar för låg- och medelaktivt avfall (SFR). Kärnkraftverket omges av en inre beredskapszon och en yttre indikeringszon. Den inre zonen ligger inom 12-15 kilometers radie från kärnkraftverket. Inom denna zon har jodtabletter och information i händelse av en kärnteknisk olycka delats ut till alla hushåll. Det finns också inomhus- och utomhussystem för att varna allmänheten vid olyckstillbud.

Länsstyrelsen ansvarar för att upprätta utrymningsplaner för allmänheten vid en kärnteknisk olycka. Länsstyrelsen har också ansvar för att upprätthålla en beredskap som gör det möjligt att snabbt och noggrant kartlägga radioaktiva utsläpp från en kärnteknisk olycka, i den inre beredskapszonen men också i indikeringszonen. Indikeringszonen sträcker sig från den inre beredskapszonens gräns ut till cirka 50 kilometer från kärnkraftverket.

SLUTFÖRVAR FÖR RADIOAKTVIVT AVFALL

Idag finns ett slutförvar för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall i Forsmark (SFR). Anläggningen ligger cirka 50 meter under havsbotten. Svensk kärnbränslehantering, SKB, har under 2014 lämnat in en ansökan enligt miljöbalken till mark- och miljödomstolen samt en ansökan enligt kärntekniklagen till Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, för att få bygga ut SFR. Syftet med en utbyggnad är att kunna ta emot kortlivat låg- och medelaktivt radioaktivt rivningsavfall från det svenska kärntekniska programmet. Prövningsprocessen pågår (2016).

SKB har också under 2011 lämnat in en ansökan enligt miljöbalken till mark- och miljödomstolen och enligt kärntekniklagen till SSM om att bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark. Prövningsprocessen pågår (2016).

För att slutförvaret för använt kärnbränsle ska kunna uppföras krävs att Strålsäkerhetsmyndigheten, mark- och miljödomstolen samt regeringen meddelar tillstånd för verksamheten. I regeringsprövningen enligt miljöbalken ingår att fråga berörd kommun om de kan acceptera anläggningen enligt vad som presenterats i ansökan. Östhammars kommun har alltså möjlighet att säga ja eller nej till etableringen, den så kallade vetorätten. Utöver Östhammars kommun har också Oskarshamns kommun vetorätt vad gäller beslut om att etablera en inkapslingsanläggning för det använda kärnbränslet där

– en åtgärd som ingår i det system för slutförvaring som SKB presenterar i ansökan.

Tänkt plats för slutförvaret är belägen inom befintligt skyddsområde i Forsmark och är markerat som riksintresseområde för anläggningar (se karta sid 105). Området finns även markerat i mark- och vattenanvändningskartan som industriområde.

Ett slutförvar för använt kärnbränsle är en nationell angelägenhet och engagerar såväl kommunen som intresseorganisationer på lokal och nationell nivå. Det finns olika uppfattningar om den långsiktiga säkerheten, platsvalet samt miljö- och hälsoskyddsfrågor.

Projektets eventuella påverkan på kommunikationer och transporter behandlas i andra avsnitt av denna ÖP.

Miljökvensekvensbeskrivning
Ska skrivas om!

ÖP 2016 för Östhammars kommun innehåller en särskild miljökonsekvensbeskrivning, MKB. Bilagedelen innehåller MKB i sin helhet. Nedan presenteras sammanfattningen.

Sammanfattning

I samband med att en ny översiktsplan tas fram för Östhammars kommun genomförs en miljöbedömning, vars syfte är att bedöma de huvudsakliga miljöeffekterna av ett genomförande av planen samt påverka planen så att en hållbar utveckling främjas.

Miljöbedömningen resulterar i att en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tas fram. Den föregående översiktsplanen togs fram 2003 och arbetet med att ta fram en ny översiktsplan startades under 2012.

Ett planförslag var utsänt på samråd under 15 maj till 15 september 2015. Efter revideringar grundade i de inkomna synpunkterna ställdes planen ut under sommaren 2016. Denna miljökonsekvensbeskrivning utvecklades parallellt med planförslaget. Inför framtagande av utställ ningshandlingar för ÖP 2016 reviderades MKB med hänsyn till de förändringar som gjorts i planhandlingarna mellan samrådet och utställningen.

Översiktsplanen precisera principer för användningen av mark- och vatten, bebyggelseutveckling, kommunikationer, näringslivsutveckling och förvaltning av naturresurser. Planen är inriktad på flerkärnig bebyggelseutveckling med förtätning i serviceorterna samt utveckling utmed viktiga kommunikationsstråk.

Utöver konsekvenser av det planförslag som förordas och ställs ut har konsekvenserna grovt bedömts för de framtidsbilder som togs fram under strategiarbetet samt ett nollalternativ.

Planen grundas i en vision för kommunen och fem inriktningsmål för översiktsplanen. Utgående från detta presenterar planen flera strategier som innebär positiva förutsättningar för kommunen att utvecklas. En bebyggelseförtätning i kommunens tätorter kan ge möjligheter att anpassa orterna med ökade krav för gång och cykel, kollektivtrafik, trafiksäkerhet och funktionsblandning i bebyggelsen för stärkta sociala värden. Risker i samband med förtätning är ofta att grönområden tas i anspråk, att dagvattenhanteringen blir bristfällig eller att det blir problem med ökat buller. Med medvetenhet kan åtgärder istället vidtas för att förbättra dessa situationer. Därför är den fortsatta tätortsplaneringen och övriga fördjupningar som föreslås i planen av största vikt vid de specifika områden som pekas ut för eventuell exploatering eller utveckling.

Planen har en god ambition om att behålla en landsbygd i utveckling, och uttrycker även en levande landsbygd som förutsättning för att bibehålla landskapets värden och natur- och kulturvärden. I mark- och vattenanvändningskartan och avsnitten under Bebyggelseutveckling beskrivs hur planen tar hänsyn till areella näringar, landskapskaraktär, natur- och kulturvärden samt friluftsliv och turism. Planen beskriver att utveckling ska prioriteras både längs kollektivtrafikstråk och i mindre orter och större byar som noder på landsbygden. Planen har dock en relativt sett generell uppfattning om lokalisering av ny bebyggelse som inte innebär förtätning av bebyggelse till sådana småorter som kan ha förutsättningar att hålla viss lokal service.

I de fall som ny bebyggelse tillkommer i olika småorter, ska omfattningen vägas mot intentionerna i planen om att bebyggelse ska vara ett verktyg för att stärka kollektivtrafiken eller annan infrastruktur som är viktig för hållbarheten. Den utspridda bebyggelsen kan innebära att det saknas förutsättningar för god resurseffektivitet med avseende på till exempel VA-anslutning, energiförsörjning och hållbara transporter. Risken är även att bostäder tillkommer i känsliga miljöer, inte minst om stränder bebyggs i stor omfattning, men där finns lagstadgade regler

om strandskydd. En spridd bebyggelse kan i förlängningen även generera att skärgårdsvikar i större utsträckning tas i anspråk för bryggor till fritidsbåtar och med risk för att känsliga marina miljöer påverkas. Det är ofta fördelaktigt om gemensamhetsanläggningar och större hamnar med utbyggd service kan etableras, och om den utvecklingen kan styras till miljöns gagn.

Investeringar i infrastruktur innebär att cykelstråk mellan orter kan stärkas och förslaget antyder i vissa avsnitt en framtida möjlighet till persontågstrafik, men detta nämns inte bland strategierna. Att planförslaget verkar för busstation i varje serviceort och sammankoppling av olika transportmedel innebär goda förutsättningar för en stärkt kollektivtrafik.

Planen förhåller sig till ett flertal samhällsrisker och beskriver befintliga och kommande hänsyn för att säkra för eventuella följder av globala klimatförändringar. Klimatförändringar ställer även ytterligare krav på en anpassad dagvattenhantering. Nybyggnad utmed väg och järnväg (särskilt stråk med farligt gods) innebär risker för människor. Förslaget ger vägledning för lokalisering av bebyggelse. Planen beskriver att förhållandena kring klimatanpassning och dagvattenhantering i varje fall måste studeras närmare vid detaljplanering. Kustområden har en särskild känslighet för grundvattenpåverkan, till exempel saltvatteninträngning, vilket exploateringen ska anpassas till. Planen har en god ambition om att förlägga störande verksamheter (såsom industri, motorsport och ridsport) till lämpliga platser.

Det konstateras i översiktsplanen att kommunen har en stor andel enskilda avlopp som bidrar till övergödning i kustområdet. Åtgärder för att förbättra vattenkvalitet och minska övergödning är angelägna för att nå uppsatta krav på kommunens vattenförekomster, och kommunen ska anpassa sin planering efter detta. Med strategisk placering av tillkommande bebyggelse till redan befintliga bebyggelsegrupper kan underlag skapas för nya anslutningsledningar till kommunalt VA för såväl befintlig som tillkommande bebyggelse. I planen beskrivs de områden där kommunalt vatten och avlopp är högst prioriterade och att etablering av ny, sammanhållen bebyggelse ska utvecklas med gemensamt vatten och källsorterat avlopp.

Kommunen har ett antal vattenskyddsområden, och det pågår en översyn av skyddet av kommunens vattentäkter. Riskobjekt för vattenskyddsområden kan vara till exempel industrier, förorenade områden, jord- och skogsbruk, vägar (särskilt där det transporteras farligt gods) eller olyckshändelser med utsläpp från avlopp eller oljetank. I planen beskrivs att vattenförsörjningen ska prioriteras framför andra typer av resursutnyttjande inom områden som är viktiga för dricksvattenförsörjningen och att bebyggelseutvecklingen måste ske med hänsyn till grundvattentillgångarna och inte orsaka kvalitetsförsämringar.

En översiktsplan kan skapa förutsättningar för hållbar energianvändning. Planen anger strategier för vindkraftsproduktion. Att planen pekar ut lämpliga områden för vindkraft kan innebära att investeringar kan ske i förnybar energiproduktion vilket kan minska klimatpåverkan. Planen ger även restriktioner för var etablering av vindkraft inte är lämpligt vilket kan skydda stora landskaps- och naturvärden. Planens ambition om hållbara transporter och planläggning kopplat till kollektivtrafikstråk är positivt för hållbar energianvändning.

I flera fall avgörs de slutgiltiga konsekvenserna av en översiktsplan av vilka möjligheter för genomförandet av förslaget som finns. Det finns ofta möjligheter att anpassa genomföranden på ett sätt som ger större eller mindre konsekvenser beroende på olika vägval och preciserade åtgärder. I denna MKB ges resonemang kring de huvudsakliga konsekvenserna. Syftet är att visa på vilka miljökonsekvenser som olika strategier och genomföranden kan ha så att både planen, efterföljande planering och genomförande kan anpassas för en ökad hållbar utveckling.

Kommunala strategidokument

Strategier och intentioner i ÖP 2022 utgår bland annat från innehållet i följande policy- och strategidokument antagna av Östhammars kommun:

- Avfallsplan för Östhammars kommun (2011)
- Bredbandsstrategi Östhammars kommun (2015)
- Handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst (2015)
- Jord och järn – kulturhistoriska miljöer i Östhammars kommun (1999)
- Årsbudget 2021 - Flerårsplan 2022-2024 (2020)
- Plan för ledning och samordning vid samhällsstörning (2019)
- Policy för tillgänglighet (2009)
- Renhållningsordning för Östhammars kommun (2011)
- Strategi för jämställdhetsintegrering (2016)
- VA-plan???
- Tillväststrategi ??
- Miljömål???
- Strategi för vindbruk (2012)
- Äldreplan 2018-2022 (2017)

Fortsatt planering

ÖP2022 redovisar behov av utredningar inom flera olika områden. Här listas utredningar som kommunen har ett behov av:

- Dagvattenutredning?
- Fritidspolitisk strategi
- Fördjupad översiktsplan för kust?
- Gestalningsprogram
- Grönstrukturprogram
- Hållbar utveckling?
- Idrottspolitiskt program
- Kulturmiljöprogram
- LIS-utredning?
- Mångfalds- och arbetsmarknadsstrategi
- Reviderad avfallsplan
- Reviderad bredbandsstrategi
- Reviderad energiplan
- Reviderad skogsbruksplan
- Reviderad utvecklingsplan för gång- och cykelväg
- Strategi för förnybar energiproduktion
- Trafiknätsanalys
- Utvecklingsplan för parkering och kollektivtrafik
- Vatten- och avsloppsplan?

Ordlista

Biologisk mångfald: en sammanfattande beteckning på rikedom av arter, den genetiska variationen inom olika arter och mångfalden av ekosystem.

Denitrifikation: omvandling av kväveoxider till kvävgas.

Ekosystem: allt levande och dess livsmiljö inom ett område.

Ekosystemtjänster: tjänster som människor är direkt beroende av och som miljön tillhandahåller. Exempel på ekosystemtjänster är produktion av syre, rent vatten, levande mark, insekters pollinering, möjligheter till friluftsliv med mera.

Fossil åker: övergivna åkrar som brukats på ett ålderdomligt sätt och där det fortfarande finns synliga spår av tidigare brukningsaktiviteter, till exempel i form av terrasseringar eller diken. Kallas även fornåkrar.

Funktionsblandad bebyggelse: en blandning av byggnader med olika funktioner, till exempel en blandning av byggnader som innehåller bostäder, fritidsverksamheter, butiker, kontor eller andra verksamheter.

Gistvall: en torkplats för fiskeredskap där nät och annat kan hängas upp på gistor – ställningar med krokar för upphängning.

Glupar: tidvis vattenfyllda sänkor med underjordiska till- och utlopp. Glupar är speciellt vanliga i Uppland.

Hävdad mark: jordbruksmark (ängar, hagar, åkrar) som brukas aktivt genom till exempel bete eller åkerbruk.

Hävdgynnad art: art som trivs i en miljö där ett aktivt bruk av marken pågår (se ovan).

Impediment: mark som ekonomiskt inte lämpar sig för jord- eller skogsbruk eftersom odlingsförutsättningarna är dåliga.

Lokalt omhändertagande av dagvatten, LOD: innebär att dagvatten tas om hand så nära källan som möjligt i stället för att ledas bort i ett ledningsnät. Dagvatten kommer från tak, gator och andra ytor där nederbörd och smältvatten inte naturligt kan filtrera ner i marken. Exempel på lokalt omhändertagande är att dagvatten från en parkeringsplats leds av till en gräsyta bredvid parkeringen. Ekologisk dagvattenhantering (ED) är en typ av LOD med fokus på vegetationens vattenhållande och avdunstande förmåga.

Miljöstörande verksamhet: verksamhet som kan ge upphov till lukt, buller, luftföroreningar, vattenföroreningar, vibrationer eller andra störningar i omgivningen.

Molluskfauna: arter som hör till gruppen blötdjur. Dit räknas bland annat snäckor, musslor och bläckfiskar.

Naturbetesmark: mark som länge använts till bete och som inte gödslats, plöjts och odlats.

Naturskog: skog där den mänskliga påverkan varit begränsad och mark, växt- och djurliv främst präglats av naturgivna förutsättningar.

Nyckelbiotop: skog där det finns eller man kan förvänta sig att hitta rödlistade arter.

Rödlistad art: växt- eller djurart som anses löpa risk att försvinna. Graden av hot kan variera. Den senaste svenska rödlistan omfattar 4 273 arter i sex olika kategorier.

Serviceort: en tätort i Östhammars kommun med särskilt serviceansvar. Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar är serviceorter.

Signalart: arter som indikerar miljöer med höga naturvärden. Skogsstyrelsen använder signalarter som stöd och hjälpmedel i sina inventeringar av nyckelbiotoper.

Småort: sammanhängande bebyggelse med 50–199 invånare och högst 150 meter mellan husen.

Tätort: sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare och högst 200 meter mellan husen.

NATURA 2000 I ÖSTHAMMARS KOMMUN (TA MED?)

- Andersby ängsbackar
- Bruksdammen
- Edskärret
- Ekbäcken-Jämnbromossen
- Eriksdal-Lönnholmen
- Fagerön
- Grillskäret
- Grundsjön
- Gräsö gård
- Hargs tallpark
- Hovön-Alnön
- Högbådan
- Idön
- Kallriga
- Kavarö
- Långalma
- Mässmyrfallet
- Måsjön
- Raggarön
- Rävsten
- Sjöhagen
- Skaten-Rångsen
- Skräddarmossen
- Snöbottenskärret
- Storskäret
- Sund
- Sundsäng
- Valkrör
- Verkarna
- Örskär
- Öster-Mörtarö
- Forsmarksbruk
- Hållet, Blåbådan
- Själgrynnorna
- Västerbådan, Lågagrundet
- Florarna

IV.
REKREATION

II.

FRAMTID

I.

UTMANINGAR

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Översiktsplan 2022

- Med sikte på 2040

VERSION: Samrådshandling

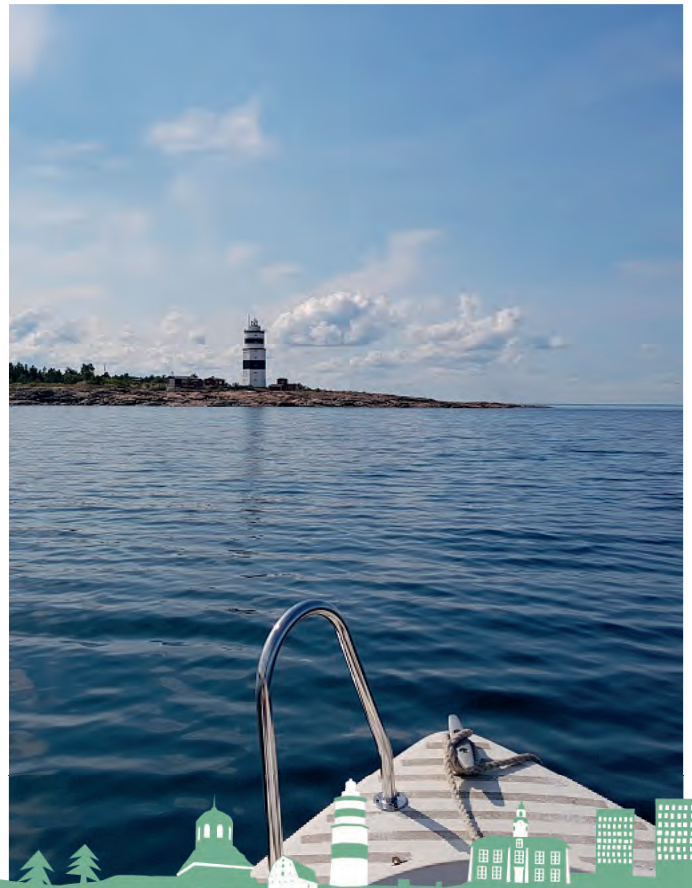
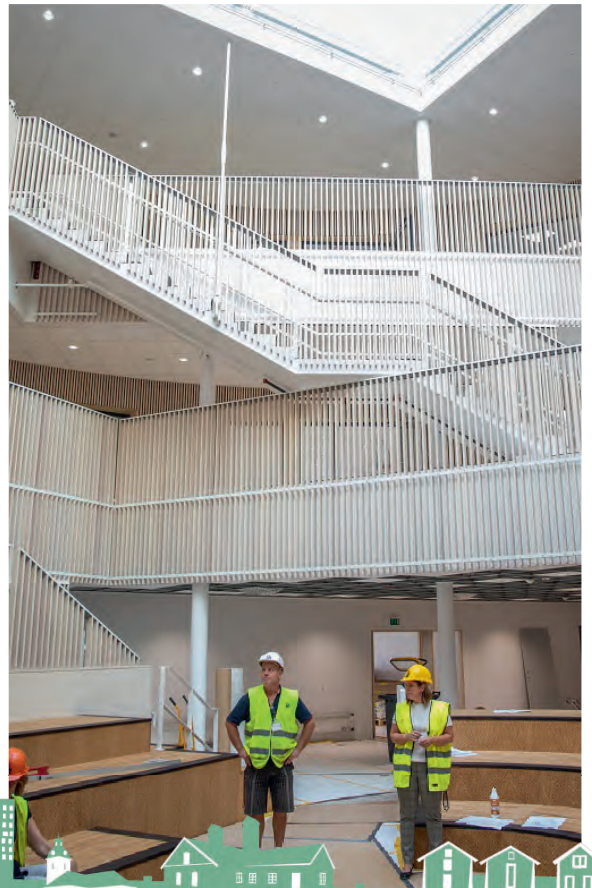

KVAR ATT GÖRA!

- **Uppdatera innehållsförteckning med fler underrubriker + länkar.**
- **Korrigera sidhänvisningar i dokumentet.**
- **Uppdatera all statistik.**
- **Layout.**
- **Infoga bilder.**
- **Ta bort tomma sidor.**
- **Sammanfattning MKB.**
- **Uppdatera rödmarkerad text i dokumentet.**
- **Uppdatera sidhuvud med rätt avsnittsnamn.**

PRODUKTION AV ÖVERSIKTSPLAN 2022

Politisk styrgrupp: Kommunstyrelsens tekniska utskott

Projektorganisation: Planenheten, sektor samhälle

Kartor: Emil Lindblom och Oscar Kanzler

Layout: Samuel Sundin, Emil Lindblom och Oscar Kanzler

Omslagsbilder: Anders Jonsson, Frida Eklund Edman, Lina Ahlén Svalbro

Förord

Förord från politikerna skrivs senare.

Jacob Spangenberg (C)

Foto: Lasse Modin

Margareta Widén-Berggren (S)

Foto: Lasse Modin

Pär-Olof Olsson (M)

Foto: Anders Hedberg Magnusson

Innehållsförteckning

I Inledning 7

Om översiktsplanen 8

Vision 12

Utmaningar och strategier 17

II Kommunen idag 21

Östhammars kommun 22

Roll i regionen 28

Agenda 2030 32

III Framtida mark- och vattenanvändning 35

Bebyggelseutveckling 40

Planförslag - Serviceorter 48

Alunda 50

Gimo 62

Öregrund 72

Österbybruk 84

Östhammar 92

Övriga tätorter och småorter 106

Landsbygd 108

Jordbruksmark 113

Grönstruktur 116

Kulturmiljöer 124

Trafik och kommunikationer 126

Teknisk försörjning 131

Vattenplanering 143

Näringslivsutveckling 148

Social utveckling 151

IV Hänsyn 163

Avvägningar 164

Riksintressen 166

Skyddade områden 180

Miljö, hälsa och säkerhet 188

Sammanfattning MKB 203

Kommunala strategidokument 205

Fortsatt planering 205

Ordlista 206

Bilagor

Bilaga 1 Strategisk miljöbedömning

Bilaga 2 Vägledning för delområden

Bilaga 3 Kartunderlag för planering

I.
INLEDNING

Om översiktsplanen

Översiktsplan 2040 är ett politiskt styrdokument som behandlar den framtida utvecklingen i kommunen. Planen ska ge överblick och visa på sammanhang som gör det möjligt att bedöma hur olika åtgärder kan påverka livsmiljön på längre sikt och vad som bäst bidrar till hållbar utveckling. På så sätt blir översiktsplanen ett redskap som gör det lättare att fatta rätt beslut om hur vi ska använda våra mark- och vattenresurser på ett långsiktigt och hållbart sätt.

Alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan och den ska vara kommuntäckande. Politikerna ska under varje mandatperiod ta ställning till om översiktsplanen behöver revideras.

En antagen översiktsplan är inte juridiskt bindande, men den ger vägledning:

- för kommunala beslut om detaljplaner, planbesked, bygglov och andra tillståndsbeslut,
- i arbetet med regionala utvecklings- och planeringsprojekt och
- för andra myndigheter som prövar eller överprövar anmälnings- och tillståndsärenden i kommunen.

ÖVERSIKTSPLANENS INNEHÅLL

Enligt PBL 3 kap ska planen redovisa:

- grunddragen för mark- och vattenanvändningen,
- hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras,
- vilken hänsyn som ska tas till allmänna intressen och
- hur riksintressen och miljökvalitetsnormer ska tillgodoses.

Vägen till en antagen plan

Översiktsplan 2040 är en revidering av den tidigare gällande översiktsplan 2016. Arbetet med översiktsplan 2016 var omfattande och gediget, och innebar bland annat flertalet samråd och dialoger med medborgare. Tillsammans beslutade man om den översiktliga inriktningen för översiktsplanen. Denna inriktning fortsätter att gälla i den här versionen och innebär att Östhammars kommun ska:

• Utnyttja läget mellan Stockholm-Mälardalen och Gävle: de stora kommunikationsstråken och pendlarboenden ska vidareutvecklas.

• Vidareutveckla tätorternas profiler och en balanserad flerkärnighet: Flerkärnighet handlar per definition om den fysiska ortstrukturen och det ska ske med utgångspunkt från orternas styrkor och utvecklingspotential.

• Ta tillvara kustens attraktivitet: varierade boendeformer ska utvecklas i tätort och tätortsnära skärgård.

Arbetet med att revidera Östhammars kommuns översiktsplan inleddes år 2019 av samhällsbyggnadsförvaltnignen på uppdrag av kommunstyrelsen. Det har drivits i samklang med kommunens fyra värdeord: ansvar, engagemang, tillsammans och öppenhet.

SAMRÅD

Ett samrådsförslag för översiktsplanen har tagits fram. Under samrådet ska kommunen samråda med länsstyrelsen, regionen och de kommuner som berörs. Kommunen ska också ge kommunens medlemmar, andra myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget tillfälle att delta i samrådet. Samrådet ska redovisa förslagets innebörd, skälen för förslaget, förslagets konsekvenser och det planeringsunderlag som har betydelse för bedömningen av förslaget.

Efter samrådet upprättas en samrådsredogörelse utefter inkomna synpunkter. Syftet med samrådet är att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan.

GRANSKNING

Utifrån synpunkterna från samrådet omarbetas planförslaget innan det ställs ut för granskning.

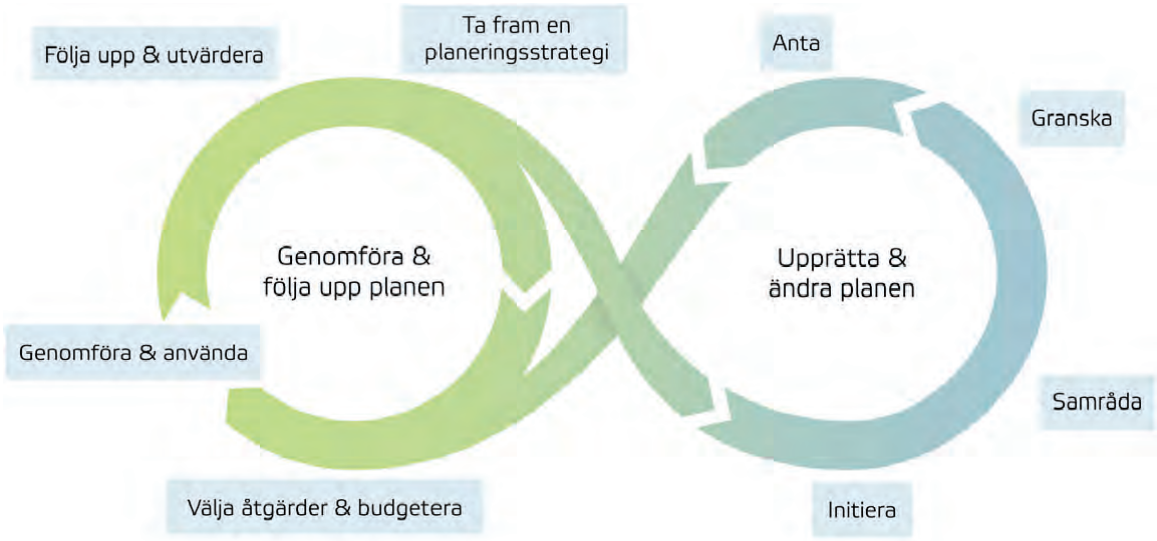

Översiktsplanens planeringsringsprocess. Bild från Boverket.

Granskningsskedet ska pågå minst två månader.

ANTAGANDE

Efter granskningen sammanställs inkomna synpunkter i ett utlåtande. Översiktsplanen antas slutligen av kommunfullmäktige tillsammans med den strategiska miljöbedömningen.

UPPFÖLJNING AV ÖVERSIKTSPLANEN

Från och med riksdagsvalet år 2022 ersätts aktualitetsprövningen med krav om att kommunfullmäktige ska ta fram en planeringsstrategi varje mandatperiod. Strategin ska antas senast 24 månader efter ordinarie val.

Senast den 11 september 2024 ska fullmäktige ha antagit kommunens första planeringsstrategi. Om inte detta genomförs upphör översiktsplanen att vara aktuell. Detta ska bidra till en mer aktiv och kontinuerlig översiktsplanering.

Kommunens tillväxtstrategi

Översiktsplan 2022 är en del i arbetet med att förverkliga mål och ambitioner som uttrycks i Östhammars kommuns tillväxtstrategi.

Tillväxtstrategin sätter mål för utvecklingen i Östhammars kommun. Sammanfattningsvis är befolkningstillväxt och näringslivsutveckling två viktiga områden att arbeta med för att kommunen ska utvecklas åt det håll som uttrycks i tillväxtstrategin. Översiktsplanen berör båda dessa områden.

Översiktsplanens bidrag till att skapa befolkningstillväxt i kommunen sker genom planens strategiska karaktär som ett ”framtidsdokument”. Kommunen kan skapa förutsättningar för befolkningstillväxt genom exempelvis strategiska markinköp och detaljplanläggning av markområden som pekas ut i översiktsplanens kartor för framtida mark- och vattenanvändning.

Kommunen ser det som positivt om även privata exploatörer och byggherrar drar nytta av kartorna för den framtida mark- och vattenanvändningen som presenteras här i översiktsplanen. På så sätt skapar vi tillsammans förutsättningar för näringslivstillväxt.

Tillväxtstrategins mål

SAMVERKAN

Privata, ideella, kommunala och statliga aktörer arbetar tillsammans för att utveckla boendemiljöer, infrastruktur och service - vårt Östhammar. Vi hjälps åt. Det kan bland annat handla om samverkan i samband med exploatering, drift av anläggningar eller trygghetsskapande insatser mm.

ÖKAD ATTRAKTIVITET OCH BEFOLKNING

Östhammarsbon uppfattar kommunen som en bra plats att bo och leva i samt befolkningen ökar med mer än 200 invånare/år. Att medborgarna gillar sin hemort är förstås grundläggande för en kommun som vill stärka sitt varumärke.

NÄRINGSLIV

Företagen i Östhammars kommun växer och är framgångsrika samtidigt som nya företag i tjänstesektorn etableras. Vi lyckas när:

- Nya företag startas och etableras
- De befintliga företagen växer och utvecklas
- En bred arbetsmarknad för fler skapas

EKONOMISK HÅLLBARHET

Långsiktigt god ekonomisk hushållning med förmåga att fullfölja utbyggnadsplanen av offentlig service.
Med den totala skuld som kommunen har idag och bedömningen av kommande investeringsbehov är det uppenbart att prioriteringar kommer behöva göras. Kommunen kommer inte kunna erbjuda hela bredden av offentlig service vid varje enskild tätort, utan styr mot en utveckling där olika verksamheter koncentreras till olika orter.
Ekonomisk hållbarhet handlar inte bara om den gemensamma offentliga ekonomin. För att detta ska möjligt och för att företag och människor ska kunna utvecklas behöver även näringslivets ekonomiska tillväxt och privatpersoners ekonomiska försörjningsmöjlighet vara starkt. Tillväxtstrategin tar sikte på dessa tre perspektiv av ekonomiska hållbarhet.

INFRASTRUKTUR

Att medborgare ges goda möjligheter med avseende på gång- och cykelvägar, kollektivtrafik, förbindelser för längre resor samt biltransporter är en viktig framgångsfaktor för en attraktiv region. En del i detta är att den fjärde och avslutande etappen nya länsväg 288 genomförs.

VATTEN OCH AVLOPP FÖR BEFINTLIGA OCH NYTILLKOMMANDE MEDBORGARE OCH FÖRETAG

Utbyggnad av kapacitet pågår i kommunens västra delar. För kommunens östra delar ska beslut fattas för såväl vattenförsörjning som avloppsrening.
Även här handlar det om beslut och prioriteringar som får stora effekter och som motsvarar stora ekonomiska värden. Väl underbyggda underlag är viktiga, liksom klokhet i ledarskap.

BOENDE OCH LIVSMILJÖER

Nöjda invånare är en viktig nyckel till en positiv utveckling i kommunen. Kommunens organisation, ofta i samverkan med andra aktörer, arbetar löpande det Östhammarsborna vill se en förbättring av.

Tillväxtstrategi

Vision

I Östhammars kommun är mångfald i samhället en förutsättning för all utveckling. Här finns en djup förståelse för samhällets olika viljor. Vi arbetar tillsammans för att hitta goda lösningar. All utveckling sker med utgångspunkt från lokala perspektiv och med hänsyn till helheten. Det goda samspelet mellan helhet och mångfald skapar en grund för god ekonomisk hushållning.

I Östhammars kommun känner vi ansvar för våra medmänniskor. Vi är trygga i vår närmiljö. Goda samarbeten mellan invånare, näringsliv och myndigheter ger oss ett samhälle där säkerheten är hög och vård- och omsorgsbehoven är väl tillgodosedda.

I Östhammars kommun upprätthåller vi en god omvärldsbevakning för att ta tillvara erfarenheter och initiativ för ekologisk hållbarhet. Tillsammans minskar vi energianvändningen och skapar förutsättningar för en miljöriktig energiförsörjning.

Vi tar gemensamt ansvar för samhället och skapar tillsammans goda förutsättningar för att leva, studera och arbeta i vår hembygd. Invånare, näringsliv och kommun skapar tillsammans en god grund för utveckling av samhällsservice och välfärd.

Vision för Östhammars kommun 2035 – alla i Östhammars kommun ska känna trygghet, trivsel och framtidstro

Det gäller kommunmedborgare, verksamhetsutövare och besökare. Hela Östhammar ska utvecklas med sin samtid på ett varsamt och respektfullt sätt. I vår kommun växer livskraft fram både i stad och på landsbygden.

Östhammar 2035 är en kommun som målmedvetet arbetar med ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Kommunen erbjuder en väl fungerande samhällsservice, arbete och bostäder. Gemenskap, öppenhet, tolerans och levande kultur är också beskrivande för kommunen. Människor känner tillit till varandra - det skapar trygghet.

Inriktningsmål för planen

Utifrån kommunens vision har fyra inriktningsområden i enlighet med kommunens styrmodell - Styrhuset använts. Inriktningsområdena ska hjälpa oss att prioritera och välja vad vi ska fokusera på i den strategiska planeringen.

EN ATTRAKTIV OCH VÄXANDE KOMMUN

Som naturskön kust- och skärgårdskommun i utkanten av den dynamiska och snabbväxande Uppsala-Stockholm regionen finns naturliga förutsättningar för kommunen att växa invånarmässigt. Hög kvalitet i de kommunala välfärdstjänsterna och ett välmående näringsliv är nycklar i att kunna attrahera nya invånare.

EN HÅLLBAR KOMMUN

Hållbar utveckling knyter ihop hållbarheten i ekosystemen med de sociala och ekonomiska utmaningar mänskligheten står inför. Det strategiska inriktningsområdet En hållbar kommun ringar in samtliga tre hållbarhetsaspekter. I korthet innebär det att vi strävar efter ett effektivt resursutnyttjande, ej skadar miljön och arbetar långsiktigt för att ta ansvar för kommande generationer; att utveckla och

bevara ska kunna växa tillsammans. Det betyder också att vi vill säkra jämlika och goda möjligheter till delaktighet, sammanhållning och engagemang liksom hälsa, välmående och trygghet genom hela livet.

EN LÄRANDE KOMMUN

Allt fler arbeten kräver högre utbildning och risken är stor att personer med bristfällig utbildning hamnar allt längre ifrån arbetsmarknaden och anställningsbarhet. Förbättrad skolframgång och det livslånga lärande är framgångsfaktorer för minskat utanförskap. Ett sätt att arbeta för en förbättrad kompetensförsörjning är samverkan mellan skola, akademi och näringsliv.

EN ÖPPEN KOMMUN

Ett hållbart samhälle tål påfrestningar, är anpassningsbart och förändringsbenäget. En viktig aspekt i detta är människors känsla av sammanhang och möjlighet att vara delaktiga och kunna påverka. Utöver att rösta i allmänna val erbjuder kommunen flera ingångar för invånare att delta i den lokala samhällsutvecklingen. Bland annat handlar det om att bjuda in till medborgardialoger kring viktiga frågor, tillhandahålla lättillgängliga tjänster för engagemang, skapa insyn i kommunens verksamheter och ha en god och ändamålsenlig tillgänglighet.

Framtidsbild 2040

Att skapa en framtidsbild kan ge en uppfattning om vad olika beslut och aktiviteter ska åstadkomma. Framtidsbilden syftar till att Östhammar ska utvecklas som flerkärnig kommun, där läge och kommunikationsstrukturer blir betydelsefulla för profilering av och rollfördelning mellan de fem största tätorterna.

FRAMTID - SERVICEORTERNA

Serviceorterna har utvecklats utifrån sina respektive förutsättningar och styrkor.

Östhammar är centrum för kommunens sjukvård, handel och administration. Läget i gränsen mellan inland och kust och i korsningen mellan väg 288 och 76 har bidragit till utvecklingen av Östhammars breda handelsutbud och att många tjänsteföretag har etablerat sig här. Östhammars vårdcentrum har blivit en regionalt viktig knutpunkt för sjukvård.

Öregrund är en serviceort med viktig funktion för kustområdet. Fler företag med koppling till marinteknik och marinbiologi har utvecklats här. Ortens serviceutbud har stor betydelse för den bofasta skärgårdsbefolkningen, men också för att möta efterfrågan och behov från de många deltidsboende och turister som kommer till kusten sommartid.

Alunda och Österbybruk har utvecklats till attraktiva boendeorter med goda kommunikationer till Uppsala, Stockholm och Gävle. De har ett lite bredare utbud av boendetyper och ger möjligheter för människor med olika behov och förutsättningar att bo och leva i kommunen. I dessa orter bor unga vuxna i högre utsträckning kvar eftersom de kan pendla till universitets- och högskoleutbildningar i Gävle eller Uppsala.

Gimo har en tydlig roll som knutpunkt för skola och arbete. Campus Gimo har utvecklat specialgymnasier med olika inriktning. Orten har också fått ökad betydelse som arbetsort genom satsningen på industrigymnasium och genom att fler industrier och logistikföretag har etablerat sig längs väg 292.

FRAMTID - KOMMUNIKATIONSSTRÅK

Kommunikationsstråken har utvecklats utifrån vad kommunen behöver som helhet.

Sista etappen på väg 288, kommunens huvudstråk, har färdigställts och utvecklats till en snabb och säker kommunikationsled med utökad kollektivtrafik.

Väg 76 har utvecklats med bättre kommunikationer mellan Norrtälje och Gävle. Forsmark och Östhammar är två viktiga noder längs stråket.

Väg 292 är ett välutnyttjat stråk bland annat för gods. Det finns en bra och bekväm uppställningsplats för farligt gods mellan Gimo och Hargshamn som används flitigt. I anslutning till denna finns också ett av kommunens större logistikföretag för både spår- och vägburet gods.

Kommunikationerna mellan Alunda och Arlanda har utvecklats och förbättrats. Många som bor här pendlar mot Stockholm. Det går snabbt att ta sig mellan Alunda och Stockholmsområdet.

Landsbygden är mer tillgänglig och de som bor här når lätt kommunens större orter och målpunkter. Pendlarparkeringar har anlagts på strategiskt viktiga platser.

Järnvägssträckningen mellan Hargshamn och Örbyhus är i bra skick och används frekvent.

FRAMTID - BEBYGGELSESTRUKTUR

Bebyggelsestrukturen har format noder som skapat bättre underlag för kollektivtrafik och IT-kommunikation på landsbygden.

Längs 288:ans prioriterade vägstråk har ny bebyggelse tillkommit i anslutning till befintliga husgrup-

per. Detta med hänsyn till landsbygdens intressen och de areella näringarnas behov.

De mindre orterna har vuxit och fått ett bredare utbud av bostäder och verksamheter i liten skala. På vissa orter har hotellverksamhet och andra turistanläggningar utvecklats.

De större byarna har förtätats och fler har valt landsbygdsboende eftersom kommunikationerna blivit bättre. Fler har också valt att bosätta sig året runt i kust- och skärgårdsområdet.

Bredbandsnätet har byggts ut i hela kommunen och fler har börjat arbeta hemifrån eller i nystartade verksamheter på olika orter.

Översiktsplan

Framtidsbild

Serviceorter

Service- och centralort

Serviceort

Bebyggelse noder

Tätort

Småort

Större by

Kommunikationer

Huvudstråk

Viktigt stråk

Vägnät på landsbygd

Järnvägsstråk

Kärnteknisk anläggning

Forsmark

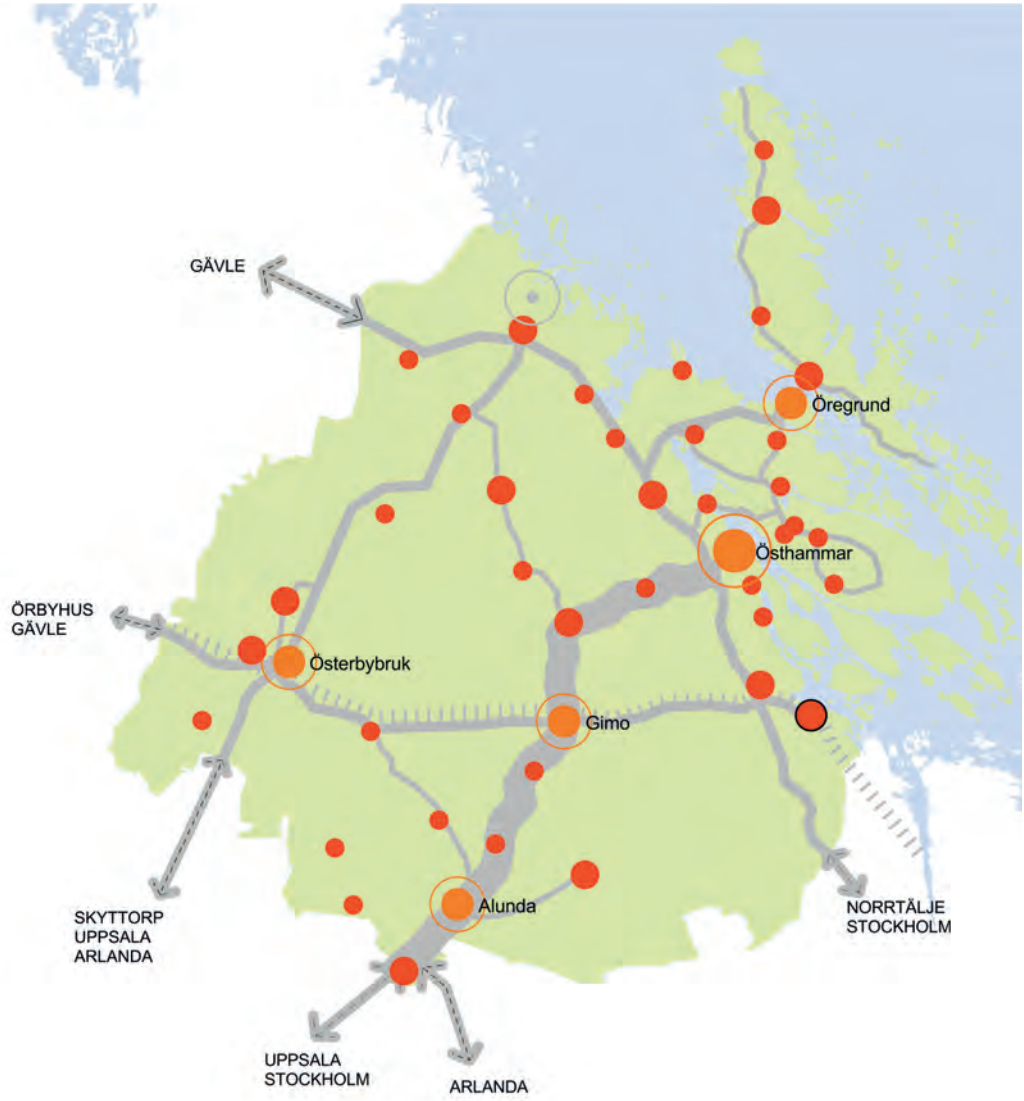

Utmaningar och strategier

Med hjälp av de fyra inriktningsmålen har ett antal behov identifierats. Att tillgodose dem innebär utmaningar som redovisas här, tillsammans med strategier som ger förslag till vägar för att möta dem. Dessa utmaningar och strategier behandlas närmare i del IV, Framtida mark och vattenanvändning.

MÅLEN

- En attraktiv och växande kommun
- En hållbar kommun
- En lärande kommun
- En öppen kommun

DEN GEOGRAFISKA GRUNDEN

Vi måste på bästa sätt ta tillvara de fysiska grundförutsättningar som formats av historien. Stora värden är investerade i den struktur av vägar, bebyggelse och teknisk försörjning som finns i dag i Östhammars kommun. Det är värden vi ska ta tillvara och utveckla. Vi ska slå vakt om den flerkärniga ortsstrukturen genom att utgå från de olika orternas styrkor för utvecklingen i kommunen. Eftersom många också bor på landsbygden är det en stor utmaning att skapa en täthet som stödjer förutsättningarna för kollektivtrafiken, underlättar för näringslivet och gör det möjligt att utveckla bostadsmarknaden.

Grunduppgiften för den fysiska planeringen är att skapa en ändamålsenlig struktur av bebyggelse, grönområden och verksamheter. För att uppnå en genomtänkt struktur krävs ett strategiskt tänkande kring bebyggelseutvecklingen, i både tätort och på landsbygden. Med övergripande strategier kan man undvika de misstag som lätt uppstår om man inte ser hur stegvisa eller mindre beslut kan påverka helheten. En väl strukturerad bebyggelsemiljö lägger grunden för ett bra samhälle och ger möjlighet att skapa hållbara lösningar och en hållbar utveckling.

Tillgången till orter och bygder med olika karaktärer erbjuder invånarna i Östhammars kommun en mångfald av boendemiljöer. Det har ett värde, men baksidan är att små orter inte alltid har ett tillräckligt stort befolkningsunderlag för att en god kommersiell service ska kunna upprätthållas. Därför uppmuntras samlokalisering.

Strukturen måste utformas på ett sätt som tar hänsyn till miljön, sociala förhållanden och ekonomin, med anpassade lösningar för kommunikationer,

vatten och avlopp och energiförsörjning. Utmaningen är att skapa en lagom tät struktur av bebyggelse och grönområden, med tillfredsställande infrastruktur så att intressen och behov som finns på landsbygden, i orterna och i kustområdet kan balanseras.

UTMANINGAR

- Utveckla relationerna mellan bygder och tätorter så att alla kan få tillgång till service av god kvalitet.
- Utveckla ett genomtänkt samspel mellan bebyggelse, grönområden och infrastruktur.

STRATEGIER

- Utveckla serviceorterna.
- Skapa hållbara bebyggelsestrukturer på landsbygden.
- Utveckla blandstaden och stadsbyggnadskvaliteterna i tätorterna.
- Trafikplanera för attraktiva orter.
- Hållbar teknisk försörjning.

NYCKLAR TILL UTVECKLING

Det finns några nyckelfrågor vi måste hantera för att kunna skapa ett gott liv i kommunen, i samklang med omvärlden: goda kommunikationer, bra bostäder och ett livskraftigt näringsliv.

Tillgång till bra kommunikationer, bostäder och ett livskraftigt företagande har en avgörande betydelse för utvecklingen i Östhammars kommun. Det måste finnas någonstans att bo och det måste finnas någonstans att jobba. Bra kommunikationer vidgar arbetsmarknaden, kommuninvånarna kan pendla till jobb utanför kommungränsen och företagen kan locka människor med rätt kompetens att pendla in.

För att stärka och utveckla kommunikationer, boende och näringsliv måste Östhammars kommun samverka med andra aktörer. Samarbete förutsätter att det finns en gemensam vilja och en gemensam känsla av ansvar för helheten. Har vi gemensamma mål kan vi skapa goda förutsättningar för utvecklande samarbeten. Genom att skapa tydlighet och visa på önskvärd riktning finns förutsättningar att inleda dialog och med stöd av externa aktörer uppnå det vi vill.

Utmaningen är att med hjälp av kommunikationslösningar göra kommunen till en mer integrerad del av regionen, både länet och Stockholm-Mälardalen. Det handlar om att skapa kommunikationer med hög kvalitet för kollektivtrafik, vägtrafik och tele- och datatrafik, till nytta för kommuninvånare och det lokala näringslivet. Aktiva dialoger med andra myndigheter och organisationer har avgörande betydelse för att utveckla kommunikationerna inom kommunen och mot omvärlden.

Utmaningen är att utveckla den lokala bostadsmarknaden i alla tätorter och skapa ett bredare utbud av bostadstyper. Det kan i sin tur resultera i en ökad rörlighet på bostadsmarknaden. En utvecklad bostadsmarknad ska kunna erbjuda lämpliga bostäder för olika åldersgrupper, i samklang med den befolkningsutveckling vi har, men också med beredskap för förändringar i framtiden.

En stillastående befolkningsutveckling och ett ökat sjuk- och äldrevårdsbehov är ytterligare en utmaning. För att möta upp de rekryteringsbehov som finns sektorerna sjukvård och äldreomsorg behöver kommunen locka fler unga människor att bosätta sig här. Kommunens tillväxtarbete är en del i lösningen, tillsammans med att marknadsföra kommunen som en plats med höga livskvaliteter. Översiktsplanen pekar ut platser lämpliga för skolor och barnomsorg, platser där grönstrukturer ska utvecklas och platser viktiga för kulturmiljön. Allt för att kommunen ska bli en ännu trevligare plats att bo och verka i.

Utmaningen är att bygga vidare på kommunens lokala arbetsmarknad och göra den långsiktigt uthållig. Kommunikationerna är viktiga. Minst lika viktigt är att företagen kan rekrytera människor med rätt kompetens. Kommunen måste kunna erbjuda olika målgrupper en attraktiv boendemiljö eller pendlingsmöjligheter som är bekväma och tidseffektiva.

En del av utmaningarna i Östhammars kommun är ett åldrande vatten- och avloppssystem, men framförallt är det kapacitetsbristen som utgör hinder för bebyggelseutvecklingen i kommunen. Här har kommunen nyligen antagit en VA-handlingsplan och en VA-policy som en del av VA-planarbetet. En utbyggnadsplan är en viktig åtgärd som planeras vara klar 2023 som ger tydligare tidsramar för när och var utbyggnad kan ske i kommunen under de kommande åren.

UTMANINGAR

- Utveckla attraktiva kommunikationer i samspel med världen.
- Skapa en mångfacetterad och attraktiv bostadsmarknad.
- Möta näringslivets behov och skapa en stabil tillväxt.
- Stillastående befolkningsutveckling.
- Ökat sjuk- och äldrevårdsbehov.
- Åldrande vatten- och avloppssystem.

STRATEGIER

- Underlätta för kollektivt resande.
- Utveckla den digitala infrastrukturen.
- Jobba aktivt med bostadsplanering och utveckla bostadsmarknaden efter förutsättningarna.
- Underlätta för framtidens näringsliv.
- Marknadsföra kommunen.
- Framtagande av VA-plan.

KVALITET FÖR MÄNNISKA OCH MILJÖ

Att utveckla de kvaliteter som är viktiga för människors hälsa, välbefinnande samt miljön är ett tredje, prioriterat område. Det handlar om att se hur vi bäst tar tillvara allmänna intressen och att identifiera hur vi ska hantera viktiga miljö- och riskfaktorer.

Attraktivitet skapas av det vi har att erbjuda omvärlden. Vi har inte det utbud som finns i regionens storstadsområden, men vi kan erbjuda andra alternativ. Människor vistas gärna här på fritiden och många uppskattar den blandning vi har av olika miljöer och landskap. Planeringen syftar till att hitta bra avvägningar så att vi ska bevara viktiga värden och minimera negativ miljöpåverkan.

En utmaning är att identifiera, ta tillvara och utveckla de värden och miljöer som är attraktiva i just vår kommun. Vi ska skapa ett attraktivt boende utifrån våra förutsättningar och se till så att alla får tillgång till havet, naturen, gemensamma båtplatser och ett rikt fritidsutbud.

En annan utmaning är att göra miljö och klimat till viktiga frågor i vardagsbeslut. En god omvärldsbevakning som rör ekologisk hållbarhet är viktig, men minst lika viktigt är det att jobba varje dag i den lilla skalan för att hitta långsiktigt hållbara lösningar för miljö och klimat.

UTMANINGAR

- Utveckla vår attraktivitet genom att profilera våra värden och miljöer.
- Tydliggöra det långsiktiga perspektivet i vårt arbete med miljöfrågor.

STRATEGIER

- Utveckla våra värden.
- Stärka det sociala samspelet och tillgången till fritidsaktiviteter för alla.
- Minska klimatpåverkan.
- Förbättra vattenkvaliteten.

II.

KOMMUNEN IDAG

Östhammars kommun

Östhammars kommun ligger i nordöstra Uppland, med Uppsala, Tierp och Norrtälje kommuner som närmaste grannar. Naturförhållandena och påverkan från mänskliga aktiviteter i nutid och historisk tid har format kommunens särart och har stor betydelse för hur mark och vatten kan användas, nu och i framtiden.

Landskapet är flackt, med nivåskillnader som ofta är mindre än tio meter bortsett från Vattholmaåsen söder om Österbybruk vars högsta höjd är ca 60 meter. Granit, gnejs och leptit är dominerande bergarter. De lösa jordavlagringarna är i huvudsak lämningar efter den senaste istiden – leror, morän och sandavlagringar. I högre lägen är jordtäcket ofta tunt, särskilt mot kusten. Kustområdet har en lång strandlinje och i skärgården finns över 1 000 öar.

Den tidiga historien är präglad av istid och landhöjning. I historisk tid är det jord- och skogsbruk, fiske, sjöfart och järnhantering som satt sin prägel på landskapet. Det finns mer skog än odlingsmark och en stor andel landsbygd med varierande bebyggelsetäthet.

Tätortsstrukturen är flerkärnig. Alunda var en viktig kustby på bronsåldern och har i och med landhöjningen vuxit fram som handelscentrum i en jordbruksbygd.

Fiske, sjöfart och handel har genom historien varit betydelsefulla utvecklingsfaktorer för Öregrund, Östhammar och Hargshamn. Järnhanteringen har format utvecklingen i Österbybruk och Gimo och detta har resulterat i att det finns många förorenade områden i kommunen som behöver hanteras i planeringen.

ÖSTHAMMARS KOMMUN I KORTHET

Befolkning:	22 251 (2020)
Yta:	2 790 km², varav
Land:	1 452 km² (52 %)
Hav med fjärdar:	1 287 km² (46 %)
Insjöar:	51 km² (2 %)
Strandlängd med öar:	4 000 km

BEFOLKNINGSUTVECKLING

Idag bor 22 251 människor i Östhammars kommun (2020). Befolkningstätheten motsvarar i princip rikssnittet. Under sommaren nästan fördubblas invånarantalet då många deltidsboende kommer till sina fritidshus.

BEFOLKNINGSUTVECKLING 1960-2018

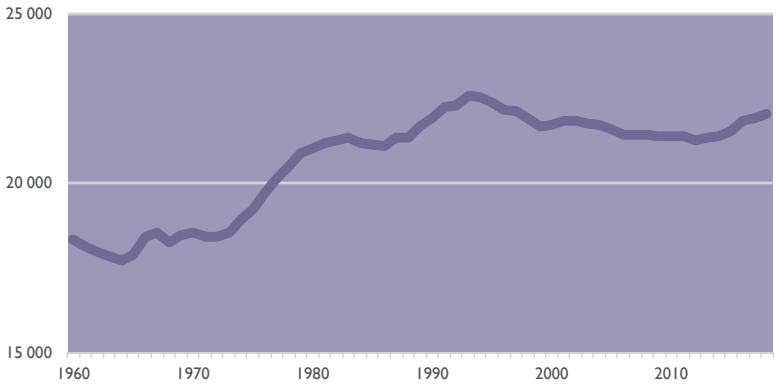

Perioden 1970–1995 ökade befolkningen med 20 procent. I en första etapp skedde en stor ökning i samband med kommunsammanslagningar och viktiga industrietableringar.

Många flyttade in i samband med att bygget av Forsmarks kärnkraftverk inleddes under 1970-talet. Då startade också den framgångsrika utvecklingen för Sandvik Coromant i Gimo. Utvecklingen vid Fagersta bruk i Österbybruk och Dannemora gruvor hade i viss mån också effekt på expansionen under 1970-talet.

I mitten av 1980-talet avstannade befolkningstillväxten. Den fick en ny skjuts tack vare höga födelsetal och en ökad invandring under senare delen av

1980-talet och några år in på 1990-talet.

Sedan bröts den uppåtgående trenden och folkmängden höll sig under flera år på nivåer runt 21 000 invånare. De senaste åren har folkmängden ökat igen och var 2020 strax över 22 000 personer. Den högsta befolkningen hade kommunen dock 1993, då 22 591 personer bodde här.

ÅLDERSFÖRDELNING

Jämfört med riket har befolkningspyramiden i Östhammars kommun en smalare midja i kategorin vuxna mellan 35-44 år. Medelåldern är 45 år, vilket är den högsta i Uppsala län och över riksgenomsnittet. Ett stort antal invånare finns i åldersgrupperna från 45 år och uppåt, med en tydlig topp i gruppen 65–74 år, det vill säga i den stora åldersgrupp som föddes på 1940-talet.

Åldersfördelningen skiljer sig något mellan tätorterna. Gimo, Österbybruk och Alunda har en något större andel unga vuxna. Gimo har överlag en jämnare åldersfördelning än övriga orter. Östhammar och framförallt Öregrund har en högre andel äldre invånare. Trenden av en högre andel äldre kan bero på att många äldre flyttat ut till sitt fritidsboende.

Försörjningsbördan i kommunen låg 2011 på cirka 80 personer per 100 yrkesverksamma. Motsvarande siffror för riket var 70 per 100 yrkesverksamma år 2009. Trenden är att andelen yrkesverksamma minskar. Prognoser pekar mot att andelen äldre kommer att överstiga andelen yngre kring 2025.

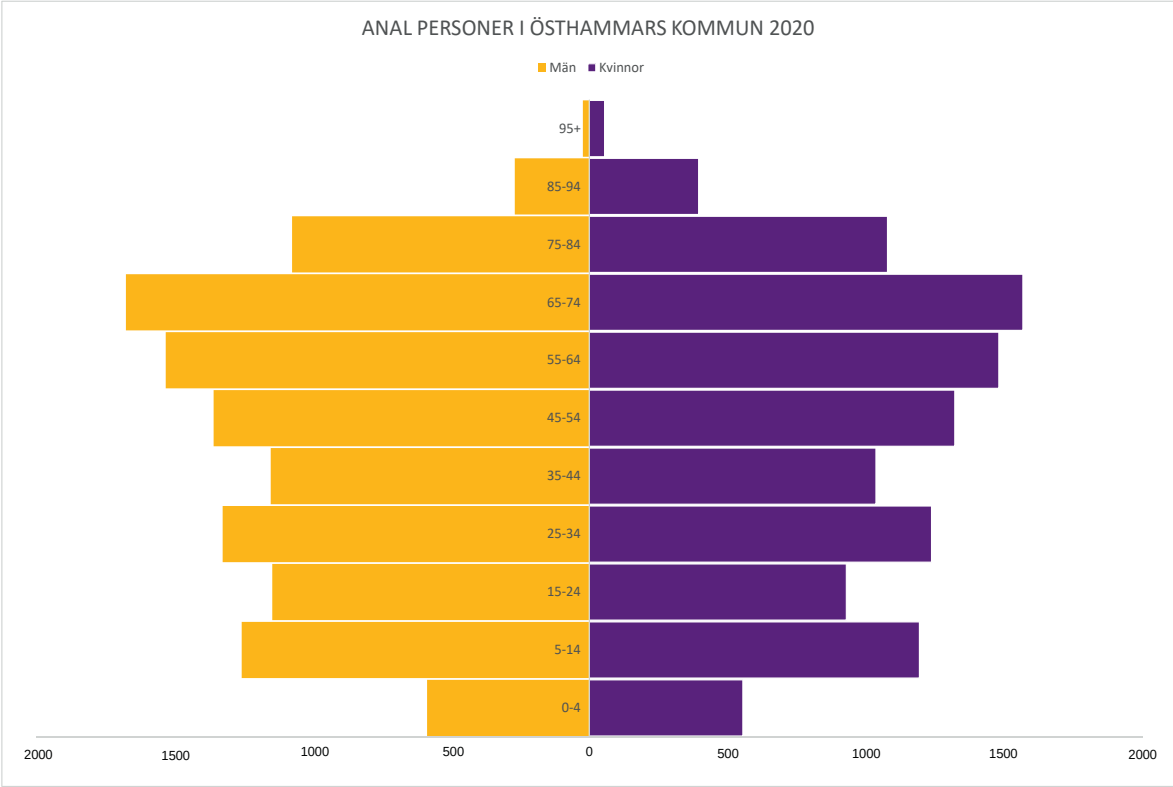

UTBILDNINGSNIVÅ

Utbildningsnivån i Östhammars kommun är lägre än i både Uppsala län och riket. Andelen kommuninvånare som bara har förgymnasial utbildning är högre, och andelen med eftergymnasial utbildning är lägre.

Av invånarna i Uppsala län har 47 procent eftergymnasial utbildning i någon form (universitets- eller forskarutbildning). Riksgenomsnittet är 36 procent. Motsvarande andel är i Östhammars kommun 21 procent.

UTBILDNINGSNIVÅ
2018

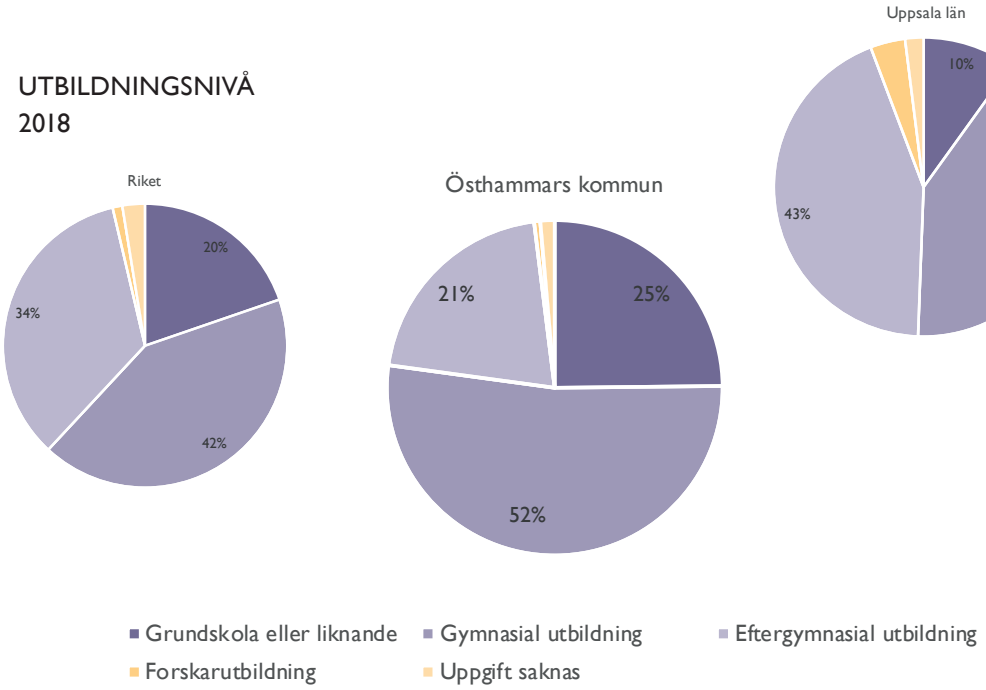

ARBETE OCH PENDLING

Sysselsättningsutvecklingen är överlag positiv. Andelen arbetslösa (som del av Arbetsförmedlingens registerbaserade arbetskraft 16-64 år) var 2019 endast 2,3 procent, att jämföra med riksgenomsnittet på 3,5 procent.

Några stora arbetsgivare dominerar på den lokala arbetsmarknaden: kommunen, landstinget, Sandvik Coromant och Forsmarks kraftgrupp. 30-40 procent av kommunens småföretag arbetar dessutom med uppdrag för Sandvik Coromant och Forsmarks kraftgrupp.

Sett till branscher är flest i kommunen sysselsatta med tillverkning och utvinning, följt av arbete med vård och omsorg och därnäst av arbete med energiförsörjning.

Antalet sysselsatta inom tillverkning och utvinning har minskat i samband med finanskrisen under 2008. En viss återhämtning har skett sedan dess, men inte till sysselsättningsnivåerna för krisen.

I Östhammars kommun är det cirka 7 400 personer som bor och arbetar inom kommunen. Det finns också inpendling till arbetsplatserna, med drygt 2 000 personer, och utpendling till arbeten i andra kommuner, cirka 3 000 personer. Utpendlingen är

ANTAL ARBETARE FÖRDELAT PÅ BRANSCH I ÖSTHAMMARS KOMMUN 2019

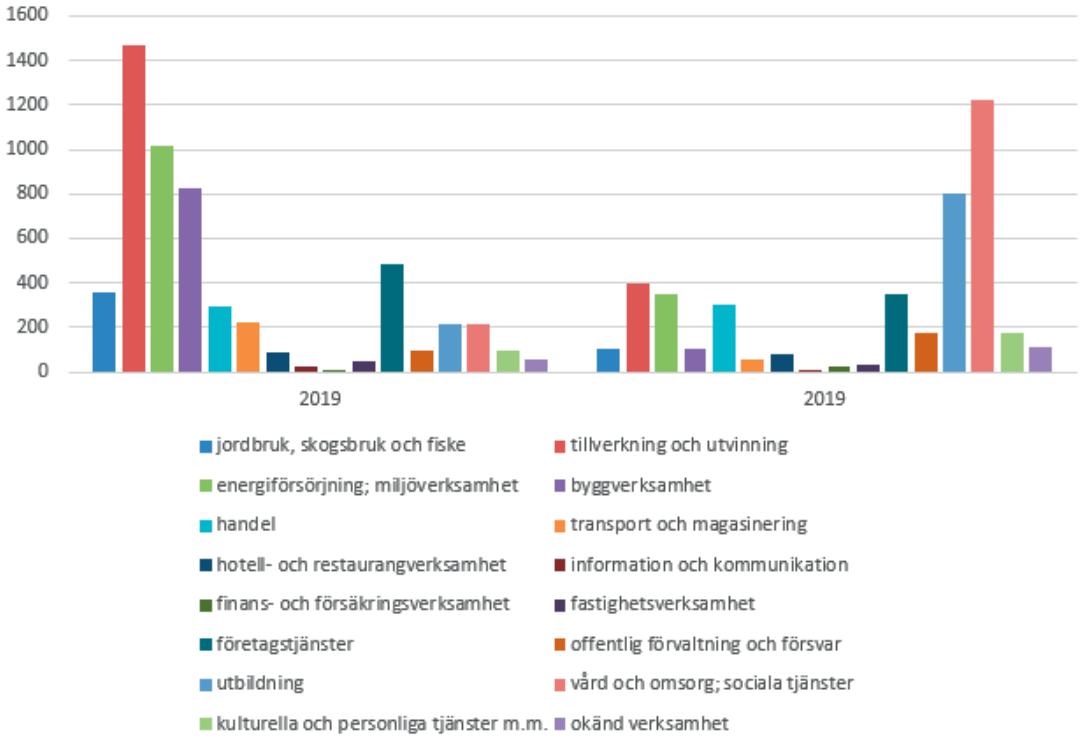

större än inpendlingen, vilket indikerar att invånarna i Östhammars kommun är beroende av fler arbetsmarknader än den lokala.

Samtliga branscher i den lokala arbetsmarknaden kommer få stora rekryteringsbehov de närmsta åren. Många har behov av att nyanställa redan idag. Framförallt är det brist på högskoleutbildade. Det är därför troligt att pendling kommer vara fortsatt viktigt i kommunen.

Kommunen berörs av flera projekt som förväntas skapa tillväxt och ännu fler arbetstillfällen inom de närmaste 20 åren: en farledsfördjupning i Hargshamn och ett eventuellt slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark är de största projekten. Om Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) får tillstånd kan byggstart ske någon gång under 2020-talet och skulle innebära arbetstillfällen för uppskattningsvis 250 personer under driftskedet. Under 2014 lämnade SKB in en ansökan om tillstånd att bygga ut det befintliga slutförvaret för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR) som ligger i Forsmark och detta godkändes av regeringen under slutet av 2021. Även här är det framförallt byggnation och driftsättning som kommer att kräva arbetskraft.

BOENDE

Det finns ungefär 10 500 permanentbostäder i Östhammars kommun. Merparten av hushållen i kommunen äger sin egen bostad. Ungefär 32 procent av bostäderna ägs inte av hushållet. Den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem äger de flesta av hyresrätterna som finns på bostadsmarknaden. Det finns också ett antal bostadsrättsföreningar i de fem större tätorterna.

Den höga andelen hushåll som äger sin bostad gör att omflyttningen blir lägre än om marknaden hade

präglats av höga andelar hyresrätter.

Översiktsplanen gör inte ett ställnignstagande kring vilken ägandeform eller vilken bostadstyp som Östhammars kommun ska prioritera vid nyexploatering. Däremot ges riktlinjer för varje område som föreslås för bostadsbebyggelse. Om ett enskilt område enligt kommunen är mer lämpad för en viss bostadstyp än en annan nämns det i riktlinjerna specifikt för just den platsen. Samma princip gäller för olika ägandeformer.

Viktiga boendekvaliteter i Östhammars kommun är närheten till kust och fina naturområden, men också till kulturhistoriskt intressanta miljöer både inom tätorterna och på landsbygden. Utpekade områden för bostadsbebyggelse i översiktsplanen är på platser som tar tillvara på dessa kvaliteter, inte på bekostnad av kvaliteterna.

Östhammars kommun

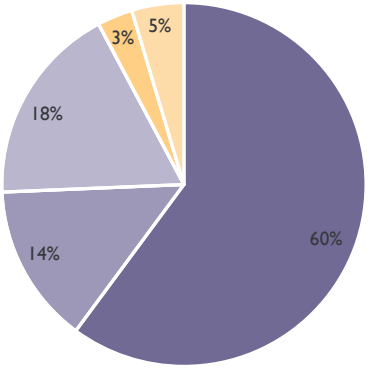

SAMHÄLLSSERVICE

Östhammars kommuns socialnämnd erbjuder genom sin socialtjänst ett socialt skyddsnät för kommuninvånarna. Individer och familjer som av olika skäl hamnat i socialt eller ekonomiskt svåra situationer har möjlighet att erhålla ekonomiskt bistånd, barn- och ungdomsvård, missbrukarvård och familjebehandling.

Socialnämnden tillhandahåller också vård och omsorg för personer som av ålder eller andra skäl har nedsatt förmåga att hantera sitt vardagsliv. Kommunen ansvarar för att tillse att det finns vård och omsorgsboenden, för de personer som har behov av detta. Beslut fattas enligt socialtjänstlagen eller lagen om stöd och service, innan ett erbjudande kan ges till den enskilde. Särskilda boenden för äldre finns i Alunda, Gimo, Österbybruk, Östhammar och Öregrund. Särskilda boenden, servicebostad och korttidsvistelse enligt lag om stöd och service finns i Östhammar och i Österbybruk.

HUSHÅLLENS ÄGANDEFORMER 2018

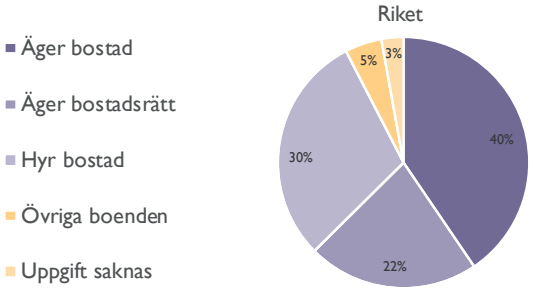

Människor som önskar bo kvar i sitt eget hem trots funktionsvariationer eller sjukdom har tillgång till hemsjukvård och hemtjänst. På vårdcentrum i Östhammar bedriver både landstinget och kommunen verksamhet, bland annat en gemensam närvårdsenhet. Som hemtjänstbrukare har du i Östhammars kommun möjlighet att välja mellan privata utförare eller kommunal utförare, om det finns privata alternativ i kommunedelen du bor. Äldre som utnyttjar sitt delårsboende i kommunen kan behöva använda samhällsservice såsom sjukvård, hemtjänst m.m.

Förskolor, fritidshem eller pedagogisk omsorg (familjedaghem) finns i alla större tätorter. Fler än 1 000 barn har plats på förskolor eller i pedagogisk omsorg. Föräldrar som arbetar eller studerar och ansöker om barnomsorg ska få ett erbjudande om plats för sina barn inom fyra månader.

I Österbybruk finns en fritidsgård och Östhammar erbjuder fritidsverksamhet för personer med funktionsvariationer.

Drygt 2 400 elever går för närvarande i någon

av kommunens grundskolor. Skolorna i Alunda, Gimo, Österbybruk och Östhammar har elever från förskoleklass till årskurs 9. Det finns också en grundsärskola i Gimo. Öregrunds skola har elever från förskoleklass till årskurs 6 och Ekeby har elever från förskoleklass upp till årskurs 3.

På gymnasienivå finns tre olika skolor med lite olika inriktning: Bruksgymnasiet i Gimo är den kommunala gymnasieskolan med ett bredare utbud av studieprogram. I Gimo finns också Wilhelm Haglunds gymnasium, ett fristående industritekniskt gymnasium med inriktning på produkt- och maskinteknik och med kopplingar till Sandvik Coromant AB. Vattenfallgymnasiet, tidigare Forsmarks skola, har sina rötter i energibranschen. Under åren 1987-2020 ägdes och drevs skolan av Forsmarks Kraftgrupp AB (FKA) med Östhammars kommun som huvudman. Idag ingår Vattenfallgymnasiet i en koncern tillsammans med ytterligare tre teknikgymnasier. Vattenfallgymnasiet har fortfarande en aktiv koppling till energisektorn genom ett betydande stöd från Vattenfallkoncernen och som borgar för att kursmaterial och utbildning ständigt kan hållas aktuell. Vuxenutbildning erbjuds i ett särskilt studiecentrum i Gimo. På plats finns kurser på grundläggande samt gymnasial nivå, yrkesutbildningar, svenska för invandrare och Komvux som särskild utbildning. Som komplement till studier på plats finns distansutbildningar med avtalade aktörer.

I alla större tätorter finns ett bibliotek. Biblioteket i Östhammar fungerar som huvudbibliotek. Det finns också många sport- och fritidsanläggningar, både i tätorterna och på landsbygden.

Östhammars kulturhus, Storbrunn. Foto: Magnus Degerman

Roll i regionen

Östhammars kommun är en del av den expansiva region som består av Uppsala, Stockholm och Mälardalen. Stockholm och Uppsala är kommunikationsmässigt tätt sammanlänkade och har i stor utsträckning en gemensam arbetsmarknad. Samma gäller många av städerna i Mälardalen som lätt kan nås med tåg och buss från både Uppsala och Stockholm.

Stockholms län räknar med en befolkningstillväxt på cirka 400 000 invånare under perioden 2020-2040. Uppsala län antas växa med cirka 150 000 personer under samma period. Expansionen i regionen förväntas spilla över mot ”ytterkanterna”.

Östhammars kommun har under den senaste tioårsperioden haft en svag befolkningsutveckling, vilket både kan förklaras av åldersfördelningen i kommunen, men också av brister i den regionala infrastrukturen. Östhammars kommun saknar järnvägsförbindelser och har haft en förhållandevis låg vägstandard på viktiga vägar. Detta gäller såväl kopplingarna mot Uppsala-Stockholm-Mälardalen som kopplingarna mot Gävle och mot Norrtälje. Men den snabba utvecklingen i regionen innebär potentiella möjligheter att locka nya invånare.

Uppsala läns kommuner och landsting samverkar kring viktiga regionala frågor genom region Uppsala. Samarbetet konkretiseras bland annat i en regional utvecklingsstrategi, en länstransportplan, det regionala trafikförsörjningsprogrammet och en regional klimatanpassningsplan.

Östhammars kommun finns även med i regionala sammanhang som inkluderar Stockholm och Mälardalen, bland annat i den storregionala planering som presenteras i Regional Utvecklingsplan för Stockholmsregionen och i den regionala utvecklingsplanen för Stockholms kust och skärgård. Där pekas Hargshamn ut som betydelsefull för godstrafiken i östra Mellansverige.

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

En utvecklingsstrategi (RUS) har tagits fram av Region Uppsala för att beskriva vad kommuner och region vill åstadkomma tillsammans med andra aktörer i länet. Den innehåller visioner och mål som lägger grunden för utvecklingsarbetet i länet på längre sikt. Utvecklingsstrategin fungerar även som en länsstrategi för Agenda 2030. Strategin vänder sig till personer och organisationer som vill vara med och påverka regionens långsiktiga utveckling. Den är styrande för aktörer på nationell och regional nivå, stödjande för dem som verkar på kommunal och lokal nivå och inspirerande för dem som finns i näringslivet och den ideella sektorn.

Strategin ingår i en struktur av styr- och policydokument som är sammankopplade med EU:s strategi ”Europa 2020” från juni 2010. Europa 2020 ger övergripande vägledning, med en ”strategi för smart och hållbar tillväxt för alla”. Strategin innefattar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: ekonomisk, social och ekologisk. Den innehåller tre övergripande mål som i den regionala utvecklingsstrategin uttolkats till:

- En region för alla lyfter fram hur ett samhälle format efter människan ger ett gott liv, med öppna och inkluderande miljöer.
- En hållbart växande region fokuserar på samhällsutvecklingen i Uppsala län, dess natur och livsmiljöer och förhållandet till omkringliggande län.
- En nyskapande region tar fasta på betydelsen av ett livskraftigt näringsliv och civilsamhälle samt förmågan till utmaningsdriven innovation hos företag och organisationer.

Regional utvecklingsstrategi

RUS lyfter bland annat fram målnoder och stråk där det finns regionala samband för kommunikation och tillgänglighet, och orter i regionen där det finns förutsättningar för hållbar tillväxt och goda livsvillkor..

LÄNSTRANSPORTPLAN

Länstransportplanen för perioden 2018-2029 konkretiserar hur kommunerna och landstinget vill utveckla det regionala transportsystemet för att nå vision och mål i den regionala utvecklingsstrategin. Åtgärdsplanen redovisar en ombyggnad av länsväg 288 på sträckan Gimo–Börstil som en viktig investering för hela regionen. Region Uppsala samordnar arbetet som genomförs på uppdrag av staten och regeringen i samverkan med Trafikverket, landstinget, angränsande län och länets kommuner.

REGIONALT TRAFIKFÖRSÖRJNINGSPROGRAM

Regionen är från och med 2012 regional kollektivtrafikmyndighet i Uppsala län och ansvarar genom kollektivtrafiknämnden för det regionala trafikförsörjningsprogrammet. Programmet har en målhorisont som sträcker sig fram till 2030. Syftet är att beskriva vad som krävs för att kollektivtrafiken på bästa sätt ska kunna bidra till en långsiktigt hållbar utveckling.

Bedömningar av framtida behov och utbud görs i programmet på en generell nivå och utifrån viktiga funktioner. Programmet knyter även an till Agenda 2030 (som knyter an till den regionala utvecklingsstrategin).

Mer konkreta strategier för trafikens utveckling kommer att tas fram. Programmet konkretiseras också i verksamhets- och trafikplaner för UL. Där omsätts de långsiktiga intentionerna och målen i årlig verksamhet.

Länstransportplan 2018-2029

Trafikförsörjningsprogram 2020-2030

REGIONAL HANDLINGSPLAN FÖR KLIMATANPASSNING

Syftet med handlingsplanen är att identifiera de områden och verksamheter i Uppsala län som är sårbara för klimatförändringar och extrema vädersituationer i ett 100-årsperspektiv.

Arbetet med handlingsplanen innebar en fördjupning på kommunnivå. Avsikten var också att ge en sammanfattande bild av vad vi vet idag om risker som kan förknippas med klimatförändringar och inom vilka sektorer det finns kunskapsluckor. Tanken är att länets kommuner ska kunna gå vidare med att bedöma inom vilka områden det behövs fördjupade analyser eller åtgärdsförslag. Redan idag måste samhällsplaneringen anpassas till de potentiella risker som en klimatförändring skapar.

HAVSPLANERING

Havsplanerna ska bidra till att god miljöstatus i havsmiljön nås och upprätthålls och att havets resurser används hållbart så att havsanknutna näringar kan utvecklas. Havsplanerna tas fram av Havs- och vattenmyndigheten och beslutas av regeringen. Förslagen till havsplaner är ännu inte beslutade av regeringen men bör ändå användas som underlag i kommunernas översiktsplanering.

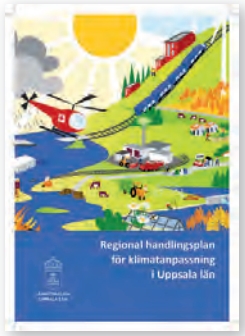

Handlingsplan för klimatanpassning

Havsplan

Havsplanen består av kartor och ställningstaganden om hur havet ska nyttjas, skyddas och förvaltas och vilka samhällsintressen som ska uppmärksammas. Havsplanen visar den mest lämpliga användningen av havet i olika områden. Havsplanering kan förebygga och lösa konflikter, och samordna mellan olika intressen; till exempel sjöfart, fiske, turism, försvar och materialutvinning.

Havsplanen omfattar Sveriges havsområden, territorialhavet och ekonomisk zon, men inte området närmast kusten. Planeringen av kusten sker genom kommunernas översiktsplanering. Däremot finns en viss överlappning mellan havsplan och översiktsplan, eftersom översiktsplanen ska planlägga hela vägen till kommungränsen medan havsplanen i stort följer baslinjen. Kommungränsen i havet går vid tolv nautiska mil (cirka 22 kilometer) från baslinjen.

I den här översiktsplanen har havsplanen utgjort en del av underlaget till den föreslagna vattenanvändningen i områden där de två planerna överlappar (området från baslinjen ut till kommungränsen). I detta överlappande område har inga avsteg från havsplanen gjorts.

Östhammars kommun omfattas av havsplaneområdet för bottniska viken.

MELLANKOMMUNALA FRÅGOR

Det finns många frågor som har betydelse för mer än en kommun, men kanske inte för hela regionen. Exempel på områden där mellankommunala samarbeten kan vara särskilt viktiga är räddningstjänst och säkerhetsfrågor. Östhammars kommun har ett etablerat samarbete om räddningstjänst med Uppsala och Tierps kommun.

Det finns också ett antal andra frågor som kan skapa behov av dialog över kommungränser. Det gäller exempelvis storskaliga tekniska anläggningar som vindkraftverk, telemaster och kraftledningar som kan påverka landskapskaraktären även i grannkom-

munerna. Täckningsgraden i mobilnätet är ett annat exempel, liksom utvecklingen av handelsområden med stormarknader. Ett nytt, större handelsområde kan påverka handel och resmönster i andra kommuner.

Även åtgärder som kan påverka vattenkvalitet, flöden med mera berör även andra kommuner. Vattenförvaltningen förutsätter att invånare och organisationer samarbetar, oavsett administrativa gränser. Samma krav gäller annan miljöpåverkan av större omfattning. Ett exempel är processen kring en eventuell etablering av ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark – det är ett projekt som har nationell betydelse, men får effekter på såväl regional, kommunal som mellankommunal nivå.

När det gäller vallonbruken, kust och skärgård, friluftsvärden, större idrottsanläggningar, tätortsstrukturer och kommunikationer har Östhammars kommun intressen gemensamma med Uppsala, Norrtälje och/eller Tierps kommuner.

Den nya överföringsledningen för dricksvatten mellan Örbyhus i Tierps kommun till Österbybruk och Alunda är ett bra exmepel på mellankommunala frågor. Detta samarbete kommer leda till mer och bättre vatten för invånare i Österbybruk och Alunda i framtiden.

Agenda 2030

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling syftar till att skapa en hållbar utveckling. En hållbar utveckling innebär att vi tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov. Det innebär att vi måste leva på ett sätt idag som innebär att framtida generationer ska kunna ha samma möjligheter som vi. De tre dimensionerna av hållbar utveckling, det vill säga de ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionerna, var en viktig utgångspunkt i framtagandet av de globala målen och är också dimensioner som en samhällsplanering och kommunal översiktsplanering ska ta hänsyn till. Det är delvis frågor som redan tidigare i kommunens planering hanterats via Plan- och bygglagen och Miljöbalken, men de globala målen styr mot ett bredare perspektiv där social och ekonomisk hållbarhet får tydligare plats.

Agenda 2030 gäller för alla människor och länder, vi har ett gemensamt ansvar för att uppnå målen till år 2030. Det krävs engagemang från regeringen, kommuner, regioner, akademin, näringsliv och civilsamhället. Detta är den första planen som inkluderar alla världens länder och Agenda 2030 förutsätter att förändringar sker på både nationell och lokal nivå. Agenda 2030 och de globala målen är inget juridiskt bindande dokument utan ska fungera som vägledande i vår samhällsutveckling och planering.

De sjutton globala målen för hållbar utveckling. Illustration: regeringskansliet/FN

I Östhammars kommun arbetar vi mot att vara en hållbar kommun som är ett av våra fyra inriktningsområden beslutade av kommunfullmäktige. Det betyder att vi arbetar med ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet som styrtal. Ett annat sätt att styra vilka delar som är särskilt viktiga i kommunens hållbarhetsarbete är de hållbarhetslöften kommunfullmäktige antagit i de tre första delprogrammen i Färdplan mot ett hållbart län. De tre första delprogrammen är Minskad klimatpåverkan, Ekosystem och biologisk mångfald och Vatten. De antagna hållbarhetslöftena är aktiviteter som olika delar av kommunen ska genomföra under

varje delprograms fyrårsperiod.

Ytterligare ett delprogram med hållbarhetslöften ska tas fram under 2022, då med fokus på Samhällsutveckling. Dessa hållbarhetslöften har fokus på de ekologiska delarna av hållbarhet. Motsvarande arbete inom social hållbarhet finns bl.a. i länets gemensamma arbete med Hälsa, trygghet och goda livsvillkor i socioekonomiskt utsatta områden.

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) fungerar även som en länsstrategi för Agenda 2030. Med en strategi som fyller rollen som både utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för länet ges en samlad grund för att fortsatt förstärka och fördjupa det gemensamma arbetet för regional hållbar utveckling. Den regionala utvecklingsstrategin förhåller sig och bidrar till de nationella mål genom vilka Sverige som nation ska genomföra Agenda 2030. Nationella mål om folkhälsa, boende och byggande, klimat, kulturmiljö, jämställdhet, friluftsliv samt de europeiska och nationella transportpolitiska målen ger sammanhang och kraft till länets prioriteringar och insatser. Ett särskilt fokus ligger på att strategin ska ge grund för insatser som säkrar länets bidrag till uppfyllelse av Parisavtalets mål om klimatet och de nationella klimatmålen, i enlighet med det klimatpolitiska ramverket.

Kommunens planering och utveckling ska i och med de kommunala, regionala och nationella åtagandena inom Agenda 2030 och hållbar utveckling, alltid se till att i exploateringsprojekt, samhällsplaneringen och övrig utveckling undersöka, analysera och bedöma påverkan på de tre olika perspektiven – ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Avvägningar ska göras så att de tre perspektiven påverkas negativt i så liten utsträckning som möjligt och positivt i så stor utsträckning som möjligt. Långsiktighet och nästa generations möjligheter att använda befintliga resurser ska alltid finnas med i bedömningen.

III.

FRAMTID

MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

Framtid

Huvuddragen i kommunens syn på framtida mark- och vattenanvändning redovisas i kartan Framtida mark- och vattenanvändning. Den utgår från kommunens vision, övergripande mål och utvecklingsstrategier. En viktig utgångspunkt är att den mångfald av värden som finns i kommunen ska utvecklas på ett hållbart och balanserat sätt, i linje med viktiga nationella och regionala mål för samhällsutvecklingen, exempelvis miljökvalitetsmålen och målen för folkhälsa, jämställdhet och integration.

Bebyggelsen ska av hållbarhetsskäl i första hand utvecklas genom förtätning av befintliga bebyggelsegrupper. Avsikten är att funktionsblandad bebyggelse ska utvecklas i serviceorterna, markerade med kartbeteckningen S, se sid 25 och i mindre tätorter och småorter, BT. En viktig uppgift för kommunen är att skapa planberedskap och erbjuda ett brett utbud av tomter för boende och verksamheter. Planarbetet ska prioriteras till de serviceorter där efterfrågan på bostäder och verksamhets lokaler är störst.

Även på landsbygden, kartbeteckning L, ska ny bebyggelse i första hand utvecklas i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper. Särskild hänsyn ska tas till de areella näringarna och det måste gå att lösa vatten- och avloppsfrågor på ett långsiktigt hållbart sätt. Tätortsnära landsbygdsområden där kommunala vatten- och avloppslösningar i första hand ska övervägas vid fortsatt utveckling redovisas med kartbeteckningen LT. Landsbygdsområdet har i övrigt delats in i tre olika bygder baserat på geografi och kulturhistoria.

Kartbeteckningen LA avgränsar skogs- och bruksbygden där det finns stora skogsområden som brukas aktivt och mindre områden med småskaligt jordbruk. Dessa intressen ska prioriteras vid lovgivning och tillståndsprövning så att tillkommande byggnation inte begränsar möjligheterna att bedriva jord- och skogsbruk.

LL markerar inlandets öppnare jordbruksbygd. Utöver behovet av att ta hänsyn till jord- och skogsbruk kan det här också finnas behov av att ta särskild hänsyn till landskapskaraktären.

Annan särskild hänsyn krävs i landsbygdsområdet öster om väg 76 som innefattar ett riksintresse för de höga natur- och kulturmiljövärden som finns i kust- och skärgårdsområdet från Arkösund till Forsmark. Här får fritidsbebyggelse bara utvecklas som kompletteringar till befintlig fritidsbebyggelse, se vidare i 4 kap. 4§ miljöbalken. Kartan redovisar sammanhängande fritidshusområden där enstaka kompletteringar kan tillåtas, BF.

För att hålla kust- och skärgårdsområdet levande behövs visst utvecklingsutrymme för ett varierat utbud av helårsbostäder. LS betecknar den del av kustområdet där bebyggelseutveckling i första hand kan bli aktuell. Utvecklingen ska ske med hänsyn till områdets natur- och kulturmiljö värden och turismens och de areella näringarnas behov.

De delar i skärgårdsområdet som har beteckningen LF ingår även i ett riksintresseområde för naturvård. Här ska fritids- och rekreationsintressen prioriteras. En restriktiv hållning till ny bebyggelse ska tillämpas, undantag kan göras för enstaka allmänna anläggningar av betydelse för turism och friluftsliv.

De särskilda värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap som pekas ut i mark- och vattenanvändningskartan, N, har stora natur-, kulturmiljö- och/eller fritidsvärden. Ställningstaganden till förändrad mark- och vattenanvändning i dessa områden ska ta särskild hänsyn till, och underordnas beskrivna värden.

Kartan pekar också ut områden där bostäder inte ska byggas. De är avsedda för utveckling av omgivningspåverkande industrier, VI, storskaligt vindbruk, VV, och störande och ytkrävande fritidsverksamheter, VF. Vissa omges av skyddsområden, VS, där bostäder inte heller får byggas.

Avgränsningarna på kartan är inte exakta. Syftet är

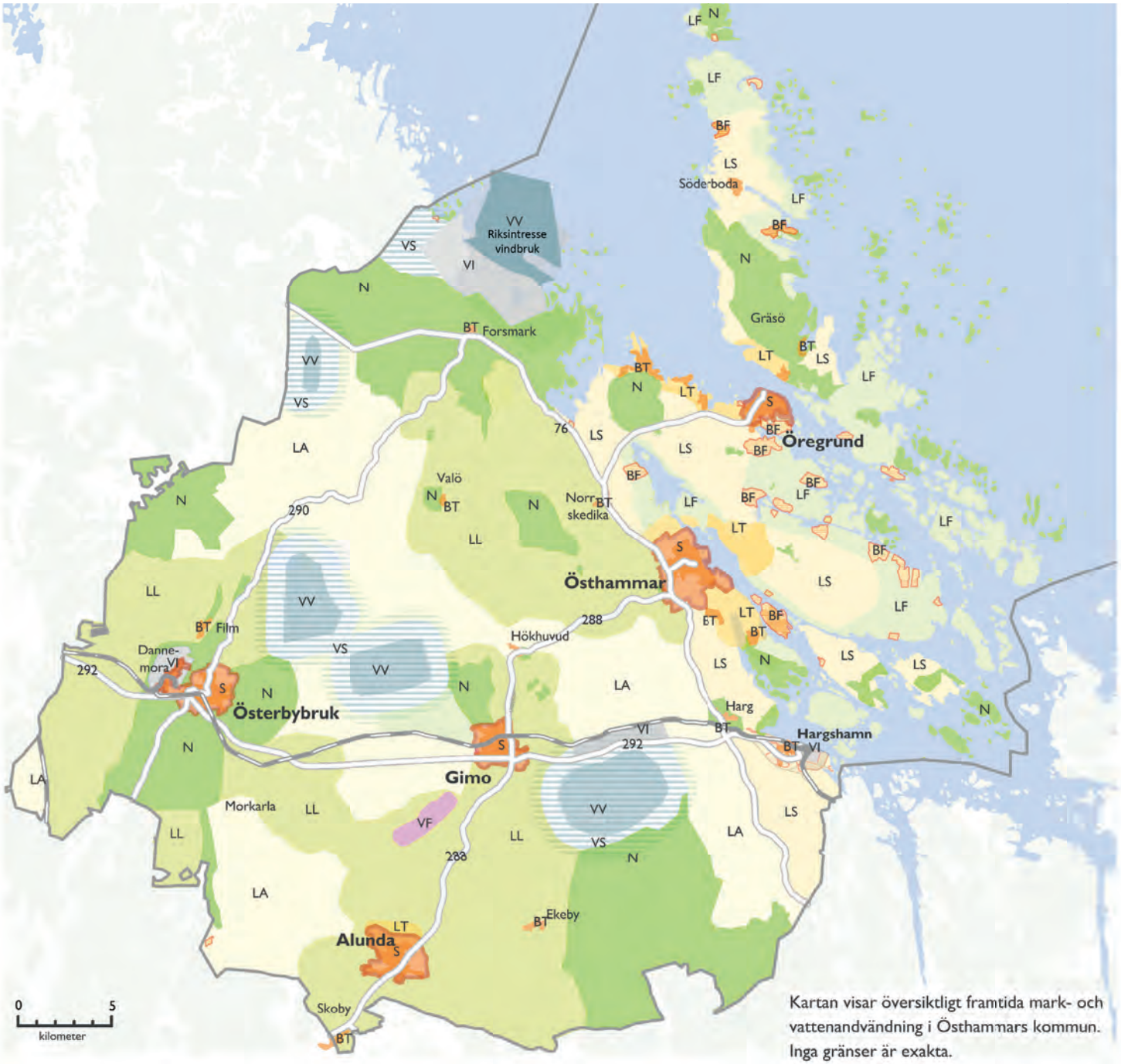

Kartan visar översiktligt framtida mark- och vattenandvändning i Östhammars kommun. Inga gränser är exakta.

Framtida mark- och vattenanvändning

Teckenförklaring

Tätbebyggda områden med bostäder

- BT Tätbebyggtområde med utveckling av blandad bebyggelse
- S Serviceort med utveckling av blandad bebyggelse
- BF Fritidshusområde där enstaka kompletteringar är möjligt

Landsbygdsområden med bostäder

- LL Landsbygd med utveckling av bebyggelse med hänsyn till areella näringar och landskapsbild
- LA Landsbygd med utveckling av bebyggelse med hänsyn till areella näringar
- LT Tätortsnära landsbygd där bebyggelseutvekling är möjligt
- LF Skärgårdsområde där fritid och rekreation är prioriterat. Restriktiv hållning till ny bebyggelse med hänsyn till 4 kap miljöbalken
- LS landsbygd i skärgård med utveckling av bebyggelse med hänsyn till areella näringar och turism

Områden för störande verksamheter, ej bostad

- VI Område för utveckling av omgivningspåverkande verksamheter (industeri)
- VV Område för storskaligt vindbruk (tillstånd enligt MB)
- VS Skyddsområde där nya bostäder inte bör tillåtas med hänsyn till utveckling av störande eller hälsofarliga verksamheter
- VF Område med störande och ytkrävande fritidsverksamheter

Särskilda värdeområden

- N Värdeområde för natur, friltid och kulturlandskap

att redovisa kommunens övergripande syn på framtida mark- och vattenanvändning. På sid 29-93 redovisas mer i detalj kommunens syn på utvecklingen inom olika geografiska och tematiska områden.

Viktiga lagar för planeringen

MILJÖBALKEN (MB)

Miljöbalken slår vakt om miljön och innehåller allmänna hänsynsregler, bestämmelser för hushållning med mark och vatten, miljökvalitetsnormer och regler som ska skydda miljön och människors hälsa. Det är en mycket viktig ramlag.

PLAN- OCH BYGGLAGEN (PBL)

Plan- och bygglagen, PBL, är en lag som mer i detalj reglerar bebyggelseutvecklingen. PBL ska samordnas med miljöbalken men också med regler i andra lagar. Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö.

Vid prövning enligt plan- och bygglagen ska hänsyn tas till:

- Natur- och kulturvärden.
- Miljö- och klimataspekter.
- Mellankommunala och regionala förhållanden.

Prövningen ska främja:

- En lämplig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder.
- En från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper.
- En långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt.
- En god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens.
- Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.

Ett antal andra lagar tillämpas också i den fysiska planeringen, bland annat kulturmiljölagen och väglagen. Planeringen ska dessutom bidra till att uppfylla viktiga nationella, regionala och kommunala mål.

Kommunens intentioner

Kommunens uppfattning kring vad som krävs för att få till stånd en utveckling i linje med egna visioner och nationella, regionala och lokala mål benämns som utvecklingsstrategier. De sammanfattas i punktform - Strategier i sammanfattning. Avsikten är att tydliggöra kommunens intentioner för fortsatt planering och kommande beslut.

De generella krav på byggande och verksamheter som finns i miljöbalken, plan- och bygglagen med flera lagar sätter ramarna för alla beslut. Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som de är mest lämpade för, med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov.

Bedömningarna ska göras med utgångspunkt från det enskilda fallet. I de fall kommunen lagt fast en praxis eller en tydlig prioriteringsordning vid lagtillämpningen redovisas detta som Kommunens tillämpning i anslutning till sammanfattningar av centrala lagrum i kapitel III och IV.

Intentionen är att alla beslut ska resultera i en god hushållning och vara i linje med viktiga nationella och regionala mål. Detta innebär bland annat att kommunen kommer att slå vakt om de riksintressen och övriga allmänna intressen som redovisas i kapitel IV.

Bebyggelseutveckling

MÅLBILD 2040

Befolkningen i Östhammars kommun har ökat med mellan 500–1 000 personer. Bebyggelsen har en genomtänkt struktur och gestaltning. De fem serviceorterna har utvecklats utifrån sina förutsättningar, med funktionsblandad bebyggelse. Miljöstörande verksamheter har separerats från bostadsbebyggelse, med undantag för samhällsviktiga funktioner.

Serviceorterna står för ett basutbud av service till sina invånare och omkringliggande landsbygd. Verksamheter som kräver ett större befolkningsunderlag har koncentrerats till den ort som har bäst förutsättningar att serva hela kommunen.

På landsbygden har noder med tätare bebyggelse skapats längs de starka kollektivtrafikstråken, genom komplettering av befintlig bebyggelse.

Bostäder

Trots att befolkningsutvecklingen varit låg råder bostadsbrist i vissa delar av kommunen och för vissa bostadstyper. Huvuddelen av bostäderna i Östhammars kommun finns i småhus och villor. Det råder brist på andra boendetyper för att främja fungerande flottkedjor. Efterfrågan på permanentbostäder är för närvarande störst i Alunda, Östhammar och Österbybruk. I Öregrund och i skärgården är efterfrågan på delårsbostäder större än efterfrågan på åretruntbostäder.

I ett arbete med bostadsförsörjningsfrågor för Östhammars kommun (2012) redovisas tre olika utvecklingsscenarier. I lägsta scenariot minskar folkmängden med 700 personer, medan den i det högsta scenariot ökar med över 4 000 personer fram till 2030. Sammantaget visar de olika scenarierna vilket spann som Östhammars kommun behöver hantera i sin planering för framtida bebyggelseutveckling.

Kommunal mark och detaljplaner som ger utrymme för verksamheter finns i samtliga tätorter, men kompletteringar kan behövas. I några fall skapar redan etablerade verksamheter med omgivningspåverkan hinder för fortsatt utveckling i attraktiva boendelägen.

2018 antog riksdagen nationella mål för gestaltad livsmiljö. Politiken tar ett helhetsgrepp om arbetet med den gestaltade livsmiljön och utgör en samlad nationell arkitekturpolicy. Det politiska målet slår fast att arkitektur, form, design, konst och kulturarv har avgörande betydelse i samhällsbygget eftersom den gestaltade livsmiljön påverkar alla människor i deras vardag utifrån bland annat hälsa och välbefinnande. Gestaltad livsmiljö ska, enligt politiken, ses som ett sammanhållet område där alla dessa perspektiv samspelar och berikar varandra.

All bebyggelse tar mark i anspråk och det är därför man har en översiktsplan. All mark är också värdefull på något vis. För livsmedelsförsörjningen är åkermark av högsta dignitet medan den för den biologiska mångfalden har spelat ut sin roll. En barrskog på moränmark i Norduppland kan försörja 1-3 människor med livsmedel per km2 medan en km2 åkermark i samma region försörjer 300-400 människor. Med den befolkningsökning världen har samtidigt som den odlingsbara arealen minska är även bevarande av vår lokala åkermark mycket viktig. För skogsmark är det tvärtom, den är tämligen oviktig för livsmedelsförsörjning men avgörande för biologisk mångfald. Men det är också skillnad på skog och skog. En ekskog kan vara hundrafalt artrikare än en barrskog på moränmark. Det avspeglar

sig också i att den produktiva europeiska åkermarken en gång varit lövskogstäckt. De artrika lövskogarna är numera mycket få i Sverige norr om Skåne och det är viktigt att de inte byggs bort.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Ny bebyggelse, oavsett bostäder, industri eller infrastruktur bör i första hand ske på barrskogsmark med måttliga naturvärden och i den mån det går undvikas i lövskogar och på jordbruksmark inklusive ängar och hagar.

Det måste finnas bostäder och plats för verksamheter om Östhammars kommun ska kunna utvecklas. Bostadsutbudet behöver anpassas till behov och efterfrågan. Detta blir än viktigare om kommunen ska vara del av befolkningsexpansionen i Mälardalsområdet. Det måste finnas tillgång till goda boendemiljöer för alla kategorier av människor, i alla inkomstlägen och med olika grader av fysisk förmåga för att målet om en god bebyggd miljö ska kunna uppnås.

Grupper av invånare som ofta bor i lägenhet är till exempel unga människor som etablerar sitt första boende, inflyttare och äldre som inte längre orkar eller vill underhålla sin egen bostad. Det finns även människor som av ekonomiska eller praktiska skäl vill slippa köpa eller själv ansvara för underhållet av sin bostad.

För att locka nya invånare och få igång flyttkedjor behövs balans i utbudet av bostadstyper. Om vissa typer av bostäder saknas blir exempelvis äldre kvar i villor som annars skulle kunna bli tillgängliga för unga människor eller andra som vill gå vidare i en flyttkedja.

Det här visar att Östhammars kommun behöver arbeta med en mycket aktiv bostadsplanering. Utbud och behov behöver regelbundet inventeras och analyseras eftersom det är svårt att förutsäga befolkningsutvecklingen. Lokalförsörjningsplanen för omsorg har som exempel pekat ut ett behov av att se över framtida behov för flera olika typer av omsorgsboenden. Denna typ av befolkningsutveckling och behov behöver följas noga. Vissa typer av boenden kan behöva upprättas av privata aktörer och samverkan eller kravställande kan därför krävas i exploateringsprocesser. Viktigt är att dessa typer av boenden förläggs i centrala lägen så långt det är möjligt.

Kommunen har siktet inställt på att befolkningen ska öka med cirka 200 invånare per år. Genom att ta fram detaljplaner som kan ge en stabil tillgång på attraktiva, byggklara tomter för boende och verksamheter i alla serviceorter skapas möjlighet att klara högre inflyttningstal.

Kommunens roll är att identifiera behov, skapa planberedskap och via den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem möta delar av den efterfrågan som gäller hyreslägenheter, serviceboenden och andra profilboenden. Kommunen kan också köpa in och sedan anvisa och sälja mark för exploatering.

Intentionen är att jobba med en strategisk markpolitik och bjuda in olika aktörer till samarbeten för att genomföra projekt som tillfredsställer aktuell efterfrågan. Viktiga kommunala verktyg är att upprätta markanvisningsavtal eller exploateringsavtal. Kommunen har riktlinjer för sådana avtal.

Steget från en markanvisning till färdig bebyggelse kan se ut på flera sätt: Ett byggföretag kan ta det fulla ansvaret för att upprätta en detaljplan och sedan bygga när den antagits.

Kommunen har också möjlighet att på egen hand upprätta detaljplaner. Det kan ha sina fördelar med tanke på att bostadsmarknaderna i serviceorterna är förhållandevis små. Även specialboenden såsom till exempel LSS-boenden kan läggas på privat aktör att byggas ut som en del av större exploatering för bostäder.

Detaljplaner med långsiktiga perspektiv och hög grad av flexibilitet vad gäller bostadstyper möjliggör nybyggnation i etapper. Flera aktörer kan delta. Det kan skapa en större variation i utbudet av bostäder inom samma område. Är planerna flexibla kan osålda tomter i ett villaområde exempelvis användas för att bygga radhus eller flerbostadshus, projekt som kan genom föras av små aktörer. Kommunen kan även arbeta med att intressera lokala exploatörer att göra egna satsningar på landsbygden.

Utifrån dagens trender erbjuder Östhammars kommun boendemiljöer som kan attrahera många olika grupper. Småskaligheten i sig skapar trygghet vilket många upplever som attraktivt. Boenden nära de stora kommunikationsstråken där kollektivtrafiken är tät kan vara av intresse för pendlare.

I kust och skärgårdsområdet kan deltidsboende i lägenheter och permanentbostäder utvecklas i befintliga bystrukturer. Strandtomter är attraktiva, men Östhammars kommun kommer fortsatt att värna om en tillgänglig strandzon – ett stort gemensamt värde.

Erbjudanden som kan utvecklas ytterligare är livsstilsboenden med koppling till kust eller olika fritidssysselsättningar. Det kan exempelvis handla om små gårdar med hästhållning på landsbygden, eller attraktiva lägenheter nära båtplatser vid kusten. I småorter finns det möjlighet att utveckla flexibla boendelösningar och flerbostadshus i mindre skala.

För att utveckla orterna i en så hållbar riktning som möjligt med hänsyn till minskat bilberoende, barriärer, närhet till olika typer av service samt anspråk på oexploaterad mark, behöver viss prioritering av utbyggnadsriktningar göras i de olika serviceorterna. I Alunda bör efter att förtätning utförts, utveckling ske nordväst om väg 288 och i första hand utveckla områden närmast befintlig bebyggelse. I ett senare skede kan de områden öster om väg 288, området Foghammar stegvis börja byggas ut.

I Gimo ska efter förtätning större områden byggas ut västerut i första hand med hänsyn till att bra kom-

munikationer finns. I andra hand ska områden längs med Gimodammen byggas ut.

Öregrund ska förtätas där det går, men här har även det större bostadsområdet goda förutsättningar för tillgänglighet till kollektivtrafik och med utveckling av viss service och GC-vägar finns goda möjligheter till ett hållbart bostadsområde. Området ska utvecklas naturligt med start närmast tätorten och utåt och förtätning längs med väg 1100 bör utredas och exploateras innan detta område byggs ut.

Österbybruk har en tydlig riktning av utvecklingen i nordöst om de centrala delarna och efter att förtätningsområden byggts ut. Bostadsområden ska som en naturlig del i utvecklingen fortsätta närmast befintlig bebyggelse.

Östhammar ska i första hand utvecklas i de norra delarna efter att de utpekade kompletteringsområdena har byggts ut. Efter att de norra delarna har byggts ut kan de större områdena i de södra delarna av Östhammar börja exploateras. Med fördel kan den södra infarten byggas ut innan exploatering sker.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Planera för och skapa en stabil tillgång till attraktiva, byggklara tomter i alla serviceorter, i en turordning anpassad till efterfrågan.
- Planera för ett varierat bostadsutbud som kan ge fungerande flyttkedjor. Nya detaljplaner bör ge möjlighet till både en och flerbostadshus.
- Ta vara på lokala krafter för att få in fler aktörer på marknaden.
- På landsbygden ska ny bebyggelse i första hand etableras i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper längs starka kommunikationsstråk.
- Utveckla livsstilsboenden.

MÅL OCH DELPRECISERINGAR FÖR POLITIKOMRÅDET

Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. Det ska uppnås genom att:

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden,
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids,
- det offentliga agerar förebildligt,
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas,
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla, och
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Industri- och verksamhetslokaler (S, BT, VI, VS)

Tätorterna, S, BT, i Östhammars kommun har i stor utsträckning utvecklats med funktionsblandad bebyggelse, det vill säga en blandning av bostäder och verksamhetslokaler.

Särskilda industriområden med mindre och medelstora tillverkningsföretag finns i samtliga serviceorter och i Hargshamn. Större industriområden för omgivningspåverkande verksamhet finns runt Sandvik Coromant i Gimo, vid Dannemora gruva i Dannemora och runt de kärntekniska anläggningarna i Forsmark.

Kommunal mark och detaljplaner som ger utrymme för nya verksamheter finns också det i samtliga serviceorter och Hargshamn. I Gimo bland annat vid Soldat Bångs väg och längs väg 288, i Österbybruk vid Ös och i Hargshamn inom befintliga detaljplaner för hamnområdet. Detaljplanelagda industriområden i Alunda och Öregrund innehåller mindre markområden med begränsade utbyggnadsmöjligheter.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Funktionsblandad bebyggelse minskar avstånden mellan bostäder, verksamheter och service, vilket bidrar till en hållbar utveckling och en god bebyggd miljö. Att utveckla funktionsblandad bebyggelse är en inriktning kommunen har för avsikt att hålla fast vid. För att ett livskraftigt näringsliv ska kunna utvecklas krävs planberedskap för nya verksamheter. Särskilda förutsättningar gäller för miljöstörande verksamheter. Industrier som ligger nära bostadsområden kan ge störningar och omvänt så kan bostadsbebyggelsen begränsa utvecklingsmöjligheterna för en industrietablering.

Kortsiktiga perspektiv på behov och beslut har resulterat i att det i dag finns sådana konflikter i tätorterna, och även risk för miljöstörningar från befintliga industrietableringar som kan påverka vattenförsörjningen. Det är problem som måste åtgärdas.

Miljöstörande verksamhet ska separeras från blandbebyggelse, med undantag för samhällsviktiga funktioner såsom räddningstjänst och polismyndighet. Skyddsavstånd till bostadsbebyggelse ska fastställas i detaljplan. För framtiden finns det behov av nya industritomter i utvecklingsbara lägen. De bör ligga vid kommunikationsstråken utanför servi-

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Separera miljöstörande verksamheter från funktionsblandad bebyggelse.
- Planlägga industrimark med utvecklings möjligheter utanför serviceorterna, och reglera skyddsavstånd i planerna.
- Omlokalisera miljöstörande verksamhet från attraktiva boendelägen/handelsområden. (se vidare från sid 108 om miljö, hälsa och säkerhet).

ceorterna.

Befintliga verksamheter som ligger olämpligt bör på sikt också flyttas till bättre lägen. Genom att omlokalisera miljöstörande industrier från centrala delar av tätorterna kan attraktiva lägen för bostäder, service och handel bli tillgängliga. Innan bostäder/handel kan etableras måste en säker hantering av potentiella föroreningar genomföras genom utredning och sanering.

Yt- och transportkrävande verksamheter bör lokaliseras till lägen utanför tätort, nära bra godsnoder eller godsstråk. Uppställningsplats för transport av farligt gods bör anvisas längs utpekad väg för farligt gods, väg 292.

Kartan över framtida mark och vattenanvändning reserverar mark för omgivningspåverkande verksamhet, VI vid Forsmarks kärnkraftverk, Dannemora, Hargshamn och mellan järnvägen och väg 292 öster om Gimo. Vid Forsmarks kärnkraftsverk utpekas även ett skyddsområde, VS, nordväst om verksamhetsområdet. Vikten av att det finns utvecklingsutrymme för de areella näringarna behandlas i avsnittet om jordbruksmark.

Serviceorter (S)

FÖRUTSÄTTNINGAR

Östhammars kommun är en flerkärnig kommun. Drygt 60 procent av invånarna bor i någon av de fem större tätorterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar. Ingen av dessa tätorter är tillräckligt stor för att kunna erbjuda ett komplett utbud av kommersiell och offentlig service, men målsättningen är att flerkärnigheten ska behållas. Tätorterna erbjuder olika boendekvaliteter som kan vidareutvecklas. Ett bra serviceutbud kan säkras genom samverkan.

Dessa fem större tätorter kommer i fortsättningen att kallas serviceorter. De redovisas med beteckningen S i kartan över framtida mark- och vattenanvändning. Översiktsplanens intention är att få till stånd en utveckling av blandad bebyggelse på dessa orter.

Nuläge, profil och viktiga utvecklingsmöjligheter i respektive serviceort beskrivs på sidorna 36-45. För varje serviceort finns också en karta som redovisar befintlig bebyggelse, utredningsområden för fortsatt bebyggelseutveckling och grönområden med potential att bidra till en sammanhållen grönstruktur. Redovisade grönområden (befintligt planlagt område med gröna värden/grönområden) innehåller sammansatta värden, det vill säga en kombination av sociala värden, naturvärden och kulturvärden och korridorer som kan binda samman sådana områden. Utöver dessa områden är grönstruktur inom befintlig bebyggelse viktigt för både biologisk mångfald, folkhälsa och som del av planera för en robust stad som kan hantera skyfall och översvämningar på ett bra sätt.

Sammantaget så äger Östhammars kommun en liten andel av markerna där det finns goda möjligheter att exploatera i tätorterna. Därför är det viktigt för Östhammars kommun att samverka med berörda markägare för att tätorterna ska kunna växa och att vara ett stöd för markägare i exploateringsprocessen.

I respektive tätort är väl tilltagna markområden utpekade som potentiella utbyggnadsområden. Detta innebär inte per automatik att alla områden byggs ut inom tidsramen för översiktsplanen, utan ger istället fler möjligheter till områden att utreda vidare i detaljplaneläggning. Kommunen är väl medveten om att privata markägare har en viktig roll för utbyggnaden av bostäder och verksamheter i serviceorterna.

Även riksintressen för kulturmiljövården, vattenskyddsområden, utredningsområden för vägar och skyddsområden kring reningsverk (300 meter)

redovisas.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Med en tätortsstruktur på pärlband kan allt inte finnas överallt. Den kommersiella servicen kräver ett visst befolkningsunderlag för att löna sig. Alla former av offentlig service (kommunal och regionsdriven) kan av kostnadsskäl inte heller finnas överallt. För att få till stånd en god och hållbar utveckling måste skattepengarna användas på ett klokt och kostnadseffektivt sätt.

Serviceorterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar kan betraktas som stadsdelar. Genom att binda samman dem med goda kommunikationer kan orterna stödja varandra och gemensamt upprätthålla ett bredare serviceutbud för kommunen som helhet.

Med bra kommunikationer kan även övriga tätorter, småorter och landsbygden kopplas till, och få tillgång till basutbudet på en serviceort. Orter strax utanför kommungränsen kan också bidra med underlag för handel, fritidsanläggningar och kollektivtrafik.

De olika delarna i kommunen attraherar olika typer av människor. Genom att ge serviceorterna en tydlig profil och ett tydligt uppdrag blir det lättare att motivera beslut som utgår från en helhet. Näringslivet och bostadsmarknaden kan få utrymme att utvecklas på orterna utifrån marknadens förutsättningar. Orternas profiler kan tydliggöra detta och skapa samsyn mellan olika aktörer. Då kan privat verksamhet som kräver ett större befolkningsunderlag koncentreras till den ort som har bäst förutsättningar.

Även en del kommunala verksamheter behöver centraliseras till den ort som har bäst förutsättningar att betjäna hela kommunen. Så är det redan idag och detta behöver utvecklas vidare. Konkurrensen mellan orterna måste bytas mot gemenskap och samverkan.

Tätorterna har vuxit fram under olika historiska skeden. Det har inte alltid skett med framförhållning, eller med tydliga strategier för centrumutvecklingen. Vissa orter har flera olika handelscentrum trots att orten är relativt liten. I andra orter har centrum en utformning som inte skapar optimala förutsättningar för en levande handel. Det här är till nackdel för näringslivet.

Centrumområdena behöver utvecklas så att de blir tätare, kan erbjuda god service, och går att nå med kollektivtrafik eller via gång och cykelvägar.

MÅLBILD 2040

Serviceorternas attraktivitet har förbättrats och bruksorterna har utvecklats utifrån sin historiska potential.

Östhammar är centrum för kommunens handel och administration. Flera nya tjänsteföretag har etablerat sig där. Öregrund är en serviceort med viktig funktion för kustområdet. Här har fler företag med koppling till marinteknik och marinbiologi utvecklats.

Alunda och Österbybruk är trivsamma serviceorter med goda kommunikationer. De har ett lite bredare utbud av boendetyper. Gimo har en tydlig roll som kommunens knutpunkt för skola och arbete. Vid Campus Gimo finns specialgymnasier med olika inriktningar.

Orterna behöver växa inåt och bli tätare, med en lagom blandning av grönområden, handel, bostäder, kontor och mötesplatser i de centrala delarna. Lucktomter och tomma ytor i centrala lägen kan utnyttjas bättre, exempelvis för att bygga flerbostadshus i mindre skala. Småskaligt flerbostadsbyggande kan också förverkligas i villaområden där det finns lämplig tillgång till obebyggda tomter. När nya bebyggelseområden öppnas är det viktigt att de utformas med god arkitektur som fångar upp ortens karaktär och historia. Det stärker ortens profil och stadsbyggnadskvaliteter.

Att känna igen sig och ha tillgång till landmärken som förklarar var man befinner sig är exempel på sådant som kan göra att en ort känns trygg. Vackra vyer, tilltalande stadsrum och vägar som enkelt leder fram till viktiga mötesplatser är exempel på andra saker som kan påverka om en plats känns trygg, tillgänglig och trivsam. Rutan med gestaltningsråd sammanfattar aspekter som ska beaktas vid bebyggelseutvecklingen i service orter och tätorter.

Viktigt är att värna om allmänhetens tillgång till orternas sjöfronter i attraktiva lägen. Även om det finns mycket grön mark så finns få ordnade områden där närnaturen gjorts tillgänglig för alla, på lämpligt avstånd från bostaden. Sjötorget i Östhammar är ett exempel på hur parkmark och närnatur kan utvecklas och göras mer tillgänglig. Tätorternas grönstrukturer kan stärkas och utvecklas med hjälp av parkprogram.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Stärka serviceorternas roll i den lokala bygden och öka samarbetet orterna emellan för utökad service.
- Profilera orterna och utveckla deras attraktiva värden. Småskaligheten och respektive orts karaktär ska tas till vara.
- Utveckla stadsbyggnadskvaliteterna genom att komplettera inåt och avgränsa utåt.
- Skapa attraktiva centrumområden med bred service och god kollektivtrafik.
- Skapa en balanserad blandning av grönområden, mötesplatser och bebyggelse och utveckla ortens stadsbild.
- Binda samman viktiga målpunkter inom orten med gång och cykelnät.
- Utveckla den sociala miljön med tillgängliga och attraktiva allmänna platser.

GESTALTNINGSRÅD

- Ge planering och arkitektur en framträdande roll i orternas utveckling.
- Skapa tydliga entréer till orterna.
- Slå vakt om och lyft fram landmärken som är viktiga för ortens identitet.
- Respektera och utveckla de olika bebyggelseområdenas särdrag.
- Precisera gestaltnings- och funktionskrav i tillkommande bebyggelse efter ortens mål.
- Beskriv alltid konsekvenserna av förtätning, omvandling eller nyexploatering för den befintliga miljön.
- Skapa kontakt med omgivningen genom att öppna siktlinjer mot vackra vyer (till exempel sjöfronter eller omgivande landskap).
- Ge grönstruktur utrymme i planeringen av bebyggelse; Parker, trädgårdar, grönskande torg och gaturum som är väl planerade och utformade bidrar inte bara till hälsa och välbefinnande utan också till social och ekologisk hållbarhet och naturens förmåga till återhämtning.

Planförslag - Serviceorter

Såhär vill Östhammars kommun att marken och vattnet i de fem serviceorterna används. Ställningstagandet gäller tills kommunen antar en ny version av översiktsplanen. Användningarna presenteras på kartor på efterföljande sidor.

För alla mark- och vattenanvändningar som angetts har kommunen gjort en bedömning av vilken användning som passar bäst på platsen. Har platsen t.ex. förutsättningar för anläggandet av bostäder eller för industri?

Bedömningen görs genom att ta i beaktande de intressen som finns på platsen och den hänsyn som måste visas eller som bör visas (kapitel IV om hänsyn). Bedömningen görs också genom att beakta de geografiska förusättningarna - t.ex. undviks lågpunkter eftersom de löper risk att översvämmas. Även mål och visioner som politiken i kommunen har uttryckt påverkar bedömningen, varav ett är att kommunen ska växa med 200 personer varje år - då behövs utvecklingsområden för bostäder pekas ut.

Kartan för mark- och vattenanvändning

På kartan presenteras Östhammars kommuns syn på hur marken och vattnet i kommunens fem serviceorter lämpligast används i framtiden.

Kartan kan ses i detalj under de olika kommundelarna som presenteras.

Bostäder delas in i större områden och utvecklingsområden. Båda kategorier lämpar sig för bostadsändamål, men lämplig exploateringsgrad skiljer sig mellan respektive kategori: de större områdena är lämpliga för mer exploatering än utvecklingsområden.

Platser i kommunen som inte är markerade i kartan (inte tillhör någon kategori) ska i första hand användas på samma sätt som idag: bostäder får tillkomma i områden som redan har bostäder, stora skogsbruksområden ska fortsatt användas för skogsbruk, och så vidare.

Ansökningar för att bygga enstaka bostadshus får bygglovsprövas respektive prövas för förhandsbesked utan att strida mot översiktsplanen, om ansökan gäller en plats som inte är markerad i översiktsplanens kartor. Översiktsplanen berör endast större förändringar och generella utvecklingsinriktningar.

BOSTÄDER, STÖRRE OMRÅDEN

Ett antal bostadsområden pekas ut i kartan för den framtida mark- och vattenanvändningen. En särskiljning görs mellan större bostadsområden och kompletterande bostadsbebyggelse.

Bostadsområden som klassas som större områden är inte förtätningsområden, utan är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden. När detaljplanering sker på platser som omfattas av denna typ av användning är det lämpligt att möjliggöra för bebyggelse i större skala än enstaka byggnader. Det *kan* också vara lämpligt att i detaljplan möjliggöra för ny kommunal service inom dessa områden, som t.ex. olika typer av omsorgsboende eller specialboende samt förskola och skola.

Även lättare service i privat regi, såsom handel, är ofta lämpligt som komplement till de större bostadsområdena. Den huvudsakliga markanvändningen i dessa områden är dock alltid för bostadsändamål.

BOSTÄDER KOMPLETTERANDE

Områden som hör till denna kategori är mindre områden i anslutning till befintlig bebyggelse. När områdena exploateras ska det ske i liten grad och med hänsyn till omkringliggande befintlig bebyggelse.

Tillkommande bebyggelse i områdena kan i stor mån utnyttja befintlig infrastruktur och service, såsom vägar och förskolor. Även här kan olika typer av omsorgsboenden bli aktuella.

INDUSTRI OCH VERKSAMHETER

Områden i denna kategori lämpar sig för störande verksamheter och industrier. Även lättare verksamheter såsom handel och kontor får anläggas inom dessa områden. Däremot är områdena ej lämpliga för bostadsändamål.

Om ett område i kategorin till exempel endast är lämpligt för kontor men inte för störande industri preciseras detta tillsammans med en motivering i det berörda områdets områdesbeskrivning på kommande sidor.

KORRIDORER FÖR INFRASTRUKTUR

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt såsom vägar, cykelvägar, tekniska anläggningar.

REKREATIONSUTVECKLING

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden. Syftet med kategorin är att identifiera platser som har stort rekreationsvärde, men där tillgängligheten eller användbarheten kan bli bättre. Om ett område i denna kategori utvecklas ska det alltså ske med villkor att platsens kvaliteter höjs.

Natur- och grönområden som enbart ska bevaras klassas ej i denna kategori. Sådana platser pekas ut i kategorin skyddsvärda områden.

SKYDDSVÄRDA OMRÅDEN

Många platser i kommunen omfattas redan idag av olika slags skydd, till exempel i form av riksintressen eller naturreservat. I kategorin skyddsvärda områden är inte alla dessa områden med (se kapitel IV om hänsyn för befintliga intressen och skyddade områden). Den här kategorin syftar istället till att identifiera platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

Att ett område i den här kategorin ska skyddas innebär inte i första hand att de enskilda fysiska objekten inom respektive område ska skyddas och bevaras, om det inte uttryckligen står så under områdets beskrivning på kommande sidor. Det viktiga är ofta områdets funktion och hur det används, och att skydda de kvaliteter och värden som området innehar.

DETALJPLANELAGDA OMRÅDEN

Detaljplanelagda områden sedan tidigare där ingen ny utveckling föreslås. Gällande detaljplan bedöms vara i enlighet med kommunens intentioner.

ANDRA OMRÅDEN

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv. Den exakta användningen preciseras i områdesbeskrivningen.

Alunda

Alunda är ett ungt samhälle. Orten delas i två delar av väg 288 och Kilbyån. De äldsta delarna av den moderna tätorten ligger på östra sidan av ån, i Foghammar. Foghammars egnahemsbebyggelsen kom till under perioden 1906-1960. Den är tidstypisk med sina lummiga trädgårdar. Centrumbebyggelsen på andra sidan ån och väg 288 började ta form under 1950-talet, i samband med den stora bebyggelseexpansion som inleddes under 1940 och 1950-talet och som i princip pågått sedan dess.

Flerfamiljshusen finns framförallt runt centrum och busstationen. Resten av Alunda består av flera olika villaområden och områden med gruppbyggda parhus. För närvarande växer Alunda främst genom planering som öppnar för både ny villabebyggelse och flerbostadshus.

På bostadsmarknaden i kommunen är Alunda en av orterna med högst efterfrågan. Flera nya utvecklingsområden för bostäder föreslås här i översiktsplanen.

PROFIL

Alunda har en profil som utpräglad boendeort, med goda kommunikationer i flera väderstreck: inåt kommunen och utåt mot Uppsala och Arlanda. Här finns en del mindre verksamheter, men ingen tung industri.

Det finns ett bra basutbud av offentlig och kommersiell service. Bland annat finns en livsmedelsbutik, apotek, folktandvård i ortens centrala delar och en vårdcentral planeras på Centrumvägen. Av kommunal service ligger skola (F9), bibliotek och sport- och idrottsanläggningar samlat. Förskolor, äldreboende och återvinningsanläggning finns på lite olika platser, men avstånden är inte så stora.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Det omgivande odlingslandskapet är småskaligt och vackert, här finns många fina vyer. Alunda fungerade tidigt som ett handelscentrum genom läget vid Olandsån. Det finns gott om fornminnen i närområdet. Kyrkan är från medeltiden och har varit nav i

det handelscentrum som senare utvecklades till ett sockencentrum. Klockaregården från 1790-talet som ligger mitt emot kyrkan har bland annat använts som sockenstuga.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Alunda kyrka med omgivande miljö är ett viktigt landmärke och skapar en fin entré mot väster. Det är en miljö värd att bevara och lyfta fram. Det finns också möjlighet att förstärka Alundas identitet som ung ort med nya landmärken.

Centrum, skolan, sporthallen, Landbadet och fotbollsplanerna är Alundas träffpunkter. De här mötesplatserna behöver kopplas ihop bättre. Det finns också behov av att ytterligare utveckla centrum.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Med sina goda kommunikationer finns det stora möjligheter för Alunda att utvecklas, framförallt genom att befintliga bostadsområden förtätas och knyts samman. Det kan ge en tydligare tätortsidentitet och är ett bra sätt att ta vara på de investeringar som redan gjorts i infrastruktur.

Tillkommande bebyggelse ska inte avskärma eller dölja viktiga landmärken. Sammanhängande gröna stråk i och omkring samhället ska bevaras, liksom de kulturhistoriskt intressanta miljöerna. Särskilda restriktioner gäller för tillkommande bebyggelse inom skyddsområde för reningsverket.

Ett tätare samband mellan centrumområdena på ömse sidor om väg 288 skulle kunna bidra till att utveckla centrum. Det finns plats för fler verksamhetslokaler och även för en busstation på den norra sidan av väg 288. En stationsbyggnad skulle kunna förädla och ge Alundas centrumområde ett ”ansikte”.

UTMANINGAR

De utpekade bostadsområdena i Alunda är beroende av en utbyggnad av det lokala reningsverket intill Foghammarsån. Utan en ökad kapacitet i reningsverket är de utpekade bostadsområdena i Alunda inte möjliga att bygga ut eftersom kapaciteten i dagsläget är begränsad. Olandsån har idag dålig ekologisk status som kan komma att sätta höga krav på en utbyggnad av reningsverket.

Alundas centrum består främst av stråket längs centrumvägen. Det finns idag ett begränsat utbud av service och attraktioner längs stråket och detta behöver utvecklas i takt med att Alunda växer för att orten ska bli en ”sovstad”. Om Alunda på sikt växer öster om väg 288 så finns utmaningar med att skapa förutsättningar och tillgänglighet för kollektivtrafiken på den östra sidan om väg 288.

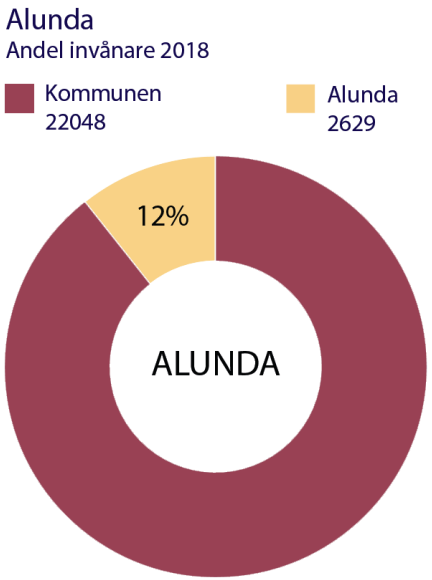

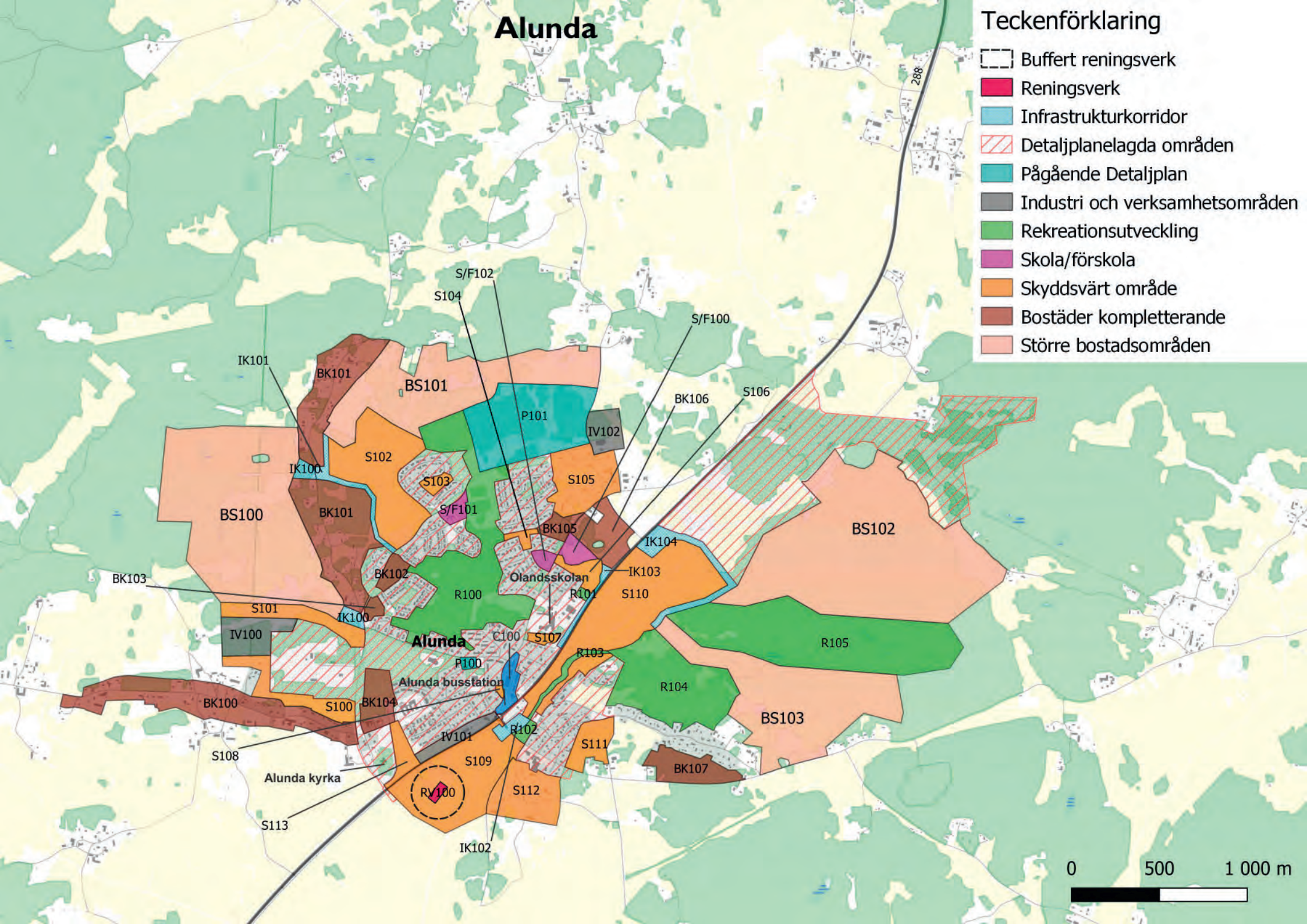
Alunda
Teckenförklaring
Buffert reningsverk
Reningsverk
Infrastrukturkorridor
Detaljplanelagda områden
Pågående Detaljplan
Industri och verksamhetsområden
Rekreationsutveckling
Skola/förskola
Skyddsvärt område
Bostäder kompletterande
Större bostadsområden
288
S/F102
S104
S/F100
IK101
BK101
BS101
P101
IV102
BK106
S106
S102
IK100
S103
S105
BS100
BK101
S/F101
BK105
BS102
IK104
BK103
BK102
Olandsskolan
IK103
R100
R101
S110
S101
IK100
IV100
Alunda
C100
S107
R103
R105
P100
Alunda busstation
R104
BK100
S100
BK104
BS103
R102
IV101
S111
S108
S109
BK107
Alunda kyrka
RV100
S112
S113
IK102
0
500
1 000 m

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

1. BS 100 - TALLBACKEN

Ett större bostadsområde norr om det befintliga industriområdet. Området består till stora delar av skogsmark och angränsar till utspridda villor längs med Skyndelnvägen. I detta område ska blandad bebyggelse prioriteras i form av friliggande villor, parhus, radhus och kedjehus. Bebyggelsen ska naturanpassas för att behålla omkringliggande naturvärden och nya bostadsområden ska innehålla gröna miljöer för lek och rekreation. Naturvärdesinventering och dagvattenutredning ska göras vid detaljplaneläggning. Gång- och cykelvägar ska planeras i samband med exploatering och knyta samman med befintlig infrastruktur. Behov av framtida förskola/skola bör undersökas i framtida planering av området. Söder om området finns en buffertzon utpekad, S 101, mot närliggande industriområde. Trots detta kan ytterligare buffert behöva sparas inom det utpekade området för att undvika miljöstörningar såsom buller, lukt eller andra olägenheter.

Södra delarna av området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på låga till medelhöga värden. Ett mindre område i de norra delarna består av fornlämningar och risk för skred, därför bör buffertzoner för fornlämningar och skredområden tas i beaktning vid detaljplaneläggning. Delar av området består av lågpunkter, speciellt i de norra delarna.

2. BS 101 - BJÖRNHÅLSSKOGEN 3

Större bostadsområde som förlänger Björnhålsskogen ett och två i norra delarna av Alunda. Området består främst av skogsmark och ett brutet jordbrukslandskap. I detta områdes ska blandad bebyggelse prioriteras i form av friliggande villor, parhus, radhus, kedjehus eller flerbostadshus. Bebyggelsen ska naturanpassas för att behålla omkringliggande naturvärden och nya bostadsområden ska innehålla gröna miljöer för lek och rekreation. En förlängning av R100 föreslås för att knyta samman detta område med Alundas största rekreationsområde i de centrala delarna. Gång- och cykelvägar ska planeras i samband med exploatering och knyta samman med befintlig infrastruktur. Behov av framtida förskola/skola bör undersökas i framtida planering av området.

Fornlämningar har identifierats inom det utpekade området och måste tas i beaktning vid detaljplanering. Buffertzoner för fornlämningar ska tas i beaktning i en framtida utbyggnad av området. Västra och sydöstra delarna av området består av lågpunkter och därför ska en dagvattenutredning göras i samband med detaljplanering av området.

3. BS 102 - LÖVHAGEN

Det största området i Alunda som föreslås för bebyggelse. Majoriteten av området består av skogsmark och angränsar till golfbanan i norr. I detta område ska blandad bebyggelse prioriteras i form av friliggande villor, parhus, radhus, kedjehus eller flerbostadshus. Bebyggelsen ska naturanpassas för att behålla omkringliggande naturvärden och nya bostadsområden ska innehålla gröna miljöer för lek och rekreation. Naturvärdesinventering och dagvattenutredning ska göras vid detaljplaneläggning. Gång- och cykelvägar ska planeras i samband med exploatering och knyta samman med befintlig infrastruktur. Ny genomfart till området behöver anordnas på ett hållbart sätt för en fungerande genomfartstrafik. Ny anslutning från väg 288 anses nödvändig (K104). I och med att detta område möjliggör ett stort antal bostäder är det möjligt att viss samhällsservice

behöver etableras i området som bland annat förskola, livsmedelsbutik med mera.

I östra delen finns ett låglänt område där vatten ansamlas vilket kan utnyttjas för att anordna en eventuell dagvattendamm. I nordöstra delen, angränsande mot golfbanan ligger ett fornlämningsområde som ska tas i beaktning. I några mindre delar av området finns det risker för skred. Buffertzoner för fornlämningar och skredområden bör tas i beaktning i detaljplaneläggning och utredningar kan komma att krävas.

4. BS 103 - SKOGSHYDDAN

Angränsande område till BS102 - Lövhagen och nära befintlig bebyggelse i Foghammar. Majoriteten av området består av skogsmark. Anpassning till Foghammars befintliga bebyggelse ska göras för att inte påverka bebygelsestrukturen längs Foghammarvägen och Ekebyvägen negativt. I Foghammar finns en välbevarad egnahemsbebyggelse från 1900-talets första hälft. Detaljerad information om området finns i kommunens kulturmiljöprogram *Jord och Järn* från 1999. I övriga delar av området ska blandad bebyggelse prioriteras i form av friliggande villor, parhus, radhus, kedjehus eller flerbostadshus. Bebyggelsen ska naturanpassas för att behålla omkringliggande naturvärden. Gång- och cykelvägar ska planeras i samband med exploatering och knyta samman med befintlig infrastruktur. Området behöver kopplas samman med befintlig infrastruktur, exempelvis Ekebyvägen.

Ett mindre fornlämningsområde finns angränsande till föreslaget område. Även ett mindre område där risk för skred finns i de östra delarna av området. Buffertzoner för fornlämningar och skredområden bör tas i beaktning i detaljplaneläggning.

Bostäder kompletterande

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

5. BK 100 - KLEV

Längs med väg 684 ligger Klev som består av fristående hus och lantbruksfastigheter från mitten av 1800-talet till 2000-tal. Området är utmarkerat i kommunens kulturmiljöprogram *Jord och järn* från 1999, då bland annat stora fornlämningsfynd har gjorts på platsen. Området är utpekat som ett utvecklingsområde eftersom det finns potential att komplettera med friliggande hus längs med väg 684. Stor hänsyn ska tas till den befintliga bebyggelsestrukturen och landskapet. Några mindre områden med risk för skred och låglänta delar finns inom det markerade området och ska tas i beaktning.

6. BK 101 - SKYNDELNVÄGEN

Skyndelnvägen (Väg 685) består av fristående hus och några enstaka gårdar. I detta område finns det möjlighet att komplettera med friliggande hus längs med Skyndelnvägen. Hänsyn ska ta tas till befintlig bebyggelsestruktur. Två större områden längs med Skyndelnvägen är låglänta och bör inte bebyggas. I de norra delarna av det utpekade området ska särskild hänsyn tas till riksintresset för kulturmiljövård. Området återfinns även i kommunens kulturmiljöprogram *Jord och järn* från 1999 på sidan 222. Ovanligt välbevarade fornlämningsområden har hittats och stor försiktighet måste tas vid planering av bebyggelse.

7. BK 102 - KORSÄNGSLÄNGAN

Vid Marma längs med Korsängsvägen finns idag ett område som består av barr- och lövträd. Områ-

det föreslås fungera som en naturlig förlängning av antingen bostadsområdet vid omkringliggande Rundvägen eller Hugo Fredrikssons väg och dess bebyggelsestruktur. Bullerdämpande åtgärder kan behövas utmed Korsängsvägen, exempelvis genom att en naturlig barriär av träd lämnas kvar.

8. BK 103 - FURUBERG

Mindre utvecklingsområde som angränsar till U102 som består av barr- och lövträd. I detta område föreslås en kompletering av bebyggelsen vid Rundvägen eller Movägen. Området angränsar till både Skyndelnvägen och Korsängsvägen och en bullerutredning föreslås för att anpassa bebyggelsen i området.

9. BK 104 - TORPÄNGEN

I detta område finns det planlagda bostäder som ännu inte är utbyggda och detta område har potential att knyta samman med Prästgårdsgärdet. Området finns med i *Jord och järn* eftersom det angränsar till Alunda kyrkomiljö som hänsyn ska tas till. Eftersom området ligger intill Skyndelnvägen ska hänsyn till buller tas i framtida planering. Norra delarna har tidigare utretts i detaljplan för Prästgårdshöjden där området uteslöts på grund av underlag som visade på låglänta områden. I de nuvarande lågpunktskarteringarna bedöms området inte vara ett riskområde för översvämning och bör därför utredas på nytt.

10. BK 105- MARMAVÄGEN 2

Område som delvis är planlagt för bostäder men ännu inte utbyggt. Området bör bestå av blandad bebyggelse. Inom området finns partier med lågpunkter och därför föreslås att en dagvattenutredning utföras vid planering av området.

11. BK 106 - SKUGGAN

Området består i dagsläget av både jordbruksmark och skogsmark. Det utpekade området föreslås bestå av blandad bebyggelse som en naturlig förlängning av Alunda längs med Marmavägen. Ett seniorboende eller trygghetsboende föreslås också ifall detta inte går att bygga på U106. Fornlämningar finns inom området som särskild hänsyn ska tas till. Närmast väg 288 finns ett låglänt parti som kan utredas för en potentiell dagvattendamm. Delar av det utpekade området finns med i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram från 1987. På grund av programmets ålder bör en ny naturvärdesinventering göras. Området angränsar till framtida skola/förskola S/F100 och hänsyn ska tas till skolans behov av mark i första hand. Detta innebär att det utpekade bostadsområdet kan krympa. På grund av områdets placering längs med väg 288 ska även en bullerutredning utföras vid planering av området och lämpliga bullerdämpande åtgärder ska utföras. Då väg 288 också är transportled för farligt gods så ska en bebyggelsefri zon på minst 25 meter införas. Även inom 150 meter bör hänsyn tas till leden, och ytterligare beskrivning och vägledning om detta går att hitta under Miljö och hälsorisker i kapitel IV.

12. BK 107 - FOGHAMMAR

I dagsläget består det utpekade området längs med Ekebyvägen av skog. Här föreslås en bebyggelseutveckling med särskild hänsyn till Foghammars historia som återfinns i Jord och Järn på sidan 288 för att anpassas till befintligt bebyggelse. Området har även potential att knyta an till BS104. Mindre låglänta partier finns i det utpekade området som hänsyn ska tas till samt ett mindre område med risk för skred längs med Ekebyvägen.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för industrier, verksamheter och handelsområden.

IV 101 - KLEV INDUSTRIOMRÅDE

Utbyggnad av befintligt industriområde i Klev. Naturliga skyddsbarriärer mellan industriområde och bostadsområden ska bevaras (S100 och S101). Vid detaljplaneläggning ska industriområdet ta hänsyn till befintliga bostadsområden samt framtida utpekade bostadsområden. Tillräckliga barriärer mellan industri och bostäder är en viktig faktor vid utveckling och vilken typ av verksamhet som är lämplig att tillåta måste utredas.

IV 101 - KYRKVÄGENS VERKSAMHETSOMRÅDE

Område för handel eller kontorslokaler. Ingen störande verksamhet som kan påverka närliggande bostadsbebyggelse tillåts utöver Alunda brandstation som ligger i mitten av området. Delarna närmast kyrkan är låglänt och ska tas i beaktning. Längs med väg 288 finns även risk för skred och höga bullernivåer som särskild hänsyn ska tas till vid planering av området. I närheten av området ligger Alunda kyrka som beaktning ska tas till i framtida planering för att inte skymma sikten mot kyrkan.

Då väg 288 också är transportled för farligt gods så ska en bebyggelsefri zon på minst 25 meter införas. Även inom 150 meter bör hänsyn tas till leden, och ytterligare beskrivning och vägledning om detta går att hitta under Miljö och hälsorisker i kaptiel 5.

IV 102 - HAPPSTA HANDELSOMRÅDE

Happsta handelsområde ligger i anslutning till Granngården, och här finns det goda möjligheter att utveckla ett handelsområde med nya större lokaler samlat. Handelsområdet kan även innehålla kontorslokaler om behovet uppstår. En potentiell förorening finns utpekad i befintlig byggnad inom området och ett mindre skredområde i närheten av den. Detta behöver beaktas vid vidare planering. Naturvärdesinventering och dagvattenutredning ska göras i samband med detaljplaneläggning för området.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 100 - ANSLUTNINGAR TILL BS 100 - TALLBACKEN

Två anslutningar ämnade att vara huvudsakliga anslutningar till det större bostadsområdet BS100 - Tallbacken från Skyndelnvägen. Båda anslutningarna ligger på lågpunktsområden och därför ska en hållbar lösning för avledningen av dagvatten anordnas i samband med byggnation.

IK 101 - KLEV

Korridor för infrastruktur föreslås för att knyta samman BS101 med väg 684 och Korsängsvägen. Korridoren kan inrymma väg och gång/cykelväg. Området kring K101 är låglänt och särskild hänsyn ska tas till placering av korridoren.

IK 102 - ALUNDA PENDLARPARKERING

Reserverat för framtida utbyggnad av befintlig pendlarparkering. Vid en framtida bebyggelseutveckling av Alunda bedöms den befintliga pendlarparkeringen inte räcka till. Längs med Ekebyvägen finns risk för skred som hänsyn ska tas till vid

planering av området.

IK 103 - GC-VÄG OLANDSSKOLAN

Gång- och cykelväg (GC-väg) som föreslås mellan Olandsskolan och det planerade området S/F100 för framtida skola/förskola. En säker sträcka efter barns behov behöver utformas för denna korridor. Väg 288 ligger längs med denna korridor och nödvändiga säkerhetsåtgärder måste göras i form av fysiska barriärer. Mindre områden där risk för skred och fornlämningar är identifierade i området som hänsyn ska tas till vid planering av GC-väg.

IK 104 - SKOGSHYDDAN

Till områdena BS102 och BS103 föreslås en korridor för infrastruktur med väg samt gång- och cykelväg. BS102 och BS103 är två av de större områdena som är utpekade för bebyggelseutveckling och därför bedöms det nödvändigt med ny infrastruktur som kopplar samman med väg 288. Vid väg 288 föreslås även en pendlarparkering med tillhörande busshållplats för att främja kollektivtrafiken. Mindre områden för skred och ett fornlämningsområde vid väg 288 måste tas i beaktning när korridoren planeras.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

26. R 100 - ALUNDA REKREATIONSOMRÅDE

Mitt i centrala Alunda finns ett stort rekreationsområde som är lättillgängligt från de flesta delar av orten. Inom området finns idag: elljusspår, fotbollsplaner och allmänt poolområde.

Inom området tillåts utveckling av befintliga rekreationsfunktioner samt etablering av nya aktiviteter eller funktioner som överensstämmer med den befintliga användningen av området. Alla åtgärder som görs i området måste alltså innebära att befintliga rekreationsfunktioner inte påverkas negativt. Exempel på åtgärder som passar i området är upprustning av elljusspår, utbyggnad av det allmänna poolområdet, anläggandet av tennisbanor eller liknande. Delar av området kan upplåtas för anläggning av ny sporthall eller dylikt som gynnar rörelse för allmänheten.

Inom området finns en plats som har förutsättningar för skred, och som således bör undvikas vid eventuella åtgärder. Platsen ligger direkt söder om vattentornet.

Delar av området har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga och låga naturvärden. Det finns också stora partier med höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

27. R 101 - OLANDSSKOLANS GRÖNOMRÅDE

I närheten av Olandsskolan ligger ett mindre outnyttjat område som föreslås användas som grönområde för Olandsskolan. Området ska inte bebyggas utan rekreation för utomhusaktiviteter ska uppmuntras, förslagsvis fotbollsplan, lekplats, hinderbana eller annat som uppmuntrar till fysisk aktivitet utomhus.

28. R 102 - ÅPARKEN

Nedanför befintlig pendlarparkering på andra sidan Kilbyån finns en outnyttjad yta som föreslås användas till rekreation i form av exempelvis parkområde. Området bör kopplas samman med R103 för att kunna ta sig till större rekreationsområden i områdena R104 och R105. Inom områdets ytterkanter finns risk för skred som hänsyn ska tas till.

29. R 103 - KILBYÅSTRÅKET

Mindre gångstig längs med Kilbyån för att knyta samman R102 med de större rekreationsområdena R104 och R105.

30. R 104 - SOLVALLEN

Området består i dagsläget av mestadels skogmark med mindre partier jordbruksmark i närheten av bebyggelsen i Foghammar. I det utpekade området finns idag även en travbana. En tydligare koppling till rekreation föreslås i form av exempelvis utmärkta stigar och grillplatser. För att få en tydligare koppling till de centrala delarna av Alunda bör området kopplas samman med R102 och R103. Detta område ska även knyta samman till R105.

31. R 105 - SKOGSHYDDANS NATUROMRÅDE

Under utvecklingen av de två större bostadsområdena BS102 och BS103 föreslås att ett större område för rekreation behålls. Området består idag av skogsmark med några låglänta områden. Förslag till rekreationsutveckling i detta område är utmärkta stigar, grillplatser, elljusspår, utegym etcetera. En tydlig passage bör göras till R104 för att få de två rekreationsområdena att hänga samman.

Två utpekade nyckelbiotopsområden finns identifierade inom det utpekade området som särskild hänsyn ska tas till. Området är låglänt i vissa partier och spångar kan därför behöva anläggas för att öka tillgängligheten.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

13. S 100 & S 101 - BARRIÄR INDUSTRIOMRÅDE

En naturlig barriär ska lämnas mellan industriområde och bebyggelse för att minska buller. Hur stor barriär som ska lämnas mot framtida bebyggelse bör undersökas i en bullerutredning.

14. S 102 - MARMA LÅGPUNKT

Det utpekade området är mycket låglänt och lämpar sig inte för bebyggelse. Dock ska detta inte låsa området för övriga ändamål som bland annat brukande av jorden. Förslagsvis kan området på sikt omvandlas till en större dagvattendam som även tar hand om omkringliggande områdens dagvatten. Detta kräver detaljerade utredningar för att utreda möjligheter för en sådan lösning. En dagvattendam

15. S 103 - BJÖRNHÅLSSKOGEN

Naturnära område vid bostadsområdet Björnhålsskogen som ska skyddas från framtida exploatering. Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden där den bostadsnära skogen anses ha medelhöga natur- och friluftsvärden. Området ska inte omvandlas till park eller eller på annat sätt ianspråkta naturen, utan ska förbli orörd naturskog.

16. S 104 - MARMA LEKPLATS

Det utpekade området består idag av en lekplats, gångstigar och kopplas även ihop med Alunda rekreationsområde (R100). Syftet med att peka ut området är att skydda mot framtida bostadsexploatering. En utbyggnad av lekplats eller tydligare koppling till områder R100 strider ej mot områdesskyddet.

17. S 105 - HAGARNA

Området består av vackra hagmarker och gårdar

som anses vara typsik miljö för Alunda och föreslås därför bevaras. Ingen framtida exploatering bör genomföras för att bevara bebyggelsestrukturen och miljön i området. Delar av området har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga bevarandevärden.

18. S 106 - SKOLSKOG

Idag består området av ett mindre skogsparti som används av barnen på Olandsskolan och ligger även intill det framtida området för skola/förskola S/F100. På grund av detta anses skogen vara av stor betydelse i framtiden och bör skyddas från bostadbebyggelse. Ett mindre ianspråktagande av mark kan behöva göras för framtida skola/förskola. Inom området finns också en viktig pulkabacke som ofta benämns som Getabacken. Skogen ska lämnas orörd för att främja lek och fysisk aktivitet utomhus för både barn i skola/förskola men kan även användas av kringliggande bebyggelse.

19. S 107 - SKOLNÄRA NATUR - OLANDSSKOLAN

Området ligger runtomkring Olandsskolan och idrottshallen. Syftet med att området pekas ut som skyddsvärd är att förhindra exploatering.

Naturen är idag relativt orörd och består till viss del av naturskog, så föreslås området vara även i framtiden. Skogspartierna kan nyttjas av såväl skolbarnen i Olandsskolan som av barnen i närliggande förskola, och det är av denna anledning som det är viktigt att bevara naturskogskvaliteterna. Det är alltså inte förenligt med syftet för detta område att göra om naturen till parkmark eller att på annat sätt ianspråkta naturen.

Delar av området har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga naturvärden. Det finns också partier med höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

Naturskog bjuder in till andra lekar och aktiviteter än vad iordningställda lekytor gör.

Ett gravfält med ungefär 60 fornlämningar finns inom området. Fornlämningarna bör gynnas av att området är utpekat som skyddsvärt.

20. S 108 - NATURLIG BARRIÄR

Mindre kuperat område som i dagsläget fungerar som en naturlig barriär för buller från Marmavägen för bakomliggande bebyggelse. Området föreslås förbli oexploaterat för att även i framtiden fungera som en naturlig barriär.

21. S 109 - KILBYÅN

Området kring Kilbyån består idag av omkringliggande jordbruksmark och bidrar till ett öppet landskap som bör skyddas mot framtida bostadbebyggelse. Alunda reningsverk ligger även inom detta området som likt jordbruket påverkar Foghammarsån negativt. Vattennivån i ån skiljer sig mellan årstiderna. På våren händer det att ån översvämmar den intilliggande jordbruksmarken.

På grund av översvämmningsrisken och vattenkvaliteten i ån är utveckling av åtgärder som kan

förbättra vattenkvaliteten den enda utveckling som tillåts i området. Dammar som kan jämna ut flödena och våtmarker som kan fördröja vattnet från reningsverket vore som exempel ett positivt tillskott i området. Att området är markerat som ett skyddsvärt område utesluter inte rekreationsutveckling, dock måste stor hänsyn tas i framtida planering.

22. S 110 - FOGHAMMARSÅN

Kilbyån fortsätter vidare till Foghammarsån där likt S109 ingen ny bebyggelse bör tillkomma. Området ses som skyddsvärt då ån fungerar som recipient för reningsverket samt som buffertzon för de framtida större bostadsområdena BS102 och BS103. Samma restriktioner gäller som för område S109.

23. S 111 - SKOGSDUNGEN

Ett område som ska skyddas på grund av att det fungerar som en skyddande barriär mot elledningar i närområdet och även mot åkeri/bussuppställning som finns i närheten. Några stigar löper igenom det skyddade området och dessa ska bevaras i rekreationssyfte.

24. S 112- FOGHAMMAR BYMILJÖ

Området består av en äldre bystruktur, gammal järnvägsvall och vacker natur. Området är markerat som skyddat område för att behålla bebyggelsestrukturen och miljön i området. Ingen förtätning av området föreslås. Ett större område för fornlämningar är identifierat inom det utpekade området som bidrar till varför området är utpekat som skyddsvärt.

25. S 113- ALUNDA KYRKA

Området närmast Alunda kyrka pekas ut som skyddsvärt för att behålla fri sikt mot kyrkan. Ingen exploatering som riskerar att skymma sikten mot kyrkan tillåts inom det utpekade området.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

P 100 - TORPVÄGEN

Pågående detaljplan för Torpvägen där ett lägenhetshus planeras, ännu inte bestämt hur stort. I planarbetet diskuteras även möjligheten att upprätta någon form av service i bottenplan med tanke på det centrala läget för platsen.

P 101 - BJÖRNHÅLSSKOGEN 2

Pågående detaljplan för Björnhålsskogen 2 där cirka 70-90 bostäder i varierad bostadsform planeras. Bebyggelsen ska naturanpassas så att värderfull natur bevaras.

S/F 100 - SKUGGANS SKOLA/FÖRSKOLA

Ett framtida område som är reserverat för skola/förskola. Marken består i dagsläget av jordbruksmark och viss skogsmark. Hänsyn ska tas till omkringliggande skog som kan användas som skolskogar. Idag finns en brist på platser i skola/förskola och därför kan detta område behöva utvidgas beroende på vilket behov som finns.

S/F 101 - FÖRSKOLAN MYRAN

I det utpekade området ligger den nedstängda förskolan Myran. Området föreslås utreda möjligheten till eventuell ombyggnad eller nybyggnad av skola/förskola på platsen som tar höjd för den befolknings-

utveckling som förväntas ske i Alunda.

S/F 102 - SKOLA/FÖRSKOLAN MARMAN

Kommunal mark som idag består av skog. Området föreslås utreda möjligheten till eventuell nybyggnad av skola/förskola på platsen som tar höjd för den befolkningsutveckling som förväntas ske i Alunda. Hänsyn ska tas gällande placering av skolbyggnad för att minska störande ljud mot omkringliggande bostäder.

RV 100 - ALUNDA RENINGSVERK

Alunda reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadsbebyggelse tillåts. Planer på att bygga ut reningsverket undersöks för att klara av befolkningsutvecklingen i tätorten.

C 100 - ALUNDA CENTRUM

Alunda centrum består framförallt av området runt centrumvägen, och sträcker sig sedan ner mot Alunda busstation. Här finns ett stort utvecklingsbehov för att skapa ett attraktivt centrum i ett växande Alunda. En centrumutredning förordas för att detaljerat utreda behov och åtgärder för centrumstråket.

Gimo

Gimo har vuxit fram runt Gimo bruk som etablerades på 1600-talet. Den ursprungliga bruksmiljön ligger norr om järnvägen. Här finns flera av de gamla produktionsanläggningarna fortfarande kvar, liksom många av de bostäder som var avsedda för de anställda i bruket. Huvuddelen av den bevarade bruksbebyggelsen är från 1700-talet.

Det var först under 1900-talets andra halva som den moderna orten Gimo växte fram och fick en stor inflyttning. En bidragande orsak var att industriföretaget Sandvik Coromant etablerade sig här på 1950-talet. Gimo växte som mest på 1960 och 1970-talet. Många av ortens villaområden och även flerbostadshusen kring Gimo centrum kom till under denna period. Då byggdes också kommunens första ridhus och en större idrottsanläggning med fotbollsplaner, is-, sim- och sporthallar i Gimo.

Bostadsbyggandet i Gimo tog fart igen under mitten av 1980-talet. Då tillkom några områden med gruppbyggda radhus och flerbostadshus väster om centrum. Det var också på 1980-talet som Östhammars kommun satsade på att bygga ett nytt, eget gymnasium i Gimo. Den kommunala vuxenutbildningen delar numer lokaler med Bruksgymnasiet. I samma områden finns även Wilhelm Haglundgymnasiet som etablerades i Gimo på 2000-talet.

En stor del av kommunens invånare kan nå Gimos alla faciliteter för rekreation, idrott, utbildning och fritidsaktiviteter inom 20 minuter. Översiktsplanen föreslår områden för att ytterligare utveckla faciliteterna.

PROFIL

Gimo har en profil som modern industriort och centrum för utbildning. Många unga tar del av ortens gymnasieutbildningar. Sandvik Coromant är kommunens största industriföretag och största privata arbetsgivare.

Den service tätorten har ligger framförallt kring Gimo torg, men det finns också några handelsföretag längs väg 288. De offentliga anläggningarna: förskolor, skolor, äldreboende, vårdcentral och idrottsanläggningar är utspridda, men med en viss koncentration till de centrala och västra delarna av Gimo.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Bruksområdet, den medeltida kyrkan och klockstapeln är fina och kulturhistoriskt intressanta miljöer, värda att ta tillvara och lyfta fram. Hela bruksområdet är klassat som ett riksintresse för kulturmiljövården. Miljön betraktas som arkitekturhistoriskt mycket värdefull. Gimo damm ingår i riksintresset och bidrar också på andra sätt till Gimos attraktivitet. Vid Gimo damm kan man bada eller gå på strövtåg längs markerade vandringsleder av olika längd.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Kyrkan, klockstapeln, herrgården, Knutmassomuséet och Sandvik är viktiga landmärken som det kan finnas skäl att hålla visuellt tillgängliga. De har betydelse för ortens identitet.

Torget, idrottsområdet, gymnasiet, busstationen, herrgårdsområdet och ridskolan är exempel på viktiga platser för möten. De här platserna behöver kopplas till varandra. Busstationens och torgets funktioner som mötesplatser behöver förstärkas för att skapa mer liv och rörelse.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns goda möjligheter för Gimo att utvecklas som modern industriort och centrum för utbildning. Väg 288 och väg 292 ger bra förutsättningar för både in- och utpendling. Redan idag lockar utbildningsutbudet även ungdomar från andra kommuner. Ett bra resecentrum kan utvecklas på sikt tack vare ortens geografiska läge och kan då stärka ortens funktion som knutpunkt och viktig arbetsort.

Tätare och mer stadsmässig bebyggelse längs väg 288, i kombination med en utveckling av fler fritidsverksamheter i närheten av gymnasiet och sportområdet, kan skapa mervärden för Gimo och hela kommunen.

För att trygga den industriella utvecklingen behöver mark reserveras för sådana ändamål. Särskilda restriktioner gäller för tillkommande bebyggelse inom skyddsområde för reningsverk.

Fler stråk som löper i nordsydlig riktning i samhället kan bättre binda samman den gamla och kulturhistoriskt mycket värdefulla bruksmiljön med de moderna delarna av orten. Stråk med denna riktning kan också skapa bättre kopplingar mellan de viktigaste mötesplatserna.

Järnvägen är en barriär som skulle behöva brytas med hjälp av nya övergångar. Dels för att skapa en koppling från Hyttgatan mot Gimo centrum, dels för att binda ihop idrotts- och gymnasieområdet med Vallonskolan och Vretaskolan.

Rekreationsmöjligheter för allmänheten ska hållas intakt runt Gimodammen.

UTMANINGAR

I Gimo finns goda utvecklingsmöjligheter, men också utmaningar. Attraktionskraften behöver stärkas

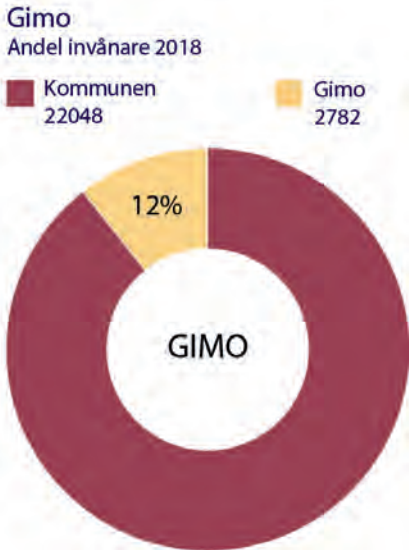

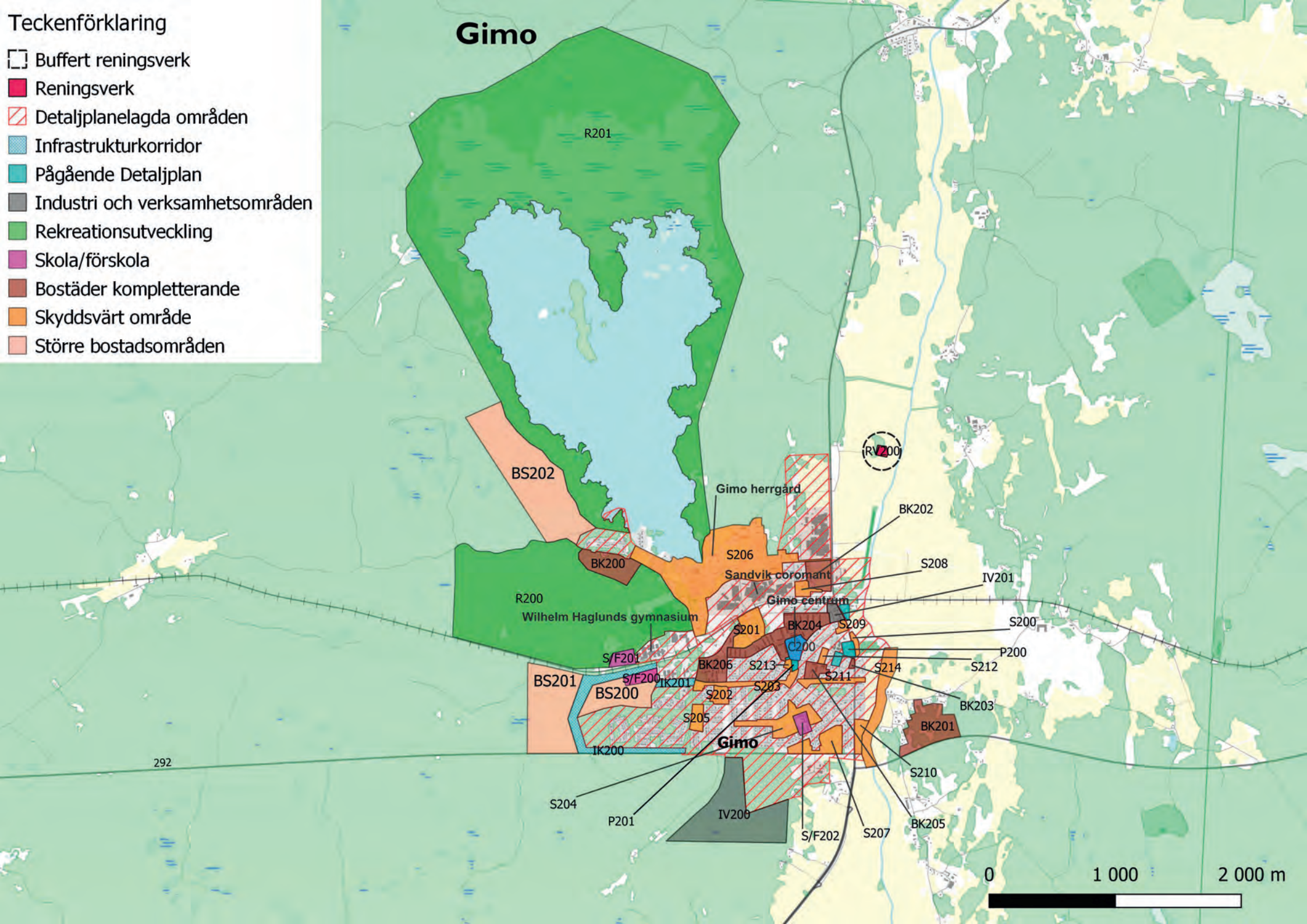
Teckenförklaring
Buffert reningsverk
Reningsverk
Detaljplanelagda områden
Infrastrukturkorridor
Pågående Detaljplan
Industri och verksamhetsområden
Rekreationsutveckling
Skola/förskola
Bostäder kompletterande
Skyddsvärt område
Större bostadsområden
Gimo
R201
BS202
RV200
Gimo herrgård
BK202
S206
BK200
Sandvik coromant
S208
IV201
R200
Gimo centrum
Wilhelm Haglunds gymnasium
S201
BK204
S209
S200
C200
P200
S/F201
BK206
S213
S212
S214
S211
BS201
S/F200
IK201
BS200
S203
S202
BK203
S205
BK201
Gimo
IK200
292
S210
S204
P201
IV200
S/F202
S207
BK205
0
1 000
2 000 m

för att få fler att vilja bo och arbeta på orten. Gimo centrum bör utvecklas både estetiskt och funktionsmässigt. Barriärer i form av järnvägen samt de större vägstråken väg 292 och 288 skapar utmaningar i planeringen av nya bostäder och säkra passager för gång och cykel. Dricksvattentillgången är begränsad i Gimo och skulle utbyggnadstakten öka i Gimo så krävs nya lösningar för att klara påkopplingar till det kommunala VA-nätet.

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 200 - GIMO VÄSTRA

En fortsättning av detaljplanen Gimo västra V Kimbol från 1980. Området möjliggör för både bostadsutveckling och anläggning av skola/förskola. En blandad bebyggelse föreslås, men prioritet ska ligga på lägre flerbostadshus med tanke på närheten till Gimo centrum och för att koppla samman med flerbostadshusen i detaljplan Gimo västra V Kimbol. Marken består idag av skog samt en kraftledningsgata som passerar från öst till väst genom hela området. Eftersom yta för skola har reserverats för delar av området ska skog sparas för att kunna användas som skolskog och samtidigt bryta av den urbana känslan från flerbostadshusen. Säkra passager för skolväg bör säkerställas för en eventuell utbyggnad av skola. Det finns idag stigar inom området som bör tas hänsyn till vid vidare planering.

Ett infrastrukturstråk pekas ut norr och väst om Gimo västra, IK200. Detta ger en buffertzon gentemot järnvägsspåret som ligger i norr om området. Motortrafik bör styras mot det utpekade infrastrukturstråket i största möjliga mån för att främja gång och cykeltrafik inom området. Utredningar bör dock göras för att undersöka bullernivåer vid detaljplaneläggning, vilket kan bli än mer aktuellt om järnvägstrafiken ökar i framtiden i samband med att Dannemora gruva öppnas igen. En begränsning för utvecklingen av området är också kraftledningsgatan som delar av området på ett betydande sätt. Detta bör hanteras närmare vid detaljplaneläggning.

Gimo Västra har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga naturvärden. Det finns också stora partier med medelhöga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BS 201 – VRETA

Marken består idag av skogsmark och i området ska en blandad bebyggelse med större del friliggande villor, parhus, radhus och kedjehus prioriteras. Detta område bör utvecklas efter att utbyggnaden av Gimo västra V Kimbol och Gimo Västra har byggts ut och infrastruktur bör kopplas samman med dessa områden.

Förslaget innebär möjlighet till många fler bostäder vilket också kan innebära ett behov av att utveckla viss service i anslutning eller inom området.

Hargshamnsbanan angränsar till området i norr och bullerutredning bör göras vid detaljplaneläggning för att utreda höga bullernivåer mot tillkommande bostäder. Trafik bör främst ledas i norra delen av området för att på så sätt skapa en barriär mot järnvägen.

Området är att anse som ett nytt utvecklingsområde där bebyggelsestrukturen och karaktären inte behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse.

Områdets södra halva är inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på både höga naturvärden och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Det övriga delarna som ej är inventerad ska undersökas vid detaljplaneläggning.

BS 202 – GIMODAMMENS BOSTADSOMRÅDE

Längs med Gimodammens sydvästra sida ska ett större bostadsområde planeras med blandad bebyggelse. Inslag av lägre flerbostadshus kan medges i de sydligaste delarna medan parhus/radhus eller friliggande villor föreslås längre norrut längs dammen. Behovet av förskola kan också behöva utredas när området byggs ut och tillräckligt med mark måste reserveras för att få plats med detta. Stora delar av området ligger inom utökat strandskydd vilket betyder att detta behöver utredas och dispens krävs för att bebyggelse ska vara möjligt. Det utökade strandskyddet grundar sig i ett naturvårdsavtal från 1987 skapat av länsstyrelsen där höga naturvärden och arter pekats ut och beslut om fortsatt ökat strandskydd togs sedan 1995 samt 2015. Även om ny bebyggelse kommer att göra intrång på det utökade strandskyddet så är avsikten att det generella strandskyddet om 100 meter fortfarande ska behållas för att säkerställa djur och allmänhetens tillgång till stranden. Grönsläpp kan med fördel behållas mellan bebyggelse för att skapa utrymme för djur att ta sig ner till vattnet. delar av området runt Gimodammen ingår i riksintresse för kulturmiljlö och återfinns även i kulturmiljöprogrammet Jord och Järn på sida 165-170 där området beskrivs som värdefull kopplat till den unika bruksmiljö som finns i Gimo. Dialog kring detta ska föras med länsstyrelsen i ett detaljplaneskede.

Vid detaljplaneläggning ska gång- och cykelväg anläggas som kopplar samman med befintliga gång- och cykelbara vägar och gator. Naturvärdesinventeringar och dagvattenutredningar ska göras vid detaljplaneläggning.

Utvecklingsområden bostäder

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 200 - FYRBO

Ett utvecklingsområde som angränsar till befintligt bostadsområde i detaljplan 2.19 - Uddnäsområdet i norr och blir således en naturlig fortsättning på Uddnäsområdet. Bostäder i detta område föreslås vara i modern tappning och boendeformer bör främst bestå av friliggande villor, radhus, parhus eller kedjehus.

Infart till området kommer att ske från Fyrbovägen och anslutningar till området bör ske i så begränsad mängd som möjligt. Gång- och cykelvägar ska anläggas inom bostadsområdet och anslutas till befintliga gång- och cykelbara vägar. Området är delvis intventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden i de östra delarna som visar på låga naturvärden samt medelhöga till låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Övriga oinventerade delar ska undersökas i ett detaljplaneskede.

BK 201 – LÅNGSUNDA

På östra sidan om väg 288 finns i dagsläget ett område med större tomter och gles bebyggelse i form av villor. Det utpekade området består idag mestadels av skog och en mindre del jordbruksmark. Den föreslagna utvecklingen av området blir en fortsättning av den befintliga byggnadsstrukturen och ska därför fortsätta att bebyggas med större tomter för villor. Det finns kraftledningar i området och dessa behöver beaktas vid senare detaljplaneläggning. In- och utfart från väg 292 bör samordnas så att maximalt en anslutning finns in till de nya bostäderna om detta bedöms behövas. Närheten till väg 292 ställer också krav på att buller mot bostäder utreds i ett detaljplaneskede.

Den östra halvan området är inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga till höga värden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Resterande områden ska undersökas i ett detaljplaneskede.

BK 202 – COROMANTGÅRDEN

Marken är idag en öppen gräsyta men finns i detaljplan för Gimo 11:5 m.fl. från 1993 planlagd som handel, småindustri och kontor. En utveckling av området till bostäder föreslås istället för att ta tillvara på det centrala läget och då behovet av centrala bostäder anses mer angeläget. Flerbostadshus bör prioriteras och handel och kontor kan medges i något våningsplan för att skapa ett levande gaturum. Då området angränsar till bland annat väg 288 bör utredningar kring buller göras och byggnadsstruktur anpassas för att skapa en god boendemiljö.

Då väg 288 är transportled för farligt gods så ska en bebyggelsefri zon på minst 25 meter införas. Även inom 150 meter bör hänsyn tas till leden, och ytterligare beskrivning och vägledning om detta går att hitta under Miljö och hälsorisker i kaptiel 5.

Området ligger även i närheten av farlig verksamhet, och därför behöver lämpligheten av bostäder i närheten av dett utredas närmare i framtida planläggning, både med hänsyn till framtida boendemiljöer men även med näringslivshänsyn.

BK 203 – SKÄFTHAMMAR 12:37

Detta område består idag med stor del växtlighet och gräsyta samt en byggnad i villautformning. Fastigheten är idag planlagt som bostäder i form av fristående hus i två våningar. Området är strategiskt bra för förtätning och därför bör exploateringen göras mer flexibel i form av ny detaljplan. Tillkommande bostäder behöver föregås av en bullerutredning på grund av närheten till väg 288.

BK 204 – GIMO AMERIKA

Området består idag av flerbostadshus från miljonprogramseran med en monoton struktur och ska i framtiden omvandlas till ett attraktivare bostadsområde där en blandad bebyggelse med företrädelsevis flerbostadshus i varierad höjd bör prioriteras. En del av att förändra området betyder rivning eller ombyggnad/komplettering av befintliga byggnader.

BK 205 – KVARTER SNICKAREN

Platsen är planlagd som småindustriändamål i byggnadsplan ”Gimo centrala delen” från 1970 och består idag av småindustriverksamhet men har potential att omvandlas till bostadsområde. Området lämpar sig främst för fristående villor eller radhus/parhus för att komplettera omgivande områden. Det finns utepkade områden för potentiella föroreningar i länsstyrelsens EBH-analys 2 där uppgift saknas om riskklass för detta område. Markprover bör därför tas i samband med detaljplaneläggning och omvandling till bostäder.

BK 206 – SKÄRET

Detta område är idag planlagt för i huvudsak bostäder i de södra delarna i byggnadsplan för ”Gimo västra I”, och i norra delarna är det planlagt med planbestämmelse som medger bostäder, kontor, konferens, samvaro och skola. Området är i dagsläget bebyggt relativt glest och därför föreslås en förtätning av området genom komplettering med fler byggnader i form av flerbostadshus. Två mindre fornlämningar finns utpekade och dessa bör tas i beaktande vid planläggning och utveckling av området.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för industrier, verksamheter och handelsområden.

IV 200 - GIMO INDUSTRIOMRÅDE

Området är en fortsättning på detaljplan ”Södra Skäfthammar industriområde” och möjliggör för en utökning av industrietableringar. Vid framtida detaljplaneläggning bör stigar som slingrar runt och inom området flyttas eller tas tillvara på för att inte göra omkringliggande naturområde otillgängligt.

Södra Skäfthammars industriområde har delvis blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga till låga naturvärden. Det finns också partier medhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Del av området har även identifierats som ett viktigt område för Hammarskolan.

IV 201 – ENTRÉN

Platsen är just nu en gles entré till Gimo tätort med delvis bebyggda ytor med verksamheter som restaurang och handel. Området finns med i byggnadsplan ”Gimo centrala delar” från 1969 där planen medger användningen bostäder, handel, parkmark och järnvägsändamål inom det utpekade området. Delar av parkmarken är idag hårdgjord och där bör kompletterande byggnader för handel eller kontor uppföras för att skapa en tydligare och trevligare entré till Gimo tätort. För att detta ska kunna genomföras krävs en detaljplaneändring för området.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 200 - DISTRUBITIONSVÄG GIMO VÄSTRA

Norr om Blåbärsvägen i Olovslund föreslås en korridor för infrastruktur. Korridoren kan inrymma väg och cykelväg. Syftet är att möjliggöra åtkomst till två nya utvecklingsområden: BS 200 och BS 201, samt att skydda marken mot exploatering i framtiden om andra infrastrukturobjekt eller utvecklingsområden behöver tillkomma. Stråket ska knyta ihop Vretavägen i ena änden där Vallonskolan och Vretaskolan idag ligger söder om den befintliga vägen och väg 292 i andra änden för att skapa en god tillgänglighet mellan de nya bostadsområdena och skola. I infrastrukturstråket ska även GC-väg ingå för att skapa förutsättningar för ett hållbart resande och en säker skolväg.

IK 201 - GÅNG OCH CYKELVÄG GIMO VÄSTRA

Öster om det nya bostadsområdet BS 201 föreslås en korridor för infrastruktur. Korridoren ska inrymma gång och cykelväg. Syftet är att möjliggöra en koppling till två nya utvecklingsområden: BS 200 och BS 201 och stärka gång- och cykelmöjligheter till befintliga skolorna Valonskolan och Vretaskolan samt ny skola S/F 200. Syftet är också skydda marken mot exploatering i framtiden om andra infrastrukturobjekt eller utvecklingsområden behöver tillkomma.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 200 - GIMO IDROTTSCENTRUM

Norr om Gimo Idrottscentrum är det ett utpekat område för rekreationsutveckling. Området består

delvis av åker och skogsmark. Utpekandet av området möjliggör en utveckling av idrottsområdet. Inom området finns det ett antal fornlämningar. Vid en utveckling av området ska dessa beakas.

Gimo idrottscentrum har delvis blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på höga till medelhöga naturvärden. Det finns också partier med höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Del av området har även identifierats som ett viktigt område för Vretaskolan.

R 201 - GIMODAMMEN

Rekreationsområde runt Gimodammen som ska utvecklas för friluftlivet i Gimo med tätortsnära natur. Runt dammen löper idag en slinga av Upplandsleden. Gångstigar samt rastplatser och grillplatser ska utvecklas längs med dammen. I de norra delarna finns våtmarker där fåglar häckar och där föreslås fågeltorn kunna uppföras för att tillgängliggöra observation av fåglarna. Området ligger inom utökat strandskydd om 300 meter och naturvårdsavtal från Länsstyrelsen Uppsala län indikerar på höga naturvärden. Vissa delar av området har också blivit inventerade med hänsyn till natur- och friluftsvärden som pekar på medelhöga till låga naturvärden samt låga friluftsvärden. Syftet med området anses inte strida mot dessa värden.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 200 - KYRKÅKERN

Öppet jordbrukslandskap runt den kulturhistoriskt viktiga kyrkan som bör bevaras för att inte påverka landskapsbilden negativt. En viktig del i entrén till Gimo tätort. Ett antal fornlämningar har påträffats i de norra delarna av det skyddade området och dessa ska bevaras. Att peka ut området som skyddsvärt bedöms också gynna skyddet för dessa fornlämningar.

S 201 - NATUR FÖRSKOLAN DIAMANTEN

Området ligger runtomkring väster om förskolan Diamanten. Syftet med att området pekas ut som skyddsvärd är att förhindra exploatering.

Naturen är idag relativt orörd och består till viss del av naturskog. Så föreslås området vara även i framtiden. Skogspartierna kan användas av såväl förskolebarnen på Diamanten som av barnen i närliggande bostadsområde, och det är av denna anledning som det är viktigt att bevara naturskogskvaliteterna.

Området är förenligt medgällande byggnadsplan och ska bevaras.

S 202 - RUBINEN

Området runt förskolan ”Rubinen” är en öppen yta som ska bevaras och skyddas mot utveckling som kan påverka barnens nyttjande av området negativt. Om förändringar ska göras på marken så ska det gynna förskolans verksamhet eller barnens intressen.

S 203 - GIMOSTRÅKET

Populärt stråk i Gimo att röra sig genom orten och bör därför bevaras med hänsyn till dess värde som rekreationsstråk men också som viktig passage för gång och cykel.

S 204 - NATUR VID HAMMARSKOLAN

Området ligger runtomkring Hammarskolan. Syftet

med att området pekas ut som skyddsvärd är att förhindra exploatering.

Naturen är idag relativt orörd och består till viss del av naturskog, området har även väl upptrampade stigar. Så föreslås området vara även i framtiden. Skogspartierna nyttjas främst av barnen i Hammarskolan.

Delar av området har blivit inventerade med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Iventeringen visar på höga naturvärden. Det finns också partier som visar på höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

S 205 - NATUR FÖRSKOLAN RUBINEN

Skogsområde i närhet av förskolan Rubinen och är därför viktigt att bevara för att kunna utnyttjas för skolan och allmänheten. Exploatering eller förändringar som påverkar användningen och naturvärdena negativt ska undvikas.

S 206 - BRUKSMILJÖER

Området skiljer Gimo Bruk och olika industrier åt. Syftet med att området pekas ut som skyddsvärd är att förhindra exploatering. Naturen är idag relativt orörd och består till viss del av naturskog. Så föreslås området vara även i framtiden. Skogspartierna och grönytorna blir en tydlig skiljelinje mellan industri och bruksmiljö. Bruksmiljöerna har även fornlämningsområden utpekat som skyddsvärd kulturmiljö där bland annat metallindustri/järnbruk samt hytt- och hammarområde återfinns. Det är förenligt med syftet för detta område men bör stärkas. Även den trädallé som löper längs med Coromantvägen återfinns inom det skyddade området.

S 207 - SÖDRA SKOGEN

Naturområde som bör bevaras som buffert mellan bostadsområden och väg 292. Naturområdet ger både en bullerdämpande effekt och ger även möjlighet till rekreation i tätortsnära natur. Fornlämningsområde finns också utpekat i del av området och skyddas därmed av att området pekas ut som skyddsvärt.

S 208 - Å-RUMMET

Området är präglat av ett å-rum som ger ett viktigt rekreationsvärde till området. Detta ska bevaras så att dessa värden tas tillvara på och vid förändringar ska dessa rekreationsvärden stärkas.

S 209 - GRÖN ENTRÉ

Området är idag oexploaterat och på platsen finns en del äldre träd. Den gröna karaktären ska bevaras och kan gärna utvecklas som en grön entré till Gimo tätort. Delar av området är utpekad som lågpunkt för dagvatten vilket gör det lämpligt att bevara marken från att bebyggas.

S 210 - KULLEN

Område som är planlagt i byggnadsplan ”Gimo centrala delen” från 1970 som medger lantbruksändamål i de flacka delarna av marken och allmänt ändamål i det sydvästra partiet där en kulle återfinns. Karaktären av detta ska bevaras och kan med fördel göras mer tillgängligt i framtiden.

S 211 - KRAFTLEDNINGSGATAN

Öppen passage i landskapet som ska reserveras för kraftledningsgata och får därför inte tas i anspråk för andra ändamål.

S 212 - FOLKPARKEN

Parkområde centralt i Gimo nära folkets hus som ska bevaras på grund av sina rekreationsvärden. Parken är exempelvis viktig som nära och lättillgänglig

rekreation för serviceboenden på Åkerigatan samt äldreboendet Lärkbacken. Endast åtgärder som kan förbättra dessa rekreationsvärden får göras.

S 213 - VATTENTORNET

Området runt vattentornet i Gimo används idag som passage för många människor och ger vissa rekreationsvärden, och ska därför skyddas mot förändrad markanvändning. Endast åtgärder som förbättrar dessa värden får medges.

S 214 - Å-RUMMET I GIMO

Området runt Olandsån i Gimo som ska skyddas från exploatering på grund av risk för översvämningar och ras. Skyddet innebär inte en begränsning att göra åtgärder för rekreation runt ån.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

P 200 - BYTESPUNKT GIMO

I samband ombyggnad av väg 288 mellan Gimo och Börstil så detaljplaneläggs en ny bytespunkt för kollektivtrafik längs vägen i Gimo tätort. I detaljplanen ska även ett område för bostäder planläggas.

P 201 - VATTENTORNET

Detaljplan som drivs i privat regi med syftet att möjliggöra för ca 10-15 bostäder.

P 202 - RASTPLATS GIMO

Pågående detaljplan för rastplats för vägtrafik i centrala Gimo. Rastplatsen är tänkt att inrymma funktioner som parkeringsyta, konst m.m.

S/F 200 - FÖRSKOLAN ÄLGEN

Inom Större bostadsområde BS201 – Gimo västra så har en yta reserverats för uppförande av förskola som ska försörja det upptagningsområde som uppstår i de nya större bostadsområden som pekats ut i västra delen av Gimo.

S/F 201 - GIMO UTBILDNINGSCENTRUM

Området pekas ut för att möjliggöra en utbyggnad av Gimo Utbildningscentrum.

S/F 202 - SKOLA/FÖRSKOLA HAMMARSKOLAN

Den nuvarande byggnaden där skolverksamhet för Hammarskolan är ett rivningsobjekt och därav behövs en nybyggnation komma till. Området är strategiskt fördelaktigt för skola och därför reserveras området för framtida skola/förskola.

RV 200 - GIMO RENINGSVERK

Gimo reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadbebyggelse tillåts. Det finns i dagsläget inget utpekat behov av att bygga ut reningsverket.

C 200 - GIMO CENTRUM

Gimo centrum har ett tydligt inramat torg och här finns blandade typ av verksamheter. Centrumtorget upplevs dock som oattraktivt och tråkigt, och därför behövs åtgärder göras för att skapa ett attraktivt centrum som lockar till besök. En centrumutredning förordas för att utreda hur detta ska utföras.

Öregrund

Öregrund fick stadsrättigheter redan 1491 och anlades av Östhammarsbor som sökte sig mot kusten för att få en djupare hamn. Öregrund hade under en period en mycket viktig funktion för utskeppning av järn och för den intensiva kusttrafiken under sjöfartens gyllene århundraden.

Kyrkan byggdes på 1500-talet. Av ursprunglig bebyggelse finns annars inget bevarat. Öregrund har härjats av åtskilliga bränder. Men framför allt kring hamnen kan rester från den medeltida staden spåras i gatunätet. Vid 1800-talets slut blev Öregrund en populär badort. Många av de större trähusen i stadskärnan byggdes under badortsepoken och huvuddelen av bebyggelsen i Öregrunds centrala delar är från 1800- och 1900-talet.

Fram till 1970-talet utvecklades Öregrund framförallt kring hamnen, med sammanhållen och låg bebyggelse och viss spridning av villabebyggelse längs Västergatan mot sydväst. 1960- och 1970-talet blev en expansionsperiod då nya villaområden och flerbostadshus byggdes öster om stadskärnan. Flera nya utbyggnadsområden har nyligen öppnats mot söder och väster. Längs kusten i väster finns flera marina verksamhetsområden.

Möjligheterna till rekreation i Öregrund är många. Genom att skydda de värden och miljöer som gör orten unik, och samtidigt peka ut utvecklingsområden på platser som idag kan användas bättre, främjar översiktsplanen en hållbar och nödvändig utveckling i området som helhet.

PROFIL

Öregrund erbjuder ett småskaligt tätortsboende med havs och skärgårdskontakt. Det finns marina verksamheter. Verksamheten vid Kustlaboratoriet, en del av Sveriges lantbruksuniversitet, bidrar till att differentiera arbetsmarknadsutbudet. Här bedrivs forskning och undervisning på universitetsnivå.

Staden är en unik pärla vid havet som lockar många besökare. Som serviceort betjänar Öregrund stora delar av kust och skärgårdsområdet. Sommartid ökar serviceunderlaget kraftigt tack vare de många delårsboende och turister som tillbringar somrar-

na här. Servicen är i stort sett samlad i Öregrunds äldre, centrala delar, nära hamnen. Här finns livsmedelsbutiker, apotek, fackhandel, systembolag, en vårdcentral, restauranger samt ett flertal små butiker som erbjuder allt från kläder till hantverk (varav en del bara har öppet sommartid). Den kommunala servicen är mer utspridd. Förskola, skola (F6) och sportanläggningar ligger i anslutning till varandra, medan bibliotek, äldreboende och återvinningscentral finns på lite olika, men tämligen centralt belägna platser.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Öregrund betraktas som en av landets bäst bevarade småstadsmiljöer, präglad av handel, fiske och tidig turism. De centrala delarna är av riksintresse för kulturmiljövården. Läget med en front mot öppet hav är också ett särskilt värde. Här bidrar Tallparken, ett tätortsnära friluftsområde, till Öregrunds attraktionskraft. Det gör även den lilla skalan och de många utsiktspunkterna. Öregrund är en av få platser på östkusten där man kan se solen gå ner i havet.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Landmärkena, den täta kärnan och den öppna fronten mot havet spelar stor roll för Öregrunds attraktivitet och identitet. Det är värden att värna.

Klockstapeln, kyrkan, fyrskeppet, Societetshuset och gamla skolan är viktiga landmärken och hamnen är den främsta mötesplatsen. Men även skolan, biblioteket och Tallparken fungerar som mötesplatser.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns goda möjligheter att utveckla det småskaliga tätortsboendet i Öregrund och stadens viktiga funktion som serviceort för omkringliggande kust- och skärgårdsområden. Lucktomter gör det möjligt att ytterligare förtäta bebyggelsen som inramar stadskärnan. Särskild hänsyn krävs i hamnområdet som är av riksintresse för kulturmiljövården. I Öregrunds utkanter mot söder finns flera större områden där det pågår aktiv etablering av nya bostäder och verksamheter.

Bättre trafiklösningar kan stärka hamnområdets funktion som mötesplats. Ett utredningsområde för väg skapar beredskap för en förflyttning av färjetrafiken.

Öregrunds sjöfront, Tallparken och ett stråk som skapar en grön korridor mellan Kavaröbro och mer centrala delar av Öregrund är förslag till områden som i första hand ska hållas fria från bebyggelse.

I detaljplanelagda områden finns det plats för ytterligare verksamheter med marin anknytning, ett viktigt utvecklingsområde för Öregrund. Detta intresse måste bevakas i den fortsatta planeringen så att eventuella konflikter mellan störande verksamheter och bostadsbebyggelse kan förebyggas.

UTMANINGAR

Öregrund saknar idag utbyggnadsmöjligheter då kapaciteten för vatten- och avloppssystemet är

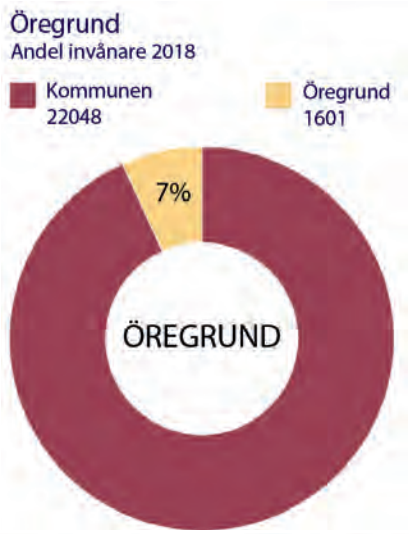

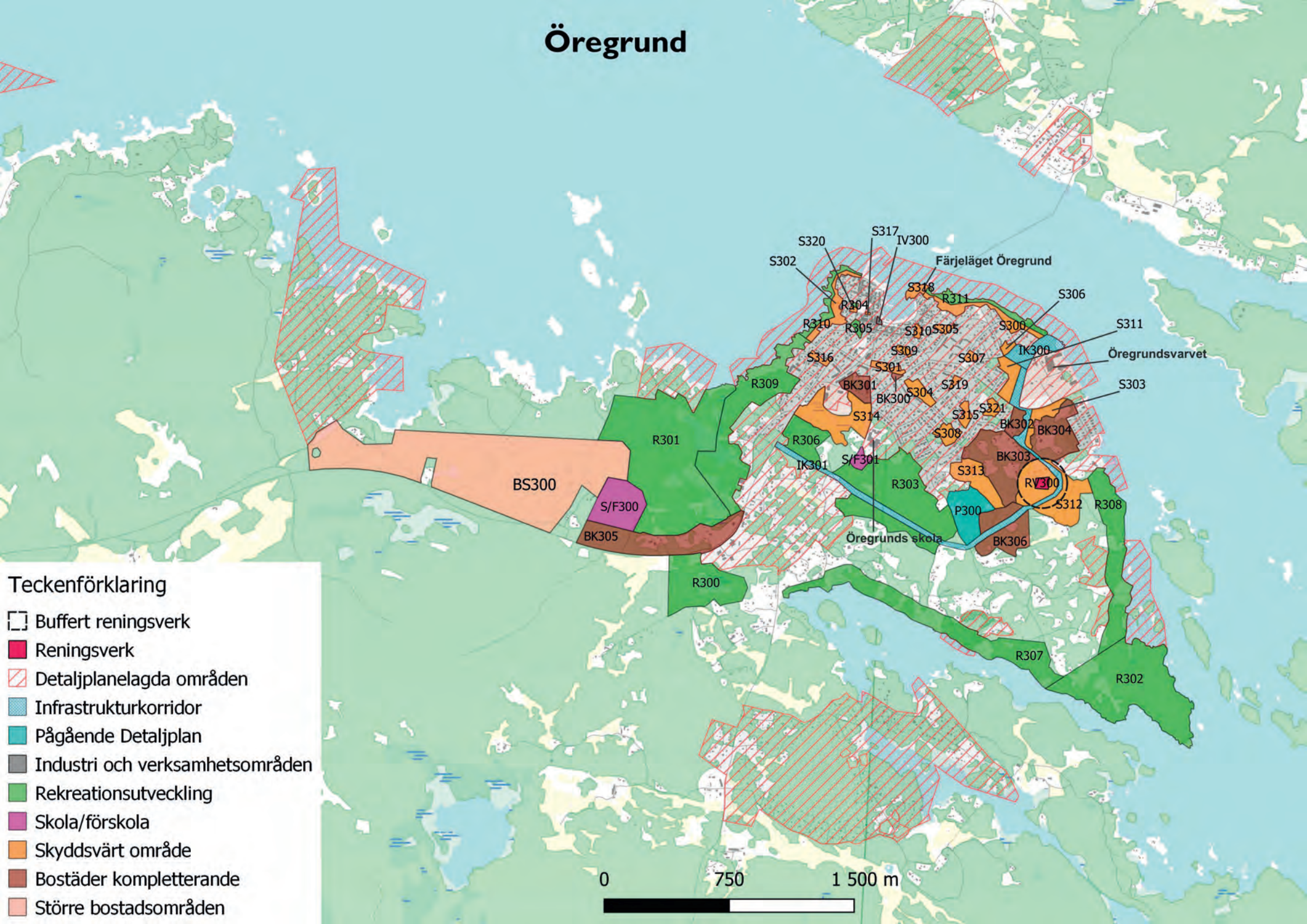
Öregrund
S320
S317
IV300
S302
Färjeläget Öregrund
S318
R311
S306
R304
R310
R305
S310
S305
S300
S311
IK300
Öregrundsvarvet
S316
S309
S307
S301
R309
BK301
S319
S303
BK300
S304
S321
S314
S315
BK302
BK304
R301
R306
S308
BK303
IK301
S/F301
S313
RV300
BS300
R303
S312
R308
S/F300
P300
BK305
Öregrunds skola
BK306
R300
R307
R302
Teckenförklaring
Buffert reningsverk
Reningsverk
Detaljplanelagda områden
Infrastrukturkorridor
Pågående Detaljplan
Industri och verksamhetsområden
Rekreationsutveckling
Skola/förskola
Skyddsvärt område
Bostäder kompletterande
Större bostadsområden
0
750
1 500 m

väldigt begränsad. Öregrund är en väldigt populär besöksort på sommaren och har en stor andel delårsboenden, vilket gör att vinterhalvåret kan upplevas som dött i orten. Under sommaren är vattentillgångarna sämre i och med torrperioder samtidigt som fler nyttjar vattentillgångarna vilket skapar dricksvattenbrist i perioder. Den långsiktiga vatten- och avloppssituationen måste lösas på sikt för att Öregrund ska nå sin fulla potential.

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 300 - ÖREGRUND VÄSTRA

Ett större område för bostäder som ur strategisk synpunkt lämpar sig väl då VA-utbyggnad väntas ske från Öregrund till Stenskär och sedan vidare till Snesslinge. Området blir en del av VA-utbyggnaden samtidigt som tillgängligheten till befintlig kollektivtrafik för området anses god i och med närheten till väg 1100 där kollektivtrafik går idag. Bebyggelsen ska bestå av medeltät byggnadsstruktur och blandad bebyggelse för att tillgodose olika behov av bostäder. Service i form av till exempel närbutik för livsmedel kan bli aktuellt för att skapa möjligheter att minska bilanvändandet för de boende. I detaljplaneläggningen ska gång- och cykeltrafik möjliggöras genom hela området och in mot Öregrunds centrum och mot skolor centralt i Öregrund. En yta har reserverats inom området för förskola.

Två större lågpunkter återfinns inom området och bebyggelse runt dessa bör undvikas, alternativt att hållbara dagvattenlösningar kan ordnas inom området. Där den lilla fornlämningen ligger finns ett område som ingår i naturvårdsavtalet från länsstyrelsen och detta ska beaktas vid planläggning. I området finns vissa värden i form av kalkbarrskog med tillhörande arter, men bedömningen är att det finns möjlighet att anpassa planläggning efter befintliga naturvärden. En större naturvärdesinventering ska därför göras vid detaljplaneläggning.

Utvecklingsområden bostäder

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 300 - ODENPLAN

I hörnet mellan Håkanssonsgatan och Odengatan finns idag en öppen gräsyta med några enstaka träd. Platsen finns med i stadsplanen för Öregrund från 1935 där ytan är planlagd som ”allmän plats – parker, planteringar och naturområden”. Platsen bedöms inte användas i större utsträckning och skulle kunna lämpa sig för att uppföra ett flerbostadshus i 2-3 våningar. Närhet finns till det mesta som Öregrund har att erbjuda och bidrar till att skapa en blandad bebyggelse i orten. Potentiella förorenade områden finns i närheten och markprover bör tas vid planläggning

BK 301 - KVARTER VILSTEN

Inom nuvarande Kvarter Vilsten finns idag mark som är planlagd som parkmark men som idag inte används som park. Här föreslås kompletteringar med flerbostadshus och en ny detaljplan som även ska skapa ett komprimerat område för parkmark med ett tydligare genomförande och bättre användbarhet. Nya bostadshus ska harmoniera med de befintliga byggnader som finns inom Kvarter Vilsten.

Naturområdet i kvarter vilsten har inventerats med hänsyn till natur- och frluftsvärden som pekar på medelhöga värden för respektive. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Hänsyn ska tas till detta vid exploatering.

BK 302 - FYRSKEPPSVÄGEN

Marken består idag av skog, är lätt kuperad och ej detaljplanelagt. Lämpar sig som en fortsättning av detaljplan 5.100 - ”Kärrdalsvägen”. Ny detaljplan bör möjliggöra för ytterligare friliggande villor där hänsyn ska tas till befintlig närliggande byggnadsstruktur. Naturvärdesinventering ska göras i samband med detaljplaneläggning.

De norra delarna av området är inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som pekar på höga värden för respektive. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BK 303 - KÄRRDAL

Området består idag av större avstyckningar där de flesta är bebyggda. En utveckling av området föreslås vara att möjliggöra avstyckning av de större tomterna till mindre tomter och på så sätt skapa plats för fler bostäder. Området lämpar sig bäst för friliggande villor men skulle behovet finnas kan även radhus, parhus eller kedjehus tillåtas.

Mindre områden av de södra och västra delarna av det utpekade området har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på både höga och låga natur- och friluftvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BK 304 - APELGÅRDEN

Området ligger i anslutning till industriområdet ”Rörhamn” i norr och Kärrdalsvägen i syd. Marken är ej detaljplanelagd i dagsläget och viss bebyggelse finns redan idag i området. Framtida utveckling av området ska möjliggöra för fler bostäder, där hänsyn ska tas till befintlig närliggande byggnadsstruktur. Då området angränsar till industriområde ska bullerutredning göras i samband med detaljplaneläggning och natur ska sparas i norra delen för att skapa en naturlig barriär mellan bostäder och industri. Ett mindre skredområde har identifierats inom området. En geologisk undersökning kan komma att krävas vid vidare planering.

Området har blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga till låga naturvärden samt höga till medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BK 305 - HUMMELFJÄRDEN

Området ligger längs med Västergatan precis innan Öregrunds tätort tar vid. Marken består av mestadels skog men med viss bebyggelse i form av bostäder samt viss industri. En utveckling av området ska möjliggöra för fler bostäder och bör vara i blandad bebyggelse för att ta tillvara på närheten till centrala Öregrund och samtidigt bli en del av det större bostadsområdet BS 300 – Västra Öregrund.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden.

BK 306 - SÖDRA ÖREGRUND

Område angränsande till fritidsområden i södra Öregrund. Marken består idag av skogsmark och några få bostäder återfinns inom området. Utveckling av blandade bostäder föreslås då området anses som en naturlig förlängning av tätorten då P300, U303, U304 byggts ut. Bostadsområdet ska naturanpassas för att behålla landskapsvärden och några mindre lågpunkter finns utpekade inom området vilket ställer krav på att hanteringen av dagvatten

utreds vid detaljplaneläggning. Ett potentiellt förorenat område finns identifierat i det sydvästra hörnet av området och detta behöver undersökas genom i första hand markprover i vidare planläggning.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för industrier, verksamheter och handelsområden.

IV 300 - ÖREGRUND INDUSTRIOMRÅDE

Området har reserverats för nya etableringar av industri i anslutning till Öregrund. Området lämpar sig väl då det ligger på behörigt avstånd till bostadsbebyggelse samtidigt som närheten till de större infrastrukturstråken.

IV 301 - KIOSKEN

Kommunal mark som arrenderas idag delvis där restaurang och kiosk bedrivs på platsen. En mer permanent lösning på byggnad och ett helhetsgrepp av platsen bedöms lämplig. Verksamheter för handel, restaurang, kontor eller hotell ska medges på platsen och ingen störande miljöverksamhet ska förekomma.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 300 - ALTERNATIVT FÄRJELÄGE

Detta område ska reserveras för en alternativ hamn för färjeläge i Öregrund. Trafikverkets senast utförda åtgärdsvalsstudie visar dock på att ett nytt färjeläge inte är ekonomiskt försvarbart och förordar istället mindre åtgärder längs befintliga förbindelser. Kommunen vill dock reservera området för framtida utveckling ifall förutsättningarna och motiven för att utveckla ett nytt färjeläge förändras.

IK 301 - TRAFIKSTRÅK FÄRJELÄGET

Detta trafikstråk ska reserveras för att hantera trafiken för ett alternativt färjeläge i Öregrund nära Öregrundsvarvet.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 300 - LORTFJÄRDEN

Naturområde som innehåller stigar och vandringsvägar för fisk. Området ska i samarbete med Upplandsstiftelsen och privata markägare utvecklas genom att märka upp stigar och stärka vandringsvägarna för fisk.

Östra delen av området har inventeras med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området bedöms inte påverka dessa värden negativt.

R 301 - HUMMELFJÄRDENS REKREATIONSOMRÅDE

En fortsättning på det viktiga rekreationsområdet Tallparken längs Öregrunds norra kustområde. Nya gångstigar ska kopplas ihop med de befintliga som finns i Tallparken. Området är i stora delar inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som

visar höga, medelhöga samt låga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Stor hänsyn ska tas till befintliga naturvärden vid utveckling av området.

R 302 - FURSUDDEN

Naturområde i de södra delarna av Öregrund med befintliga stigar som slingrar sig runt udden. Området föreslås utvecklas för att stärka rekreationsmöjligheterna och nya rastplatser ska anläggas och stigar ska märkas upp. Större delen av området innefattas av strandskydd enligt 7 kap. 13-18 §§ miljöbalken.

Området är i stora delar inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga och låga naturvärden samt höga, medelhöga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Stor hänsyn ska tas till befintliga naturvärden vid utveckling av området.

R 303 - ÖREGRUNDS ELLJUSSPÅR

Öregrunds elljusspår är en viktig del för Öregrunds friluftsliv och en utveckling av området ska syfta till att anlägga grillplatser, utomhusgym samt vindskydd vid ett par platser för att göra området än mer attraktivt.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar medelhöga och låga naturvärden samt höga, medelhöga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

R 304 - PARK ÖREGRUNDS KYRKA

Parken som ligger i anslutning till Öregrunds kyrka ska utvecklas till en mer attraktiv park att besöka, och som kan ge ett grönt andrum i den täta byggnadsstrukturen i centrala Öregrund.

R 305 - KLOCKTORNET

Grönområdet runt klocktornet i Öregrund ska utvecklas genom att göra det mer tillgängligt och möjliggöra för trevliga sittplatser i anslutning till klocktornet.

R 306 - TRÄSKET

Naturområde som består i stora delar av träskmark. En utveckling av detta område ska vara att skapa en fortsättning av det angränsande elljusspåret.

Träskmarken har viktiga naturvärden på grund av dess förmåga att bland annat binda koldioxid och filtrera skadliga partiklar. Därför ska vägar över träsket anläggas genom träbroar och på så sätt kan träskmarken bevaras.

området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga och låga naturvärden samt höga och medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. hänsyn ska tas till naturvärden vid utveckling av området.

R 307 - VANDRINGSFJÄRDEN

Kommunal mark där möjlighet finns till att utveckla ett attraktivt rekreationsstråk längs med Sunnanöfjärden. Längs med vandringsleden föreslås även uppförandet av utpekade vindskydd och grillplatser samt skyltning för lederna. Leden föreslås knyta ihop med R302 - Fursudden i söder och sedan vidare längs R308 - Södra kustvandringen.

R 308 - SÖDRA KUSTVANDRINGEN

Precis som R307 - Vandringsfjärden så är denna sträcka kommunal mark i dagsläget och har möjlighet att utvecklas till ett än mer attraktivt rekreationsstråk. Även här föreslås och utpekade grillplatser,

vindskydd samt skyltning till vandringsleder uppföras. Stråket ska knytas samman med R302 - Fursudden och vidare R307 - Vandringsfjärden.

R 309 - TALLPARKEN

Viktigt naturområde längs med den norra kustområdet vid centrala Öregrund som redan idag är en anlagd vandringsled och där området föreslås kunna utvecklas i form av fler vindskydd, skyltar samt skötsel av rekreationsområdet. Området ska kopplas ihop med R 301 - Hummelfjärdens rekreationsområde i väst och R 310 - Norra kustremsans rekreation i öst. Området har en viktig funktion som nära rekreation för äldreboendet Tallparksgården samt servicelägenhete på smedjegatan och södra långgatan. tillgängligheten i grönområdet bör därför beaktas i framtida planering.

R 310 - NORRA KUSTREMSANS REKREATION

Klipplandskap längs med den norra kustområdet vid centrala Öregrund som blir en förlängning av tallparken och sedan runt de norra delarna av Öregrund. Gångstigar ska anläggas och underhållas i området.

R 311 - ÖSTRA KUSTREMSANS REKREATION

Klipplandskap längs med den östra delen av kustområdet vid centrala Öregrund och slutar sedan vid det alternativa färjeläget - K300. Gångstigar ska anläggas och underhållas i området.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 300 - NORDÖSTRA KUSTREMSAN

Skyddat område längs den klippiga kustremsan i Öregrunds östra delar utan några föreslagna anläggningsåtgärder. Området ska bevaras och får inte tas i anspråk.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på låga naturvärden och medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

S 301 - LEKYTA FJÄLLGATAN

Området innehåller idag en lekplats i ena ytterkanten samt bergbunden mark med öppna hällar och naturlig vegetation. Området pekas ut som skyddsvärt för att behålla inslag av den typiska miljön för Öregrund. Lekplatsen inom det utpekade området får utvecklas på befintlig yta.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden och medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

S 302 - NORDVÄSTRA KUSTREMSAN

Skyddat område längs den klippiga kustremsan i Öregrunds norra delar utan några föreslagna anläggningsåtgärder. Området ska bevaras och får inte tas i anspråk.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga, medelhöga samt låga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 303 - NYCKELBIOTOPSOMRÅDE

Området är utpekat som område för nyckelbiotop där området beskrivs som skyddsvärt på grund av att den innehåller kalkbarrskog med rik förekomst av vedsvampar och stora inslag av senvuxna träd. Området ska inte tas i anspråk för exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på låga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 304 - BLOCKLANDSKAPET

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 305 - BERGET

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 306 - BUFFERT FÖR FÄRJELÄGE

Lätt kuperat område med gles skog som ska reserveras som en buffert för eventuell planläggning av framtida alternativt färjeläge.

S 307 - BERGET 2

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför

bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 308 - SKOGEN

Tätortsnära naturskog som är viktigt ur rekreationssynpunkt och ska bevaras från exploatering. Åtgärder som skadar dess naturvärden och rekreationsvärden ska undvikas.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 309 - KLIPPAN

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 310 - UTSIKTEN

Område med klipplandskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur. Platsen har dessutom ett mervärde av möjligheten till bra utsikt från klipporna. Området ska bevaras och de förändringar som kan godtas ska vara för att öka platsens tillgänglighet eller att öka utsiktsmöjligheterna för allmänheten.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 311 - INDUSTRISKOGEN

Området är ett naturområde som är detaljplanelagt som natur och ska fortsätta vara så för att säkerställa en skyddsbuffert mot störningar mellan bostäder och industriområdet Öregrundsvarvet.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 312 - RENINGSVERKET

Ett skyddsområde runt reningsverket i Öregrund och där bebyggelse inte ska uppföras. Undantag får ske för teknisk anläggning kopplat till reningsverket. Skyddsavståndet till reningsverket ska vara 300 meter mot närmaste bostadsbebyggelse. Inom skyddsområdet finns redan befintlig bebyggelse. Ingen nytillkommande bostadsbebyggelse ska tillåtas inom skyddsområdet på grund av närheten till reningsverket.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga och låga naturvärden samt höga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 313 - KORRIDOREN

Naturområde som fungerar som en grön korridor där allmänheten rör sig och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga, medelhöga och låga naturvärden samt höga medelhöga och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 314 - BUFFERT MOT ÅTERVINNINGEN

Naturområde som är viktigt att bevara som en skyddsbuffert mot störningar mellan bostäder och återvinningscentral.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 315 - BUFFERT MELLAN BYGGNADSSTILAR

Naturområde som fungerar som tätortsnära natur och som samtidigt separerar bostadsområden i olika byggstilar. Området ska bevaras och får inte exploateras.

Området är delvis inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 316 - KLIPPAN 2

Område med bergigt landskap och viss växtlighet som är typisk för Öregrunds natur och bör därför bevaras från exploatering.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 317 - RÅDHUSPARKEN

Liten park i centrala Öregrund som bidrar med tätortsnära grönska och har ett viktigt rekreationsvärde. Området ska bevaras och får inte exploateras för annan användning.

S 318 - ÖREGRUNDSUDDEN

Populär besöksplats för boende och turister nära havet. Platsen ska bevaras och hållas tillgänglig för allmänheten och åtgärder får endast göras om de kan förbättra de nuvarande rekreationsvärdena.

S 319 - KILEN

Platsen bedöms som en grön kil mellan bostadsområden och därför viktigt för att bidra med grönska i centrala Öregrund. Platsen ska bevaras och får inte exploateras för annan användning.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

S 320 - TENNISBANAN

Tennisbanan är ett populärt besöksmål och viktig rekreationsaktivitet i centrala Öregrund. Tennisbanan ska bevaras och får inte exploateras för annan användning.

S 321 - NYCKELBIOTOP KALKBARRSKOG

Ett mindre område mellan bebyggelse där nyckelbiotop är identifierat. Området beskrivs innehålla kalkhaltig jordart som bedöms som skyddsvärt och därför ska marken inte exploateras.

Området är inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Syftet med området anses inte påverka värdena negativt.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

S/F 300 - FÖRSKOLA VÄSTRA ÖREGRUND

Vid utvecklingen av BS300 – Västra Öregrund ska ett område reserveras för förskola som försörjer det nya upptagningsområde som området innebär.

S/F 301 - UTVECKLING ÖREGRUNDS SKOLA

Ett område har reserverats i anslutning till den nuvarande skolan i Öregrund för eventuella behov av nya lokaler.

P 300 - ÖREGRUND 148:11

Pågående detaljplan för bostäder som ligger vilande på grund av brist på VA-kapacitet i det kommunala ledningsnätet. Mängden bostäder som detaljplanen ska tillåta är inte fastslaget och planprocessen är fortfarande endast i startskedet.

RV 300 - RENINGSVERKET ÖREGRUND

Öregrunds reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadbebyggelse tillåts. Kapaciteten i reningsverket är för närvarande bristfällig och det finns i dagsläget ingen prognos på om och när en utbyggnad av reningsverket är aktuellt.

Österbybruk

Österbybruk är det största och äldsta järnbruket i Östhammars kommun, anlagt redan på 1500-talet. Här finns både industribyggnader och bostäder från bruksepoken. Vallonsmedjan är från 1500-talet och brukets äldsta byggnad. Herrgården, brukskyrkan och klockstapeln byggdes på 1700-talet.

Den moderna tätorten har framförallt anlagts norr om herrgården, även om viss kompletterande bebyggelse har kommit till i anslutning till de gamla brukslängorna. Redan i början av 1900-talet och fram till 1950-talet byggdes nya småhusområden i Österbybruk. Verksamheten vid Fagersta bruk och Dannemora gruvor hade stor betydelse för expansionen. Den fortsatte under 1960- och 1970-talet. Då byggdes flerfamiljshus och då planlades större områden både öster och väster om centrum.

Efter 1980-talet har bebyggelseexpansionen fortsatt öster och väster om centrum. Öster om centrum upptar Fagerstas gamla industriområde en stor yta. Österby gjuteri är den enda delen av Fagerstas tidigare verksamhet som lever kvar efter den omfattande nedläggning som skedde på 1980-talet.

Österbybruk är en av kommunens kulturhistoriskt mest intressanta platser. I framtiden är det viktigt att värdena bevaras, men också att allmänheten har tillgång till miljöerna som gör området unikt.

PROFIL

Österbybruk är en trivsam boende- och pendlarort med bra förbindelser i flera väderstreck: mot Gävle och Uppsala-Stockholm via Upptåget i Örbyhus och Skyttorp eller E4. Vallonbruket tillför skönhet och kulturhistoria. Det finns en tydlig koppling mellan nutid och historia. Från torget i centrum ser man in i herrgårdsområdet.

Servicen ligger förhållandevis väl samlad i centrum. Där finns bland annat livsmedelsbutiker, bank, bageri men också vårdcentral och tandläkarmottagning. Sportanläggningar, skola (F9) och bibliotek ligger i anslutning till centrum, medan förskolor, äldreboende och återvinningsanläggning finns på lite olika platser.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Österby bruk med Dannemora gruvor är centrala minnesmärken från århundraden av bergshantering och järnframställning. Detta är en av kommunens mest värdefulla kulturmiljöer och ett riksintresseområde som innefattar både Österbybruk och omgivande områden. Inte bara bruket, utan också dammsystemen, gruvområdet i Dannemora och omgivande ekhagar ingår. Dessa kvaliteter bidrar till Österbybruks attraktivitet som boendeort.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Herrgården, klockstapeln och osthusen har stor betydelse för Österbybruks identitet och profil. De är viktiga landmärken, liksom Folkets hus och Fagerstas gamla industriområde. De många dammarna har också stor betydelse för Österbybruks karaktär.

Torget, herrgårdsområdet, busstationen, simbadet, skolan och idrottsplatsen är punkter där Österbyborna möts. Dessa platser behöver kopplas samman bättre.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns goda möjligheter för Österbybruk att utvecklas som boende och pendlarort. Här finns många attraktiva miljöer och också närhet till spårbundet pendlingsalternativ. Ett bra resecentrum kan utvecklas på sikt tack vare befintlig järnväg och skulle utnyttja och stärka ortens funktion som boende och pendlarort.

Genom att förtäta och knyta samman olika bostadsområden kan stadskänslan förstärkas. Det är viktigt att tillkommande bebyggelse inte döljer eller avskärmar Österbybruks landmärken och vackra vyer, exempelvis mot dammarna. Utvecklingen måste ske med stor hänsyn till områdets höga kulturmiljövärden.

Ekhags- och ängslandskapet norr om Österbybruk och ett område öster och norr om Dannemorasjön har landskapsbildsskydd (se sid 61).

Det är också viktigt att det finnas gröna, sammanhängande stråk genom samhället. De kan bli än mer attraktiva om de kopplas ihop bättre, till exempel med hjälp av mindre parkområden. Mötesplatserna i Österbybruk behöver också kopplas samman bättre. Järnvägen fungerar som en barriär.

Söder om väg 292, i anslutning till fjärrvärmeverket, finns potential för etablering av nya, störande verksamheter. Vägen fungerar som en avskärmande barriär för bostadsbebyggelsen.

UTMANINGAR

Österbrybruk har som sagt goda utvecklingsmöjligheter för boende, och här är kapaciteten för både vatten och avlopp relativt god. En utmaning är att locka till inflyttning i orten. Utveckling av handel och annat utbud av service inne i tätorten är en utmaning för att göra Österbybruk till en attraktiv boendeort.

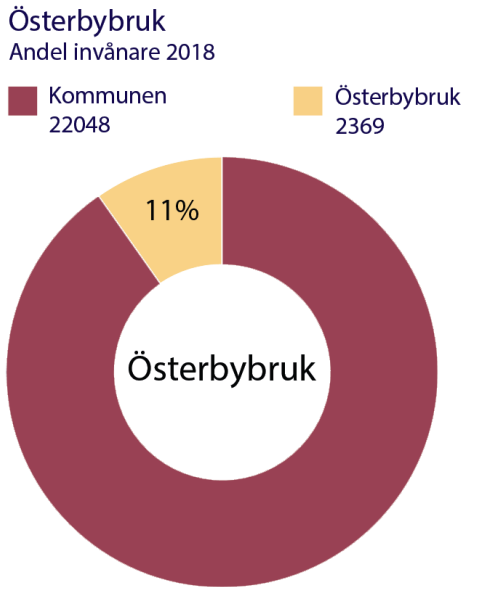

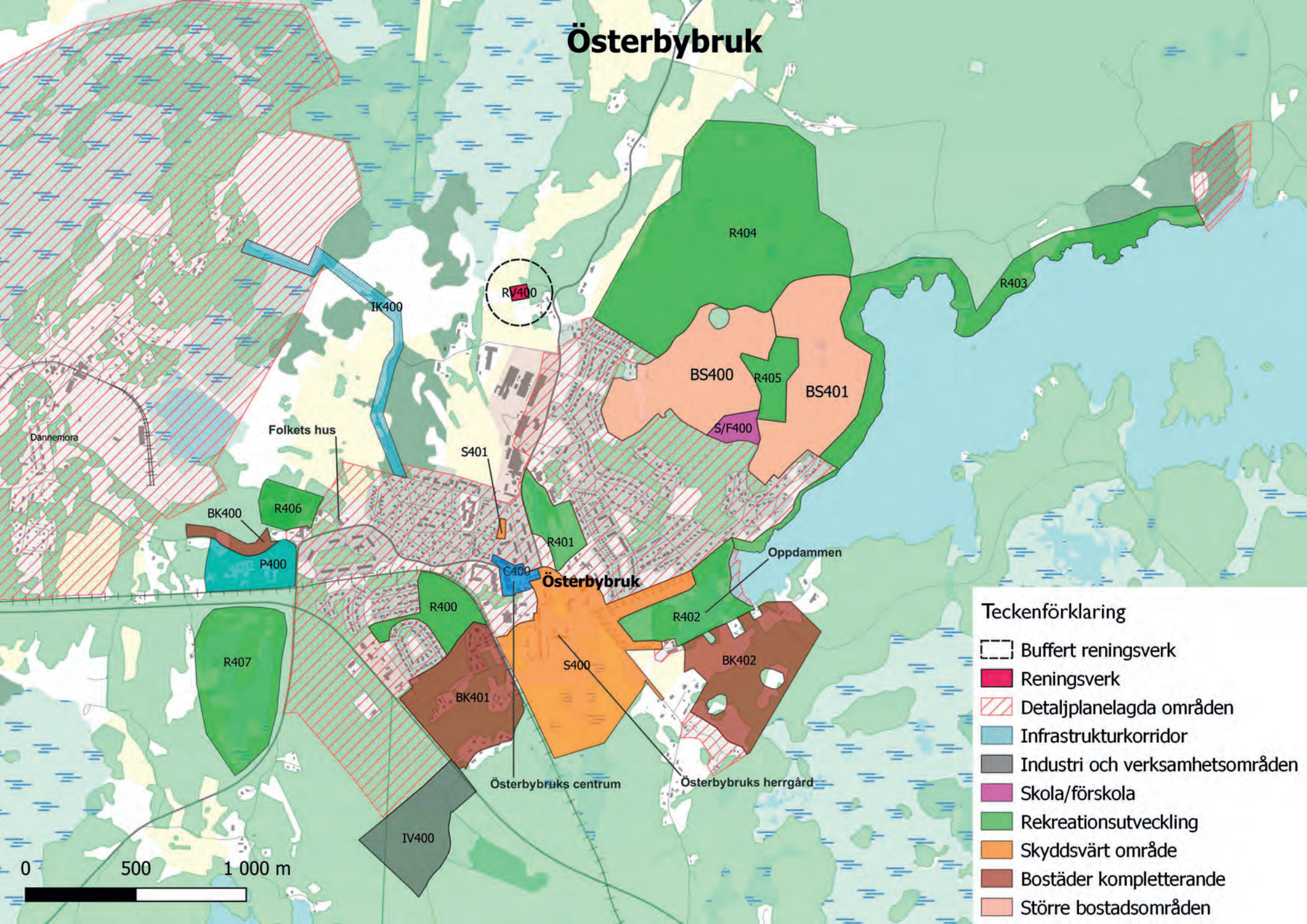
Österbybruk
R404
R403
RV400
IK400
BS400
R405
BS401
S/F400
Folkets hus
Dannemora
S401
BK400
R406
R401
P400
C400
Österbybruk
Oppdammen
R400
R402
R407
S400
BK402
BK401
Österbybruks centrum
Österbybruks herrgård
IV400
0
500
1 000 m
Teckenförklaring
Buffert reningsverk
Reningsverk
Detaljplanelagda områden
Infrastrukturkorridor
Industri och verksamhetsområden
Skola/förskola
Rekreationsutveckling
Skyddsvärt område
Bostäder kompletterande
Större bostadsområden

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 400 - SEFFERBACKEN

Området som pekas ut längst väster om Stordammen är ett av de större nya bostadsområdena i Österbybruk som utgörs av skogmark i dagsläget. Utpekandet av området är att anse som tätortsutveckling av Österbybruk. Direkt söder om området finns befintliga bostäder. Närliggande bebyggelse består av friliggande hus. Området är att anse som ett nytt utvecklingsområde där bebyggelsestrukturen och karaktären inte behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse. Möjlighet finns framförallt för nya småhus/parhus/kedjehus men även flerbostadshus kan vara möjligt. Bebyggelsen ska anpassas till omkringliggande natur för att ta tillvara på den skog som området består av idag.

Den mindre vägen som i dagsläget går mellan de utpekade områdena BS400 och BS401 behöver breddas för att kunna ta emot trafik från den planerade bostadsutbyggnaden.

Området har delvis blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga till låga naturvärden. Majoriteten av det inventerade området visar på låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning.

I norra delarna av området finns ett större fornlämningsområde som ska undvikas vid framtida exploatering. Delar av området är även låglänt och därför rekommenderas en dagvattenutredning i samband med detaljplanearbetet.

BS 401 – KLOCKARBACKEN 2

Det utpekade området är beläget direkt väster om Stordammen och utgörs av skogmark i dagsläget. Utpekandet av området är att anse som tätortsutveckling av Österbybruk. Direkt söder om området finns befintliga bostäder. Närliggande bebyggelse består av friliggande hus. Området är att anse som ett nytt utvecklingsområde där bebyggelsestrukturen och karaktären inte behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse. Möjlighet finns framförallt för nya småhus/parhus/kedjehus men även flerbostadshus kan vara möjligt. Bebyggelsen ska naturanpassas för att ta tillvara på den skog som området består av idag.

Området har delvis blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga till låga naturvärden. Majoriteten av det inventerade området visar på låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning.

Inom det utpekade området finns några större låglänta partier som särskild hänsyn ska tas till och en dagvattenutredning rekommenderas vid detaljplanearbetet. Fyra stycken områden där risk för skred har identifierats ska även tas med i beaktning när området planeras för bostäder.

Stora delar av området ligger inom utökat strandskydd vilket betyder att detta behöver utredas och dispens krävs för att bebyggelse ska vara möjligt. Det utökade strandskyddet grundar sig i ett naturvårdsavtal från 1987 skapat av länsstyrelsen där höga naturvärden och arter pekats ut och beslut om fortsatt ökat strandskydd togs sedan 1995 samt 2015. Även om ny bebyggelse kommer att göra intrång på det utökade strandskyddet så är avsikten att det generella strandskyddet om 100 meter fortfarande ska behållas för att säkerställa djur och allmänhetens tillgång till stranden.

Utvecklingsområden bostäder

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 400 – ILSVEDDEN

Området ligger väster om fotbollsplanen och utgörs av skogsmark. Närliggande bebyggelse består av friliggande villor med stora tomter. Utpekandet av området är att anse som kompletterande bebyggelse. Strukturen och karaktären på kompletterande bebyggelse behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse men kan också tillåta tätare bebyggelse som t.ex. radhus. Området ligger i direkt anslutning till Dannemoravägen vilket ger området nära tillgång till regionala bussförbindelser.

På grund av dess läge vid Dannemoravägen och närheten till gruvan bör en bullerutredning utföras för att vidta åtgärder, speciellt om det blir aktuellt att öppna Dannemora gruvor igen och tung trafik kommer belasta vägen igen och gruvområdet. Mindre låglänta partier finns inom området och ska tas i beaktning vid framtida planering av området.

Ilsvedden har inte blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden.

BK 401 - SKYTTBACKEN

Skyttbacken är en befintlig detaljplan där stora delar av området ännu inte är utbyggt. Inom området finns två fornlämningsområden som hänsyn ska tas till men i övrigt har området goda förutsättningar. Bullerdämpande åtgärder bedöms behöva utredas vid en eventuell detaljplaneändring då området är omgärdad av både större väg samt järnväg.

BK 402 - HOVGÅRDEN

Det utpekade området är beläget söder om Österby simbad. Området utgörs av åkermark och skogsmark. Området är att anse som kompletterande bebyggelse. Strukturen och karaktären på kompletterande bebyggelse behöver förhålla sig till befintlig bebyggelse.

Området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på medelhöga till låga naturvärden. Det visar också på att området har låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

Inom det utpekade området finns både större och mindre fornlämningsområden bestående bland annat av bebyggelselämningar och fångstgrop. Stor försiktighet till detta ska tas i detaljplanearbetet.

Ett låglänt område närmast Pålsboda är identifierat och därför bör dagvattenutredning göras i detaljplanering. Två områden med risk för ras finns även inom det utpekade området, båda längs med Hammargatan. Geoteknisk utredning förordas därför.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för industrier, verksamheter och handelsområden.

IV 400 - FÖRETAGSBY ÖSTERBYBRUK ETAPP 2

En fortsättning av utvecklingen av industrier i Österbybruk. Området är väl separerat från bostadsbebyggelse och lämpar sig därför även för störande industrier. Marken består främst av sandig morän och en mindre del glacial lera. Området är idag ett skogsområde och är inte inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. En inventering kan därför behöva göras vid detaljplaneläggning.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 400 - CYKELSTRÅK FILMVÄGEN

En mindre ortsväg som har potential att utvecklas till ett effektivt pendlingsstråk mellan Österbybruk och Dannemora. Cykelbarhet och säkerhet för gång- och cykeltrafikanter ska utvecklas på denna sträcka.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 400 - VATTENTORNET

Sydväst om Österbyskolan vid vattentornet pekas ett område ut för utveckling av rekreation. Områden är värdefulla för tätortens närhet till rekreation och sammanknyter olika delar av tätorten. Området har en naturlig koppling till ett stort antal bostäder i närheten och har vid en inventering utpekats som en viktig skog för Österbyskolan. I framtiden bör området användas för etablering av nya aktiviteter eller funktioner som överensstämmer med ändamålet rekreation. Alla åtgärder som görs i området måste alltså innebära att befintliga rekreationsfunktioner inte påverkas negativt.

Inom området finns en nedlagd deponi på en fastighet med riskklass 3. Därför är det lämpligt att det utreds om området är säkert för användningen rekreation innan det utvecklas vidare.

Området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på låga till medelhöga naturvärden. Det visar också på att området har medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

R 401 - SÅGDAMMSPARKEN

Mitt i Österbybruk ligger det utpekade området R 401. Området är värdefullt för tätortens närhet till rekreation och sammanknyter olika delar av tätorten. Området har en naturlig koppling till ett stort antal bostäder i närheten. Inom området tillåts i dagsläget utveckling av bostäder. I framtiden bör området användas för etablering av nya aktiviteter eller funktioner som överensstämmer med ändamålet rekreation. Alla åtgärder som görs i området måste alltså innebära att befintliga rekreationsfunktioner inte påverkas negativt.

Området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden. Inventeringen visar på låga till medelhöga naturvärden. Det visar också på att området har medelhöga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

R 402 - OPPDAMMEN

Intill campingen i Österbybruk ligger Oppdammen som föreslås för framtida rekreationsutveckling. Runt Oppdammen föreslås en gångstig för att tillgängliggöra tätortsnära rekreation. Området är delvis utmarkerat som byggnadsminne tillsammans med den närliggande bruksmiljön och därför bör Länsstyrelsen vara med i ett tidigt samråd vid framtida planering av rekreationsområdet.

R 403 - STORDAMMENS VANDRINGSLED

Stordammens vandringsled sträcker sig från campingen i Österbybruk upp till Aspo naturreservat längs med Stordammen. Visionen är att ha en tätortsnära vandringsled som tillgängliggör naturen kring Stordammen. Vandringsleden vid namn

Upplandsleden går längs med Stordammen och ska ses som en resurs för framtida rekreationsutveckling i området. Rekreationsområdet kommer utgöra en viktig del i tätortsnära natur när de större bostadsområdena BS400 och BS401 utvecklas. Utveckling inom detta område får enbart ske i rekreationssyfte som främjar ett aktivt uteliv.

R 404 - ELLJUSSPÅRET

Område R400 är grönområdet runt elljusspåret. Områdets användning fastställs till naturområde för rekreation. Det innebär att området ska vårdas och inte i allt för väsentlig grad förändras. Däremot kan rekreationsanläggningar och tillgänglighetsarbeten tillåtas. Med tillgänglighetsarbeten menas gång- och cykelvägar, elljusspår, skidspår etc. Området anses bli ännu viktigare att behålla för rekreation i framtiden då de större bostadsområdena BS400 och BS401 utvecklas.

R 405 - KLOCKARBACKENS OAS

Mellan bostadsområde B400 och B401 föreslås en grön oas för att främja rekreation. Ett nyckelbiotopområde med kalkbarrskog är identifierat inom R405 som stor hänsyn ska tas till vid planering av framtida rekreationsområde. På grund av nyckelbiotopen föreslås en minimal påverkan i skogspartiet och samråd med Skogsstyrelsen. Området kan tänkas behöva ta yta från B400 och B401 för att skydda nyckelbiotopen.

R 406 - IP ÖSTERBYBRUK

Området är en idrottsplats med fotbollsplaner i orten som med fördel kan utvecklas för att skapa ett större sammanhang och samlingsplats runt idrottsplatsen

R 407 - KARMDAMMEN

Runt Karmdammen finns idag en vandringsslinga på runt 6 km som nyttjades som tillsynsstig för dammen från sent 1600-tal. Stigen går på dammsbröst som ger fin utsikt över dammen och omgivande myrar och gölar. Utter syns till och från i dammen. Det finns viloplatser samt grillplatser i området. Slingan är ett viktigt tätortsnära grönstråk och intentionen är att rekreationsområdet ska fortsätta utvecklas för

tillgängliggörande och attraktivitet.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 400 - ÖSTERBYBRUKS HERRGÅRDSOMRÅDE

Österbybruks herrgårdsområde har anor från 1500-talet och kännetecknas av en typisk bruksmiljö från den tiden. Stora delar av det utpekade området skyddas genom den byggnadsminnesförklaring som finns över bruksmiljön. Området pekas ut som skyddsvärt för att värna om den unika miljön och skydda mot framtida exploatering. Mer information om Österbybruk och dess historia finns att läsa i kommunens kulturmiljöprogram *Jord och Järn* på sidan 175-220.

S 401 - BERTILSPARKEN

Grönyta och viktig lekpark för närboende i Österbybruk. En liten pulkabacke finns även på ytan och hela detta är viktigt att bevara. Äldreboendet på parkvägen samt servicelägenheter på Ekbacksvägen ligger relativt nära och detta gör att parken blir en viktig lättillgänglig rekreationsyta där genereationer kan mötas.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

P 400 – HARVIK

Pågående detaljplan för bostäder. Detaljplanen syftar till att göra befintliga byggnader planenliga samt möjliggöra för nya enstaka byggrätter.

S/F 400 – SEFFERBACKENS FÖRSKOLA

Inom det utpekade området reserveras mark för framtida förskola i takt med att de större bostadsområdena BS400 och BS401 byggs ut.

RV 400 – ÖSTERBYBRUKS RENINGSVERK

Österbybruks reningsverk med en buffertzon på 300m där ingen ny bostadbebyggelse tillåts.

Östhammar

Östhammar anlades redan på medeltiden och fick sina stadsrättigheter så tidigt som 1368. Då låg bebyggelsen strax väster om nuvarande stadskärna. Staden fungerade som ett handelscentrum genom närheten till havet och hade också en viktig funktion för den fiskande befolkningen.

Den medeltida staden kan fortfarande spåras i ett bitvis oregelbundet gatunät, även om den idag äldsta bebyggelsen är från 1700-talet. Östhammar har brunnit i flera omgångar.

Östhammar fick ett uppsving under slutet av 1800-talet. Den första stadsplanen är från år 1878. Bebyggelsen organiserades då i rektangulära kvarter med rätlinjiga gator. Östhammar växte mot norr och söder utanför stadskärnan. Många av husen bär spår av badortsepoken.

Under 1920- till 1950-talet pågick en försiktig expansion av staden, framförallt norrut, med egnahemsbebyggelse inspirerad av den engelska trädgårdsstaden. Från slutet av 1960-talet fram till början av 1980-talet expanderade Östhammar kraftigt. Då byggdes många nya villor och åtskilliga flerfamiljshus. Staden växte i alla riktningar.

Östhammars utbud av handel, underhållning och arbetstillfällen gör orten populär året runt. Översiktsplanen pekar ut flera platser där handeln kan utvecklas ytterligare och där fler arbetstillfällen kan skapas, både genom industrier och kontor.

PROFIL

Östhammar är kommunens största tätort, en småstadsidyll och ett centrum för handel och administration. Här ligger kommunhuset och flera andra centrala servicefunktioner, exempelvis Östhammars vårdcentrum med akutmottagning. Östhammar fungerar som centralort. Kommunhus, vårdinrättningar och bibliotek ligger i anslutning till stadskärnan. Skolor (F9), förskolor och sportanläggningar finns på lite olika platser och på lite längre avstånd från stadskärnan.

Det finns flera affärscentrum. I stadskärnan finns

livsmedelsbutiker, apotek och småbutiker. Livsmedelsbutiker finns även vid Infartens centrum och i det externa köpcentrum som etablerats under 2000talet. Här hittar man också fackhandelsföretag.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Stadskärnan är av riksintresse för kulturmiljövården. Det gäller de delar som bär spår av ett medeltida gatunät och centralt belägna områden med en tät och småskalig trähusbebyggelse. Det finns även välbevarade byggnader från förra sekelskiftet och badortsepoken, till exempel Källörskolan och gamla brandstationen.

Stadskärnan har en särskild charm som tillsammans med havskontakten bidrar till Östhammars attraktionskraft som en småstadsidyll.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Rådhuset, gamla vattentornet, Källörskolan och Börstils kyrka är exempel på viktiga landmärken. Sjöfronten är också viktig för upplevelsen av denna gamla fiske, sjöfarts och badortsstad.

Detsamma gäller viktiga mötesplatser som Krutuddden, Sjötorget, Rådhustorget och busstationen. Busstationens funktion som centralt belägen mötesplats kan behöva förstärkas.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Östhammar har goda möjligheter att utvecklas. Det finns gott om plats för nya bostäder och verksamheter. Staden kan göras tätare genom att mer isolerade villaområden knyts samman med ny bebyggelse. Det går till exempel att bygga ihop Edsområdet med egentliga Ed. Särskild hänsyn måste tas i Börstilsåsens vattenskyddsområde längs väg 76. Grundvatten från Börstilsåsens försörjer Östhammar med dricksvatten.

För att behålla attraktionskraften behöver landmärken och fronter som förknippas med Östhammar hanteras med hänsyn. Sjöfronten och sammanhängande gröna stråk inom och runt tätorten bör behållas intakta, likaså stadens centrala delar som är ett riksintresse för kulturmiljövården. Området runt Börstils kyrka har landskapsbildsskydd (se sid 61).

Drottninggatan är ett viktigt stråk och har potential att utvecklas till en gågata med mycket liv året runt. De vackra byggnaderna kräver kontinuerligt underhåll. Dessutom krävs satsningar som kan bidra till att fler service- och handelsföretag etablerar sig längs gatan, gärna hela vägen ner till Kyrkogatan.

Flera nya utbyggnadsområden för både småhus och flerfamiljshus har tillkommit under 2000-talet. Nya infartsvägar kan behövas om expansionen fortsätter. Två utredningsområden för vägar finns i förslagskartan.

UTMANINGAR

Vatten- och avloppstillgången är precis som i Öregrund mycket begränsad i Östhammar, och är en

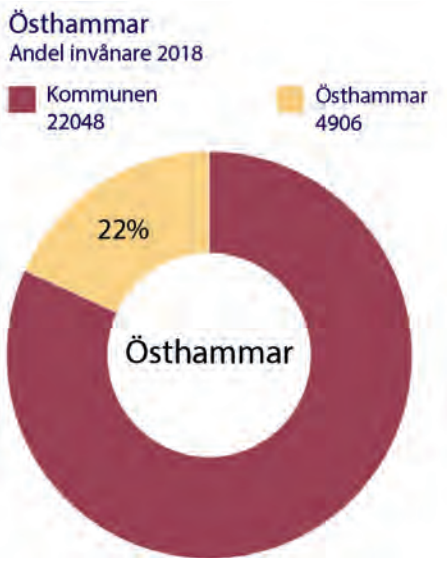

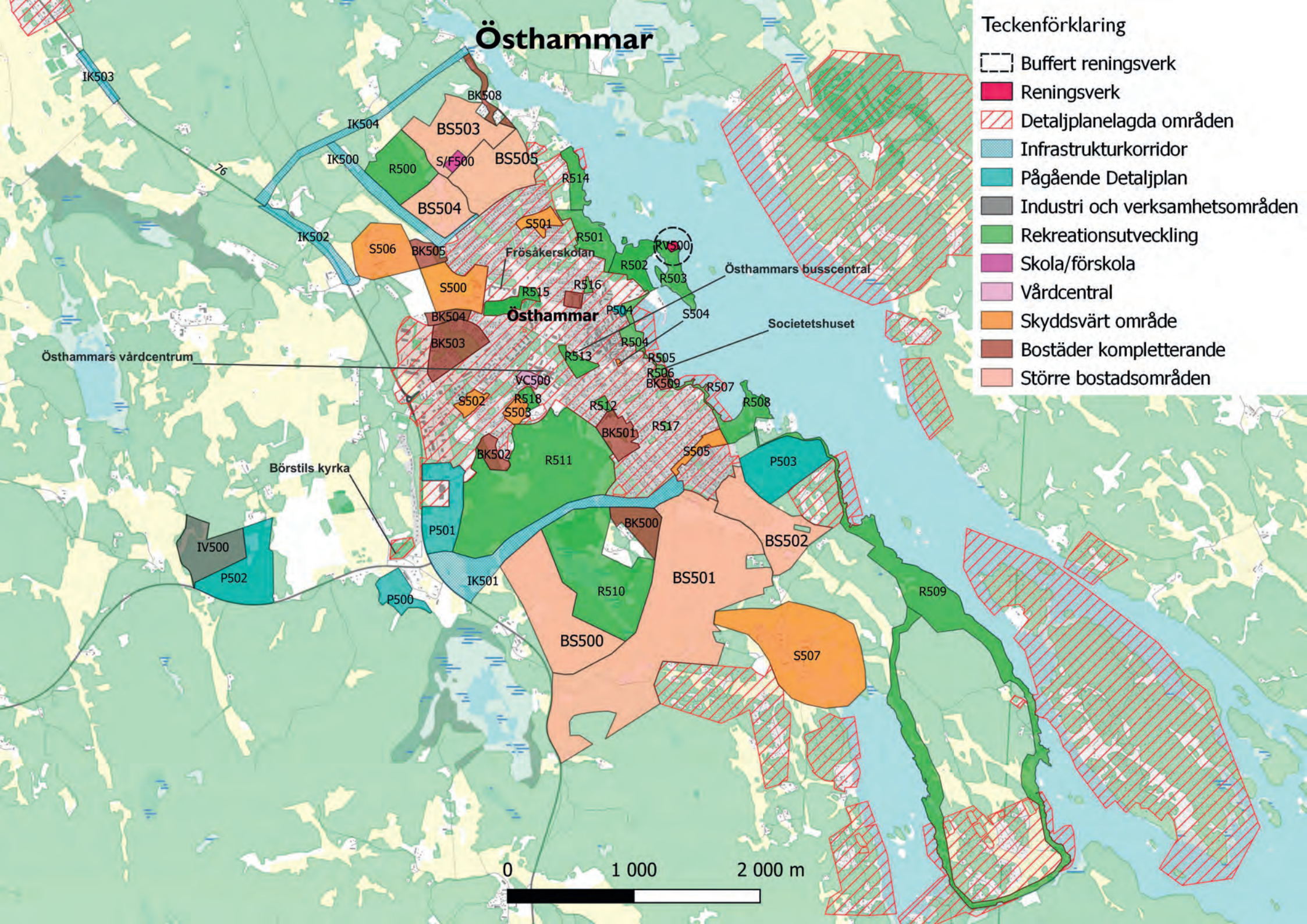
Östhammar
Teckenförklaring
Buffert reningsverk
Reningsverk
Detaljplanelagda områden
Infrastrukturkorridor
Pågående Detaljplan
Industri och verksamhetsområden
Rekreationsutveckling
Skola/förskola
Vårdcentral
Skyddsvärt område
Bostäder kompletterande
Större bostadsområden
IK503
IK504
IK500
IK502
IK501
76
BK508
BS503
BS505
BS504
S/F500
R500
R514
S501
R501
RV500
R502
R503
S506
BK505
Frösåkerskolan
S500
R515
R516
P504
S504
BK504
BK503
Östhammars busscentral
Societetshuset
Östhammars vårdcentrum
R513
R504
R505
R506
VC500
BK509
R507
R508
S502
R518
S505
R512
BK501
R517
S505
BK502
R511
Börstils kyrka
P503
P501
BK500
BS502
IV500
P502
BS501
R510
R509
P500
BS500
S507
0
1 000
2 000 m

stor nyckel till att nya bostäder och verksamheter ska kunna till komma i orten. Östhammar har en trevlig stadsstruktur och gestaltning i de centrala delarna, men det är samtidigt en utmaning att få ett levande centrum då verksamheter måste konkurrera med Öregrund på sommaren och även extern handel både lokalt och regionalt. Idag finns även störande verksamheter i nära anslutning till de centrala delarna. Dessa bör på sikt flyttas längre bort bostadsbebyggelse för att skapa en god boendemiljö och öppna upp nya möjligheter för centrala Östhammar.

Bostäder, större områden

Bostadsområden som klassas som större områden är områden som lämpar sig för helt nya bostadsområden och viss grad av service.

BS 500 - KANIKEBOL

Området består idag av främst skog samt vissa mindre jordbruksmarker och lämpar sig för större bostadsutveckling blandad bebyggelse i form av flerbostadshus i maximalt tre våningar, parhus, radhus kedjehus ska prioriteras. Rekreationsområde R510 – Kanikebolsjön angränsar till bostadsområdet i öst och ger tillkommande bostäder närhet till rekreation i form av både skog och vatten. Området angränsar till riksväg 76 i väst vilket gör området tillgängligt men kräver samtidigt att bebyggelse anpassas för trafikbuller.

Då väg 76 är transportled för farligt gods så ska en bebyggelsefri zon på minst 25 meter införas. Även inom 150 meter bör hänsyn tas till leden, och ytterligare beskrivning och vägledning om detta går att hitta under Miljö och hälsorisker i kaptiel 5.

Gång- och cykelvägar ska anläggas längs gatunäten inom området vid detaljplaneläggning och kopplas ihop med befintligt gång- och cykelnät. Säkra passager för skolvägar ska säkerställas från bostadsområdet över infrastrukturkorridor K501 – Södra infarten till intilliggande rekreationsområde i norr - R511, alternativt den alternativa sträckningen för södra infarten - K502. I områdets norra del har ett lågpunktsområde identifierats och därför är det mycket viktigt att dagvattenutredningar görs i detaljplaneskede och att dagvattenlösningar anordnas på ett hållbart sätt vid exploatering. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning.

BS 501 - KANIKEBOL 2

Den största utvecklingen av Östhammars tätort kan ske i detta område. Marken är idag ett skogsområde med vissa enskilda vägar som löper genom området. Naturvärden är i dagsläget inte utrett Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning. Utvecklingen ska bestå av blandad bebyggelse i form av flerbostadshus och parhus/radhus i de östra delarna och medan de resterande delarna av området kan tillåta de bostadsformer som anses lämpliga vid utbyggnadstillfället. Förskola/skola bör utredas inom området för att möjliggöra bostadsnära förskola för områdena BS 500 och BS501. Behov av sportanläggningar bör också utredas i samband med utbyggnad av detta område. Inom området ska gång- och cykelvägar anläggas längs gatunäten och dessa ska koppla på befintliga gång- och cykelvägar utanför planområdet.

Två större lågpunktsområden finns karterat inom det utpekade utvecklingsområdet och detta ställer krav på att dagvattenutredning genomförs i samband med detaljplaneläggning. Flera mindre riskområden för skred har också påträffats och dessa ska tas i beaktning vid detaljplanering och där kan geologisk undersökning komma att krävas.

Området angränsar precis som BS 500 till riksväg

76 i väst vilket gör området tillgängligt men kräver samtidigt att bebyggelse anpassas för trafikbuller.

Då väg 76 är transportled för farligt gods så ska en bebyggelsefri zon på minst 25 meter införas. Även inom 150 meter bör hänsyn tas till leden, och ytterligare beskrivning och vägledning om detta går att hitta under Miljö och hälsorisker i kaptiel 5.

BS 502 - KÄRLEKSALLÉN

Område som idag består av skog samt viss jordbruksmark. Bostäder i form av parhus, radhus eller friliggande villor ska prioriteras. Prioritering kring gång- och cykelvägar inom området ska vara att göra det enkelt att ta sig ut på befintliga huvudleder. Ett större lågpunktsområde för dagvatten finns karterat i södra delarna och en dagvattenutredning ska göras i detaljplan för att utreda hur detta ska hanteras vid exploatering.

Området har blivit inventerat med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på låga naturvärden och låga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning.

BS 503 - ED 2

Norr om det större bostadsområdet BS506 - ED 23:1, pekas detta område ut som en fortsättning av utvecklingen i norrgående riktning. Området består idag av skog samt brutet jordbrukslandskap och bedöms lämpa sig för utveckling av främst friliggande villor. Naturvärden är inte kartlagt på platsen och detta ska göras i samband med detaljplaneläggning, liksom dagvattenutredning. Inslag av den befintliga skogen bör sparas vid exploatering för att bevara delar av den natursköna karaktären som finns idag. Det finns även stigar som används för rekreation idag genom området, och dessa bör sparas i den mån det går. Anslutning av motortrafik till området ska ske via Husbackavägen samt från BS505 – Ed 3, och dessa ska samordnas så att anslutningarna blir så få som möjligt. Gång- och cykeltrafik ska anordnas längs gatunätet inom utvecklingsområdet och ska kopplas ihop med befintligt gång- och cykelnät.

BS 504 - ED 3

Område för större bostadsutveckling som där blandad bebyggelse ska prioriteras i form av parhus, radhus, kedjehus och friliggande villor. Marken består av skog och en del jordbruksmark i brutna arealer. Inslag av den befintliga skogen bör sparas vid exploatering för att bevara delar av den natursköna karaktären som finns idag. Området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning.

Dagvattenutredning ska göras vid detaljplaneläggning. Anslutning till området ska ske via den nya infrastrukturkorridoren, K500 – Eds norra infart samt från BS504 – Ed 2, och dessa ska samordnas så att anslutningarna blir så få som möjligt. I och med att bostadsområdet kommer att ligga i anslutning till ett större infrastrukturstråk så ska bullerutredning göras i samband med detaljplaneläggning. Gång- och cykeltrafik ska anordnas läng gatunätet inom utvecklingsområdet och ska kopplas ihop med befintligt gång- och cykelnät. Ett område för skola har pekats ut i norra delen, med områdeskod S/F501 – Eds skola och beskrivs i detalj under rubriken Övriga områden.

BS 505 - ED 23:1

Ett större område som består av skogsmark och där en hägerkoloni upptäckts vid utredning för detaljplaneläggning. Tidigare detaljplaneärende har avslutats på grund av denna hägerkoloni men mar-

ken är fortsatt intressant för utveckling av bostäder i blandade former av friliggande villor, radhus samt flerbostadshus om det är möjligt trots hägerkolonin. Vid framtida detaljplaneläggning ska det utredas om det är möjligt att exploatera delar av området med hänsyn de flertal hägerbon som identifierats. Det finns även stigar som används för rekreation idag genom området, och dessa bör sparas i den mån det går.

Området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga och höga naturvärden samt höga friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Naturvärdesinventering ska göras vid detaljplaneläggning.

Utvecklingsområden bostäder

Områden som hör till denna kategori är mindre områden för nya enstaka bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse.

BK 500 - KANIKEBOL MOTORBANA

Området består idag av skog och blir ett komplement till de få bostäder som idag finns väst om det utpekade området. Utveckling av friliggande villor föreslås och en fortsättning av den fastighets- och gatustruktur som finns idag ska eftersträvas för att skapa ett enhetligt område. Vid detaljplaneläggning ska naturvärdesinventering göras. En viktig förutsättning för att bostadsbebyggelsen ska kunna utvecklas på platsen är antingen att motorbanan som ligger väst om området flyttas till annan plats eller att lämpliga bulleråtgärder görs. En skyttebana finns också i närheten och att den flyttas är också en förutsättning för utveckling av bostäder.

BK 501 - KANIKEBOLSGATAN

Området angränsar till de centrala delarna i öst och Östhammars elljusspår, R511, i väst. Inom området finns även Östhammars kommunförråd och verksamhet ska flyttas för att göra plats för möjligheter till centrumnära bostäder i attraktiv miljö. Utvecklingsområdet kommer även att ta i anspråk en liten del av elljusspåret och i och med detta ska de spår som påverkas dras om för att kopplas ihop.

Områdets västra delar har delvis blivit inventerad med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer.

BK 502 - FORTSÄTTNING AV ERIKSLUNDSOMRÅDET

Området består idag av delvis detaljplanelagt som allmän platsmark – Natur och delvis ej detaljplanelagt. Utveckling av området ska bestå av en komplettering med friliggande villor i samma stil och struktur som de nuvarande byggnaderna i Erikslundsområdet.

Området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Viss natur kommer tas i anspråk och behovet av förtätning av bebyggelse bedöms överordnat andra intressen i detta område.

Ett potentiellt förorenat område har identifierats inom det utpekade området och beskrivs som schaktmassedeponi. Markprover kan behöva tas vid detaljplaneläggning.

BK 503 - FÖRTÄTNING AV GAMMELBYN

Utvecklingsområde som idag i stora drag består av bostäder samt allmän platsmark – parkmark i ”1.19 - Förslag till stadsplan för del av Gammelbyn 3:1 m.fl.”. En förtätning av området föreslås och därmed en komprimering av den parkmark som finns idag.

Bebyggelse som föreslås är friliggande villor eller parhus/radhus och hänsyn ska vid utveckling av nya bostäder tas till den befintliga bebyggelsen i området. Utformning och byggnadsstil ska harmoniera med befintlig bebyggelse.

Viss del av området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Viss natur kommer tas i anspråk och behovet av förtätning av bebyggelse bedöms överordnat andra intressen i detta område.

BK 504 - FÖRTÄTNING AV BOSTADSOMRÅDE

Området är idag till största del ej detaljplanelagd och består av skogsmark och en mindre del åkermark. En mindre del av den östra delen är idag detaljplanelagd som ”mark som icke får bebyggas” i ”1.49 – Förslag till ändring och utvidgning av stadsplanen för skolområde Gammelbyn 3:1” . Omkringliggande område har en tydlig villastruktur men bryts av där det utpekade förtätningsområdet ligger. En fortsättning av omkringliggande kvarterstruktur bör därför möjliggöras för att komplettera befintlig bebyggelse.

Viss del av området har inventerats med hänsyn till natur- och friluftsvärden som visar på höga natur- och friluftsvärden. Se grönstrukturplan (2018) för detaljer. Viss natur kommer tas i anspråk och behovet av förtätning av bebyggelse bedöms överordnat andra intressen i detta område.

BK 505 - FORTSÄTTNING AV DETALJPLAN 1:42 - GATUHÖJDER

En vidareutveckling av detaljplan 1.42 – Gatuhöjder där nuvarande villaområde är utbyggt i tydlig bebyggelsestruktur. Det utpekade området blir således en fortsättning på denna detaljplan och ny bebyggelse bör samspela med befintlig bebyggelsestruktur.

BK 506 - KVARTER GARVAREN

Område med flerbostadshus i ljust tegel som idag bedöms som monotont och påminner om ”miljonprogramsområde”. Ingår i ändring av stadsplanen ”1:92 – Kv. Garvaren” från 1961 där planen medger bebyggelse i ca 12 och 13 meter byggnadshöjd och en relativt stor del prickmark är angiven. För att öka attraktiviteten bör området förändras till mer blandad bebyggelse i varierande höjder och kulörer. Olika fasadmaterial kan också vara lämpligt och upplåtelseformer kan gärna vara blandad. Målet bör dock

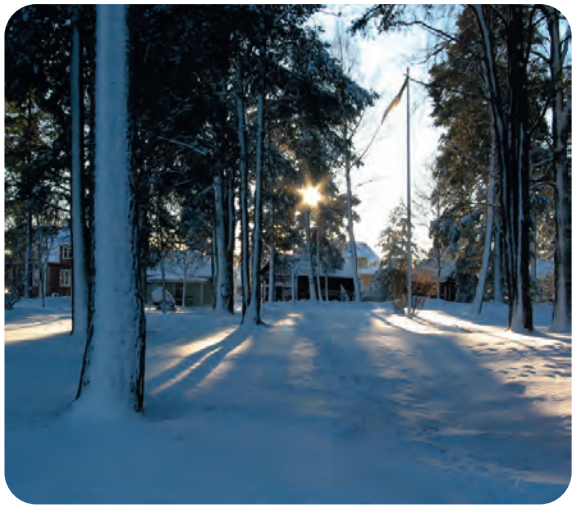

vara att enbart flerbostadshus ska finnas i området. För att möjliggöra detta kan ny detaljplan behöva upprättas för området.

Området innefattas av iksintresse – kulturmiljö samt återfinns i kommunens kulturmiljöprogram Jord och järn på sida 132-140 som innefattar hela Östhammars centrala delar. Hänsyn till detta ska tas vid detaljplaneläggning och bygglov.

BK 507 - HUSBACKAVÄGEN

Sträckan längs Husbackavägen är idag delvis

bebyggd med friliggande villatomter men dessa är glest utplacerade. Med det attraktiva läget och närheten till Östhammars centrala delar så bedöms området ha potential att kompletteras med ytterligare villatomter längs vägen. För detta bör en detaljplan upprättas för att undersöka eventuella naturvärden och andra förutsättningar för bebyggelse.

BK 508 - KVARTER SOCIETETEN

Området runt Källör har gamla anor och en stor betydelse för Östhammars historia. Området ligger också strategiskt väl för att utveckla bostäder med sitt centrala läge och närhet till vatten och därför föreslås att denna del av området blir bostäder, och då i första hand trygghetsbostäder. Stor hänsyn ska tas till till omkringliggande bebyggelse i utformningen av byggnaderna gällande stil och val av fasadmaterial.

Industri och verksamheter

Områden i denna kategori lämpar sig för störande verksamheter och industrier.

IV 500 - EXPANDERING BÖRSTIL 1:13 INDUSTRIOMRÅDE

Marken är utpekad som en förlängning av den pågående detaljplanen P502. Marken kan antingen inkluderas i den pågående detaljplanen eller hanteras i en egen detaljplan.

Korridorer för infrastruktur

Hela eller delar av korridorerna kan i framtiden komma att ianspråktas av infrastrukturobjekt.

IK 500 - EDS NORRA INFART, ”VADBACKSVÄGEN”

Reserverat stråk på nuvarande Vadbacksvägen för en ny infart till Edsområdet i Östhammars norra delar. Infarten blir aktuell i samband med att IK504 - Norra infarten byggs ut och framförallt när större bostadsområden BS504 – Ed 2 och BS505 – Ed 3 exploateras. Väl utformad väg för motortrafik ska anläggas för att klara av den belastning som uppkommer till nya bostadsområden och nya gång- och cykelvägar bör anläggas i samband med anläggandet.

IK 501 - SÖDRA INFARTEN

En ny infart i södra delarna av Östhammar som ska anläggas i korsningen mellan väg 288 och väg 76 för att leda trafik från de södra delarna till de större trafikstråken samt uppkomsten av nya större bostadsområden kring stråket i framtiden. I och med den nya infarten behöver korsningen mellan väg 288 och väg 76 ses över och denna sträckning bör inarbetas i länstransportsplanen för Uppsala län. Dialog med Region Uppsala och Trafikverket ska ske från kommunens sida.

IK 502 - LÄNK MELLAN NORRSKEDIKA - ÖSTHAMMAR

Reservat för cykelväg för att knyta ihop befintliga cykelvägar som anlagts från Norrskedika mot Östhammar och de befintliga cykelvägar som finns i Östhammar.

IK 503 - CYKELBARHET NORRSKEDIKA - ÖSTHAMMAR

Reserverat stråk för komplettering av cykelbarheten mellan Norrskedika – Östhammar. Denna sträcka behöver knytas samman med befintliga cykelbara vägar mellan orterna. De åtgärder som ska göras för

att uppnå detta mål ska utredas i ett senare skede och en samverkan mellan kommunen och region Uppsala ska ske i utredningsskedet.

IK 504 - NORRA INFARTEN

Vägreservat för framtida infart från väg 76 som kopplar ihop med Husbackavägen och bron över fjärden som sedermera leder mot flera landsbygdsområden på andra sidan fjärden. Väl utformad väg för motortrafik ska anläggas för att klara av den belastning som uppkommer till nya bostadsområden och nya gång- och cykelvägar bör anläggas i samband med anläggandet.

Dialog ska ske med Trafikverket och region Uppsala från kommunens sida i och med anslutning från väg 76 till den nya infarten som skapar en ny trafiksituation och den bör även pekas ut i länstransportplanen för Uppsala län.

Rekreationsutveckling

I denna kategori ingår grönområden, parker och områden för friluftsaktiviteter som kommunen vill utveckla i framtiden.

R 500 - ED

Området föreslås som ett nytt rekreationsområde i samband med att de större bostadsområdena BS504, BS505 och BS506 byggs ut. Det utpekade området består idag mestadels av skogsmark. Särskild hänsyn ska tas till det biotopskydd och skydd för nyckelbiotoper inom det utpekade området. Biotopen är värdefull på grund av kalkbarrskog, värdefull kryptogamflora, rik marksvampflora och ymnigt mosstäcke. Samråd med Skogsstyrelsen föreslås vid anläggning av vandringsstigar och andra föremål för rekreation inom området.

R 501 - GAMMELHUS

Området fungerar som ett rekreationsområde och promenadstråk för befolkningen i Östhammar. Området har bland annat lämningar av en borg från slutet av 1300-talet. Det utpekade området är fortsatt ämnat för rekreation i framtiden och insatser tillåts enbart om de främjar ett rekreationssyfte.

R 502 - KLACKSKÄRS CAMPING

I dagsläget används det utpekade området som campingplats som anses vara förenligt med ett rekreationsområde. Området är utpekat som rekreatonsutveckling för att skydda mot framtida exploatering, detta för att bibehålla tätortsnära rekreationsområden. Området fungerar även som en länk mellan Gammelhus (R501) och Krutudden (R503) .

R 503 - KRUTUDDEN

Krutudden består idag av badplats, gångstigar, grillplats och parkområde och platsen ska användas för rekreation även i framtiden. Området får endast utvecklas i syfte att förstärka det nuvarande rekreationsområdet. Östhammars reningsverk RV500 ligger inom det utmarkerade området som hänsyn ska tas till i framtida planering.

R 504 - HAMNEN & STADSPARKEN

Mittemot bostadsområdet Klackskär finns idag en outnyttjad grönyta som föreslås användas som parkområde för att bland annat få en tydligare koppling till R503 Krutudden. Området kan utnyttjas av alla boende i tätorten men kan ha extra stor vikt som närliggande rekreation för gruppboendet Rådhuset samt servicelägenheter på prästgatan och därför ska tillgängligheten beaktas. Grönområdet mitte-

mot Klackskär skulle även kunna ha möjligheten att knyta samman med stadsparken på ett tydligare sätt genom att koppla ihop de två grönområdena längs med hamnen. Stadsparken föreslås för vidare rekreationsutveckling med en naturlig förlägning till Holmen (R505) och Societetsparken (R506).

R 505 - HOLMEN

Holmen där det tidigare kallbadhuset i Östhammar stod föreslås för framtida rekreationsutveckling. Området föreslås få en bättre koppling till Stadsparken R504 och Societetsparken R506 genom att utveckla det befintliga grönområdet. Det utpekade området är relativt litet, och därför kan en möjlighet vara att utvidga platsen med exempelvis trädäck ut mot Östhammarsfjärden.

R 506 - SOCIETETSPARKEN

Societetshuset källör började byggas år 1885. Societetshuset, eller källörsskolan som det också benämns, byggdes under badortstiden som ett kall och varmbadhus. Byggnaden har varit föremål för byggnadsminnesförklaring men länsstyrelsen beslutade att inte byggnadsminnesförklara byggnaden. Källör har varit i väldigt dåligt skick på grund av eftersatt underhåll och de senaste åren har byggnaden renoverats i form av ideella insatser.

På grund av kulturmiljöskäl pekas området ut som rekreationsutveckling för att skyddas mot framtida exploatering. Den inkringliggande Societetsparken föreslås för framtida rekreation för allmänheten och som en förlägning av Stadsparken R504.

R 507 - KÄLLÖRSGATAN

Angränsande till Societetsparken finns idag en outnyttjad grönyta som föreslås bli en förlängning av Societetsparken. Det utpekade området sträcker sig sedan vidare längs med vattnet vidare mot R508 och R509 där visionen är att kunna vandra längs med vattnet ända ned till Sandikaön. En viss omdragning av vandringstråket kan behöva göras för att inte inkräkta på omkringliggande fastigheter. Förslaget är då istället att dra vandringsstråket via Källvägen och sedan ned till Näsudden.

R 508 - NÄSUDDEN

Scouterna har för tillfället sin verksamhet på denna plats. I området finns även ett flertal sjönära fastigheter. Området skall bevaras i rekreationssyfte. Området kommer även fungera som grönsläpp gentemot det redan bebyggda Boda samt mot nya området Sandika norra (U504).

R 509 - ÖSTHAMMARSFJÄRDENS VANDRINGSLED

I det utpekade området föreslås möjligheten att vandra längs med Östhammarsfjärden på utpekade leder. Längs med vandringsleden föreslås även uppförandet av utpekade vindskydd och grillplatser. Området sträcker sig cirka 5-6 km ned till Sandikaön och kanalen mot Fagerön. Det utpekade området föreslås knyta samman med Fageröns naturreservat på andra sidan kanalen med hjälp av roddbåt, flotte eller annan anordning som lämpar sig bäst i området. I höjd med Koxut finns ett flertal fornlämningsområden samt ett biotopskyddsområde med kalkbarrskog som särskild hänsyn ska tas till.

R 510 - KANIKEBOLSSJÖN

Kanikebolssjön föreslås som ett framtida rekreationsområde för det framtida större bostadsområdet Kanikelbol - BS500. Potential finns även att knyta samman området med Östhammars största område för rekreation, nämligen elljusspåret (R511). Runt Kanikebolssjön föreslås gångstigar, vindskydd och

grillplatser och andra ändamål som främjar ett aktivt uteliv. Området kring sjön är även utpekat i Länsstyrelsens Naturvårdsavtal där området anses ha bevarandevärden i form av torrängsvegetation och att området är ett närströvområde. Ett mindre fornlämningsområde samt ett område med risk för skred är identifierat inom det markerade området som hänsyn ska tas till i framtida utveckling av området.

Inom området återfinns både Kanikebols motorbana samt en skyttebana som idag utgör en form av rekreation. Skulle verksamheterna flytta öppnar detta upp för nya rekreationsmöjligheter alternativt en viss utökning av bostadsområdet BK500.

R 511 - ELLJUSSPÅRET

Det utpekade området är det största rekreationsområdet i Östhammar som bland annat innehåller ett 2,5 km långt elljusspår. Idag utnyttjar även Kristinelundskolan närheten till skogsområdet som hänsyn ska tas till i framtida utveckling av området för att täcka upp skolans behov. Området kommer bli ännu viktigare i framtiden som ett rekreationsområde eftersom intentionerna är att Östhammar ska fortsätta växa söderut. Detta kommer innebära att rekreationsområdet kommer ligga mer centrerat i en framtida utveckling av tätorten Östhammar. Inom det utpekade området tillåts enbart utveckling av rekreationsändamål som kan främja ett aktivt uteliv.

R 512 - VASAPARKEN

Ytan består idag av en grönyta med barrträd och lövträd, i området finns även en mindre lekplats. Området är utpekat som rekreationsutveckling för att förhindra framtida exploatering. Grönområdet ligger i ett bostadsområde som till större del består av småhus. Området får utvecklas i rekreationssyfte som ska främja ett aktivt uteliv.

R 513 - HEMBYGDSGÅRDEN

Området kring Hembygdsgården i Östhammar består av gång- och cykelvägar som används mycket av allmänheten. Det ligger i nära anslutning till serviceboenden på repslagargatan och är därför en viktig rekreationskälla kopplat till detta. Det finns även en pulkabacke inom det markerade området som används av boende i närheten. Området är utpekat som rekreationsutveckling för att försäkra att området i framtiden även används för rekreation. Utveckling inom området tillåts om det anses främja ett rekreationssyfte.

R 514 - SJÖVRETEN

Området ska utvecklas för att tillgängliggöra strandlinjen från Gammelhus (R501) fram till badplatsen inom detaljplanen för Kvistagran.

R 515 - FRÖSÅKERSVALLEN

Idrottsområde vid Frösåkersskolan som innehåller fotbollsplaner och andra idrottsytor. Utveckling av idrottsområdet ska fortsättningsvis göras för att stärka de befintliga värdena.

R 516 - SLOTTSPARKEN

Parkområde längs Slottsgatan som bedöms användas i liten grad idag. Fina träd och en liten sittbänk finns i parken, men ett behov av att utveckla en bättre avskärmning från och mer funktionalitet har identifierats. Parken har potential att bli en viktig rekreationsyta och lekplats som förser flera av de omkringliggande bostadsområdena samt rekreationsyta för gruppboendet på Klackskärsgatan. Här kan med andra ord flera generationer mötas.

R 517 - FASANPARKEN

Det utpekade området består idag av en mindre lekplats och grönyta som omges av bostadshus. Grönytan anses vara värdefull för boenden i närområdet och föreslås förbli oexploaterad. I området tillåts enbart åtgärder som främjar till utomhusvistelse.

R 518 - KRISTINELUNDS DAGVATTENDAMM

Bakom äldreboendet på Edsvägen finns ett grönområde med en större dagvattendamm. Dammen och grönområdet har potential att bli en mer lättillgäng mångfunktionell yta som kan användas både av äldreboendet och gruppbostaden på Edsvägen samt Kristinelundsskolan.

Skyddsvärda områden

Platser som kommunen ser ett behov av att i framtiden skydda mot exploatering, eller platser där befintligt skydd behöver stärkas.

S 500 - EDSKOLANS SKOLSKOG

Bakom Edskolan ligger ett orört skogsparti som idag bland annat utnyttjas av barnen på skolan. Skogspartiet anses också vara värdefullt för omkringliggande bostadsområden. Området pekas ut som skyddsvärt för att skyddas från framtida exploatering. Området föreslås förbli orört för att främja lek och utomhusvistelse. Det är alltså inte förenligt att omvandla området till park, lekplats eller liknande. Inom det utpekade området finns även en fornlämning som gynnas av att området pekas ut som skyddsvärt.

S 501 - GAMMELBYNS GRÖNOMRÅDE

Det utpekade området i Gammelbyn utgör en grön kil mellan två bostadsområden som föreslås förbli oexploaterat. Inom skyddsområdet återfinns även en pulkabacke som är viktig för lek och rekreation. Det utpekade området är inventerat gällande natur- och friluftsvärden som visar på medelhöga värden.

S 502 - ULRIKSBERG

Idag består det utpekade området av ett orört skogsparti. Området ligger i närheten av Kristinelundskolan och förskolan Ugglan. Skogspartiet bedöms därför vara särskilt värdefullt för barn i skola/förskola. Medel till höga värden gällande natur och friluftsliv har identiferats inom det utpekade området som styrker att området bör förbli skyddat.

S 503 - KRISTINELUNDS SKOLSKOG

I anslutning till Kristinelundskolan föreslås ett skydd mot framtida exploatering med undantag för utbyggnad av skolverksamhet. Området används idag av barnen i skolan som kopplar ihop med elljusspåret R511 som bör användas för att främja lek och rörelse i utomhusvistelse. Området har även potential att användas av äldreboendet och gruppboendet på Edsvägen det görs lättillgängligt.

S 504 - TINGSGÅRDEN

Idag består det utpekade området av en park bakom det gamla Tingshuset från 1924. Området ska förbli oexploaterat för att skydda de kulturhistoriska miljöerna i området. Det enda som tillåts på denna plats är upprustning av parkområdet. Mer att läsa om området finns i Jord och Järn på sidan 132-140.

S 505 - BODA GRÖNSTRÅK

Området bedöms vara ett viktigt grönstråk för boende och bör därför skyddas mot framtida explo-

atering. Området ligger även i närheten av gruppboendet Boda på Kanikelbolsgatan och är därför viktig som nära rekreationsområde för gruppboendet. Tillgängligheten till området ska därför bevaras. Medelhöga natur- och friluftsväden har identifierats inom det utpekade området som styrker varför området är utpekat som skyddat. Upprustning av lekplats bedöms inte strida mot skyddet.

S 506 - EDS TRÄDGÅRD

Ett område som går längs med Vadbacksvägen med en speciell karaktär av småskaligt jordbruk och lummig landskapskaraktär. En restriktiv hållning mot ny bebyggelse och krav på anpassning gällande utformning, material och placering föreslås för att bevara den genuina karaktären.

S 507 - SANDIKA

Området återfinns i kommunens kulturmiljöprogram på sidorna 239-240. Där beskrivs det skyddade området som bymiljö med bevarat bebyggelsemönster sedan 1700-talet och välbevarade gårdar från 1800-talets andra hälft med stora mangårdsbyggnader. Kring byn finns ett värdefullt odlingslandskap med rester efter ett småskaligt jordbruk. Bebyggelsen bör bevaras och skyddas mot förändringar som spolierar dess genuina karaktär.

Vid eventuell ny bebyggelse bör stora krav ställas på anpassning beträffande byggnadernas utformning, material och placering.

Andra områden

Exempelvis tekniska anläggningar, pågående planer, skola/förskola osv.

S/F 500 - EDS SKOLA

I samband med utvecklingen av BS504, BS505 samt BS506 i de norra delarna av Östhammar som kallas Ed så väntas ett behov av en ny skola eller förskola uppstå. Utredningar för detta ska ske i samband med utveckling av dessa större bostadsområden. Hur stort område som behövs tas i anspråk vid etablering får ske vid utredning men skola ska ha företräde till ytor före bostäder.

P 500 - BÖRSTIL 1:19

Förslag till detaljplan för att uppföra ca 20 villatomter som drivs i privat regi. Detaljplaneprocessen är i dagsläget avstannat i uppstartsskedet på grund av kapaciteten i det kommunala vatten- och avloppsnätet.

P 501 - BÖRSTILS HANDELSOMRÅDE

Pågående detaljplan för en vidareutveckling av befintligt handelsområde, detaljplan ”1.87 – Östhammars södra industri- och handelsområde” och drivs i kommunal regi. Detaljplanen inväntar i dagsläget en utredning om förutsättningar för vattenskyddsområde som löper genom Östhammar samt oklara förutsättningar för vatten och avlopp.

P 502 - BÖRSTIL 1:13 INDUSTRIOMRÅDE

Förslag till detaljplan för ett nytt industriområde på delar av fastigheten Börstil 1:13 norr om väg 288 som drivs i kommunal regi. En förstudie för planens förutsättningar har gjorts men ett formellt planuppdrag har inte startats. Detaljplanen har vilandeförklarats främst på grund av bristande förutsättningar för kommunalt vatten och avlopp.

P 503 - SANDIKA 6:2

Detaljplan som drivits i kommunal regi möjliggör för blandad bebyggelse i form av ca 70-90 bostäder samt en yta för skola, alternativt förskola. Planen är i dagsläget i antagandeskedet men har pausats då förutsättningarna för kommunalt vatten och avlopp är bristfälliga.

P 504 - SJÖBLICK

Detaljplan som drivs i privat regi för en omvandling och förtätning av befintligt småhusområde till flerbostadshus i upp till fyra våningar vilket bedöms generera ca 40-50 bostäder inom området.

VC 500 - ÖSTHAMMARS VÅRDCENTRUM

Östhammars Vårdcentrum är centrum för hela kommunens vård. Området reserveras för framtida behov av utbyggnad av Östhammars vårdcentrum.

RV 500 - ÖSTHAMMARS RENINGSVERK

Östhammars reningsverk med en buffertzon på 300 meter där ingen ny bostadbebyggelse tillåts. Kapaciteten i reningsverket är för närvarande bristfällig och det finns i dagsläget ingen prognos på om och när en utbyggnad av reningsverket är aktuellt.

Övriga tätorter och småorter (BT)

MÅLBILD 2040

De mindre orterna har vuxit och fått ett bredare utbud av bostäder och verksamheter i liten skala. På vissa orter har hotellverksamhet och andra turistanläggningar utvecklats.

Utöver de fem serviceorterna finns i kommunen flera mindre orter med utvecklingsbara särdrag. På mark och vattenanvändningskartan är de markerade med beteckningen BT, tätbebyggda områden för utveckling av blandad bebyggelse. För närvarande bor cirka sju procent av kommunens invånare i dessa orter.

Störst är tätorten Hargshamn med cirka 300 invånare. Därutöver finns småorterna Dannemora, Ekeby, Film, Forsmarks bruk, Gräsö kyrktrakt, Hargs bruk, Hökhuvud, Norrskedika, Skoby, Söderboda och Valö.

Några fritidshusområden nära Östhammar (Övre och Nedre Sandika), Öregrund (Stenskär, Valudden och Skinnäsviken) och på Gräsö (Svartbäck) har också markerats med BT. Bedömningen är att dessa fritidshusområden på ett positivt sätt kan bidra till utvecklingen av kustområdet/serviceorterna och erbjuda attraktiva helårsbostäder i en tilltalande miljö. Omvandlingen förutsätter att vatten och avloppsfrågor kan lösas på ett tillfredsställande sätt, företrädesvis med kommunal anslutning.

HARGSHAMN

Hargshamn är en industriort med globalt exporterande tillverkningsindustri och miljöcertifierad hamnanläggning. Hamnen har varit i drift sedan 1600-talet för export av stångjärn från Hargs bruk. Hamnen är av riksintresse och binder samman sjö, väg och järnvägstransporter. En farledsfördjupning genomfördes under hösten 2020 som innebär möjligheten att ta emot större fartyg med dubbla lastkapaciteten. Hamnen är unik i regionen på det sätt att det finns gott om plats runt hamnområdet att expandera. Bebyggelsen består framförallt av småhus och äldre villor. Här finns en stor småbåtshamn, camping och en av kommunens finaste sandstränder. Det finns kommunalt vatten och avlopp i orten och fortfarande flera obebyggda tomter för bostäder att bebygga.

GRUVBYGDER

Dannemora ligger cirka fyra kilometer väster om Österbybruk. Industriella anläggningar från olika sekel sätter sin prägel på orten. Den har vuxit upp kring gruvan. Stora delar, bland annat området runt dagbrottet, är av riksintresse för kulturmiljövården. I Dannemora finns kommunalt vatten och avlopp. Samma gäller i Norrskedika vid väg 76 mellan Östhammar och Öregrund. Bebyggelsen i Norrskedika består framförallt av småhus, men här finns också några flerfamiljshus med butikslokaler, ett cementgjuteri och ett åkeri. Orten har äldre kopplingar till verksamheten i Norrskedika gruvor (1865–1905).

VALLONBRUK

Forsmark, Gimo, Harg och Österbybruk är gamla brukssamhällen. Forsmark och Harg ligger på landsbygden utanför kommunens större tätorter.

Forsmark hör till landets arkitekturhistoriskt mest värdefulla bruksmiljöer med enhetlig och påkostad bebyggelse från 1700- och 1800-talen samt en unik engelsk parkanläggning. Den gamla landsvägen österut från bruket liksom vägen söder om Hermansbo

kantas av höga välanlagda stenmurar uppförda på 1790-talet. Norr om Bruksdammen ligger Bystan, ett område med intressanta fornlämningar vilka berättar att området var bebott redan under förhistorisk tid.

Harg hör till länets mest välbevarade och kompletta bruksmiljöer med oförändrad bebyggelsestruktur sedan 1700-talets början, teknikhistoriskt värdefulla byggnader från såväl järnhanteringens tid som sågverksepoken samt representativ och välbevarad bostadsbebyggelse från 1700- och 1800-talen samt 1900-talets början.

Hargs bruk ligger vid ett mindre vattendrag som förbinder Löhammarsjön med Hargsviken, nära Hargshamn. Genom området sträcker sig den mäktiga Börstilsåsen på vars krön flera gravfält av yngre järnålderskaraktär ligger. Till bruket hör ett flertal torp belägna i skogsmarkerna runt bruket samt brukets gamla utlastningshamn med tillhörande järnbodar på södra sidan av Hargsviken. I området ingår även Hargs kyrka och Nederbyn i Löhammar.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Småorterna erbjuder särskilda boendekvaliteter. Ambitionen är att dessa orter ska utvecklas i den utsträckning som marknaden efterfrågar. Orterna har skilda karaktärer eftersom de har utvecklats av olika skäl och under olika historiska epoker. Bebyggelseutvecklingen ska utgå från och förhålla sig till ortens historia och läget i landskapet. Värdefulla kulturmiljöer kan bidra till orternas attraktivitet och ska värnas och gärna också tydliggöras. Gestaltningsråden för utvecklingen av serviceorterna (sid 35) kan i delar vara tillämpliga även i småorterna.

Samhällsservice ska i första hand erbjudas i närliggande serviceort, och ska tillgängliggöras med hjälp av kollektiva transportlösningar. Möjligheten att anlägga särskilda gång- och cykelstråk ska på sikt utredas i en plan för ett sammanhängande cykelnät i kommunen.

Vid handläggning av bygglovsärenden i de fritidshusområden som pekats ut som potentiellt lämpliga omvandlingsområden ska behovet av samlade VA-lösningar särskilt beaktas.

Dannemora och Hargshamn har en särställning genom att områden för störande verksamhet har reserverats i anslutning till dessa orter: kring tidigare område med gruvverksamhet i Dannemora och i anslutning till hamnanläggningen i Hargshamn. För att inte förhindra en industriell utveckling ska tillkommande bostadsbebyggelse i dessa orter förläggas med skyddsavstånd till miljöstörande industri och till de områden som reserverats för störande verksamheter, VI.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Låta orterna utvecklas utifrån marknadsförutsättningarna.
- Ta vara på orternas småskalighet och attraktiva karaktärsdrag när ny bebyggelse ska tillkomma.
- Stärka kopplingen till närliggande service ort med kollektiva transporter.
- Separera ny bostadsbebyggelse med skyddsavstånd från befintlig miljöstörande industri och mark reserverad för sådana industri ändamål

DEFINITION TÄTORT OCH SMÅORT

Tätort: Sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare och högst 200 meter mellan husen (SCB).

Småort: Sammanhängande bebyggelse med 50–199 invånare och högst 150 meter mellan husen (SCB).

Landsbygd (L)

MÅLBILD 2040

Fler har valt landsbygdsboende. Cirka en tredjedel av de mer än 200/år som flyttat in i kommunen har bosatt sig på landsbygden. Större byar längs starka kollektivtrafikstråk har förtätats och det har blivit lättare att ta sig utan bil till närmaste serviceort. Fler har också valt att bosätta sig året runt i kust- och skärgårdsområdet.

Tillväxten på landsbygden är viktig för kommunens utveckling på flera sätt. Östhammar är en landsbygdskommun och vill fortsätta utvecklas som landsbygdskommun. Därför är även utveckling av bostäder och livsmiljöer fortsatt avgörande för kommunens identitet. En målsättning är att befolkningstillväxten i kommunen under planperioden även fortsättningsvis resulterar i att en tredjedel av kommunens medborgare bor på landsbygden.

Östhammar är till ytan en stor kommun. En tredjedel av kommuninvånarna bor på landsbygden. Bebyggelsestrukturen har som på många andra ställen påverkats av de stora skiftesreformerna under 1700- och 1800-talet, men fortfarande går det att urskilja en tydlig bystruktur. I det småkuperade landskapet ligger husen ofta i lite högre lägen, samlade i mindre eller större grupper. Som regel finns inga detaljplaner, med undantag för vissa fritidshusområden (se sid 50).

Jordbruksmarken i Östhammars kommun är uppbruten i mindre enheter. Vissa områden har hög bördighet, men det brutna landskapet försvårar ett rationellt jordbruk. Ur naturvårdssynpunkt och med tanke på den biologiska mångfalden har jordbruksmarken ändå en stor betydelse för kommunen och för dem som är aktiva brukare.

Hela 70 procent av landsbygdens yta är skogsklädd. I delar, framförallt mot kusten där jordtäcket ofta är tunt, är inslaget av impediment stort och tillväxten i skogen inte så hög. Men det finns även skogsmark med hög bördighet, framförallt i de centrala och sydliga delarna av kommunen.

Kommunens landsbygd kan delas in i tre olika bygder baserat på geografi och kulturhistoria. Jordbruksbygden finns kring Alunda och präglas av djurhållning och foderodling.

Vallonbruken med Gimo, Österbybruk och Forsmarks herrgårdar bildar tillsammans en bruksbygd, präglad av gruvnäring, skogsbruk och småskaligt jordbruk.

Kustbygden omfattar kust och skärgårdsområdet, med ett välbevarat, småskaligt odlingslandskap. Historiskt har Valö och Hökhuvud med omnejd haft starka kopplingar till kust och skärgård, men i ÖP 2022 avgränsas kustbygden av väg 76, ett riksintresseområde där särskild hänsyn ska tas till natur och kulturmiljö värden. Olika förutsättningar gäller därför delvis för bebyggelseutveckling på landsbygden i inlandet och vid kusten.

Landsbygd inland (LL, LA, LT)

De öppnare delarna av inlandets landsbygd, med ett aktivt bruk av åker och betesmarker i lite större skala, är markerade med LL i markanvändningskartan. Området har varit bebott sedan förhistorisk tid och är rikt på fornlämningar. Det finns gravfält invid nästan varje by. Landskapet är småkuperat, med ett omväxlande inslag av åker, skog och hagmarker. Den tilltalande landskapskaraktären har skapats och upprätthålls genom det aktiva bruket av marken.

I de områden som är markerade med LA dominerar skogen. Här pågår ett aktivt skogsbruk. Insprängt i områdena finns också gläntor av öppen och småskalig odlingsmark med stenmurar och gamla odlingsrösen.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Även på landsbygden finns behov av en genomtänkt bebyggelseutveckling. Det måste finnas utrymme för de areella näringarna att utvecklas eftersom landsbygden ska hållas levande (LL, LA). Jordbruksmark ska av hushållningsskäl i princip inte tas i anspråk för bebyggelse (MB 3 kap. 4 §). Detta gäller också den högproduktiva skogsmark som har betydelse för skogsnäringen. Åtgärder som hindrar ett rationellt bruk av marken ska undvikas, exempelvis åtgärder som skapar fysiska barriärer inom brukningsenheterna.

Landskapet innehåller även värdefulla natur och kulturmiljöer som är av allmänt intresse och bidrar till landsbygdens attraktivitet. De behöver också värnas och gärna tydliggöras. Det är även viktigt att spara gröna kilar och stråk där människor och djur kan röra sig fritt.

Bebyggelseutvecklingen ska utgå från och förhålla sig till landskapets och bebyggelsens historia. I landsbygdsområden markerade med LL ska särskild hänsyn tas till landskapskaraktären och redovisade natur och kulturmiljövärden, se karta sid 55 och 63.

Det måste av hållbarhetsskäl också vara möjligt att till rimlig kostnad utveckla kollektivtrafik och tillhandahålla teknisk och kommunal service på landsbygden. Bebyggelseutvecklingen sker bäst genom att befintliga bebyggelsegrupper kompletteras, helst i anslutning till starka kollektivtrafikstråk.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta hänsyn till de areella näringarna.
- Utveckla befintliga bebyggelsegrupper.
- Prioritera utveckling i bebyggelsegrupper längs de starka kollektivtrafikstråken.
- Värna och tydliggör kulturmiljövärden och ta hänsyn till landskapskaraktären.
- Värna naturvärden och gröna samband mellan bebyggelsegrupperna.

Landsbygd kust (LF, LS)

Kustens landsbygd omfattar i princip området som ligger öster om väg 76, med bland annat Gräsö, Norrön, Söderön och Raggarön. Här finns en i stora delar välbevarad skärgårdsmiljö. I stort sett all odlingsbar mark har tidigare nyttjats, vilket satt sin prägel på landskapet. Det finns flera bevarade sjöbodplatser och även fiskehamnar som fortfarande används aktivt.

Hela området ingår i riksintresset högexploaterad kust från Arkösund till Forsmark, se sid 95. Riksintresset ska inte motverka utvecklingen av det lokala näringslivet, men särskilda regler gäller för fritidsbebyggelse. Fritidsbebyggelse får bara komma till stånd som komplettering till befintlig bebyggelse. Flertalet av kommunens fritidshus, cirka 4 800, ligger inom detta område.

Gräsö och omgivande skärgårdsområde samt Öregrunds skärgård söderut är med hänsyn till både de speciella naturvärdena och friluftslivet även av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. Riksintresset innebär att området ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturvärdena, som också är en viktig del av friluftslivets värden.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En stor del av kommunens attraktivitet ligger i närheten till kusten och skärgården. Kustens cirka 400 mil strandlinje och skärgårdens hundratals öar är en viktig resurs för fastboende, deltidsboende och besökare. En hög tillgänglighet har ett stort värde. Här finns dessutom stora natur och kulturmiljövärden. För att upprätthålla dessa värden krävs därför noggranna avvägningar när mark och vatten i kustområdet ska tas i anspråk för olika ändamål.

Men även kustens landsbygd behöver hållas levande. Människorna som bor och verkar här bidrar till att upprätthålla områdets höga natur- och kulturvärden. Verksamheter i kust- och skärgårdsområdet bidrar också till att göra det tillgängligt för besökare och friluftsutövare.

Det finns därför ett behov av att utveckla ett mer varierat utbud av bostäder. Utvecklingen ska i första hand ske i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper och där det finns tillräckligt med dricksvatten. Bäst förutsättningar för att utveckla kustområdets bebyggelse finns i området markerat LS. Här ska bebyggelsen utvecklas med hänsyn till areella näringar och turism. Naturvärden, fritids och rekreationsintressen ska prioriteras i områden med beteckningen LF. Här ska en restriktiv hållning till ny bebyggelse tillämpas, men undantag kan göras för allmänna anläggningar som har betydelse för turism och friluftsliv.

Riksintresset, den känsliga miljön och de begränsade grundvattentillgångarna innebär restriktioner för nya bostäder avsedda för delårsboende. Ett alternativ kan vara att erbjuda delårsboenden i lägenheter och permanentbostäder i befintliga bystrukturer.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ny bebyggelse avsedd för helårsboende ska i första hand utvecklas i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper och där dricksvattentillgången är tillräcklig.
- Bebyggelseutvecklingen ska ske med särskild hänsyn till de areella näringarna, landskapskaraktären, natur och kulturmiljövärden och friluftsvärden. Gröna samband ska värnas.
- Fritidsbebyggelse kan endast tillåtas som kompletteringar i befintliga bebyggelsegrupper.
- Anläggningar för det rörliga friluftslivet, till exempel vandrarhem, stugbyar, camping och motsvarande, får byggas inom områden som är speciellt lämpade för turism och friluftsliv, om det finns särskilda skäl.

Sammanhängande fritidshusområden i kustområdet (BF)

Fritidsbebyggelse började etableras i kommunen under 1940-talet. På 1950- och 1960-talet byggdes flera större fritidshusområden, framförallt längs kusten i det som nu är riksintresse för högexploaterad kust från Arkösund till Forsmark. Krav på både rening av avloppsvatten och vattenförbrukningen var annorlunda under tiden för denna etablering. Ett 20-tal av kustens fritidshusområden är mycket tätt bebyggda och innehåller fler än 50 fritidshus.

Riksintresset innebär att fritidshusområdena bara kan utvecklas genom enstaka kompletteringar. En viktig utgångspunkt för kommunens lovgivning är att det också måste gå att lösa VA-försörjningen på ett långsiktigt hållbart sätt. Flera av fritidshusområdena har äldre detaljplaner, men VA-frågorna är sällan reglerade i dessa.

En aktuell trend är att många fritidshus nyttjas under längre perioder än sommarmånaderna. Det är i sig en positiv utveckling. Men en högre nyttjandegrad medför ofta önskemål om att höja standarden för vatten och avlopp i fritidshusen. Det kan skapa problem i tätt bebyggda fritidshusområden, särskilt där vattentillgångarna är begränsade, eller där av-

Komplettering av fritidsbebyggelse i kustområdet

Öster om väg 76 får fritidsbebyggelse på grund av riksintresset högexploaterad kust från Arkösund till Forsmark (MB 4 kap.) bara komma till stånd som komplettering till befintlig bebyggelse.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Enstaka tillskott av hus för delårsboende utanför etablerade grupper med fritidshus är inte tillåtet.
- Det i ianspråktagna bebyggelseområdet som helhet får inte öka.

I följande fall kan endast små förändringar godkännas i fritidshusområden:

- Området har små tomter och är redan tätt bebyggt.
- Tillgången på grundvatten är bristfällig och förutsättningarna för att ta hand om avloppsvatten är mindre goda.
- Större tillbyggnader riskerar att förändra områdets bebyggelsekaraktär negativt.

Ibland bör inga tillbyggnader alls medges. Detta gäller för:

- Områden som är särskilt känsliga med hänsyn till landskapskaraktär eller natur- och kulturmiljövärden.

loppsvattnet leds till vattenområden med otillfredsställande ekologisk status, se karta sid 84.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Både deltids- och heltidsboende kan på olika sätt bidra till en positiv utveckling av Östhammars kommun. Men utvecklingen måste vara hållbar, vilket bland annat förutsätter att det går att lösa VA-försörjningen på ett långsiktigt hållbart sätt. Ur hållbarhetssynpunkt är det också viktigt att upprätthålla de höga natur-, kultur- och friluftsvärden som finns i kustområdet.

Fritidshusområden i kustområdet där enstaka kompletteringar är möjliga har beteckningen BF i mark och vattenanvändningskartan. Men kompletteringar kan bara tillåtas om dricksvattentillgången är tillräcklig och åtgärderna inte negativt påverkar den känsliga miljön. En mer restriktiv syn på kompletteringar ska tillämpas i fritidshusområden som ligger i känsliga miljöer, eller där grundvattentillgångarna är begränsade, se karta sid 76.

En omvandling till helårsboende i större skala pågår i flera fritidshusområden som ligger i anslutning till Östhammar och Öregrund. Dessa områden ligger i tätortsnära landsbygd, LT.

Jordbruksmark

MÅLBILD 2040

Kommunen har ett framgångsrikt jordbruk som möjliggör ett rationellt brukande som gynnar företagande och boende på landsbygd. Endast en liten andel jordbruksmark har tagits i anspråk för annan användning och detta har gjorts väl avvägt för samhällsviktiga ändamål.

Jordbruksmark är ett samlingsnamn för åkermark och betesmark och dessa är ändliga resurser som kommer vara ovärderliga i ett långt perspektiv. Paradoxalt nog har tyvärr svenska jordbruksmarker i vår tid inte det ekonomiska värdet som gör det självklart att bevara dem för jordbruk. Jordbruksmark exploateras mer och mer för bland annat bebyggelse i Sverige. Omkring 3000 hektar jordbruksmark exploaterades mellan 2016-2020 totalt i Sverige. Det är samma storleksordning som den föregående femårsperioden. Exploatering av jordbruksmark är permanenta vilket innebär att marken inte kan användas för livsmedelsproduktion i framtiden (Edman, et al., 2017). Det är därför av stor vikt att hitta strategier och åtgärder som bevarar jordbruksmarkerna för framtiden.

Jordbruksmarker tryggar inte enbart en inhemsk livsmedelsförsörjning, de bidrar till mycket mer som exempelvis natur, kultur och landskapsvärden. Jordbruksmarkerna står även för diverse olika ekosystemtjänster i form av bland annat återföring av näringsämnen, vattentäkternas produktion av dricksvatten, insekters pollinering och mycket mer. Tydliga strategier och riktlinjer hjälper även till att uppfylla mål kopplade till Agenda 2030, svenska miljömål och den svenska livsmedelsstrategin.

I miljökvalitetsmålet ett rikt odlingslandskap skriver Naturvårdsverket om behovet att skydda jordbruksmark: *Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.*

Utöver miljökvalitetsmålet ett rikt odlingslandskap beslutade även regeringen år 2017 om en livsmedelsstrategi för Sverige där: *Det övergripande målet för livsmedelsstrategin ska vara en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.*

Jord- och skogsmark är inget riksintresse utan istället av nationell betydelse. Jordbruksmarken har inte givits status som riksintresse eftersom det ansågs kunna inskränka det kommunala självbestämmandet. Med brukningsvärd jordbruksmark menas i lagens mening att: ”med brukningsvärd jordbruksmark avses mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion.” Jordbruksmarken måste alltså brukas, dock finns det andra aspekter att ta tills sig. Marken behöver inte brukas i dagsläget för att klassas som brukningsvärd. För att utgöra ett väsentligt samhällsintresse anses inte enstaka bebyggelse uppfylla kriterierna för detta, utan måste utgöra större sammanhängande bebyggelse. Detta kan vara större bostadsbebyggelse, men kan också vara till exempel teknisk infrastruktur såsom vägar eller säkerställande av arbetstillfällen och vård. Sammanfattningsvis kan sägas att det fortfarande krävs starka skäl för att ta jordbruksmark i anspråk för annan användning.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunen ska arbeta aktivt för att främja lantbrukare inom kommunen. Det är viktigt att sammanhängande jordbruksmarker behålls och att dessa inte fragmenteras och skapar ett ineffektivt jordbruk. Kommunen har tagit fram ett vägledande dokument som utgör en grund för hur beslut ska tas kring exploatering av jordbruks mark. Processen sker i tre steg och har tagits fram med länsstyrelsen i Uppsala läns vägledning *Jordbruksmark i prövning och planering* som grund.

I steg ett prövas om marken anses som bruknings-värd och hänsyn tas då till dessa värden:

- Produktionsvärden (livsmedel, foder, betesmark, slåttermark, bioråvaror, annat).
- Naturvärden (biologiska värden, biotoper).
- Sociala värden (rekreation, upplevelse, landskap).
- Kretsloppsvärden (kretsloppsfunktioner, rening av utsläpp, binda kväve, svavel, koldioxid).
- Landskapskaraktär/bild (kulturhistoria, miljövärden, naturvärden, sociala värden).

En enskild bedömning måste i dagsläget göras från fall till fall eftersom bland annat produktionsvärden, landskapskaraktärer etcetera skiljer sig bland Östhammars kommuns jordbruksmarker.

I steg två ska ett resonemang föras huruvida den aktuella förändrade markanvändningen är ett väsentligt samhällsintresse. För att en exploatering ska räknas som väsentligt samhällsintressen bör den stödja en långsiktig hållbar utveckling enligt Jordbruksverket. Här är kommunens ställningstagande att för att en exploatering i Östhammars kommun ska anses vara av väsentligt samhällsintresse ska exploateringen bidra till en långsiktig hållbar utveckling på lokal, regional och/eller nationell nivå. Utveckling av befintliga tätorter räknas som ett väsentligt samhällsintresse om exploateringen bidrar till en långsiktig hållbar utveckling. Kommunens riktlinjer är att större bebyggelseutveckling samt större infrastruktur i första hand räknas som väsentligt samhällsintresse, men även i dessa fall ska omfattande resonemang föras kring jordbruksmarkens brukningsvärde.

Bebyggelse av enstaka bostadshus på jordbruksmark räknas inte som ett väsentligt samhällsintresse generellt då denna exploatering inte bidrar till en långsiktig hållbar utveckling, med undantag bebyggelse som kan anses gynna den areella näringen. Kommunen anser att det är viktigt att värna om en levande landsbygd och därför kan enstaka bostadshus medges där förutsättningar som sammanhållen bebyggelse samt påvisande av icke brukningsvärd jordbruksmark uppfylls. Den planerade exploateringen ska tillföra en förbättrad situation för platsen, genom till exempel förbättrad service, infrastruktur, större bostadsbebyggelse eller dylikt för att anses vara av väsentligt samhällsintresse.

Om en prövning av exploatering har passerat steg 1 och 2 så ska det i steget utredas och föras resonemang kring om det finns annan mark än jordbruksmark att ta i anspråk. I de domstolsbeslut gällande detta är en viktig punkt att resonemang måste föras kring varför annan mark inte anses ha samma förutsättningar för den planerade exploateringen. En annan viktigt åtanke är även att resonera kring om den planerade exploateringen av marken är mer lämplig för något annat väsentligt samhällsintresse. Exempelvis kan marken ur ett strategiskt perspektiv lämpa sig bättre för ett reningsverk istället för bostadshus.

Kommunen ska så långt det är möjligt undvika exploatering på brukningsvärd jordbruksmark. I de fall kommunen väljer brukningsvärd jordbruksmark för framtida exploatering ska ett omfattande resonemang kring brukningsvärdet samt väsentligt samhällsintresse föras. I de fall där jordbruksmark tas i anspråk för att tillgodose väsentliga samhällsin-

tressen, och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt på annan mark ska detta ske med så litet intrång som möjligt i det befintliga jordbruket.

Åtgärder som hindrar ett rationellt bruk av marken ska undvikas, exempelvis åtgärder som skapar fysiska barriärer inom brukningsenheterna.

MILJÖBALKEN 3 KAP, 4§

Jord- och skogsmark är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Grönstruktur

MÅLBILD 2040

Parkprogram som stärker och utvecklar tätorternas grönstrukturer och en strategi för hur naturvärdena i kommunen ska förvaltas har tagits fram. Det finns skötselplaner för kommunens skogsmark, naturmark samt ängs-, betes och odlingsmark. Behoven av att skapa kopplingar mellan gröna kilar för att få ändamålsenliga spridningskorridorer har identifierats, liksom behoven av ytterligare skyddsåtgärder för natur, arter och biotoper.

Huvuddelen av marken i Östhammars kommun är obebyggd. Den obebyggda marken, det vill säga natur, grönområden, parker och andra utemiljöer, brukar i planeringssammanhang kallas för grönstruktur. Grönstrukturen tillhandahåller viktiga ekosystemtjänster och upplevelsekvaliteter. I översiktsplanen tar kommunen ställning till hur grönstrukturen ska utvecklas.

Tätorternas grönstruktur

Grönstrukturen har stor betydelse för orternas framtida utveckling och människors välbefinnande. Förslagskartan för respektive serviceort, sid 36-45 redovisar översiktligt grönområden där sammansatta värden identifierats, det vill säga naturvärden, kulturella värden och sociala värden. Grönstrukturen ska dock vara en viktig del i all stadsplanering, och inte enbart i de utpekade grönområdena.

Den närnatur som kombinerar flera olika värden är särskilt betydelsefull ur ett hållbarhetsperspektiv. Grönstrukturen kan skapa utrymme för ett rikt växt- och djurliv och bidra med viktiga ekosystemtjänster, till exempel ett bra närklimat, god luftkvalitet och ytor som kan ta emot regn och smältvatten som rinner av från hårda ytor.

Grönstrukturen ger samtidigt utrymme för lek, motion och rekreation och kan fungera som mötesplats och kommunikationsyta. Den kulturella dimensionen har betydelse för en orts identitet och estetiska upplevelser i vid mening.

Forskning visar att vi mår bättre både fysiskt och psykiskt med grönska i omgivningen. Parker och grönområden ger oss utrymme för lek, motion, umgänge och stillhet. Det är därför av stor vikt att grönstrukturen i våra tätorter kopplar till bostäder, skolor samt vård- och omsorgsboenden. Att på vägen till jobbet eller skolan, på lunchrasten eller vid besök hos närstående på något av kommunens boenden kunna gå ut i en grön oas, höra fågelsång, känna doften av blommor eller se ut över ett glittrande vatten bidrar till välmående och bättre hälsa.

Tillgång och närhet till lekparker, grönytor och andra offentliga gröna platser som inbjuder alla människor till lek, aktivitet och utevistelse på lika villkor bidrar alltså starkt till ett samhälles attraktivitet, sammanhållning och hållbarhet. Kommunens grönområden ska vara tillgängliga för alla oavsett kön, ålder eller funktionsvariation. De bör lokaliseras så att barn, ungdomar och äldre så långt möjligt, kan ta sig till dem på egen hand.

Generellt sett finns det god tillgång till gröna områden i alla tätorter. Med bra samband mellan grönområdena ökar invånarnas möjligheter att använda sig av dem, liksom för växter och djur att använda sambanden som spridningsvägar.

En viktig del av grönstrukturen är grönstråk. Grönstråk är länkarna och kopplingarna mellan olika

grönområden som ger möjlighet för oss människor att ta oss från bostaden till grönområden och rekreationsområden samt ger möjlighet för växter och djur att passera och sprida sig.

Viktiga befintliga stråk har kartlagts inför översiktsplanen, men även stråk som kan utvecklas och stråk som är väsentliga att bevara vid fortsatt planering och utveckling av tätorterna (se bilaga 3).

Vid all planering och utveckling av tätorterna ska identifierade grönstråk tas med som ett värde och behov för natur och rekreation. Hänsyn ska tas till befintliga stråk och vid exploatering av naturmark ska stråk skapas i planarbetet.

Övrig grönstruktur

Hela 400 mil strandlinje, många grunda vikar och en relativt orörd skärgård ger kommunen en särskild karaktär som har stora värden för naturvården, det rörliga friluftslivet och även för kulturmiljövården. Sådana värden finns även i inlandets stora skogs- och myrområden, bruksbygdens ekbackar och dammsystem och i det småbrutna odlingslandskapet med åkerholmar, betesmarker och slåtterängar som finns i alla bygder och längs åar och vattendrag.

Sammantaget har Östhammars kommun en rikedom av natur- och friluftsmiljöer. De lockar många besökare, är hemvist för en rik uppsättning av vilda växter och djur och erbjuder kvaliteter som kan bidra till att locka nya invånare till kommunen. Här finns unika möjligheter att hitta ett boende i tätt samspel med intressanta natur- och kulturmiljöer.

Naturvärden

Sammanlagt finns i kommunen 20 områden utpekade som riksintressen för naturvården. Dit hör hela skärgårdsområdet, stora delarna av kusten, och skogs- och våtmarksområden vid Florarna, längs Forsmarksån och runt sjön Vällen. Det finns också 36 Natura 2000-områden, varav flera är delområden i de större riksintresseområdena. Dessa områden redovisas i text och karta på sid 97-101.

Avnitt IV Hänsyn innehåller en sammanställning av större kända naturvärden i kommunen. Den visar var det finns nyckel biotoper, värdefulla våtmarker samt värdefulla ängs-, betes- och hagmarker. Kartorna redovisar även de värdeområden för naturvård och friluftsliv i Östhammars kommun som pekas ut i Naturvårdsprogram för Uppsala län från 1987.

Av kartorna framgår också vilka områden som är skyddade i naturreservat eller med andra förordnanden, se även sid 58-61. Antalet naturreservat är för närvarande 42. Många är bildade både för att skydda naturvärden och värden för det rörliga friluftslivet. Det finns reservat över hela kommunen, med viss dominans längs kusten.

Skärgården och hela kustområdet har ett rikt fågelliv. Östhammars kommun har sannolikt flest häckningar av havsörn i länet, och ett stort antal örnar övervintrar i området. I samband med vår- och höststräcken passerar ett stort antal fåglar kommunen och det finns flera fina platser där flyttfåglar kan beskådas, till exempel Örskär och Kallriga.

Värdefulla ängs- och hagmarker finns registrerade i den nationella databasen TUVA. Miljöer som slåttrats eller betats under lång tid är mycket artrika. Åtminstone 600-700 kärlväxter av de totalt cirka 1 700 som hittas i Sverige kan förekomma i det småskaliga odlingslandskapet. Man kan också hitta många sällsynta svamparter och insekter i betespåverkade områden. Olika restmiljöer i odlingslandskapet, till exempel stenmurar, åkerholmar, bryn och gamla träd är som regel också artrika miljöer och det finns en god förekomst av sådana i Östhammars kommun. Här trivs både insekter och fåglar. I jordbrukslandskapet skyddas dessa miljöer av det generella

biotopskyddet, se sid 60.

Runt bruken och större gårdar finns ofta gamla lövträd, inte sällan ekar som kan bli mycket gamla. De erbjuder en gynnsam miljö för många insekter, lavar, mossor, svampar, fladdermöss och fåglar och bidrar till artrikedomen i Östhammars kommun. Ett större sammanhängande eklandskap finns kring Österbybruk, och ingår i riksintresseområdet för kulturmiljövården kring Dannemora-Österbybruk.

Särskilt artrika skogsområden finns på flera ställen i Östhammars kommun. I ett cirka en mil brett bälte längs kusten finns en speciell skogstyp, kalkbarrskog, som är rik på örter och gräs. Här hittar man många ovanliga marksvampar, gräsarter och orkidéer. Troligt är att vegetationstypen gynnats av det omfattande skogsbete som förekom fram till mitten av 1900-talet i kustområdets småbrutna landskap. Riksintresseområde Forsmark-Kallriga innehåller skog av denna karaktär.

Skogarna i Östhammars kommun är generellt sett också rika på så kallade nyckelbiotoper, det vill säga miljöer i skogen som erbjuder hotade och rödlistade växt- och djurarter goda livsbetingelser. Skogsbruket ska visa särskilt hänsyn i sådana områden. De nyckelbiotoper som hittats i Skogsstyrelsens inventeringar finns redovisade i databasen Skogens pärlor. Där redovisas även områden med biotopskydd och naturvårdsavtal.

Förekomsten av våtmarker i kommunen finns registrerade genom den svenska våtmarksinventeringen (VMI) som pågått sedan början av 1980-talet. Syftet med inventeringen har varit att ta fram ett planeringsunderlag som gör det möjligt att arbeta strategiskt med bevarandeinsatser. Våtmarkerna har stor betydelse för den biologiska mångfalden. 17 procent av Sveriges hotade arter förekommer i myrmarker eller längs sötvattensstränder. Våtmarkerna har också en viktig funktion för att jämna ut och rena naturliga vattenflöden. Vegetationen i våtmarkerna tar upp växtnäring. Genom att vattnet bromsas upp i våtmarken sedimenterar växtrester och annat material. Där sker också en naturlig avgång av kväve, så kallad denitrifikation.

Florarna och markerna runt Forsmarksån är exempel på stora våtmarksområden med höga naturvärden i Östhammars kommun. Dikning och vattensänkningar har annars i stor utsträckning reducerat våtmarksarealen i kommunen.

I en sammanställning över ekologiskt särskilt känsliga områden i länet, gjord av Länsstyrelsen 1994, redovisas flera områden i Östhammars kommun. Vissa av dessa områden har skyddats genom naturreservat eller biotopskydd, andra inte.

Grönstrukturplan

En del av underlaget till att bestämma platser för utvecklingsområden i översiktsplanen har varit den inventering av natur- och friluftsvärden som gjordes 2018 av Östhammars kommun tillsammans med Upplandsstiftelsen och sammanställdes i en grönstrukturplan. I arbetet ingick att inventera kommunägd mark, och underlaget har därför inte använts för alla utvecklingsområden som pekats ut.

Många utvecklingsområden ligger på privatägd mark. Men alla utvecklingsområden som ligger på en inventerad plats har information om utfallet av inventeringen i respektive områdesbeskrivning i kapitel III. Grönstrukturplanen har också information om respektive område som inventerats.

Översiktsplanen har förhållt sig till grönstrukturplanen på det sätt som är lämpligast för den föreslagna markanvändningen. Om ett inventerat område till exempel visar på höga friluftsvärden kan det vara önskvärt att viss typ av bebyggelse ligger nära denna plats, för att exempelvis höja boendekvaliteter. Samtidigt får bebyggelse inte ligga så nära, eller vara

så invasiv, att friluftsvärdena skadas av bebyggelseutvecklingen. Om en plats innehåller höga naturvärden gjordes en liknande avvägning: är naturvärdena av den karaktären att området ska skyddas från all typ av exploatering, eller är naturvärdena av en sådan karaktär att viss typ av bebyggelse kan gynna, ta tillvara, eller stärka naturvärdena.

Grönstrukturplanen innehåller rekommendationer för hur de inventerade platserna ska skötas eller utvecklas, för att underlätta avvägningar av den typ som beskrivs ovan. Grönstrukturplanen kommer vara ett viktigt underlag i den plan för brukande av kommunägd skogsmark och naturmark som ska tas fram med början 2022. Det ska bli en så kallad Mångbruksplan som samlat beskriver hur de kommunägda markerna ska skötas med avvägning och hänsyn till natur-, friluft- och skogsvärden

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Grönstråk utgör sammanhängande stråk genom bebyggelsen. De bör hålla en bredd som rymmer både gång- och cykelvägar eller stigar, men även naturmiljöer som buskar och träd. De bör också innehålla rymligare delar med plats för möten, lek och vila. Grönstråken i samhället fungerar också som filter mot luftföroreningar och har en utjämnande funktion av dagvatten och vid skyfall.

Beteckningen N i kartan över mark och vattenanvändning pekar ut ett antal sådana områden som särskilda värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap. I dessa områden ska natur-, kultur- och friluftsvärden prioriteras framför andra intressen.

Det finns behov av att ta fram en heltäckande strategi för hur grönstrukturens natur-, fritids- och kul-

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta fram en heltäckande strategi för förvaltningen av grönstrukturen.
- Identifiera kärnområden för aktivt bevarande av naturvärden och skapa länkar mellan dessa.
- Ta hänsyn till kända och beskrivna naturvärden och den biologiska mångfalden.
- Skapa gröna länkar mellan parker och närnatur i serviceorterna.
- Skydda, återställ och nyanlägg våtmarker och möjliggör vattenhållande egenskaper i mångfunktionella grönytor.

Hänsyn till naturvärden

Vid detaljplaneläggning, i ärenden om bygglov och vid byggnadsåtgärder som inte kräver lov, ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på ett sätt som tar hänsyn till natur- och kulturvärden (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Exploatering av naturmark ska alltid föregås av naturvärdesinventering och vid behov ska fördjupade artinventeringar göras bl.a. kopplat till bevarandestatus.
- Vid detaljplaneläggning eller andra åtgärder i eller i anslutning till områden som pekats ut som värdefulla i en samlad grönstruktur ska en utredning göras av hur åtgärden påverkar beskrivna naturvärden. Vid påtaglig påverkan ska åtgärden tydligt konsekvensbeskrivas och möjliga alternativ undersökas.

turvärden ska förvaltas. Strategin behöver tydliggöra om det finns behov av kommunala reservat eller ytterligare, särskilda skydds- och skötselföreskrifter för viktiga arter och biotoper. Det finns också ett behov av att mer i detalj avgränsa olika värdeområden och att titta på behoven av kopplingar mellan gröna kilar för att få ändamålsenliga spridningskorridorer. Även i serviceorterna behövs länkar mellan parker och närnatur.

En del områden har ett lagstadgat skydd, och tydliga regler för skötsel och markanvändning. För ett antal områden saknas närmare preciseringar av vad som behöver skyddas eller vårdas.

Rekreation och friluftsliv

Många av områdena som är avsatta till skydd för naturvården har också stor betydelse för det rörliga friluftslivet. Det gäller i kustområdet men också i de stora skogsområdena runt sjön Vällen och våtmarksområdet Florarna. Här finns unika möjligheter till storslagna naturupplevelser i en förhållandevis ostörd miljö. Florarna har av Tierps kommun pekats ut som ett så kallat tyst område. Norrtälje och Uppsala kommuner har gjort motsvarande för skogsområden i anslutning till Vällen. I en av Naturvårdsverket nyligen genomförd översyn av riksintressen för friluftslivet har Florarna/Finnsjön och Öregrund-Gräsö skärgård beslutats som nya riksintresseområden, i samråd med Länsstyrelsen.

Upplandsstiftelsen har i samarbetet med länets kommuner skapat varumärket ”smultronställe i naturen” för att peka ut fina utflyktsmål. I Östhammars kommun är Gräsö gård, Kallerö, Rävsten, Aspbo, östra Tvärnö och Krutudden exempel på godkända smultronställen.

Upplandsstiftelsen bidrar på flera andra sätt till att utveckla möjligheter till rörligt friluftsliv. Rävstens stugby söder om Gräsö förvaltas av Upplandsstiftelsen och fungerar som en fin utgångspunkt för friluftsliv i skärgården. Upplandsstiftelsen står också bakom Upplandsleden som löper genom Östhammars kommun. Det finns flera pågående arbeten med att koppla ihop Upplandsleden med vandringsleder som löper genom andra län, både norrut och söderut.

Längs leden finns möjligheter till naturupplevelser i mer ordnade former. Det erbjuder även flera anlagda spårområden. Sju elljusspår för gång, löpning och skidåkning sköts av engagerade föreningar på olika orter.

Skridskoslingor plogas också på ett antal platser vid goda isförhållanden, av föreningar eller näringsidkare. De är mycket populära både för skridskoåkning och promenader. Mer erfarna skrinnare har fantastiska möjligheter att utforska isarna och naturen på kommunens större insjöar, innerfjärdar eller, under gynnsamma betingelser, i ytterskärgården.

Möjligheterna till bad är många eftersom allmänheten har god tillgång till både havs- och sjöstränder. Därutöver finns ett antal anlagda friluftsbad. Flertalet sköts av föreningar i samarbete med kommunen. Det finns också en privatägd anläggning, Berkingebadet.

Flera småbåtshamnar och gästhamnar skapar möjligheter för ett aktivt båtliv. Hamnarna drivs av föreningar. Större småbåtshamnar finns i Öregrund, Östhammar och Hargshamn. Flera fritidshusområden har också hamnanläggningar av betydande format. Ett antal öppna iläggningsramper finns också tillgängliga för småbåts ägare. Tömningsstationer för toalettavfall från fritidsbåtar finns i Öregrund, Östhammar och Hargshamn.

Fiske är en populär fritidssysselsättning och det finns fiskemöjligheter både i kustområdet och i insjöarna. Det finns en generell rätt att fiska med handredskap, men också möjlighet att köpa fiskekort för nätfiske i vattenområden som förvaltas av fiske-

vårdsföreningar.

I kommunen finns också två golfbanor, två motorsportanläggningar och ett flertal skjutbanor. Vissa skjutbanorna ligger på mindre lämpliga platser: nära bebyggelse, vid större vägar och på vattenskyddsområden. Detta medför risk för påverkan på människors hälsa och miljön. Rimliga krav på stillhet och säkerhet ska kunna ställas. Bruket av blyammunition kan ge vattenpåverkan. Det finns därför anledning att utreda skjutbaneplatserna i kommunen.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

De höga natur- och friluftsvärdena i Östhammars kommun har stor betydelse för kommunens attraktivitet och möjligheter att locka nya invånare. Rätt förvaltade kan de på ett väsentligt sätt bidra till att uppfylla kommunens egna samt nationella och regionala miljömål och fritidspolitiska mål.

Här finns förhållandevis ostörda miljöer som bidrar med biologisk mångfald och ger unika möjligheter till storslagna naturupplevelser. Det finns också kulturpräglade miljöer som kombinerar höga natur- och fritidsvärden med höga kulturmiljövärden.

Beteckningen N i kartan över mark och vattenanvändning pekar ut ett antal sådana områden som

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Identifiera kärnområden för aktivt bevarande och skapa länkar mellan dessa.
- Identifiera viktiga friluftsområden och främja allmänhetens tillgång till dem.
- Ta hänsyn till kända och beskrivna natur- och friluftsvärden och den biologiska mångfalden.
- Skapa gröna länkar mellan parker och närnatur i serviceorterna.
- Om-/samlokalisera störande fritidsanläggningar (se vidare sid 33).

särskilda värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap. I dessa områden ska natur-, kultur- och friluftsvärden prioriteras framför andra intressen.

Behovet av att flytta/samlokalisera skjutbaneplatser på grund av negativ miljöpåverkan behöver också utredas. Området där motorsportanläggningen vid Lunda ligger har i kartan över framtida mark- och vattenanvändning pekats ut som ett möjligt område för lokalisering av störande fritidsverksamhet, VF.

Hänsyn till natur- och friluftsvärden

Vid detaljplaneläggning, i ärenden om bygglov och vid byggnadsåtgärder som inte kräver lov, ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på ett sätt som tar hänsyn till natur- och kulturvärden (PBL 2 kap.). *Se även sid 58-61, Naturvärden med förordnanden.*

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Exploatering av naturmark ska alltid föregås av naturvärdesinventering.
- Vid detaljplaneläggning eller andra åtgärder i eller i anslutning till områden som pekats ut som värdefulla i en samlad grönstruktur ska en utredning göras av hur åtgärden påverkar de beskrivna natur- och friluftsvärden. Vid påtaglig påverkan ska åtgärden tydligt konsekvensbeskrivas och möjliga alternativ undersökas.
- Allmänhetens tillgång till friluftsområden ska främjas. Åtgärder som kan försvåra ett ändamålsenligt utnyttjande av turist- eller rekreationsanläggning ska inte tillåtas.

Kulturmiljöer

MÅLBILD 2040

Kulturmiljöerna är en viktig bas i besöksnäringen och det finns en bra balans mellan bevarande och utveckling. Genom ett kulturmiljövårdsprogram och ett gott samarbete mellan olika aktörer finns verktyg för att tydliggöra kulturmiljövärdena. Kulturmiljövärdena har ökat attraktionskraften i kommunen och de uppfattas som viktiga tillgångar i regionen.

Den historiska utvecklingen i Östhammars kommun har lämnat avtryck i landskap, bebyggelsestrukturer och byggnader. Här finns många kulturmiljöer som bär vittnesmål om olika tider. Uppland är Sveriges yngsta landskap och Östhammars kommun den del av länet som senaste höjde sig ur havet efter den senaste istiden. De högst belägna områdena kom först ur vattnet och det är här de äldsta bosättningarna är belägna. Gravrösen från yngre bronsålder och yngre järnålder finns i de mer höglänta delarna av Ekeby och Hökhuvuds socknar norr och öster om sjön Vällen.

I takt med landhöjningen har människorna sedan successivt koloniserat nya delar. Vattenlederna var viktiga transportleder i förhistorisk tid och därför finns många, något senare fornlämningar längs Olandsån. Alunda är en av landets rikaste fornlämningsbygder, med mer än 5 000 kända fornlämningar. Huvuddelen ligger inom cirka 140 gravfält från järnåldern. Vid övergången från jägarsamhälle till jordbrukssamhälle lades grunden för den landskapsstruktur vi kan se än idag. Kustbygden, framförallt området öster om väg 76, men i delar också partier in mot Valö och Hökhuvud, har sin speciella karaktär. Den är präglad av landskapets former: ett svagt kuperat sprickdalslandskap med hällmarker där små moränåkrar är insprängda. Jordbruket har alltid varit småskaligt och inriktat på djurhållning. Kustens öar och skär har under lång tid använts för slåtter eller som sommarbete för djuren.

Fiske och sjöfart var viktiga sidonäringar. I kustområdet finns många karaktäristiska spår av både jordbruk och fiske i form av sjöbodar, ängslador, stenmurar, åkerholmar, odlingsrösen, trägärdesgårdar och hamlade träd. Många av skogarna bär tydliga spår av skogsbete.

Öregrund och Östhammar är båda gamla kuststäder, anlagda redan på medeltiden och sedan präglade av handel, fiske, sjöfart och så småningom även av tidig badortsturism.

Bruksbygderna som omfattar vallonbruken med Gimo, Österbybruk, Forsmark och i viss mån även Harg har en annan karaktär. Tillgången till brytvärda malmer har haft stor betydelse. Denna bygd har i stor utsträckning präglats av gruv- och järnhanteringens framväxt. Malmen i Dannemora började troligen brytas mycket tidigt, men det finns också flera andra malmfyndigheter i kommunen. I Vigelsbo startades gruvdrift i slutet av 1600-talet och i mitten av 1800-talet öppnades flera dagbrott i Norrskedika.

Järnbruken började att anläggas på 1600- och 1700-talet. De största var Österbybruk, Gimo, Forsmark och Hargs bruk. Miljöerna i bruken är fortfarande välbevarade och av stort kulturhistoriskt värde. Omfattande regleringsföretag med dammanläggningar har genomförts i anslutning till bruken för att ta till vara vattenkraften.

Här finns olika intressen, dels det kulturhistoriska att bevara dammar, dels att skapa fria vandringsvägar för fisk. Många lösningar, exempelvis omlöp/fisktrappor, kan kombineras med ett bevarande av kulturhistoriska värden.

Det har också funnits flera mindre hyttor under

dessa bruk, några exempel är Bennebol och Vällnora som ligger i Uppsala kommun. I skogarna kring bruken finns gamla kolbottnar som vittnar om det intensiva arbetet med att få fram kol till masugnar, hyttor och smedjor. Ett livaktigt, småskaligt jordbruk har också lämnat spår i bruksbygderna.

Den bästa odlingsmarken finns i Alunda som också varit en viktig knutpunkt för handel. Bygden kännetecknas av ett småskaligt, kuperat och stenbundet landskap i övergången mellan slätt och skogsbygd. Området är rikt på fornlämningar och gravfält med högar och stensättningar intill nästan varje by. Alunda är den socken i Sverige där gravfälten ligger tätast.

Kartan *Kulturmiljövård* avgränsar värdefulla kulturmiljöer: riksintressen och områden med regional eller lokal betydelse från Bygd att vårda och Jord och järn.

Tolv områden i Östhammars kommun är av riksintresse för kulturmiljövården: de större bruken, Östhammar och Öregrund, det skärgårdspräglade och välbevarade odlingslandskapet på Söderön, Djurstens fyrplats, flera olika områden i anslutning till Hökhuvuds kyrka, samt Alunda, Ekeby, Lundsbol och Hyttbol där det finns många fornlämningar och också många spår av ett tidigt jordbruk, exempelvis fossila åkrar och byar med en välbevarad struktur.

Uppsala läns kulturminnesvårdsprogram Bygd att vårda pekar i Östhammars kommun ut 33 områden som bedöms som särskilt värdefulla i ett regionalt perspektiv. Skriften Jord och järn, kulturhistoriska miljöer i Östhammars kommun redovisar ytterligare 71 områden och 125 enstaka objekt av betydelse för den lokala kulturmiljö vården.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunens historia och många kulturmiljöer skapar viktiga värden som uppskattas av många. Att skydda och utveckla dem bidrar till att göra kommunen attraktiv och till att uppfylla viktiga nationella och regionala mål för kulturmiljöarbetet. Utmaningen är att identifiera, ta tillvara och utveckla kulturmiljö värdena.

Verksamheter som samspelar med värdefulla kulturmiljöer kan stärka attraktionskraften. Miljöerna kan också lyftas fram genom att kunskaperna om bygdernas utveckling förmedlas. Det skapar delaktighet och gör det möjligt för människor att förstå och ta ansvar för kulturmiljöerna.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta fram ett kulturmiljövårdsprogram för att tydliggöra och avgränsa viktiga kulturmiljövärden.
- Införa varsamhetsbestämmelser för kulturhistoriskt värdefulla miljöer i nya detaljplaner och när detaljplaner ses över.
- Ge kulturmiljövärdena i riksintresseområden och i de särskilda värdeområdena för natur, fritid och kulturlandskap (N) hög prioritet vid handläggning och beslut.

Läs mer om kommunens bygder och kulturhistoriska miljöer

Kulturmiljövärden

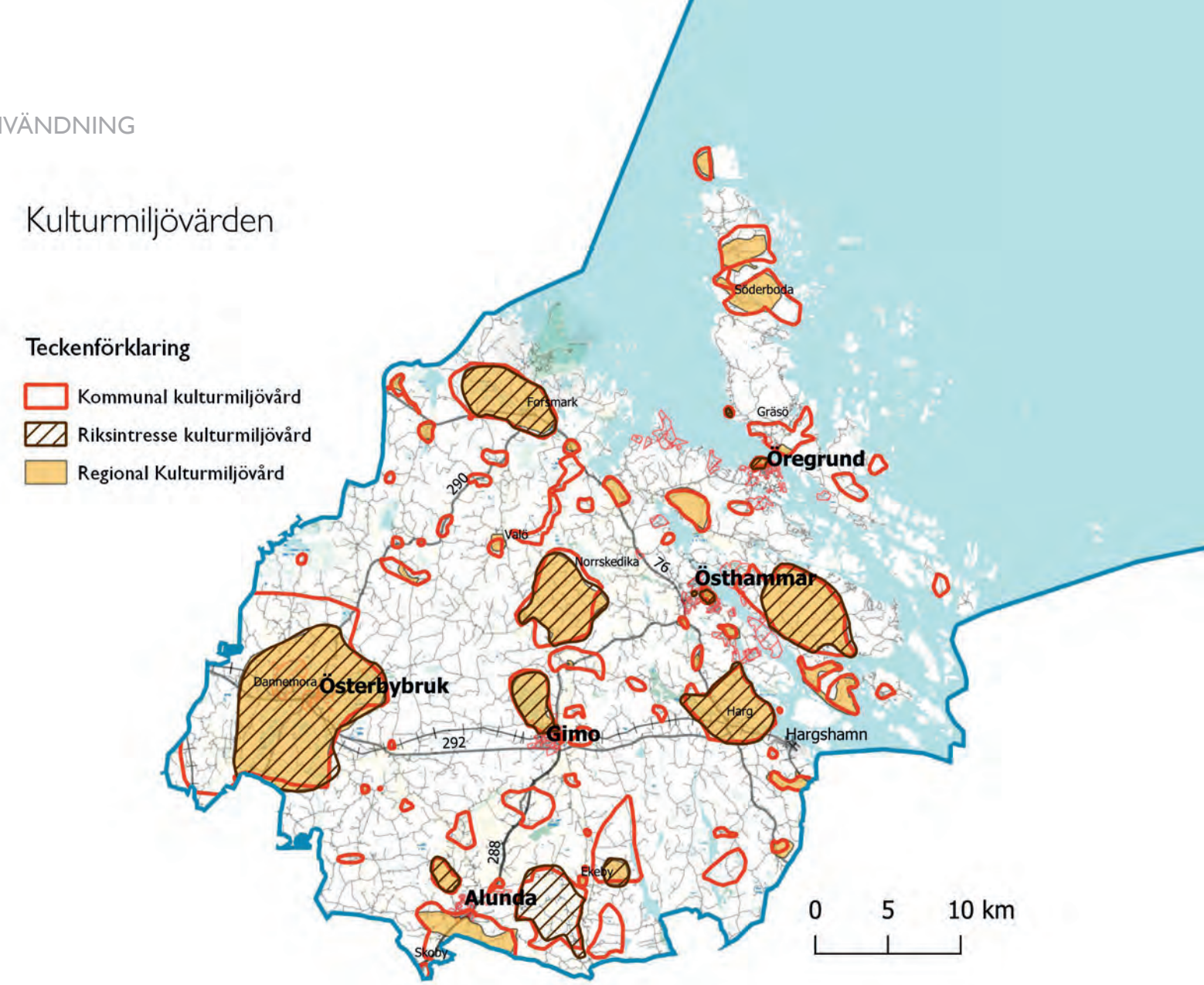

Trafik och kommunikationer

MÅLBILD 2040

Väg 288, kommunens huvudstråk, har utvecklats till en snabb och säker kommunikationsled. Väg 292 är ett välutnyttjat godsstråk och det finns en uppställningsplats för farligt gods mellan Gimo och Harg. Standarden på vägarna från Alunda via Arlanda mot Stockholm har förbättrats.

Hälften av all motoriserad persontrafik sker med kollektiva transporter. Kollektivtrafiken längs väg 288 har utvecklats och Forsmarks bruk är en viktig omstigningspunkt för kollektivtrafiken på väg 76 och väg 290. Väg 76 har utvecklats med bättre kollektiva kommunikationer mellan Norrtälje och Gävle.

Det finns kollektiva bussförbindelser mellan Alunda, Arlanda och Stockholmsområdet. Järnvägssträckningen mellan Hargshamn och Örbyhus trafikeras av lokala persontåg som erbjuder bekvämt resande mellan orterna längs sträckan och möjligheter att resa vidare med tåg mot Stockholm och Gävle.

Tillgången till sammanhängande, säkra och bilfria trafiklösningar inom tätorterna har förbättrats och det finns också några bilfria cykelstråk på landsbygden.

Vägar, järnvägar & kollektivtrafik

Huvuddelen av alla transporter till, från och inom Östhammars kommun går på landsväg. Huvudsakliga kommunikationsstråk redovisas i kartan Trafik och kommunikation.

Väg 76, 288, 290 och 292 bär huvudflödena av trafiken, både person- och godstrafik. Väg 76 är en riksväg som via Östhammar förbinder Norrtälje och Gävle. Vägarna 288, 290 och 292 är så kallade primära länsvägar: 288 går mellan Uppsala och Östhammar, 290 mellan Uppsala och Forsmark medan 292 går mellan Söderfors, Tierp, Österbybruk och Harg. Alla dessa tre vägar kopplar till väg 76. Väg 292 kopplar till E4 norrut från Hargshamn och via väg 288 söderut. Dessa och ett antal andra, mindre länsvägar formar den grundläggande vägtrafikstrukturen i kommunen. Objekten Gimo - Börstil samt farledsfördjupningen Hargshamn finns med i den nationell plan för transportsystemet 2018-2029.

En del av tätorternas gator och vägar ägs och underhålls av kommunen. Även gång- och cykelvägar finns, framförallt i tätorterna, men inte i en omfattning som täcker behoven av sammanhängande, säkra och bilfria trafiklösningar. I en potentialstudie för cykelpendling i Uppsala län, gjord av länsstyrelsen i Uppsala län har en stor potential för ökad cykelpendling till arbete och skola identifierats inom länet. Till exempel så visar studien på att i Östhammars kommun är utvecklingspotential för sysselsatta inom rimligt avstånd från arbete (7,5 km) att cykelpendla är 90% i dagsläget (2021) om cykelinfrastrukturen utvecklas. Ett annat exempel på potentialen är att ca 50% av alla barn i Östhammars kommun kan nå skolan inom 30 minuter enbart på cykelvägnätet, och ca 65% om man räknar på hela cykelvägnätet. Möjligheten för barn och unga att transportera sig till skolan via gång eller cykel har flera fördelar för dem, såsom minskad trängsel och föroreningar såväl som en förbättrad mental och fysisk hälsa.

Det finns ingen spårbunden persontrafik, däremot en järnvägssträckning mellan Örbyhus och Hargshamn där det går att köra godstrafik. Järnvägssträckningen är inte elektrifierad och i vissa avsnitt i ett skick som begränsar hastigheten för de transporterna.

UL:s regionbussar svarar för huvuddelen av de kollektiva transporterna inom och till och från kommunen. Väg 288, 292 och 290 är de viktigaste kollektivtrafikstråken, Östhammar och Gimo är viktiga noder. Väg 288 har i dagsläget byggts om till delvis mötesfri väg från Uppsala fram till Gimo och planeras att byggas om mellan Gimo - Börstil i nästa etapp. Där kopplas kollektivtrafik på väg 288 samman med trafiken på väg 76 respektive 292. Österbybruk är en sekundär nod för kollektivtrafiken, där väg 292 och 290 möts.

Österbybruk är den enda ort som ligger nära en befintlig tågförbindelse för persontrafik (Örbyhus). Stråket Hargshamn, Gimo och Österbybruk har potential att utveckla tågtrafik som komplement till busstrafiken längs väg 292, via Hargshamnsbanan som passerar båda orterna.

Flest bussar och högst turtäthet finns på sträckan mellan Uppsala och Östhammar/Öregrund. Sträckan trafikeras också av expressbussar. Ytterligare bussar trafikerar sträckan Alunda-Uppsala. Stråket längs väg 76 (Hargshamn, Östhammar, Forsmark) har stor betydelse för arbetspendling till Forsmark. Den trafikeras bland annat av bussar från Hallstavik. Där finns möjlighet att ansluta till en SL-busslinje som går hela vägen till Stockholm.

I kustområdet runt Gräsö, Öregrund och Söderön finns anropsstyrd kollektivtrafik för ett antal busslinjer under sommarhalvåret (Östhammar-Långalma-Raggarön och Öregrund- södra Gräsö-norra Gräsö). Under skolåret finns ordinarie skolbussturer som alla kan använda.

Färjerederiet som är en del av Trafikverket ansvarar för färjetrafiken mellan Öregrund och Gräsö, den så kallade Gräsöleden. Även här är turtätheten hög året runt. År 2015 transporterades sammanlagt 325 615 personbilar, 29 597 lastbilar och 2 376 bussar på färjeleden.

Lokal båttrafik i mindre skala förekommer för att tillgodose skärgårdsbornas behov av skolskjutsar, hemtjänst, sjukresor, turisttrafik med mera. Bryggor avsedda för sådan trafik finns bland annat på Gräsö vid Äspskär, Örskärssund och färjeläget i Öregrund, på Ormön, Raggarön och Söderön (Sundsveden och Älvsnäs).

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Vägar lägger grunden för trafikförsörjningen i kommunen. Det är angeläget att dessa håller en god standard med avseende på framkomlighet, säkerhet och underhåll. Här krävs regional samverkan.

Regeringens utlovade investeringar i ett effektivt och långsiktigt hållbart transportsystem kommer att spela stor roll (Prop. 2012/13:25). Östhammars kommun kommer i samverkan med övriga regionala aktörer att arbeta mot detta mål enligt framtagna program. I den regionala utvecklingsstrategin för Uppsala län finns bland annat det gemensamma målet att kollektivtrafikens marknadsandel av motoriserade resor ska fördubblas till 2030 (Basår 2006, skattat värde 17 %). Östhammars kommun kommer ta en fortsatt aktiv roll i arbetet med att utveckla den regionala kollektivtrafiken, med regionens kollektivtrafikförvaltning.

Inom tätbebyggda områden behöver Östhammars kommun genomföra en översyn med målsättningen att skapa vägstrukturer som utgår från en planering i nät och stråk. Oskyddade trafikanter, inte minst skolbarn, behöver separerade gång- och cykelstråk som binder ihop ortens målpunkter. Saknas gång- och cykelstråk ökar bilanvändningen och behoven av skolskjutsar inom tätorten. Kommunen ska arbeta själva och i samarbete med region Uppsala för att förbättra kopplingarna i cykelvägnätet, både inom tätorterna och mellan tätorterna. För att åstadkomma konkreta förbättringar ska kommunen arbeta aktivt för att söka statligt stöd och andra bidrag

som kan medfinansiera utbyggnaden av gång- och cykelnätet. Gång- och cykelvägsplan från 2016 pekar på konkreta åtgärder inom beteendeförändring som kan utföras för att öka hållbart resande i kommunen. Dessa är ökad dialog genom ”cykeldagar” där fördelarna med cykel, marknadsföring av cykeln som transportmedel i kommunen genom t.ex. ”puffar” i sociala medier, anläggandet av cyeklparkeringar och cykelställ samt att förbättra digitala kartor som tydliggör var gång- och cykelvägar finns i kommunen.

Kommunen ska också följa riktlinjer för utformning av gång- och cykelvägar. De ska vara 5 meter bred (inkl. slänt och sidoytor), skiljeremsa eller kantsten för separation, använda LED-belysning och beläggas med asfalt. Goda siktlinjer ska eftersträvas och det är viktigt att cykelvägar hålls fria från vegetation och snöröjs.

Gång och cykelplanen från 2016 fokuserar främst på att åtgärda brister i det befintliga gång och cykelnätet och avgränsas geografiskt till de fem större tätorterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar. Planen pekar dock också på behovet att i framtiden ta fram en plan för hur utbyggnad av ett sammanhängande cykelnät ska ske. Planen sträcker sig inom tidsramen 2015-2020 och flera av de planerade åtgärderna är utförda eller projekterade, men inte alla. Gång- och cykelplan är under arbete med uppdatering.

Hastighetsgränser i tätorterna behöver också ses över. Detta för att öka trafiksäkerheten och förbättra framkomligheten. I vissa orter ökar trafikflödena dramatiskt under framförallt sommaren. Här finns behov av att göra trafiknätsanalyser som underlag för en aktiv trafikplanering med ett långsiktigt perspektiv. Det behövs nya, kreativa lösningar som även hanterar behoven av parkeringsytor.

Behovet av cykelstråk på landsbygden behöver också ses över, inte minst stråk som förbinder landsbygden med viktiga noder för kollektivtrafiken.

Kollektivtrafik för arbetspendling med buss behöver utvecklas. Dels för in- och utpendling till andra städer i regionen, men också för det lokala resandet. Busstrafiken måste vara bekväm och tillgänglig. Därför behövs parallella system med snabbussar, landsortsbussar och lokalbussar. Från Österbybruk är det viktigt med snabb transfer till Upptågsstationer i Skyttorp och Örbyhus för vidare resor till Uppsala/Stockholm eller Gävle. Hela resan-perspektivet ska beaktas i planering och utvecklingen av infrastrukturen.

Den spridda boendestrukturen i Östhammars kommun gör det svårt att täcka alla delar med turtät kollektivtrafik. Ett sätt att lösa problemet är att koppla samman olika trafiklösningar genom att skapa resnoder som kan nås med bil, cykel eller till fots: i form av moderna bytespunkter med viss service – ”stationsbyggnader” – i alla serviceorter, kopplat till anropsstyrd trafik från landsbygdsområden med lite fler invånare, exempelvis Söderön, Gräsö, Valö och Ekeby. Dessa områden får funktion som trafiknoder för skärgården och omkringliggande bygder. Utveckling vid behov av anropsstyrd kollektivtrafik till alla öar utan fastlandsförbindelse ska ske på sikt.

Avgångar för snabbussar, landsortsbussar och lokalbussar kan samordnas vid de olika bytespunkterna. Samordning kan också göra det lättare att samutnyttja bussar för anropsstyrd trafik. Genom att utveckla ett nät av gång- och cykelstråk som även inkluderar tätortsnära landsbygd kan bytespunkterna lätt nås av fotgängare och cyklister. Tillgång till bra pendlarparkeringar gör det enkelt att byta mellan bil och buss vid bytespunkterna.

Järnvägen mellan Örbyhus och Hargshamn kan på sikt utvecklas för lokal arbetspendling med tåg i öst-västlig riktning.

När ett nytt bostadsområde eller ny arbetsplats ska byggas ska möjligheterna till kollektivtrafikanslutningar med fungerande kopplingar till gång- och cykelvägar, pendlarparkeringar med mera, utredas.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Samverka med regionala parter för att utveckla vägnät, farleder och kollektiva transporter.
- Utveckla kollektivtrafikstråk och koppla samman olika resalternativ genom att skapa noder och moderna bytespunkter.
- Integrera kollektivtrafiken i nya byggprojekt.
- Utveckla ett trafiknät för alla med gång och cykelstråk som binder samman viktiga målpunkter i tätorterna.
- Utveckla cykelstråk på landsbygden.
- Arbeta med attitydpåverkan för att få fler att välja kollektiva transporter.

VÄGREGLER

Väglagen innehåller bestämmelser om allmänna vägar. Normalt gäller ett skyddsavstånd på tolv meter mellan bebyggelse och allmän väg. Länsstyrelsen kan utöka skyddsavståndet och har beslutat om ett skyddsavstånd på 30 meter vid väg 76, 288, 290 och 292. Beslutet gäller inte i områden med detaljplan eller för åtgärder som kräver bygglov.

För att bygga en ny utfart till statlig väg krävs tillstånd från Trafikverket.

För planer som berör området inom 30 meter från väg 76, 288, 290 och 292 ska tillstånd sökas hos länsstyrelsen.

Utveckling av kommunikationsstrukturer

När ny bebyggelse uppförs ska grunden för trafikstrukturen styras med lokaliseringsbeslut och detaljplaner (PBL 2 kap. 4 kap.). Kommunen ska också se till så att vägtrafik inte orsakar störningar i strid med miljökvalitetsnormerna (MB 5 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid planering i tätorterna ska ett stort fokus läggas på möjligheterna att skapa säkra, trygga och hållbara trafiklösningar. Det kan till exempel innebära att:
  - Skapa kopplingar mellan nya och befintliga områden
  - Planera för en tätare bebyggelse med måttliga tomtstorlekar för att hålla nere transportavstånden
  - Identifiera kopplingar till befintliga busshållplatser och/eller behoven av nya så att tillgängligheten till kollektivtrafik blir god
  - Skapa trygga gång- och cykelvägar till busshållplatser och andra viktiga målpunkter.
- De behov barn, äldre och personer med funktionsnedsättning har av tillgänglighet/närhet till lekplatser, en trafiksäker miljö, säkra gång- och cykelvägar och närhet till grönområden ska särskilt beaktas.
- Om större vägar med höga trafikflöden behöver anläggas i anslutning till ett bostadsområde ska noggranna utredningar göras av effekter på miljö, hälsa och de boendes möjligheter att säkert passera vägen.

Trafik och kommunikation

Sjötrafik och hamnar

En djuphamn, Hargs hamn, finns i Hargshamn och den har under lång tid använts för utskeppning av järnmalm. Perioden 1989 till 1995 hade hamnen färjetrafik till Nystad i Finland. Numera skeppas biobränslen, stenkross och andra bulkprodukter via hamnen. Den har ett skyddat läge och goda isförhållanden.

Hargs hamn är den största hamnen norr om Stockholm och söder om Gävle. Den har ett strategiskt viktigt läge i regionen och kan genom väg- och järnvägsförbindelser bidra till att föra över större volymer gods från landsväg till sjöfart och järnväg. Hamnen har en stor framtida potential och en fördjupning av farleden i inloppet till hamnen stod klar och invigd under sena hösten 2021. har under sena hösten 2021. Hargs hamns AB planerar att bygga en ny kaj på 200 meter som ska kunna ta emot större fartyg och väntas stå klar under 2023. Hamnen är av riksintresse, se sid 104. En risk med den utökade sjötrafiken är ökade störningar för boende längs vägarna till hamnen.

Från Hargshamn finns en fyrsatt farled som leder vidare ut till Ålands hav och den stora farleden för sjötransporter mellan Östersjön och Bottniska viken. En mindre farled går inomskärs från Öregrundsgrepen och söderut mot Singö och Hallstavik. Den är också fyrbelyst och trafikeras regelbundet av mindre fraktfartyg. Under svåra isvintrar kan den yttre farleden förflyttas inomskärs och större fartyg passerar då i Öregrundsgrepen. Dessa farleder är av riksintresse. Öregrunds hamn hade fram till 1900-talet viss betydelse för godstransporter. Numera används hamnen i liten utsträckning för nyttotrafik men är av riksintresse för yrkesfiske. Här kan fiskebåtar landa fisk. Sjöfartsverket och Kustbevakningen utnyttjar hamnen under arbetsperioder i området. Övriga hamnar i Östhammars kommun utnyttjas främst av fritidsbåtar. Större småbåtshamnar finns i Öregrund (tre), Östhammar och Hargshamn.

En hamn finns även i Forsmark och används endast av SKB:s verksamhet för transport av radioaktivt avfall och använt kärnbränsle mellan deras anläggningar. Även denna hamn är av riksintresse, se sid 104.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Hamnen i Hargshamn utpekas som en strategiskt viktig anläggning i flera regionala dokument. Utvecklingsmöjligheterna är goda. Isförhållandena är gynnsamma och inseglingsrännan kort och lättnavigerad. Med en fördjupning av farleden kan större båtar angöra hamnen och godsverksamheten utvecklas ytterligare. Möjligheterna att köra gods på järnväg till och från hamnen längs Hargshamnsbanan är också betydelsefull. Banan kopplar via Örbyhus till stambanan.

Öregrunds och Östhammars gästhamnar har förutsättningar för att locka ytterligare båtturister. Dessa förutsättningar bör förstärkas. Utbyggnad av gästhamnen i Öregrund har nyligen genomförts för att förstärka kapaciteten.

Sju kommuner från Östhammar i söder till Nordanstig i norr, tillsammans med båda regioner och Upplandsstiftelsen har kartlagt viktiga noder längs kusten. Det handlar om platser som idag kan nås från hav och/eller land, har god tillgång till olika former av service eller som har potential att utvecklas med fler typer av service för närboende, för friluftslivet och näringslivet. Noderna är viktiga i kust- och havsplaneringen både lokalt, regionalt och storregionalt. I Östhammars kommun har ett tiotal större och mindre noder kartlagts.

Teknisk försörjning

MÅLBILD 2040

System för en hållbar teknisk försörjning har utvecklats. All bebyggelse i tätort är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. Ny, sammanhållen bebyggelse på landsbygden har utvecklats med gemensam vattenförsörjning. Möjligheterna till kretslopp och återvinning har stärkts och beroendet av fossila energislag minskat. En strategi för hur solenergi kan utvecklas i kommunen har tagits fram, liksom en studie över möjligheterna att använda närvärme för att försörja mindre områden med en gemensam lösning. Bredbandsnätet har byggts ut längs de prioriterade kommunikationsstråken.

Avfall och återvinning

Det är kommunens ansvar att se till så att hushållsavfall och hushållens farliga avfall tas om hand på ett bra sätt. Östhammars kommun har en renhållningordning gällande från 2021 samt en avfallsplan från 2012 som fortfarande är gällande. En ny avfallsplan är i framtagande och förväntas antas under 2022.

Brännbart hushållsavfall samlas upp och transporteras till Brista där det förbränns i en anläggning som levererar värme och elektricitet. Från 2015 är kommuninvånarna skyldiga att separera matavfall från övrigt avfall. Matavfallet transporteras till en rötningsanläggning i Uppsala för framställning av biogas. Förpackningar ska lämnas vid separata insamlingsställen enligt lagen om producentansvar.

Det finns ett flertal återvinningsstationer i kommunen, både inom tätorterna, men också på flera småorter. Flera av stationerna finns i anslutning till parkeringsplatser och livsmedelsbutiker.

Icke brännbart avfall och miljöfarligt avfall måste hushållen själva transportera till en återvinningscentral. Återvinningscentralerna är totalt fem stycken, de finns i Östhammar, Öregrund, Österbybruk, Alunda och Väddika. Avfallsanläggningen i Väddika tar även emot byggnads- och rivningsavfall, trädgårdsavfall, latrin och slam. Det finns hårdgjorda ytor och lakvattenbassänger för att hantera pressvatten från deponerat avfall.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En hållbar samhällsutveckling förutsätter att det finns goda möjligheter att sortera och separera olika avfallstyper. Östhammars kommun ska premiera insatser som bidrar till att öka andelen återvunnet hushållsavfall. Ett prioriterat område är långsiktigt hållbar hantering av avloppsslam. Det finns behov av att se över hanteringen av slam från såväl kommunala avloppsreningsverk som från enskilda avlopp.

Avfallshantering ska utgå från avfallstrappan, vilket innebär att avfallet i första hand ska förebyggas, i andra hand återanvändas, i tredje hand återvinnas, och därefter energiåtervinnas och i sista steg deponeras. Avfall är och ska ses som en resurs. Resurser i form av nya produkter, material samt energi- och drivmedel.

Befolkningstillväxt och utveckling av kommunen påverkar avfallsströmmarna. Hänsyn behöver tas till transportvägar, mängder avfall, omlastningsplatsers, arbetsmiljö, bytbodar/returpunkter och liknande.

Latrin ska på sikt, med mål till 2023 avvecklas helt och hållet på grund av dyra mottagnings och hanteringskostnader samt dyra transporter till mottagningsstation. Insamling av latrinkärl är

inte arbetsmiljömässigt optimalt då det är tunga lyft. Kommunen förespråkar torrtoaletter/förbränningstoaletter som ersätter latrinkärl.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Möjligheterna att källsortera och lämna avfall till återvinning ska uppmärksammas vid planering av nya bostads- och industriområden.
- Även personer som saknar bil ska ha möjlighet att lämna sorterat avfall. Närhet till återvinningscentraler är en viktig faktor.
- Åtgärder för att säkerställa långsiktigt hållbar hanteringen av avloppsslam.

Energi

Tillgången till energi är basal för många samhällsfunktioner. Flera stora högspänningsledningar passerar genom Östhammars kommun, med Forsmark som en startpunkt. En av kopplingspunkterna för utbyte av el med utlandet ligger också vid Forsmark.

Det lokala elnätet är välutbyggt och ett omfattande arbete pågår med att föra över luftledningar till markledningar för att göra elleveranserna mindre sårbara vid svåra väderförhållanden.

Merparten av kommunens bostäder och lokaler värms av enskilda värmeanläggningar. Vanliga energikällor är biobränslen och el, med ett mindre inslag av olja. En omfattande konvertering från olja till andra energislag har skett under senare år, bland annat till pannor för ved eller pellets och till olika typer av värmepumpar.

Värmepumpar av olika slag kräver el, men i betydligt mindre mängd än om el används som direktverkande värmekälla. Installation av luftvärmepumpar och braskaminer har skett i en del av bostäderna som värms med direktverkande el. Konvertering till andra energislag kräver installation av ett vattenburet värmesystem.

Den spridda bebyggelsen försvårar fjärrvärmesatsningar, men biobränsleeldade fjärrvärmeverk finns i Gimo och Österbybruk. Båda anläggningarna eldas med skogsflis. Om det blir riktigt kallt används olja som spetslast. Större delen av fjärrvärmenäten i både Gimo och Österbybruk är byggda på 1980-talet. Företaget Nevel står för drift och fjärrvärmeleverans.

I Österbybruk finns totalt 3 kilometer fjärrvärmekulvertar och i Gimo 4,6 kilometer. Såväl företag som bostadsrättsföreningar och enskilda är anslutna till näten i båda orterna. Värmeverket i Österbybruk har överkapacitet, här finns goda möjligheter att ansluta fler fastigheter. Kapaciteten i Gimo är välutnyttjad och möjligheterna att ansluta ytterligare fastigheter är begränsad till platser längs befintligt ledningsnät.

Flera kommunala fastigheter värms av mindre, biobränsleeldade anläggningar. I Östhammar finns ett mindre fjärrvärmenät med två anslutna pannanläggningar som båda eldas med träpellets. Nätet försörjer bl.a. sjukhusområdet där även en stor solcellsanläggning finns installerad.

Alla kommuner ska, med vissa undantag som Burlöv, Sundbyberg och andra tätbebyggda kommuner ange områden lämpliga för vindkraft. Vidare anger Energimyndigheten områden som är av riksintresse för energiproduktion. Dessa områden är bedömda dels för energiproduktion och dels för att åstadkom-

ma så få störningar som möjligt. Vindkraften är en ren och förnybar energikälla på det viset att själva ”bränslet”, vinden, är gratis. Vinden ökar dessutom med en global uppvärmning. Å andra sidan anses den av många vara landskapspåverkande med sina upp till 150 m höga torn och kanske 225 m med propellerspetsar. Den bullrar och i mörker syns blinkande ljus. För närboende finns risken för snabbt rörliga skuggeffekter och människor har vittnat om psykiska besvär då ögonen aldrig kan vila sig då vindkraftverken i stort sett alltid är i rörelse, till skillnad från fasta byggnader. Man har också uppmärksammat påverkan på fåglar som slås sönder då de träffas av propellrarna. I synnerhet örnar är känsliga, de har inga naturliga fiender i lufthavet och är sedan urminnes tider vana att titta neråt, inte framåt. Även fladdermöss har visat sig påverkas negativt av propellrarna från vindkraften.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Ett hållbart energisystem har begränsad klimat-påverkan och innebär att energin måste komma från miljömässigt hållbara, förnybara energikällor som nyttjas på ett effektivt sätt. Detta ligger i linje med de nationella miljömålen och den nationella klimat- och energipolitiken och krävs för att nå en långsiktigt hållbar utveckling. Beroendet av fossila energislag måste minska och energianvändningen effektiviseras.

Med ökat bostadsbyggande där användning av el för uppvärmning är vanligt förekommande samt en kommande övergång mot mer eldrivna transporter, är det viktigt att eleffektfrågan beaktas i kommunens fysiska planering. Frågan har aktualiserats genom den effektbrist som ses i Uppsala men också andra delar av regionen. Uppvärmning med biobränsle genom fjärrvärme eller med närvärmeverk bör ur denna aspekt i första hand förordas.

Nätägarna i vår kommun, Vattenfall och Upplands energi, uppger att det inte finns någon uttalad kapacitetsbrist inom Östhammars kommun i dagsläget. Ändå måste en eventuell framtida effektbrist beaktas och där betonar Länsstyrelsen i sin rapport om effektsituationen i länet vikten av att ha en tidig och regelbunden dialog mellan kommunens plansida och nätägarna, angående framtida bebyggelseutveckling. Detta för att nätägarna ska kunna ta fram relevanta nätutvecklingsplaner.

Vad gäller elanvändningen inom kommunen har Hargshamn aviserat ökat eleffektbehov pga. sin utökade verksamhet, bland annat kopplat till det planerade slutförvaret inom kommunen. Sandvik Coromant i Gimo har minskat sitt elbehov genom energieffektivisering och planerar att installera solceller. Östhammars kommun arbetar enligt en investeringsplan för fler solceller på egna fastigheter och har idag tre anläggningar och en fjärde under projektering. Kommunen samverkar också med andra aktörer för att öka investeringstakten i solenergi bland företag, bostadsrättsföreningar, liksom fastighetsägare och föreningar.

En minskad klimatpåverkan från transporter är nödvändig och där arbetar vi med elektrifiering av den kommunala fordonsparken och har snart 60 laddpunkter klara, för att kunna upphandla fler elfordon. Vi har också offentliga snabbladdningsstationer i Öregrund och Östhammar som vi uppfört i samarbete med Vattenfall och SKB, men anser att fler sådana i första hand ska uppföras av kommersiella aktörer som bensinstationer och elbolag, gärna i samverkan då det är kostsamma investeringar och elbolagen har en överblick var dessa eleffektmässigt bäst lämpar sig.

Särskilda områden som lämpar sig för storskaligt vindbruk finns anvisade på markanvändningskartan (VV). Vid nya etableringar nära kommungränsen ska samråd ske med berörd grannkommun. En lokalisering av vindkraft behöver därför föregås av noggrann prövning, både bland närboende i om-

rådet och att naturinventeringar görs. För kustområdet (öster om väg 76) är kommunens inställning att gruppstationer inte ska tillåtas med tanke på de höga rekreationsvärdena och en känslig landskapskaraktär. Det är inte lämpligt med havsbaserade anläggningar. Ett riksintresse för havsbaserat vindbruk finns dock utanför Forsmarkshalvön, och detta regleras i miljöbalken. Kommunens syn på vindbruk finns redovisad i en vindbruksstrategi.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Koncentrera bebyggelsen till noder och stråk där kollektivtrafik finns.
- Utveckla energisnåla lösningar och alternativa energikällor i kommunala verksamheter.
- Skapa förutsättningar för en ökad produktion av el från vindkraft och solenergi.
- Minska klimatpåverkan från transporter.

Läs mer

Tillsammans för ett fossilfritt Uppsala län - Klimat- och energistrategi

LOKALA MÅL

Kommunens Hållbarhetslöften:

- Fossilfria tjänstefordon.
- Minska energi- och effektanvändningen för fastigheter och verksamheter.
- Öka produktion och användning av återvunnen eller förnybar energi (t.ex. solenergi) och fossilfria drivmedel.

NATIONELLA MÅL

- Senast 2045 ska Sverige ha nettonollutsläpp, varav minst 85 procent av reduktionen av utsläpp ska ske i Sverige.
- Utsläppen för inrikes transporter exklusive inrikes flyg ska vara 70 procent lägre år 2030 jämfört med 2010.
- Energianvändningen ska vara 50 procent effektivare 2030 jämfört med 2005.
- Elproduktionen ska år 2040 vara 100 procent förnybar.

Etablering av gruppstationer för vindkraft

Tillstånd till en anläggning för vindkraft får endast ges om den kommun där anläggningen ska uppföras har tillstyrkt det (MB 16 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

Östhammars kommun pekar ut områden lämpade för etablering av grupper med vindkraftverk i mark- och vattenanvändningskartan. Nära kommungräns ska samråd ske med berörd kommun. I övrigt görs följande prioriteringar i kommunens vindbruksstrategi:

- Påverkan på landskapskaraktär och boendemiljö ska särskilt prövas vid etablering av gruppstationer.
- Inom anläggningens närzon ska behovet av respektavstånd till värdefulla kulturmiljöer eller till områden med landskapsbildsskydd särskilt beaktas.
- Inom anläggningens mellanzon bör behovet av respektavstånd till områden med mycket fritidsbebyggelse beaktas.
- Naturområden som är orörda/ostörda, har en stor betydelse för friluftslivet och/eller har ett rikt fågelliv ska undantas från etablering av gruppstationer.
- Ålderdomliga och välbevarade landskapsområden eller kulturmiljöer ska undantas från etablering av gruppstationer.
- Kustområdet ska generellt undantas från etablering av gruppstationer. Havsbaserad vindkraft är inte lämplig med hänsyn till en känslig landskapskaraktär.

Digital infrastruktur

Hela kommunen täcks av ett nät för telefoni via kopparkabel, men nätet kommer efter hand att släckas ner. Telia beräknar att de sista kopparförbindelserna i Sverige kommer att stängas av under 2026. Telefoni- och datatjänster kommer i stället att erbjudas via mobilnät eller fibernät.

Utbyggnaden av det mobila telefonnätet har pågått sedan 1980-talet och det finns ett flertal telemaster i kommunen. Olika teleoperatörer svarar för byggnation och drift. Från kommunens sida finns en målsättning att få flera operatörer att dela på masterna.

Såväl kopparnätet som det mobila nätet kan användas för datakommunikation, men den riktigt snabba datatrafiken kräver fibernät. För närvarande pågår en rikstäckande utbyggnad av ett fibernät. Östhammars kommun började planera för ett lokalt fiberbaserat nät för datakommunikation under 1990-talets slut. Idag finns det möjlighet att ansluta till fibernätet i de fem serviceorterna och i Hargshamn. Alla nya tomtområden i de större tätorterna utrustas med fiberanslutning.

En grundutbyggnad av fibernät för landsbygden inleddes under 2014. Då drogs fiber till Gräsö kyrktrakt, Norrskedika, Forsmark, Valö, Film, Ekeby, Hökhuvud och Långalma. Målsättningen är att utbyggnaden ska fortsätta i samverkan med byalag eller andra lokala intressegrupper. I dagsläget har cirka 25 procent av kommuninvånarna möjlighet till fiberuppkoppling. Östhammars kommun erbjuder också datatrafik via Stadsnätet med ADSL för dem som har tillgång till kopparnät. Stadsnätet har etablerat ADSL-utrustning i egna teknikbodar vid telestationerna.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunikationer handlar inte bara om resande. Den elektroniska infrastrukturen behöver utvecklas eftersom allt större mängder information utväxlas på detta sätt. En väl utbyggd elektronisk infrastruktur underlättar dessutom distansarbete, vilket kan reducera behovet av arbetspendling.

Mobilnätets betydelse för enskildas, företagares och kommunens telefon- och datatrafik har ökat och kommer få än större betydelse i samband med nedsläckningen av kopparnätet. Men mobilnätet är för närvarande instabilt eftersom det är stora variationer i belastning mellan olika säsonger. Belastningen är särskilt hög på sommaren då näten både används av kommunens fastboende och många delårsboende och turister. Ett gott samarbete med nätägarna krävs för att åstadkomma utveckling och förbättringar.

En fortsatt utbyggnad av fibernätet är också mycket angelägen. Strategin för den framtida bredbandssatsningen är att fortsätta utbyggnaden av fibernätet genom efterfrågan/beställningar i de befintliga fiberorterna, och genom att underlätta etablering/utbyggnad av fibernät på landsbygden. Engagemanget bland lokala föreningar och byalag kommer att vara en viktig faktor för hur den fortsatta utbyggnaden av fibernätet kommer att ske på landsbygden.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Skapa ett stabilt mobilnät och utveckla den digitala infrastrukturen i hela kommunen i samverkan med marknadens aktörer och lokala intressegrupper.
- Uppmuntra samlokalisering i telemaster.

Placering av telemaster

Vid ansökan om bygglov för telemaster prövas även om placeringen är lämplig (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Master måste placeras med hänsyn till landskapskaraktär, trafiksäkerhet och med respektavstånd till bebyggelse. Master som är högre än 50 meter ska inte placeras närmare bostadsbebyggelse än cirka 400 meter.
- Byggnadsobjekt över 20 meter ska remitteras till Luftfartsverket och berörd flyglats inom cirka 60 kilometer.

NATIONELLA MÅL

År 2025 bör hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband.

- 98 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 1 Gbit/s
- 1,9 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 100 Mbit/s
- 0,1 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 30 Mbit/s

REGIONALT MÅL

Den regionala utvecklingsstrategin har satt målet att 2030 ska 100% av hushållen och företagen i Uppsala län ha tillgång till bredband med hög hastighet.

Vatten och avlopp

En förutsättning för all bosättning är att det finns tillgång till rent vatten och att avlopp kan ordnas på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Vatten och avlopp (VA) är en stor del av samhällsplaneringen.

Kommunala anläggningar för vatten och avlopp finns i alla större tätorter och i Norrskedika, Hökhuvud, Hargshamn och delar av Gräsö närmast färjeläget. Huvuddelen av fastigheterna i dessa orter är anslutna till kommunalt VA. Till Forsmarks kommunala VA-försörjning köps vatten- och spillvattentjänsterna från Forsmarks Kraftgrupp AB. I delar av Harg och Skoby finns kommunalt avlopp, men ingen kommunal vattenförsörjning. Några orter har privata gemensamhetsanläggningar, till exempel för vatten i Harg och för avlopp i Skoby.

Sedan 2017 ingår Östhammars kommun i Gästrike Vatten-koncernen. Moderbolaget Gästrike Vatten AB ägs gemensamt av Gävle, Hofors, Ockelbo, Älvkarleby och Östhammars kommun. Dotterbolaget Östhammar Vatten äger och ansvarar för de kommunala VA-anläggningarna i Östhammars kommun. Gästrike Vatten sköter drift- och underhåll av anläggningarna. Under 2020 påbörjades arbetet med att ta fram en vatten- och avloppsplan, en så kallad VA-plan, för Östhammars kommun. Med VA-planen vill kommunen skapa förutsättningar för hur VA-försörjningen, kommunal och enskild, ska utvecklas för att uppfylla nuvarande och framtida behov. I december 2021 antog kommunfullmäktige en VA-policy och en VA-handlingsplan vilka utgör viktiga delar i VA-planen. I VA-handlingsplanen identifieras åtgärder som behöver vidtas för att uppnå en långsiktigt hållbar VA-försörjning. En viktig åtgärd är att ta fram och besluta om hur och var utbyggnad av kommunalt VA ska göras.

KOMMUNAL VATTEN- OCH AVLOPPSFÖRSÖRJNING

Kommunen är enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV, vattentjänstlagen) skyldig att ordna vatten- och avloppsförsörjning för bebyggelse i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön. Skyldigheten omfattar både befintlig och blivande bebyggelse. Det finns i vattentjänstlagen inget exakt antal för vad som utgör ett större sammanhang men 20-30 fastigheter brukar användas som ett riktvärde. Om behovet utifrån hälsa eller miljö är stort kan kommunens ansvar aktualiseras även för mindre områden. För områden som ligger i direkt anslutning till befintligt kommunalt verksamhetsområde kan ansvaret aktualiseras redan vid enskilda fastigheter. Det som ska levereras är dricksvatten för normal hushållsanvändning. Kommunen har inget ansvar att leverera vatten för industriella ändamål.

KOMMUNAL AVLOPPSRENINGSVERK

Flera av de kommunala avloppsreningsverken byggdes under 1960- och 1970-talet. Upprustning sker regelbundet och vid behov.

Flera av tätorternas avloppsreningsverk har nått eller är nära sin maximala kapacitet för anslutning. Det finns med andra ord ett stort behov av åtgärder och troligen behöver stora investeringar göras för att kunna möta den bebyggelseutveckling som kommunen vill uppnå.

De allra största utmaningarna finns i de östra delarna av kommunen. Under 2021-2022 pågår ett arbete med att ta fram en utvecklingsstrategi för de kommunala VA-anläggningarna i de östra delarna av kommunen. I den ska åtgärder för att förbättra situationen för den kommunala avloppsreningen både på kort och på lång sikt identifieras.

I Alunda begränsas möjligheterna till bebyggelseutveckling av VA-kapaciteten. I och med den överföringsledning för dricksvatten som togs i bruk 2022 är det avloppsreningsverket som begränsar VA-kapaciteten. Arbetet med att utöka kapaciteten i

avloppsreningsverket har påbörjats och en ansökan om tillstånd skickades in i slutet av 2021. Ombyggnationen är planerad till 2024 med planerad driftsättning 2025.

Recipienter för det renade avloppsvattnet är Östhammarsfjärden (Östhammar), Olandsån (Gimo), Foghammarsån (Alunda), Nerån-Filmsjön (Österby-Dannemora), Hargsviken (Hargshamn) och Öregrundsgrepen (Öregrund).

KOMMUNAL DAGVATTENHANTERING

I de flesta tätorter finns kommunala dagvattenanläggningar. Dagvattnet avleds direkt till närliggande recipienter. En aktuell strävan är att utveckla system för lokalt omhändertagande för att fördröja och reducera dagvattenmängderna och avlasta recipienterna från de föroreningar som följer med dagvattnet.

Kommunen är generellt positiv till att anlägga öppna dagvattenlösningar i kommunal regi. Däremot är det utmaningar kopplat till lagstiftning, ansvarsfördelning med mera vilket gör detta komplicerat. Strategier för dagvatten vore önskvärt som ett framtida planeringsunderlag. En åtgärd i VA-handlingsplanen är att det ska tas fram en dagvattenpolicy eller motsvarande strategiskt dokument för dagvattenhantering.

KOMMUNAL DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

De kommunala dricksvattenanläggningarna försörjer 70 procent av kommunens invånare och baseras, förutom i Forsmark, på grundvatten. I kommunen finns enbart mindre isälvsavlagringar, varav Börstilsåsen är den största och mest vattenförande (se karta). I Norrskedika finns en kompletterande vattentäkt till Östhammars vattentäkt.

Tillgången på dricksvatten i kommunen är generellt mycket begränsad. Strategisk plan för att säkra såväl nuvarande som framtida vattenförsörjning är under framtagande. Stora investeringar är nödvändiga för att säkerställa en god vattentillgång för de nuvarande invånarna i kommunen och för att möjliggöra för inflyttning.

I vattenförsörjningsplanen för Östhammar kommun från 2018 konstateras att:

- Behovet av vatten inom tätortsområdena går jämnt upp eller överskrider tillgången inom området redan nu eller inom kort.
- Behovet inom de större tätortsområdena, eventuellt undantaget Gimo, överskrider tillgången inom kommunen i framtiden även om de utvecklingsbara resurserna utreds och bekräftas.
- Eventuellt kan konstgjord grundvattenbildning möjliggöra att behovet för Gimo kan tillgodoses lokalt även i framtiden.

För Österbybruk och Alunda har en lösning för vattenförsörjningen kommit till stånd i och med att en överföringsledning för vatten anlagts från Örbyhus i Tierps kommun till Österbybruk och vidare till Alunda. Det pågår ett arbete med att identifiera möjliga åtgärder för att öka kapaciteten även i övriga tätorter. Det har till exempel gjorts en förstudie för att utreda möjligheten att anlägga en avsaltningsanläggning för Östhammar och Öregrund samt grundvattenutredningar i olika delar av kommunen. Dessa utgör ett viktigt underlag för kommunen inför beslutsfattandet kring framtida investeringar.

För att skydda vattentäkter kan vattenskyddsområden inrättas med restriktioner (vattenskyddsföreskrifter) för vad som får göras. Knappt hälften av vattentäkterna i kommunen är skyddade genom vattenskyddsområde och för flera vattentäkter finns behov av revidering av befintligt vattenskyddsområde och tillhörande vattenskyddsföreskrifter. Gästrike Vatten arbetar övergripande med att ta fram strategi och prioritering för inrättande och revide-

ring av vattenskyddsområden generellt i koncernen och för alla bolag.

Ett hot mot vattenförsörjningen är avsaknaden av redundanta vattenförsörjningssystem. I Östhammars kommun saknas reservvattentäkter eller alternativa ledningar in i kommunens vattenledningsnät och därför är vattenförsörjningen betydligt mer sårbar för andra yttre risker. Avsaknaden av reservvatten är något som bör beaktas i den framtida planeringen.

GRUNDVATTEN

I kustområdet där jordtäcket som regel är tunt förekommer grundvatten framförallt i berggrunden. Det finns områden med salthaltigt grundvatten, lämningar från perioden då hela Uppland var täckt av hav. Risken att stöta på saltvatten är störst i kustnära områden och i djupa, borrade brunnar. Om uttaget av grundvatten överstiger grundvattenbildningen kan det i områden med tunna jordlager leda till att saltvatten tränger in i uttagsbrunnarna. Bevattningsförbud vid torrperioder på sommaren är vanligt förekommande i hela kommunen på grund av begränsningarna i grundvattentillgången.

Grundvattnets karaktär påverkas av berggrund och jordarter. Som regel är grundvattnet i kommunen kalkrikt. Halterna innebär inte några hälsorisker, men kan ge tekniska problem i vattenförsörjningssystemen.

ENSKILD VATTEN- OCH AVLOPPSFÖRSÖRJNING

Inventering av befintliga enskilda avlopp pågår. Under åren 2012-2021 har cirka 2 400 avlopp inventerats. I samband med inventeringen ställs krav på åtgärder för de avlopp som inte följer dagens krav. Inventeringen görs områdesvis och har till stor del fokuserat på kustnära områden. Dessa områden är känsliga, har redan en hög näringsbelastning och en ekologisk status som kräver åtgärder vilket gör det angeläget att bristfälliga avlopp åtgärdas. Delar av bebyggelsen ligger i områden som på längre sikt kan prioriteras för utbyggnad av kommunalt VA.

Inventeringsområden prioriteras utifrån närheten till känsliga vattenförekomster och där problem ur hälsoskyddssynpunkt uppkommit eller sannolikt kan uppkomma. Bristfälliga avlopp kan sprida smitta till intilliggande dricksvattenbrunnar eller till vatten där människor vistas eller badar samt bidrar till övergödningen av vattendrag, sjöar och hav (se karta sid 84 där vattenstatus styr högre krav).

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Bebyggelseutvecklingen måste anpassas efter möjligheterna att skapa en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning och en säker hantering av avloppsvatten. Vattenförsörjningen ska prioriteras framför andra typer av resursutnyttjande inom områden som är viktiga för dricksvattenförsörjningen. Bebyggelseutvecklingen måste också ske med hänsyn till dricksvattentillgångarna.

Med utgångspunkt i VA-planen kommer kommunen att arbeta med flera nödvändiga åtgärder för att säkerställa en långsiktigt hållbar VA-försörjning, kommunal och enskild, i kommunen.

I VA-planen finns ett flertal ställningstaganden och åtgärder för den kommunala VA-försörjningen. En viktig åtgärd är en utbyggnadsplan för kommunalt VA vilken planeras vara klar 2023 . Det finns stora utmaningar inför genomförandet av VA-utbyggnaden och ett flertal utredningar och förstudier har gjorts under de senaste åren och dessa kommer att utgöra en viktig grund i det fortsatta arbetet med utbyggnadsplanen (se ovan). Under 2022 planeras principiella inriktningsbeslut att tas om hur VA-försörjningen ska lösas både på kort och lång sikt.

.

I VA-planen föreslås även ett antal åtgärder för den enskilda VA-försörjningen. Kommunen ska bland annat ta fram riktlinjer för hur enskild dricksvattenförsörjning för permanentboende och fritidshus ska hanteras nu och i framtiden och kartlägga enskild dricksvattenförsörjning, främst i syfte att identifiera områden med risk för vattenbrist.

Hållbara och långsiktiga VA-lösningar måste alltid utredas vid etablering av ny bebyggelse. Antagandet av en utbyggnadsplan för kommunalt VA kommer även att förtydliga var det ska vara kommunalt VA och var det ska vara enskilt VA. Vid handläggning av bygglov för enstaka bebyggelse med enskilt VA i områden som enligt SGU:s karteringar över uppskattad grundvattentillgång visar mindre än 1 eller 2 hushåll/hektar ställa höga krav på intyg om tillräcklig mängd vatten genom till exempel krav på provborrning. Det är även viktigt att anpassa tomtstorlekarna möjliggöra tillräckliga skyddsavstånd mellan vattentäkter och avloppsanläggningar.

Reserv- och nödvattenplanering är viktiga delar i arbetet med att trygga en långsiktigt hållbar vattenförsörjning. I detta arbete krävs troligen samarbeten över kommungränsen.

Det saknas idag riktlinjer för hantering av dagvatten i kommunen. Det finns behov av att tydliggöra hur dagvatten ska hanteras i både befintlig och ny bebyggelse.

En översyn av vattenskyddsområden i kommunen pågår. Det kan även bli aktuellt att skapa nya vattenskyddsområden för större enskilda vattentäkter för att säkerställa god vattenkvalitet.

FORTSATT PLANERING

- Utbyggnadsplan för kommunalt VA
- Riktlinjer för enskild vattenförsörjning
- Dagvattenpolicy

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Bebyggelseutvecklingen ska styras av tillgången på dricksvatten.
- Kommunalt VA ska utvecklas i tätortsnära lägen med högt bebyggelsetryck.
- I områden med enskild VA-försörjning får etablering av nya bebyggelsegrupper eller komplettering av befintliga bara ske om det finns långsiktigt hållbara förutsättningar för VA-försörjning.
- Om enskild dricksvattenförsörjning ska ske genom lokalt uttag av grundvatten bör områden och/eller tomter vara tilltagna på sådant sätt att tillräcklig grundvattenbildning sker i området/på tomten.
- Tomtstorlekar bör anpassas för att möjliggöra tillräckliga skyddsavstånd mellan vattentäkter och avloppsanläggningar (enskilt vatten och avlopp).
- God vattenstatus ska vara utgångspunkten för enskilda avloppslösningar. Kretslopp och resurshushållning ska prioriteras.
- Hållbara och långsiktiga VA-lösningar måste alltid utredas vid etablering av ny bebyggelse.

ÖVERSIKT - RIKTLINJER FÖR AVLOPP OCH DRICKSVATTEN

Enligt miljöbalken ska avloppsvatten tas om hand så att inte olägenhet för hälsa eller miljön uppstår. Utsläpp av närings-ämnen från avlopp bidrar till övergödning av sjöar och hav. Bristfällig hantering kan också leda till spridning av smitta.

Kommunens har en skyldighet att ordna vatten och avlopp i ett större sammanhang om det finns behov med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljö, detta regleras i Lagen om allmänna vattentjänster (LAV).

Allmänna bestämmelserna för brukande av allmän vatten- och avloppsanläggning (ABVA) reglerar förhållandet mellan VA-abonnent inom kommunalt verksamhetsområde för VA. VA-huvudman i Östhammars kommun är Östhammar Vatten.

Anläggningslagen innehåller regler för gemensamma avloppsanläggningar. Regler för enskilda avlopp finns i förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd samt miljöbalken.

Produktion och distribution av dricksvatten ska uppfylla kraven i bland annat Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten.

KÄLLSORTERING AV AVSLOPPSVATTEN FRÅN ENSKILDA AVLOPP

Källsortering av avloppsvatten från enskilda avlopp innebär att toalettavfall separeras från avloppsvatten som kommer från bad, disk och tvätt.

Toalettavfall innehåller stora mängder näring som lättare kan återanvändas från separerade system.

Exempel på lösningar är vakuumtoaletter och torrtoaletter av olika slag, men även spolande toaletter kopplade till en sluten tank.

Beslut om vatten och avlopp

Miljöbalken reglerar miljöfarlig verksamhet (MB 9 kap.). Lagen ger en kommun möjlighet att upprätta och anta särskilda föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön. Östhammars kommun har antagit och tillämpar lokala skyddsföreskrifter för bland annat utsläpp av avloppsvatten och andra aktiviteter som kan påverka yt- och grundvatten (Dnr 2001KS941).

Kommunen har även möjlighet att föreskriva anmälningsplikt för befintliga grundvattentäkter och tillståndsplikt för nytillkommande inom angivna områden (MB 9 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- I detaljplanelagda områden krävs tillstånd för alla typer av avloppsanordningar, även sådana som enbart hanterar bad-, disk- och tvättavloppsvatten.
- För enskilda avlopp gäller hög skyddsnivå för miljöskydd i närheten av vattenförekomst, både vid kust och vid ytvatten, vilket innebär högre krav på avloppsrening.
- I detaljplanelagda områden är det förbjudet att rena avloppsvatten från vatten- toalett i en markbaserad avloppsanläggning. (Dispens kan lämnas om det går att visa att anläggningen inte skapar risk för olägenhet från miljö- och hälsoskyddssynpunkt.)
- Toaletter som ansluts till en sluten tank får ha en spolmängd på högst en liter per spolning.
- Att inrätta en förmultningstoalett, eltoalett eller torrtoalett med latrinkompostering kräver anmälan.
- Följande aktiviteter som kan påverka yt- och grundvatten kräver också särskild anmälan:

- Lagring av oljeprodukter, lösningsmedel, vägsalt och liknande produkter som kan förorena ytvattentäkt eller grundvattentäkt.
- Installation av värmepump för utvinning av värme ur mark, ytvatten eller grundvatten.

- I områden med begränsade grundvattentillgångar har kommunen för avsikt att föreskriva anmälningsplikt för befintliga grundvatten täkter och tilllståndsplikt för nytillkommande.

Beslut om dagvattenutredning

Ansvaret för att ta hand om dagvatten regleras bland annat i lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Verksamhetsområde för dagvatten ska inrättas om dagvattnet behöver avledas med hänsyn till människors hälsa eller miljön, i befintlig eller planerad samlad bebyggelse. Det ska avledas och renas eller tas omhand så att olägenheter för människors hälsa eller miljön inte uppkommer (MB 9 kap.).

Om det av miljö- eller hälsoskäl finns behov av särskilda dagvattenåtgärder vid detaljplanering av sammanhängande bebyggelse utanför kommunalt VA-område kan kommunen kräva planbestämmelser för dagvattenhanteringen (PBL 2 kap. och 4 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Dagvattnet ska omhändertas så nära källan som möjligt. Takdagvatten, vatten från gång- och cykelvägar och annat rent dagvatten bör avledas till angränsande naturområden, helst i många olika punkter utan att blandas med förorenat dagvatten.
- Dag- och dräneringsvatten ska inte ledas till spillvattenledning där det finns dagvattenledningar.
- Dagvattensystemet ska utformas så att skadliga uppdämningar vid kraftiga regn kan undvikas.
- Vid nyexploatering ska dagvattenlösningar utformas så att minsta möjliga flöde passerar vidare till befintliga dagvattennät. Avrinningen från en tomt eller ett markområde bör inte öka efter exploatering. Följande riktlinjer kan ge vägledning:

- Naturlig infiltration, fördröjning och avrinning ska tas tillvara och andelen hårdgjorda ytor minimeras.

- Flerskiktade grönområden/-stråk, gärna med barrinslag, ska om möjligt avsättas för öppen transport och infiltration. Byggnader placeras med fördel i högre och grönytor i lägre stråk.

- Där hårdgjorda ytor krävs ska avrinningen så långt möjlighet ske till anslutande grönytor.

- Behovet av att avskilja föroreningar i dagvatten från vägar och parkeringsplatser ska beaktas och specifika riktlinjer och regler ska tas fram för särskilt känsliga områden, exempelvis vattenskydds områden.

- Omålade förzinkade ytor och koppar är exempel på material som ska undvikas vid nybyggnation för att reducera tillförseln av föroreningar till dagvattnet.

Vattenplanering

MÅLBILD 2040

Kvaliteten på yt- och grundvattnet har förbättrats med hjälp av en långsiktig strategi för verksamheter som påverkar kvaliteten i grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten. Samhällsplaneringen utgår från ett avrinningsområdesperspektiv. Ett välfungerande samarbete har etablerats mellan kommun, brukare, markägare och verksamhetsutövare. Vattenförsörjningen prioriteras framför annat resursutnyttjande.

Östhammars kommun har en lång kuststräcka och flera mindre sjöar och vattendrag. Kommunens vatten ingår helt eller delvis i totalt sju huvudsakliga avrinningsområden. De sju avrinningsområdena är *Mellan Tämnarån och Forsmarksån*, *Forsmarksån*, *Mellan Forsmarksån och Olandsån*, *Olandsån*, *Mellan Olandsån och Skeboån*, *Skeboån* samt *Fyrisån*. Allt som händer inom avrinningsområdet kan påverka vattenkvaliteten. Interaktiva kartor samt information om avrinningsområdena finns på viss.lansstyrelsen.se.

Större delen av kommunens yta avvattnas via vattendrag som så småningom når kusten. Undantaget är området runt Österby-Dannemora (inklusive Film och Morkarla) som via Vattholmaån och Fyrisån avvattnas till Mälaren. Delar av Uppsala, Tierps och Norrtälje kommuner ingår i avrinningsområdena i Östhammars kommun.

Kartan på sid 138 redovisar aktuell kemisk och ekologisk status i kommunens vattenområden. Bedömningen är att den ekologiska statusen är måttlig i flertalet av dem, enligt bedömningskriterierna i EU:s vattendirektiv. Det innebär att åtgärder måste sättas in för att nå god ekologisk status. Bland annat måste fortsatt planering och utveckling ta hänsyn till möjlig vattenpåverkan och ske på ett sätt som inte försämrar vattenkvaliteten.

SJÖAR OCH VATTENDRAG

Sjöarna är som regel grunda och naturligt näringsrika. Alla är påverkade av sjösänkningar, framförallt genomförda under 1800- och 1900-talet. Sänkningarna gjordes för att vinna mer odlingsmark, men har också en gödande effekt som påskyndar den naturliga igenväxningen. Det syns genom att sjöarna ofta har en riklig övervattensvegetation av vass eller säv. I de grundaste sjöarna uppstår ofta syrebrist under vintern. Det kan leda till att fisk och andra vattenlevande organismer dör. Flertalet sjöar bedöms ha måttlig ekologisk status som innebär att åtgärder behöver sättas in för att uppnå god ekologisk status.

I de rinnande vattendragen är det ovanligt med strömmande partier. Landskapet är flackt, men bristen på strömsträckor är också ett resultat av utdikning och av att strömmande partier tagits i anspråk för att driva kvarnar och kraftverk.

Kvarnar och dammar är en del av vårt kulturarv, men blir vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur i rinnande vatten. Intressena kan ofta vara möjliga att kombinera (se sid 62).

Drygt 70 procent av vattendragens längd är påverkade av rensning, dikning, uträtning och i vissa fall av kulvertering. Effekten är att vattnet rinner av snabbare, sjöarna grundar upp och våtmarkernas utbredning minskar. Naturliga processer som fångar upp näringsämnen i vattnet får sämre möjlighet att verka, vilket innebär att större mängder näring följer med i ytvattenflödena mot havet. En snabbare avrinning påverkar också grundvattenbildningen på ett negativt sätt. Den ekologiska statusen klassas som måttlig i huvuddelen av vattendragen.

HAVSVATTEN

Havet längs kommunens kust är en del av Östersjön, ett innanhav med stort tillrinningsområde. Vattenutbytet med Nordsjön är begränsat, vilket leder till att det salta vattnet späds ut. Salthalten är lägre än i egentliga havet och avtar mot norr. De flesta vattenlevande arter mår bäst i antingen sött eller salt vatten. Det är bara ett mindre antal arter som kan fördra Östersjöns bräckta vatten. Detta gör Östersjön till en känslig marin miljö. Många arter lever på gränsen för vad de kan klara av låg eller hög salthalt, beroende på om de är söt- eller saltvattenarter.

Det begränsade vattenutbytet med Nordsjön är i sig en stressfaktor som ytterligare späds på genom att det finns ett stort antal föroreningskällor runt Östersjön, inte minst genom att många områden i de sydliga delarna av Östersjön är mycket tätbefolkade. Historiskt har tillförseln av näringsämnen, men också miljögifter, varit mycket stor. De södra delarna är kraftigt övergödda och under långa perioder saknas syre i bottenvattnet. Det har resulterat i bottendöd som sprider sig mot norr.

Situationen i Östhammars kustområde är i stort bättre än i de sydliga delarna av egentliga Östersjön. I vattnen längs Upplandskusten förekommer drygt ett 50-tal olika fiskarter, både salt- och sötvattensarter, exempelvis mört, löja, gärs, brax, björkna, sutare, ruda och id. Här finns även skrubbskädda, piggvar, strömming och sik.

De yttre och öppnare områdena har en god vattenomsättning och förhållandevis låga näringsnivåer. Lokalt är förhållandena sämre, framförallt i innerfjärdar med låg vattenomsättning. Detta gäller exempelvis Östhammarsfjärden, Granfjärden och Sunnanöfjädern, som utöver landhöjningen och den naturliga bakgrundsbelastningen också belastats med näringsutsläpp från bebyggelse och areella näringar under många år, så att fosfor lagrats i bottensedimenten. Dessa innerfjärdar växer igen och det finns områden med döda (syrefria) bottnar.

Utvecklingen är ogynnsam eftersom innerfjärdarna och grunda vikar längs kusten har en stor betydelse som lek- och uppväxtområden för många fiskarter, exempelvis sik, gös, abborre och gädda. I flera av de grunda vikarna finns kransalger, viktiga som skydd för fiskrom och yngel. Området kring Kallriga erbjuder goda uppväxtbetingelser för sik och Östhammarsfjärden för gös, abborre och gädda.

Den ekologiska statusen i en stor del av kustområdet har klassats som måttlig. Det finns även områden med otillfredsställande ekologisk status vid Mjölkfjärden, Dragfjärden och Sandikafjärden. Östhammarsfjärden/Granfjärden har dålig ekologisk status. Åtgärder måste sättas in för att en god ekologisk status ska kunna uppnås i kustområdet. I vissa områden krävs kraftiga insatser.

Det finns många anspråk på kustområdet. Enligt en ny lagstiftning ska havsplaner tas fram för Sverige. Östhammars kommun ingår i den havsplan som ska tas fram för Bottniska viken. Havsplanen kommer att överlappa delar av översiktsplanen och verka parallellt med den.

Viktiga intressen att hantera i den fortsatta havsplaneringen redovisas i avsnitt IV Hänsyn. Runt totalförsvarets riksintresse Influensområde för Rotens skjutfält finns ett område med behov av särskild hindersfrihet för att Försvarsmakten ska kunna genomföra samövning med flygförband.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Att planera för god vattenkvalitet, tillräcklig tillgång till och en bra användning av vatten är viktig frågor för en kommun och för den kommunala planeringen. Dessa frågor behandlas i delar under Teknisk försörjning, vatten- och avlopp. Problemen med övergödning har skapats genom många års utsläpp av kväve och fosfor till sjöar, vattendrag och kust-

miljöer. Övergödningen kan motverkas genom att avloppsvatten renas och utsläpp minskar på ett tillfredsställande sätt, både i de kommunala avloppsreningsverken, i enskilda avloppsanläggningar samt från jordbruk, skogsbruk och internbelastning.

Gödningseffekterna kan också motverkas genom att våtmarker skapas eller återställs, eftersom våtmarkerna binder en del av den växtnäring som finns i vattnet. Viktigt är också att se till så att lantbruksföretag har tillräcklig lagringskapacitet för sin gödselhantering. Andra åtgärder som kommunen ska arbeta aktivt för är skyddszoner vid vattendrag, strukturkalkning samt se till att gödsel sprids vid rätt tid på året för att begränsa miljöpåverkan.

En ökning av trafik och båtliv kan också ge ökad påverkan på vattenmiljön. För att skapa förutsättningar för ett miljövänligt båtliv behövs säkra tankställen och välplanerade brygg- och hamnanläggningar. Det måste vara enkelt att lämna avfall, tömma toalettankar och tvätta/bottenbehandla båtar på ett sätt som begränsar påverkan på vattenmiljön. En kartläggning av kommunens värdefulla marina miljöer kan ge ett viktigt underlag för miljöanpassad placering av nya båtbryggor och småbåtshamnar.

En bättre vattenkvalitet skapas bäst genom samarbete mellan offentliga och privata krafter, eftersom alla brukare, markägare eller verksamhetsutövare påverkar vattenresurserna. Kännedomen om hur vattnet flödar i landskapet har stor betydelse för riskbedömning och åtgärder.

Utöver de egna utvecklingsstrategierna finns både nationella och internationella lagar och överenskommelser att ta hänsyn till. Både Vattendirektivförordningen och Havsplaneringsförordningen har betydelse för kommunens planering och utveckling.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta fram en fördjupad översiktsplan för kusten.
- Identifiera verksamheter som påverkar vattenkvaliteten i grund vatten, sjöar, vattendrag och hav.
- Identifiera viktiga biologiska och kulturella värden längs sjöar, vattendrag och längs kusten.
- Följa arbetet i de vattenråd som finns inom kommunen.
- Erbjuda mottagning av toalettavfall vid större hamnanläggningar.
- Skapa möjlighet att tvätta båtar på ett miljöanpassat sätt.

Kemisk status i hav, sjöar, vattendrag och

Teckenförklaring

Kemisk status hav, sjöar och vattendrag

- Uppnår ej god kemisk status
- Uppnår ej god kemisk status

Kemisk status grundvatten

- God kemisk grundvattenstatus
- Otillfredställande kemisk grundvattenstatus

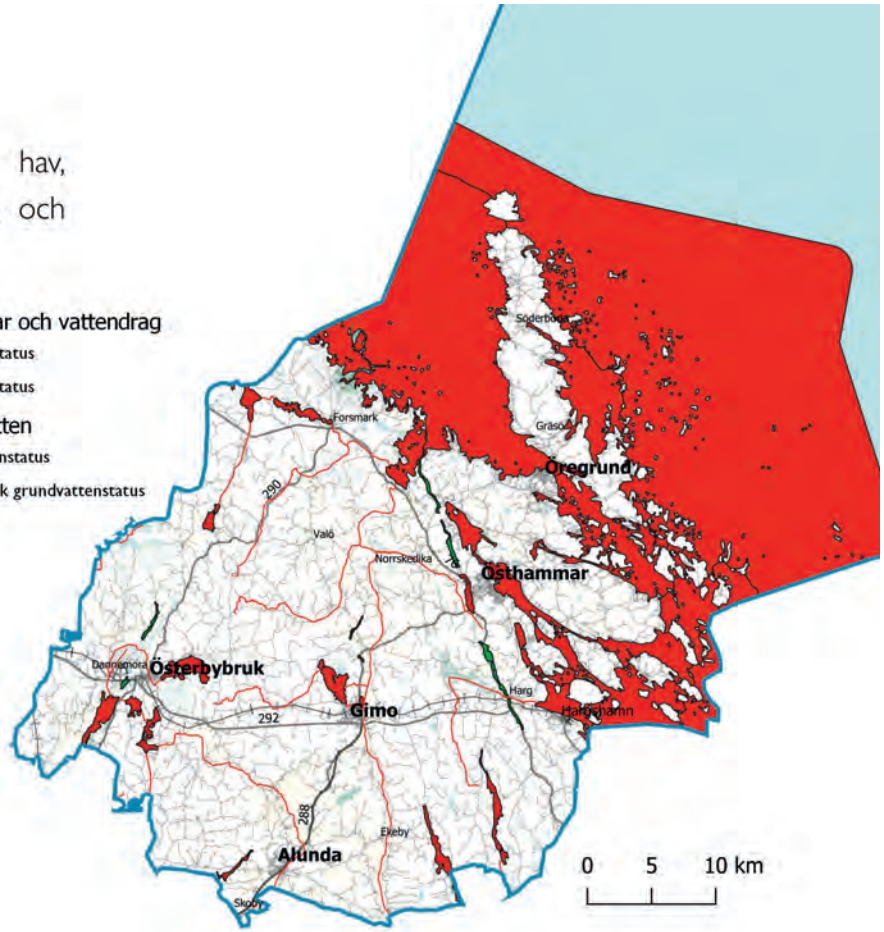

Ekologisk status i hav, sjöar och vattendrag

Teckenförklaring

- God status
- Måttlig status
- Otillfredställande status
- Dålig status
- God status
- Måttlig status

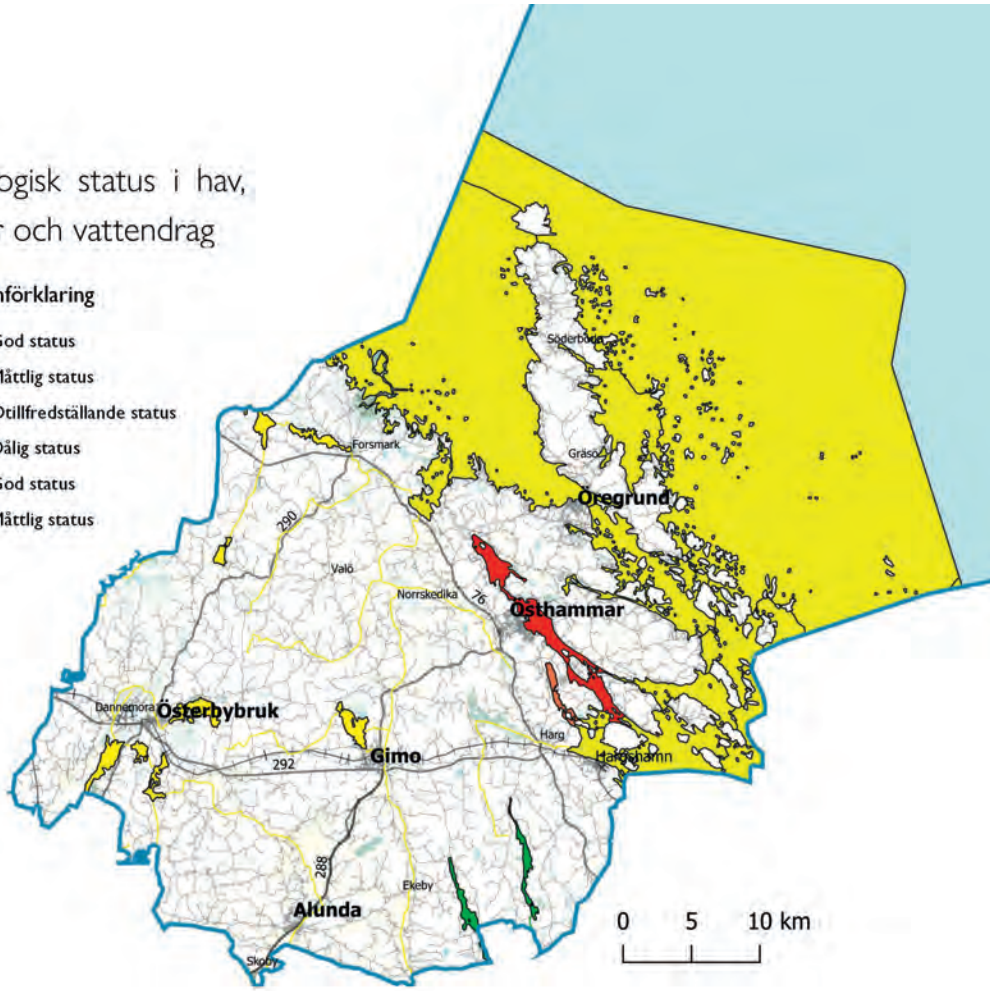

REGLER OM VATTENPLANERING

Alla länder i Europa arbetar sedan år 2000 med en gemensam vattenpolitik. Den styrs av ramdirektivet för vatten (EG/2000/60). Det vilar på två grundpelare: att värna ett naturligt växt- och djurliv i vatten och att säkerställa tillgången på rent vatten för dricksvattenproduktion. Direktivet har införts i svensk lagstiftning via miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen.

Vattendelegationerna i Sverige beslutar om miljökvalitetsnormer för vatten. Normerna uttrycker den kvalitet en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt. Alla Sveriges vatten skulle ursprungligen ha nått god status 2015. Nu gäller 2021 eller som längst 2027 för de vatten som hade otillfredsställande status 2015 i Östhammars kommun, förutom Östhammarsfjärden som har ännu större utmaningar och därför fått kravet god ekologisk status till 2039. Miljökvalitetsnormerna är ett styrinstrument som den kommunala planeringen ska ta hänsyn till.

2014 antogs särskilda regler för hushållning med havsområden, med samtidiga förändringar i miljöbalken och plan- och bygglagen. En särskild förordning om havsplanering (SFS 2015:400) infördes 2015. Havsplaner ska upprättas för havsområdena Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Arbete med att upprätta dessa planer pågår. Regeringen får besluta om förbud eller begränsningar för verksamhet inom ett område med havsplan. Havsplanerna ska ge vägledning till myndigheter och kommuner när de prövar hur ett havsområde kan användas. De kom mer därmed att verka parallellt med ÖP.

Vattenvård och vattenplanering

Kommunen har ansvar för att miljökvalitetsnormerna följs (MB kap. 5) och också ett ansvar för att se till så att det vid beslut om bygglov och planer finns underlag som belyser väsentliga miljökonsekvenser (MB 1 kap. och 6 kap.). Detaljplaneläggning och bygglovsprövning ska bland annat ta hänsyn till möjligheterna att förebygga vattenföroreningar (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid plan- och bygglovsärenden, och annan utveckling som kan påverka vattenområden, ska hänsyn tas till påverkan på grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten.
- Påverkan på vattnets status i relation till miljökvalitetsnormerna ska alltid utredas. Det ska särskilt klargöras om en åtgärd berör grunda kustmiljöer, det vill säga för vattenvården särskilt känsliga miljöer.
- Där utredningsområde är utpekat på vattenskyddsområde ska exploatering undvikas. Vid undantag ska rätt åtgärder sättas in.
- Vattenuttag ska vara långsiktigt hållbara. För att bedöma förutsättningarna för hållbar vattenförsörjning ska vattentillgången per hektar jämföras med tätheten på bebyggelsen.
- I jordbruksbygd ska det finnas en skyddszon kring dricksvattenbrunnar gentemot plöjd mark och beteshagar.
- Kustområdet ska generellt undantas från etablering av gruppstationer. Havsbaserad vindkraft är inte lämplig med hänsyn till en känslig landskapskaraktär.

Näringslivsutveckling

MÅLBILD 2040

Östhammars kommun har ett livskraftigt näringsliv som skapar arbetstillfällen både för boende i kommunen och i regionen. Fler företag har valt att etablera sig i kommunen. Arbetsmarknaden är diversifierad och nya tjänsteföretag finns i både tätorterna och på landsbygden.

Det privata näringslivet svarar för cirka 70 procent av sysselsättningen i Östhammars kommun. Totalt finns omkring 2 500 företag. Av dem är huvuddelen, cirka 1 900, enmansföretag. De stora och medelstora företagen är få. Energiproduktion och tillverkning är de dominerande branscherna. Mineralutvinning har tidigare under gruvans pågående drift också varit en dominerande bransch och kan komma att bli det igen.

Sandvik Coromant i Gimo och Forsmarks kraftgrupp i Forsmark är kommunens två största företag. De står för nästan 40 procent av sysselsättningen i privat sektor. Ett antal medelstora tillverkningsföretag, också de med stor betydelse för utveckling och sysselsättning (20 procent) finns i Hargshamn, Öregrund, Österbybruk och Östhammar. Om ett positivt beslut tas om utbyggnad för ett slutförvar för använt kärnbränsle kommer detta innebära flera nya arbetstillfällen och en potentiell kumulativ effekt på övrigt näringsliv i kommunen.

De mindre företagen svarar för 40 procent av arbetstillfällena inom det privata näringslivet. Flera av dessa levererar varor och tjänster till de stora och medelstora företagen. De mindre företagen är också viktiga leverantörer av tjänster till kommuninvånarna, exempelvis inom handel, bygg och andra serviceområden. Järnmalmen har historiskt varit en viktig naturresurs i kommunen och regionens största malmfyndighet finns vid Dannemora. Driften vid gruvan återupptogs 2012, men lades ner igen 2015. I dagsläget finns det intressen att återuppta gruvdriften i Dannemora gruva.

GRÖNA NÄRINGAR

De gröna näringarna har fortfarande en förhållandevis stor betydelse i Östhammars kommun. Skogar med god produktivitet finns framförallt i de inre delarna av kommunen och där bedrivs ett mer storskaligt skogsbruk. Exempel på stora skogsägare är Bergvik, Sveaskog och Hargs bruk.

I huvuddelen av kommunen ligger odlingsmarkerna som gläntor i skogslandskapet. Många lantbruksföretag äger både jordbruksmark och skogsmark och skogsbruket ger därför betydelsefulla inkomster även för jordbrukare i kommunen.

De bästa odlingsförutsättningarna finns i Alundaområdet, men det finns lantbruksföretag spridda över hela kommunen. Strukturomvandlingen inom jordbruket har resulterat i att gårdarna blivit färre och större. Svårbrukad mark har lämnats att växa igen, men fortfarande finns en aktiv lantbrukarkår och många företag är inriktade på mjölk- och köttproduktion.

Utöver inkomster från skogsbruk klarar många lantbruksföretag sin överlevnad genom att erbjuda kompletterande tjänster, exempelvis snöröjning och landskapsvård. Det finns även ett spirande intresse för matturism i mindre skala.

Jordbruket bidrar till att upprätthålla många av kommunens landskapsvärden: landskapskaraktären såväl som viktiga natur- och kulturmiljövärden (se jordbruksmark).

FISKE

Yrkesfisket har inte längre någon stor betydelse för näringsliv och sysselsättning i kommunen, men hela kuststräckan ingår i ett område av riksintresse för yrkesfiske (se sid 104). År 2021 finns i Östhammars kommun 6 registrerade båtar för yrkesfiske och tio personer med yrkesfiskelicens. Yrkesfisket är småskaligt, kustnära och främst inriktat på fiske efter strömming, sik, abborre, gös och gädda. Öregrund fungerar som huvudhamn för fisket och där finns också ett förädlingsföretag för fisk och skaldjur.

Vid Kustlaboratoriet i Öregrund bedriver SLU forskning om fiske och fiskbestånd. Vattenbruk med fiskodling finns inte i någon större omfattning. Liksom i resten av landet ökar fisketurismen.

TURISM

Utbudet av natur- och kulturaktiviteter i Östhammars kommun lockar många turister. Antalet gästnätter på hotell, stugbyar, vandrarhem och campingar är cirka 131 000 per år. Dessutom finns cirka 5900 fritidshusboende i kommunen. Flest kommer på sommaren och många kommer från närliggande landskap, framförallt Uppland, Stockholm, Gästrikland och Dalarna. De utländska besökarna kommer främst från Tyskland, Nederländerna och Norge. Besöksnäringarna sysselsätter drygt 850 personer per år.

En ny strategi för besöksnäringen är framtagen för Norrtälje, Östhammars och Österåkers kommun. Destinationsstrategi Roslagen 2030 har fyra profilområden: skärgården, städerna, bruken och landsbygden och den naturintresserade är huvudmålgruppen.

Kust- och skärgårdsområdet lockar många besökare. Det finns anläggningar som erbjuder camping och enklare former av övernattning, men också anläggningar med hotellstandard. Det största antalet gästövernattningar sker på campingplatserna. I anslutning till anläggningarna finns möjlighet att hyra båt, kajaker, fiskeutrustning och cyklar. En hel del besökare bor också hos släkt och vänner som har fritidshus i området. I skärgården finns många fina naturhamnar. Besökande som kommer med båt har dess utom tillgång till gästhamnar i Östhammar och Öregrund.

Välbevarade och historiskt intressanta miljöer är en konkurrensfördel både inom kultur- och naturturism. Forsmarks bruk, Gimo Herrgård och Österbybruks herrgård är populära besöksmål. Många besöker även kärnkraftverket i och slutförvaret i Forsmark för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR). Bakluckeloppisen i Norrskedika ”Bakluckan” är en av de största turistattraktionerna i Östhammars kommun. De öppnar redan i maj och har ca 50 000 besökare under en normal säsong.

Kommunens största evenemang är Båtveckan/Roslagsloppet i Öregrund som har cirka 18 000 besökare på festivalområdet och uppskattningsvis 70 000 besökare som besöker evenemanget som helhet. Andra populära evenemang är Badortsdagarna, Konstpåsk, Konstveckan på Gräsö, Eldfesten, Knutmasso, Julmarknad i Österbybruk, Ordfestivalen och teaterföreställningar på bruken. Roslagscupen, Lindmanloppet och Stadsloppet är exempel på återkommande populära idrottsevenemang.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En positiv utveckling i företagen är positivt för Östhammars kommun eftersom det ger jobb och ett bra utbud av kommersiell service och tjänster. Omvänt är en positiv utveckling i Östhammars kommun positivt för företagen. Om kommunen kan erbjuda en god boendemiljö och locka till utveckling så ökar företagens kundunderlag och möjligheter att rekrytera arbetskraft med rätt kompetens. Det finns en vinst med detta och starka skäl för tät samverkan mellan

kommun och näringsliv. Kommunens ambition är att efterfråga och ta hänsyn till näringslivets behov.

Målsättningen är att årligen få nya företag att flytta hit och att klättra på nationella listor som värderar villkoren för lokalt näringsliv och företagande. Det är angeläget att kommunen kan erbjuda goda etableringsförutsättningar.

Kommunen måste kunna erbjuda industrimark till både nya och befintliga företag, det måste finnas detaljplanelagd mark för handelsverksamhet, kontor, verkstäder och övrig industri. På landsbygden är det viktigt att bebyggelseutvecklingen sker med hänsyn till lantbruksföretagens behov. I tätorterna är det viktigt att anpassa centrumutvecklingen för att skapa bästa möjliga förutsättningar för en livskraftig handel (se bebyggelseutveckling sid 29).

Östhammars kommun har ett myndighetsuppdrag gentemot en del verksamhetsutövare. Det kan i vissa fall vara svårt att på egen hand tolka lagstiftning och andra regler. Företagen ska få stöd för att sätta sig in i och förstå vad olika bestämmelser och myndighetskrav innebär på ett praktiskt plan. Östhammars kommun strävar efter att ge ett gott och korrekt bemötande i all myndighetsutövning.

Marknadsföring är en viktig del i allt företagande. Eftersom Östhammars kommun är en liten marknad och många företag är små kan samverkan ge stora fördelar. Många företag samverkar i företagarföreningar och Östhammars kommun samarbetar med dessa och/eller enskilda företag.

Gemensamma, utåtriktade aktiviteter kan lyfta fram kommunala värden. Värdskap och uppsökande verksamhet kan få större genomslag än annonser.

Natur- och kulturmiljövärdena har stor betydelse för att locka turister och andra besökare till kommunen. Attraktionskraften kan öka om det lokala näringslivet i samverkan med kommunen utvecklar boende, service och aktiviteter som drar nytta av dessa värden. Sådan samverkan utvecklas bland annat inom ramen för verksamheten i turistbolaget Visit Roslagen där kommunen är delägare.

Musikevenemang eller andra fritids- och kulturaktiviteter som lockar många besökare kan också förstärka den positiva bilden av kommunen och underlätta för företagens utveckling inom områden som turism, boende och handel. Nöjda kunder blir i sin tur ambassadörer för både kommunen och för de lokala företagen. Samarbetet mellan företagen på kommunens olika orter behöver stärkas, och en vi-känsla skapas.

Visionen i den regionala utvecklingsstrategin för länet är ett gott liv i en nyskapande och hållbar kunskapsregion med internationell lyskraft. Östhammars kommun kan och vill bidra, genom att utveckla det lokala företagsklimatet och delta i satsningar på att utveckla en god infrastruktur. Detta gäller inte bara gods- och persontransporter, utan även den digitala infrastrukturen.

En bra infrastruktur stärker kopplingen till övriga regionen och möjligheterna till arbetspendling. Expansionsplanerna i Uppsala (70 000 nya jobb till 2050-talet) skapar stora möjligheter för Östhammars kommun.

Det är också viktigt att främja entreprenörskap och nyföretagande lokalt, bland annat genom att skapa kontaktytor mellan ungdomar och företag.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Skapa planberedskap för ny industriell verksamhet.
- Skapa ett brett utbud av tomtmark för boende, kontor och handel i serviceorterna.
- Förbättra bemötandet mellan olika aktörer
- Skapa nätverk och gemenskap.
- Ge stöd åt kompetensutveckling.
- Ta hänsyn till de gröna näringarna..
- Utveckla natur- och kulturmiljövärden samt boenden, service och aktiviteter riktade till besökare i samverkan mellan kommunen och det lokala näringslivet.

Social utveckling

MÅLBILD 2040

Det är tryggt att bo i Östhammars kommun. Kommuninvånarna har tillgång till jämlik utbildning och omsorg på lika villkor och av god kvalitet. Ett basutbud av samhällsservice, lättillgänglig närnatur och enklare idrottsanläggningar finns på alla tätorter. Det sammantagna serviceutbudet är tillgängligt med hjälp av väl utbyggda kollektivtrafikförbindelser mellan olika orter. Tillgången till fritidsaktiviteter och ett rikt kulturutbud som ger stimulans och social tillhörighet är god tack vare ett gott samarbete mellan kommunen, näringslivet och ett aktivt föreningsliv.

En god social utveckling i linje med nationella, regionala och lokala mål förutsätter att människor känner sig trygga och har likställda möjligheter att delta i samhällslivet. Det är viktigt att den fysiska tillgängligheten är god, även för personer med funktionsnedsättning. Exempel på trygghetsskapande faktorer är att det finns tillgång till samhällsservice av god kvalitet, i form av vård, omsorg och utbildning.

Lika viktigt är samhällsklimatet, det vill säga att människor behandlar varandra med respekt och upplever att de har möjlighet att påverka samhällsutvecklingen.

Östhammars kommun har en väl utbyggd samhällsservice. På alla serviceorter finns tillgång till särskilda boenden, barnomsorg och grundskolor.

Oavsett boendeort har alla kommuninvånare också möjlighet att få stöd i sitt eget hem via hemtjänst och/eller hemsjukvård. En viktig utgångspunkt för kommunens stödinsatser är att bemötandet ska vara respektfullt. Stöd och omsorgsverksamheten ska utgå från individens behov. Även undervisningen ska vara anpassad till varje individs lärande.

Både barnomsorg och skola arbetar med attitydfrågor och ett aktivt arbete pågår med att förebygga och motverka mobbning. Attitydfrågor diskuteras också regelbundet på alla kommunens arbetsplatser. Östhammars kommun är finsk förvaltningskommun vilket innebär att den finsktalande befolkningen har rätt att använda finska i kontakterna med kommunen. Kommunen ska erbjuda förskoleverksamhet och äldreomsorg på finska till dem som har sådana önskemål.

Tydlig information om viktiga beslutsprocesser, och etablerade kanaler för den som vill ställa frågor till politiker eller lämna förslag och synpunkter, är exempel på åtgärder som syftar till att stärka människors möjligheter att få inflytande och påverka den lokala utvecklingen. Andra initiativ är möjligheterna för invånarna att bilda lokala utvecklingsgrupper eller delta i/nominera representanter till kommunala pensionärsrådet och rådet för funktionsnedsatta.

Av stor betydelse för folkhälsan är att det i Östhammars kommun finns särskilt goda förutsättningar för aktiviteter i naturen. Här finns lättillgänglig natur, men också storslagen natur som erbjuder möjligheter till jakt, fiske, båtliv, vandring, skidåkning, skridskoåkning, fågelskådning och bad.

Det finns också ett rikt utbud av fritidsaktiviteter Föreningslivet spelar en viktig roll för utbudet inom både fritids- och kulturområdet. En stor del av kommunens kultur- och fritidssatsningar kanaliseras till olika föreningsaktiviteter. Många av de samlingslokaler och sport- och fritidsanläggningar som finns i kommunen drivs av föreningar med kommunalt stöd. Biblioteken som finns i alla serviceorter fungerar också som viktiga mötesplatser för kultur och folkbildning.

Den fysiska planeringen och kommunens arbete

med miljöfrågor har betydelse för både invånarnas trygghet och folkhälsan. Strävan är att skapa sunda och säkra inomhus- och utomhusmiljöer. Viktiga redskap är kommunens egna miljömål, samhällets lagstadgade krav på tillgänglighet och kommunens egen tillgänglighetspolicy.

Folkhälsa

Det övergripande nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. De mest relevanta målområdena utifrån planeringsperspektiv är:

- Det tidiga livets villkor
- Inkomster och försörjningsmöjligheter
- Boende och närmiljö
- Levnadsvanor
- Inflytande, kontroll och delaktighet

En god livskvalitet bidrar till en god folkhälsa. Genom att reducera miljöstörningarna, bjuda in till delaktighet och inflytande, erbjuda ett tryggt boende, god barn- och äldreomsorg, utbildning av god kvalitet och fritidsaktiviteter som ger stimulans och social tillhörighet kan kommunen bidra till att skapa förutsättningar för ett gott liv.

En trygg boendemiljö skapas genom att den fysiska planeringen slår vakt om värdefulla miljöer, särskilt beaktar behoven av säkra trafiklösningar och minimerar olika miljö- och hälsorisker. En förutseende planering bidrar till att skapa god tillgång till platser i barnomsorg, skola och äldreboenden.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunen ska i den fysiska planeringen och genomförande av bostäder, infrastruktur och arbetsplatser verka för att alla grupper i samhället ska få goda förutsättningar för att bo och leva. Detta genom att till exempel:

- Skapa förutsättningar för blandade bostäder för att möta olika gruppers behov och resurser.
- Bygga infrastruktur med trygga passager för gång- och cykel och öka tillgängligheten för fotgängare och cyklister i och mellan orterna.
- Arbeta för att underlätta pendling via kollektivtrafik, gång- och cykel mellan hem och arbetsplats.
- Kartlägga vilka platser i kommunen som känns otrygga och verka för att göra dessa tryggare genom t.ex. belysning, siktförbättring m.m.
- Prioritera plogning och sandning av gång- och cykelvägar vintertid längs med viktiga stråk till arbetsplatser i den mån det finns sådana vägar.

Föreningslivet har en central roll i arbetet med att skapa en meningsfull fritid. Medborgarnas intressen och engagemang formar vilka aktiviteter och verksamheter som finns tillgängliga för olika åldersgrupper. Genom samverkan och dialog med föreningslivet kan kommunala resurser för kultur- och fritidsaktiviteter kanaliseras på ett sätt som ger bästa möjliga utbyte för alla. En tillgänglig biblioteksverksamhet skapar förutsättningar för att tillgodose invånarnas behov av bildning, eget skapande och kreativa möten.

Kommunen kan genom sin planering också bidra till att skapa förutsättningar för både föreningsdrivna och individuella aktiviteter genom att prioritera rätt anläggning på rätt plats. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt behoven av extra satsningar för att ge människor med begränsade ekonomiska resurser eller funktionsvariationer möjlighet att komma ut i naturen. Lättillgänglig närnatur och enklare

idrottsanläggningar, till exempel gräsplaner och promenadstråk, ska finnas i alla serviceorter.

Specialanläggningar kan inte finnas överallt, men ska kunna nås från alla orter med kollektivtrafik. I Gimo finns förutsättningar för att utveckla ett större sport- och fritidsområde i anslutning till gymnasiet och befintliga sportanläggningar. Gimo är med sitt läge mitt i kommunen lätt att nå med buss.

Kultur- och fritidsaktiviteter är tillväxtfaktorer. Genom att erbjuda ett rikt utbud av kultur och upplevelser ökar möjligheterna att locka nya invånare, investeringar och företag. De kulturella aktiviteterna kan bidra till att marknadsföra kommunen. Kulturen blir en dörröppnare.

I samband med planläggning och andra viktiga beslut ska kommunen värna om att det finns en bred representation av erfarenheter längs med processerna för att ge chans till påverkan och delaktighet. Medborgardialog ska vara en viktig del i arbetet och kommunen ska beakta att mindre resursstarka grupper och minoriteter får göra sig hörd under dialogskedet.

Barn och unga

I hela den kommunala verksamheten har kommunen en skyldighet att ta hänsyn till barnperspektivet. FN:s konvention om barnets rättigheter antogs 1989 och den 1 januari 2020 blev barnkonventionen lag i Sverige. Lagen innebär att konventionens artiklar får högre status som svensk lag. Det åläggs ett större ansvar på till exempel lokala myndigheter och beslutsfattare att tillämpa barnkonventionen så att den får ett större genomslag vid bedömningar och ärenden som berör barn.

Konventionen slår bland annat fast att barn ska räknas som fullvärdiga medborgare. Inget barn får diskrimineras och alla barn har rätt till utveckling. Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn och varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barn med fysiska eller psykiska funktionsvariationer har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv. Barn har rätt till lek, vila och fritid.

Barnkonventionen består av 54 artiklar som ska läsas som en helhet. Förenta Nationernas kommitté för barnets rättigheter har sammanfattat barnkonventionen i fyra grundprinciper, artikel 2, artikel 3, artikel 6 samt artikel 12. Dessa grundprinciper är en del av kommunens policy, se under utvecklingsstrategier.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

I Östhammars kommun ska hela barnkonventionen och särskilt de fyra grundprinciperna genomsyra alla anställdas och förtroendevaldas utövande.

De fyra grundprinciperna är:

- Artikel 2: Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras
- Artikel 3: Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa
- Artikel 6: Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling
- Artikel 12: Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn och varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barn med fysiska eller psykiska funktionsvariationer har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv. Barn har rätt till lek, vila och fritid. Mer finns att läsa i: Policy samt riktlinjer för Östhammars kommuns arbete och beslut som påverkar barn.

All kommunal verksamhet ska analysera barnets bästa i förhållande till beslut som direkt eller indirekt påverkar barn före beslutet fattas. Beslutet ska alltid utföras i skenet av barnkonventions fyra grundprinciper. Detta innebär att beslut som påverkar barn ska föregås av en prövning av barnets bästa enligt kommunens policy. För att underlätta prövningen har kommunen tagit fram mallar och ett utbildningsmaterial, som är fritt att använda för alla medarbetare och politiker inom kommunen.

Alla barn och ungdomar i grundskoleåldern har skolplikt som också innebär rätt till utbildning. Ett viktigt kommunalt uppdrag är att utveckla skolverksamhet och skolmiljöer på ett sätt som passar alla individer. Moderna och stimulerande lärmiljöer ska utvecklas för att nå en ökad måluppfyllelse och en trygg och likvärdig skola och förskola. Arbetet ska bedrivas utifrån viktiga samhälleliga mål för jämställdhet, jämlikhet och integration. Tillgången till gymnasie- och vuxenutbildning har hög prioritet för att stimulera unga människor till fortsatta studier – en viktig framtidsfaktor.

Äldre över 65 år

Andelen 65-åringar och äldre uppgår i Östhammars kommun till ca 26 procent medan genomsnittet för riket är ca 23 procent (2016). Medelåldern i kommunen är ca 45 år jämfört med rikets ca 43 år (2016).

Östhammars kommun har antagit en äldreplan för åren 2018-2022 som ligger till grund för arbetet med äldre i kommunen. Äldreplanen har som syfte att beskriva hur kommuninvånarna som är 65 år och äldre ska kunna leva ett gott liv – det goda livet som äldre och fungerar som ett övergripande dokument för kommunens viljeinriktning och ambitioner i frågan.

Det goda livet innebär att ta vara på de erfarenheter och kunskaper som förvärvats genom livet och att känna sig trygg, uppleva gemenskap och delaktighet i samhället. Alla ska kunna vara självständiga individer som har möjligheter till att göra egna val utifrån egna intressen, önskemål och behov.

Åldrandet är mycket individuellt och något generellt mönster existerar inte. Inte heller finns någon specifik förmåga som försämras hos alla. De äldre i samhället är ingen enhetlig grupp. Det finns stora skillnader i behov, möjligheter och önskemål.

Det övergripande målet med äldreplanen är att de äldre i Östhammars kommun ska uppleva ökad trygghet, ökat välbefinnande och ökad delaktighet. Läs mer i: Äldreplan 2018 - 2022

UTVECKLINGSSTRATEGIER

- Se till att det är enkelt att komma i kontakt med kommunen.
- Tillse att information från kommunen är lättillgänglig och lätt att förstå.
- Säkerställa att information finns på flera olika språk.
- Underlätta möjligheterna för invånarna att ta del av digitala tjänster.
- Tillse att en dialog skapas mellan nämnder och kommuninvånare inför genomgripande förändringar.

Jämställdhet

Människor ska ha möjlighet att utvecklas utifrån sina egna förhoppningar och inte styras och begränsas av stereotypa föreställningar om kön. Kön spelar roll och det är därför viktigt att beakta

jämställdhetsaspekter när vi ser på våra kommunala verksamheter, för att kunna ge en jämställd medborgarservice och vara en drivkraft för ett jämställt samhälle. Det handlar om att medvetandegöra och jämställa livsvillkoren för alla i vår kommun.

Trots framsteg på jämställdhetsområdet, existerar jämställdhet ännu inte i verkligheten. Sociala, politiska, ekonomiska och kulturella ojämlikheter mellan könen lever kvar, till exempel i form av löneskillnader, politisk underrepresentation, skillnader i hälsa och skolresultat.

Ojämlikheterna beror på sociala konstruktioner som, med grunden i stereotypa föreställningar om kön, förekommer i familjelivet, utbildningen, kulturen, media, arbetslivet och samhällsorganisationen. Det finns därför många områden där det är möjligt att agera och genomföra förbättringar.

Genom vår närhet till befolkningens vardagsliv är kommunen en av de politiska nivåer som har bäst förutsättningar att såväl bekämpa ojämställdhet som att förhindra att den blir bestående. Vi kan arbeta för ett samhälle som är både formellt och reellt jämställt.

Som arbetsgivare finns exempelvis möjlighet att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden och som servicegivare har kommunen möjlighet att erbjuda en jämställd samhällsservice som speglar individers behov oavsett kön.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Östhammars kommun har i sin strategi för jämställdhetsintegrering enats kring tre gemensamma utgångspunkter för arbetet med jämställdhet. Dessa är:

1. Samhället är ojämställt,

2. Kvinnor och män har olika livsvillkor på grund av kön,

3. Att avskaffa stereotypa uppfattningar om kön och att aktivt arbeta med jämställdhetsfrågor är avgörande för att uppnå jämställdhet.

Fokus för jämställdhetsarbetet är kommunens samtliga verksamhetsområden med utgångspunkt i de befintliga prioriteringarna utifrån KF-mål, nämndmål, verksamhetsplaner osv.

Arbetet ska ske genom att relevanta nyckeltal och statistik ska presenteras könsuppdelad. När statistiken visar att kvinnors och mäns situationer skiljer sig åt i något avseende måste orsakerna till detta analyseras, åtgärdas och rapporteras.

När statistiken visar att kvinnors och mäns situationer skiljer sig åt i något avseende ska orsakerna till detta analyseras, åtgärdas och rapporteras. Sannolikheten för att detta ger pluseffekter för hela nyckeltalet är stort.

Genomfört arbete skall rapporteras i ordinarie verksamhetsberättelse inför årsredovisning. Kommunfullmäktige ansvarar årligen för uppföljning av genomfört arbete och den rapportering som kommunstyrelsen koordinerar och sammanfattar.

Integration

Integration bygger på våra demokratiska värderingar, det vill säga alla individers rätt att delta i samhället på lika villkor när det gäller bland annat utbildning, arbete, kulturliv och fritid, oavsett etniskt ursprung och kulturell bakgrund. Det nationella målet för integrationspolitiken i Sverige är att alla ska ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

I Östhammars kommun är utgångspunkten att alla människor är en tillgång. Det är bara tillsammans som vi kan skapa ett inkluderande lokalsamhälle. En mångfald av bakgrunder och erfarenheter skapar en möjlighet att bredda våra perspektiv och samlade kulturella och språkliga kompetenser.

Inom många kommunala verksamheter, vid berörda myndigheter och inom det civila samhället pågår

idag en rad olika initiativ på integrationsområdet i Östhammars kommun. Engagemang, projekt och aktiviteter har ökat i omfattning de senaste åren i och med det ökade flyktingmottagande som följde av Lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Det är centralt att kommunens intensifierade samverkan med civilsamhället och den interna samverkan mellan kommunens verksamheter fortgår och betraktas som en naturlig del av ordinarie verksamhet.

En nära samverkan med Arbetsförmedlingen, som har det huvudsakliga statliga ansvaret för individens etablering de första två åren, är en förutsättning för flera kommunala verksamheter. Därutöver förutsätts en god och nära samverkan med bland andra Migrationsverket, Region Uppsala, Länsstyrelsen Uppsala län, det lokala näringslivet och övriga kommuner i länet.

En god integration bidrar till individens, kommunens och regionens utveckling.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunen ska i enlighet med den regionala överenskommelsen för Uppsala län 2019-2022 arbeta för att både på egen hand samt samordna olika aktörer i arbetet med att integrera och etablera nyanlända och asylsökande i kommunen. Tre områden som är extra viktiga inom detta är: bosättning och mottagande, arbete och utbildning samt hälsa. Östhammars kommun har också antagit en policy och strategi för integration som fastslår några gemensamma ställningstaganden för kommunen. Dessa är:

- Öppenhet: Vi arbetar aktivt och proaktivt för ett öppet och tolerant lokalsamhälle.
- Engagemang: Vi arbetar engagerat för att skapa ett lokalsamhälle som får alla invånare att känna sig välkomna i kommunen.
- Ansvar: Vi tar alla ansvar för integrationen i Östhammars kommun och våra verksamheter berikas med nya kompetenser.
- Tillsammans: I samverkan över förvaltnings-, myndighets- och sektorsgränserna verkar vi varje dag för en långsiktigt hållbar integration.

Läs mer i: Policy och strategi för integration i Östhammars kommun.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Utveckla tillgången på fritidsaktiviteter.
- Stötta föreningsaktiviteter för olika åldersgrupper.
- Skapa förutsättningar för blandade boendeformer för att möta olika gruppers behov
- Öka tillgängligheten för människor med olika former av funktionsvariationer och begränsade ekonomiska resurser.
- Tillämpa ett barnperspektiv i den fysiska planeringen.
- Arbeta utifrån strategin om jämställdhetsintegrering.
- Ta till vara kultur och fritid som bidragande tillväxtfaktorer.
- Arbeta utifrån lagar samt regionala och lokala mål och ställningstaganden för att stärka integreringen och etableringen av nyanlända och asylsökande i kommunen.

Social hänsyn

Detaljplaneläggning och prövning av bygglov ska främja en från social synpunkt god livsmiljö. Den ska underlätta för människor med funktionsvariationer (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Tillgänglighetsfrågor ska beaktas vid planering av bebyggelse och infrastruktur.

Vid detaljplaneläggning ska:

- Allmänhetens tillgång till friluftsområden främjas, och då särskilt tillgången till tätortsnära grönområden.
- Stor vikt läggas vid aspekter som kan ge barn, äldre och personer med funktionsvariationer tillgång till en säker och stimulerande miljö, exempelvis lekplatser och säkra trafik miljöer med separerade gång- och cykelstråk.

KRAV PÅ SOCIAL HÄNSYN

Enligt plan- och bygglagen ska planeringen av mark och vatten främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden.

Miljöbalkens portalparagraf innehåller också krav på socialt långsiktig och god hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön.

Enligt socialtjänstlagen ska socialnämnden medverka i samhällsplaneringen vid utformningen av bostadsområden, offentliga lokaler, kommunikationer med mera.

IV.
HÄNSYN
RIKSINTRESSEN, VÄRDEN OCH ANDRA INTRESSEN

Avvägningar

Den kommunala planeringen ska bidra till en god hushållning med olika resurser och ta hänsyn till både allmänna och enskilda intressen. Områden som har betydelse för hela landet, så kallade riksintressen, är ett allmänt intresse som ska skyddas genom god planering. Planeringen ska också bidra till att miljöförhållandena blir säkra, hälsosamma och långsiktigt hållbara.

Den här avdelningen av översiktsplanen redovisar geografiska avgränsning av olika riksintressen, värden och kommunens intentioner när det gäller hänsyn och bevarande rubricerat **Intentioner**.

RIKSINTRESSEN

Riksintresseområden har normalt värderats som platser med stora bevarandevärda egenskaper. Områden som i kartan för den framtida mark- och vattenanvändningen föreslås för utveckling av olika slag har i största möjliga mån placerats på ett sådant sätt att få konflikter med riksintressen uppstår.

Riksintresset Högexploaterad kust från Arkösund till Forsmark är ett exempel på ett riksintresse som trots det ovanstående ofta hamnar i konflikt med utvecklingsområden. Detta beror på den stora geografiska utsträckningen som intresset berör. Konflikten hanteras främst genom att utvecklingsområden förläggs till platser med redan befintlig infrastruktur, för att minimera externa miljöpåfrestningar som området kan ge upphov till.

RIKSINTRESSEN SOM ÖSTHAMMARS KOMMUN BERÖRS AV

- Naturvård
- Friluftsliv
- Kulturmiljövård
- Natura 2000: fågel- och habitatdirektivet
- Kust och skärgårdsområde Arkösund till Forsmark
- Energiproduktion: vind
- Yrkesfiske: hav och hamn
- Värdefulla ämnen och material
- Slutförvaring av använt kärnbränsle och avfall
- Totalförsvar
- Väg, järnväg, luftfart och sjöfart.

SKYDDADE OMRÅDEN

Naturreservat, djur- och växtskyddsområden och områden med naturvårdsavtal är exempel på skyddade områden. Det finns många skyddade områden i kommunen. Dessa värderas högt och i översiktsplanen anses skyddade områden inte vara lämpliga för exploatering.

VATTEN

I Östhammars kommun finns en lång kuststräcka och många vattendrag. Dessa värderas högt av kommunen. Utvecklingsområden för bostäder, industrier och verksamheter pekas därför inte ut i kustens absoluta närhet.

Många vattendrag i kommunen har dålig status enligt miljökvalitetsnormerna (MKN) för vatten. Översiktsplanens påverkan på MKN för vatten beskrivs i översiktsplanens miljöbedömning i tillhörande miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Att minimera negativ påverkan på MKN för vatten är också en anledning till att översiktsplanen inte föreslår nyexploatering i kustens absoluta närhet.

Dricksvattenförsörjningen i kommunen sker till största del genom grundvattenupptag, för såväl den enskilda vattenförsörjningen som den kommuna-

la. Markens magasineringsförmåga i Östhammars kommun är dock väldigt begränsad jämfört med resten av länet. Det dricksvatten vi kan ta upp i vattentäkterna är därför värdefull. Vattentäkterna skyddas bland annat genom ett antal vattenskyddsområden. Ingen reservvattentäkt finns i kommunen.

Vattenskyddsområdena är områden där inga bostäder eller industrier ska tillkomma enligt översiktsplanens karta för framtida mark- och vattenanvändning. Detta eftersom intressena som ett vattenskyddsområde ska skydda - dricksvattenförsörjningen - är ett allmänt intresse som i Östhammars kommun överstiger eventuella exploateringsintressen. Detta gäller i hela kommunen och för alla vattenskyddsområden.

MILJÖBEDÖMNING

Till översiktsplanen hör en miljöbedömning. Även om stor hänsyn visats till riksintressen, skyddade områden och andra allmänna och enskilda intressen, så kommer ett genomförande av översiktsplanen medföra miljöpåverkan. Detta utreds och diskuteras i miljöbedömningen.

Till miljöbedömningen hör också en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). MKB:n beskriver effekter på miljön av de åtgärder i översiktsplanen som antas medföra en betydande miljöpåverkan.

För att särskilja detta kapitel från miljöbedömningen kan det sägas att *effekterna* på miljön av ett genomförande av översiktsplanen beskrivs i miljöbedömningen, medan *hänsynen som visats* för att effekterna ska bli så små som möjligt beskrivs i detta kapitel.

Riksintressen

Friluftsliv och kulturmiljövård

Översiktsplanen tolkar dessa riksintressen som intressen av bevarandekaraktär - det vill säga att det är positivt om områdena skyddas från exploatering. De flesta områden som föreslås för utveckling av bostäder, industrier och verksamheter placeras därför utanför riksintressena.

FRILUFTSLIV

Med friluftsliv avses i detta sammanhang vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling. Områden av riksintresse för friluftslivet har så stora värden på grund av natur och kulturkvaliteter att de är eller kan bli attraktiva för besökare från hela eller en stor del av landet eller utlandet. När det gäller områden som är av riksintresse för friluftslivet spelar förutsättningarna för naturupplevelser och friluftsverksamhet samt tillgänglighet för allmänheten stor roll. Värderingen hänger samman med hur stort och ostört ett område är och om natur- och kulturföreteelserna är särskilt attraktiva för en nationell publik, till exempel genom att området har tilltalande utsiktspunkter och utflyktsmål.

Två geografiska områden för riksintresse friluftsliv finns i kommunen: *Florarna och Finnsjön* och *Öregrund-Gräsö skärgård*. Florarna och Finnsjön skyddas av ett naturreservat och är inte ett område som föreslås för utveckling eller förändring i översiktsplanen.

Värdebeskrivningen för riksintresset Öregrund-Gräsö skärgård uppger att sådant som kan skada områdets värden till exempel är kalavverkning och upphörd hävd av kulturmarker. Även anläggandet av vindkraftverk, industrier och större bebyggelseområden riskerar att skada värdena. Översiktsplanen anger vissa utvecklingsområden inom riksintresset, men föreslår ingen förändring som kan likställas med riskerna angivna i värdebeskrivningen. Värdena i riksintresset bedöms därför bli oförändrade.

KULTURMILJÖVÅRD

Riksintresse för kulturmiljövården är ett urval av miljöer som ska representera hela landets 10 000-åriga historia, från stenålder till nutid. Områdena ska skyddas mot åtgärder som kan förstöra värdena. Områden som är av riksintresse för kulturmiljövården regleras i miljöbalken. Regler för tillämpning finns i plan- och bygglagen. Totalt finns 12 områden för riksintresset kulturmiljö inom kommunen.

Hela Österbybruk-Dannemora-området omfattas av riksintresse för kulturmiljövården. Uttryck för riksintresset inkluderar gruvmiljöerna, samlad småbebyggelse, herrgården, bruksmiljöerna och gårdar på spridda platser inom riksintresset. Översiktsplanen föreslår flertalet utvecklingsområden inom riksintresset. Ingen av områdena som pekas ut i översiktsplanen är inom eller i direkt anslutning till de individuella uttrycken som formuleras i riksintresset.

Övriga områden för riksintresse kulturmiljövård berörs inte av översiktsplanens föreslagna utvecklingsområden.

INTENTIONER

Riksintressen för kulturmiljövård och friluftsliv bidrar till attraktionskraften och därmed möjligheterna till utveckling i Östhammars kommun. Områdena har betydelse för bygdens identitet, den sociala sammanhållningen och möjligheterna att utveckla besöksnäringarna. Ambitionen är att ta till vara och upprätthålla dessa värden.

Riksintresset för friluftsliv ska ses som en resurs för kommunen och utvecklas för att främja ett starkt friluftsliv. Dessa friluftsvärden ska även tillgängliggöras för allmänheten genom goda kommunikationer och

vandringsleder.

Fyra av riksintressena inom kulturmiljövård bidar på ett väsentligt sätt till profil och karaktär i bruksorterna Gimo och Österbybruk och kuststäderna Öregrund och Östhammar. En restriktiv hållning ska tillämpas för ny bebyggelse i anslutning till dessa miljöer. Ambitionen är att föra in varsamhetsbestämmelser i nya detaljplaner och när detaljplaner ses över.

Kommande arbete med att ta fram ett kulturmiljövårdsprogram, fördjupad översiktsplan/strategi för kustområdet kommer att beakta behoven av avgränsningar och skyddsbestämmelser för kulturmiljövärdena av såväl riks- som regionalt och lokalt intresse. Intentionen är att aktuella bevarandevärden ska prioriteras vid lovgivning eller annan handläggning.

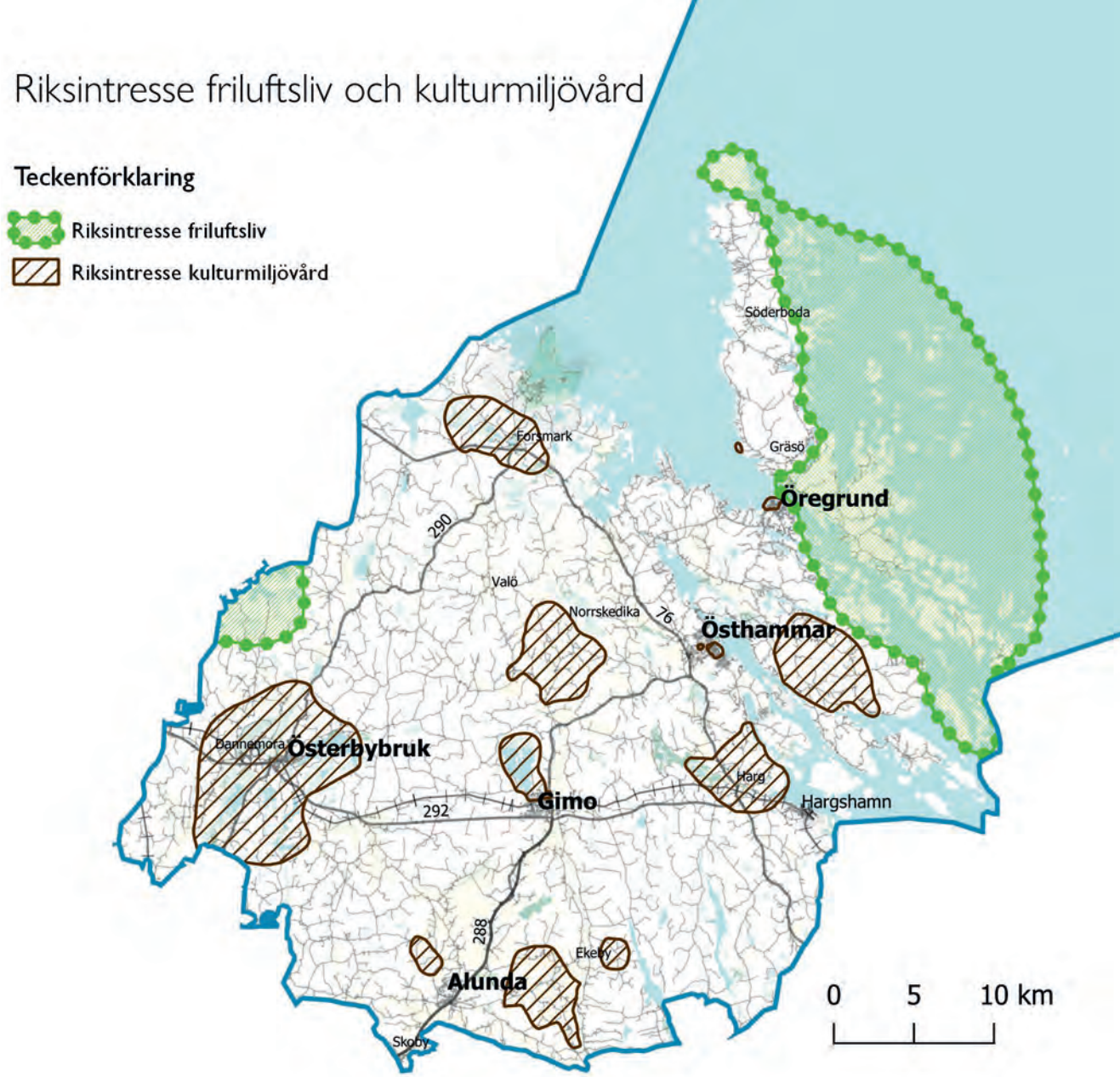

Riksintresse för friluftsliv och kulturmiljövård

Områden som är av riksintresse för friluftsliv och kulturmiljövården ska skyddas så att deras värden inte skadas eller förstörs.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid prövning av tillståndsansökningar och bygglov kontrollerar kommunen om ett riksintresse för friluftslivet och kulturmiljövård berörs och kan påverkas på ett betydande sätt.
- Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljöer av riksintresse ska konsekvensbeskrivas med avseende på områdets värden och karaktär. Möjliga alternativ ska undersökas.

Naturvård och Natura 2000

Riksintresse för naturvård och Natura 2000-områden och regleras i miljöbalken 3-4 kap. och av EU:s Fågeldirektiv samt Art- och habitatdirektiv. Syftet är att skydda områden mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Översiktsplanen tolkar dessa riksintressen som intressen av bevarandekaraktär - det vill säga att det är positivt om områdena skyddas från exploatering.

Syftet med Natura 2000-områden är att värna om naturtyper och livsmiljöer (så kallade habitat) för de arter som EU-länderna har kommit överens om är av gemensamt intresse för alla länder inom EU. Sverige måste se till att de naturtyper, växter och djur som finns i utpekade områden fortsätter ha en så kallad gynnsam bevarandestatus. Det innebär i stort sett att ”äng ska förbli äng”, att ”naturskog ska fortsätta vara naturskog” och att de arter som finns där ska fortsätta leva i livskraftiga bestånd. För alla Natura 2000-områden finns en bevarandeplan. Planen beskriver området, med särskild tyngdpunkt på de utvalda naturtyperna och arterna, samt ett långsiktigt mål för området och tänkbara hot. För att säkerställa naturvärden skyddas många Natura 2000-områden genom att staten bildar naturreservat eller skriver avtal med markägare.

I Östhammars kommun finns 18 områden som särskilt utpekats som riksintresse för naturvård. Många Natura 2000-områden (totalt 36) ingår som delområden.

NATURVÅRD

Flertalet geografiska områden för riksintresse naturvård finns i Östhammars kommun. Översiktsplanen föreslår utvecklingområden i ett av naturvårdsområdena: Gräsö-Singöområdet.

Värdebeskrivningen för Gräsö-Singöområdet anger att

> *områdets värden kan påverkas negativt om jordbruksdriften upphör eller genom tillförsel av näringsämnen och gifter i anslutning till landskapselement, ängar och på naturbetesmarker eller genom igenväxning, odling av skog eller energigrödor på jordbruksmark, täkt, dikning, användandet av området som recepient, bebyggelse eller annan form av exploatering.*

Bebyggelsen som föreslås i översiktsplanen är i liten exploateringsgrad och på platser som inte bedöms påverka landskapsvärdena negativt. Åker- och ängsmark förblir orörd.

NATURA 2000: FÅGELDIREKTIVET

Fem områden finns i Östhammars kommun: ett område i Florarnas naturreservat och fyra områden på öar i skärgården. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen på dessa platser.

NATURA 2000: HABITATDIREKTIVET

Huvuddelen av områdena ligger i kustområdet och skärgården. Enstaka platser i kommunens västra och sydöstra delar ingår också. Florarnas naturreservat ingår. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen på dessa platser.

INTENTIONER

Riksintresseområden för naturvård innefattar värden som bidrar till rikedomen av naturmiljöer i Östhammars kommun. Ambitionen är att ta till vara och upprätthålla dessa värden, ett viktigt led i arbetet med att utveckla kommunen och uppfylla lokala och nationella miljömål.

Flera riksintresseområden och Natura 2000- områden är helt eller delvis skyddade som naturreservat. I dessa fall finns föreskrifter som reglerar skötsel och markanvändning på ett sätt som syftar till att upprätthålla värdena. De värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap som redovisas i mark- och vattenanvändningskartan omfattar även Natura

2000-områden och riksintresseområden för naturvård som saknar skydd. Alla åtgärder som kan påverka ett Natura 2000-område kräver tillstånd från Länsstyrelsen. För att utreda om åtgärder påverkar ett Natura 2000-område bör samråd alltid hållas med Länsstyrelsen i tidigt skede.

Intentionen är att aktuella bevarandevärden ska prioriteras vid lovgivning eller annan handläggning av ärenden som kan påverka dessa områden, se sid 57. En restriktiv syn på ny bebyggelse gäller i riksintresset Gräsö-Singö, men undantag kan göras för allmänna anläggningar som har betydelse för turism och friluftsliv, se sid 49.

Högexploaterad kust - Arkösund till Forsmark

Riksintresset omfattar stora delar av kommunens östra delar. Hela havskusten och skärgården ingår. Hargshamn, Forsmark, Norrskedika, Öregrund och Östhammar ligger inom riksintresset.

Översiktsplanen föreslår flertalet utvecklingsområden inom riksintresset, koncentrerat till Östhammars och Öregrunds närhet. På grund av riksintressets stora omfattning kan utvecklingsområdena för dessa orter inte placeras på sådant sätt att områdena hamnar utanför riksintresset. Utveckling av befintliga tätorter bedöms dessutom vara förenligt med riksintressets intentioner, i och med att utvecklingen med stor sannolikhet inte kommer innebära påtaglig skada på värdena i kustområdet som riksintresset ska skydda. Ingen utveckling föreslås i direkt anslutning till själva kusten.

INTENTIONER

Tidigare lagstiftning gav kommunen ett ansvar för att tydliggöra gränserna för riksintresset. Det har skett genom beslut i Östhammars kommunfullmäktige. Riksintresset har avgränsats som området öster om väg 76 när det gäller handläggning av ärenden om bygglov och detaljplan. En grov avgränsning redovisas i karta på sid 99. Värdena i riksintresset bidrar på ett väsentligt sätt till Östhammars kommuns attraktionskraft.

Beteckningarna S och BT i mark- och vattenanvändningskartan redovisar områden för fortsatt bebyggelseutveckling i befintliga tätorter och småorter inom riksintresseområdet. Utvecklingen ska ske med hänsyn till natur- och kulturmiljövärden och möjligheterna att skapa hållbara system för vatten- och avloppsshantering, se sid 34-36.

Det ska även finnas möjlighet till fortsatt bebyggelseutveckling på landsbygden inom riksintresseområdet. Förutsättningar och villkor redovisas på sid 49. Utvecklingen ska i första hand ske i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper, med hänsyn till natur- och kulturmiljövärden och möjligheterna att ordna hållbara system för vatten- och avloppsförsörjning. Endast enstaka kompletteringar av fritidsbebyggelse kommer att tillåtas. Förutsättningar och villkor redovisas på sid 50.

Fortsatt utveckling kommer att tillåtas i befintliga områden för störande verksamheter kring Forsmarks kärnkraftverk och hamnen i Hargshamn, i områden som avgränsats med beteckningen VI i kartan över framtida mark- och vattenanvändning, se även sid 31 och 33. Eventuell påverkan på natur- och kulturmiljövärdena i riksintresseområdet ska alltid utredas och konsekvensbedömas för tillkommande verksamheter. Se även riksintresse anläggningar, sid 104.

Riksintressen naturvård

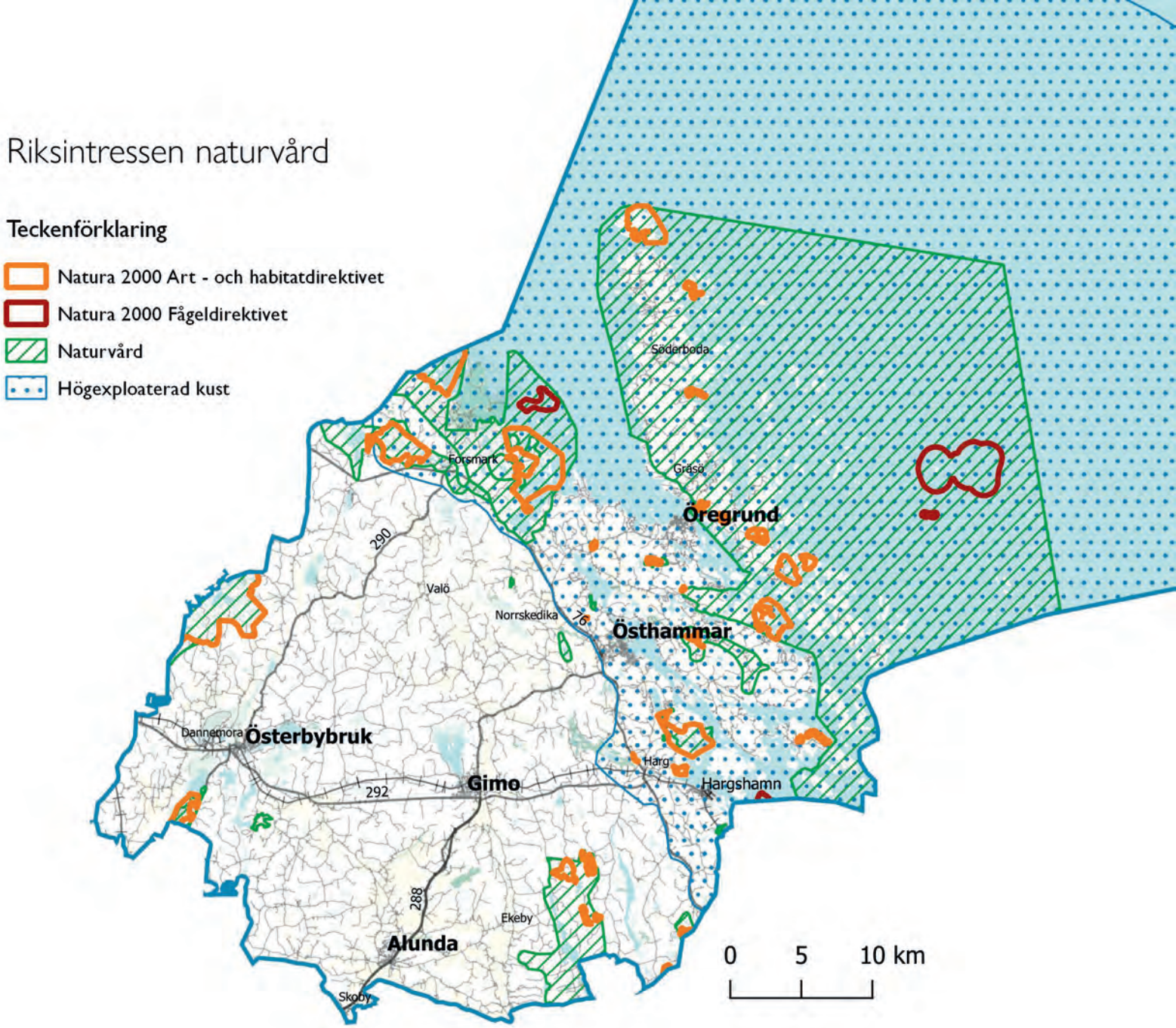

Riksintresse för naturvård och Natura 2000

Områden som är av riksintresse för naturvård eller ett Natura 2000-område ska skyddas så att dessa värden inte skadas eller förstörs (MB 2-3 kap., PBL 2 kap.).

Detaljplaneläggning, tillståndsgivning eller andra åtgärder som på ett betydande sätt påverkar miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd enligt miljöbalken. Det är länsstyrelsen som prövar om en åtgärd har betydande påverkan. Åtgärder kan tillåtas om områdets naturvärden även fortsatt får en gynnsam bevarandestatus. Åtgärder i eller utanför ett Natura 2000-område som kan riskera att medföra betydande negativa konsekvenser för miljön i området tillåts inte (MB 1-3 kap., 6-7 kap., PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid detaljplaneläggning och prövning av tillståndsansökningar och bygglov kontrollerar kommunen om ett riksintresse för naturvård eller ett Natura 2000-område berörs.
- Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i riksintresset ska konsekvensbeskrivas med avseende på områdets värden och karaktär. Möjliga alternativ ska undersökas (se även sid 57).
- All typ av verksamhet som sker inom ett Natura 2000-område ska konsekvensbedömas. Verksamhetsutövaren ska själv bedöma om det finns risk för att projektet kan skada naturmiljön och kräva tillstånd. Sökande rekommenderas att använda områdets bevarandeplan som underlag. Länsstyrelsen kan ge ytterligare råd och information. För Natura 2000-områden gäller detta även om detaljplaneläggningen i sig sker utanför området, men kan ge påverkan på arter eller livsmiljöer. Ett Natura 2000-område kan också vara skyddat med områdesskydd. Vid ny eller ändrad markanvändning krävs då dialog med och prövning av länsstyrelsen eller annan ansvarig myndighet (se även sid 57-61).

Riksintresse för Högexploaterad kust - Arkösund till Forsmark

Exploatering och andra ingrepp i miljön får bara komma till stånd om de kan genomföras utan att påtagligt skada natur- och kulturmiljövärdena i området. Begränsningar gäller för fritidsbebyggelse och för nytetablering av stora och miljöstörande industrianläggningar (MB 4 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Riksintresset har av Östhammars kommun tolkats som området öster om väg 76 när det gäller handläggning av ärenden om bygglov och detaljplan.
- Enstaka tillskott av hus för delårsboende tillåts endast i anslutning till etablerade fritidshusområden och med särskilda villkor (se även sid 50).
- En fortsatt utbyggnad av tätorterna och tillkommande helårsbostäder på landsbygden är förenligt med riksintresset. Påverkan på natur- och kulturmiljövärden prövas vid handläggning av planer och bygglov (se även sid 32, 57 och 64).
- Skärgårdsutveckling och etablering av allmänna anläggningar för turism och friluftsliv kan bidra till att upprätthålla eller förstärka värdena i riksintresset. Eventuell påverkan på värdena i riksintresset ska utredas vid prövning av sådana nya verksamheter.
- Kustområdet ska generellt undantas från etablering av gruppstationer för vindkraft (se även sid 73).

Energiproduktion, yrkesfiske, värdefulla ämnen och material och slutförvaring av använt kärnbränsle och avfall

Översiktsplanens tolkning av dessa riksintressen är att områdena som är av intresse lämpar sig för exploatering eller ianspråktagande av mark, för vissa bestämda ändamål (det ändamål som respektive riksintresse åsyftar).

Energiproduktion

Av riksintresse för energiproduktion är ett område i kommunen, utanför Forsmarks kust. Området är av typen *energiproduktion: vind*. Användningen av området för energiproduktion överensstämmer med förslagen i översiktsplanens karta för framtida mark- och vattenanvändning.

INTENTIONER

Riksintresse för vindbruk ska enligt kommunens uppfattning underordnas riksintresset i kust- och skärgårdsområdet och även näraliggande riksintresse för naturvård. I området finns en av de tätaste havsörnsstammarna i Sverige.

Yrkesfiske: Hav

Hela kuststräckan i Östhammars kommun är utpekad som ett riksintresseområde för yrkesfisket, och är en del av riksintresseområdet Bottenhavet. Inga insjöområden ingår. Fisket karaktäriseras av ett småskaligt kustfiske efter strömming, sik, lax, abborre, gös och gädda.

INTENTIONER

Omfattningen av yrkesfisket i Östhammars kommun är begränsat men har betydelse för skärgårdsutvecklingen. År 2021 fanns i Östhammars kommun 20 registrerade båtar för yrkesfiske och tio personer med yrkesfiskarlicens.

Kommunens uppfattning är att skalan på yrkesfisket inte innebär någon konflikt med riksintresse högexploaterad kust eller Gräsö-Singö. Närvaron av yrkesfiskare bidrar till en levande skärgård och att många av skärgårdens natur- och kulturmiljövärden kan upprätthållas. Planerade aktiviteter för att höja den ekologiska statusen i innerskärgården kan bidra till att upprätthålla områdets funktion för yrkesfiske.

Yrkesfiske: Hamn

En hamn i kommunen är av riksintresse för yrkesfisket: Öregrunds hamn. Hamnen bedöms kunna användas på samma sätt i framtiden och påverkas inte av översiktsplanens förslag för framtida mark- och vattenanvändning.

INTENTIONER

I Öregrunds hamn har ett kajområde reserverats för fiskebåtar som fortsatt ska möjliggöra yrkesfiske i Östhammars kommun.

Värdefulla ämnen och material

Ett område runt Dannemora är utsett till riksintresse på grund av fyndigheter av jänmalm och sulfidmalm.

Dannemora gruva har tidigare varit i drift och utvunnit material i området. Nu är gruvan nedlagd på grund av ekonomiska svårigheter, inte på grund av att fyndigheterna är uttömda. Intentioner på att gruvan kommer öppnas igen finns.

INTENTIONER

Östhammars kommun har en positiv inställning till utvinning av mineral i riksintresse för värdefulla ämnen vid Dannemora och ser det som angeläget att möjligheterna till brytning bibehålls. Området

ligger inom riksintresse för kulturmiljövården, men intresset av att utvinna mineral har överordnats kulturmiljöintressena i område VI vid Dannemora: område för utveckling av omgivnings påverkande verksamhet.

Intresse av drift vid Dannemora gruvor stärker ambitionen att bibehålla möjligheterna att använda och utveckla järnvägen av riksintresse mellan Österbybruk och Hargshamn.

Slutförvaring av använt kärnbränsle och avfall

Riksintresset syftar till att identifiera platser som kan komma att beröras av eventuella slutförvars anläggningar ovan och under jord, för förbindelsetunnlar där emellan samt för infrastruktur i anslutning till djupförvaret. I Östhammars kommun finns ett sådant område runt Forsmarks kärnkraftverk. Ingen annan användning föreslås i översiktsplanen på denna plats.

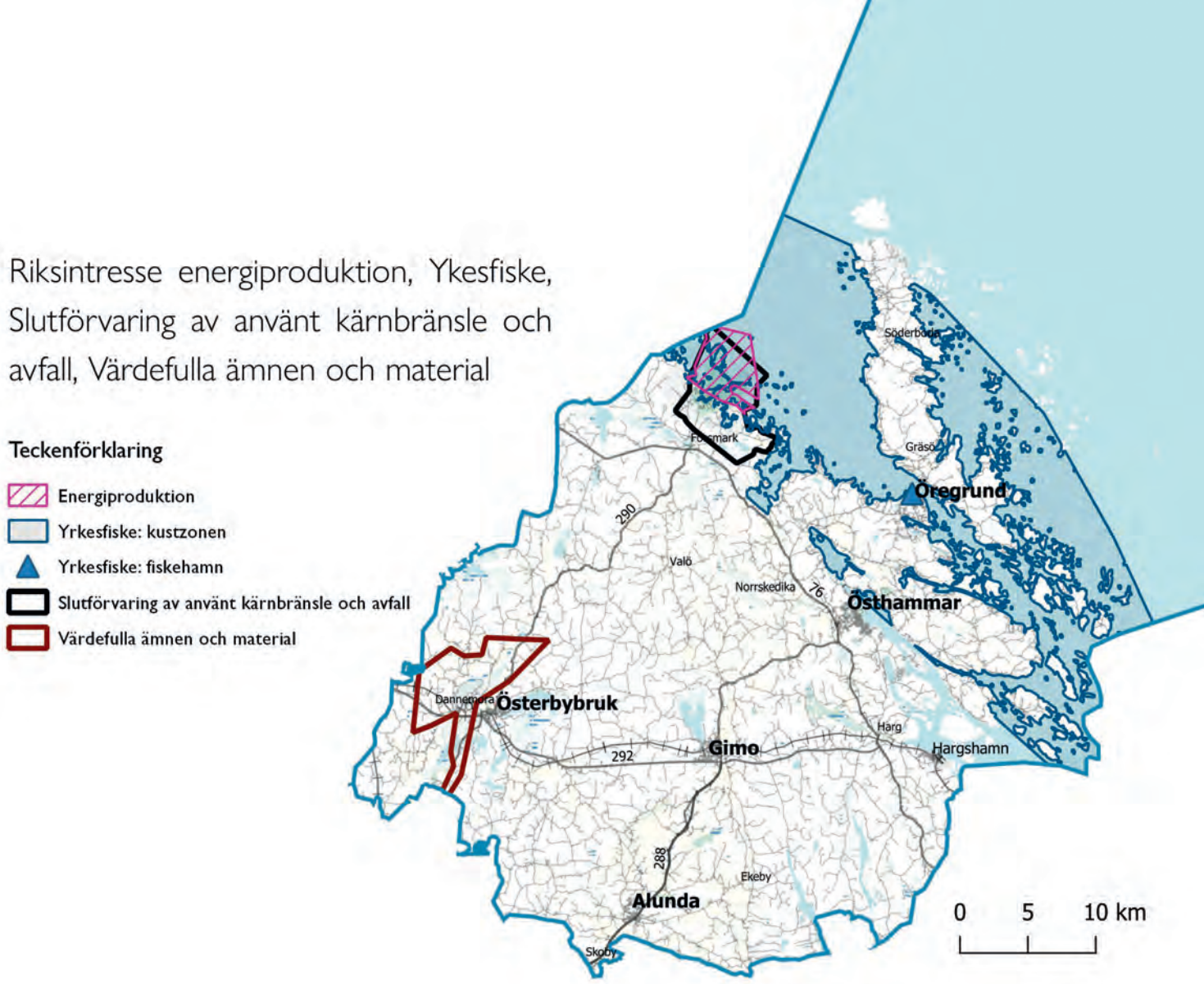

INTENTIONER

Östhammars kommun har en positiv inställning till slutförvaring av radioaktivt avfall i Forsmark och ser det som angeläget att få till en lösning för hantering av den svenska kärnkraftsindustrins radioaktiva avfall. Området har av prövande myndigheter ansetts vara lämpligt område för slutförvaring av radioaktivt avfall.

Totalförsvar

I Östhammars kommun har totalförsvaret fyra geografiskt bestämda riksintressen:

STOPPOMRÅDE FÖR HÖGA OBJEKT

De sydvästra delarna av kommunen berörs av stoppområdet. Syftet med stoppområdet är att inga höga objekt ska uppföras inom området. Definitionen på höga objekt är alla objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och alla objekt högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse. Uppförs sådana objekt inom stoppområdet uppstår påtaglig skada på riksintresset.

Stoppområdet infinner sig på grund av närheten till Uppsalas övningsflygplats i Ärna, Uppsala kommun.

I Östhammars kommun ligger bland annat Alunda och Österbybruk inom stoppområdet. Översiktsplanen förelår flera utvecklingsområden på dessa platser. För alla utvecklingsområden som berörs ges riktlinjen att inga höga objekt ska uppföras inom området. Påtaglig skada på riksintresset bedöms därför kunna undvikas.

INFLUENSOMRÅDE FÖR LUFTRUM

De sydvästra delarna av kommunen berörs av influensområdet. Influensområdet infinner sig på grund av närheten till Uppsalas övningsflygplats i Ärna, Uppsala kommun. Syftet är detsamma som för stoppområdet för höga objekt, med skillnaden att höga objekt inte alltid medför påtaglig skada på riksintresset.

Geografiskt sett är influensområdet lite större än stoppområdet för höga objekt. I Östhammars kommun ligger Alunda, Österbybruk och Gimo inom området. Utvecklingsområden inom influensområdet har riktlinjen att inga höga objekt ska uppföras.

INFLUENSOMRÅDE FÖR RIKSINTRESSE

Rotens skjutfält i Norrtälje kommun är av riksintresse. Skjutfältets påverkansområde för buller eller annan risk befinner sig delvis i Östhammars kommun. Syftet med påverkansområdet är att förhindra ny, alternativt större förändringar av befintlig, störningskänslig bebyggelse. Dessutom bör friluftsliv inte uppmuntras inom området.

OMRÅDE MED SÄRSKILT BEHOV AV HINDERFRIHET

I Norrtälje kommun finns flera skjutfält av riksintresse vars påverkansområden sträcker sig in i Östhammars kommun. Påverkansområden av typen *särskilt behov av hinderfrihet* förekommer på ett ställe i Östhammars kommun. Inom området får inga höga objekt uppföras.

INTENTIONER

Hela kommunen och hela landet är samrådsområde för höga objekt. Därför bör Försvarsmakten kontaktas tidigt i plan- och bygglovsärenden för höga anläggningar, exempelvis master och vindkraftverk. Länsstyrelsen bevakar statens/Försvarsmaktens intressen inom dessa samrådsområden vid eventuella vatten- och markanvändningskonflikter.

Riksintresse totalförsvar

Mark- och vattenområde av betydelse för totalförsvaret ska skyddas mot åtgärder som motverkar totalförsvarets intressen (MB 2-3 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Plan- och byggärenden som rör influensområde för Rotens skjutfät remitteras till Försvarsmakten.
- Samråd med Försvarsmakten och Luftfartsverket ska ske i ett tidigt skede för plan- och bygglovsärenden som rör objekt högre än 20 meter på landsbygd och högre än 45 meter i tätort.

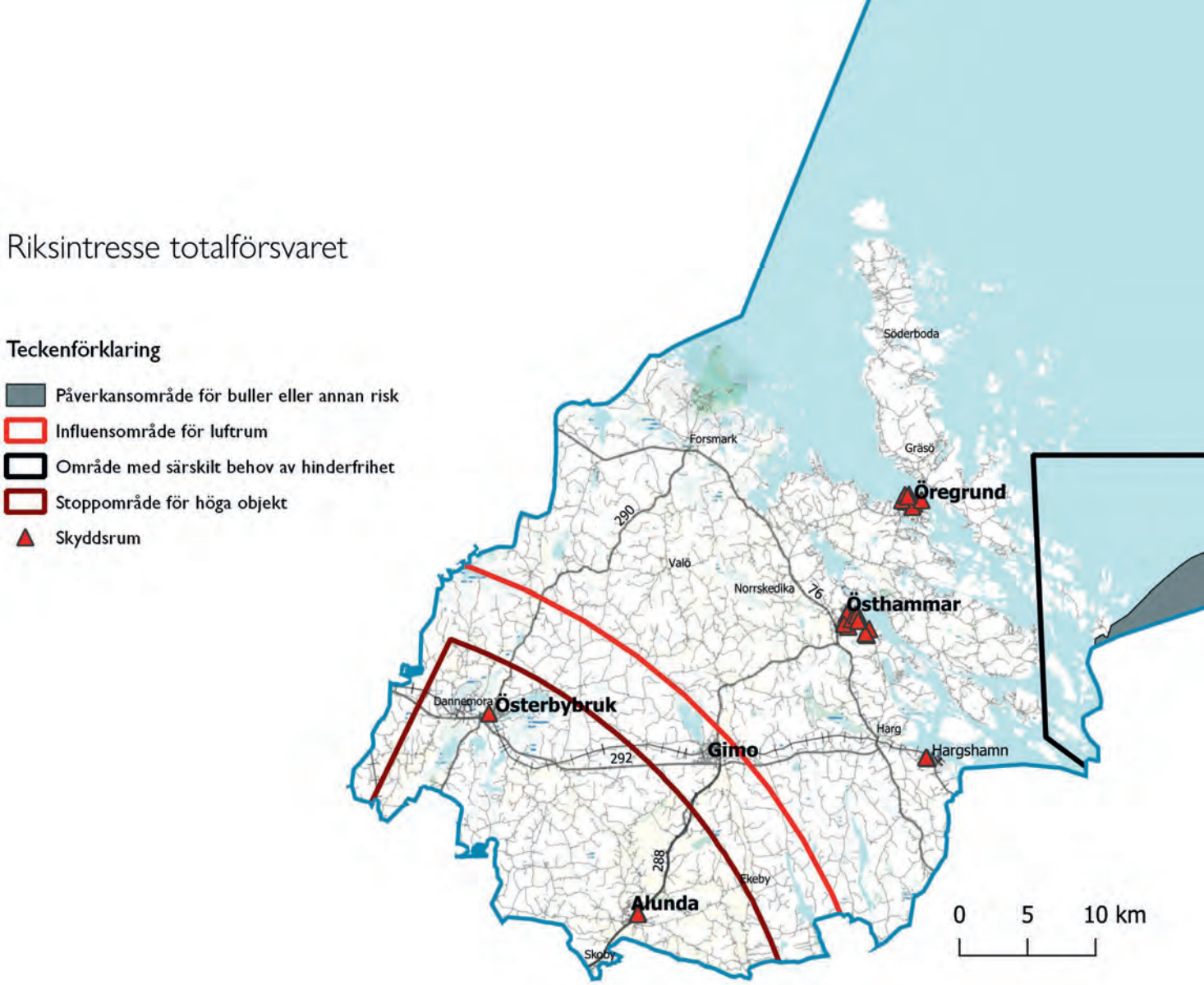

Väg, järnväg, luftfart och sjöfart

Trafikverket bedömer vilka anläggningar av detta slag som är riksintressen. I Östhammars kommun finns det vägar, järnvägar, hamnar och farleder av riksintresse. Ingen flygplats av riksintresse finns, men influensområdet för Uppsala och Arlanda flygplatser (som är av riksintresse) sträcker sig in i kommunen.

Väg

En vägsträcka är av riksintresse i Östhammars kommun: mellan E4 (Uppsala kommun) och Hargshamn. Vägsträckan går mellan Hargshamn och Gimo på väg 292, och mellan Gimo och E4 på väg 288. Vägsträckan är av riksintresse eftersom den utgör en anslutning till en hamn som är av riksintresse (Hargshamn).

Väg 288 har på den delen av sträckan som är av riksintresse och är inom Östhammars kommun nyligen byggts om till en säkrare väg. Längs sträckan planeras inga ytterligare förändringar vid sidan eller på vägen som skulle kunna påverka funktionen eller framkomligheten på vägen, undantaget en eventuell flödesökning till följd av en generell befolkningsökning i kommunen.

Längs den del av väg 292 som är av riksintresse föreslår översiktsplanen ett utvecklingsområde som skulle kunna påverka vägens funktion om området byggs ut. I detta utvecklingsområde föreslås det att befintliga utfarter används för att minimera påverkan på riksintresest.

INTENTIONER

Utveckling för väg 288 som kollektivtrafikstråk ska ske kontinuerligt med minimal påverkan på riksintressena.

Järnväg

Ostkustbanan är av riksintresse och passerar på en liten del av sträckan genom Östhammars kommun. Inga stationer eller stopp finns inom kommunen. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen i närheten av denna sträcka.

Merparten av Hargshamnsbanan befinner sig i Östhammars kommun och är av riksintresse. Järnvägen går mellan Örbyhus (ansluter till Ostkustbanan i Tierps kommun) och Hargshamn, och fortsätter sedan åt andra hållet till Hallstavik (Norrtälje kommun).

Hargshamnsbanan passerar Hargshamn, Gimo och Österbybruk. Flera utvecklingsområden föreslås på dessa platser, däremot är inget utvecklingsområde i direkt anslutning till järnvägen och dess funktion bedöms därför bli opåverkad.

INTENTIONER

Möjligheten att via Hargshamnsbanan koppla samman sjötransporter med järnvägstransporter är också betydelsefull. Kommunen har dessutom förhoppningar om att järnvägen på sikt ska kunna utnyttjas för persontrafik. Dessa faktorer gör det angeläget att värna och möjliggöra en fortsatt användning av järnvägssträckningen. Ambitionen är att upprätthålla en skyddszon runt järnvägen för att förebygga risk för intressekonflikter och miljöstörningar (se sid 114).

Luftfart

Ingen flygplats av riksintresse finns i Östhammars kommun. Två flygplatser utanför kommunen, Uppsala och Arlanda, har dock varsitt influensområde som båda ligger delvis inom Östhammars kommun. Influensområdena är så kallade MSA-ytor (Minimum Sector Altitude).

Inom en MSA-yta kan flygplan börja sin nedstigning mot flygplatsen. Därför ska ytan hållas fri från hin-

der som kan ha en negativ påverkan på flygtrafiken. Generellt sett menar Trafikverket att objekt högre än 20 meter kan komma att påverka flygtrafiken.

INTENTIONER

De utvecklingsområden som översiktsplanen föreslår inom de två MSA-områdena har riktlinjen att inga höga objekt ska uppföras.

Sjöfart

Två hamnar i kommunen är av riksintresse: Forsmarks kärnkrafthamn och Hargshamns allmänna hamn. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen i hamnarnas direkta närhet.

Ett antal farleder i Östhammars kommun är utpekade som riksintressen. De leder dels till hamnarna av riksintresse, men det finns också ett stort stråk öster om Gräsö där mycket sjötrafik passerar genom Ålands hav på väg mellan norra och södra Östersjön.

INTENTIONER

Ingen utveckling bör ske som riskerar att påverka riksintresset på ett negativt sätt. Riksintresset ska prioriteras där de sammanfaller med andra allmänna intressen.

Riksintresse väg, järnväg, luftfart och sjöfart

Teckenförklaring

- Sjöfart: Hamn
- Sjöfart: Farled
- Luftfart: MSA-yta
- Järnväg
- Vägnät

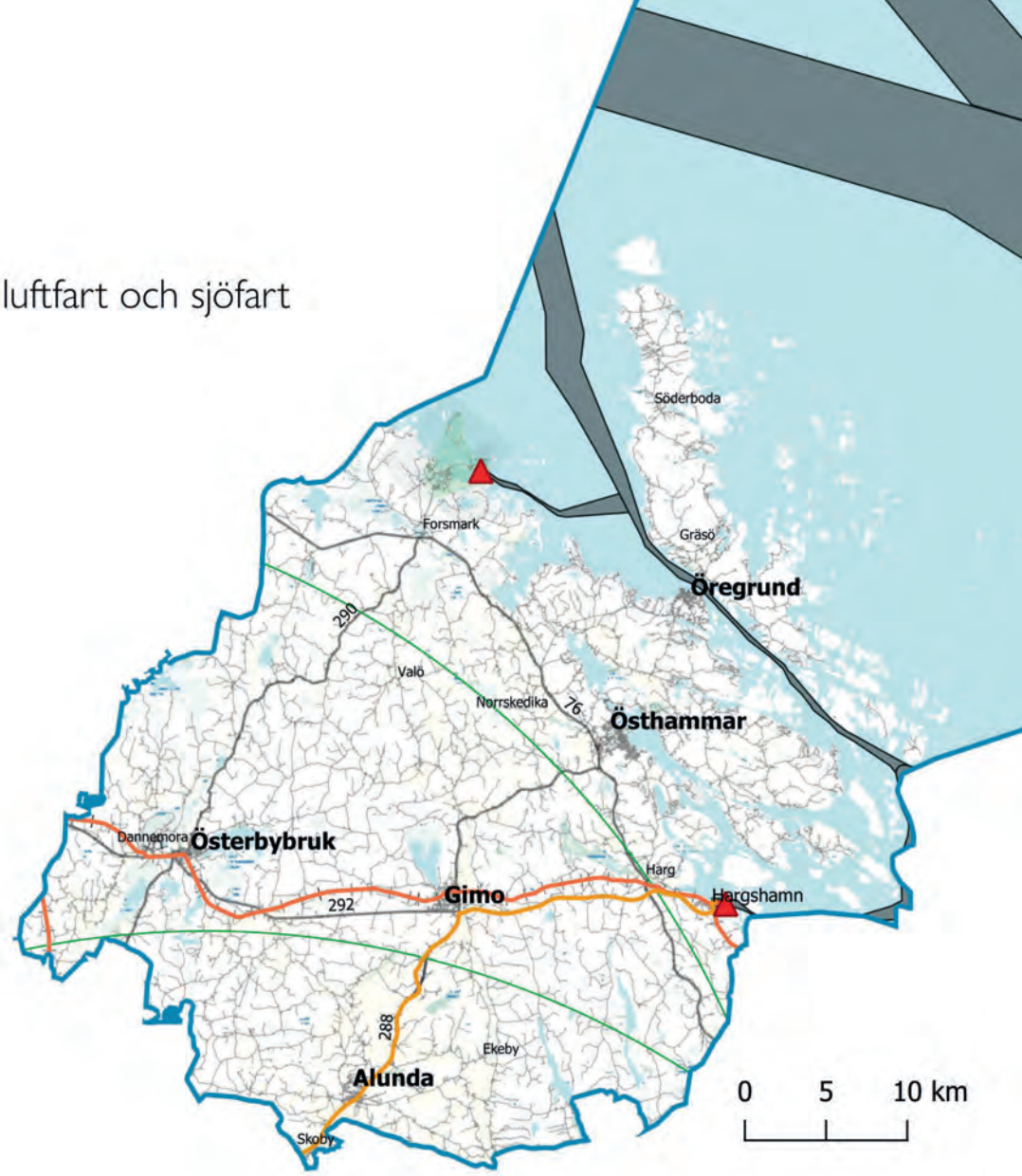

Skyddade områden

I Östhammars kommun finns ett stort antal områden som är skyddade enligt miljöbalken. Många av dessa områden är viktiga resurser för både friluftslivet och naturturismen och ska ses som en tillgång för kommunens invånare. Områdena ska tas i beaktning i framtida planering och vägas mot komunala intressen.

SKYDDADE OMRÅDEN SOM ÖSTHAMMARS KOMMUN BERÖRS AV

- Naturminne
- Naturreservat
- Vattenskyddsområde
- Djur- och växtskyddsområde
- Skogligt biotopskyddsområde
- Landskapsbildsskyddsområde
- Naturvårdsavtal
- Tillträdesförbud
- Nyckelbiotoper

NATURMINNE

Ett särpräglat naturföremål får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturminne om det behöver skyddas eller vårdas särskilt (MB 7 kap. 10 §). Naturminnen är ofta enstaka objekt, till exempel gamla ekar, jätteträd eller flyttblock. Många gånger gäller lagskyddet också området närmast runt själva naturminnet. Idag beslutas mycket sällan om nya naturminnen.

I Östhammars kommun finns sex naturminnen och alla är träd (ekar och tallar) som är stora, märkliga eller förknippade med berättelser och sägner. För varje naturminne finns en beskrivning av dess naturvärden.

NATURMINNEN I ÖSTHAMMARS KOMMUN

Kleveken, Olands häradsallmänning
Jättetall öster om Gisslaren
Ek vid Gisselby
Tall sydost om Forsmark
Länsmanseken
Tall vid Mårtensboda

REGLER FÖR NATURMINNEN

Det är förbjudet att vidta åtgärder eller bedriva verksamheter som kan skada ett naturminne. Undantag och dispens kan sökas hos länsstyrelsen och kan bara lämnas om naturminnet inte skadas (MB 7 kap.).

NATURRESERVAT

Ett mark- eller vattenområden får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat om det behövs för att bevara eller nyskapa biologisk mångfald, vårda eller bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftsliv (MB 7 kap. 4-9 §§).

Ett beslut om naturreservat innehåller föreskrifter och en skötselplan. Vilka föreskrifter som gäller beror på områdets karaktär och vilka värden som ska skyddas. Skötselplanen beskriver hur området ska skötas för att syftet med reservatet ska uppnås.

Alla naturreservat i kommunen är bildade av Länsstyrelsen, många för skydd av både natur- och friluftsvärden. De flesta sköts av Länsstyrelsen. Några av reservaten förvaltas av Upplandsstiftelsen och två av Östhammars kommun och Upplandsstiftelsen i samverkan (Aspbo och Gräsö gård).

I Östhammars kommun finns för närvarande 42 naturreservat.

NATURRESERVAT I ÖSTHAMMARS KOMMUN

Andersby ängsbackar - *hälsning från förr*
Aspbo - *mer än bara bad*
Bruksbystan - *gamla slättermarker*
Edskärret - *en kalkrik värld*
Ekbäcken - *naturskog med glupar*
Fagerön - *blommande innerskärgård*
Florarna - *storslagen tystnad*
Granliden - *svamparnas förlovade land*
Grillskäret - *i vågornas värld*
Grundsjön - *myllrande myrmarker*
Gräsö gård - *mellan hav och äng*
Gräsö östra skärgård - *sol, vind och vatten*
Hargs tallpark - *brukspatronens tallar*
Havsvik - *där vägen slutar och havet tar vid*
Holmskaten - *kalkbarrskog med botaniska överraskningar*
Hovön-Alnön - *genuin innerskärgård*
Högbergsmossen - *från kulturmark till vild skog*
Högbådan - *en dag vid havet*
Idekvistmyren - *krypande åldringar*
Idön - *skärgårdsbönders arv*
Kallriga - *i grunda vatten*
Kodödkärret - *fristad för många*
Lyssnarberget - *cinnoberbaggens hemvist*
Länsö - *rikkärr och fåglar*
Mässmyrfallet - *kolbotten och glupar*
Norrboda-Jomale - *strandängar och skogsbete*
Norrboda-Ugglan - *historisk skärgårdsskog*
Skaten-Rångsen - *inner- och ytterskärgård*
Skräddarmossen - *isräfflor och krumma tallar*
Slätön-Medholma - *strandhugg i skärgården*
Snöbottenkärret - *liten men viktig pusselbit*
Svanhusskogen - *stora skogar och kulturhistoria*
Valkrör - *bland baggar och bär*
Vamsta - *violgubbens marker*
Vidöknen - *lövrik skog och blockrik mark*
Ånö - *under tall och gran*
Örskär - *utpost mot havet*
Östra Tvärnö - *en roslagspärla*
Marka-Sandika - *kalkrik barrskog med gamla granar*
Norrboda-Kråkan - *skärgårdsskog med riktigt gamla träd*
Tuskösundet - *kalkrika barrskogar i kustmiljö*
Öster-Mörtarö - *havsstrandängar, hagmarker och hamlade träd*

REGLER FÖR NATURRESERVAT

Alla åtgärder inom ett naturreservat som inte följer reservatsföreskrifterna kräver ansökan om dispens från länsstyrelsen. För att dispens ska kunna lämnas krävs särskilda skäl och att intrånget kompenseras i eller utanför reservatet (om det är möjligt). Åtgärden får inte äventyra syftet med reservatet (MB 7 kap.).

VATTENSKYDDSOMRÅDE

Alla vattenskyddsområden i Östhammars kommun har som syfte att skydda en vattentäkt.

Områden som föreslås för olika typer av exploatering har i översiktsplanen i första hand placerats utanför vattenskyddsområden, för att skydda vattentäkterna. Inom vattenskyddsområdena föreslås därför inga nya utvecklingsområden för bostäder eller industri. I Börstils vattenskyddsområde föreslås däremot två korridorer för infrastrukturobjekt. I respektive korridors objektbeskrivning (kapitel III) ges riktlinjen att stor hänsyn ska tas på de delar som omfattas av vattenskyddsområdet. Det är till exempel viktigt att avrinning från vägytor inte infiltreras utan att först renas eller åtminstone fördröjs.

För att skydda vattentäkter kan vattenskyddsområden inrättas med restriktioner (vattenskyddsföreskrifter) för vad som får göras. Knappt hälften av vattentäkterna i kommunen är skyddade genom vattenskyddsområde och för flera vattentäkter finns behov av revidering av befintligt vattenskyddsområde och tillhörande vattenskyddsföreskrifter. Gästrike Vatten arbetar övergripande med att ta fram strategi och prioritering för inrättande och revidering av vattenskyddsområden generellt i koncernen och för alla bolag.

DJUR- OCH VÄXTSKYDDSOMRÅDEN

Om det behövs ett särskilt skydd för djur- eller växtarter inom ett område får länsstyrelsen eller en kommun besluta om särskilda föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området (MB 7 kap. 12 §).

Denna skyddsform används när syftet är begränsat i tid och rum, till exempel för att skydda enstaka djur- eller växtarter under viss tid på året. Det vanligaste är att skydda fåglar under deras häckningstid.

I Östhammars kommun finns totalt 18 fågel- och sälskyddsområden.

REGLER FÖR DJUR- OCH VÄXTSKYDDSOMRÅDEN

Tillfälliga verksamheter inom djur- och växt-skyddsområden under skyddstid kräver dispens från tillträdesförbudet. Dispens söks hos länssty-relsen (MB 7 kap.).

GENERELLT BIOTOPSKYDDSOMRÅDE

Exempel på livsmiljöer med generellt biotopskydd är alléer och pilevallar, samt småvatten, våtmarker, odlingsrösen, stenmurar, källor med våtmark och åker holmar som ligger i anslutning till jordbruksmark. Det är förbjudet att ta bort eller skada dessa miljöer, oavsett om de innehåller hotade arter eller ej. Ofta är de ganska små. Exempel på skadliga åtgärder är grävning, schaktning, markbearbetning, avverkning av alléträd, deponering av jord, avfall eller gödsel och kulvertering av öppna diken.

Denna typ av områden finns inte redovisade på något kartmaterial. I Östhammars kommun finns hundratals områden. Det går att få ekonomisk kompensation för att sköta biotoper inom det generella biotopskyddet. Stödet söks via Länsstyrelsen.

REGLER FÖR BIOTOPSKYDDSOMRÅDEN

Det är förbjudet att vidta åtgärder eller bedriva verksamheter som kan skada naturmiljön i ett biotopskyddsområde. Dispens för åtgärder i ett område med generellt biotopskydd eller ett biotopskyddsområde bildat av länsstyrelsen söks hos länsstyrelsen. Dispens för åtgärder i biotopskydd bildade av Skogsstyrelsen söks hos Skogsstyrelsen. Dispens kan bara lämnas om naturmiljön inte skadas. I andra hand kan kompensationsåtgärder övervägas (MB 7 kap.).

SKOGLIGT BIOTOPSKYDDSOMRÅDE

Skogsstyrelsen kan inrätta biotopskydd på skogsmark, för brandfält, lövbrännor, ravinskogar, kalkbarrskogar och äldre skogsbeten. Alla åtgärder som kan skada naturvärdena är förbjudna. Markägaren får ersättning när ett biotopskyddsområde inrättas. Ersättningen ska motsvara den minskning i marknadsvärde som beslutet innebär, med ett tillägg på 25 procent. Biotopskyddsområden är vanligen 2-10 hektar, men kan vara upp till cirka 20 hektar.

I Östhammars kommun finns ett stort antal biotopskyddsområden på skogsmark.

Länsstyrelsen kan inrätta biotopskydd för områden eller livsmiljöer som inte ligger i skogen, exempelvis rik- och kalkkärr, naturliga ängar och naturbetesmarker, naturliga bäckfåror och ras- eller bergbranter. För närvarande finns inga sådana biotopskyddsområden i Uppsala län.

LANDSKAPSBILDSSKYDDSOMRÅDE

Vissa områden omfattas av skydd för landskapsbilden enligt den tidigare naturvårdslagen (NVL, 19 §). Syftet är att skydda områdena från tillkommande bebyggelse eller andra förändringar, som på ett västentligt sätt kan skada upplevelsen av området. Skyddsbestämmelserna gäller fortsatt enligt lag 1998:811 om införande av miljöbalken. I Östhammars kommun finns nio utpekade områden med skydd för landskapsbilden.

REGLER FÖR LANDSKAPSBILDSSKYDDSOMRÅDE

Tillstånd för åtgärder som kan påverka landskapskaraktären i ett område med landskapsbildsskydd ska alltid sökas hos länsstyrelsen..

LANDSKAPSBILDSSKYDD I ÖSTHAMMARS KOMMUN

- Börstils kyrka
- Forsmarks kyrka
- Gräsö kyrka
- Hargs kyrka
- Valö kyrka
- Hökhuvuds kyrka
- Dannemorasjön
- Område vid Österbybruk, Dannemora
- Område vid Öregrund och Östhammar (skärgården och havet)

SKYDDADE KULTURVÄRDEN

Alla fornlämningar, kyrkor och kyrkomiljöer skyddas av kulturmiljölagen (KML 2-4 kap.). Skyddet för fornlämningar gäller även när tidigare inte kända fornlämningar påträffas. De som är kända finns registrerade i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister. Byggnader eller kulturmiljöer som bedöms ha ett särskilt högt kulturhistoriskt värde kan skyddas genom att förklaras som byggnadsminnen (KML 3 kap.). Statliga byggnadsminnen kan inrättas med stöd av förordning 1988:1229 om statliga byggnadsminnen. I Östhammars kommun finns två statliga byggnadsminnen, Djurstens och Örskärs fyrplatser.

BYGGNADSMINNEN I ÖSTHAMMARS KOMMUN
Blåbandslokalen i Söderby
Forsmarks bruk, flera byggnader
Gimo bruk, flera byggnader och miljön kring Bruksgatan
Gruvarbetartorpet Gryttjom i Dannemora
Gruvlaven vid Dannemora gruvor
Gården Granbo
Nordschaktlaven vid Dannemora gruvor
Norra maskin vid Dannemora gruvor
Triewalds maskinhus vid Dannemora gruvor
Österby bruk, flera byggnader

STATLIGA BYGGNADSMINNEN
Djurstens fyrplats
Örskärs fyrplats

REGLER FÖR SKYDDADE KULTURVÄRDEN

Fornlämningar, kyrkor, kyrkomiljöer och byggnadsminnen får inte förändras, tas bort eller skadas. För att genomföra åtgärder som kan påverka skyddade objekt krävs särskilt tillstånd från länsstyrelsen (KML 2-4 kap.).

Skyddade områden

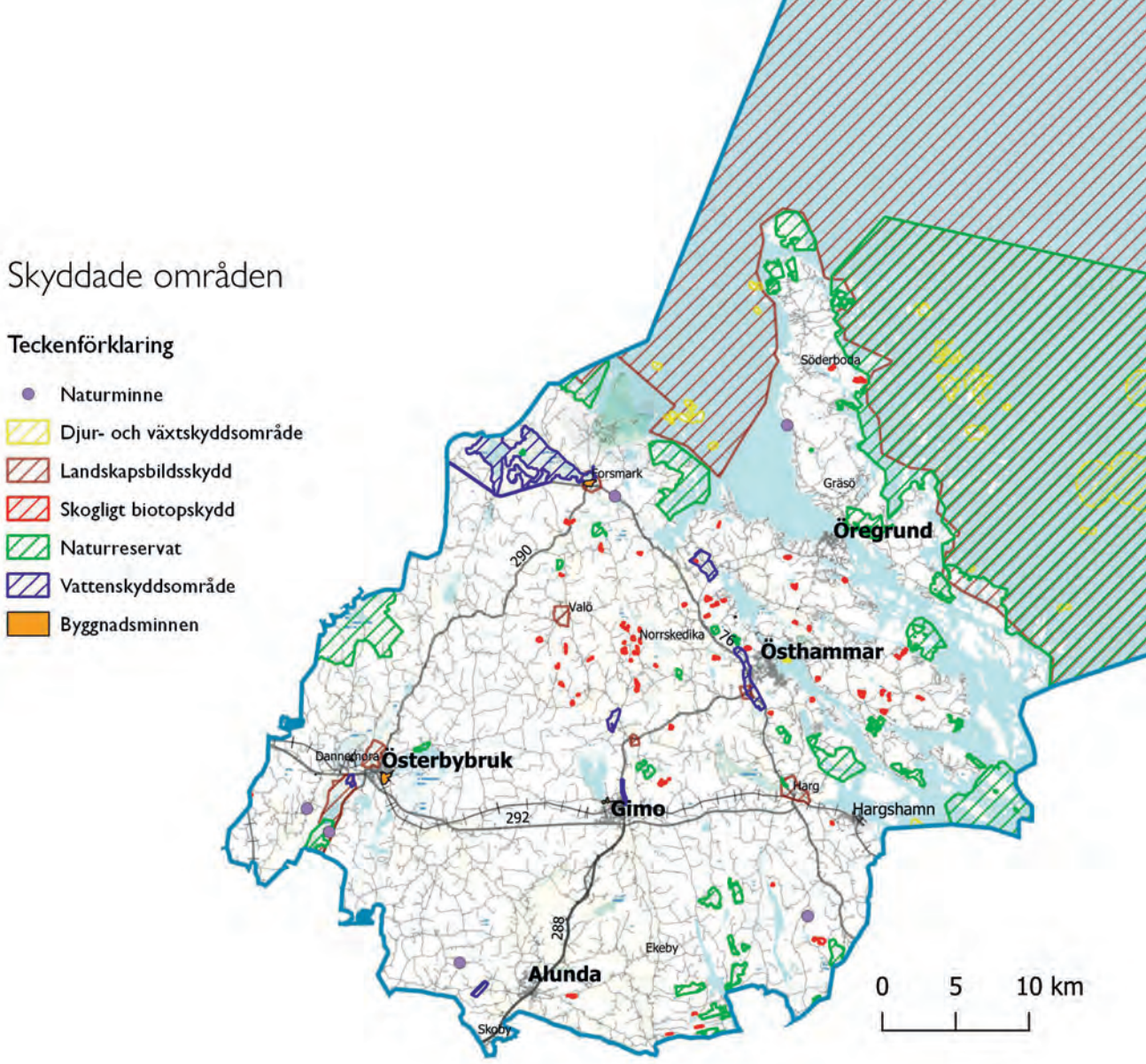

Naturvårdsavtal, tillträdesförbud, nyckelbiotoper, artskydd och kulturvärden

NATURVÅRDSAVTAL

Naturvårdsavtal tecknas mellan markägare och Länsstyrelsen, Naturvårdsverket eller Skogsstyrelsen. Avtalen skrivs för att skydda värdefulla biotoper.

I Östhammars kommun finns ett avtal som tecknats mellan markägare och Länsstyrelsen. Området ligger vid Storgyllingen i kommunens sydöstra delar. Syftet är att skydda asknätfjärilen. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen inom detta område.

Avtal som tecknats mellan markägare och Skogsstyrelsen är fler till antalet. Avtalen tecknas med olika syften och på olika naturtyper. Skogsbete kan skapa en typ av bitop som är skyddsvärd. Flera avtal av den typen har tecknats inom kommunen.

TILLTRÄDESFÖRBUD

Flertalet öar i skärgården har tillträdesförbud under begränsade tider under året. Syftet är att skydda fågel- och sälpopulationer. Ingen utveckling eller annan förändring föreslås i översiktsplanen inom dessa områden.

NYCKELBIOTOPER

Områdena ligger i skogen på platser med värdefulla biotoper. I områdena kan det finnas livsmiljöer för hotade eller rödlistade arter som inte får skadas. Innan eventuella åtgärder genomförs i områdena ska det anmälas för samråd till Skogsstyrelsen om det rör skogsbruksåtgärder. För andra åtgärder som riskerar att påverka en nyckelbiotop ska samråd hållas med Länsstyrelsen.

FORSMARKS EKOPARK

En ekopark är ett större sammanhängande landskap med stora ekologiska värden. Varje ekopark har en särskild skötselplan. Till skillnad från ett naturreservat, som ofta förvaltas av en länsstyrelse, kommun eller stiftelse, förvaltas ekoparken av ett skogsägande företag, vanligtvis statliga Sveaskog. I en ekopark bedrivs skogsbruk i begränsad omfattning, men med högre naturhänsyn och anpassat till ekoparkens särskilda natur- och kulturvärden. Grunden för ekoparkerna är ett formellt avtal mellan Sveaskog och Skogsstyrelsen.

ARTSKYDD

Särskilt utpekade arter som ska skyddas (inklusive svenska fridlysta arter) behandlas i Artskyddsförordningen (SFS 2007:845). Förordningen omfattar stora delar av bestämmelserna i EU:s fågeldirektiv och habitatdirektiv. Svenska och internationellt hotade arter enligt kraven i EU:s habitatdirektiv finns listade i bilaga 1 till förordningen. Svenska arter som har fridlysts av Naturvårdsverket och länsstyrelserna finns listade i bilaga 2.

Förordning om fisket, förordningen om vattenbruket och fiskerinäringen, jaktförordningen och miljöbalkens 7 och 8 kap. innehåller också regler till skydd av växter och djur.

Vid detaljplaneläggning ska eventuell påverkan på skyddade arter utredas. Det är därför viktigt att redan i ett tidigt skede av planeringsprocessen klargöra om exploateringen kan påverka livsmiljöer för skyddsvärda eller hotade arter.

Om livsmiljöer för skyddade arter berörs ska förutsättningarna för dispens utredas innan en exploatering. Länsstyrelsen får meddela dispens enligt artskyddsförordningen. Om förebyggande åtgärder kan vidtas så att arten även på lång sikt kommer att kunna leva gott i sin miljö kan ärendet i stället hanteras som ett samråd enligt miljöbalken 12 kap. 6 §. Även detta samråd görs med länsstyrelsen.

Det går att skydda mark och växtlighet i detaljpla-

ner, eller genom områdesbestämmelser. Bestämmelserna anger vad som gäller för mark- och vattenanvändningen på platsen.

Om särskilda markbestämmelser gäller måste den som vill göra förändringar på tomt eller allmän plats ansöka om marklov hos kommunen. Schaktning, avverkning eller plantering är exempel på åtgärder som ofta kräver marklov. Markbestämmelser är en form av varsamhetskrav som inte ger fastighetsägare rätt till ersättning.

REGLER FÖR ARTSKYDD

Vid detaljplaneläggning och större infrastrukturprojekt ska i ett tidigt skede utredas om, och i så fall hur, skyddade arter kan påverkas.

I första hand ska en plan eller annan åtgärd utformas så att skyddade arter inte berörs.

Om växter eller djur som är artskyddade berörs av en plan krävs dispensansökan eller samråd med länsstyrelsen. Länsstyrelsen kan besluta om dispens om det inte finns någon annan lämplig lösning och bedömningen är att arten inte påverkas negativt.

Naturvårdsavtal, nyckelbiotoper och tillträdesförbud

Teckenförklaring

- Naturvårdsavtal LST NV
- Naturvårdsavtal Skogsstyrelsen
- Nyckelbiotoper skogsstyrelsen
- Nyckelbiotoper stora skogsbolag
- Tillträdesförbud

Miljö, hälsa och säkerhet

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer finns införda i miljöbalken och är föreskrifter om lägsta godtagbara kvalitet för mark, vatten, luft eller miljön i övrigt inom ett geografiskt område. Normerna reglerar den miljökvalitet som ska finnas eller uppnås och inte vad som är tillåtet att släppa ut. Miljökvalitetsnormer som meddelats med stöd av miljöbalken är också allmänna intressen enligt plan- och bygglagen och ska följas. Det finns normer för utomhusluft, vattenkvalitet, fisk- och musselvatten samt för omgivningsbuller.

En miljökvalitetsnorm är inte direkt bindande för enskilda. Det är myndigheter och kommuner som ska se till att miljökvalitetsnormerna uppfylls, bland annat vid tillståndsprövning, tillsyn och detaljplaneläggning. I vissa fall kan åtgärdsprogram upprättas för att en miljökvalitetsnorm ska kunna uppfyllas.

VATTEN

Miljökvalitetsnormerna för vatten gäller grundvatten, kustvatten och sötvatten (sjöar och vattendrag) och grundar sig på EU:s ramdirektiv för vatten antaget år 2000. Syftet med direktivet är att bevara och förbättra vattenmiljön. Det övergripande målet var ursprungligen att alla vatten ska uppnå god vattenstatus till år 2021, eller senast till år 2027. Arbetet bedrivs i 6-årscykler och med ökad kunskap om de komplicerade vattensystemen och långa responstiderna har flera vattenområden förslagits målår för god vattenstatus till 2039. Begreppet ”god vattenstatus” är ett försök att sammanfatta målen att nå god ekologisk och kemisk kvalitet, och för grundvatten även tillräcklig kvantitet. Det finns vissa beslutade halter och mätnivåer som vattnet i Östhammars kommun ska nå, dessa redovisas i databasen VISS som är öppen för alla.

Den som vill detaljplanelägga ett område måste utreda om en miljökvalitetsnorm för vatten kan komma att påverkas genom planen. En aktuell dom i EU-domstolen har under 2015 fastställt att det räcker med en försämring av en enskild kvalitetsfaktor för att en åtgärd eller plan ska anses påverka miljökvalitetsnormen. Östhammars kommun tillhör Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt. Åtgärdsprogram Östhammars kommun tillhör Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt.

Åtgärder

Vattenmyndigheten har år 2009 fastställt miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram för hela distriktet. Ett vattenområde påverkas av markanvändningen i hela avrinningsområdet (se sid 82). Åtgärdsprogrammen har därför avgränsats i så kallade vattenförekomster och åtgärderna gäller markanvändningen inom specifika avrinningsområden.

Stora utmaningar för att nå miljökvalitetsnormerna i vattenförekomster inom Östhammars kommun är att minska utsläpp av fosfor och kväve, och att åtgärda vandringshinder för fisk. Miljögifter är ett övergripande problem för alla vatten i Sverige, både genom de diffusa utsläppen, men också genom punktkällor, exempelvis områden som förorenats av gamla industrier. Myndigheter och kommuner är enligt miljöbalkens femte kapitel skyldiga att inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt fastställda åtgärdsprogram. För att vattnets kvalitet ska bli tillräckligt bra krävs också att alla som påverkar vattnet agerar i enlighet med myndigheters och kommuners planer och program.

Vart sjätte år tar vattenmyndigheterna fram ett åtgärdsprogram för varje vattendistrikt. Åtgärdsprogrammen beskriver de problem som behöver lösas i distriktens vatten, vilka de viktigaste källorna till problemen är och vilka åtgärder som myndigheter och kommuner ska sätta in. De är juridiskt bindande för myndigheter och kommuner och ska därför genomföras.

Ett nytt förslag till åtgärdsprogram har varit på samråd under nov 2020 - april 2021. När det nya åtgärdsprogramet har beslutats gäller det under perioden 2021-2027. I åtgärdsprogrammet finns förslag på en ny åtgärd för kommunerna – Vattenplanering. Åtgärden tydliggör att kommunerna behöver ha en helhetsbild av miljösituationen i vattnet inom kommunen och ska därför ta fram en förvaltningsövergripande vattenplanering med helhetssyn utifrån ett avrinningsområdesperspektiv.

Viktiga kommunala åtgärder för att uppnå god ekologisk och kemisk status för vattenförekomsterna redovisas även i avsnittet Vattenplanering, sid 82-86.

KOMMUNENS TILLÄMPNING:

- Miljökvalitetsnormerna och åtgärdsprogrammet för vatten ska vara styrande för planering, tillståndsgivning och tillsyn av frågor som rör vattenanvändning.
- Vid all exploatering ska eventuell påverkan på den ekologiska statusen i recipient och närliggande vatten utredas. Detaljplaner, förhandsbesked och bygglov ska anpassas utifrån principen att den ekologiska statusen inte får försämras. Inte heller får statusen för en enskild parameter eller kvalitetsfaktor försämras.
- Ett avrinningsområdesperspektiv ska alltid vara vägledande vid bedömning av påverkan från en exploatering. I detta ingår att bedöma eventuell påverkan nedströms av de åtgärder som ska genomföras.
- Kommunen ska vid avloppsärenden ställa krav på hög skyddsnivå alternativt nollutsläpp från WC i avrinningsområden där mottagande vattenförekomst har dålig ekologisk status.

LUFT

Med luftpåverkan menas utsläpp av ämnen eller partiklar som påverkar luftkvaliteten negativt. Sveriges miljökvalitetsnormer för luft är satta med utgångspunkt från ett EG-direktiv för utomhusluft. Normerna gäller såväl korttids- som långtidsexponering och innefattar för tillfället 13 olika farliga ämnen. Svårast att klara är normerna för partiklar och kvävedioxid som till stor del orsakas av trafiken. Vid starkt trafikerade gator kan halterna i luften ofta hamna nära gränsvärdena. På landsbygden kan halterna av marknära ozon ibland också vara för höga. Marknära ozon bildas när solljus träffar bilavgaser.

Eftersom Östhammar är en glest bebyggd kommun med begränsade trafikflöden är luftföroreningar från trafik inget stort problem idag. Däremot finns risk för en ökad trafik i framtiden om ett positivt beslut om ett slutförvar i Forsmark. Därför bör planering av framtida bebyggelse ha detta i beaktning. Vedeldning i bebyggda områden kan däremot lokalt orsaka luftkvalitetsproblem.

Mängden gods som transporteras av den internationella sjöfarten växer, och förväntas fortsätta att öka enligt Havs och vattenmyndigheten. Detta medför att även miljöpåverkan från sjöfarten ökar, förutsatt att det blir fler fartyg till havs eller att antalet resor ökar. Östhammars kommun har ett antal farleder som påverkas av denna miljöpåverkan. Exempel på luftemissioner från sjöfarten är koldioxid, svaveldioxid, kväveoxider och partiklar som påverkar hälsa och miljö negativt. Med anledning av farledsfördjupningen i Hargshamn kan luftföroreningar orsakas av en ökad trafik och att båtar står med motorer igång i stillastående läge vid hamnen. Det vore lämpligt att i framtiden erbjuda elanslutning till båtarna vid hamnen för att undvika att motorer måste köras för användning av el på båtarna i stillastående läge.

Åtgärder

Östhammars kommun är medlem i Östra sveriges luftvårdsförbund. Förbundet sköter administration av upphandling av aktör för mätningar och medlemmarna tecknar ramavtal och kan därvid direktavropa ytterligare tjänster. Förbundet hjälper kommuner med rätt kompetens för att kunna följa upp lagkraven inom luftvårdsarbete, dvs. information till invånare, inrapportering av mätdata och tillhanda mätningar såväl som mätinstrument.

Kommunen ska enligt beslut i kommunfullmäktige 2019 under perioden 2019-2022 arbeta med åtgärder för minskad bilanvändning och fossilfria tjänstefordon.

I närheten av Hargshamns hamn bör lämpligheten av nyetablering av bostäder utredas med hänsyn till buller, luftkvalitet och lukt. Vilket skyddsavstånd eller åtgärder som krävs behöver utredas utrifrån t.ex. verksamhetens karaktär, områdets topografi, vindriktning m.m.

BULLER

Även de svenska miljökvalitetsnormerna för buller grundar sig på beslut inom EU. Utgångspunkten är att omgivningsbuller inte ska medföra skadliga effekter på människors hälsa. Normen uttrycks som en målsättning och inte med tydliga riktvärden. Den öppna formuleringen hänger samman med att olika människor har olika uppfattningen om vilka ljud och ljudnivåer som är störande. Vad som upplevs som stimulerande eller störande är också beroende av tiden på dygnet. Det finns rekommenderade gränsvärden för olika typer av miljöer och tidpunkter. Från den 1 juni 2015 gäller en ny förordning om trafikbuller vid bostäder. Den innehåller riktvärden för utomhusbuller från spårtrafik, vägar och fly platser. Bestämmelserna ska tillämpas vid detaljplaneläggning, bygglov och förhandsbesked, för att bedöma om kravet på att förebygga olägenhet för människors hälsa är uppfyllt. Buller kan orsaka ohälsa i form av bland annat hörselproblem, koncentrationssvårigheter och stress som tillfälligt kan ge högt blodtryck. Det finns även studier som visar att långvarig exponering för flyg- och trafikbuller kan öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar.

I Östhammars kommun förekommer buller främst från skjutbanor, motocrossbana, vägtrafik och tidvis från nöjesarrangemang. Lunda flygfält utför till exempel mätningar när de har sina evenemang som är dispenspliktiga. Tillsynsmyndigheten kan ställa krav på bullermätningar från skjutbanor och motocrossbanor.

I Naturvårdsverkets vägledning ”Vägledning om buller från skjutbanor och skjutfält” går att läsa:

För bostäder som är planlagda eller lovgivna efter den 2 januari 2015 ska det finnas beräkningar av omgivningsbuller i beskrivningen till detaljplanen eller bygglovshandlingarna. Till omgivningsbuller räknas buller från flygplatser, industriell verksamhet, spårtrafik och vägar.

Enstaka bostadshus på landsbygden som ligger nära vägar med mycket trafik kan påverkas av vägtrafikbuller. Tågtrafiken mellan Österbybruk och Hargshamn har orsakat en del buller i samband med tidigare malmtransporter från Dannemora gruva. Nära järnvägen kan även vibrationer förekomma. Själva gruvverksamheten genererade också buller men är nu nedlagd. Generellt sett har buller från industrier en tämligen begränsad omfattning i kommunen. Även vindkraftverk och lantbruksmaskiner kan generera störande buller.

Åtgärder

Östhammars kommun har ingen åtgärdsplan för buller. Olika riktlinjer för lokaliseringsprövning och detaljplaneläggning tar hänsyn till riskerna för bullerstörning. I PBL Kunskapsbanken, Industribul-

ler, ger Boverket vägledning och stöd för detaljplaneläggning och byggande av bostäder i områden som är utsatta för buller från industrier och liknande verksamhet.

KOMMUNENS TILLÄMPNING:

- Inför etablering av nya industriområden ska eventuell miljöpåverkan i närområdet kartläggas, till exempel risker för lukt och buller.
- När det kan finnas risk för störningar ska skyddsområde med bebyggelseförbud upprättas. Förslag till avgränsningar ska redovisas i samband med detaljplaneläggning/ansökan om bygglov, se även sid 33.
- Motorhobbyverksamheter såsom till exempel motorcross, enduro, flygning etcetera ska samlokaliseras vid Lunda motorsportscentrum.
- Skjutbanor ska samlokaliseras på sikt. I och med skyttebanorna till ny plats bör lämplig bullerutredning klarlägga vilka impulsljud som kan uppkomma för omgivningen. Åtgärder vid skjutbanan kan avse anläggande av skjuthall, ljuddämpare på vapen eller ljuddämpande skärmar eller vallar. Som underlag för verksamma skyddsåtgärder vid skjutbanan bör en bullerutredning genomföras.

En kartering över var det kan vara problem med buller gjordes 2016 för hela Sverige. Bullerdatat är en beräkning, det vill säga att de faktiska bullvärdena inte har mätts upp. Bullerdatat utgår från vägar och järnvägar. Större vägar antas medföra större buller. Andra ställen som kan antas vara bullerkällor (men som inte beräknades i bullerdatat) är de större hamnarna, sophanteringsstationerna och några av industriområdena.

Utvecklingsområden för bostäder är den kategori av områden som är mest känslig för bullerstörningar. Områden i denna kategori har i översiktsplanen därför placerats utanför den direkta närheten till de kända bullerkällorna, för att minimera risken till bullerföroreningar.

Utvecklingsområden av typen industri och verksamheter har bedömts kunna ligga i närheten av bullerkällor.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormerna ska följas och kommunen delar ansvaret för efterlevnad med andra myndigheter. Den som vill driva verksamhet eller vidta en åtgärd som kan ge betydande miljöåverkan ska samråda med länsstyrelsen och andra som kan bli berörda (MB 5-6 kap., 26 kap., PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid prövning av tillståndsansökningar, planer och bygglov ska påverkan på miljökvalitetsnormerna utredas. Om det finns risk för påverkan ger kommunen och länsstyrelsen vägledning för hur projektet ska handläggas och prövas. Se även sid 33.

Miljö- och hälsorisker

Vid placering av utvecklingsområden i översiktsplanens kapitel III har hänsyn tagits till miljöfaktorer, för att minimera hälsorisker. De hälsorisker och miljöeffekter som trots allt antas uppkomma av ett genomförande av översiktsplanen beskrivs i tillhörande MKB.

Här nedan beskrivs *vilka faktorer* som översiktsplanen tagit hänsyn till och *hur* hänsyn har tagits. Några av faktorerna är tillgängliga geografiskt och digitalt och redovisas inom detta kaptiel av översiktsplanen.

ALLERGENER

Miljö- och hälsorisker i form av allergener förekommer från jordbruk i allmänhet från exempelvis hö men också från hästverksamhet. Hästar förekommer oftast i jordbruksmiljöer, men det blir dock allt vanligare att hästverksamheter förekommer i mer stadslika miljöer där fler människor kan komma i kontakt med hästarna. Risken för olägenhet för människors hälsa, orsakad av lukt, flugor och allergen kan då komma att öka.

Folkhälsomyndigheten rekommenderar ett skyddsavstånd på 200 meter mellan hästverksamheter som stall, hästhagar, paddock och bebyggelse. Detta avstånd ska ses som utgångspunkt för vidare utredning i varje enskilt fall, vid planärenden eller nyproduktion av bebyggelse eller nyetablering av hästverksamheter samt vid klagomålsärenden. Skyddsåtgärder och barriärer mellan hästverksamhet och bebyggelse kan minska att halten allergen når bebyggelsen.

MILJÖFARLIG VERKSAMHET

Definitionen av miljöfarlig verksamhet finns i miljöbalkens 9 kap. 1 §. I princip innefattar begreppet en verksamhet eller åtgärd som medför utsläpp till mark, luft eller vattenmiljöer, eller på annat sätt utgör en risk för miljön eller människors hälsa – exempelvis genom buller, skakningar och strålning.

I många fall krävs tillstånd eller anmälan innan en miljöfarlig verksamhet får påbörjas eller förändras. Verksamheterna delas in i olika klasser. A- och B-verksamheter kräver tillstånd och prövas av miljödomstolen respektive länsstyrelsen. Anmälan till kommunens miljönämnd krävs för C-verksamheter samt för vissa ändringar av A och B-verksamheter. U-verksamheter är mindre miljöfarliga verksamheter som varken kräver tillstånd eller anmälan.

Skyddsåtgärder farliga ämnen

Kommunen ska i tillsynsuppdrag enligt miljöbalken se till så att lagens syften och föreskrifter följs. Vid detaljplaneläggning och ärenden om bygglov ska prövas om marken är lämplig med hänsyn till människors hälsa och säkerhet (PBL 2 kap., MB 26 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid all exploatering ska indikativa markprover tas.
- Kända misstankar om historiska markföroreningar ska följas upp med detaljerade markundersökningar (MIFO fas 2) i samband med planering och nyexploatering.
- Tillsynsarbetet ska inriktas på att förebygga mark- och vattenföroreningar från miljöstörande verksamheter.

Östhammars kommun har tillsynsansvar för framförallt B- och C-verksamheter inom kommunen. Främst rör det sig om täkter, reningsverk och mellanstora industrier. Kommunen har också ett tillsynsansvar för så kallade U-verksamheter. En U-verksamhet är en verksamhet med liten miljöpåverkan som vanligtvis inte kräver tillstånd eller anmälan, exempelvis byggföretag, små verkstäder och mindre lantbruk. I kommunens arbete ingår att hålla uppdaterade register över de företag som bedriver miljöfarlig verksamhet och att genomföra regelbunden tillsyn.

Länsstyrelsen ansvarar för tillsynen vid Sandvik Coromant i Gimo. För tillsyn av Forsmarks kärnkraftverk ansvarar Länsstyrelsen och Strålsäkerhetsmyndigheten. Det befintliga slutförvaret i Forsmark (SFR) innefattar miljöfarlig verksamhet och även där ansvarar Länsstyrelsen och Strålsäkerhetsmyndigheten för tillsynen.

FÖRORENADE OMRÅDEN

Större eller mindre områden kan innehålla föroreningar i en sådan mängd att den kan hota människors hälsa eller miljön. Föroreningarna kommer ofta från verksamheter, antingen nedlagda eller pågående. Det kan också finnas områden med naturligt höga bakgrundshalter av föroreningar.

I planeringssammanhang är det viktigt att känna till om och i så fall var det finns förorenade områden. Länsstyrelserna i Sverige arbetar på uppdrag av Naturvårdsverket med att identifiera platser som kan vara förorenade till följd av pågående eller tidigare miljöfarliga verksamheter. Potentiellt förorenade områden får en riskklass på skalan klass 1 till 4, där klass 1 innebär störst risk för människors hälsa och miljön. Klassningen grundar sig på en samlad bedömning av föroreningarnas farlighet, föroreningsnivå, spridningsförutsättningar, områdets känslighet och skyddsvärde.

Riskklassningen ligger till grund för prioritering av fortsatta undersökningar. Att ett område förts till klass 1 innebär inte alltid att det faktiskt är förorenat, men att risken för att det är förorenat är stor och/eller att det kan ge allvarliga konsekvenser. Kartan på sid 112 redovisar de potentiellt förorenade områden i Östhammars kommun som förts till klass 1-3 i länsstyrelsens sammanställning. Utöver dessa finns några områden i klass 4 och ett stort antal som saknar riskklassificering. En omfattande användning av gruvavfall som markutfyllnad innebär att det i kommunen kan finnas risk för markföroreningar på platser som inte identifieras i Länsstyrelsens kartläggning.

En inventering av Länsstyrelsen visar på många platser i Östhammars kommun som potentiellt är förorenade. Många av platserna är ställen där det drivs eller tidigare har drivits miljöfarliga verksamheter.

Platser som pekas ut för utveckling i översiktsplanens karta för framtida mark- och vattenanvändning (kapitel III) undviker i största möjliga mån de potentiellt förorenade områdena. De utvecklingsområden som trots detta ligger på en plats som kan vara förorenad har information om risken i tillhörande områdesbeskrivning i kapitel III.

Vid förändrad markanvändning ska kartunderlag med potentiellt och konstaterade förorenade områden användas i planeringsprocessen och en MIFO fas 2 utredning bör utföras där risk för förorenad mark finns. En MIFO (Metodik för Inventering av Förorenade Områden) fas 2 är en översiktlig undersökning vars syfte är att ge en bild av eventuella föroreningars art och omfattning samt risk för spridning inom det undersökta området. MIFO fas 2 innebär provtagning av till exempel mark och grundvatten samt utvärdering av resultaten och en övergripande riskbedömning av området. I fas 2 ingår en rekognosering, upprättande av geokartor och provtagningsplan samt översiktliga provtagningar för att få ett bättre underlag för bedömningen

av föroreningsnivåer och spridningsförutsättningar. Speciellt grundvattnets flöde är en viktig aspekt för spridningen av eventuella föroreningar. Efter MIFO fas 2 utredningen behövs en ansvarsutredning utföras för att fastställa vem som ska ansvara för sanering av området. Enligt miljöbalken är det den som har bedrivet den förorenade verksamheten som har ansvar för efterbehandlingen, förutsatt att verksamheten bedrivits efter 1 juli 1969. Det kan dock vara svårt att finna någon ansvarig verksamhetsutövare. Företag kan ha upphört att existera och i vissa fall kan det även vara svårt att veta när och hur en förorening uppstått som gör det svårt att peka ut någon ansvarig. I dessa fall hamnar ansvaret istället på markägaren och/eller exploatören, beroende på vad man kommer överens om.

Kommunens prioriteringar för vidare undersökningar utgår från MIFO riskklass 1, sedan 2, 3 och slutligen MIFO riskklass 4.

RADONRISKER

Radon är en ädelgas som avger joniserande strålning. Strålningen kan orsaka lungcancer vid långvarig exponering. Gasen kan komma från mark, vatten och byggnadsmaterial. Risk för radonförekomst finns i stora delar av Sverige.

Markburen radongas kan tränga upp genom sprickor i berggrunden och ta sig in i byggnader genom otätheter i grund eller källare. Vattenburen radongas kan förekomma i brunnar som borrats i radonförande berggrund. Gasen hamna i inomhusluften i samband med att vattnet tappas upp. Så kallad blåbetong är exempel på ett byggnadsmaterial som kan avge radongas. Blåbetong användes framför allt mellan åren 1920 till 1980.

I Östhammars kommun har risken för markradon kartlagts översiktligt genom flygradiometriska mätningar. Mätningarna ger vissa indikationer på att det kan finnas riskområden i kommunen, men de är inte tillräckligt detaljerade för att kunna användas som underlag för beslut i enskilda plan- eller byggärenden.

Grundhållningen är att byggnader ska konstrueras på ett sådant sätt att eventuella radongaser förhi dras att tränga in. När en bostadsbyggnad eller annan byggnad där människor vistas mer än tillfälligt är färdigställd ska radonmätning alltid ske. Livsmedelsverkets dricksvattenföreskrifter innehåller gränsvärden för radon i dricksvatten. I Folkhälsomyndighetens allmänna råd finns även riktvärden och rekommendationer rörande radon.

Radonskydd

Lokalisering av bebyggelse måste vara lämplig med hänsyn till hälsa och säkerhet. Undersökningsplikt kan införas för störning som kan påverka hälsan (PBL 2 kap., MB 26 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- All nybyggnation i Östhammars kommun ska vara radonsäker.
- Det är obligatoriskt med radonmätning i nybyggda hus.

ELEKTROMAGNETISKA FÄLT OCH RADIOFREKVENTA FÄLT

Utöver joniserande strålning från till exempel röntgenstrålning eller uran i kärnkraftverk finns flera andra strålningstyper som eventuellt kan ha en hälsopåverkan. Aktuella icke-joniserande strålningstyper är elektromagnetiska fält och radiofrekventa fält. Elektromagnetiska fält finns runt all elektrisk utrustning som är påslagen. Radiofrekvent strålning uppstår runt och mellan all utrustning som kommunicerar med hjälp av radiovågor, exempelvis sändare och mottagare för mobiltelefoni, tv eller radio. Hälsoriskerna med strålning av dessa slag är oklara. Det finns en oro för att dessa typer av strålning kan orsaka cancer eller andra sjukdomar. Det finns ännu ingen forskning som säkerställt de långsiktiga riskerna, däremot forskningsresultat som indikerar att det kan finnas skäl till försiktighet. Myndigheterna förespråkar därför att försiktighetsprincipen ska tillämpas. Strålsäkerhetsmyndigheten har utfärdat allmänna råd som innehåller referensvärden för högsta rekommenderade strålningsnivå i olika sammanhang. Dessa bygger på riktlinjer från EU och ska vara vägledande vid tillämpning av strålskyddslagens 6 §. Faktiska gränsvärden finns för högfrekventa elektromagnetiska fält i arbetslivet. Dessa bygger på EU-direktiv 2004/40/EC.

TRANSPORT AV FARLIGT GODS

Länsstyrelsen anger rekommenderade vägar för farligt gods att transporteras på. I Östhammars kommun har väg 288, väg 292 och väg 76 pekats ut för detta ändamål.

I och med att farligt gods kan komma att transporteras på de ovan nämnda vägarna utgör dessa vägar en större risk för t.ex. bostäder än andra vägar i kommunen. Översiktsplanen hanterar detta genom att placera utvecklingsområden för bostäder utanför vägarnas direkta närhet. Utvecklingsområden för industri och verksamheter har dock i vissa fall placerats nära vägarna. Industrier och verksamheter bedöms inte vara lika känsliga för riskerna med farligt gods som bostäder är. Bebyggelsefritt avstånd på 25 meter från prioriterade leder för farligt gods ska följas. Riskerna ska beaktas vid framtagande av detaljplaner inom 150 meter från väg och järnväg där det transporteras farligt gods. I vilken utsträckning och på vilket sätt riskerna ska beaktas beror på hur riskbilden ser ut för det aktuella planförslaget. Länsstyrelsen i Uppsala hänvisar till de zonindelningar som presenteras i Länsstyrelsen Stockholms riktlinjer för *Riktlinjer för planläggning intill vägar och järnvägar där det transporteras farligt gods*.

I Sverige transporteras i stort sett allt radioaktivt avfall och använt kärnbränsle till sjöss mellan SKB:s anläggningar i Forsmark och Oscarshamn med ett specialdesignat fartyg för transport av radioaktivt material.

Skydd mot radiofrekvent strålning

Lokalisering av bebyggelse måste vara lämplig med hänsyn till hälsa och säkerhet (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Ny bebyggelse där människor kommer att vistas en stor del av dygnet bör av försiktighetsskäl inte tillåtas för nära högspänningsledningar, anläggningar för telefoni eller annan sändare som kan avge radiofrekvent strålning. Svenska kraftnät vill samråda inom 250 meter från sådan anläggning.

Skyddsavstånd kommunikationsleder

Lokalisering av bebyggelse måste vara lämplig med hänsyn till hälsa och säkerhet. Undersökningsplikt kan införas för störning som kan påverka hälsan (PBL 2 kap., MB 26 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- En zon om 25 meter bör lämnas byggnadsfri närmast transportled för farligt gods (väg 76, 288 och 292, samt Hargshamnsbanan).
- Sammanhållen bostadsbebyggelse, personintensiv verksamhet och verksamheter med människor som är i behov av hjälp att förflytta sig ska inte lokaliseras närmre transportlederna för farligt gods än 100 meter från vägkant eller från järnvägsspår.
- Där bebyggelse är lokaliserad längs transportleder är det viktigt att det finns lämpliga varningssystem.

FARLIGT GODS

är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som på grund av sina kemiska eller fysikaliska egenskaper kan orsaka skador på liv, hälsa, miljö eller egendom vid transport. Riskerna för omgivningen uppstår framförallt vid haverier eller olyckor i samband med transporterna.

Godset klassificeras utifrån sina farliga egenskaper. Det finns noggranna regler kring hur det ska förpackas, märkas, hanteras och fraktas.

Potentiellt förorenade områden, rekommenderad transportväg för farligt gods och riskområden för skred

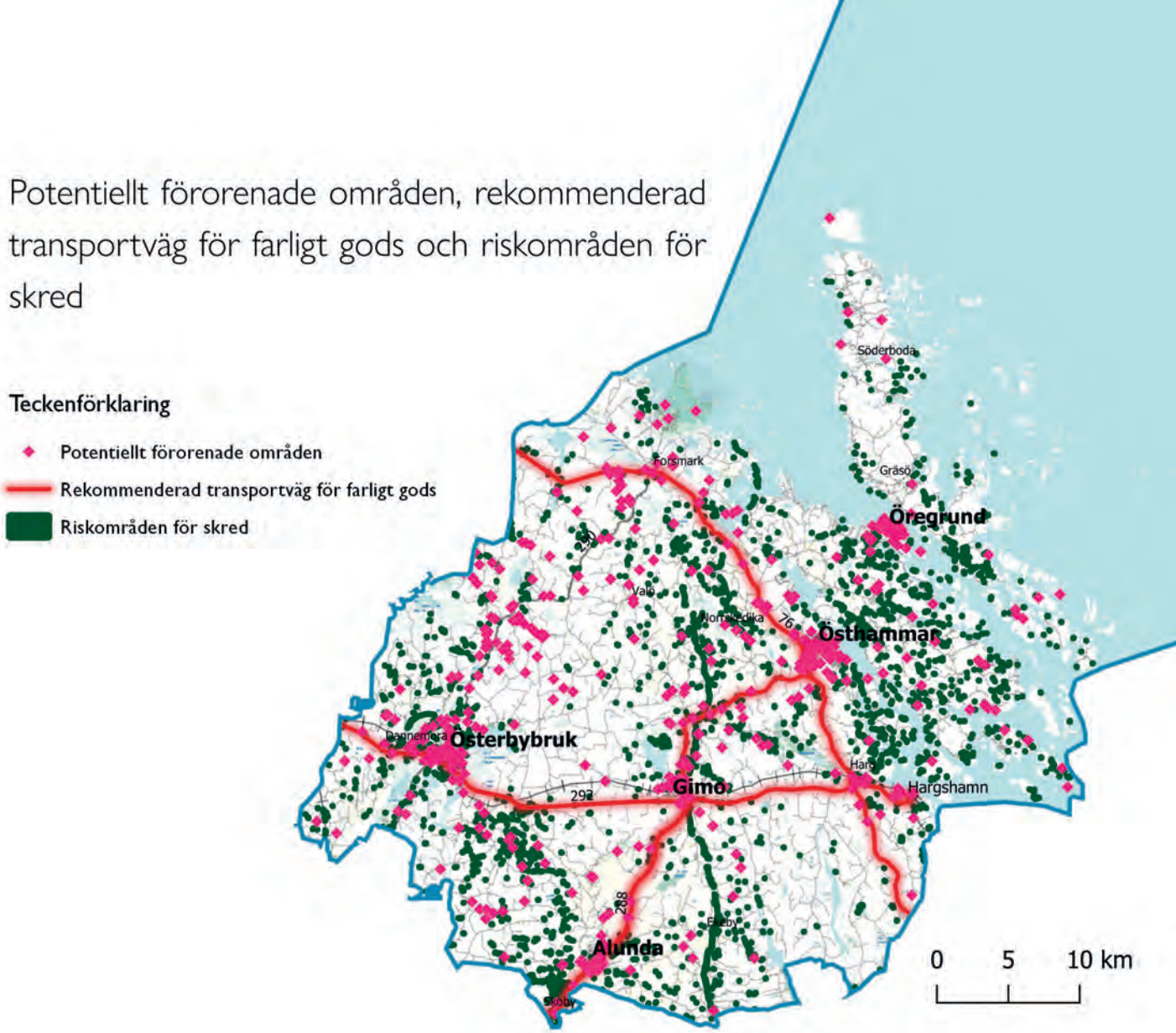

Klimatanpassning

Klimatanpassning innebär att rusta samhället och olika verksamheter för de nya utmaningar som en ökad uppvärmning ger. Det behövs åtgärder för att anpassa samhället till de klimatförändringar som märks idag och de som inte kan förhindras i framtiden.

Klimatförändringarna beräknas för Sveriges del kunna leda till högre temperaturer, mer nederbörd och fler extrema väderhändelser. Alla ansträngningar för att motverka klimatförändringarna behövs.

Regeringen fastslog i proposition (2017/18:163) om en nationell strategi för klimatanpassning ett nationellt mål:

”Regeringens mål för samhällets anpassning till ett förändrat klimat är att utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som aktivt möter klimatförändringar genom att minska sårbarheter och ta tillvara möjligheter. Målsättningarna om klimatanpassning i Parisavtalet och Agenda 2030 med de globala målen för hållbar utveckling ska också uppnås. Målen bör beaktas i politik, strategier och planering på nationell nivå och integreras i ordinarie verksamhet och ansvar. Ytterligare behov av mål eller förtydliganden av regeringens mål för klimatanpassning för olika politikområden, sektorer eller identifierade sårbarheter bör analyseras.”

Länsstyrelsen tog fram ett klimatscenario för Uppsala län 2015 som beskriver förändringar för områdena temperatur, torka, vegatationsperiod och nederbörd. De har i sin särskilda roll att verka för att nationella mål uppnås under 2020 arbetat med en klimat- och sårbarhetsanalys för Uppsala län och arbetar under 2021/2022 vidare med en handlingsplan för klimatanpassning som tydliggör vilka åtaganden Länsstyrelsen planerar att göra internt och för att bistå länets aktörer.

RAS, SKRED OCH EROSION

Ras och skred är exempel på snabba massrörelser i jord eller berg. Dessa rörelser kan orsaka stora skador på mark och byggnader inom det drabbade området.

Ett förändrat klimat med ökade flöden, mer intensiva skyfall och förändrade markvattenförhållanden kan leda till att sannolikheten för ras och skred ökar inom stora delar av landet.

Bedömningen när det gäller ökade risker för erosion är att det finns få erosionskänsliga områden i Östhammars kommun. Det kan dock finnas behov av fördjupade analyser i kustnära områden. Områden med silt där risk för skred kan vara förhöjd är redovisade i karta på sid 112.

Platser med risk för skredbildning finns dock emellanåt identifierade inom de utvecklingsområden som pekats ut i tätortsfördjupningarna i översiktsplanen. En avvägning har gjorts med bedömningen att dessa områden är strategiskt viktiga och att exploatering bör kunna göras runt dessa områden om hänsyn tas till instabila markförutsättningar De vägledningar som finns respektive område pekar på att exploatering ska ske med hänsyn till dessa skredområden samt att utredningar ska göras. För att veta vilka platser som har sådana förutsättningar har en skredkartering från Länsstyrelsen använts. Det kan finnas fler platser i kommunen som har skredförutsättningar än vad som visas i karteringen, men den fungerar ändå som ett första underlag till att undvika platser som troligtvis har skredförutsättningar.

ÖVERSVÄMNINGAR

Lågpunkter bör undvikas vid exploatering eftersom det finns en risk att de översvämmas vid skyfall.

För att minimera risken för översvämmning har de platser som föreslås för utveckling i översiktsplanen placerats utanför lågpunkter i så stor mån som det är möjligt. Om ett utvecklingsområde trots det har pla-

cerats i en lågpunkt nämns detta tillsammans med en motivering i områdets beskrivning i kapitel III.

För att identifiera lågpunkter har en lågpunktskartering från Länsstyrelsen (2016) använts. Lågpunktskarteringen täcker hela Östhammars kommun.

Naturliga lågpunkter bör utnyttjas i framtida planering för exempelvis dagvattendammar.

Det är viktigt att arbeta för att dagvatten hanteras inom nedfallsområdet och att ytor reserveras för att hantera en ökad nederbörd. Det finns flera fördelar med att uppehålla vatten i landskapet. När vattnet får längre uppehållstid i landskapet;

- ökar avdunstningen
- ökar infiltrationen i marken
- fylls grundvattenmagasinen
- minskar ytavrinningen
- minskar flödestopparna i vattendragen
- minskar erosionen
- minskar sedimenttransporten
- minskar näringstransporten
- blir vattendragets perioder med låga flöden kortare
- ökar den biologiska mångfalden

De ovan nämnda faktorerna är viktiga bitar för att se till att de vattendrag som till exempel Olandsån inte översvämmas när avvattning sker från flera aktörer längs med åarna vilket riskerar att ge en ackumulerad effekt på recipienten

Mer nederbörd ökar riskerna för att bebyggelse i låglänta delar ska drabbas av översvämning. Översvämningar kan också öka riskerna för spridning av smittor och föroreningar från avlopps- och djuranläggningar.

Landsbygden i Östhammars kommun drabbas årligen av översvämningar i olika omfattning. Riskerna för att bebyggelse i tätort ska översvämmas bedöms som måttliga. Historiskt har tätorterna inte varit särskilt hårt drabbade av översvämningar. Det framgår av utredningen Översvämningar i Norra Östersjöns vattendistrikt. Den enda omnämnda händelse är 1966 då stora delar av Gimo drabbades av kraftiga översvämningar. Gimo ligger inom Olandsåns avrinningsområde. En större händelse av översvämning skedde dock i Öregrund under 2021, samma period då de stora översvämningarna i Gävle ägde rum. Dessa översvämningar fick stora konsekvenser för människor i orten och aktualiserade vikten av att planera för en hållbar dagvattenhantering.

Det omfattande dammsystemet kring Österbybruk kan också komma att påverkas av extrema vattenflöden, framförallt vid ett eftersatt dammunderhåll.

Kustnära bebyggelse hotas framförallt av översvämning i samband med extrema högvattenförhållanden i kombination med blåst. När stormen Per drog över Sverige i januari 2007 uppmättes en havsvattennivå som låg 1,5 meter över normalvattenstånd vid Forsmarks kärnkraftverk och 1,1 meter i Östhammarsfjärden.

Även om de globala havsnivåerna höjs till följd av klimatförändringarna kommer det troligen att dröja innan det får påtagliga effekter i Östhammars kommun. Pågående landhöjning (cirka fyra millimeter per år) antas kompensera för en havsnivåhöjning, åtminstone i ett 100-årsperspektiv. Beräkningar indikerar sedan en nivåhöjning med knappt 0,4 meter längs Upplandskusten till 2100. Troligt är att havsnivån fortsätter att stiga efter denna tidpunkt. Därför är det viktigt att ny bebyggelse och infrastruktur inte uppförs på mark som i framtiden kan komma att översvämmas vid höga vattenstånd eller i samband med kraftig nederbörd snabb avsmältning.

ÖKADE TEMPERATURER

Enligt SMHI:s klimatscenarier blir alla årstider varmare än idag. Det kan betyda att hösten håller i sig längre och våren kommer tidigare än idag. När vintern blir varmare kommer

nederbörden oftare som regn istället för snö och antalet dagar då vi behöver uppvärmning minskar.

Den största temperaturökningen sker på sommaren och därför kommer vi att få längre perioder med värmebölja än idag. Det kanske låter skönt, men medför också hälsorisker och påfrestningar på viktiga samhällsfunktioner. Till exempel kommer äldreboenden, sjukhus och bostäder att behöva mer kylning. Även jord- och skogsbruket, djurhållningen och dricksvattenförsörjningen kan påverkas negativt.

TORKA

KLIMATANPASSNING

Lokalisering av bebyggelse ska ske med hänsyn till klimataspekter, människors hälsa och säkerhet, och risker för olyckor, översvämningar och erosion (PBL 2 kap.).

Högre temperaturer under vintern gör att nederbörden inte lagras som snö utan rinner bort. Även om årsnederbörden ökar, riskerar somrarna att bli torrare. Det kan komma att påverka yt- och grundvattenflödena på flera sätt och därmed vattenförsörjningen inom kommunen.

Sommartorka kan orsaka problem för dricksvattenförsörjningen i områden med begränsade dricksvattentillgångar. Den kan också resultera i en ökad konkurrens om vattentillgångana. Behovet av bevattning i jordbruket kan komma att öka. Detta är ett av skälen till att Östhammars kommun prioriterar vattenförsörjningen vid handläggning av planer och bygglov.

KOMMUNENS STRATEGI

Kommunen kommer att arbeta vidare med åtgärder för att klimatanpassa bebyggelse och infrastruktur med stöd av länsstyrelsens lågpunktskartering och klimatscenario.

Kommunen har i tätortsfördjupningarna tagit hänsyn till översvämningsdrabbade områden och förtydligat att dagvatten ska utredas i alla områden där lågpunkter identifierats.

Kommunen ska i samband med detaljplanering och exploatering möjliggöra och i största möjliga mån säkerställa att dagvatten tas om hand på ett hållbart sätt. I samband med detta ska även potentiella föroreningar som kan påverkas av översvämningar utredas ordentligt.

I de utvecklingsområden som pekas ut för bebyggelse i översiktsplanen där skredområden finns identifierade ges riktlinjer om att hänsyn ska tas till detta och bebyggelse ska undvikas på dessa områden. Utredningar ska också ske i dessa områden i samband med detaljplanering.

Kommunen ska i samband med förhandsbesked och bygglov följa den kommunalt antagna riktlinjen om att krav på sökanden att provborra eller inkomma med dylikt underlag som visar på tillräcklig vattenkapacitet på fastigheten för att godkänna nybyggnad av bostad med enskild dricksvattenbrunn. Detta gäller alla områden som enligt SGU:s rapport om grundvattenförhållanden visar på en kapacitet för en eller två hushåll per hektar. Detta för att motverka att grundvattenmagasin töms på sin reservoar som med redan idag ofta är små samt att undvika saltvatteninträngning i grundvatten som redan idag är ett problem. Se vidare under avsnitt tekniskt infrastruktur.

- Sammanhängande grönstruktur pekas ut som

rekreationsområden eller skyddsvärda områden i tätorterna för att förhindra att dessa områden tas i anspråk för exploatering. Kommunen anser att dessa grönområden är mycket viktiga för ett potentiellt varmare och torrare klimat där grönska kan fungera som temperatursänkare.

- Kommunen behöver i framtiden ta fram en skyfallsplan för att arbeta fram en strategi för hur hantering av bebyggda områden med risk för översvämning på grund av skyfall ska ske. I denna plan ska de åtgärder som behöver göras i bebyggd miljö utredas och pekas ut.

- Kommunen ska vid prövning av förhandsbesked, bygglov och detaljplan neka bebyggelse som kan ske inom områden som förväntas kunna påverkas av havsnivåhöjningar.

- Kommunen ska arbeta aktivt med de antagna åtgärdsprogram för klimat och energi, ekosystem och biologisk mångfald samt vatten vilka många av dem bidrar till klimatanpassning.

- Vid nyexploatering ska kommunen arbeta aktivt för att främja vattenbesparande åtgärder i det kommunala VA-nätet såsom alternativa VA-lösningar inom deet kommunala versamhetsområdet.

Kommunen ska även arbeta aktivt med att främja privata aktörer som vill använda vattenbesparande åtgärder vid nyexploatering.

- Kommunen ska arbeta aktivt för att restaurera vattendrag och våtmarker uppströms längs med kommunens vattendrag genom att ansöka om bidrag samt genom samarbete med andra offentliga och privata aktörer.

- Parker och andra genomsläppliga ytor som idag är lämpliga för dagvattenhanering ska utvecklas till mångfunktionella ytor för att mildra vissa effekter av klimatförändringar.

- I områden där lågpunkter finns identifierade ska en angiven plushöjd sättas för att undvika risk för översvämning i bebyggelse.

- Kommunen ska delta i samverkansgrupper för klimatanpassning i samhällsplaneringen som anordnas av Länsstyrelsen och andra aktörer.

Samhällsskydd och beredskap

Kommunen ska verka för att kommuninnevånare, anställda och andra som berörs av kommunens verksamheter får en trygg och säker miljö. Detta sker bland annat genom risk-, sårbarhets- och säkerhetsanalyser, men även med planering för att minska effekterna av uppkomna extraordinära händelser som tex stormar, torka eller utslagning av digital infrastruktur.

Kommunen antog 2019 en reviderad krishanteringsplan och arbetar kontinuerligt med att öva och utbilda organisationen själv men även tillsammans med andra aktörer för att kunna förutse och lösa olika sorters händelser inom vårt geografiska område

KRISBEREDSKAP

Östhammars kommun ska kunna upprätthålla sina verksamheter och skydda dem mot störningar inom sitt geografiska område. Vid en kris ska kommunen se till att samordningen fungerar mellan inblandade aktörer på lokal, regional respektive central nivå.

Händelser som kan påverka samhällets funktionsförmåga så att medborgarnas liv och hälsa riskeras eller äventyra stora miljömässiga och ekonomiska värden kan komma plötsligt. Vi har covid-19-pandemin 2020, den torra sommaren 2018 och stormen Alfrida 2019 som färska exempel på detta. Men det finns också ett antal exempel på samhällets sårbarheter och den mängd olika beroenden av att ha digital tillgänglighet som behövs för att kunna utföra vårt dagliga liv. Digitaliseringen av en mängd olika samhällstjänster likväl som hushållstjänster ökar

ständigt och i en rask takt. Det är därför av stor vikt att det finns kunskap och rutiner för hur kommunen ska agera då en större störning inträffar. Kommunens krishanteringsplan 2019 ger viktig vägledning för hanteringen av olika sorters kriser.

I alla kommunala verksamheter ska det vid behov eller vid förändringar utföras en riskidentifiering på samtliga arbetsställen. Säkerhetsbrister och risker inom verksamheten ska kartläggas. Kartläggningen används sedan för att prioritera och planera åtgärder. Riskidentifieringen lägger grunden för ett systematiskt säkerhetsarbete.

Säkerhetsfrågor ska beaktas i all planering och samhällsutveckling. Målet ska vara att skapa miljöer som motverkar otrygghet. Alla miljöer där barn vistas ska vara utformade så att de bidrar till social trygghet.

CIVILT FÖRSVAR

Att upprätthålla samhällets förmåga att fungera, hälso- och sjukvård, skolplikt samt upprätthålla demokratin och våra mänskliga fri- och rättigheter är en angelägenhet för kommunerna i Sverige i fredstid men även under höjd beredskap eller krig.

Sedan 2015 håller Sverige på att stärka sin planering för totalförsvaret, som består av två delar; det militära försvaret och det civila försvaret. Det civila försvaret ska bistå det militära om så behövs vid höjd beredskap, men försvarsmakten kan bistå det civila samhället vid kriser under fredstid. Det civila försvaret inbegriper många aktörer, såväl frivilliga som myndigheter och organisationer på lokal, regional och nationell nivå. Det är vår gemensamma motståndskraft som ger det civila försvaret. I det ingår bla skydd för vår befolkning via varningssystem ”hesa Fredrik” och skyddsrum.

Varningssystemen testas regelbundet en gång i kvartalet och skyddsrummens placering återfinns på Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) hemsida.

Länk: MSB Skyddsrumskarta

RÄDDNINGSTJÄNST

Östhammars kommun ingår i ett regionalt brandförsvar och har en räddningsnämnd gemensam med Tierps och Uppsala kommuner. Uppsala kommun är värdkommun. Riskanalyser och handlingsprogram som berör kommunernas beredskap för räddningsinsatser och förebyggande brandskydd, inklusive brandskyddskontroll och rengöring av eldstäder, tas fram av den gemensamma räddningsnämnden. Handlingsprogrammet antas av respektive kommunfullmäktige.

Brandförsvarets insatstid (den tid som krävs från larm tills en första insatsenhet kan vara på plats) varierar för olika delar av kommunen enligt handlingsprogrammet. Större delen av kommunen har en insatstid på 10-30 minuter. Insatstiden för norra delarna av Gräsö, skärgården söder om Öregrund samt öarna utanför kan vara mer än 30 minuter beroende på avstånd, rådande förhållanden och årstid.

Uppsala brandförsvar betonar vikten av hållbara brandskydd för ett hållbart byggande. Dagens byggregler är skrivna så att de som vistas i byggnader ska ha goda förutsättningar att kunna utrymma utan att bli skadade av en brand. Det betyder inte att brandskyddet automatiskt möjliggör en hållbar användning av byggnader. För att dagens byggnader ska finnas kvar för våra kommande generationer måste samhället byggas med ett hållbart brandskydd som inte enbart syftar till personers säkerhet utan även byggnadens livslängd. Som beställare, byggherre, fastighetsägare eller beslutsfattare bör man, istället för att endast uppfylla kraven i bygglagstiftningen, fråga sig vilka skador på en byggnad som är acceptabla efter en brand.

Uppsala brandförsvar har tagit fram vägledningen Hållbart byggande där en checklista är framtagen som föreslår hur detta ska tillämpas vid projektering, under byggtid och vid förvaltning.

GRUVHÅL

Inom kommunen finns ett stort antal vattenfyllda gruvhål. Länsstyrelsen har till uppgift att göra en riskbedömning och tillsammans med polismyndigheten besluta om det av säkerhetsskäl finns behov av att sätta upp stängsel runt kända gruvhål.

KÄRNKRAFTVERK

I Forsmark finns ett kärnkraftverk med tre reaktorer. De svenska kärnkraftverken, och en del andra kärntekniska anläggningar, omges av beredskaps- och plnaeringszoner inom vilka det ska finnas förberedelser för att vidta skyddsåtgärder vid en kärnteknisk olycka. Regeringen beslutade våren 2020 om nya beredskaps- och planeringszoner runt bland annat kärnkraftverken. De nya zonerna ska vara implementerade i beredskapsplaneringen senast den 1 juli 2022.

Forsmarks kärnkraftverk kommer från den 1 juli 2022 att ha en inre beredskapszon (med en radie om cirka 5 km), en en yttre beredskapszon (med en radie om cirka 25 km) samt en planeringszon (med en radie om cirka 100 km). I den inre och yttre beredskapszonen ska jodtabletter finnas förhandsutdelade, befolkningen ska kunna varnas skyndsamt och planering ska finnas för utrymning och inomhusvistelse. I planeringszonen ska det finnas en planering för utrymninf som bygger på underlag från strålningsmätning av markbeläggningen, en planering för inomhusvistelse och en planering för begränsad extrautdelning av jodtabletter. Med den nya indelningen kommer hela Östhammars kommun att omfattas av någon typ av beredskapszon eller planeringszon.

Länsstyrelsen ansvarar för beredskapsplaneringen för allmänheten och räddningstjänsten vid en kärnteknisk olycka. Det innebär redan idag att bland annat att ha ett varningssystem (såväl utomhus ”hesa Fredrik” som inomhus (speciella radiomottagare i den inre beredskapszonen)), snabbt kunna kartlägga ett eventuellt utsläpp eller nedfall av radioaktiva ämnen likväl som att kunna utrymma och evakuera.

SLUTFÖRVAR FÖR RADIOAKTVIVT AVFALL

På Forsmarkshalvön finns sedan 1980-talet ytterligare en kärnteknisk anläggning, ett slutförvar för låg- och medelaktivt kortlivat radioaktivt avfall (SFR). För denna anläggning finns inte beredskaps- eller

Brandskydd

Behov av skydd mot brand och brandspridning ska beaktas i plan- och bygglovsärenden (PBL 2 kap.).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid nybyggnation i områden där brandförsvarets insatstider är mer än 20 minuter ställs särskilda brandsäkerhetskrav på byggnader och verksamhetsetableringar. Detta åsyftar även krav på hållbart brandskydd från Uppsala brandförsvars vägledning. Se checklista från vägledningen i länk här.
- Tillgången till vatten för brandsläckning måste alltid beaktas vid exploatering där kommunalt vatten inte finns tillgängligt.

planeringszon.

Anläggningen ligger cirka 50 meter under havsbotten i Öregrundsgrepen. Svensk kärnbränslehantering AB (SKB) lämnade 2014 in en ansökan om att få bygga ut SFR. Syftet med en utbyggnad är att kunna ta emot rivningsavfall från det svenska kärntekniska programmet. Prövningsprocessen pågår fortsatt under 2022.

SKB lämnade 2011 in en ansökan om att bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle, 500 meter ned i berggrunden i Forsmark. Tänkt plats för slutförvaret är inom befintligt skyddsområde i Forsmark. Området är riksintresse för såväl energiproduktion som för slutförvaring. Ett slutförvar för använt kärnbräsle har en drifttid på 70 år eller mer. Prövningsprocessen pågår fortsatt under 2022.

Därutöver planerar SKB för ett tredje slutförvar för låg och medelaktivt långlivat radioaktivt avfall (SFL). Detta slutförvar är än så länge i konceptstadiet. Plats för förvaret har ännu inte valts men Forsmark har nämnts som en av flera möjligheter.

Beslut om slutförvar fattas av regeringen men Östhammars kommun har vetorätt för nya kärntekniska anläggningar i kommunen. Kommunfullmäktige tillstyrkte i oktober 2020 etableringen av ett slutförvar för använt kärnbränsle och i april 2021 utbyggnaden av SFR.

Projektens eventuella påverkan på kommunikationer och transporter behandlas i andra avsnitt av denna ÖP.

Miljökvensekvensbeskrivning
Ska skrivas om!

ÖP 2016 för Östhammars kommun innehåller en särskild miljökonsekvensbeskrivning, MKB. Bilagedelen innehåller MKB i sin helhet. Nedan presenteras sammanfattningen.

Sammanfattning

I samband med att en ny översiktsplan tas fram för Östhammars kommun genomförs en miljöbedömning, vars syfte är att bedöma de huvudsakliga miljöeffekterna av ett genomförande av planen samt påverka planen så att en hållbar utveckling främjas.

Miljöbedömningen resulterar i att en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tas fram. Den föregående översiktsplanen togs fram 2003 och arbetet med att ta fram en ny översiktsplan startades under 2012.

Ett planförslag var utsänt på samråd under 15 maj till 15 september 2015. Efter revideringar grundade i de inkomna synpunkterna ställdes planen ut under sommaren 2016. Denna miljökonsekvensbeskrivning utvecklades parallellt med planförslaget. Inför framtagande av utstäl ningshandlingar för ÖP 2016 reviderades MKB med hänsyn till de förändringar som gjorts i planhandlingarna mellan samrådet och utställningen.

Översiktsplanen precisera principer för användningen av mark- och vatten, bebyggelseutveckling, kommunikationer, näringslivsutveckling och förvaltning av naturresurser. Planen är inriktad på flerkärnig bebyggelseutveckling med förtätning i serviceorterna samt utveckling utmed viktiga kommunikationsstråk.

Utöver konsekvenser av det planförslag som förordas och ställs ut har konsekvenserna grovt bedömts för de framtidsbilder som togs fram under strategiarbetet samt ett nollalternativ.

Planen grundas i en vision för kommunen och fem inriktningsmål för översiktsplanen. Utgående från detta presenterar planen flera strategier som innebär positiva förutsättningar för kommunen att utvecklas. En bebyggelseförtätning i kommunens tätorter kan ge möjligheter att anpassa orterna med ökade krav för gång och cykel, kollektivtrafik, trafiksäkerhet och funktionsblandning i bebyggelsen för stärkta

Kommunala strategidokument

Strategier och intentioner i ÖP 2022 utgår bland annat från innehållet i följande policy- och strategidokument antagna av Östhammars kommun:

- Avfallsplan för Östhammars kommun (2011)
- Bredbandsstrategi Östhammars kommun (2015)
- Handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst (2015)
- Jord och järn – kulturhistoriska miljöer i Östhammars kommun (1999)
- Årsbudget 2021 - Flerårsplan 2022-2024 (2020)
- Plan för ledning och samordning vid samhällsstörning (2019)
- Policy för tillgänglighet (2009)
- Renhållningsordning för Östhammars kommun (2020)
- Strategi för jämställdhetsintegrering (2016)
- Vatten- och avloppsplan (2021)
- Tillväxtstrategi (2022)
- Hållbarhetslöften (2019, 2020, 2021)
- Strategi för vindbruk (2012)
- Äldreplan 2018-2022 (2017)

Fortsatt planering

ÖP2022 redovisar behov av utredningar inom flera olika områden. Här listas utredningar som kommunen har ett behov av:

- Dagvattenpolicy
- Fritidspolitisk strategi
- Friluftspolitisk plan
- Fördjupad översiktsplan för kust
- Gestalningsprogram
- Grönstrukturprogram
- Hållbar utveckling?
- Idrottspolitiskt program
- Klimatanpassningsplan
- Kulturmiljöprogram
- Individuella åtgärdsprogram för alla vattenförekomster med dålig ekologisk status.
- Mångfalds- och arbetsmarknadsstrategi
- Reviderad avfallsplan
- Reviderad bredbandsstrategi
- Reviderad energiplan
- Reviderad skogsbruksplan
- Reviderad utvecklingsplan för gång- och cykelväg
- Strategi för förnybar energiproduktion
- Trafiknätsanalys
- Utvecklingsplan för parkering och kollektivtrafik
- Utbyggnadsplan för kommunalt vatten och avlopp

sociala värden. Risker i samband med förtätning är ofta att grönområden tas i anspråk, att dagvattenhanteringen blir bristfällig eller att det blir problem med ökat buller. Med medvetenhet kan åtgärder istället vidtas för att förbättra dessa situationer. Därför är den fortsatta tätortsplaneringen och övriga fördjupningar som föreslås i planen av största vikt vid de specifika områden som pekas ut för eventuell exploatering eller utveckling.

Planen har en god ambition om att behålla en landsbygd i utveckling, och uttrycker även en levande landsbygd som förutsättning för att bibehålla landskapets värden och natur- och kulturvärden. I mark- och vattenanvändningskartan och avsnitten under Bebyggelseutveckling beskrivs hur planen tar hänsyn till areella näringar, landskapskaraktär, natur- och kulturvärden samt friluftsliv och turism. Planen beskriver att utveckling ska prioriteras både längs kollektivtrafikstråk och i mindre orter och större byar som noder på landsbygden. Planen har dock en relativt sett generell uppfattning om lokalisering av ny bebyggelse som inte innebär förtätning av bebyggelse till sådana småorter som kan ha förutsättningar att hålla viss lokal service.

I de fall som ny bebyggelse tillkommer i olika småorter, ska omfattningen vägas mot intentionerna i planen om att bebyggelse ska vara ett verktyg för att stärka kollektivtrafiken eller annan infrastruktur som är viktig för hållbarheten. Den utspridda bebyggelsen kan innebära att det saknas förutsättningar för god resurseffektivitet med avseende på till exempel VA-anslutning, energiförsörjning och hållbara transporter. Risken är även att bostäder tillkommer i känsliga miljöer, inte minst om stränder bebyggs i stor omfattning, men där finns lagstadgade regler om strandskydd. En spridd bebyggelse kan i förlängningen även generera att skärgårdsvikar i större utsträckning tas i anspråk för bryggor till fritidsbåtar och med risk för att känsliga marina miljöer påverkas. Det är ofta fördelaktigt om gemensamhetsanläggningar och större hamnar med utbyggd service kan etableras, och om den utvecklingen kan styras till miljöns gagn.

Investeringar i infrastruktur innebär att cykelstråk mellan orter kan stärkas och förslaget antyder i vissa avsnitt en framtida möjlighet till persontågstrafik, men detta nämns inte bland strategierna. Att planförslaget verkar för busstation i varje serviceort och sammankoppling av olika transportmedel innebär goda förutsättningar för en stärkt kollektivtrafik.

Planen förhåller sig till ett flertal samhällsrisker och beskriver befintliga och kommande hänsyn för att säkra för eventuella följder av globala klimatförändringar. Klimatförändringar ställer även ytterligare krav på en anpassad dagvattenhantering. Nybyggnad utmed väg och järnväg (särskilt stråk med farligt gods) innebär risker för människor. Förslaget ger vägledning för lokalisering av bebyggelse. Planen beskriver att förhållandena kring klimatanpassning och dagvattenhantering i varje fall måste studeras närmare vid detaljplanering. Kustområden har en särskild känslighet för grundvattenpåverkan, till exempel saltvatteninträngning, vilket exploateringen ska anpassas till. Planen har en god ambition om att förlägga störande verksamheter (såsom industri, motorsport och ridsport) till lämpliga platser.

Det konstateras i översiktsplanen att kommunen har en stor andel enskilda avlopp som bidrar till övergödning i kustområdet. Åtgärder för att förbättra vattenkvalitet och minska övergödning är angelägna för att nå uppsatta krav på kommunens vattenföreskomster, och kommunen ska anpassa sin planering efter detta. Med strategisk placering av tillkommande bebyggelse till redan befintliga bebyggelsegrupper kan underlag skapas för nya anslutningsledningar till kommunalt VA för såväl befintlig som tillkommande bebyggelse. I planen beskrivs de områden där kommunalt vatten och avlopp är högst prioriterade och att etablering av ny, sammanhållen bebyggelse ska utvecklas med gemensamt vatten och källsorterat avlopp.

Kommunen har ett antal vattenskyddsområden, och det pågår en översyn av skyddet av kommunens vattentäkter. Riskobjekt för vattenskyddsområden kan vara till exempel industrier, förorenade områden, jord- och skogsbruk, vägar (särskilt där det transporteras farligt gods) eller olyckshändelser med utsläpp från avlopp eller oljetank. I planen beskrivs att vattenförsörjningen ska prioriteras framför andra typer av resursutnyttjande inom områden som är viktiga för dricksvattenförsörjningen och att bebyggelseutvecklingen måste ske med hänsyn till grundvattentillgångarna och inte orsaka kvalitetsförsämringar.

En översiktsplan kan skapa förutsättningar för hållbar energianvändning. Planen anger strategier för vindkraftsproduktion. Att planen pekar ut lämpliga områden för vindkraft kan innebära att investeringar kan ske i förnybar energiproduktion vilket kan minska klimatpåverkan. Planen ger även restriktioner för var etablering av vindkraft inte är lämpligt vilket kan skydda stora landskaps- och naturvärden. Planens ambition om hållbara transporter och planläggning kopplat till kollektivtrafikstråk är positivt för hållbar energianvändning.

I flera fall avgörs de slutgiltiga konsekvenserna av en översiktsplan av vilka möjligheter för genomförandet av förslaget som finns. Det finns ofta möjligheter att anpassa genomföranden på ett sätt som ger större eller mindre konsekvenser beroende på olika vägval och preciserade åtgärder. I denna MKB ges resonemang kring de huvudsakliga konsekvenserna. Syftet är att visa på vilka miljökonsekvenser som olika strategier och genomföranden kan ha så att både planen, efterföljande planering och genomförande kan anpassas för en ökad hållbar utveckling.

Ordlista

Biologisk mångfald: en sammanfattande beteckning på rikedom av arter, den genetiska variationen inom olika arter och mångfalden av ekosystem.

Denitrifikation: omvandling av kväveoxider till kvävgas.

Ekosystem: allt levande och dess livsmiljö inom ett område.

Ekosystemtjänster: tjänster som människor är direkt beroende av och som miljön tillhandahåller. Exempel på ekosystemtjänster är produktion av syre, rent vatten, levande mark, insekters pollinering, möjligheter till friluftsliv med mera.

Funktionsblandad bebyggelse: en blandning av byggnader med olika funktioner, till exempel en blandning av byggnader som innehåller bostäder, fritidsverksamheter, butiker, kontor eller andra verksamheter.

Glupar: tidvis vattenfyllda sänkor med underjordiska till- och utlopp. Glupar är speciellt vanliga i Uppland.

Impediment: mark som ekonomiskt inte lämpar sig för jord- eller skogsbruk eftersom odlingsförutsättningarna är dåliga.

Lokalt omhändertagande av dagvatten, LOD: innebär att dagvatten tas om hand så nära källan som möjligt i stället för att ledas bort i ett ledningsnät. Dagvatten kommer från tak, gator och andra ytor där nederbörd och smältvatten inte naturligt kan filtrera ner i marken. Exempel på lokalt omhändertagande är att dagvatten från en parkeringsplats leds av till en gräsyta bredvid parkeringen. Ekologisk dagvattenhantering (ED) är en typ av LOD med fokus på vegetationens vattenhållande och avdunstande förmåga.

Miljöstörande verksamhet: verksamhet som kan ge upphov till lukt, buller, luftföroreningar, vattenföroreningar, vibrationer eller andra störningar i omgivningen.

Molluskfauna: arter som hör till gruppen blötdjur. Dit räknas bland annat snäckor, musslor och bläckfiskar.

Naturbetesmark: mark som länge använts till bete och som inte gödslats, plöjts och odlats.

Naturskog: skog där den mänskliga påverkan varit begränsad och mark, växt- och djurliv främst präglats av naturgivna förutsättningar.

Nyckelbiotop: skog där det finns eller man kan förvänta sig att hitta rödlistade arter.

Rödlistad art: växt- eller djurart som anses löpa risk att försvinna. Graden av hot kan variera. Den senaste svenska rödlistan omfattar 4 273 arter i sex olika kategorier.

Serviceort: en tätort i Östhammars kommun med särskilt serviceansvar. Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar är serviceorter.

Småort: sammanhängande bebyggelse med 50–199 invånare och högst 150 meter mellan husen.

Tätort: sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare och högst 200 meter mellan husen.

IV.
REKREATION

II.

FRAMTID

I.

UTMANINGAR

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Rapport från Verksamhet Upphandling till KS

Perioden 2021-10-18 t o m 2022-01-27

Pågående upphandlingar och avrop över 100 000 kronor
(FKU=förnyad konkurrensutsättning, DU=direktupphandling, DIS=dynamiskt inköpssystem)

Bibliotekssystem
Glasningsarbeten, ramavtal
Containertrsp grovavfall från ÅVC till behandlingsanläggning
Omhändertagande av farligt avfall
Grus, sand, jord- och krossmaterial, ramavtal
Stängselarbeten, ramavtal
Fönsterputs och städ på höga höjder, ramavtal
Hamnvärd till Öregrunds hamn
Ny förskola Östhammar, Entreprenad
Passersystem och larm
Dataskyddsombud
Försäkringsmäklare (sak- och egendomsförs)
Glass
GC-väg Kyrkogatan, Entreprenad
Möbler till Frösans matsal
Tillväxtgala 2022
Parkeringsövervakning, ramavtal
FKU Mifo Fas 2 - Fördjupad undersökning Alunda
Avrop DIS lekplatser - Vallonskolan
FKU Byte av apparatskåp och styr Skutan
Tolktjänster
Målningsarbeten, ramavtal
FKU Takåtgärder Frösåkershallen
Visselblåsarfunktion
DIS Avrop Sjuksköterskor

Överprövade upphandlingar

Inga upphandlingar har överprövats under perioden.

Genomförda upphandlingar

Tilldelade och avbrutna upphandlingar under perioden framgår av bifogade delegationslistor.

Postadress	Besöksadress/Reg.office	Telefon	Telefax	Organisationsnummer	Bankgiro
Box 66	Stångörsgatan 10	Nat 0173-860 00	Nat 0173-175 37	212000-0290	233-1361
Fakturaadress	742 21Östhammar	Int +46 173 860 00	Int +46 173 175 37	V.A.T. No	
Box 106	www.osthammar.se	E-post		SE212000029001	
742 21 Östhammar		kommunen@osthammar.se			

Branschdialog

Under perioden har digitala dialogmöten hållits inför följande upphandlingar:

Hamnvärd till Öregrunds hamn

Genomförda och pågående aktiviteter

Arbetet med att ta fram upphandlingsplan för 2022 slutfördes under oktober. På grund av bristande resurser hos såväl verksamhet upphandling som i andra verksamheter har vi inte kunnat resurssätta samtliga upphandlingar som verksamheterna har behov av.

Fem utbildningar för anställda har hållits under perioden. Tre avseende certifierad beställare och två avseende direktupphandling.

Medarbetare inom verksamhet Upphandling har deltagit tillsammans med beställare från verksamheterna på uppstartsmöten inför avtalsstart och på uppföljningsmöten med leverantörer.

Medarbetare inom verksamheten deltar kontinuerligt i webinar för att hålla sig uppdaterade. Under perioden har vi bl a deltagit i flera webinar angående hållbarhet, aktuella rättsfall inom upphandlingsområdet samt den nya upphandlingslagstiftningen som träder i kraft den 1 februari.

Med anledning av den nya lagstiftningen har ett arbete med att uppdatera inköps- och upphandlingspolicyn inletts. Utöver de beslutade förändringarna föreligger en lagrådsremiss för ytterligare lagförändringar som väntas träda i kraft 1 juli. Eftersom även dessa förändringar kräver förändringar i policyn inväntar vi beslut innan vi lägger fram förslag till ny policy.

Planerade aktiviteter

Utbildning av anställda för att bli certifierade beställare och utbildning i direktupphandling kommer att genomföras vid ytterligare fyra tillfällen unders första halvåret. Intresset är fortsatt stort för certifierad beställare.

Övrigt

Personalsituationen har försämrats ytterligare under perioden. De två mest seniora upphandlarna har valt att säga upp sig. Situationen är nu mycket allvarlig då det dessutom har visat sig vara mycket svårt att rekrytera senior kompetens.

Med anledning av den reducerade kapaciteten kommer vi endast kunna genomföra ett mycket begränsat antal av de upphandlingar kommunens verksamheter har behov av. Vi ser särskilda utmaningar med IT-relaterade upphandlingar då dessa kräver speciell kompetens som vi i dagsläget saknar samt entreprenadupphandlingar där kompetens kommer saknas inom kort. I dialog med beställare försöker vi hitta alternativa lösningar.

Arbetet med uppföljning av befintliga avtal och inköpsmönster får stå tillbaka med anledning av den ansträngda arbetssituationen. Vi kommer inte ha möjlighet att genomföra aktiviteter kopplade till den interna kontrollplanen. Vi ser över möjligheten att lägga den uppgiften på någon annan verksamhet.

Antalet branschdialoger har minskat och kommer fortsättningsvis vara lågt med anledning av den rådande situationen.

Vi kommer inte att ha möjlighet att genomföra anbudsskola för leverantörer.

Vi kommer inte kunna tillhandahållen möjligheten att träffa en upphandlare för de leverantörer som så önskar.

Fr o m den 10 oktober 2021 t o m slutet av maj tar vi emot en praktikant som studerar till offentlig upphandlare. Under perioden februari-maj kommer vi ta emot ytterligare en praktikant.

Tobias Rudolphson
Tf chef verksamhet Upphandling
Sektor Verksamhetsstöd

Bilagor
Delegationsbeslut 16 oktober – 21 november
Delegationsbeslut 22 november – 27 januari

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Vision och Tillväxtstrategi för Östhammars Kommun med sikte på 2035

Alla i Östhammars kommun ska känna trygghet, trivsel och framtidstro.

Det gäller kommunmedborgare, verksamhetsutövare och besökare. Hela Östhammar ska utvecklas med sin samtid på ett varsamt och respektfullt sätt. I vår kommun växer livskraft fram både i stad och på landsbygden. Östhammar 2035 är en kommun som målmedvetet arbetar med ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Kommunen erbjuder en väl fungerande samhällsservice, arbete och bostäder. Gemenskap, öppenhet, tolerans och levande kultur är också beskrivande för kommunen. Människor känner tillit till varandra - det skapar trygghet.

”Östhammar har otroligt många unika tillgångar och ett näringsliv som står inför nya betydande investeringar. Verkstadsindustri i världsklass, Forsmark, kommande slutförvar och flygbränslefabrik, nyöppnad gruva i Dannemora, egen hamn och en stark besöksnäring bildar grunden för ett tillväxtkluster av nationell rang. Med en välförankrad strategi för framtiden kan Östhammar och andra aktörer ta itu med de förutsättningar som måste vara på plats för att stödja utvecklingen. Skolan och kompetensförsörjningen är nyckelfrågor i detta arbete.” **Tomas Stavbom, regionchef Stockholms Handelskammare i Uppsala län**

Med **Östhammars kommun** menar vi i denna text hela det geografiska området som kommunen utgör – från Skoby i sydväst till Örskärs fyr i nordost. Det är vi som bor, besöker och bedriver verksamhet i kommunen som avses och genom hela dokumentet kommer vi för enkelhetens skull benämna detta för Östhammar. Det är alltså ingen särskild del eller ort i kommunen som avses – och det är inte heller den kommunala organisationen.

Innehållsförteckning

Östhammar och omvärlden 4

Huvudstadsregionens möjligheter 6

Digitalisering 8

Utbildning och arbetsmarknad 8

Ekonomisk hållbarhet - en kommunal ekonomi i balans 9

Trygghet, trivsel och framtidstro - vision för Östhammar 2035 9

Mål 10

Vägledande principer för genomförandet av insatser inom Tillväxtstrategin 12

Etablera långsiktiga samarbeten 12

En strategi för hela kommunen 12

Att ta ledartröjan och att proaktivt styra samhällsinvesteringar 12

Satsningar inom förskola, skola som möter behov och höjer attraktiviteten 13

Vi vågar prioritera våra vägval 13

Pendla och res effektivare 14

Förhållningssätt till samverkan 17

Handlingsplanen 17

Kommunikation 17

Megatrenderna utmanar befintliga livsförutsättningar och påverkar oss som bor och verkar i Östhammar. Med några knapptryck i mobilen kan vi beställa varor eller tjänster från världens alla hörn.

Östhammar och omvärlden

Vår omvärld har de senaste årtiondena drivits av några viktiga megatrender. Det är framförallt globalisering, urbanisering och digitalisering. Megatrenderna utmanar befintliga livsförutsättningar och påverkar oss som bor och verkar i Östhammar. Med några knapptryck i mobilen kan vi beställa varor eller tjänster från världens alla hörn. Konkurrensen mellan företag ökar med tydligare pristransparens och digital marknadsföring vilket bl.a. leder till att utbud och valfrihet ökar för den enskilde.

Pengar har på relativt kort tid blivit digitala. Vi köar inte längre i en kassa för att betala en räkning. Många av systemen i vårt samhälle utvecklas också. Samtidigt är det viktigt att vi inte förlorar det som vi också sätter värde på från det Östhammar vi hade innan mobiltelefonens introduktion. Många står också idag utanför den digitala världen och det Östhammar vi vill se imorgon är inkluderande. I snabb takt måste vi alla bli mer digitala för att få vardagen att fungera. Arbetskraft och företag och offentliga organisationer måste bli allt mer värdeskapande. Det ställer krav på var och en av oss att ta ansvar för sin egen utveckling och förkovran.

Hållbarhet i sina olika dimensioner, ofta uppdelade i ekonomiska, sociala och ekologiska, är ramverket för långsiktig förmåga att leva ett gott liv på jorden. Det sätter ramarna för hur vi ska leva våra liv och skapa ett högt välstånd på ett hållbart sätt. Vi i Östhammar måste bidra på det sätt vi kan i vardagen så att vi och våra barn känner framtidstro. Insikten om att vi måste bli bättre på att hushålla med ändliga resurser ställer krav på förmågan att väga av olika intressen mot varandra och göra kloka val. Våra gemensamma resurser måste användas på ett medvetet och överlagt sätt såväl idag som i morgon.

Östhammars erbjudande är trygghet, trivsel och framtidstro i attraktiva livsmiljöer. Vi välkomnar fler Östhammarsbor och tackar de som bidragit till utvecklingen av vårt samhälle men väljer att fortsätta sitt liv på annan plats. Vi ser dem som ambassadörer för Östhammar. Vi gläds åt att vi kan bo här men resa till ett jobb i vår arbetsmarknadsregion, eller i världen. Eller vara värdeskapande digitalt på distans.

De senaste åtta åren har en långsiktig tillväxtstrategi vuxit fram i kommunen. Den har visat positiva effekter men behöver en uppdatering med de utmaningar som också belysts under dessa år. Flyktingströmmar, utmaningar med vatten- och avloppsnät, en ambition med högre kvalitet i skolan och ett ökat intresse för att flytta in till kommunen för att nämna några. Nu förnyas strategin i en andra upplaga. Tillväxtstrategin är en strategisk kompass för prioriteringar och kompletterar och kompletteras av andra styrdokument.

Huvudstadsregionens möjligheter

Huvudstadsregionen med Stockholms som nav har under ett antal år varit en av de mest expansiva huvudstadsregionerna i Europa givet sin storlek. Det skapar förutsättningar på olika sätt för att hela Sverige ska leva.

Uppsala växer allt närmare Stockholm i många sammanhang. Det finns administrativa gränser men inom den magiska timmen i restid kan många röra sig i regionen och bidra till innovation, utbilda sig, jobba eller njuta av sin fritid i regionen. Uppsala räknar med att växa med 100 000 invånare de närmaste 30 åren. Hållbar tillväxt är ledorden när Uppsala påbörjat sin satsning med flera nya stadsdelar och ännu bättre pendlingsmöjligheter. Uppsalas utveckling har stor betydelse för Östhammar, liksom vårt samarbete i regionen. Båda kommunerna kompletterar varandra med jobb, attraktiva livs- och boendemiljöer, fritidsboende och rekreation.

Arlanda är huvudstadsregionens port mot världen. Flygtrafiken är en viktig för många exporterande företag i regionen. Varuflöden är centrala både i specialiserad godsflygtrafik och i plan för passagerartrafik. På och runt Arlanda sker en långsiktig utveckling av näringslivet vilket gynnar huvudstadsregionen och Sverige. Arlanda, Märsta och Knivsta kommer att förbättra sin koppling mot Uppsala med fyrspåret vilket också förbättrar Östhammarsbons närhet till dessa målpunkter i regionen. Därför är bl.a. slutförandet av väg 288 av högsta vikt liksom en kollektivtrafik där trafikanterna upplever att man kan åka kollektivt på ett bra sätt vid den tiden man behöver mellan platserna man ska. Då kommer fler att välja kollektivtrafiken och vi knyter ihop regionen.

Bostadsmarknaden i regionen utvecklas ständigt. Nyproduktionstakten är i flera delar hög men det blir också prisbilden. Intresse ökar för fler att bosätta sig i bra lägen allt längre från Stockholm och i större bostad utanför Uppsala men ändå jobba i regionen. Detta är en av Östhammars viktigaste möjligheter.

Det är svårt att rekrytera arbetskraft till yrken med eftergymnasial utbildning, som ingenjörer, lärare och socialsekreterare och det råder brist

på personal inom vården. Bland yrkesverksamma inom vård och omsorg, men även inom bygg, är det många som söker sig till Uppsala för arbete. Utpendlingen är fortsättningsvis större än inpendlingen, men den senare ökar även från grannkommuner som Tierp och Norrtälje. Stockholms lokala arbetsmarknadsregion växer från 37 till 52 kommuner när allt fler drar nytta av bättre förutsättningar för distansarbete och arbetspendling till Stockholm.

Även rörligheten är viktig för en dynamisk arbetsmarknad. I en kommun präglad av landsbygd, små tätorter och städer behöver förutsättningarna för kommunikation (både fysiskt och digitalt) vara stark för att platsen ska vara attraktiv som bostadsort, för arbete och företagande.

Östhammars kommun har under 2010-talet i princip nått sitt tillväxtmål för befolkningen som vid utgången av 2020 uppgick till 22 250 invånare. Ökningen har framför allt skett till följd av ett stärkt inrikes flyttnetto och en stabil invandring. Även födelsenettot (skillnaden mellan antalet födda och antalet avlidna) har stärkts på senare år, men utmanas av en åldrande befolkning och sannolikt stigande dödstal kommande år.

Östhammar har blivit en tillväxtkommun med de utmaningar det för med sig vad gäller kommunal infrastruktur och service. Vi ser också effekten av urbanisering. Befolkningen växer i Stockholmsregionen under 2020-talet. Tillväxten drivs av födslar och invandring och fler äldre över 80 år förändrar och höjer kraven på den offentliga finansierade välfärden. I Stockholms län är de inrikes utflyttarna fler än inflyttarna i de flesta åldersgrupper. Men även i Östhammar ökar andelen av befolkningen som vill bo i våra tätorter. Det är tydligt att målgruppen unga familjer även kan attraheras av boende på landsbygden – men det samtidigt tydligt att konkreta insatser behöver sättas i verket. Fiberutbyggnad, kollektivtrafik, avstyckning av tomter och VA-lösningar är viktiga faktorer att förbättra för våra invånare.

Nettoinflyttning sker främst i familjeåldrarna och därmed också av barn/ungdomar. På senare år har det även skett en betydande nettoinflyttning i medelåldrarna 50 - 69 år till kommunen. Flyttnettot, framför allt inrikes gentemot övriga landet, är en viktig indikator på kommunens attraktivitet som livs- och boendemiljö och behöver vara positiv för att önskad befolkningstillväxt ska ske. Bostadsbyggandet är en avgörande komponent för att öka inflyttningen till kommunen, men det finns också utrymme inom det befintliga bostadsbeståndet. Exempelvis i småhus där det idag bor en eller två personer men som förr eller senare kan komma att hysa en hel familj.

Även rörligheten är viktig för en dynamisk arbetsmarknad. I en kommun präglad av landsbygd, små tätorter och städer behöver förutsättningarna för kommunikation (både fysiskt och digitalt) vara stark för att platsen ska vara **attraktiv som bostadsort, för arbete och företagande.**

Digitalisering

Att ha tillgång till snabb datatrafik är en konkurrensfördel. Teknikutvecklingen är snabb. Fiber och 5g blir viktiga verktyg för att kunna vara uppkopplad i kommunens alla hörn. Artificiell intelligens (AI) bidrar till en automatisering som skapar nya yrken och fasar ut eller kompletterar arbetsuppgifter i befintliga jobb. Tjänstesektorn digitaliseras allt mer. Branscher som fintech expanderar och digitaliseringen främjar framväxten av en delningsekonomi som förändrar befintliga branscher. Den accelererande digitaliseringen i Coronakrisens fotspår förändrar förutsättningarna för arbetslivets organisation och skapar nya tillväxtmöjligheter i branscherna som levererar digitaliseringslösningar. Men kompetensbrist riskerar att dämpa den digitaliseringsdrivna tillväxten.

Östhammars kommun har en viktig roll som möjliggörare för dem som skall bygga ut trafiken, bl.a. genom smidiga tillståndsprocesser, så att fler får tillgång till snabb datatrafik. Teknikutvecklingen ställer också krav på att kommunen digitaliseras så att myndighetsutövning och medborgar- och företagarkontakter sker smidigt och effektivt.

Utbildning och arbetsmarknad

Allt högre krav på kompetens ställer krav att det finns utbildningssystem med hög kvalitet. För att uppnå egen försörjning, som anställd eller egen företagare, krävs utbildningar med hög kvalitet som är anpassad till framtidens krav på arbetsmarknaden. Östhammars ambitioner i utbildningssystemet måste öka, både inom teoretiska och praktiska ämnen. I Östhammar är målet att eleverna lämnar skolan med fullständiga betyg. Sedan behöver vi arbeta med att öka genomsnittsbetygen för de som lämnar gymnasieskolan för att öka möjligheterna till eftergymnasiala studier för fler.

Ca fyra av tio av de befintliga arbetstillfällena är inom yrken som vanligtvis kräver eftergymnasial utbildning, medan endast 22 procent av befolkningen i åldrarna 16 - 74 år har sådan utbildning (37 procent i riket), medräknat eftergymnasial utbildning kortare än tre år.

Yrkesgruppen ingenjörer och tekniker, som har ökat avsevärt under sedan 2014, kräver vanligtvis högskoleutbildning eller motsvarande.

Ekonomisk hållbarhet - en kommunal ekonomi i balans

Den kommunalfinansiella ställningen påverkar givetvis förutsättningarna att möta och styra tillväxten. Det är därför också viktigt att tydligt beskriva de ekonomiska förutsättningarna och utifrån detta även precisera några av de vägval som blir viktiga i genomförandet av strategin. De största finansiella utmaningarna bedöms vara dels balansen mellan intäkter och kostnader, dels det mycket stora investeringsbehovet i infrastruktur (bl.a. VA) och fastigheter. Lägger vi därtill nya investeringar och kostnader som naturligen kommer med ökad tillväxt, så är det lätt att förstå att prioriteringar och goda förhandsanalyser är nödvändiga.

Kommunens ekonomiska läge gör det både nödvändigt och viktigt att öka den geografiska koncentrationen av offentlig service för att långsiktigt klara dagens och morgondagens kommunalekonomiska utmaningar.

Trygghet, trivsel och framtidstro - vision för Östhammar 2035

I Östhammar är visionen ***"alla i Östhammars kommun ska känna trygghet, trivsel och framtidstro".*** Det gäller kommunmedborgare, verksamhetsutövare och besökare. Hela Östhammar ska utvecklas med sin samtid på ett varsamt och respektfullt sätt. I vår kommun växer livskraft fram både i stad och på landsbygden.

Östhammar 2035 är en kommun som målmedvetet arbetar med ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Kommunen erbjuder en väl fungerande samhällsservice, arbete och bostäder. Gemenskap, öppenhet, tolerans och levande kultur är också beskrivande för kommunen. Människor känner tillit till varandra - det skapar trygghet.

Allt högre krav på kompetens ställer krav på att det finns **utbildningssystem med hög kvalité.**

Mål

De effekter som tillväxtstrategin ska åstadkomma är att vi

1. **ser en livskraft i både stad och på landsbygden**
2. **är en hållbar kommun – ekologiskt, socialt & ekonomiskt**
3. **erbjuder en fungerande samhällsservice, arbete och bostäder, samt att**
4. **gemenskap, öppenhet, tolerans och levande kultur är kännetecknande för kommunen**

De preciserade mål vi har med strategins resultat är:

1 Samverkan

Privata, ideella, kommunala och statliga aktörer arbetar tillsammans för att utveckla boendemiljöer, infrastruktur och service - vårt Östhammar. Vi hjälps åt.
Det kan bl.a. handla om samverkan i samband med exploatering, drift av anläggningar eller trygghetsskapande insatser mm

2 Ökad attraktivitet och befolkning

Östhammarsbon uppfattar kommunen som en bra plats att bo och leva i samt befolkningen ökar med mer än 200 invånare/år. Att medborgarna trivs i sin hemort är förstås grundläggande för en kommun som vill stärka sitt varumärke.

3 Näringsliv

Företagen i Östhammars kommun växer och är framgångsrika samtidigt som nya företag, gärna i tjänstesektorn, etableras

Vi lyckas när:

- Nya företag startas och etableras
- De befintliga företagen växer och utvecklas
- En bred arbetsmarknad för fler skapas

4 Ekonomisk hållbarhet

Långsiktigt god ekonomisk hushållning med en förmåga att i steg både investera i de stora behov som finns i bl.a. VA och fastigheter samt genomföra de satsningar som krävs i en kommun med tillväxtambitioner (kultur, skolkvalité, infrastruktur mm) samtidigt som balansen mellan intäkter och kostnader inte försämras.

Med den totala skuld som kommunen har idag och bedömningen av kommande investeringsbehov är det uppenbart att prioriteringar kommer behöva göras. Kommunen kommer inte kunna erbjuda hela bredden av offentlig service vid varje enskild tätort, utan styr mot en utveckling där olika verksamheter koncentreras till olika orter.

Ekonomisk hållbarhet handlar inte bara om den gemensamma offentliga ekonomin. För att detta ska möjligt och för att företag och människor ska kunna utvecklas behöver även näringslivets ekonomiska tillväxt och privatpersoners ekonomiska försörjningsmöjlighet vara stark. Tillväxtstrategin tar sikte på dessa tre perspektiv av ekonomiska hållbarhet.

5 Infrastruktur

Att medborgare ges goda möjligheter med avseende på gång- och cykelvägar, kollektivtrafik, förbindelser för längre resor samt biltransporter är en viktig framgångsfaktor för en attraktiv region. En del i detta är att den fjärde och avslutande etappen nya länsväg 288 genomförs.

6 Vatten och avlopp för befintliga och nytillkommande medborgare och företag

Utbyggnad av kapacitet pågår i kommunens västra delar. För kommunens östra delar ska beslut fattas för såväl vattenförsörjning som avloppsrening.

Även här handlar det om beslut och prioriteringar som får stora effekter och som motsvarar stora ekonomiska värden. Väl underbyggda underlag är viktiga, liksom klokhet i ledarskap.

7 Boende och livsmiljöer

Nöjda invånare är en viktig nyckel till en positiv utveckling i kommunen. Kommunens organisation, ofta i samverkan med andra aktörer, arbetar löpande med det Östhammarsborna vill se en förbättring av.

Vägledande principer för genomförandet av insatser inom Tillväxtstrategin

Etablera långsiktiga samarbeten

Men god planering och framförhållning skapas rådighet inför de möjligheter och utmaningar som kan dyka upp i framtiden. Tillväxtstrategin ska tydliggöra vägval för kommunens framtida utveckling.

Utvecklingen av Östhammar sker utifrån de varierande förutsättningar och behov som finns inom kommunen men även i ett nära samspel i regionen och i Sverige.

Östhammar är – och ska även ta plats som – en del i ett större sammanhang. En del av Uppsala län och en del av Sverige. Med det följer möjligheter att förverkliga ambitioner för kommunen, medborgare i kommunen och företag i kommunen. Med en sådan vägledande princip följer även åtaganden på lokal och – framförallt - på regional nivå.

Genom att arbeta tillsammans med andra aktörer är vår övertygelse att samhällskontraktet stärks och att tilliten ökar. Det är alltså en del av strategin att etablera långsiktiga samarbeten för att nå målen och visionen.

En strategi för hela kommunen

Tillväxtstrategin är en strategi för utvecklingen i hela kommunen. Oavsett om du är företagare, arbetande, besökare och/eller boende i kommunen. Vi har alla gemensam vårdnad om vår framtid. Det är också därför innehåll, leveranser och viktiga händelser arbetas fram och kommuniceras brett.

Eftersom tillväxtstrategin inte primärt är en strategi för den kommunala organisationen blir det naturligt att i tillväxtarbetet etablera en bred samverkan och delaktighet samt att kontinuerligt kommunicera syfte, insatser och resultat. En strategi för HELA kommunen.

Att ta ledartröjan och att proaktivt styra samhällsinvesteringar

Det finns ett tydligt samband mellan tillväxtstrategin och kommunens långsiktiga finansiering och översiktsplan. Detta säkerställer en sammanhållen planering för utvecklingen i hela kommunen.

En avgörande del i den sammanhållande planeringen är den kommunala ekonomi och möjligheter att klara gemensamma investeringar och offentliga kostnader som följer med investeringar. Östhammar 2035 bygger på den kommunalekonomiska utgångspunkten att satsningar genomförs där de också skapar största nytta utifrån tillväxtstrategins mål och där förutsättningar kommunalekonomisk hållbarhet är mest gynnsamma. Med detta följer att bostadsbyggande prioriteras i efter-

frågade lägen – eftersom detta inte bara bidrar till finansiering av tillväxtens nya kostnader, utan även ger förutsättningar för finansiering av kommunens samlade och nuvarande behov av välfärdstjänster. En del i strategin handlar också om tempo, vilket i sin tur tar sikte mot hållbarhetsbegreppet. En alltför snabb tillväxt kan riskera att ge upphov till fördyringar, flaskhalsar och efterfrågetoppar i bl.a. samhällsservice. Därför är t.ex. tillväxttakten inom befolkningsutvecklingen målsatt till en årlig ökning, som kommunen – med god planering – bedöms klara av.

Satsningar inom förskola, skola som möter behov och höjer attraktiviteten

I takt med att samhällena utvecklas förändras också behoven av samhällsservice.

Särskilt viktigt för attraktiviteten är kvalitén i förskola och skola. Det är därför naturligt att dessa kommunala verksamheters behov prioriteras. I de delar av kommunen där befolkningsutvecklingen förändras ställer det särskilda krav på prognosarbete, planering och på investeringar.

När vi talar om dessa verksamheters behov avser vi verksamheternas behov i bred bemärkelse – främst kvalitet men också kompetensförsörjning, logistik för de som nyttjar verksamheten, lokaliseringar, miljö mm.

Vi vågar prioritera våra vägval

Infrastruktur och möjligheten till kommunikationer knyter ihop kommunen och är en förutsättning för en ekonomisk hållbarhet, ökad befolkning, förbättrade möjligheter till pendling, besöksnäringen och ökad sysselsättning. För att skapa utvecklingskraft och möjligheter behöver tillgängligheten stärkas inom kommunen och mellan kommunen och andra delar av regionen. Ett levande kulturliv och föreningsliv är viktigt för välfärden och demokratin.

Kulturens och föreningslivets betydelse är stor för en hållbar samhällsutveckling särskilt vad gäller mångfald, jämställdhet, miljö och social sammanhållning.

Aktiviteter inom kultur och fritid som inte minst erbjuds av idéburna organisationer och idrottsföreningar, bidrar till social sammanhållning och är betydelsefullt för att livsmiljön och bostadsorten ska upplevas som attraktiv. För att ta tillvara de möjligheter som kulturen och föreningslivet kan ge är det angeläget att synliggöra och vidareutveckla kulturens och föreningslivets betydelse och potential i det regionala tillväxtarbetet.

Under 2020/21 har kommunen tagit initiativ till en dialog kring balansen mellan de kommunalekonomiska utmaningarna och utbudet av bl.a. offentlig service i allmänhet och fritidsanläggningar specifikt. Tillgänglighet, kvalité i verksamheten samt servicen på plats är faktorer som är och kommer vara viktiga för upplevelsen av en attraktiv kommun. Här spelar infrastruktur och möjligheter till kommunikation en avgörande roll, liksom kommunens förmåga att planera och ta beslut så att det samlade kultur- och fritidsutbudet görs tillgängligt.

Tillväxtstrategin pekar därför ut satsningar på infrastruktur och kommunikationer, som särskilt viktiga för att kunna klara av koncentrationen av viss offentlig service. För att långsiktigt klara av att bibehålla (och kanske t.o.m. utveckla) tillgänglighet, kvalité i verksamheten och service på plats är det en nödvändighet att visst kommunalt utbud av offentlig service över tid kommer behöva koncentreras. Här pekar strategin alltså även ut behovet av att både göra prioriteringar i lokaliseringar av bl.a. fritidsanläggningar, men även möjligheten att söka nya lösningar i samarbete med förenings- och näringsliv för både investeringar och drift av sådana anläggningar.

Det är tydligt att skola/fritids, förskola respektive utegym, motionsspår samt spontanidrottsplats är exempel på service som är viktiga för attraktiviteten att ha en nära tillgång till avståndsmässigt. Den kunskapen blir styrande när nödvändiga prioriteringar genomförs.

Från den kommunala organisationens sida talar man om ”ett Östhammars kommun”, som ett begrepp för att tydliggöra att kommunens samlade erbjudande ska ses som en helhet där utbudet på en ort kompletteras av erbjudandet på en annan. Det är inte långsiktigt ekonomiskt hållbart att för en kommun med Östhammars storlek erbjuda hela bredden av offentlig service på fem olika orter med 15-20 km mellanrum då förväntningarna på tillgänglighet, kvalité och service stiger samtidigt som lokalinvesteringar och drifts och underhållskostnader ökar.

Pendla och res effektivare

Pendlingsmöjligheter, kollektivtrafik och logistisk planering är grundläggande för både en ökad attraktivitet generellt och för att också bli en relevant bostadskommun för mycket av den arbetskraft som idag upplevs som svårrekryterad.

För att nå längre i det arbetet behövs en ökad medvetenhet om den fysiska planeringens betydelse för hållbar tillväxt och attraktiva livs- och boendemiljöer. Östhammars kommun behöver även etablera ett närmare och mer konkret samarbete med både regionala utvecklingsaktörer samt med det privata näringslivet och allmännyttan.

Ambitionen är - i det arbetet - att nyttja det gynnsamma geografiska läget kommunen har i relation till utvecklingen i huvudstadsregionen och Uppsala, men även att bli vassare i förmågan att skapa boendemiljöer där det är tydligt att det är de boendes vardagspussel som prioriterats.

Det har blivit allt tydligare att resandet inom kommunen också en attraktionsfaktor att ta hänsyn till. Givet att t.ex. antalet kultur- och fritidsanläggningar minskar när fokus sätts på kvalité och service blir det viktigt att vägsäkerhet och kollektivtrafik utvecklas så att möjligheter till resande stimuleras även inom kommunen. Detsamma gäller givetvis även kopplat till nuvarande arbetsplatser och kommande etableringar.

Tillväxtstrategin är **en strategi för utvecklingen i hela kommunen** - oavsett du är företagare, medborgare och oavsett var i kommunen du bor eller om du är deltidsboende i kommunen. **Tillväxtstrategin är en strategisk kompass** för prioriteringar och kompletterar och kompletteras av andra styrdokument.

Handlingsplan

- Nya bostäder
- Etablerade samarbeten
- Strategiska avtal och dokument
- Tillgång till bredband och digitala offentliga tjänster
- Satsningar inom förskola, skola och fritidsverksamhet
- Satsningar på infrastruktur, kommunikationer och möjligheter till pendling
- Attraktiva livsmiljöer
- Delaktighet och inflytande

Förhållningssätt till samverkan

Vi utvecklar vår förmåga att i dialog mellan kommunens organisation, civilsamhälle och privata aktörer planera och utveckla Östhammars kommun.

Utvecklingen av Östhammars kommun kan inte göras självständigt av den kommunala förvaltningen på det politiska uppdraget. Civilsamhället behöver bidra och behöver också ges möjlighet att bidra.

En helt avgörande faktor för att lyckas med detta är att utveckla ett förhållningssätt och en systematik i dialogen mellan kommunen och det omgivande samhället. Särskilt fokus ska läggas på att ge civilsamhället inflytande och möjlighet till delaktighet.

Handlingsplanen

Strategiska insatser som genomförs, som en del i att förverkliga Tillväxtstrategin, presenteras på kommunens hemsida
www.osthammar.se/tillvaxt

Insatserna har delats upp i block utifrån satsningsområden under följande rubriker:

- Nya bostäder
- Etablerade samarbeten
- Strategiska avtal och dokument
- Tillgång till bredband och digitala offentliga tjänster
- Satsningar inom förskola, skola och fritidsverksamhet
- Satsningar på infrastruktur, kommunikationer och möjligheter till pendling
- Attraktiva livsmiljöer
- Delaktighet och inflytande

Kommunikation

Syftet med kommunikationen är att säkerställa samordning och ett brett engagemang med ambitionen att få in så mycket kunskap och energi in i tillväxtarbetet som möjligt. Verktygen för kommunikationen är kommunens hemsida, sociala medier och nyhetsbrev.

Utöver detta har den kommunala förvaltningen det löpande uppdraget att involvera lokalt näringsliv, medborgare, föreningar och besökare i att driva utvecklingsarbetet framåt mot den vision, som fastställts och mot de mål som sats upp för ”Östhammar 2035”.

På Östhammars kommuns hemsida kan du även läsa mer om nuläget i vår kommun.

Välkommen på vår resa mot ***”Östhammar 2035 – den kommun där alla känner trygghet, trivsel och framtidstro”!***

Kulturen och föreningslivets betydelse är stor för en hållbar samhällsutveckling vad gäller mångfald, jämställdhet och social sammanhållning.

Kommunens samlade erbjudande ska ses som en helhet, där utbudet på en ort kompletteras av erbjudandet på en annan.

”Tillväxtstrategin är ett dokument för hela Östhammars kommun, där vi tillsammans prioriterar och jobbar för kommunens utveckling för alla som bor och verkar här.” **Margaretas Widén-Berggren, Kommunalråd i Östhammars kommun**

Formgivning: Idermark och Lagerwall Reklam AB , Tryck: xxxxx

Östhammar 2035 –
den kommun där alla känner
trygghet, trivsel och framtidstro

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Östhammars kommun
Stångörsgatan 10 , Box 66 • 742 21 Östhammar
Tel: 0173-860 00 • E-post: osthammardirekt@osthammar.se
Hemsida: osthammar.se • Orgnr: 212000-0290

Verksamhetsberättelse 2021

Mervärdesverksamheten i Östhammars kommun

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Organisation

Under 2021 har arbetet med de mervärden, som initierats i mervärdesavtalet mellan Östhammars kommun, Oskarshamns kommun och Svensk kärnbränslehantering, fortsatt.

Östhammars kommun har organiserat arbetet med att genomföra mervärdesprojekt i ett programkontor bestående av:

- Ulf Andersson, Sektorschef Sektor Samhälle
- Elin Dahm, Verksamhetschef Attraktiv kommun
- Marie Berggren, Verksamhetschef Växande kommun

Sedan kommunförvaltningens omorganisation från 1 januari 2021rapporteras inte längre löpande arbetet med Mervärdesavtalet i Tillväxtberedningen. All rapportering sker istället numera direkt till Kommunstyrelsens arbetsutskott.

Efter beslut i Kommunstyrelsen i februari 2021 är det alltså arbetsutskottet som

- bereder och godkänner mervärdesinsatser innan beslut om genomförande i styrgruppen,
- får redovisning av genomförda insatser och anmäler dessa till kommunstyrelsen,
- bereder, beslutar och får rapporter av förstudier

Notera att det alltjämt är Styrgruppen för Mervärdesprogrammet som tar beslut om insatser inom ramen för avtalet.

Den del i Mervärdesavtalet som pekar ut ”***kommunal ersättning***” är också den del som Programkontoret arbetar med. Andra insatser/projekt samordnas av programkontoret och dessa redovisar sina verksamheter separat.

Programkontoret har regelbundet avstämning med SKB där alla insatser och förstudier gås igenom för att stämma av kostnader och skapade värden.

Aktiviteter 2021

De mervärdesinsatser som programkontoret under året arbetat mest aktivt med inom den *kommunala ersättningen*, följer den inriktning som beslutades av styrgruppen i samband med att avtalets första period (Period 1) förlängdes hösten 2018.

Enligt detta beslut gavs Östhammars kommun uppdraget att genomföra två insatser. Den ena med fokus på ***Näringslivsutveckling*** och den andra med fokus ***Kompetens- och bostadsförsörjning***. Beslutet omfattade en ram om ca 6 mkr från 2019 till halvårsskiftet 2020 (då beslut om period två bedömdes vara fattat).

Den då givna resursramen har – som tidigare redovisats – varit den som programkontoret har haft att förhålla sig till sedan dess. Samtidigt har förutsättningarna för insatsers genomförande kraftigt förändrat under dessa senaste år till följd av pandemin.

Detta medförde bl.a. att resurser som var planerade att användas för ”Nyföretagande och affärscoachning” respektive ”Samverkan med akademin” omfördelades till att möta riktade insatser till näringslivet i coronapandemins spår. Det handlade bl.a. om förstärkt stöd av rådgivning och kommunikation. Konkret har det bl.a. betytt att vi skapat webbsändningar för att nå ut till det lokala näringslivet, nyhetsbrev och annonsering kopplat till det kompletterande rådgivningsstöd som erbjudits via SKB Näringslivsutveckling AB.

Utöver detta har arbetet med att skapa en god planberedskap och en robust organisation för att stärka bostadsutveckling fortsatt, som en förlängning av det projekt som initierades 2016 under rubriken ”Stärkt lokal attraktionskraft”. Det som åstadkommits genom den här resursförstärkningen är att kommunen bemannat en tjänst som mark- och exploateringssamordnare. Den viktigaste vinsten med detta är dels att vi etablerat relationer med fastighetsägare och fastighetsutvecklare, dels att vi bemannat upp och driva det VA-strategiarbete, som utgör förutsättning för fortsatt bostadsutveckling.

Inom ramen för den kommunala ersättningen har personalkostnader tagits, samt kostnader för arbetet med kommunens Tillväxtstrategi (se nedan) legat.

Tillväxtstrategi

Kommunens Tillväxtstrategi har fastställts av Kommunfullmäktige 2015 och den har tagits fram av kommunen i nära samarbete med näringsliv, föreningsliv och civilsamhället.

Strategin utgör handlingsplan och vägledning för både kommunens och andra aktörers samhällsutvecklingsarbete.

Under 2021 har arbetet varit fokuserat på att med samma breda anslag arbeta fram och besluta om en ny strategi och (därtill) en ny vision för kommunens samhällsutveckling.

Avsikten med den andra versionen av Tillväxtstrategin är även att målsättningen och (framför allt) handlingsplanen utgör utgångspunkt för framtida utvecklingsinsatser i kommunen – inte minst kopplat till en period 2 inom Mervärdesavtalet.

Tillsammans med andra strategiska dokument, som t.ex. översiktsplanen och kommunens långsiktiga ekonomiska plan utgör Tillväxtstrategin den viktigaste styråran för kommunens utveckling de närmaste 10-15 åren. Tillväxtstrategin pekar också ut den känsla vi som idag bor i Östhammars kommun ska kunna känna 2035. Vår vision för Östhammars kommun.

En avgörande framgångsfaktor för ett väl fungerande samhällsutvecklingsarbete är en bred förankring. Detta bygger också in värdefull kunskap och skapar nödvändiga förutsättningar för genomförande. Därför har ett flertal konsultledda workshops genomförts under 2021.

Föreningslyftet

Redovisas separat

Lyftet Storbrunn

Redovisas separat

Kostnader och ekonomi

Budgetutrymmet för den Kommunala ersättningen är – enligt avtalet - kkr 1.500 årligen.
Den totala ramen för området ”Förlängning av vissa mervärdesinsatser var enligt beslutet 2018 totalt kkr 6.000 för åren 2019 och halva 2020. Som framgår av nedanstående sammanställning har resurser sparats för tidigare år för att inte verksamheten helt ska avstanna under den utdragna prövningsprocessen som alltså förhindrat styrgruppen för att fatta beslut om nya insatser.

Kommunen har hållit sig inom budgetramen och har dessutom överfört delar av resurserna till kommande år.

Projekt	Namn	Ingående saldo (tkr)	Årets intäkter (tkr)	Årets kostnader (tkr)	Utgående saldo (tkr)
-	Mervärdesadministration	-986	-1 500	1 039	-1 446
4221	Föreningslyftet	-725	-500	646	-580
4227	Livsmiljö	-841	0	192	-649
4228	Näringslivsutvecking	-771	0	4	-767
4229	Näringslivsutvecking	0	0	0	0
4230	Näringslivsutvecking	-485	0	0	-485
4232	Mötesplats Storbrunn	-29	-500	175	-354
4233	Livsmiljö	-48	-93	141	0
4234	Livsmiljö	-500	0	0	-500
	Summa	**-4 384**	**-2 593**	**2 197**	**-4 780**

Projekt	Namn	Största kostnadsposterna	(tkr)
-	Mervärdesadministration	Personalkostnader	559
		Konsultarvoden Tillväxtstrategi	146
		Överföring till Projekt 4233	93
4221	Föreningslyftet	Alunda Innebandy	150
		Hargshamns Folkets Hus	90
		RSMH Vallonerna	88
4227	Livsmiljö	Personalkostnad mark- och exploatering	97
		Projekt Alunda (förstudie)	63
		Juridisk konsultation	27
4228	Näringslivsutveckling	Evenemangskalender	4
4230	Näringslivsutveckling	Florabuketten Lotta AB	0,4
4232	Mötesplats Storbrunn	PNP Ljud & Ljus AB	40
		Teater Aros	20
		Opera på Österbybruk	20
		Hannah Lindqvist Kinrade	20
		Östhammars Litteraturförening	20
4233	Livsmiljö	Webbsändningar, Nyhetsbrev mm	141

För 2022 har Styrgruppen fattat beslut om att – i väntan på ett beslut om period två – förlänga insatserna:

- SKB Näringslivsutveckling
- Föreningslyftet / Storbrunn
- Kommunala ersättningen

Totalt (inklusive beslutade insatser för SKB Näringslivsutveckling och Föreningslyftet/Lyftet Storbrunn) är parterna i avtalet överens om att värden motsvarande ca 4,0 mkr skapats för Östhammars kommun (totalt under perioden 2010 – 2021 skapade värden om ca 153 mkr).

Plan för 2022 och framåt

I och med regeringens tillåtlighetsbeslut, som meddelades 27 januari 2022, kommer avtalet gå in i period två.

Beslut om detta fattas vid styrgruppens möte 7 februari 2022.

I samband med detta kommer särskilt fokus läggas på att samla erfarenheter från avtalets första period och fastställa ingångsvärden för period 2. Utgångspunkten för detta arbete är dels avtalets intention och innehåll, dels fattade beslut under perioden 2010-2021,

Under 2021 fattades också beslut om inriktning för de insatser som kan komma att bli aktuella under avtalets andra period (”Inriktningsdokument för period 2 av Mervärdesavtalet, 2020-01-22”). Några av iakttagelserna – förutom det fortsatta arbetet med länsväg 288 - i det dokumentet är bl.a. att

- Lager/e-handel: Utreds vidare
- Entreprenörscentral: Värt trycka på behovet/möjligheten relaterat till SKB:s investeringar.
- VA-försörjning: Avgörande tillväxtförutsättning. Lägesuppdatering (planer, projekt, kostnader) under h1 2021.
- Elförsörjning: Behöver utredas närmare med hänsyn till framtida behov (utbyggnad av bostäder o verksamheter, elektrifiering av vägtrafik etc) samt elnätetens kapacitet (Vattenfall elnät, Björklinge energi).
- Bredband: Lägesuppdatering gällande kapacitet och täckning.
- Hargshamn: Utbyggnadsplaner
- Särskilda satsningar inom energiområdet (vätgas, datahallar, ammoniak..): Sondera business case internt inom koncernen.
- Ersättning till kommunen: 10 år enligt avtal. Förlängt 2020-2022. Kommunen ser fortsatta behov under period 2.
- Planläget: Lägesuppdatering.
- Föreningslivet/-lyftet: Skulle må bra av en tydligare struktur och strategi för hur medlen tilldelas – jmf Oskarshamn.
- Livsmiljö/boende: Kommunen intresserad av att initiera två nya projekt med bäring på bostadsutveckling och inflyttning i orterna Alunda och Österbybruk (där VA-läget är mindre bekymmersamt efter pågående åtgärder). 1) Tillväxtstrateg för specifika insatser i Alunda (utbyggnadsplanering) under tre år 2) Projektledare för specifika insatser (stärkt attraktion/varumärke) i Österbybruk under tre år

Innan nya och kompletterande insatser definieras och beslutas av styrgruppen för mervärdesavtalet är det programkontorets avsikt att fortsätta arbetet med avtalet inom beslutade ekonomiska ramar och med följande inriktning:

Attraktiviteten är en avgörande framgångsfaktor för god tillväxt och – i förlängningen – goda förutsättningar att kompetensförsörja offentliga och privata verksamheter.
Planen för attraktivitetsarbete och målen kopplade till detta är delvis beskrivna i kommunens Tillväxtstrategi. En del i detta är att stärka kommunikationer, tillvarata digitaliseringens möjligheter samt att den lokala servicen uppfattas som både tillgänglig och inbjudande för nuvarande och framtida kommunmedborgare. Att göra detta samtidigt som kommunen behöver se över och prioritera i sitt fastighets- och anläggningsutbud kräver såväl ***nära samverkan och dialog med kommunmedborgare och väl underbyggda analyser och beslutsunderlag***. Kommunstyrelsen ställer sig bakom att resurser från den kommunala ersättningen och tidigare beviljade (ej ännu utnyttjade) insatser används att stärka kapaciteten i dessa delar, såsom t.ex. konsultstöd, personal och/eller förstudier.

Konkret innebär detta att ovanstående delprojekt 4227 (Livsmiljö), 4228 (Näringslivsutveckling), 4230 (Näringslivsutveckling), 4234 (Livsmiljö) samt den kommunala ersättningen fortsatt används för att stärka utveckling av kommunen med avseende på attraktivitet och förutsättningar för tillväxt utifrån behov som identifieras och som stöttar inriktningen av Mervärdesinsatser under period två.

Detta leder bl.a. till att (1) ***programkontoret föreslås förstärkas med en resursperson*** för att bl.a. stärka kapaciteten att genomföra insatserna inom ramen för Tillväxtstrategin. Profilen på den personen är en projektledare inom samhällsutveckling med kommunikativ kompetens (medborgardialog och delaktighet är centrala delar i vårt samhällsbygge).

Det leder också till att programkontoret föreslås (2) ***avsätta resurser för att stärka bilden av Östhammars kommun som en attraktiv plats att bo och verka i***. Detta arbete planeras att utföras i nära samarbete med det omgivande samhället i allmänhet och de större arbetsgivarna i synnerhet.

(3) Utvecklingen i Alunda har en särskilt fokus i och med de unika förutsättningarna för tillväxt där. Därför är det också programkontorets förslag att resurser även används för att tillvarata dessa möjligheter. Konkret kan detta bl.a. handla om konsultstöd, produktion av material för delaktighetsinsatser och/eller förstudier.

Även satsningen på ***ett (4) attraktivt Öregrund*** faller inom ramen för de attraktivitets och tillväxtskapande insatserna som föreslås. Även här kan det bl.a. handla om konsultinsatser, produktion av material för delaktighetsinsatser och/eller förstudier.

Övervakningstider för överträdelse av bestämmelser i trafikförordningen (1998:1276), stöd till leverantör av trafikövervakningstjänster.

Koderna i enlighet med bilaga 1, slag av överträdelse, tillhörande Transportstyrelsens föreskrift 2012:115 om meddelande om parkeringsanmärkning mm.

Dock har kod nr 37 utgått då Östhammars kommun fn inte har datumparkering.

Stannat eller parkerat fordon (1 min övervakningstid)

01 på allmän plats inom tättbebyggt område som är terräng (3 kap.48 §)

02 på gång- eller cykelbana (3 kap.48 §)

03 mot färdriktningen (3kap.52 §)

04 på eller inom ett avstånd av 10 m före ett övergångsställe, en cykelpassage eller en cykelöverfart (3 kap. 53 §)

05 i en vägkorsning eller inom 10 m från korsande körbanas närmaste ytterkant (3 kap. 53 §)

06 i ett körfält eller en körbana för fordon i linjetrafik m.fl (3 kap. 53 §)

07 för annat ändamål än på- och avstigning på hållplats, ändamålsplats eller laddplats (3 kap. 54 §)

08 för annat ändamål än på- och avstigning på plats avsedd för viss trafikantgrupp eller visst fordonskap (3 kap. 54 §)

09 enligt antecknad överträdelse

Parkerat fordon (6 min övervakningstid)

20 med något hjul utanför en uppställningsplats eller annan markering (3 kap. 49 §)

21 längre tid än 24 h i följd på vardagar, utom vardag före sön- och helgdag (3 kap. 49 a §) (OBS, 24 h 30 min övervakningstid) I vår kommun är det väl ingen skillnad på vardagar och sön- och helgdagar ??

22 utan giltig parkeringsbiljett eller motsvarande är synlig och läsbar (3 kap. 49 a §)

23 utan att tiden på parkeringsskiva eller motsvarande har ställts in enligt 3 kap. 49 a § eller utan att angivelsen är synlig och läsbar (3 kap. 49 a §)

24 framför infart till fastighet eller så att fordonstrafik till eller från fastigheten väsentligen försvåras (3 kap. 55 §)

25 på en huvudled (3 kap. 55 §)

26 på en gågata eller i ett gångfartsområde (8 kap. 1§)

27 enligt antecknad överträdelse

Överträdelse av särskilda trafikregler i lokala trafikföreskrifter eller föreskrifter enligt 10 kap 14 § trafikförordningen (1998:1276)

Stannat eller parkerat fordon (1 minuts övervakningstid)

30 inom område där fordon inte får stannas eller parkeras

31 på plats där fordon inte får stannas eller parkeras

33 enligt antecknad överträdelse

Parkerat fordon (6 minuters övervakningstid)

34 inom område där fordon inte får parkeras

35 på plats där fordon inte får parkeras

37 på fel sida om vägen enligt bestämmelser om datumparkering (utgå eftersom vi inte har datumparkering någonstans i kommunen ?)

38 längre tid än tillåten

39 utan att visa att avgift eller motsvarande är betald

41 utan att parkeringsskiva eller motsvarande har använts

42 enligt antecknad överträdelse

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Kommunförvaltningen
Marie Berggren

Regeringen

Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022-2033, remiss, dnr I2021/02884

Östhammars kommun har mottagit regeringens remiss gällande rubricerade ärende och avger följande yttrande:

Kommunstyrelsen i Östhammars kommun skickade redan 2017-10-31 ett särskilt yttrande gällande föregående planperiod för nationella planen 2019-2028. Yttrande lyfte den unika frågan om slutförvar av radioaktivt avfall som planerades i Östhammars kommun.

Den skrivelsen lyfte tre projekt som kommunen ansåg var angelägna för att kunna möta upp infrastrukturbehov till slutförvarsfrågan:

- Färdigställandet av länsväg 288
- Genomförandet av farledsfördjupningen till Hargshamn
- Åtgärder längs med Riksväg 76 för att säkerställa godsstråket mellan Hallstavik och Gävle.

Sedan denna särskilda fråga skrevs in till regeringen har mycket klarlagts av de osäkerheter som fanns då och som nu tydliggör vikten av ett ökat statligt engagemang och ansvarstagande för den nationella infrastrukturen i vår kommun:

- Farledsfördjupningen till Hargshamns hamn färdigställdes 2020 och hamnens betydelse som införselhamn till och från mellansverige har stärkts för högre tonnage och är därmed en större möjliggörare för omläggning från väg- till sjötrafik.
- Huvudförhandling gällande tillåtlighetsprövning enligt miljöbalken för en utbyggnad av ett slutförvar för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall har genomförts av mark- och miljödomstolen 2020, frågan om tillstånd enligt kärntekniklagen har även prövats av Strålsäkerhetsmyndigheten och regeringen fattade ett positivt tillåtlighetsbeslut den 20 december 2021.
- Huvudförhandling gällande tillåtlighetsprövning enligt miljöbalken av slutförvar av använt kärnbränsle har genomförts av mark- och miljödomstolen 2018, frågan om tillstånd enligt kärntekniklagen har även prövats av Strålsäkerhetsmyndigheten. Regeringen har uttalat att man anser sig beredd att fatta beslut i tillåtligheten 27 januari 2022.

Parallellt med beslut i slutförvarsfrågorna planerar Vattenfall och SAS en pilotanläggning för demonstration och produktion av flygbränsle med ökad andel förnybar bränsle i anslutning till Forsmark. Ett viktigt projekt för att stötta Sveriges klimatmål och som behöver bra infrastruktur för att locka kompetent personal. https://group.vattenfall.com/se/var-verksamhet/vagen-mot-ett-fossilfritt-liv/minska-industrins-koldioxidutslapp/elektrobransle-for-flyget

Nationella planens industriella satsning och ökade fokus på näringslivets förutsättningar, dels genom en industripott för järnväg och dels en särskild satsning på Västerbottens och Norrbottens industriella utveckling, är viktiga och kommer förutom innovation innebära ökade transportbehov av gods och människor. Östhammars kommun konstaterar dels

- att det finns en vilja hos Trafikverket att bidra till att industrietableringar kommer till stånd även utanför storstadsregionerna,
- att man vill bidra till att underlätta kompetensförsörjning,
- att Trafikverket stöttar gröna innovationer samt
- att man med utgångspunkt i dessa kriterier kan tänka sig att tillföra och finansiera ett helt nytt projekt i nationella planen med ny förbifart E4 vid Skellefteå.

I Östhammars kommun finns idag Forsmarks kärnkraftverk med tre reaktorer i drift. En högteknologisk verksamhet som har ett mycket stort behov av kvalificerad specialistkompetens i verksamheten, men som också har årliga revisioner med flera hundra underleverantörer och hantverkare på området under flera månader. Forsmark är utsett som riksintresse för energiproduktion och det är rimligt att anta att användningen för energiproduktion i någon form kommer att finnas här lång tid framöver likväl som behovet av arbetskraft.

Östhammars kommun står inför en mycket stor samhällsutmaning, nämligen att ta ansvar för och härbärgera slutförvar för radioaktivt avfall, en nationell angelägenhet som har tagit mer än 30 år att planera för kraftbolagen, myndigheter och regering. Kommunerna Östhammar och Oskarshamn har bidragit med kompetens om lokalsamhällets frågor och synpunkter och samhällets medverkan i dessa oerhört komplexa frågor. Det som är helt avgörande för en säker hantering av radioaktivt avfall är, förutom långsiktig säkerhet och miljöhänsyn, också människorna som ska hantera avfallet. Det behöver finnas kompetens och service i närområdet under lång tid, mer än 70 års säkrad drift för att genomföra dessa industriprojekt för Sverige. Även att bygga själva förvaret kommer att under en 10-års-period kräva betydande mängder av arbetskraft inom bygg- och anläggning.

Näringslivspotten

Den absolut viktigaste ingrediensen för kompetensförsörjning är att så snabbt som möjligt kunna färdas mellan arbetsplatsen och hemmet och där länsväg 288 är Östhammars kommuns viktigaste transportled när det gäller pendling. *Östhammars kommun har således en av Sveriges största miljö- och industriprojekt på ingående men ingen järnväg som kan berikas med näringslivspotten för att*

stötta detta. Det är därför angeläget att näringslivspotten breddas att omfatta även vägsatsningar.

Länsväg 288
Länsväg 288 har planerats i sin helhet sedan 2002 mellan Uppsala och Börstil, den har delats upp i etapper men är idag, 2022, inte genomförd i sin helhet som en mötesfri 100 km/h väg. Kostnadsfördyringarna för delsträckan ligger i paritet med helt nya vägprojekt, 50 % eller mer. Något som länet men framför allt kommunen själv förväntas ta en mycket stor del av. Länsväg 288 bidrar till ökade möjligheter för pendling men också till ökad tillgänglighet till besöksmålet Upplandskusten och hela skärgården som ligger i Östhammars kommun. Östhammars kommun ökar flerfalt under sommarhalvåret och turismen är utöver energi- och tillverkningsindustrin ett av de viktigaste segmenten i näringslivet i kommunen.

Den nationella planens prioritering, inte länsplanen
Östhammars kommun har mycket tydligt beskrivit i sin motivtext till sitt tillåtlighetsbeslut för slutförvaren att samhällets uppbyggnad är en utmaning vid dessa etableringar och anser att *det är ett statligt ansvar att tillse att transportinfrastrukturen möter upp mot detta nationella ansvarstagande*. Det ska inte länets övriga kommuner behöva göra i en länstransportplan, då denna etablering, av naturliga skäl, ligger i utkanten av länet och inte berörs av transittrafik till nytta och gagn för övriga kommuner. Däremot har staten, näringslivet och alla medborgare i landet nytta av en kommun som tar ansvar för en etablering av slutförvar för Sveriges radioaktiva avfall. Vi är en del av utvecklingskraften i hela landet.

Det är Östhammars kommuns ståndpunkt att Trafikverket ska stå kostnaden i sin helhet för den sista sträckan av länsväg 288, en kostnad på ca 550 miljoner kronor. Att jämföra med förbifart Skellefteå som beräknats till 1429 miljoner kronor. Det kan göras som ett åtagande i nationell plan alternativt som ett objektspecifikt tillskott till länstransportplanen för Uppsala län.

Pilotkommun för elektrifiering
Med etableringen av slutförvaren för radioaktivt avfall kommer också betydelsen av farledfördjupningen i Hargshamns hamn bli tydlig. Den kommer att fungera som införselhamn för mycket av de in- och uttransporter av material som behövs för att genomföra deponeringen av kapslar nere i berget i Forsmark. Därifrån kommer godset att gå via väg 76 mellan Hargshamn och Forsmark. Längs väg 76 går också mycket godstransporter mellan Stockholms län och Gävleborgs län, framför allt timmer, men 76:an kommer också bli aktuell för transport av det alternativa flygbränslet från pilotanläggningen. Östhammar kommun ställer sig inte främmande att ställa upp som pilot-el-anläggning på riksväg 76, på motsvarande sätt som Halmstadssträckan, då det finns såväl elproduktion i anslutning till vägen och ett 70-årsperspektiv på trafikeringen med gods.

Hargshamnsbanan
Farledfördjupningen möjliggör också ökade omlastningar och transporter på järnväg. I anslutning till Hargshamns hamn finns en järnväg för godstrafik som

ansluter till stambanan i Örbyhus. Järnvägen har betydelse för den järnmalmsfyndighet som finns i Dannemora och som det nu finns intressenter för att utveckla till gruvdrift igen. Hargshamns hamn har under århundraden fungerat, och kan även fortsättningsvis fungera, som utförselhamn för denna malm. Det är angeläget att Hargshamnsbanan betraktas som en viktig bana för näringslivet, men även en viktig bana ur ett civilförsvarsperspektiv och får den rustning som banan kräver för att fungera och utvecklas.

Övriga synpunkter på planens innehåll:
Det är oroväckande att så mycket av resurserna för infrastrukturen redan är intecknade för den kommande planperioden. Den effekt vi ser av långa processer och kostnadsfördyringar i våra egna projekt leder till att projekten riskerar att rinna ut i sanden. Östhammars kommun anser ur det perspektivet att det är lämpligare att låta byggnationen av stambanorna ligga utanför den nationella planen och ha egen budget gällande investering. När de väl är byggda är det självklart att de ska in i nationella planen för det framtida underhållet.

Länsplanerna måste också kunna få möjlighet att föra över medel till nästkommande perioder om inte en upparbetning skett under planperioden. Med en återbetalningsrisk eller reducering av tilldelade medel ökar risken för planerade projekt att inte kunna genomföras i enlighet med den samplanering av samhällen som infrastrukturutveckling bygger på, där den sista sträckan på länsväg 288 är ett praktexempel.

Att göra särskilda satsningar på exempelvis trafiksäkerhet och cykelpotter är mycket bra, men det är angeläget att de går att samplanera med andra åtgärder och inte tas i ett särskilt sammanhang.

Östhammars kommun vill också trycka särskilt på den oroväckande utvecklingen i nationella planen gällande fyra spår Uppsala – Stockholm. Fyra spår på Ostkustbanan söder om Uppsala behöver tidigareläggas för att Ostkuststråket ska klara ett ökande kapacitetsbehov. Stråket är viktigt för hela Sverige och Östhammars kommun och behöver en tydligare och snabbare utbyggnad än föreliggande förslag. Det är angeläget att framhålla att även en kommun som Östhammar har ett stort beroende av väl fungerande transporter till och från storstadsregionen och till Arlanda. Stockholm/Uppsala/Arlanda är en internationell arena med mässor, konferenser och utbildningar som utvecklar människor och näringsliv.

I en framtid ser Östhammars kommun att det är nödvändigt att titta mer på sjövägarnas kapacitet och möjlighet för persontransporter, tex som ett forsknings- och utvecklingsområde inför nationell plan 2026-2037.

Därtill tycker även Östhammars kommun att bygdevägar är en intressant lösning som gärna kan appliceras även i andra delar än i område mellersta Sverige.

Styrelsen Gästrike Vatten AB

Beslut om allmänna bestämmelser för VA samt Taxekonstruktion och Taxebilaga

Förslag till beslut

Gästrike Vatten AB:s styrelse beslutar

- att föreslå fullmäktige i Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommun besluta att nya Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA), Taxekonstruktion för Gästrike Vatten-koncernen och Taxebilaga gäller från 1 januari 2023 för respektive kommun i enlighet med bilaga 1-3
- att föreslå fullmäktige i Östhammar besluta att nya Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA), Taxekonstruktion för Gästrike Vatten-koncernen och Taxebilaga gäller från 1 januari 2024 för Östhammar kommun i enlighet med bilaga 1-3

Ärendebeskrivning

Enligt ägardirektivet för Gästrike Vatten AB ingår att ta fram förslag till gemensam taxekonstruktion. Ett arbete har bedrivits för att lämna förslag på en reviderad taxekonstruktion och en genomlysning av befintliga dokument har skett. Syftet med revideringen är att uppdatera befintlig konstruktion inför att även Östhammar ska tillämpa samma taxekonstruktion. I samband med genomlysningen har även texterna i Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) setts över för att på samma sätt kunna få enhetlighet i arbetssätten inom koncernen. I arbetet har hänsyn tagits till arbetet som branschorganisationen Svenskt vatten bedrivit för att ta fram ett nytt basförslag för taxa.

Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) reglerar VA-huvudmannens och VA-abonnentens (fastighetsägare) rättigheter och skyldigheter gentemot varandra. Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner har bestämmelser (ABVA) per kommun, texterna är likalydande och är den text som förslås bli den gemensamma. Östhammar kommun har en egen ABVA som nästan är identiskt med den som övriga kommuner har, vilket gör att de nya bestämmelserna innebär små justeringar och inte några förändringar för kunderna.

Eftersom taxekonstruktion är en justering av nuvarande konstruktion för Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner innebär det marginella förändringar för kunderna. För Östhammar kommun innebär förslaget en helt ny konstruktion och förslaget är därmed att införa de gemensamma dokumenten ett år senare för att kunna göra förberedelser och genomföra kommunikationsinsatser med kunderna.

Dokument ID 20211201-00109

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
020-37 93 00 | info@gastrikevatten.se
www.gastrikevatten.se

Taxekonstruktionen anger hur de olika tjänsternas avgift ska beräknas och ska vara lika inom koncernen. Däremot är avgiftsnivån för VA olika i varje kommun utifrån de förutsättningar som finns i just den kommunen. Beslut om nivåer tas separat och berörs inte av detta beslut.

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) (*DokumentID 20211201-00014)*
Bilaga 2. Taxa för Gästrike vatten-koncernen (*DokumentID 20211201-00020)*
Bilaga 3. Taxebilaga för Gästrike Vatten-koncernen. (*DokumentID 20211201-00022)*
Bilaga 4. Underlag för förslag till beslut om Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA), Taxekonstruktion och Taxebilaga (*DokumentID 20211201-00024)*
Bilaga 5. Sammanfattning av ändringar för Gävle-, Hofors-, Ockelbo- och Älvkarleby kommun (*DokumentID 20211201-00028)*
Bilaga 6. Sammanfattning av ändringar för Östhammars kommun (*DokumentID 20211201-00034)*
Bilaga 7. Beslut i Gävle vatten AB, protokoll från möte 9 dec 2021
Bilaga 8. Beslut i Hofors vatten AB, protokoll från möte 9 dec 2021
Bilaga 9. Beslut i Ockelbo vatten AB, protokoll från möte 9 dec 2021
Bilaga 10. Beslut i Älvkarleby vatten AB, protokoll från möte 9 dec 2021
Bilaga 11. Beslut i Östhammar vatten AB, protokoll från möte 9 dec 2021

Föredragande i ärendet är Lena Blad, Vd.

Dokument ID 20211201-00109

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon direkt 020-**37 93 00**
info@gastrikevatten.se| www.gastrikevatten.se

Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) för Gästrike Vatten-koncernen

Reviderad 202x-xx-xx

Dokument ID 20211201-00014

Gästrike Vatten koncernen består av moderbolaget Gästrike Vatten AB och dess dotterbolag Gävle Vatten AB, Hofors Vatten AB, Ockelbo Vatten AB, Älvkarleby Vatten AB och Östhammar Vatten AB; ett för varje ägarkommun. Vi ansvarar för kommunal VA-försörjning och att bidra till en hållbar samhällsutveckling i de fem kommunerna.

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
020-37 93 00 | info@gastrikevatten.se
www.gastrikevatten.se

Antagna av Gävle kommunfullmäktige den xx , Hofors kommunfullmäktige den xx, Ockelbo kommunfullmäktige den xx, och Älvkarleby kommunfullmäktige den xx att gälla from 1 januari 2023 samt antagen av Östhammar kommunfullmäktige den xx att gälla from 1 januari 2024 varvid samtidigt tidigare gällande ABVA upphävts att gälla

Inledning

1. För fastighetsägares användning av den allmänna VA-anläggningen i Gävle-, Hofors-, Ockelbo-, Älvkarleby- och Östhammars kommuner gäller vad som föreskrivs i lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) eller annan författning samt vad som nedan föreskrivs.
   Vad som enligt dessa bestämmelser gäller för fastighetsägare gäller även för den som innehar fast egendom med tomträtt, ständig besittningsrätt, fideikommissrätt eller på grund av testamentarisk förordnande.
2. Har huvudmannen träffat avtal med annan än fastighetsägare om användningen av anläggningen, gäller för denne jämlikt 5 § lagen om allmänna vattentjänster för vad i lagen och dessa allmänna bestämmelser föreskrivs om fastighetsägare.
3. Med fastighet kan enligt 4 § lagen om allmänna vattentjänster i vissa fall även förstås byggnad eller annan anläggning, som ej tillhör ägaren för marken. Fastighetsägare är skyldig att följa ändring i och tillägg till dessa allmänna bestämmelser.
4. Gävle Vatten AB, Hofors Vatten AB, Ockelbo Vatten AB, Älvkarleby Vatten AB och Östhammar Vatten AB är huvudmän för den allmänna vatten och avloppsanläggningen i respektive kommun

Inkoppling till den allmänna anläggningen

5. Fastighetsägare som vill ansluta fastigheten till den allmänna anläggningen ska göra skriftlig anmälan till huvudmannen som sedan sköter inkopplingen.

Användning av den allmänna dricksvattenanläggningen

6. Huvudmannen levererar vatten till fastighet, vars ägare har rätt att använda den allmänna dricksvattenanläggningen och som iakttar gällande bestämmelser för användandet. Huvudmannens leveransskyldighet avser endast vatten av dricksvattenkvalitet för normal hushållsandvändning.
7. Huvudmannen garanterar inte att visst vattentryck eller viss vattenmängd per tidsenhet alltid kan levereras.
8. Vatten som levereras genom allmän VA-anläggning får utnyttjas för värmeåtervinning endast om huvudmannen efter ansökan skriftligen medger detta.
9. Huvudmannen har rätt att begränsa eller avbryta vattenleveransen när denne finner det nödvändigt för att förebygga person, eller egendomsskada samt för reparation, ändring, kontroll eller annan sådan åtgärd som berör huvudmannens egna eller därmed förbundna anläggningar.

Dokument ID 20211201-00014

10. Vid begränsad vattentillgång är fastighetsägare skyldig att reducera sin vattenförbrukning enligt huvudmannens anvisningar. Vid planlagt leveransbrott lämnar huvudmannen på lämpligt sätt meddelande om detta.
11. Ska vattenförbrukning hos fastighetsägare fastställas genom mätning tillhandahålls vattenmätare av huvudmannen och förblir huvudmannens egendom. Huvudmannen bestämmer antalet mätare och vilket slag av mätare som skall användas. Fastighetsägare ska bekosta erforderliga anordningar för uppsättning av mätare och sammankoppling med installationen i övrigt.
12. Vattenmätares plats ska vara godkänd av huvudmannen, som har rätt att kostnadsfritt disponera platsen och ensam har befogenhet att sätta upp, ta ned, kontrollera, justera, underhålla samt till- och frånkoppla mätaren.

Användning av den allmänna avloppsanläggningen

13. Huvudmannen tar emot avloppsvatten från fastighet, vars ägare har rätt att använda den allmänna avloppsanläggningen och som iakttar gällande bestämmelser för användandet, om behovet av avledning inte kan tillgodoses bättre på annat sätt. Huvudmannen är inte skyldig att ta emot spillvatten vars beskaffenhet i ej oväsentlig mån avviker från hushållsspillvattens.
14. Vatten som utnyttjas för värmeåtervinning får avledas till den allmänna avloppsanvändningen endast om huvudmannen efter ansökan skriftligen medger det.
15. Fastighetsägare får inte tillföra avloppet lösningsmedel, färger, olja eller annan petroleumprodukt, fett i större mängd, läkemedel, sura eller frätande eller giftiga vätskor och inte heller vätska, ämnen eller föremål som kan orsaka stopp, avlagring.
    Vidhäftning, gasbildning, explosion, eller som kan skada ledningsnätet eller dess funktion, försämra slamkvaliteten eller som negativt kan påverka reningsprocesserna i avloppsreningsverken.
16. Ånga eller varmvatten med högre temperatur än 45oC får inte tillföras i förbindelsepunkten.
17. Utsläpp av sådant slag som anges i 15 och 16 ska ofördröjligen anmälas till huvudmannen.
18. Fastighetsägare får inte tillföra avloppet spillvatten från köksavfallskvarn utan särskilt tillstånd från huvudmannen. Tillstånd ges endast om särskilda skäl föreligger.
19. Värmeuttag ur avloppsvatten får inte ske så att temperaturen i utsläppt avloppsvatten underskrider temperaturen i det av huvudmannen levererade dricksvattnet.
20. Huvudmannen har rätt att tillfälligt begränsa fastighetsägaren möjlighet att använda avloppsanläggningen när huvudmannen finner det nödvändigt för att förebygga person- eller egendomsskada samt för reparation, ändring, kontroll eller annan åtgärd som berör huvudmannens egna eller därmed förbundna anläggningar.

Dokument ID 20211201-00014

21. Spillvatten får inte tillföras allmän ledning som är avsedd att uteslutande avleda dag- och dränvatten. Med spillvatten likställs i denna punkt allt avloppsvatten som huvudmannen bedömer ska avledas till spillvattenledning.
22. Dag- och dränvatten får inte tillföras allmän ledning som inte är avsedd för sådant ändamål, om inte huvudmannen av särskilda skäl skriftligen medgivit undantag.
23. Avleds dag- och dränvatten från fastighet till spillvattenförande ledning får fortsatt tillförsel av sådant vatten inte ske, sedan särskild förbindelsepunkt för ändamålet underrättats därom, eller om huvudmannen vidtagit åtgärder för avledande av dagvatten utan att förbindelsepunkt för dagvatten upprättats, när huvudmannen meddelat fastighetsägaren att sådana åtgärder har vidtagits. Huvudmannen bestämmer tidrymd inom vilken tillförseln ska ha upphört. Undantag från förbudet eller anstånd med att avbryta tillförseln kan medges av huvudmannen om särskilda skäl föreligger.
24. Har särskild förbindelsepunkt för dag- och dränvatten inte upprättats, kan huvudmannen ändå förbjuda dittills tillåten tillförsel av sådant vatten till spillförande ledning. Förutsättningar för detta är dels att avledning kan ske ändamålsenligt på annat sätt, dels att huvudmannen i skälig omfattning ersätter fastighetsägaren hans kostnader för erforderlig omläggning. Dag- och dränvatten från fastighet, som nyinkopplas till den allmänna anläggningen, får inte tillföras annan ledning än den huvudmannen bestämmer.
25. Huvudmannen kan i enskilda fall medge utsläpp i den allmänna avloppsanläggningen av avloppsvatten som i ej oväsentlig mån har annan sammansättning än spillvatten från bostäder (hushållsspillvatten) vad gäller arten eller halten av ingående ämnen. Huvudmannen bestämmer därmed villkoren för utsläpp av såväl spill- som dagvatten.
26. Fastighetsägare som helt eller delvis använder eller upplåter fastighet till annat än bostadsändamål ska informera huvudmannen om sådan verksamhet som kan påverka beskaffenheten hos avloppsvattnet från fastigheten. Fastighetsägaren ska bekosta de provtagningar och analyser som huvudmannen finner vara nödvändiga för kontroll av avloppsvattnet. Huvudmannen har rätt att fodra att fastighetsägarens för journal över verksamhet som inverkar på avloppsvattnets beskaffenhet och företar kontroll av vattnet genom provtagningar och analyser. Huvudmannen anger hur journalföring och provtagningar ska göras.
27. Vid anslutning till allmänt tryckavloppssystem tillhandahåller huvudmannen LTA eller annan pumpenhet som förblir dennes egendom. Huvudmannen bestämmer antalet pumpenheter och vilket slag av pumpenhet som ska användas samt svarar för installationen. Fastighetsägaren bekostar erforderliga anordningar för att sammankoppla enheten med installationen i övrigt. Enhetens plats ska bestämmas av huvudmannen, som äger rätt till kostnadsfri upplåtelse av platsen och som ensam har befogenhet att sätta upp, ta ned, kontrollera, justera, underhålla samt till- och frånkoppla enheten.

Dokument ID 20211201-00014

Taxa för Gästrike Vatten-koncernen

Reviderad 202x-xx-xx

Dokument ID 20211201-00020

Gästrike Vatten koncernen består av moderbolaget Gästrike Vatten AB och dess dotterbolag Gävle Vatten AB, Hofors Vatten AB, Ockelbo Vatten AB, Älvkarleby Vatten AB och Östhammar Vatten AB; ett för varje ägarkommun. Vi ansvarar för kommunal VA-försörjning och att bidra till en hållbar samhällsutveckling i de fem kommunerna.

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
020-37 93 00 | info@gastrikevatten.se
www.gastrikevatten.se

Gemensam taxa för Gästrike vattenkoncernen 3
§ 1 Betalningsansvarig 3
§ 2 Avgifter 3
§ 3 Fastighets- och bostadsindelning 3
§ 4 Avgiftsskyldighet 5
Anläggningsavgifter (§ 5-11) 5
§ 5 Bostadsfastighet 5
§ 6 Annan fastighet 7
§ 7 Obebyggd fastighet 8
§ 8 Reduceringsregler 9
§ 9 Allmän platsmark 10
§ 10 Debitering av anläggningsavgift 10
§ 11 Särskilda åtgärder 11
Brukningsavgifter (§ 12-19) 12
§ 12 Bostadsfastighet eller annan fastighet 12
§ 13 Obebyggd fastighet 13
§ 14 Vattenmätare 14
§ 15 Tillfälliga leveranser 14
§16 Sprinkler och motsvarande anslutningar 14
§ 17 Allmän platsmark 15
§ 18 Avgifter för extra föroreningsmängd och vid olika mängd vatten och 15
spillvatten 15
§ 19 Särskilda avgifter 16
§ 20 Särskilda avgifter 17
Taxans införande (§21) 17
§ 21 Taxans införande 17

Dokument ID 20211201-00020

Gemensam taxa för Gästrike vattenkoncernen

Huvudman för den allmänna vatten och avloppsanläggningen är respektive dotterbolag inom koncernen. Avgifter enligt taxan ska betalas till respektive dotterbolag vilket sker på uppdrag av Gästrike Vatten AB.
Avgiftsnivåerna beslutas i respektive dotterbolag kommuns fullmäktige och redovisas i separat taxebilaga.

Startdatum för justerad gemensam taxekonstruktion är 1 jan 2023.

§ 1 Betalningsansvarig

För att täcka nödvändiga kostnader för kommunens allmänna vatten och avloppsanläggning ska ägare av fastighet eller annan avgiftsskyldig inom anläggningens verksamhetsområde betala avgifter enligt denna taxa.

Den som jämställs som fastighetsägare enligt 2 och 4 §§ lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) är också avgiftsskyldig. För ändamålet Dg är även den avgiftsskyldig som ansvarar för att Allmän platsmark ställs i ordning och underhålls, om förutsättningarna i 27 § i LAV är uppfyllda.

§ 2 Avgifter

Avgifterna utgörs av anläggningsavgifter och brukningsavgifter.
Vid avgiftsberäkningar tillämpas avrundningsreglerna i Svensk Standard SS014141.

Avgifter för allmänna vattentjänster är belagda med lagstadgad mervärdesskatt.

§ 3 Fastighets- och bostadsindelning

3.1 I dessa taxeföreskrifter avses med

Bostadsfastighet: fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd eller enligt beviljat bygglov avses att bebyggas för bostadsändamål. För vissa andra ändamål där lokalytan är det viktigaste sett från användarsynpunkt. Den huvudsakliga verksamheten bedrivs inomhus.

Exempel på sådana byggnader är:

Kontor	Serverhallar	Shoppingcentrum
Butiker	Utställningslokaler	Sporthallar
Hotell	Restauranger	Lagerbyggnader
Industri	Skola	Sjukvårdslokal

Dokument ID 20211201-00020

Annan fastighet: fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd eller enligt beviljat bygglov avses att bebyggas för annat ändamål än bostadsändamål och som inte enligt ovan jämställs med bostadsfastighet. Den huvudsakliga verksamheten bedrivs utomhus.

Exempel på sådana fastigheter är:

Hamn	Virkesupplag
Fordonsuppställningsplats	Obemannade bensinstation
Biltvätt med Skärmtak	Kyrkogård
Återvinningstationer	Idrottsplats

Småhus: Fastighet som enligt fastighetstaxeringen är klassad som fastighet med 1-2 bostadsenheter enligt skatteverkets regler.

Övriga fastigheter: Fastigheter som inte klassas som småhusfastigheter enligt skatteverkets regler. Såväl bostadsfastighet som annan fastighet kan innefattas i övriga fastigheter

Obebyggd fastighet: fastighet som enligt detaljplan är avsedd för bebyggande, men inte ännu bebyggts.

Bostadsenhet: ett eller flera utrymmen i byggnad som i upplåtelsehänseende bildar en enhet. I fråga om sådana utrymmen i Bostadsfastighet, eller därmed jämställd fastighet, där begreppet bostadsenhet inte är tillämpligt, räknas varje påbörjat 120-tal m² bruttoarea (BTA) enligt svensk standard SS 21054:2020 som en bostadsenhet.

I fråga om sådana utrymmen i bostadsfastighet, eller därmed jämställd fastighet, där bostadsenhetsbegreppet inte är tillämpligt för viss typ av eller del av byggnad, räknas varje påbörjat 120 m2 bruttoarea (BTA) enligt Svensk standard SS 21054:2009 som en bostadsenhet.

Allmän platsmark: mark som i detaljplan enligt plan och bygglagen (2010:900) redovisas som allmän lats, plats eller om marken inte omfattas av detaljplan, väg eller mark som i övrigt motsvarar sådan mark.

Dokument ID 20211201-00020

§ 4 Avgiftsskyldighet

4.1 Avgift tas ut för nedan angivna ändamål:

Ändamål	Anläggningsavgift	Brukningsavgift
V, vattenförsörjning	Ja	Ja
S, spillvattenavlopp	Ja	Ja
Df, dag- och/eller dräneringsvatten från fastighet	Ja	Ja
Dg, dag- och/eller dräneringsvatten från Allmän platsmark	Ja	Ja

4.2 Avgiftsskyldighet för vart och ett av ändamålen V, S och Df inträder när huvudmannen har upprättat förbindelsepunkt för ändamålet och har informerat fastighetsägaren om förbindelsepunktens läge.
Avleds Df till den allmänna anläggningen utan att förbindelsepunkt har upprättats, inträder avgifts-skyldighet när åtgärder för bortledandet av dagvatten har blivit utförda och fastighetsägaren har informerats om detta.

För att avgiftsskyldighet ska uppstå ska kraven i 24 § LAV vara uppfyllda.

4.3 Avgiftsskyldighet för ändamålet Dg inträder när åtgärder för bortledande av dagvatten blivit utförda och fastighetsägaren enligt 26 § LAV, eller den som enligt 27 § LAV ansvarar för att Allmän platsmark ställs i ordning och underhålls, informerats om detta.

4.4 Anläggningsavgift ska beräknas enligt taxa som gäller vid den tidpunkt när avgiftsskyldighet inträder.

Anläggningsavgifter (§ 5-11)

§ 5 Bostadsfastighet

5.1 *För bostadsfastighet och därmed jämställd fastighet* ska avgiftsskyldighet för samtliga ändamålen V, S och D angivna i § 4 anläggningsavgift betalas med:

		Avgift
a)	En avgift avseende framdragning av varje uppsättning servisledningar till förbindelsepunkter för V, S och Df	Enligt taxebilaga
b)	En avgift avseende upprättande av varje uppsättning förbindelsepunkter för V, S och Df	Enligt taxebilaga
c)	en avgift per m^2 tomtyta	Enligt taxebilaga
d)	en avgift per bostadsenhet **	Enligt taxebilaga
e)*	Avgift för Dagvatten utan att förbindelsepunkt är upprättad	Enligt taxebilaga

Dokument ID 20211201-00020

* Avgift enligt 5.1 e) tas inte ut om avgift tas ut för Df enligt 5.1a) och b). I de fall avgift enligt 5.1 e) tas ut reduceras avgift enligt 5.1 a) och 5.1 b) enligt § 8 eftersom servisledning och förbindelsepunkt i detta inte har lagts respektive upprättats.

** Särskilda regler för Campingfastighet och småbostadsenhet

5.2 Är förbindelsepunkt gemensam för två eller flera fastigheter, fördelas avgifter enligt 5.1 a) lika mellan fastigheterna.

5.3 Tomtytan utgörs av fastighetens areal enligt förrättningskarta, nybyggnadskarta eller annan karta som huvudmannen godkänner. Vid tredimensionella fastigheter fördelas tomtyta som är gemensam för fastigheterna i proportion till byggnadernas bruttoarea (BTA).

Avgift enligt 5.1 c) tas ut endast till ett belopp som motsvarar summan av avgifterna enligt 5.1 a), b) och d), eller i det fall förbindelsepunkt för Df inte har upprättats, summan av avgifterna enligt 5.1 a), b), d) och e).

Vid ändrade förhållanden enligt 5.5, 5.6, 5.7 och 5.8 tas ytterligare avgift ut enligt 5.1 c) i den mån ovan angiven begränsningsregel så medger och med iakttagande av vad som föreskrivs i 8.2
Vid avstyckning från fastighet, där avgiften med anledning av stor tomtyta tidigare har reducerats, tas avgift ut för tomtyta för den nytillkommande fastigheten. Vid ändrande förhållanden enligt 5.6 tas ytterligare avgift ut enligt 5.1 c) i den mån ovan angiven begränsningsregel så medger.

5.4 bestäms efter de ritningar enligt vilka bygglov beviljats, alternativt efter annan ritning Antalet bostadsenheter eller uppmätning som huvudmannen godkänner.

5.5 Om ytterligare servisledningar dras fram och ytterligare förbindelsepunkter upprättas, ska avgifter betalas enligt 5.1 a) och b)

5.6 Ökas en fastighets tomtyta ska avgift betalas enligt 5.1 c) för tillkommande tomtyta som utgår från fastighet för vilken tomtyteavgift inte ska anses vara betalad förut.
Vid beräkning av avgift för tillkommande tomtyta iakttas begränsningsregeln i 5.3.

5.7 Sker om- eller tillbyggnad, uppförs ytterligare byggnad eller ersätts riven bebyggelse på fastighet ska avgift betalas enligt 5.1 d) för tillkommande bostadsenhet.

5.8 Tillkommer bortledning av Df till den allmänna anläggningen utan att förbindelsepunkt för Df upprättats, ska avgift betalas enligt 5.1 e).

5.9 Om antalet bostadsenheter eller fastighetens tomtyta minskas sker ingen återbetalning av anläggningsavgift.

5.10 Medges fastighet av särskilda skäl ansluta dränvattenavlopp till spillvattenledning ska förutom avgifter enligt 5.1 avgift betalas motsvarande servisavgift för ett ändamål enligt 8.1

Dokument ID 20211201-00020

§ 6 Annan fastighet

6.1 För annan fastighet ska anläggningsavgift betalas per fastighet med:

		Avgift
a)	En avgift avseende framdragning av varje uppsättning servisledningar till förbindelsepunkter för V, S och Df	Enligt taxebilaga
b)	En avgift avseende upprättande av varje uppsättning förbindelsepunkter för V, S och Df	Enligt taxebilaga
c)	en avgift per m^2 tomtyta	Enligt taxebilaga
d)*	Avgift för Dagvatten utan att förbindelsepunkt är upprättad	Enligt taxebilaga

* Avgift enligt 6.1 d) tas inte ut om avgift tas ut för Df enligt 6.1a) och b). I de fall avgift enligt 6.1 d) tas ut reduceras avgift enligt 6.1 a) och 6.1b) enligt § 8 eftersom servisledning och förbindelsepunkt i detta inte lagts respektive upprättats.

6.2 Är förbindelseavgift gemensam för två eller flera fastigheter, fördelas avgifter enligt 6.1 a) lika mellan fastigheterna.

6.3 Tomtytan utgörs av fastighetens areal enligt förrättningskarta, nybyggnadskarta eller annan karta som huvudmannen godkänner.

6.4 Huvudmannen kan, om godtagbar säkerhet ställs, medge anstånd med betalande av tomtyteavgift för andel av fastighets areal, motsvarande mark som tillsvidare inte utnyttjas för verksamheten på fastigheten. Anstånd medges för viss tid, högst 10 år. Om mark under anståndstiden genom fastighetsbildningsåtgärd frångår fastigheten upphör anståndsmedgivandet att gälla och resterande tomtyteavgift förfaller till betalning.

Utestående belopp löper med ränta enligt 5 § räntelagen (SFS 1975.635) från den dag anståndet beviljades tills anståndet upphör. För tid därefter utgår dröjsmålsränta enligt 6 § räntelagen.

6.5 Dras ytterligare servisledningar fram och upprättas ytterligare förbindelsepunkter ska avgifter betalas enligt 6.1 a) och 6.1 b).

6.6 Ökas fastighets tomtyta, ska avgift betalas enligt 6.1 c) för tillkommande tomtyta som utgår från fastighet för vilken tomtyteavgift inte ska anses vara betald förut.

6.7 Tillkommer bortledning av Df till den allmänna anläggningen utan att förbindelsepunkt för Df har upprättats, ska avgift betalas enligt 6.1 d).

Dokument ID 20211201-00020

§ 7 Obebyggd fastighet

7.1 För obebyggd fastighet ska del av full anläggningsavgift betalas per fastighet med:

	Bostadsfastighet och därmed jämställd fastighet		**Annan fastighet**	
Servisavgift	Enligt 5.1 a)	100 %	Enligt 6.1 a)	100 %
Avgift för uppsättning FP	Enligt 5.1 b)	100 %	Enligt 6.1 b)	100 %
Tomtyteavgift	Enligt 5.1 c)	100 %	Enligt 6.1 c)	70 %
Bostadsenhetsavgift	Enligt 5.1 d)	0 %	-	-
Avgift för Dagvatten utan att förbindelsepunkt är upprättad	Enligt 5.1 e)	100 %	Enligt 6.1 d)	100 %

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift per vattentjänst.

Avgift enligt 5.1 c) tas ut endast intill ett belopp som motsvarar summan av avgifterna 5.1 a) och 5.1 b) eller i det fall dagvatten bortleds till den allmänna anläggningen med förbindelsepunkt för Df inte har upprättats, summan av avgifterna enligt 5.1a), b) och e), jämför 5.3 andra stycket.

7.2 Bebyggs obebyggd fastighet ska resterande avgifter betalas enligt följande:

	Bostadsfastighet och därmed jämställd fastighet		**Annan fastighet**	
Tomtyteavgift	Enligt 5.1 c)	*)	Enligt 6.1 c)	30 %
Bostadsenhetsavgift	Enligt 5.1 d)	100 %	-	-

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift per vattentjänst.

* Bebyggs bostadsfastighet tas ytterligare avgift ut enligt 5.1 c) om föreskriften i 5.3 andra stycket medger.

Dokument ID 20211201-00020

§ 8 Reduceringsregler

8.1 Föreligger inte avgiftsskyldighet för samtliga i 4.1 angivna ändamål, ska reducerade avgifter betalas enligt följande:

Avgifter för framdragen servisledning

	Bostadsfastighet	Annan fastighet
En ledning	70 % av avgift enligt 5.1 a)	70 % av avgift enligt 6.1 a)
Två ledningar	85 % av avgift enligt 5.1 a)	85 % av avgift enligt 6.1 a)
Tre ledningar	100 % av avgift enligt 5.1 a)	100 % av avgift enligt 6.1 a)

Avgifter i övrigt

		V	**S**	**Df**	**Dg**
Avgift per uppsättning FP	Enligt 5.1 b)	30 %	50 %	20 %	-
Tomtyteavgift	Enligt 5.1 c)	30 %	50 %	-	20 %
Bostadsenhetsavgift	Enligt 5.1 d)	30 %	50 %	-	20 %
Avgift Df utan FP	Enligt 5.1 e)	-	-	100 %	-
Avgift per uppsättning FP	Enligt 6.1 b)	30 %	50 %	20 %	-
Tomtyteavgift	Enligt 6.1 c)	30 %	50 %	-	20 %
Avgift Df utan FP	Enligt 6.1 d)	-	-	100 %	-

För avgiftsändamålet Df tas endast en av avgifterna ut enligt 5.1 b) respektive 5.1 e) eller 6.1 b) respektive 6.1 d).

Avgifterna är uttryckta i procent (%) av full avgift.

8.2 Inträder avgiftsskyldighet för ändamål för vilket avgiftsskyldighet inte tidigare förelegat, skall betalas avgifter enligt 8.1.

Vid tillämpning av begränsningsregeln enligt 5.3 inräknas de sammanlagda avgifterna för tillkommande servisledningar inte till högre belopp än 100 % av avgiften enligt 5.1 a) respektive 6.1 a), även om servisledningarna lagts vid olika tillfällen och avgifterna därmed har blivit högre.

8.3 För servisledning som på fastighetsägarens begäran utförs senare än övriga servisledningar för fastigheten ska, utöver avgift enligt 8.1, en etableringsavgift betalas om 50 % av avgiften enligt 5.1 a). Etableringsavgiften avses täcka huvudmannens merkostnader till följd av att arbetet inte utförs i samband med framdragning av övriga servisledningar.

Dokument ID 20211201-00020

§ 9 Allmän platsmark

9.1 Den som svarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls ska betala anläggningsavgift.

Avgift utgår med:

En avgift per m^2 Allmän platsmark för bortledning av dagvatten	Enligt taxebilaga

§ 10 Debitering av anläggningsavgift

10.1 Sedan avgiftsskyldighet har inträtt, ska avgift betalas inom den tid som anges i fakturan.

10.2 Betalas debiterat belopp inte inom tid som anges i faktura, ska dröjsmålsränta betalas enligt 6 § räntelagen från den dag betalning skulle ha skett.

10.3 Enligt 36 § lagen om allmänna vattentjänster ska en anläggningsavgift fördelas på årliga inbetalningar om avgiften uppgår till belopp som är betungande med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft och övriga omständigheter, om fastighetsägaren så begär och godtagbar säkerhet ställs. Anstånd medges för viss tid, högst 10 år.
Ränta ska betalas enligt 5 § räntelagen på varje del av avgiften som förfaller till betalning från den dag anståndet beviljades till dess att förfallen del av avgiften betalas eller ränta ska betalas till dess att förfallen del av avgiften betalas eller ränta ska betalas enligt 10.2.

Utestående belopp löper med ränta enligt 5 § räntelagen från den dag anståndet beviljades tills anståndet upphör. För tid därefter utgår dröjsmålsränta enligt 6 § räntelagen.

10.4 Avgiftsskyldighet enligt 5.6, 5.7, 6.6 eller 7.2 föreligger, då bygglov för avsett ändrat förhållande meddelats eller ändrat förhållande - t ex ökning av tomtyta- inträtt utan att bygglov erfordrats eller meddelats. Det åligger fastighetsägaren att omgående anmäla till huvudmannen när det ändrade förhållandet har inträtt. Försummar fastighetsägaren denna anmälningsplikt, tas dröjsmålsränta enligt 2.2 ut för tiden från det två månader förflutit sedan avgiftsskyldighet inträdde och fram till dess tilläggsavgiften betalas.

10.5 Avgifter enligt § § 5 - 6 (anläggningsavgifter) är baserade på en uppräkning enligt gällande konsumentprisindex, KPI.(se § 19) När detta index ändras, har huvudmannen rätt att reglera avgiftsbeloppen därefter, dock inte oftare än en gång årligen.

10.6 Om kostnaden för att förse fastigheterna med vatten och avlopp, för viss eller vissa fastigheter, i beaktansvärd omfattning avviker från fastigheterna inom verksamhetsområdet i övrigt, ska avgifter utgå enligt särskild antagen taxa enligt lagen om allmänna vattentjänster.

Dokument ID 20211201-00020

Är det inte skäligt att för viss fastighet beräkna avgift enligt § § 5 - 8 får huvudmannen i stället komma överens med fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig om avgiftens storlek.

10.7 Om kostnaden för att förse viss eller vissa fastigheter med vatten och avlopp i beaktansvärd omfattning avviker från fastigheterna inom verksamhetsområdet i övrigt, ska avgifter utgå enligt antagen särtaxa enligt lagen om allmänna vattentjänster.

Är det inte skäligt att för viss fastighet beräkna avgift enligt § § 12 - 17 får huvudmannen istället komma överens med fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig om avgiftens storlek.

10.8 Avgift enligt 12.1 a), c) och d) debiteras i efterskott per månad, kvartal, tertial, halvår eller år enligt beslut av huvudmannen. Avgift enligt 12.1 b) debiteras i efterskott på enligt mätning förbrukad vattenmängd, uppskattad förbrukning eller annan grund som anges i § § 12 och 17.

Betalas debiterat belopp inte inom tid som anges i räkningen, ska dröjsmålsränta erläggas på obetalt belopp enligt 6 § räntelagen från den dag betalningen skulle ha skett.

Sker enligt huvudmannens beslut mätaravläsning inte för varje debitering, får mellanliggande debiteringar ske efter uppskattad förbrukning. Mätaravläsning och debitering efter verklig förbrukning bör ske i genomsnitt minst två gånger per år. Avläsning och debitering ska ske av fastighetsägaren i samband med fastighetsöverlåtelse.

§ 11 Särskilda åtgärder

11.1 Om ledningar utförts på annat sätt eller försetts med andra anordningar än huvudmannen bedömt nödvändiga efter ansökan från fastighetsägare och särskilt medgivande av huvudmannen, ska fastighetsägaren som begärt arbetets utförande ersätta huvudmannen överenskomna kostnader för detta.

11.2 Begär en fastighetsägare att ny servisledning ska utföras i stället för redan befintlig och finner huvudmannen skäl att godkänna ansökan om detta, är fastighetsägaren skyldig att bekosta dels den nya servisledningens allmänna del med det avdrag som anses skälig med hänsyn till den tidigare servisledningens ålder och skick, dels borttagandet av den tidigare servisledningens allmänna del.

11.3 Om huvudmannen kräver att utföra ny servisledning i stället för och med annat läge än redan befintlig, är huvudmannen skyldig att ersätta fastighetsägaren hans kostnad för fastighetens del av den nya servisledningen och dess inkoppling. Ersättning är med det avdrag som anses skälig med hänsyn till den tidigare servisledningens ålder och skick.

Dokument ID 20211201-00020

Brukningsavgifter (§ 12-19)

§ 12 Bostadsfastighet eller annan fastighet

12.1 För bebyggd fastighet ska brukningsavgift betalas.

a) En mätaravgift per fastighet, per mätställe och per år enligt tabellen nedan. Parallellkopplade mätare, det vill säga med ledningarna sammankopplade efter mätning ska räknas som ett mätställe.

Mätarkapacitet	Småhus	Övriga fastigheter
1 x Qn 2,5 (1 x 20 mm)	Enligt taxebilaga	Enligt taxebilaga *
2 x Qn 2,5 (2 x 20 mm)	-	Enligt taxebilaga
3 x Qn 2,5 (3 x 20 mm)	-	Enligt taxebilaga
4 x Qn 2,5 (4 x 20 mm)	-	Enligt taxebilaga
1 x Qn 6 (1 x 25 mm)	-	Enligt taxebilaga
2 x Qn 6 (2 x 25 mm)	-	Enligt taxebilaga
3 x Qn 6 (3 x 25 mm)	-	Enligt taxebilaga
4 x Qn 6 (4 x 25 mm)	-	Enligt taxebilaga
1 x Qn 10 (1 x 40 mm)	-	Enligt taxebilaga
2 x Qn 10 (2 x 40 mm)	-	Enligt taxebilaga
3 x Qn 10 (3 x 40 mm)	-	Enligt taxebilaga
4 x Qn 10 (4 x 40 mm)	-	Enligt taxebilaga
1 x Qn 15 (1 x 50 mm)	-	Enligt taxebilaga
2 x Qn 15 (2 x 50 mm)	-	Enligt taxebilaga
3 x Qn 15 (2 x 50 mm)	-	Enligt taxebilaga
1 x Qn 55 (1 x 100 mm)	-	Enligt taxebilaga
1 x Qn 90 (1 x 150 mm)	-	Enligt taxebilaga

* För övriga fastigheter med 1 x Qn 2,5 och en förbrukning med högst 30m3/år kan fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig ansöka om en lägre avgift motsvarande småhus Qn 2,5. Kriteriet tillämpas för kalenderår och bestämmer den fasta avgiften påföljande år.

b) en avgift per levererat vatten per m^3	Enligt taxebilaga
Eller	
V, vattenförsörjning	Enligt taxebilaga
S, Spillvattenförsörjning	Enligt taxebilaga
c) En avgift per m^2 tomtyta och år för bortledning av dagvatten	Enligt taxebilaga
d) En avgift per m^2 tomtyta och år vid behov av rening av dagvatten från fastigheten	Enligt taxebilaga

Avgift enligt 12.1 d) tas endast ut om det finns behov av rening av dagvatten från fastigheten och fastighetsägaren inte vidtagit åtgärder för detta som har godkänts av huvudmannen.

Dokument ID 20211201-00020

12.2 Föreligger inte avgiftsskyldighet för samtliga i 12.1 angivna ändamål reduceras avgifterna.

Följande avgifter ska debiteras för respektive ändamål:

	V	S	Df	Dg
Avgift enligt 12.1 a)	40 %	60 %	-	-
Avgift per m3 enligt 12.1 b)	40 %	60 %	-	-
Avgift per m2 enligt 12.1 c)	-	-	50 %	50 %
Avgift per m2 enligt 12.1 d)	-	-	100 %	

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift per vattentjänst.

12.3 Fastighetsägaren är betalningsansvarig för allt vatten som har levererats till fastigheten. Har huvudmannen bestämt att det för bebyggd fastighet tillsvidare inte ska fastställas genom mätning, tas avgift ut enligt 12.1 a) som motsvarar 1 x Qn 2,5 (20 mm) vattenmätare. Utöver det tas en schablonavgift ut enligt 12.1 b) som motsvarar en årsförbrukning på 150 m^3.

Schablonavgift enligt 12.3 tillämpas normalt endast för småhus och villor. För andra fastigheter ska schablonavgift bestämmas av huvudmannen.

Schablonavgift	**Avgift**
V, vattenförsörjning enligt 12.1 b) enligt ovan	Enligt taxebilaga
S, spillvattenavlopp enligt 12.1 b) enligt ovan	Enligt taxebilaga
Avgift	
Avgift enligt 12.1 a)	Enligt taxebilaga

§ 13 Obebyggd fastighet

13.1 För obebyggd fastighet inom detaljplan ska brukningsavgift erläggas enligt 12.1 a), c) och d). Avgift enligt 12.1 a) debiteras med belopp motsvarande 50 % av avgift för 1 x Qn 2,5 (20 mm) vattenmätare.

13.2 Föreligger inte avgiftsskyldighet för samtliga i 12.1 angivna ändamål reduceras avgiften.

Följande avgifter ska debiteras för respektive ändamål:

	V	S	Df	Dg
Avgift enligt 12.1 a)	20 %	30 %	-	-
Avgift per m^2 enligt 12.1 c)	-	-	50 %	50 %
Avgift per m^2 enligt 12.1 d)	-	-	100 %	

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift per vattentjänst.

Dokument ID 20211201-00020

§ 14 Vattenmätare

14.1 Har fastighetsägare begärt undersökning av vattenmätare och vattenmätaren då blir godkänd, ska fastighetsägaren ersätta huvudmannen för undersökningskostnaderna i enlighet med vad som framgår av § 18. (sk konfliktprov)
Antas mätaren visa annan förbrukning än den verkliga, låter huvudmannen undersöka mätaren, om huvudmannen finner det nödvändigt eller om fastighetsägaren begär det.

Vid ovan avsedd undersökning eller prövning bestäms mätarens felvisning i två kontrollpunkter enligt SWEDAC:s föreskrifter om vatten och värmemätare, STAFS 2007:2.

Kan mätfelets storlek inte bestämmas eller har mätaren inte fungerat, har huvudmannen rätt att uppskatta förbrukningen.

Fastighetsägare som inte godtar huvudmannens beslut efter genomförd undersökning eller huvudmannens uppskattning av förbrukningen, kan begära prövning hos Mark- och miljödomstolen.

§ 15 Tillfälliga leveranser

15.1 För vatten levererat genom byggmätare, brandpostståndare eller brandpostmätare ska brukningsavgift betalas med:

En avgift per hyrtillfälle motsvarande avgift per storlek på vattenmätare enligt 12.1 a), samt en avgift per m^3 vatten och avlopp enligt 12.1 b). Tillkommer även avgift för upplåsning av vattenpost enligt taxebilaga.

För uttag i vattenkiosker enligt taxebilaga

Om mätning inte sker, antas den förbrukade vattenmängden uppgå till 30 m^3 per bostadsenhet och påbörjat kvartal.

§16 Sprinkler och motsvarande anslutningar

För sprinkleranslutningar och motsvarande anslutningar för brandvattenförsörjningen ska det betalas en extra årlig avgift. Avgiften gäller inte anslutningar genom vilka mätning sker av hela vattenförbrukningen.

Anslutning	Avgift
< 100 mm	Fast avgift enligt 12.1 a) 1 x 20 mm gånger 2
150 mm	Fast avgift enligt 12.1 a) 1 x 20 mm gånger 3
200 mm	Fast avgift enligt 12.1 a) 1 x 20 mm gånger 4
250 mm	Fast avgift enligt 12.1 a) 1 x 20 mm gånger 6
>300 mm	Fast avgift enligt 12.1 a) 1 x 20 mm gånger 8

Dokument ID 20211201-00020

§ 17 Allmän platsmark

17.1 Den som ansvarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls ska betala brukningsavgift enligt:

a) En avgift per m2 allmän platsmark för anordnande av dagvattenbortledning	Enligt taxebilaga
b) En avgift per år och m2 allmän platsmark vid behov av rening av dagvatten	Enligt taxebilaga

§ 18 Avgifter för extra föroreningsmängd och vid olika mängd vatten och spillvatten

18.1 Spillvatten från bostadsfastighet anses normalt inte innehålla extra föroreningsmängd. Avledande av spillvatten med extra föroreningsmängd förutsätter avtal eller annan överenskommelse mellan huvudmannen och fastighetsägaren, om inte huvudmannens medgivande föreligger. För extra föroreningsmängd utgår en särskild reningsavgift.

Den särskilda reningsavgiften baseras på mätning av flöden och halter. Beroende på verksamhet så ska mätning av flöden göras minst 6 ggr/halvår. Det blir sedan medelvärdet för det aktuella halvåret som används som faktureringsunderlag. Provtagning ska utföras av en certifierad provtagare och tas som tids- eller flödesstyrda prov på utgående avloppsvatten under drift. Vattenförbrukningen avläses på vattenmätaren. Om vatten avgår till tillverkningen så ska denna mängd dras av.

Huvudmannen har möjlighet att utföra oanmäld industriavloppskontroll genom provtagning på utgående spillvatten (41 § lagen om allmänna vattentjänster).

Särskild reningsavgift för avlett spillvattenavlopp med extra föroreningsmängd ska debiteras enligt följande:

Biokemisk syreförbrukning (BOD_7)	Enligt taxebilaga
Totalfosfor (Tot-P)	Enligt taxebilaga

Som extra föroreningsmängd räknas med BOD_7 och Tot-P i förbindelsepunkten utöver vad som motsvaras av följande gränsvärden för föroreningshalter:

Syreförbrukning (BOD_7)	250 mg/l
Totalfosfor (Tot-P)	15 mg/l

Dokument ID 20211201-00020

18.2 Tillförs avloppsnätet större mängd spillvattenmängd än som svarar mot levererad vattenmängd eller om inte hela den levererade vattenmängden avleds till avloppsnätet ska avgift för spillvattenavlopp erläggas efter den mängd spillvatten som avleds till avloppsnätet.

Mängden ska bestämmas genom mätning på fastighetsägarens bekostnad av vatten eller spillvattenmängd eller på annat sätt som har överenskommits mellan huvudmannen och fastighetsägaren.

En förutsättning för att avgiften för avlett spillvatten ska debiteras efter annan grund än efter levererad mängd vatten är att skillnaden mellan mängderna vatten och spillvatten är avsevärd.

18.3 För spillvattenmängd, som enligt huvudmannens medgivande, avleds till dagvattennätet (kylvatten o.d.) ska debiteras en avgift med 75 % av avgiften enligt 12.1 b)

§ 19 Särskilda avgifter

19.1 Har huvudmannen på fastighetsägarens begäran utfört nedanstående åtgärder eller om huvudmannen har stängt av eller reducerat vattentillförseln på grund av att **fastighetsägaren har åsidosatt sin skyldighet** debiteras följande avgifter:

Åtgärd	**Avgift**
Konfliktprov Om kund anser att mätaren visar fel görs ett prov. Om provet visar att mätaren visar fel ersätts kunden. Om inget fel finns på mätaren debiteras kund. a) Ordinarie arbetstid	Enligt taxebilaga
Om kund orsakat skada på vattenmätare på grund av ovarsamhet a) Materialkostnad b) Arbetskostnad ordinarie/övrig tid	Enligt taxebilaga
Stöd där vattenmätare är placerad i en brunn a) Avläsning av vattenmätare c) Länspumpning av vattenmätarbrunn	Enligt taxebilaga
Förgävesbesök vid avtalad tid a) Ordinarie arbetstid b) Övrig tid	Enligt taxebilaga
Pumpstation LTA, störning/haveri orsakad av felaktig användning a) Fast pris, inställelsetid b) Övrig tid b) Timpris	Enligt taxebilaga

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon direkt 020-**37 93 00**
info@gastrikevatten.se| www.gastrikevatten.se

Utsättning av VA-ledningar a) Ordinarie arbetstid c) Övrig tid	Enligt taxebilaga
Skador på VA-ledningar a) debitering av skada om grävtillstånd saknas eller om grävning skett på ledningar som finns rätt utmärkt på karta. b) Debitering för tid och materialkostnader.	
För övrigt ej prissatt arbete Debitering för tid och materialkostnader	

19.2 Har fastighetsägare begärt att huvudmannen ska utföra åtgärd för att i visst fall eller avseende underlätta eller möjliggöra hans brukande av anläggningen får huvudmannen i stället komma överens med fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig om avgiftens storlek. Det gäller även om särskild åtgärd i övrigt har påkallats på grund av fastighetens VA-förhållande

19.3 För arbeten som inte är prissatta i taxan och som huvudmannen är berättigad att ta ut särskild ersättning för träffas en överenskommelse med fastighetsägaren om ersättningens storlek. Ersättningen ska avse/täcka huvudmannens kostnader för arbetet

§ 20 Särskilda avgifter

Avgifter är baserade på KPI (värdet i september, uppräknas årligen). När detta index ändras får huvudmannen reglera avgiftsbeloppen därefter dock inte oftare än en gång årligen.

Taxans införande (§21)

§ 21 Taxans införande

De brukningsavgifter enligt 12.1, 12.3 och 12.7 samt § 17, som är baserade på uppmätning hos fastighetsägare, ska därvid tillämpas i fråga om den vattenmängd som levereras och den spillvattenmängd som släpps ut efter den angivna dagen då taxan träder i kraft.

* * *

Mål som rör tvist mellan fastighetsägare och huvudmannen beträffande tillämpning och tolkning av denna taxa prövas av Mark- och miljödomstolen jämlikt 53 § lagen om allmänna vattentjänster.

Dokument ID 20211201-00020

Taxebilaga för Gästrike Vatten-koncernen

Reviderad *202x-xx-xx*

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon vxl 020-37 93 00 | *fax* 026-17 51 09
info@gastrikevatten.se | www.gastrikevatten.se

Taxebilaga för brukande av allmänna vattentjänster i xxxx kommun

Brukningsavgifter att gälla from xx-xx-xx enligt beslut i kommunfullmäktige xx-xx-xx. Anläggningsavgiften att gälla från xx-xx-xx enligt beslut i kommunfullmäktige xx-xx-xx. Lagstadgad mervärdesskatt tillkommer med för närvarande 25 %.

Avgifterna anges i SEK.

Anläggningsavgifter

§ 5 Bostadsfastighet

5.1 För *bostadsfastighet* och därmed jämställd fastighet ska anläggningsavgift betalas med:

		Exklusive moms	Inklusive moms
a)	En avgift avseende framdragning av varje uppsättning servisledningar till förbindelsepunkter för V, S och Df	xx kr	xx kr
b)	En avgift avseende upprättande av varje uppsättning förbindelsepunkter för V, S och Df	xx kr	xx kr
c)	en avgift per m^2 tomtyta	xx kr	xx kr
d)	en avgift per bostadsenhet	xx kr	xx kr
e) *	Avgift för Dagvatten utan att förbindelsepunkt är upprättad.	xx kr	xx kr

* Avgift enligt 5.1 e) tas inte ut om avgift tas ut för Df enligt 5.1a) och b). I de fall avgift enligt 5.1 e) tas ut reduceras avgift enligt 5.1 a) och 5.1 b) enligt § 8 eftersom servisledning och förbindelsepunkt i detta inte har lagts respektive upprättats.

§ 6 Annan fastighet

6.1 För annan fastighet ska anläggningsavgift betalas per fastighet med:

		Exklusive moms	Inklusive moms
a)	en avgift avseende framdragning av varje uppsättning servisledningar till förbindelsepunkter för V, S och Df	xx kr	xx kr
b)	en avgift avseende upprättande av varje uppsättning förbindelsepunkter för V, S och Df	xx kr	xx kr
c)	en avgift per kvm tomtyta	xx kr	xx kr
d)	Avgift för Dagvatten utan att förbindelsepunkt är upprättad	xx kr	xx kr

* Avgift enligt 6.1 d) tas inte ut om avgift tas ut för Df enligt 6.1a) och b). I de fall avgift enligt 6.1 d) tas ut reduceras avgift enligt 6.1 a) och 6.1b) enligt § 8 eftersom servisledning och förbindelsepunkt i detta inte lagts resktive upprättats.

§ 7 Obebyggd fastighet

7.1 För obebyggd fastighet ska del av full anläggningsavgift betalas per fastighet med:

	Bostadsfastighet och därmed jämställd		**Annan fastighet**	
Servisavgift	5.1 a)	100 %	6.1a)	100 %
Avgift för uppsättning FP	5.1 b)	100 %	6.1b)	100 %
Tomtyteavgift	5.1 c)	100 %	6.1 c)	70 %
Bostadsenhetsavgift	5.1 d)	0 %	-	-
Avgift för Dagvatten utan att förbindelse punkt är upprättad	5.1 e)	100 %	6.1 d)	100 %

Avgift enligt 5.1 c) tas ut endast intill ett belopp som motsvarar summan av avgifterna 5.1 a) och 5.1 b) eller i det fall dagvatten bortleds till den allmänna anläggningen med förbindelsepunkt för Df inte har upprättats, summan av avgifterna enligt 5.1a), b) och e), jämför 5.3 andra stycket.

7.2 Bebyggs obebyggd fastighet ska resterande avgifter betalas enligt följande:

	Bostadsfastighet och därmed jämställd fastighet		**Annan fastighet**	
Tomtyteavgift	5.1 c)	*)	6.1)	30 %
Bostadsenhetsav	5.1 d)	100 %	-	

Avgifterna är uttryckta i procent (%) av full avgift
* Bebyggs bostadsfastighet tas ytterligare avgift enligt 5.1 c) om föreskriften i 5.3 andra stycket medger.

§ 9 Allmän platsmark

9.1 Den som svarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls ska betala anläggningsavgift

Avgift utgår med:

	Exklusive moms	**Inklusive moms**
En avgift per m² Allmän platsmark för bortledning av dagvatten	0 kr	0 kr

Dokument ID 20211201-00022

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
020-37 93 00 | info@gastrikevatten.se
www.gastrikevatten.se

Brukningsavgifter

§ 12 Bostadsfastighet

12.1 För bebyggd fastighet ska brukningsavgift betalas.

a) En mätaravgift per fastighet, per mätställe och per år enligt tabellen nedan. Parallellkopplade mätare, det vill säga med ledningarna sammankopplade efter mätning ska räknas som ett mätställe.

Mätarkapacitet	**Småhus**		**Övriga fastigheter**	
fast avgift enligt 12.1 a)	**Exklusive moms**	**Inklusive moms**	**Exklusive moms**	**Inklusive moms**
1 x qn 2,5 (1 x 20 mm)	xx kr	xx kr	xx kr	xx kr
2 x qn 2,5 (2 x 20 mm)	-	-	xx kr	xx kr
3 x qn 2,5 (3 x 20 mm)	-	-	xx kr	xx kr
4 x qn 2,5 (4 x 20 mm)	-	-	xx kr	xx kr
1 x qn 6 (1 x 25 mm)	-	-	xx kr	xx kr
2 x qn 6 (2 x 25 mm)	-	-	xx kr	xx kr
3 x qn 6 (3 x 25 mm)	-	-	xx kr	xx kr
4 x qn 6 (4 x 25 mm)	-	-	xx kr	xx kr
1 x qn 10 (1 x 40 mm)	-	-	xx kr	xx kr
2 x qn 10 (2 x 40 mm)	-	-	xx kr	xx kr
3 x qn 10 (3 x 40 mm)	-	-	xx kr	xx kr
4 x qn 10 (4 x 40 mm)	-	-	xx kr	xx kr
1 x qn 15 (1 x 50 mm)	-	-	xx kr	xx kr
2 x qn 15 (2 x 50 mm)	-	-	xx kr	xx kr
3 x Qn 15 (2 x 50 mm)			xx kr	xx kr
1 x Qn 55 (1 x 100 mm)			xx kr	xx kr
1 x Qn 90 (1 x 150 mm)			xx kr	xx kr

		Exklusive moms	**Inklusive moms**
b)	en avgift per levererat vatten per m^3	xx kr/kvm	xx kr/kvm
	Eller		
	V, vattenförsörjning	xx kr/kvm	xx kr/kvm
	S, spillvattenavlopp	xx kr/kvm	xx kr/kvm
c)	En avgift per m^2 tomtyta och år för bortledning av dagvatten	xx kr/år	Xx kr/år
d)	En avgift per m^2 tomtyta och år vid behov av rening av dagvatten från fastigheten	xx kr/år	xx kr/år

Dokument ID 20211201-00022

Avgift enligt 12.1 d) tas endast ut om det finns behov av rening av dagvatten från fastigheten och fastighetsägaren inte vidtagit åtgärder för detta som har godkänts av huvudmannen

12.2 Föreligger inte avgiftsskyldighet för samtliga i 12.1 angivna ändamål reduceras avgifterna.

Följande avgifter ska debiteras för respektive ändamål:

	V	S	Df	Dg
Avgift enligt 12.1 a)	40 %	60 %	-	-
Avgift per m3 enligt 12.1 b)	40 %	60 %	-	-
Avgift per m2 enligt 12.1 c)	-	-	50 %	50 %
Avgift per m2 enligt 12.1 d)	-	-	100 %	

Avgifterna är uttryckta i procent (%) av full avgift.

12.3 Fastighetsägaren är betalningsansvarig för allt vatten som har levererats till fastigheten. Har huvudmannen bestämt att det för bebyggd fastighet tillsvidare inte ska fastställas genom mätning, tas avgift ut enligt 12.1 a) som motsvarar 1 x qn 2,5 (20 mm, småhus) vattenmätare. Utöver det tas en schablonavgift ut enligt 12.1 b) som motsvarar en årsförbrukning på 150 m3.

Schablonavgift enligt 12.3 tillämpas normalt endast för småhus och villor. För andra fastigheter ska schablonavgift bestämmas av huvudmannen.

Schablonavgift	**Exklusive moms**	**Inklusive moms**
V, vattenförsörjning enligt 12.1 b) (150 m^3 x 3,28 kr)	xx kr	xx kr
S, spillvattenavlopp enligt 12.1 b) (150 m^3 x 4,92 kr)	xx kr	xx kr
Avgifter		
Avgift enligt 12.1 a)	xx kr	xx kr

§ 13 Obebyggd fastighet

13.1 För obebyggd fastighet inom detaljplan ska brukningsavgift erläggas enligt 12.1 a), c) och d). Avgift enligt 12.1 a) debiteras med belopp motsvarande 50 % av avgift för 1 x qn 2,5 (20 mm) vattenmätare.

13.2 Föreligger inte avgiftsskyldighet för samtliga i 12.1 angivna ändamål reduceras avgiften. Följande avgifter ska debiteras för respektive ändamål:

	V	S	Df	Dg
Avgift enligt 12.1 a)	20 %	30 %	-	-
Avgift per m^2 enligt 12.1 c)	-	-	50 %	50 %
Avgift per m^2 enligt 12.1 d)	-	-	100 %	

Avgifterna är uttryckta i procent (%) av full avgift.

Dokument ID 20211201-00022

§ 14 Vattenmätare

14.1 Har fastighetsägare begärt undersökning av vattenmätare och vattenmätaren då blir godkänd, ska fastighetsägaren ersätta huvudmannen för undersökningskostnaderna i enlighet med vad som framgår av § 18 (sk konfliktprov)

§ 15 Tillfälliga leveranser

15.1 För vatten levererat genom byggmätare, brandpostståndare eller brandpostmätare ska brukningsavgift betalas med:
En avgift per hyrtillfälle motsvarande avgift per storlek på vattenmätare enligt 12.1 a), samt en avgift per m^3 vatten och avlopp enligt 12.1 b). Tillkommer även avgift för upplåsning av vattenpost enligt taxebilaga.
Om mätning inte sker, antas den förbrukade vattenmängden uppgå till 30 m^3 per bostadsenhet och påbörjat kvartal.

	Byggmätare	**Brandpostmätare**
Avgift per hyrtillfälle enligt 12.1 a)	100 %	100 %
Avgift per m^3 enligt 12.1 b)	100 %	100 %
Upplåsning av vattenpost	Enligt 18.1 Avstängning	Enligt 18.1 Avstängning
Uttag i vattenkiosk	0 kr	0 kr

§16 Sprinkler och motsvarande anslutningar

För sprinkleranslutningar och motsvarande anslutningar för brandvattenförsörjningen ska det betalas en extra årlig avgift. Avgiften gäller inte anslutningar genom vilka mätning sker av hela vattenförbrukningen.

Anslutning	**Avgift**
< 100 mm	Endast fast avgift enligt 12.1 a) 2 x qn 2,5 (2 x 20 mm)
150 mm	Avgift enligt 12.1 a) 1 x 20 mm gånger 3
200 mm	Avgift enligt 12.1 a) 1 x 20 mm gånger 4
250 mm	Avgift enligt 12.1 a) 1 x 20 mm gånger 6
>300 mm	Avgift enligt 12.1 a) 1 x 20 mm gånger 8

§ 17 Allmän platsmark

17.1 Den som ansvarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls ska betala brukningsavgift enligt:

	Exklusive moms	**Inklusive moms**
a) En årlig avgift per m^2 Allmän platsmark för bortledning av dagvatten	0 kr	0 kr
b) En avgift per år och m^2 allmän platsmark vid behov av rening av dagvatten	0 kr	0 kr

Dokument ID 20211201-00022

§ 18 Avgifter för extra föroreningsmängd och vid olika mängd vatten och spillvatten

	Exklusive moms	Inklusive moms
Biokemisk syreförbrukning (BOD_7)	xx kr/kg	xx kr/kg
Totalfosfor (Tot-P)	xx kr/kg	xx kr/kg

Som extra föroreningsmängd räknas med BOD_7 och Tot-P i förbindelsepunkten utöver vad som motsvaras av följande gränsvärden för föroreningshalter:

Syreförbrukning (BOD_7)	250 mg/l
Totalfosfor (Tot-P)	15 mg/l

§ 19 Särskilda avgifter

19.1 Har huvudmannen på fastighetsägarens begäran utfört nedanstående åtgärder eller om huvudmannen har stängt av eller reducerat vatten tillförseln på grund av att fastighetsägaren har åsidosatt sin skyldighet debiteras följande avgifter:

Åtgärd	Exklusive moms	Inklusive moms
Om kund orsakat skada på vattenmätare pga av ovarsamhet		
a) Materialkostnad (beroende av mätarstorlek)	Beräknas*	
b) Ordinarie arbetstid, vardagar klockan 7-16	2 000 kr	2 500 kr
Arbetskostnad övrig tid	4 000 kr	5 000 kr
c)		
Konfliktprov		
a) Ordinarie arbetstid, vardagar klockan 7-16	2 000 kr	2 500 kr
Vattenmätare i brunn		
a) Avläsning av vattenmätare, ordinarie arbetstid vardagar klockan 7-16	3 000 kr	3 750 kr
b) Länspumpa brunnen, arbetskostnad	1 000 kr	1 250 kr
Förgävestid vid avtal tid		
a) Ordinarie arbetstid, vardagar klockan 7-16	2 000 kr	2 500 kr
b) Övrig tid	4 000 kr	5 000 kr
Pumpstation LTA störning/haveri orsakad av felaktig användning		
a) Startavgift och problemlösning i max två timmar, ordinarie arbetstid, vardagar klockan 7-16	2 000 kr	2 500 kr
	4 000 kr	5 000 kr
b) Startavgift, övrig tid	1 000 kr	1 250 kr
c) Arbetstid per timme utöver två timmar		
Skador på VA-ledningar		
debitering av skada om grävtillstånd saknas eller om grävning skett på ledningar som finns utmärkt på karta		

Dokument ID 20211201-00022

Debitering för tid och material		
För övrigt ej prissatt arbete Debitering för tid och material		

För arbeten som inte är prissatta i taxan och som VA-verket är berättigad att ta ut särskild ersättning för träffas en överenskommelse med fastighetsägaren om ersättningens storlek. Ersättningen ska avse/täcka VA-verkets kostnader för arbetet.

18.2 För spillvattenmängd, som enligt huvudmannens medgivande, avleds till dagvattennätet (kylvatten och liknande) ska debiteras en avgift med 75 % av avgiften enligt § 12.1 b.

Ordlista
V = Vatten
S = Spillvatten
Df = Dagvatten fastighet
Dfg = Dagvatten gata

Dokument ID 20211201-00022

Underlag till reviderade Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA), Taxekonstruktion och Taxebilaga

1. Bakgrund

Enligt ägardirektivet för Gästrike vatten AB ingår att ta fram förslag till gemensam taxekonstruktion. I ägardirektivet framgår också att Gästrike vatten AB ska samordna verksamheten inom koncernen så att så effektivt resursutnyttjande som möjligt åstadkommes Enligt arbetsordningen i Gästrike vatten AB samt i samtliga dotterbolags arbetsordning framgår att samtliga ägarkommuner ska fatta likalydande beslut vid ändring av taxekonstruktion eller bestämmelse i VA-taxa samt vid ändring av allmänna bestämmelse för brukande av den allmänna VA-anläggningen (ABVA).

Idag har inte alla dotterbolagen samma taxekonstruktion. Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner har en gemensam taxekonstruktion som gäller från 2016. Vid Östhammar Vattens inträde i koncernen 2017 behövdes vissa förberedelser för att kunna övergå till en ny enhetlig konstruktion.

Ett arbete har bedrivits för att lämna förslag på en reviderad taxekonstruktion och en genomlysning av befintliga dokument har skett. I samband med genomlysningen har även texterna i Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) setts över för att på samma sätt kunna få enhetlighet i arbetssätten inom koncernen. I arbetet har hänsyn tagits till arbetet som branschorganisationen Svenskt vatten bedrivit för att ta fram ett nytt basförslag för taxa. Med en uppdaterad taxekonstruktion har även taxebilagan reviderats.

2. Allmänna bestämmelser för användandet av den allmänna VA-anläggningen (ABVA)

Inom verksamhetsområde för VA har VA-huvudmannen och fastighetsägarna rättigheter och skyldigheter. De regleras i de allmänna bestämmelserna (ABVA)
De allmänna bestämmelserna utgör en form av normgivning som VA-huvudmannen bestämmer ensidigt, dvs. det krävs inte något avtal med fastighetsägaren för att bestämmelserna skall bli bindande.

3. Taxekonstruktion och taxebilaga

Alla som är anslutna till det kommunala vatten och avloppsnätet ska betala avgift för de tjänster som nyttjas enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Taxekonstruktionen anger hur de olika tjänsternas avgift ser ut. Nivån på avgifterna hanteras separat men för både taxekonstruktionen och nivån på avgifterna så sker beslut i respektive dotterbolags styrelse för vidare beslut i respektive kommun.

Avgiftsnivån är olika i varje dotterbolag och är beroende av de förutsättningar som finns i just den kommunen, till exempel antalet anslutna invånare, ledningslängd, antal vattenverk och dess storlek/kapacitet, ålder och skick på ledningsnät och infrastrukturens omfattning och behov. Ju

Dokument ID 20211201-00024

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
020-37 93 00 | info@gastrikevatten.se
www.gastrikevatten.se

fler som delar på kostnaderna desto lägre avgift per kund blir det. Nivåerna ses över årligen och anpassas efter behov.

3.2. Taxekonstruktion i Gävle-, Hofors-, Ockelbo- och Älvkarleby kommuner

Gästrike Vatten koncernen gjorde en större förändring av taxekonstruktion 2016 för de kommuner som då ingick i koncernen. Den stora ändringen mot tidigare konstruktion gällde fördelningen av intäkter från brukningsavgifterna. Syftet var att göra intäkterna mindre känsliga för konjunkturer och bättre spegla att de fasta kostnaderna i verksamheten utgör en stor andel oavsett vattenförbrukning vilket gör att andelen av intäkterna från kundernas fasta kostnader ökade.

Kunderna kategoriseras i två grupper, småhus respektive övrig, baserat på hur fastigheten är klassad i fastighetsregistret hos Skatteverket. Den fasta mätaravgiften beror dels på kundkategori och på hur stor vattenmätare du behöver. Den fasta avgiften bekostar till exempel skydd av vattentäkter, investeringar och underhåll av reningsverk, vattenverk, vattentorn och ledningsnät. Även administrativa kostnader så som kundservice och fakturering. Den rörliga avgiften täcker löpande kostnader för att producera och distribuera dricksvatten och rena avloppsvatten. En enklare justering gjordes 2018.

I reviderad taxekonstruktion är det främst textdelar som ändrats för ökad tydlighet, till exempel har ordet lägenhet ändrats till bostadsenhet. Den lite större ändring som gjorts är att en tidigare dispens som hanterats genom separat beslut nu är inkluderad i taxan (kunder inom kategorin ”övrigt” med lägre förbrukning än 30 kbm/år).

3.3. Taxekonstruktion i Östhammar kommun

Stora delar av Östhammars nuvarande taxekonstruktion är likartad övriga kommuners. Till exempel finns även i Östhammar en fast mätaravgift samt en rörlig del baserat på vattenförbrukningen i brukningstaxan.

Det som skiljer i Östhammar är indelningen i kundkategorier där den fasta avgiften idag baseras på förbrukning över eller under 600 kbm/år, dvs endast i två nivåer. Med den nya taxekonstruktionen fastställs kundkategorin genom hur fastigheten är klassad i fastighetsregistret hos Skatteverket i kategorin ”småhus” respektive ”övrig”. Den fasta mätaravgiften beror både av kundkategori och på hur stor vattenmätare kunden behöver. Den rörliga avgiften motsvarar precis som idag förbrukad vattenmängd.

En annan förändring mot nuvarande konstruktion är att fördelningen av intäkter från brukningsavgifterna kommer att justeras. Andelen av intäkterna från kundernas fasta kostnader kommer att öka något för att göra intäkterna mindre känsliga för konjunkturer och bättre spegla att de fasta kostnaderna i verksamheten utgör en stor andel oavsett vattenförbrukning. Det innebär att de fasta mätarkostnaderna kommer att öka och det rörliga priset på vattenförbrukning kommer att minska jämfört med idag. Hur stora skillnaderna blir kommer att utredas i nästa steg då de även påverkas av taxenivåernas utveckling.

Dokument ID 20211201-00024

Den fasta avgiften ska bekosta till exempel skydd av vattentäkter, investeringar och underhåll av reningsverk, vattenverk, vattentorn och ledningsnät. Även administrativa kostnader så som kundservice och fakturering. Den rörliga avgiften ska täcka löpande kostnader för att producera och distribuera dricksvatten och rena avloppsvatten.

I kategorin småhus ingår i princip alla privata fastighetsägare. Kunder som har en vattenförbrukning över 80-90 kbm/år (huvuddelen av kunderna) bedöms påverkas marginellt av den nya taxekonstruktionen. De kunder med låg vattenförbrukning kan få en högre total kostnad med den nya taxekonstruktionen då de fasta mätarkostnaderna höjs.

I kategorin övrig ingår de kunder vars fastighet inte klassas som småhus. Precis som för småhus kommer de kunder med låg förbrukning påverkas då de fasta mätarkostnaderna ökar. För de med mycket låg förbrukning, under 30 kbm/år finns möjlighet att söka dispens. För kunder med hög vattenförbrukning eller mycket höga maxflöden kommer den fasta mätaravgiften att öka då fler mätarstorlekar och mätarkombinationer införs. Dialog med varje kund och beräkning behöver ske i nästa steg.

Även textdelar har ändrats i den nya taxekonstruktionen för ökad tydlighet, till exempel har ordet lägenhet ändrats till bostadsenhet.

Dokument ID 20211201-00024

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon direkt 020-**37 93 00**
info@gastrikevatten.se| www.gastrikevatten.se

Bilaga 5. Sammanfattning av ändringar för Gävle-, Hofors-, Ockelbo- och Älvkarleby kommun

1. Allmänna bestämmelser för användandet av den allmänna VA-anläggningen (ABVA)

Nuvarande text	Nytt förslag	Kommentar
Inledande text Antagna av kommunfullmäktige den 15 december 2008 att gälla from 1 januari 2009. Varvid samtidigt 1987 års ABVA upphävts att gälla	Antagna av Gävle kommunfullmäktige den xx , Hofors kommunfullmäktige den xx, Ockelbo kommunfullmäktige den xx, och Älvkarleby kommunfullmäktige den xx att gälla from 1 januari 2023 samt antagen av Östhammar kommunfullmäktige den xx att gälla from 1 januari 2024 Varvid samtidigt tidigare gällande ABVA upphävts att gälla	
Punkt 1 För fastighetsägares användning av den allmänna VA-anläggningen i xxxx kommun gäller vad som föreskrivs i lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) eller annan författning samt vad som nedan föreskrivs.	För fastighetsägares användning av den allmänna VA-anläggningen i Gävle, Hofors, Ockelbo, Älvkarleby och Östhammars kommun gäller vad som föreskrivs i lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) eller annan författning samt vad som nedan föreskrivs.	
Punkt 4 Xxxx Vatten AB är huvudman för den allmänna vatten och avloppsanläggningen i xxx kommun	Gävle Vatten AB, Hofors Vatten AB, Ockelbo Vatten AB, Älvkarleby Vatten AB och Östhammar Vatten AB är huvudmän för den allmänna vatten och avloppsanläggningen i respektive kommun	

Dokument ID 20211201-00028

2. Taxekonstruktion

Nuvarande taxekonstruktion	Nytt förslag	Kommentar
Rubrik: Har angetts per dotterbolag: Taxa för xxxxx kommuns allmänna vatten och avloppsanläggning	Taxa för Gästrike vattenkoncernen	För att kunna antas av alla dotterbolag
Beskrivande text före §1 Huvudman för den allmänna vatten och avloppsanläggningen är xxxx Vatten AB. Avgifter enligt denna taxa ska betalas till xxx Vatten AB och sker på uppdrag av Gästrike Vatten AB. Avgiftsnivåerna har beslutats i xxxx kommuns fullmäktige och redovisas i separat taxebilaga.	Huvudman för den allmänna vatten och avloppsanläggningen är respektive dotterbolag inom koncernen. Avgifter enligt taxan ska betalas till respektive dotterbolag vilket sker på uppdrag av Gästrike Vatten AB. Avgiftsnivåerna beslutas i respektive dotterbolag kommuns fullmäktige och redovisas i separat taxebilaga. Startdatum för justerad gemensam taxekonstruktion är 1 jan 2023.	Justering av text för att anpassas till att vara en gemensam taxa och ett dokument
Generellt: Lägenhet Grundavgift	Generellt i hela dokumentet: Ordet lägenhet och ändrats till ordet bostadsenhet Grundavgift ändras till Fast avgift	Ändring enligt svenskt vattens nya basförslag
§1 Avgiftsskyldig är alternativt den som enligt 2 och 5 § § lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) jämställas med fastighetsägare. Avgiftsskyldighet för ändamålet Dg är även den som ansvarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls, om förutsättningarna i 27 § i lagen om allmänna vattentjänster är uppfyllda.	Den som jämställs som fastighetsägare enligt 2 och 4 §§ lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) är också avgiftsskyldig. För ändamålet Dg är även den avgiftsskyldig som ansvarar för att Allmän platsmark ställs i ordning och underhålls, om förutsättningarna i 27 § i LAV är uppfyllda.	Ändring enligt svenskt vattens nya basförslag

Dokument ID 20211201-00028

Nuvarande taxekonstruktion	Nytt förslag	Kommentar
Punkt 3.1 Bostadsfastighet Exempel; • Småindustri • Förvaltning • Utbildning • Stormarknader • Hantverk • Sjukvård	I beskrivning har lagts till; Den huvudsakliga verksamheten bedrivs inomhus. Bostadsfastighet Exempel; • Småindustri har ändrats till industri • Förvaltning har tagits bort • Serverhallar har lagts till • Utbildning har bytt namn till skola • Stormarknader har bytt namn till shoppingcenter • Hantverk • Sjukvård	Ändring enligt svenskt vattens nya basförslag
Punkt 3.1 Annan fastighet	I beskrivningen har lagts till; Den huvudsakliga verksamheten bedrivs utomhus. Exempel på sådana fastigheter är: • Hamn • Virkesupplag • Fordonsuppställningsplats • Obemannade bensinstation • Biltvätt med Skärmtak • Kyrkogård • Återvinningstationer Idrottsplats	Ändring enligt svenskt vattens nya basförslag
Punkt 3.1 Småhus: Fastighet som enligt fastighetstaxeringen är klassad som fastighet med 1–2	*Småhus*: Fastighet som enligt fastighetstaxeringen är klassad som fastighet med 1–2 bostadsenheter enligt Skatteverkets regler.	Förtydligande vilken grund som används för bedömning
Punkt 3.1 Övriga fastigheter: Fastigheter som inte klassas som småhusfastigheter	*Övriga fastigheter*: Fastigheter som inte klassas som småhusfastigheter enligt Skatteverkets regler. Såväl bostadsfastighet som annan fastighet kan innefattas i övriga fastigheter	Punkten har flyttsupp i texten samt inkluderar förtydligande av småhus Tillägg kring bostadsfastighet har gjorts för att skapa bättre förståelse för övriga fastigheter

Dokument ID 20211201-00028

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon direkt 020-**37 93 00**
info@gastrikevatten.se| www.gastrikevatten.se

Nuvarande taxekonstruktion	Nytt förslag	Kommentar
Punkt 3.1 Lägenhet: ett eller flera utrymmen i byggnad som i upplåtelsehänseende bildar en enhet. För bostadsfastigheter avses avskilda utrymmen, bestående av ett eller flera rum med tillhörande kök eller kokmöjligheter (kokvrå, kokskåp). Gällande småhus är att vid två eller flera lägenheter utgår avgift endast om utrymmet har tillgång till vatten och/eller spillvatten.	Bostadsenhet: ett eller flera utrymmen i byggnad som i upplåtelsehänseende bildar en enhet. I fråga om sådana utrymmen i Bostadsfastighet, eller därmed jämställd fastighet, där begreppet bostadsenhet inte är tillämpligt, räknas varje påbörjat …-tal m² bruttoarea (BTA) enligt svensk standard SS 21054:2020 som en bostadsenhet.	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
punkt 4.1 Df, dag och dränavlopp från fastighet	dag- och/eller dräneringsvatten	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
punkt 4.2 Härvid förutsätts att samtliga i 24 § första stycket 1 och 2 i lagen om allmänna vattentjänster angivna förutsättningar för avgiftsskyldighet är uppfyllda.	För att avgiftsskyldighet ska uppstå ska kraven i 24 § LAV vara uppfyllda.	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
Punkt 4.3 och 4.4 4.3 Avgiftsskyldighet för ändamålet Dg inträder när åtgärder för bortledande av dagvatten har blivit utförda och fastighetsägaren har informerats om detta. 4.4 Avgiftsskyldighet för ändamålet Dg gäller även den som ansvarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls, om förutsättningarna i 27 § i lagen om allmänna vattentjänster är uppfyllda.	Punkterna slås ihop och får ny text: Avgiftsskyldighet för ändamålet Dg inträder när åtgärder för bortledande av dagvatten blivit utförda och fastighetsägaren enligt 26 § LAV, eller den som enligt 27 § LAV ansvarar för att Allmän platsmark ställs i ordning och underhålls, informerats om detta.	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
Punkt 5.1 d) en avgift per lägenhet	Lägenhet är ändrat till bostadsenhet Tillägg är asterisk med lydelsen: ** Särskilda regler för Campingfastighet och småbostadsenhet	Enligt svenskt vattens nya basförslag ska hänsyn i vissa fall tas till campingplatser och mindre småbostadenheter som till exempel studentlägenheter

Dokument ID 20211201-00028

Nuvarande taxekonstruktion	Nytt förslag	Kommentar
Punkt 5.1 e) En grundavgift för bortledande av Df, om bortledande av dagvatten sker utan att förbindelsepunkt för Df upprättats	Avgift för Dagvatten utan att förbindelsepunkt är upprättad	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
Punkt 5.5 Ändring: dag- och/eller dräneringsvatten Tidigare: Dras ytterligare servisledning fram och upprättas ytterligare förbindelsepunkt, ska avgifter betalas enligt 5.1 a) och 5.1 b).	Om ytterligare servisledningar dras Fram och ytterligare förbindelsepunkter upprättas, ska avgifter betalas enligt 5.1 a) och b)	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
Punkt 6.1 En grundavgift för bortledande av Df, om bortledande av dagvatten sker utan att förbindelsepunkt för Df upprättas	Avgift för Dagvatten utan att förbindelsepunkt är upprättad	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
Punkt 7.1 Grundavgift för Df, om FP för Df inte har upprättats	Avgift för Dagvatten utan att förbindelsepunkt är upprättad	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
Punkt 7.1 och 7.2 Avgifterna är uttryckta i procent (%) av full avgift.	Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift per vattentjänst.	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
Punkt 8.1 Grundavgift	Avgift	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
Punkt 9.1 En avgift per m2 allmän platsmark för anordnande av dagvattenbortledning	En avgift per m² Allmän platsmark för bortledning av dagvatten	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
§10 Debitering	Har kompletterats; Debitering av anläggningsavgift	Förtydligande
§12 Bostadsfastighet	Bostadsfastighet eller annan fastighet	Förtydligande

Dokument ID 20211201-00028

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon direkt 020-**37 93 00**
info@gastrikevatten.se| www.gastrikevatten.se

Nuvarande taxekonstruktion	Nytt förslag	Kommentar
punkt 12.1 under övriga fastigheter med mätarkapacitet 1*Qn2,5	En asterisk har lagts till som komplettering för den nya skrivelsen om möjlighet att söka dispens: För övriga fastigheter med 1 x Qn 2,5 och en förbrukning med högst 30m3/år kan fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig ansöka om en lägre avgift motsvarande småhus Qn 2,5. Kriteriet tillämpas för kalenderår och bestämmer den fasta avgiften påföljande år.	Tidigare fanns det här som tilläggsbeslut. Nu ingår det i texten i taxan.
Punkt 12.2 + 13.2 Avgifterna är uttryckta i procent (%) av full avgift.	Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift per vattentjänst.	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
Punkt 15.2 Sprinkler låg som delrubrik under tillfälliga leveranser (punkt 15.2).	§ 16 Sprinkler och motsvarande ändringar. Är ett eget område och har lagts om egen §.	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten Leder till att alla numreringar efter ändras
Punkt 17.1 En avgift per m2 allmän platsmark för anordnande av dagvattenbortledning	En årlig avgift per m² Allmän platsmark för bortledning av dagvatten	Enligt nytt basförslag från svenskt vatten
Punkt 19.1 Avstängning och/eller påsläpp av vattentillförsel	Tas bort Bör hanteras som en del av uppdraget då det är ett krav	
Punkt 19.1 konfliktprov	Konfliktprov (om kund anser att mätaren visar fel görs ett prov. Om provet visar att mätaren visar fel ersätts kunden. Om inget fel finns på mätaren debiteras kund.	Förtydligande
Punkt 19.1 Skadad vattenmätare, sönderfrusen eller på annat sätt skadad vattenmätare som måste bytas ut utöver normal intervaller	Om kund orsakat skada på vattenmätare på grund av ovarsamhet	Förtydligande
Punkt 19.1 Vattenmätare i brunn	Stöd där vattenmätare är placerad i en brunn	Förtydligande

Dokument ID 20211201-00028

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon direkt 020-**37 93 00**
info@gastrikevatten.se| www.gastrikevatten.se

3. Taxebilaga

Taxebilaga för brukande av allmänna vattentjänster i xxxx kommun

Nuvarande taxekonstruktion	Nytt förslag	Kommentar
Generellt: Lägenhet	Generellt i hela dokumentet: Ordet lägenhet och ändrats till ordet bostadsenhet	Ändring enligt svenskt vattens nya basförslag
punkt 5.1 En grundavgift för bortledande av Df, om bortledande av dagvatten sker utan att förbindelsepunkt för Df upprättats	Avgift för Dagvatten utan att förbindelsepunkt är upprättad	Ändring enligt svenskt vattens nya basförslag
punkt 6.1 En grundavgift för bortledande av Df, om bortledande av dagvatten sker utan att förbindelsepunkt för Df upprättas	Avgift för Dagvatten utan att förbindelsepunkt är upprättad	Ändring enligt svenskt vattens nya basförslag
punkt 7.1 Grundavgift för Df, om FP för Df inte har upprättats	Avgift för Dagvatten utan att förbindelsepunkt är upprättad	Ändring enligt svenskt vattens nya basförslag
punkt 9.1 En avgift per m2 allmän platsmark för anordnande av dagvattenbortledning	En avgift per m² Allmän platsmark för	Ändring enligt svenskt vattens nya basförslag
punkt 12.1 under övriga fastigheter med mätarkapacitet 1*Qn2,5	En asterisk har lagts till som komplettering för den nya skrivelsen om möjlighet att söka dispens: För övriga fastigheter med 1 x Qn 2,5 och en förbrukning med högst 30m3/år kan fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig ansöka om en lägre avgift motsvarande småhus Qn 2,5. Kriteriet tillämpas för kalenderår och bestämmer den fasta avgiften påföljande år.	Tidigare fanns det här som tilläggsbeslut. Nu ingår det i texten i taxan.
§16 Avgift enligt 12.1 a) 1 x 20 mm gånger 2	Endast fast avgift enligt 12.1 a) 2 x qn 2,5 (2 x 20 mm)	

Dokument ID 20211201-00028

Nuvarande taxekonstruktion	Nytt förslag	Kommentar
punkt 16.1 En avgift per år och m2 allmän platsmark för bortledning av dagvatten	En årlig avgift per m² Allmän platsmark för bortledning av dagvatten	Ändring enligt svenskt vattens nya basförslag
§ 19 Avstängning och/eller påsläpp av vattentillförsel	Punkten tas bort och hanteras inom löpande arbetet	
§ 19 Utsättning av VA-ledningar	Punkten tas bort och hanteras inom löpande arbetet	
§21 Denna taxa träder i kraft xxxx-xx-xx	Meningen tas bort. Framgår av försättsbladet	

Dokument ID 20211201-00028

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon direkt 020-**37 93 00**
info@gastrikevatten.se| www.gastrikevatten.se

Bilaga 6. Sammanfattning av ändringar för Östhammar kommun

Förändringar i ABVA

- Den gällande ABVA innefattar också information till fastighetsägare. Den delen läggs separat
- I den gällande ABVA står att det är Östhammars kommun som är ansvarig. Ändras nu till ”respektive dotterbolag”

Förändringar i Taxekonstruktion och texter i taxebilaga

Nuvarande taxekonstruktion	Nytt förslag	Kommentar
Både konstruktion och bilaga är i samma dokument	Ett dokument för taxekonstruktionen och en bilaga. I det här arbetet är det bara texterna som hanteras. Nivåerna hanteras i särskilt beslut	
§3 Begreppet lägenhet Gäller för hela dokumentet	Har ändrat till bostadsenhet	Enligt svenskt vattens nya basförslag
§3 Det två alternativ som finns idag är endast bostadsfastighet och obebyggd fastighet	Den nya taxan innehåller fler beskrivningar av olika fastigheter. En är ”annan fastighet” vilket också leder till att avgifter för ”annan fastighet” har tillkommit under §6 Det som skiljer bostadsfastighet jämfört med annan fastighet är att annan fastighet inte har bostadsenhetsavgift §9 avser allmän platsmark	Annan fastighet är fastigheter där verksamheten uteslutande är utomhus
§3 Anläggningstaxan BTA 400 kvm	Ändrat till 120 kvm	
§5 och §6 ingen av avgift för dagvatten utan förbindelsepunkt	Nytt är att en avgift för Dagvatten utan att förbindelsepunkt är upprättat. Tillägg blir då punkt 5.8	
Ingen text i nuvarande dokument	Punkt 5.9 Om antalet bostadsenheter eller fastighetens tomtyta minskas sker ingen återbetalning av anläggningsavgift.	
Ingen text i nuvarande dokument	Punkt 5.10 Medges fastighet av särskilda skäl ansluta dränvattenavlopp till spillvattenledning ska förutom avgifter enligt 5.1 avgift betalas motsvarande servisavgift för ett ändamål enligt 8.1	

Dokument ID 20211201-00028

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
020-37 93 00 | info@gastrikevatten.se
www.gastrikevatten.se

Nuvarande taxekonstruktion	**Nytt förslag**	**Kommentar**
Avgift enligt 5.1 c) tas ut endast intill en tomtyta upp till 2 500 m2 för bostadshus med max 2 lägenheter, resterande avgift för tomtyta tas ut vid eventuell avstyckning eller tillkommande lägenheter	I den förslaget finns en reduceringsregel §8 som innebär att tomtyteavgiften inte överstiger den totala gemensamma kostnaden för bostadsenhet + serviseavgift + förbindelsepunkt.	
§ 8 Avgifter enligt 5-11 ska inte indexregleras	10.5 Avgifter enligt § § 5 – 6 (anläggningsavgifter) är baserade på en uppräkning enligt gällande konsumentprisindex, KPI.(se § 19) När detta index ändras, har huvudmannen rätt att reglera avgiftsbeloppen därefter, dock inte oftare än en gång årligen.	
§12 Brukningsavgifter Två fasta mätaravgifter som baseras på årsförbrukning på över eller under 600 kmb/år	Är den del som blir helt ny Mätaravgiften fastställs genom hur fastigheten är klassad i fastighetsregistret hos Skatteverket. I den nya klassningen så finns en kategori ”övrig”. Där finns möjlighet att anpassa behovet av mätarstorlek och Det finns flera nivåer av avgifter för mätare som är knutna till behov av flödet	Helt nytt är avgift för dagvatten, men då det inte i dagsläget finns några verksamhetsområden för dagvatten så blir det ingen påverkan för kunderna.
§12 punkt 12.3 Schablon beräknas på 100 kbm	Schablon beräknas på 150 kbm	
§13 Både punkterna anger en rätt att ta ut betalt om behovet inte framgår av taxa i övrigt.	Då det finns fler beskrivningar i §3 samt därtill beskrivande text och taxa så behövs inte de tidigare skrivningar i §13 utan den tas bort.	
§15 Anger möjlighet att ta betalt för tilläggstjänster.	Punkten beskrivs i taxan under §19	
Ingen text i nuvarande dokument	§14 Anger hantering vid eventuell undersökning av vattenmätare	Tillkommande punkt i taxebilagan
Ingen text i nuvarande dokument	§15 Tillfälliga leveranser, t ex byggmätare	Tillkommande punkt i taxebilagan

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon direkt 020-**37 93 00**
info@gastrikevatten.se| www.gastrikevatten.se

Nuvarande taxekonstruktion	**Nytt förslag**	**Kommentar**
Ingen text i nuvarande dokument	§16 Sprinkler och motsvarande anslutningar	Tillkommande punkt i taxebilagan
Ingen text i nuvarande dokument	§17 Allmän platsmark Ny då den tidigare taxan inte har dagvatten som avgift. (se även under §12)	Tillkommande punkt i taxebilagan
Ingen text i nuvarande dokument	§18 Avgifter för de som har större påverkan på reningen av avloppsvatten	Tillkommande punkt i taxebilagan
Ingen text i nuvarande dokument	§19 Prislista över tjänster beställda av kund	En del fanns tidigare med under §15.

Dokument ID 20211201-00028

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon direkt 020-**37 93 00**
info@gastrikevatten.se| www.gastrikevatten.se

Protokoll från styrelsemöte

Protokollet avser	Gästrike Vatten AB
Sammanträdesdatum	2021-12-14
Plats	Per capsulam via mail

Sekreterare [redacted]
Gunilla Boström

Ordförande [redacted]
Niklas Nygren

Justerare [redacted]
Inga-Lil Tegelberg

Närvarande

Niklas Nygren, Ordförande
Inga-Lil Tegelberg, Vice ordförande
Henrik Sundberg, Ledamot
Torbjörn Jansson, Ledamot
Börje Lindgren, Ledamot
Magnus Jonsson, Ledamot
Ulrika Norling, Ledamot
Bo Janzon, Ledamot
Margareta Widén Berggren, Ledamot
Pär-Olof Olsson, Ledamot
Lena Blad, Vd

Frånvarande

Mötet öppnades

§53

Val av justerare

Till justerare valdes Inga-Lil Tegelberg

§54

Fastställande av föredragningslista

Föredragningslistan fastställdes.

Dokument ID 20211203-00421

§55

Protokoll från föregående möten

Föregående protokoll justerade. Protokollet läggs till handlingarna.

Beslutsärenden

§56 Beslut om Allmänna bestämmelser för VA samt Taxekonstruktion och Taxebilaga

Delges
KS/KF

Änr 236217

Ärendebeskrivning

Enligt ägardirektivet för Gästrike Vatten AB ingår att ta fram förslag till gemensam taxekonstruktion. Ett arbete har bedrivits för att lämna förslag på en reviderad taxekonstruktion och en genomlysning av befintliga dokument har skett. Syftet med revideringen är att uppdatera befintlig konstruktion inför att även Östhammar ska tillämpa samma taxekonstruktion. I samband med genomlysningen har även texterna i Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) setts över för att på samma sätt kunna få enhetlighet i arbetssätten inom koncernen. I arbetet har hänsyn tagits till arbetet som branschorganisationen Svenskt vatten bedrivit för att ta fram ett nytt basförslag för taxa.

Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) reglerar VA-huvudmannens och VA-abonnentens (fastighetsägare) rättigheter och skyldigheter gentemot varandra. Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner har bestämmelser (ABVA) per kommun, texterna är likalydande och är den text som föreslås bli den gemensamma. Östhammar kommun har egen ABVA som nästan är identisk med den som övriga kommuner har, vilket gör att de nya bestämmelserna innebär små justeringar och inte några förändringar för kunderna.

Eftersom taxekonstruktionen är en justering av nuvarande konstruktion för Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner innebär det marginella förändringar för kunderna. För Östhammar kommun innebär förslaget en helt ny konstruktion och förslaget är därmed att införa de gemensamma dokumenten ett år senare för att kunna göra förberedelser och genomföra kommunikationsinsatser med kunderna.

Taxekonstruktionen anger hur de olika tjänsternas avgift ska beräknas och ska vara lika inom koncernen. Däremot är avgiftsnivån för VA olika i varje kommun utifrån de förutsättningar som finns i just den kommunen. Beslut om nivåer tas separat och berörs inte av detta beslut.

Dokument ID 20211203-00421

Beslut
Gästrike Vatten AB:s styrelse beslutade

- att föreslå fullmäktige i Gävle, Hofors, Ockelbo, Älvkarleby kommun besluta att nya Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA), Taxekonstruktion för Gästrike Vatten-koncernen, och Taxebilaga gäller från 1 januari 2023 för respektive kommun i enlighet med bilaga 1-3
- att föreslå fullmäktige i Östhammar besluta att nya Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggningen (ABVA), Taxekonstruktion för Gästrike Vatten-koncernen och Taxebilaga gäller från 1 januari 2024 för Östhammar kommun i enlighet med bilaga 1-3.

Övriga frågor
Inga övriga frågor.

Mötet avslutas

Nästa styrelsemöte:
Datum: 2022-02-24
Plats: Duvbackens reningsverk, Sältavägen 9 Gävle
Tid: kl 09:00-11:45

Dokument ID 20211203-00421

Protokoll från styrelsemöte

Protokollet avser	Gävle Vatten AB
Sammanträdesdatum	2021-12-09
Plats	Gävle konserthus/Teams möte
Tid	Kl 16:45 -17:05
Övrigt	[redacted]
Sekreterare	Gunilla Boström
Ordförande	[redacted] Niklas Nygren
Justerare	[redacted] Henrik Sundberg

Närvarande

Niklas Nygren, Ordförande
Henrik Sundberg, Vice ordförande
Ola Nilsson, Ledamot deltog via Teams
Lena Blad, Vd

Frånvarande

Övriga närvarande

Anneli Westin, Senior Utredare
Gunilla Boström, Sekreterare

Frånvarande

Mötet öppnades

Ordförande hälsade de närvarande välkomna och förklarade styrelsemötet öppnat.

§43

Val av justerare

Till justerare valdes Henrik Sundberg.

§44

Fastställande av föredragningslista

Föredragningslistan fastställdes.

Dokument ID 20211108-00135

§45

Protokoll från föregående möte

Föregående protokoll justerat. Protokollet läggs till handlingarna.

Informationsärenden

§46

Verksamhetsuppföljning

Information gavs om:

- revisionsmötet den 1 december med lekmannarevisorerna då även deras fördjupad granskning gällande PFAS avrapporterades samt den auktoriserad revisionens höstgranskning
- internkontrollplan 2022 för Gästrike Vatten koncernen
- inom ramen för hållbar vattenförsörjning - uppdrag råvatten sker utredning och projektering för mer och bättre råvatten. Utredning visar att samordning bör ske med projekt Vattenförsörjning Mon samt att samordning även bör ske med Gävle Energis projekt Felix. När det gäller samordning med fjärrvärmeledningar finns vissa risker främst under drift men samordningsvinsterna överväger.

§47

Verksamhetsinformation

Information gavs om:

- status och resultat från aktiviteter och projekt
- drifthändelser och pågående ärenden

Anmälningsärende

§48

Status skyfall augusti

Ett omfattande arbete fortlöper till följd av det kraftiga skyfallet 17-18 augusti 2021 med efterföljande översvämningar som orsakade stora skador på fastigheter inom Gävle kommuns verksamhetsområde för VA. Erfarenheter från andra kommuner i landet vid liknande händelser visar att VA-huvudmannen bär del av ansvaret.

Två tillfälliga tjänster har tillsatts för att administrera inkomna skadeärenden utöver befintlig personal som löpande arbetar med till exempel försäkringsfrågor. Ansvaret för dessa skador behöver fastställas och omfattande utredningar och orsaksanalys pågår. Orsaksanalysen görs för att utreda ansvaret för skada fördelat på VA- huvudmannen (Gävle Vatten), Gävle kommun och fastighetsägaren. Samordning av ärenden mellan Gävle Vatten och Gävle kommun sker.

Dokument ID 20211108-00135

H.S.

Erfarenhet från andra kommuner visar att den totala skaderegleringstiden kan ta många år. Nya skadeanmälningar beräknas komma in löpande under 2022. Bedömningen i nuläget baserat på nu kända förutsättningar är att i ca 1000-1200 skadeärenden motsvarande en kostnad på 250 mnkr kan att vara sådana där Gävle Vatten har ett ansvar.

250 mnkr har avsatts i Gävle Vattens redovisning. För att säkerställa bolagets egna kapital behöver ägaren Gävle kommun tillskjuta kapital till samma nivå som avsättningen uppgår till. Då dessa kostnader är att betrakta som extra ordinära är föreslaget att ett preliminärt rörelsebidrag motsvarande dessa kostnader ges. En årlig avstämning ska upprättas och redovisas. Gällande VA-taxa täcker inte de extraordinära kostnader med anledning av skyfallet med efterföljande översvämningar och genom ett rörelsebidrag blir inte kommande VA-konsumenter drabbade av kostnader för en redan inträffad händelse. Beslut förväntas fattas av fullmäktige i Gävle kommun i december.

Beslutsärenden

§49

Verksamhetsplan inklusive intern- och investeringsbudget 2022 Gävle Vatten AB

Delges KS/KF

Ärnr 235258

Ärendebeskrivning

Verksamhetsplanen beskriver inriktning och fokusområden för såväl det övergripande arbetet inom Gästrike Vatten koncernen som aktiviteter för respektive dotterbolag. Till verksamhetsplanen finns en internbudget och investeringsbudget för året samt för investeringar en plan och utblick som sätter de ekonomiska ramarna till respektive del av verksamhetsplanen.

Under kommande år växer behoven och uppdraget kraftigt. För att möta de nya behoven och skapa en god arbetsmiljö sker en utveckling av verksamheten och förstärkning av organisationen. I arbetet med verksamhetsplanen har prioritering gjorts för att på bästa sätt uppfylla behov inom uppdraget. Hänsyn och anpassning har gjorts till rådande förutsättningar där utvecklingen av organisationen kommer att generera ökad kapacitet från 2023. Hänsyn har tagits till rådande Covid-19 pandemi.

Föreslagen budget överensstämmer mot den av styrelsen tidigare beslutade budgetramen. Ett omfattande utvecklingsarbete för att öka kapaciteten i VA-försörjningen för att möta en hållbar stadsutveckling och tillväxt planeras kommande 10 år. Då det finns stora osäkerheter i tidsplaner och omfattning för genomförande kan förändringar behöva lyftas. Dessutom kan effekter av det stora skyfallet i augusti 2021 påverka prioriteringar. Resultatet för Gävle Vatten genererar ett överskott för att balansera tidigare års underskott.

Dokument ID 20211108-00135

H.S

I budgeten har förutsatts en generell inflation på 2 % för verksamhetskostnader, räntan är beräknad enligt nuvarande marknadsräntor. Gemensamma kostnader från Gästrike Vatten AB har fördelats ut enligt fastställd fördelningsnyckel till respektive dotterbolag.

Beslut
Gävle Vatten AB:s styrelse beslutade

- att fastställa de delar av Verksamhetsplanen 2022 som berör Gävle Vatten AB
- att fastställa Internbudget 2022 för Gävle Vatten AB
- att fastställa Investeringsbudget 2022 för Gävle Vatten AB samt möjlighet till ett utökat investerings och låneutrymme på grund av förvärv av mark för att säkra VA-försörjningen
- att överlämna beslutad Verksamhetsplan, Internbudget samt Investeringsbudget 2022 till Gävle kommun
- att Vd inom beviljad budgetram för Gävle Vatten AB omdisponera medel för bolaget utifrån verksamhetens bästa
- att vid sådan omdisponering informera styrelsen därom
- att uppdra till Vd att genom chef för avdelning Ekonomi representera Gävle Vatten AB på Finansrådet inom Gävle kommun för att säkerställa finansieringslösningar samt finansieringsbehovet genom checkräkningskredit

§50

Beslut om allmänna bestämmelser för VA samt Taxekonstruktion och Taxebilaga

Ärnr 236182

Ärendebeskrivning
Enligt ägardirektivet för Gästrike Vatten AB ingår att ta fram förslag till gemensam taxekonstruktion. Ett arbete har bedrivits för att lämna förslag på en reviderad taxekonstruktion och en genomlysning av befintliga dokument har skett. Syftet med revideringen är att uppdatera befintlig konstruktion inför att även Östhammar ska tillämpa samma taxekonstruktion. I samband med genomlysningen har även texterna i Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) setts över för att på samma sätt kunna få enhetlighet i arbetssätten inom koncernen. I arbetet har hänsyn tagits till arbetet som branschorganisationen Svenskt vatten bedrivit för att ta fram ett nytt basförslag för taxa.

Dokument ID 20211108-00135

H.S

Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) reglerar VA-huvudmannens och VA-abonnentens (fastighetsägare) rättigheter och skyldigheter gentemot varandra. Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner har bestämmelser (ABVA) per kommun, texterna är likalydande och är den text som föreslås bli den gemensamma. Östhammar kommun har egen ABVA som nästan är identisk med den som övriga kommuner har, vilket gör att de nya bestämmelserna innebär små justeringar och inte några förändringar för kunderna.

Eftersom taxekonstruktionen är en justering av nuvarande konstruktion för Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner innebär det marginella förändringar för kunderna. För Östhammar kommun innebär förslaget en helt ny konstruktion och förslaget är därmed att införa de gemensamma dokumenten ett år senare för att kunna göra förberedelser och genomföra kommunikationsinsatser med kunderna.

Taxekonstruktionen anger hur de olika tjänsternas avgift ska beräknas och ska vara lika inom koncernen. Däremot är avgiftsnivån för VA olika i varje kommun utifrån de förutsättningar som finns i just den kommunen. Beslut om nivåer tas separat och berörs inte av detta beslut.

Beslut
Gävle Vatten AB:s styrelse beslutade

- att godkänna förslaget till Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA), Taxa för Gästrike Vatten-koncernen och Taxebilaga i enlighet med Bilaga 1-3
- att föreslå att beslutet gäller från 1 januari 2023 för Gävle kommun

Övriga frågor

Inga övriga frågor.

Mötet avslutas

Nästa styrelsemöte:
Datum: 2022-02-24
Plats: Duvbackens reningsverk, Sältavägen 9 Gävle
Tid: kl 16:25-17:10

Dokument ID 20211108-00135

H.S.

Protokoll från styrelsemöte

Protokollet avser	Hofors Vatten AB
Sammanträdesdatum	2021-12-09
Plats	Gävle konserthus/Teams möte
Tid	Kl 13:30 -14:15
Övrigt	Ordförande, Vice ordförande, Vd och sekreterare deltar fysiskt på mötet, övriga deltar via Teams.

Sekreterare [redacted]
Gunilla Boström

Ordförande [redacted]
Torbjörn Jansson

Justerare [redacted]
Börje Lindgren

Närvarande
Torbjörn Jansson, Ordförande
Börje Lindgren, Vice ordförande
Mari Rasjö, Ledamot
Anne Persson, Ledamot
Lena Blad, Vd

Frånvarande
Bo Wadström, Ledamot

Övriga närvarande
Anneli Westin, Senior Utredare
Gunilla Boström, Sekreterare

Frånvarande

Mötet öppnades
Ordförande hälsade de närvarande välkomna och förklarade styrelsemötet öppnat.

§38

Val av justerare
Till justerare valdes Börje Lindgren.

§39

Fastställande av föredragningslista
Föredragningslistan fastställdes.

Dokument ID 20211108-00139

§40

Protokoll från föregående möten

Föregående protokoll justerat. Protokollet läggs till handlingarna.

Informationsärenden

§41

Verksamhetsuppföljning

Information gavs om:

- revisionsmötet den 1 december med lekmannarevisorerna då även deras fördjupad granskning gällande PFAS avrapporterades samt den auktoriserad revisionens höstgranskning
- internkontrollplan 2022 för Gästrike Vatten koncernen

§42

Verksamhetsinformation

Information gavs om:

- status och resultat från aktiviteter och projekt
- drifthändelser och pågående ärenden

Beslutsärenden

§43

Begäran om tillskott av eget kapital till Hofors Vatten AB

Delges KS/KF

Ärnr 230893

Ärendebeskrivning

Förlust som uppstår i VA-verksamhet ska bokföras mot eget kapital i aktiebolag enligt god redovisningssed. I aktiebolagslagens 25 kapitel anges under vilka förutsättningar som ett aktiebolag ska likvideras eller försättas i konkurs. Dotterbolagen inom Gästrike Vatten AB koncernen bildades med ett aktiekapital på 100 000 kr. Detta innebär att om inget ytterligare eget kapital har tillskjutits dotterbolagen kan respektive bolag ha en ansamlad förlust om högst 50 000 kr innan reglerna i ABL 25 kap blir aktuella.

Behovet av eget kapital i Hofors Vatten AB bedöms vara ca 20 % av verksamhetskostnaderna, vilket innebär 5 mnkr. Syftet med att utöka nivån på eget kapital är endast för att säkerställa att bolagen har ett tillräckligt eget kapital och inte för att finansiera verksamheten. Beräkningen grundar sig på att kunna hantera större akuta drifthändelser som ger högre kostnader alternativt lägre intäkter på grund av snabbt förändrat behov hos kund samt svängningar mellan åren som inte hinner återställas.

Dokument ID 20211108-00139

Beslut
Hofors Vatten AB:s styrelse beslutade
- att föreslå Hofors kommunfullmäktige att besluta att utöka eget kapital i form av ett aktieägartillskott på 5 miljoner kronor till Hofors Vatten AB

§44

Verksamhetsplan inklusive intern- och investeringsbudget 2022 Hofors Vatten AB

Delges KS/KF

Ärnr 235259

Ärendebeskrivning
Verksamhetsplanen beskriver inriktning och fokusområden för såväl det övergripande arbetet inom Gästrike Vatten koncernen som aktiviteter för respektive dotterbolag. Till verksamhetsplanen finns en internbudget och investeringsbudget för året samt för investeringar en plan och utblick som sätter de ekonomiska ramarna till respektive del av verksamhetsplanen.

Under kommande år växer behoven och uppdraget kraftigt. För att möta de nya behoven och skapa en god arbetsmiljö sker en utveckling av verksamheten och förstärkning av organisationen. I arbetet med verksamhetsplanen har prioritering gjorts för att på bästa sätt uppfylla behov inom uppdraget. Hänsyn och anpassning har gjorts till rådande förutsättningar där utvecklingen av organisationen kommer att generera ökad kapacitet från 2023. Hänsyn har tagits till rådande Covid-19 pandemi.

Föreslagen budget överensstämmer i stort mot den av styrelsen tidigare beslutade budgetramen. Internbudgeten är underfinansierad (kostnaderna överstiger intäkterna) för att tidigare års överuttag ska återföras till VA-kollektivet i enlighet med plan.

I budgeten har förutsatts en generell inflation på 2 % för verksamhets-kostnader, räntan är beräknad enligt nuvarande marknadsräntor. Gemensamma kostnader från Gästrike Vatten AB har fördelats ut enligt fastställd fördelningsnyckel till respektive dotterbolag. Lånebehov för år 2022 motsvarar investeringsbudgeten.

Dokument ID 20211108-00139

Beslut
Hofors Vatten AB:s styrelse beslutade

- att fastställa de delar av Verksamhetsplanen 2022 som berör Hofors Vatten AB
- att fastställa Internbudget 2022 för Hofors Vatten AB
- att fastställa Investeringsbudget 2022 för Hofors Vatten AB
- att överlämna beslutad Verksamhetsplan, Internbudget samt Investeringsbudget 2022 till Hofors kommun
- att Vd inom beviljad budgetram för Hofors Vatten AB får omdisponera medel för bolaget utifrån verksamhetens bästa
- att vid sådan omdisponering informera styrelsen därom
- att uppdra till Vd som genom chef för avdelning Ekonomi samt redovisningsansvarig för Hofors Vatten AB:s räkning omsätta befintliga lån, samt
- att vid behov uppta nya lån för finansiering inom den av Hofors kommun vid varje tillfälle fastställda borgensramen för Hofors Vatten AB enligt fastställd finanspolicy för Gästrike Vatten koncernen

§45

Beslut om allmänna bestämmelser för VA samt Taxekonstruktion och Taxebilaga

Ärnr 236183

Ärendebeskrivning
Enligt ägardirektivet för Gästrike Vatten AB ingår att ta fram förslag till gemensam taxekonstruktion. Ett arbete har bedrivits för att lämna förslag på en reviderad taxekonstruktion och en genomlysning av befintliga dokument har skett. Syftet med revideringen är att uppdatera befintlig konstruktion inför att även Östhammar ska tillämpa samma taxekonstruktion. I samband med genomlysningen har även texterna i Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) setts över för att på samma sätt kunna få enhetlighet i arbetssätten inom koncernen. I arbetet har hänsyn tagits till arbetet som branschorganisationen Svenskt vatten bedrivit för att ta fram ett nytt basförslag för taxa.

Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) reglerar VA-huvudmannens och VA-abonnentens (fastighetsägare) rättigheter och skyldigheter gentemot varandra. Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner har bestämmelser (ABVA) per kommun, texterna är likalydande och är den text som föreslås bli den gemensamma. Östhammar kommun har egen ABVA som nästan är identisk med den som övriga kommuner har, vilket gör att de nya bestämmelserna innebär små justeringar och inte några förändringar för kunderna.

Dokument ID 20211108-00139

Eftersom taxekonstruktionen är en justering av nuvarande konstruktion för Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner innebär det marginella förändringar för kunderna. För Östhammar kommun innebär förslaget en helt ny konstruktion och förslaget är därmed att införa de gemensamma dokumenten ett år senare för att kunna göra förberedelser och genomföra kommunikationsinsatser med kunderna.

Taxekonstruktionen anger hur de olika tjänsternas avgift ska beräknas och ska vara lika inom koncernen. Däremot är avgiftsnivån för VA olika i varje kommun utifrån de förutsättningar som finns i just den kommunen. Beslut om nivåer tas separat och berörs inte av detta beslut.

Beslut
Hofors Vatten AB:s styrelse beslutade

- att godkänna förslaget till Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA), Taxa för Gästrike Vatten-koncernen och Taxebilaga i enlighet med Bilaga 1-3
  att föreslå att beslutet gäller från 1 januari 2023 för Hofors kommun

Övriga frågor

Inga övriga frågor.

Mötet avslutas

Nästa styrelsemöte:
Datum: 2022-02-24
Plats: Duvbackens reningsverk, Sältavägen 9 Gävle
Tid: kl 13:30-14:15

Dokument ID 20211108-00139

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon direkt 020-37 93 00
info@gastrikevatten.se| www.gastrikevatten.se

Protokoll från styrelsemöte

Protokollet avser	Ockelbo Vatten AB
Sammanträdesdatum	2021-12-09
Plats	Per capsulam, via mail
Sekreterare	[redacted] Gunilla Boström
Ordförande	[redacted] Magnus Jonsson
Justerare	[redacted] Ulrika Norling

Närvarande

Magnus Jonsson, Ordförande
Lars-Erik Wickberg, Vice ordförande
Ulrika Norling, Ledamot
Lena Blad, Vd

Frånvarande

Övriga närvarande

Gunilla Boström, Sekreterare

Frånvarande

Mötet öppnades

§37

Val av justerare

Till justerare valdes Ulrika Norling

§38

Fastställande av föredragningslista

Föredragningslistan fastställdes.

§39

Protokoll från föregående möten

Föregående protokoll justerat. Protokollet läggs till handlingarna.

Dokument ID 20211108-00140

Informationsärenden

§40

Verksamhetsuppföljning

Information gavs om:
- revisionsmötet den 1 december med lekmannarevisorerna då även deras fördjupad granskning gällande PFAS avrapporterades samt den auktoriserad revisionens höstgranskning
- internkontrollplan 2022 för Gästrike Vatten koncernen

§41

Verksamhetsinformation

Information gavs om:
- status och resultat från aktiviteter och projekt
- drifthändelser och pågående ärenden

Beslutsärenden

§42

Verksamhetsplan inklusive intern- och investeringsbudget 2022 Ockelbo Vatten AB

Delges KS/KF

Änr 235260

Ärendebeskrivning

Verksamhetsplanen beskriver inriktning och fokusområden för såväl det övergripande arbetet inom Gästrike Vatten koncernen som aktiviteter för respektive dotterbolag. Till verksamhetsplanen finns en internbudget och investeringsbudget för året samt för investeringar en plan och utblick som sätter de ekonomiska ramarna till respektive del av verksamhetsplanen.

Under kommande år växer behoven och uppdraget kraftigt. För att möta de nya behoven och skapa en god arbetsmiljö sker en utveckling av verksamheten och förstärkning av organisationen. I arbetet med verksamhetsplanen har prioritering gjorts för att på bästa sätt uppfylla behov inom uppdraget. Hänsyn och anpassning har gjorts till rådande förutsättningar där utvecklingen av organisationen kommer att generera ökad kapacitet från 2023. Hänsyn har tagits till rådande Covid-19 pandemi.

Föreslagen Internbudget överensstämmer till största del mot den av styrelsen tidigare beslutade budgetramen. Investeringsbudget har sänkts i förhållande till av styrelsen beslutad ram med ca 3,5 mnkr. Det beror på att flera pågående projekt fortlöper under nästa år. Inga nya större åtgärder startar innan dessa är klara. Det har även funnits en osäkerhet om tidplan för utbyggnad av VA till nya fastigheter/exploateringar.

Dokument ID 20211108-00140

I budgeten har förutsatts en generell inflation på 2 % för verksamhetskostnader, räntan är beräknad enligt nuvarande marknadsräntor. Gemensamma kostnader från Gästrike Vatten AB har fördelats ut enligt fastställd fördelningsnyckel till respektive dotterbolag. Lånebehov för år 2022 motsvarar investeringsbudgeten.

Beslut
Ockelbo Vatten AB:s styrelse beslutade

- att fastställa de delar av Verksamhetsplanen 2022 som berör Ockelbo Vatten AB
- att fastställa Internbudget 2022 för Ockelbo Vatten AB
- att fastställa Investeringsbudget 2022 för Ockelbo Vatten AB
- att överlämna beslutad Verksamhetsplan, Internbudget samt Investeringsbudget 2022 till Ockelbo kommun
- att Vd inom beviljad budgetram för Ockelbo Vatten AB omdisponera medel för bolaget utifrån verksamhetens bästa
- att vid sådan omdisponering informera styrelsen därom
- att uppdra till Vd som genom chef för avdelning Ekonomi samt redovisningsansvarig för Ockelbo Vatten AB:s räkning omsätta befintliga lån, samt
- att vid behov uppta nya lån för finansiering inom den av Ockelbo kommun vid varje tillfälle fastställda borgensramen för Ockelbo Vatten AB enligt fastställd finanspolicy för Gästrike Vatten koncernen

§43

Beslut om allmänna bestämmelser för VA samt Taxekonstruktion och Taxebilaga

Ärnr 236253

Ärendebeskrivning
Enligt ägardirektivet för Gästrike Vatten AB ingår att ta fram förslag till gemensam taxekonstruktion. Ett arbete har bedrivits för att lämna förslag på en reviderad taxekonstruktion och en genomlysning av befintliga dokument har skett. Syftet med revideringen är att uppdatera befintlig konstruktion inför att även Östhammar ska tillämpa samma taxekonstruktion. I samband med genomlysningen har även texterna i Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) setts över för att på samma sätt kunna få enhetlighet i arbetssätten inom koncernen. I arbetet har hänsyn tagits till arbetet som branschorganisationen Svenskt vatten bedrivit för att ta fram ett nytt basförslag för taxa.

Dokument ID 20211108-00140

Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) reglerar VA-huvudmannens och VA-abonnentens (fastighetsägare) rättigheter och skyldigheter gentemot varandra. Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner har bestämmelser (ABVA) per kommun, texterna är likalydande och är den text som föreslås bli den gemensamma. Östhammar kommun har egen ABVA som nästan är identisk med den som övriga kommuner har, vilket gör att de nya bestämmelserna innebär små justeringar och inte några förändringar för kunderna.

Eftersom taxekonstruktionen är en justering av nuvarande konstruktion för Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner innebär det marginella förändringar för kunderna. För Östhammar kommun innebär förslaget en helt ny konstruktion och förslaget är därmed att införa de gemensamma dokumenten ett år senare för att kunna göra förberedelser och genomföra kommunikationsinsatser med kunderna.

Taxekonstruktionen anger hur de olika tjänsternas avgift ska beräknas och ska vara lika inom koncernen. Däremot är avgiftsnivån för VA olika i varje kommun utifrån de förutsättningar som finns i just den kommunen. Beslut om nivåer tas separat och berörs inte av detta beslut.

Beslut
Ockelbo Vatten AB:s styrelse beslutade

- att godkänna förslaget till Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA), Taxa för Gästrike Vatten-koncernen och Taxebilaga i enlighet med Bilaga 1-3
- att föreslå att beslutet gäller från 1 januari 2023 för Ockelbo kommun

Övriga frågor
Inga övriga frågor.

Mötet avslutas

Nästa styrelsemöte:
Datum: 2022-02-24
Plats: Duvbackens reningsverk, Sältavägen 9 Gävle
Tid: kl 14:30-15:15

Dokument ID 20211108-00140

Protokoll från styrelsemöte

Protokollet avser	Älvkarleby Vatten AB
Sammanträdesdatum	2021-12-09
Plats	Gävle konserthus
Tid	Kl 14:30 -15:30
Övrigt	
Sekreterare	[redacted] Gunilla Boström
Ordförande	[redacted] Inga-Lil Tegelberg
Justerare	[redacted] Bo Janzon

Närvarande
Inga-Lil Tegelberg, Ordförande
Bo Janzon, Vice ordförande
Björn Karlsson, Ledamot deltog §45-48
Lena Blad, Vd

Frånvarande

Övriga närvarande
Anneli Westin, Senior Utredare
Gunilla Boström, Sekreterare

Frånvarande

Mötet öppnades
Ordförande hälsade de närvarande välkomna och förklarade styrelsemötet öppnat.

§41

Val av justerare
Till justerare valdes Bo Janzon.

§42

Fastställande av föredragningslista
Föredragningslistan fastställdes.

§43

Protokoll från föregående möte
Föregående protokoll justerat. Protokollet läggs till handlingarna.

Dokument ID 20211108-00143

Informationsärenden

§44

Verksamhetsuppföljning

Information gavs om:
- revisionsmötet den 1 december med lekmannarevisorerna då även deras fördjupad granskning gällande PFAS avrapporterades samt den auktoriserad revisionens höstgranskning
- internkontrollplan 2022 för Gästrike Vatten koncernen
- aktuell status i ärendet för bildande av naturreservatet Häcksören
- hållbarhetslöfte för Gästrike Vatten tecknat för Uppsala län

§45

Verksamhetsinformation

Information gavs om:
- status och resultat från aktiviteter och projekt
- drifthändelser och pågående ärenden

Beslutsärenden

§46

Begäran om tillskott av eget kapital till Älvkarleby Vatten AB

Delges KS/KF

Ärnr 230894

Ärendebeskrivning

Förlust som uppstår i VA-verksamhet ska bokföras mot eget kapital i aktiebolag enligt god redovisningssed. I aktiebolagslagens 25 kapitel anges under vilka förutsättningar som ett aktiebolag ska likvideras eller försättas i konkurs. Dotterbolagen inom Gästrike Vatten AB koncernen bildades med ett aktiekapital på 100 000 kr. Detta innebär att om inget ytterligare eget kapital har tillskjutits dotterbolagen kan respektive bolag ha en ansamlad förlust om högst 50 000 kr innan reglerna i ABL 25 kap blir aktuella.

Behovet av eget kapital i Älvkarleby Vatten AB bedöms vara ca 20 % av verksamhetskostnaderna, vilket innebär 5 mnkr. Syftet med att utöka nivån på eget kapital är endast för att säkerställa att bolagen har ett tillräckligt eget kapital och inte för att finansiera verksamheten. Beräkningen grundar sig på att kunna hantera större akuta drifthändelser som ger högre kostnader alternativt lägre intäkter på grund av snabbt förändrat behov hos kund samt svängningar mellan åren som inte hinner återställas.

Dokument ID 20211108-00143

Beslut
Älvkarleby Vatten AB:s styrelse beslutade

- att föreslå Älvkarleby kommunfullmäktige att besluta att utöka eget kapital i form av ett aktieägartillskott på 5 miljoner kronor till Älvkarleby Vatten AB

§47

Verksamhetsplan inklusive intern- och investeringsbudget 2022 Älvkarleby Vatten AB

Delges KS/KF

Änr 235261

Ärendebeskrivning
Verksamhetsplanen beskriver inriktning och fokusområden för såväl det övergripande arbetet inom Gästrike Vatten koncernen som aktiviteter för respektive dotterbolag. Till verksamhetsplanen finns en internbudget och investeringsbudget för året samt för investeringar en plan och utblick som sätter de ekonomiska ramarna till respektive del av verksamhetsplanen.

Under kommande år växer behoven och uppdraget kraftigt. För att möta de nya behoven och skapa en god arbetsmiljö sker en utveckling av verksamheten och förstärkning av organisationen. I arbetet med verksamhetsplanen har prioritering gjorts för att på bästa sätt uppfylla behov inom uppdraget. Hänsyn och anpassning har gjorts till rådande förutsättningar där utvecklingen av organisationen kommer att generera ökad kapacitet från 2023. Hänsyn har tagits till rådande Covid-19 pandemi.

Föreslagen budget överensstämmer till största del mot den av styrelsen tidigare beslutade budgetramen. Främst är förändringar att omfördelning mellan förnyelse och ny investering har skett.

I budgeten har förutsatts en generell inflation på 2 % för verksamhets-kostnader, räntan är beräknad enligt nuvarande marknadsräntor. Gemensamma kostnader från Gästrike Vatten AB har fördelats ut enligt fastställd fördelningsnyckel till respektive dotterbolag. Lånebehov för år 2022 motsvarar investeringsbudgeten.

Dokument ID 20211108-00143

Beslut
Älvkarleby Vatten AB:s styrelse beslutade

- att fastställa de delar av Verksamhetsplanen 2022 som berör Älvkarleby Vatten AB
- att fastställa Internbudget 2022 för Älvkarleby Vatten AB
- att fastställa Investeringsbudget 2022 för Älvkarleby Vatten AB
- att överlämna Verksamhetsplan, Internbudget samt Investeringsbudget 2022 till Älvkarleby kommun
- att Vd inom beviljad budgetram för Älvkarleby Vatten AB omdisponera medel för bolaget utifrån verksamhetens bästa
- att vid sådan omdisponering informera styrelsen därom
- att uppdra till Vd som genom chef för avdelning Ekonomi samt redovisningsansvarig för Älvkarleby Vatten AB:s räkning omsätta befintliga lån, samt
- att vid behov uppta nya lån för finansiering inom den av Älvkarleby kommun vid varje tillfälle fastställda borgensramen för Älvkarleby Vatten AB enligt fastställd finanspolicy för Gästrike Vatten koncernen.

§48

Beslut om allmänna bestämmelser för VA samt Taxekonstruktion och Taxebilaga

Ärnr 236255

Ärendebeskrivning
Enligt ägardirektivet för Gästrike Vatten AB ingår att ta fram förslag till gemensam taxekonstruktion. Ett arbete har bedrivits för att lämna förslag på en reviderad taxekonstruktion och en genomlysning av befintliga dokument har skett. Syftet med revideringen är att uppdatera befintlig konstruktion inför att även Östhammar ska tillämpa samma taxekonstruktion. I samband med genomlysningen har även texterna i Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) setts över för att på samma sätt kunna få enhetlighet i arbetssätten inom koncernen. I arbetet har hänsyn tagits till arbetet som branschorganisationen Svenskt vatten bedrivit för att ta fram ett nytt basförslag för taxa.

Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) reglerar VA-huvudmannens och VA-abonnentens (fastighetsägare) rättigheter och skyldigheter gentemot varandra. Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner har bestämmelser (ABVA) per kommun, texterna är likalydande och är den text som föreslås bli den gemensamma. Östhammar kommun har egen ABVA som nästan är identisk med den som övriga kommuner har, vilket gör att de nya bestämmelserna innebär små justeringar och inte några förändringar för kunderna.

Dokument ID 20211108-00143

Eftersom taxekonstruktionen är en justering av nuvarande konstruktion för Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner innebär det marginella förändringar för kunderna. För Östhammar kommun innebär förslaget en helt ny konstruktion och förslaget är därmed att införa de gemensamma dokumenten ett år senare för att kunna göra förberedelser och genomföra kommunikationsinsatser med kunderna.

Taxekonstruktionen anger hur de olika tjänsternas avgift ska beräknas och ska vara lika inom koncernen. Däremot är avgiftsnivån för VA olika i varje kommun utifrån de förutsättningar som finns i just den kommunen. Beslut om nivåer tas separat och berörs inte av detta beslut.

Beslut
Älvkarleby Vatten AB:s styrelse beslutade

- att godkänna förslaget till Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA), Taxa för Gästrike Vatten-koncernen och Taxebilaga i enlighet med Bilaga 1-3
- att föreslå att beslutet gäller från 1 januari 2023 för Älvkarleby kommun

Övriga frågor

Inga övriga frågor.

Mötet avslutas

Nästa styrelsemöte:
Datum: 2022-02-24
Plats: Duvbackens reningsverk, Sältavägen 9 Gävle
Tid: kl 15:30-16:15

Dokument ID 20211108-00143

Styrelsen Östhammar Vatten AB

Begäran om tillskott av eget kapital till Östhammar Vatten AB

Förslag till beslut

Östhammar Vatten AB:s styrelse beslutar

– att föreslå Östhammar kommunfullmäktige att besluta att omvandla befintligt villkorat aktieägartillskott på 10 miljoner kronor till ett ovillkorat aktieägartillskott

Ärendebeskrivning

Förlust som uppstår i VA-verksamhet ska bokföras mot eget kapital i aktiebolag enligt god redovisningssed. I aktiebolagslagens 25 kapitel anges under vilka förutsättningar som ett aktiebolag ska likvideras eller försättas i konkurs. Dotterbolagen inom Gästrike Vatten AB koncernen bildades med ett aktiekapital på 100 000 kr. Detta innebär att om inget ytterligare eget kapital har tillskjutits dotterbolagen kan respektive bolag ha en ansamlad förlust på högst 50 000 kr innan reglerna i ABL 25 kap blir aktuella.

Behovet av eget kapital i Östhammar Vatten AB bedöms vara ca 20 % av verksamhetskostnaderna, vilket innebär 10 mnkr. Syftet med nivån på eget kapital är endast för att säkerställa att bolagen har ett tillräckligt eget kapital och inte för att finansiera verksamheten. Beräkningen grundar sig på att kunna hantera större akuta drifthändelser som ger högre kostnader alternativt lägre intäkter på grund av snabbt förändrat behov hos kund samt svängningar mellan åren som inte hinner återställas.

Östhammar kommun har sedan tidigare givit ett villkorat aktieägartillskott på 10 mnkr. För att säkerställa en tillräcklig nivå på eget kapital föreslås att det villkorade aktieägartillskottet görs om till ett ovillkorat aktieägartillskott.

Ärendets beredning

I beredningen av underlaget har dialog skett med ekonomichef på Östhammar kommun.

Underlag

Bilaga – Bakgrund till begäran om tillskott av eget kapital (Dok ID 20200922-00180)

Emil Myrberg, Avdelningschef Ekonomi

Dokument ID 20200924-00132

ıtrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Östhammar
020-37 93 00 | info@gastrikevatten.se
www.gastrikevatten.se

Bakgrund till tillskott eget kapital

Kapitalbrist enlig aktiebolagslagen

I aktiebolagslagens 25 kapitel anges under vilka förutsättningar som ett aktiebolag ska likvideras eller försättas i konkurs. Reglerna kan bli aktuella i de fall det uppstår kapitalbrist i ett aktiebolag. Av § 13 framgår att en kontrollbalansräkning ska upprättas i de fall det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Om en kontrollbalansräkning inte upprättas eller om det i ett senare skede visar sig att det egna kapitalet inte har kunnat återställas ska bolaget likvideras.
Dotterbolagen inom Gästrike Vatten bildades med ett aktiekapital på 100 000kr. Detta innebär att om inget ytterligare eget kapital har tillskjutits dotterbolagen kan respektive bolag ha en ansamlad förlust på högst 50 000 kr innan reglerna i ABL 25:13 blir aktuella.

Hantering av resultat i VA-bolag

Lagen om allmänna vattentjänster (LAV) tillåter inte att VA-verksamheten bedrivs så att ett överskott uppstår över tid vilket innebär att bolagen inte har möjlighet att på egen hand bygga upp ett stort eget kapital.

Om överskott uppstår i verksamheten behandlas det som överuttag och bokförs som en skuld till VA-kollektivet.

Om förlust uppstår så möjliggör LAV VA-verksamhet att behandla förlusten som ett underuttag och bokföra det som en fordran på VA-kollektivet.
Däremot tillåter inte god redovisningssed för aktiebolag att en förlust behandlas som ett underuttag och bokförs som en fordran på VA-kollektivet utan en förlust ska bokföras mot eget kapital i aktiebolag.
Att en fordran på VA-kollektivet inte kan bokföras i ett aktiebolag har också klargjorts av Bokföringsnämnden i ett brevsvar. Det egna kapitalet minskar därmed när ett underuttag uppstår i VA-verksamheten. Detta gör att reglerna i ABL 25:13 kan aktualiseras i dotterbolagen om inte tillräckligt med eget kapital finns.

Begäran om tillskott av eget kapital

Verksamheterna i bolaget planeras och bedrivs så att de över tid ska vara självfinansierade. Under pågående verksamhetsår eller mellan åren kan dock händelser inträffa som innebär högre kostnader än de intäkter som tas ut via taxan. För att hantera svängningar i resultatet behövs därmed ett tillräckligt stort eget kapital för att tillfälligt hantera eventuella underskott som uppstår.

Dokument ID 20200922-00180

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
020-37 93 00 | info@gastrikevatten.se
www.gastrikevatten.se

Vilken nivå eget kapital bör ha varierar i respektive bolag och är beroende på storleken av verksamheten i bolaget. Storleken på verksamhetskostnaderna i bolaget bedöms vara ett lämpligt mått på hur stort eget kapital bör vara för att hantera svängningar i resultatet. För att fastställa nivån tas också hänsyn till vilka effekter en avvikelse jämfört mot budget på +/- 5% skulle ha på resultatet när det gäller kostnader och intäkter. Behovet av eget kapital kan över tid ändras varför det också i bedömningen tas hänsyn till ekonomisk utblick gällande resultatet de kommande åren samt investeringsvolymen.

Emil Myrberg, Chef enheten ekonomi.

Dokument ID 20200922-00180

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon direkt 020-**37 93 00**
info@gastrikevatten.se| www.gastrikevatten.se

Protokoll från styrelsemöte

Protokollet avser	Östhammar Vatten AB
Sammanträdesdatum	2021-12-09
Plats	Gävle konserthus/Teams möte
Tid	Kl 12:30 -13:20
Övrigt	Ordförande, Vice ordförande, Vd och sekreterare deltar på plats övriga via Teams.

Sekreterare [redacted]
Gunilla Boström

Ordförande [redacted]
Margareta Widén Berggren

Justerare [redacted]
Pär-Olof Olsson

Närvarande

Margareta Widén Berggren, Ordförande
Pär-Olof Olsson, Vice ordförande
Tomas Bendiksen, Ledamot
Inger Abrahamsson, Ledamot
Bo Persson, Ledamot
Lena Blad, Vd

Frånvarande

Övriga närvarande

Anneli Westin, Senior Utredare deltar fysiskt på mötet
Gunilla Boström, Sekreterare

Frånvarande

Mötet öppnades

Ordförande hälsade de närvarande välkomna och förklarade styrelsemötet öppnat.

§43

Val av justerare

Till justerare valdes Pär-Olof Olsson.

§44

Fastställande av föredragningslista

Föredragningslistan fastställdes med tillägg av två Övriga frågor.

Dokument ID 20211108-00145

§45

Protokoll från föregående möte

Föregående protokoll justerat. Protokollet läggs till handlingarna.

Informationsärenden

§46

Verksamhetsuppföljning

Information gavs om:

- revisionsmötet den 1 december med lekmannarevisorerna då även deras fördjupad granskning gällande PFAS avrapporterades samt den auktoriserad revisionens höstgranskning
- internkontrollplan 2022 för Gästrike Vatten koncernen
- hållbarhetslöfte för Gästrike Vatten tecknat för Uppsala län
- aktuell status för vatten från Örbyhus, Tierps kommun till Österbybruk och Alunda.
- utredningsarbetet för ansökan om tillstånd för miljöfarlig verksamhet för ett utbyggt reningsverk Alunda för ökad avloppskapacitet fortlöper. Utgångspunkten har varit en utbyggnad i etapper för ca 5 500 personer. Utredningsarbetet visar att det inte är lämpligt att ansöka om ett tillstånd för en längre tidsperiod än 10-15år. Detta på grund av den osäkra befolkningstillväxten. Bedömningen i nuläget är att söka ett tillstånd för ca 3 500 personer för att täcka behovet för kommande 10-15 år. Detta ger ett utrymme för anslutning av ytterligare ca 1000 personer.

§47

Verksamhetsinformation

Information gavs om:

- status och resultat från aktiviteter och projekt
- drifthändelser och pågående ärenden

Dokument ID 20211108-00145

Beslutsärenden

§48

Begäran om tillskott av eget kapital till Östhammar Vatten AB

Delges KS/KF

Ärnr 230895

Ärendebeskrivning

Förlust som uppstår i VA-verksamhet ska bokföras mot eget kapital i aktiebolag enligt god redovisningssed. I aktiebolagslagens 25 kapitel anges under vilka förutsättningar som ett aktiebolag ska likvideras eller försättas i konkurs. Dotterbolagen inom Gästrike Vatten AB koncernen bildades med ett aktiekapital på 100 000 kr. Detta innebär att om inget ytterligare eget kapital har tillskjutits dotterbolagen kan respektive bolag ha en ansamlad förlust på högst 50 000 kr innan reglerna i ABL 25 kap blir aktuella.

Behovet av eget kapital i Östhammar Vatten AB bedöms vara ca 20 % av verksamhetskostnaderna, vilket innebär 10 mnkr. Syftet med nivån på eget kapital är endast för att säkerställa att bolagen har ett tillräckligt eget kapital och inte för att finansiera verksamheten. Beräkningen grundar sig på att kunna hantera större akuta drifthändelser som ger högre kostnader alternativt lägre intäkter på grund av snabbt förändrat behov hos kund samt svängningar mellan åren som inte hinner återställas.
Östhammar kommun har sedan tidigare givet ett villkorat aktieägartillskott på 10 mnkr. För att säkerställa en tillräcklig nivå på kapital föreslås att det villkorade aktieägartillskottet görs om till ett ovillkorat aktieägartillskott.

Beslut

Östhammar Vatten AB:s styrelse beslutade

- att föreslå Östhammar kommunfullmäktige att besluta att omvandla befintligt villkorat aktieägartillskott på 10 miljoner kronor till ett ovillkorat aktieägartillskott.

§49

Möjlig anslutning till vatten och avlopp i Östhammar kommun december 2021

Delges KS/KF

Ärnr 236242

Ärendebeskrivning

VA-försörjningen i Östhammars kommun är mycket ansträngd trots att ett stort antal åtgärder har vidtagits. Ytterligare åtgärder planeras men för att klara av att leverera dricksvatten till våra kunder och rena avloppsvattnet inom ramen för våra tillstånd måste antalet personer som kan anslutas till VA-nätet i Östhammars kommun just nu begränsas. I bilaga 1 redovisas ental personer som kan anslutas till den allmänna VA-anläggningen per ort 2021-12-01. Revidering och nytt beslut sker halvårsvis.

Dokument ID 20211108-00145

Uppföljning av antalet personer som har anslutits respektive åtgärder som vidtagits för att öka kapaciteten sker löpande. En ny vattenledning från Örbyhus i Tierp gör att fler personer kan anslutas till Alunda respektive Österbybruk. Det förändrar anslutningsmöjligheterna på dessa orter.

Beslut
Östhammar Vatten AB:s styrelse beslutade
- att godkänna antal personer som kan anslutas till den allmänna VA-anläggningen per ort 2021-12-01 i enlighet med bilaga 1
- att överlämna beslutet till Östhammar kommun

§50

Verksamhetsplan inklusive intern- och investeringsbudget 2022 Östhammar Vatten AB

Delges KS/KF

Ärnr 235262

Ärendebeskrivning
Verksamhetsplanen beskriver inriktning och fokusområden för såväl det övergripande arbetet inom Gästrike Vatten koncernen som aktiviteter för respektive dotterbolag. Till verksamhetsplanen finns en internbudget och investeringsbudget för året samt för investeringar en plan och utblick som sätter de ekonomiska ramarna till respektive del av verksamhetsplanen.

Under kommande år växer behoven och uppdraget kraftigt. För att möta de nya behoven och skapa en god arbetsmiljö sker en utveckling av verksamheten och förstärkning av organisationen. I arbetet med verksamhetsplanen har prioritering gjorts för att på bästa sätt uppfylla behov inom uppdraget. Hänsyn och anpassning har gjorts till rådande förutsättningar där utvecklingen av organisationen kommer att generera ökad kapacitet från 2023. Hänsyn har tagits till rådande Covid-19 pandemi.

Föreslagen Internbudget överensstämmer till största del mot den av styrelsen tidigare beslutade budgetramen. Föreslagen Investeringsbudget är sänkt med ca 7,5 mnkr i förhållande till den av styrelsen beslutade ramen. Det beror på att många arbeten är fleråriga och det är svårt att veta vilket år kostnader faller ut.

I budgeten har förutsatts en generell inflation på 2 % för verksamhets-kostnader, räntan är beräknad enligt nuvarande marknadsräntor. Lånebehov för år 2022 motsvarar investeringsbudgeten.

Dokument ID 20211108-00145

Beslut
Östhammar Vatten AB:s styrelse beslutade att

- att fastställa de delar av Verksamhetsplanen 2022 som berör Östhammar Vatten AB
- att fastställa Internbudget 2022 för Östhammar Vatten AB
- att fastställa Investeringsbudget 2022 för Östhammar Vatten AB
- att överlämna beslutad Verksamhetsplan, Internbudget samt Investeringsbudget 2022 till Östhammar kommun
- att Vd inom beviljad budgetram för Östhammar Vatten AB omdisponera medel för bolaget utifrån verksamhetens bästa
- att vid sådan omdisponering informera styrelsen därom
- att uppdra till Vd som genom chef för avdelning Ekonomi samt redovisningsansvarig för Östhammar Vatten AB:s räkning omsätta befintliga lån, samt
- att vid behov uppta nya lån för finansiering inom den av Östhammar kommun vid varje tillfälle fastställda borgensramen för Östhammar Vatten AB enligt fastställd finanspolicy för Gästrike Vatten koncernen

§51

Beslut om allmänna bestämmelser för VA samt Taxekonstruktion och Taxebilaga

Ärnr 236256

Ärendebeskrivning
Enligt ägardirektivet för Gästrike Vatten AB ingår att ta fram förslag till gemensam taxekonstruktion. Ett arbete har bedrivits för att lämna förslag på en reviderad taxekonstruktion och en genomlysning av befintliga dokument har skett. Syftet med revideringen är att uppdatera befintlig konstruktion inför att även Östhammar ska tillämpa samma taxekonstruktion. I samband med genomlysningen har även texterna i Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) setts över för att på samma sätt kunna få enhetlighet i arbetssätten inom koncernen. I arbetet har hänsyn tagits till arbetet som branschorganisationen Svenskt vatten bedrivit för att ta fram ett nytt basförslag för taxa.

Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA) reglerar VA-huvudmannens och VA-abonnentens (fastighetsägare) rättigheter och skyldigheter gentemot varandra. Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner har bestämmelser (ABVA) per kommun, texterna är likalydande och är den text som föreslås bli den gemensamma. Östhammar kommun har egen ABVA som nästan är identisk med den som övriga kommuner har, vilket gör att de nya bestämmelserna innebär små justeringar och inte några förändringar för kunderna.

Dokument ID 20211108 00145

Eftersom taxekonstruktionen är en justering av nuvarande konstruktion för Gävle, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner innebär det marginella förändringar för kunderna. För Östhammar kommun innebär förslaget en helt ny konstruktion och förslaget är därmed att införa de gemensamma dokumenten ett år senare för att kunna göra förberedelser och genomföra kommunikationsinsatser med kunderna.

Taxekonstruktionen anger hur de olika tjänsternas avgift ska beräknas och ska vara lika inom koncernen. Däremot är avgiftsnivån för VA olika i varje kommun utifrån de förutsättningar som finns i just den kommunen. Beslut om nivåer tas separat och berörs inte av detta beslut.

Beslut
Östhammar Vatten AB:s styrelse beslutade

- att godkänna förslaget till Allmänna bestämmelser för användandet av vatten- och avloppsanläggning (ABVA), Taxekonstruktion för Gästrike Vatten-koncernen och Taxebilaga i enlighet med bilaga 1-3
- att föreslå att beslutet gäller från 1 januari 2024 för Östhammar kommun

Övriga frågor

§ 52
Inger Abrahamsson tog upp frågan om information till medborgarna.

§ 53
Pär-Olov Olsson tog upp status gemensam slamhantering Östhammar kommun.

Mötet avslutas

Nästa styrelsemöte:
Datum: 2022-02-24
Plats: Duvbackens reningsverk, Sältavägen 9 Gävle
Tid: kl 12:30-13:15

Dokument ID 20211108-00145

Gästrike Vatten AB | Hamnleden 20, 806 41 Gävle
telefon direkt 020-37 93 00
info@gastrikevatten.se | www.gastrikevatten.se

§ 87/21

Dnr TSN2021-00060

Samordning särskild kollektivtrafik - inriktning framtida omfattning

Förslag till beslut

Trafik och samhällsutvecklingsnämndens beslut.

1. Region Uppsala tar över ansvaret från kommun som önskar lämna över ansvar avseende: utförande av trafik och beställning, kravställning, upphandling och uppföljning av färdtjänst, riksförtjänst, omsorgsresor, arbetsresor och- studieresor för färdtjänstbeviljade samt skolresor som sker med anropstyrd trafik.

2. I samband med att Region Uppsala tar över ansvar från kommun enligt beslut 1 erbjuds kommunerna även möjlighet att överlämna ansvaret för myndighetsutövningen för färdtjänst och riksfärdtjänst. Detta innebär att ansvar för reglemente, handläggning och prövning kopplat till färdtjänst och riksfärdtjänst övergår till Region Uppsala. De tillstånd för färdtjänst och riksfärdtjänst som berörd kommun beslutat fram till dag för överlåtelse ska gälla i enlighet med fattade beslut.

3. I samband med att Region Uppsala tar över ansvar från kommun enligt beslut 1 erbjuds kommunerna även möjlighet att överlämna ansvaret för planering av skolresor med anropstyrd trafik till Region Uppsala. Ansvar för planering av själva ”körningen” utifrån kommunernas fattade beslut övergår till Region Uppsala. Reglemente och beslut om rätt till skolskjuts ansvarar kommunerna fortsatt för.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen beslutade 2016-11-08, § 278, att uppdra till regiondirektören att, i samarbete med berörda kommuner och brukarorganisationer, utreda och komma med förslag på hur en samordnad särskild kollektivtrafik med en gemensam beställningscentral kan organiseras. Trafik och samhälle, tidigare Kollektivtrafikförvaltningen UL, fick i uppdrag att genomföra en utredning som genomfördes och resulterade i rapporten *”Samordning av särskild kollektivtrafik i Uppsala län”* som genomfördes 2017. I Regionplan och budget 2020–2023 gavs Trafik och samhälle i uppdrag att ”*påbörja genomförandet av samordning av alla särskilda persontransporter” och ett av trafik- och*

samhällsutvecklingsnämndens verksamhetsuppdrag för 2021 är att ”2021 ska Region Uppsala inleda samordningen av särskilda persontransporter mellan regionen och intresserade kommunerna.”.

Arbetet med en samordning påbörjades under våren 2021 och Trafik och samhälle arbetar med att identifiera förutsättningarna för ett övertagande från initialt Uppsala kommun men även påbörjat dialogen med Östhammars och Enköpings kommun. Trafik och samhälle har identifierat kommunernas verksamheter kopplat till den särskilda kollektivtrafiken genom dialog med berörda kommuner. Utöver ovanstående har praktiska förberedelser inför en framtida verksamhetsövergång under 2022 påbörjats. För att komma vidare i arbetet med att ta över ansvaret från initialt Uppsala kommun men även skapa en inriktning inför det framtida arbetet, behöver beslut om framtida omfattning tas.

Erfarenheter från andra regioner och mer information om innebörden av myndighetsutövningen och planering av skolresor som sker inom ramen för särskilda persontransporter beskrivs i ”PM-samordning av särskild kollektivtrafik i Uppsala län, framtida omfattning.”

Ellen Åberg, avdelningschef serviceresor, ger en muntlig föredragning av ärendet.

Kostnader och finansiering

Samordningen i sin helhet bedöms initialt innebära en viss kostnad kopplat till utveckling/anpassning av systemstöd och interna personalresurser för implementation och övertagande av verksamheterna som behövs för ett utökat uppdrag. Därefter bedöms kostnaderna vara kostnadsneutralt ur ett ekonomiskt perspektiv för att på sikt kunna ge kostnadsbesparingar med anledning av de effektiviseringsmöjligheter som en samordning ger.

De delar som överlämnas till Region Uppsala ska fortsatt finansieras helt av berörd kommun.

Finansieringen sker enl. befintlig budget.

Konsekvenser

Beslutsförslaget bedöms inte medföra några större konsekvenser på kort sikt men skapar nödvändiga förutsättningar för det fortsatta arbetet med att samordna den särskilda kollektivtrafiken i länet vilket som i sin tur bör stärka förutsättningarna för likabehandling, effektivisering och minskad sårbarhet.

Beredning

Ärendet har beretts med Synskadades riksförbund Uppsala län, Pensionärsrådet, Rådet för delaktighet, Funktionsrätt Uppsala kommun och Funktionsrätt Uppsala län.

Yrkanden

Ordförande Johan Örjes (C) yrkar bifall till föreliggande förslag.

Ordförande finner att trafik- och samhällsutvecklingsnämnden beslutar enligt föreliggande förslag.

Kopia till

Handläggaren informerar berörda parter.

Arbetsmiljöpolicy

Antaget av	Kommunfullmäktige
Antaget	2022-03-01 och §
Ersätter tidigare version	1993-02-08 Centrala arbetsmiljökommittén
Gäller för	KS, samtliga nämnder
Dokumentansvarig	Pauliina Lundberg, HR-chef

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Arbetsmiljöpolicy

När vi trivs och mår bra på jobbet blir vi friskare, mer engagerade och gör ett bättre jobb. En god arbetsmiljö bidrar därför till att Östhammars kommun når sina mål, har en god kvalité och en god ekonomi. Vi blir en attraktiv arbetsgivare med en stabil kompetensförsörjning.

Den goda arbetsmiljön kännetecknas av delaktighet och inflytande, kommunikation och återkoppling, kompetensutveckling genom hela yrkeslivet och en schysst och transparent organisation. För att främja en hälsosam arbetsbelastning förs kontinuerlig dialog i vardagen om prioriteringar av arbetsuppgifter samt krav och resurser. För den som visar tecken på ohälsa bedrivs ett tidigt och aktivt anpassningsarbete. Ledare är tillgängliga, närvarande och bygger tillitsfulla relationer med sina medarbetare.

Vi som jobbar inom Östhammars kommun, både ledare och medarbetare, kan och förväntas bidra till en god arbetsmiljö samt visa omtanke om varandra. Fackliga organisationer och skyddsombud har en viktig roll i arbetsmiljöarbetet. För att lyckas behövs löpande samtal och kunskap om vad som är en god arbetsmiljö och hur den uppnås. Ledare har en särskild roll i arbetsmiljön, arbetsmiljöarbetet och anpassningsarbetet och behöver ha goda organisatoriska förutsättningar för det.

I Östhammars kommun utvecklar vi arbetsmiljön utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vårt arbetsmiljöarbete är främjande, förebyggande och långsiktigt. Fysiska, organisatoriska och sociala risker i arbetsmiljön synliggörs och hanteras löpande och systematiskt. Det finns rutiner och resurser för det systematiska arbetsmiljöarbetet och för kort- och långtidssjukfrånvaro. Vi testar gärna nya arbetssätt, utvecklar vår kunskap samt delar erfarenheter med varandra.

Region Uppsala

2021-12-20 Dnr KN2020-00082

Remiss – förslag till Region Uppsalas kulturplan 2023–2026

Region Uppsalas vision är att länets invånare ska kunna leva ett gott liv. I det har konst och kultur en självklar plats. Inför kommande fyra år (2023–2026) är Uppsala läns utgångspunkt att konst, kultur och kreativitet är en drivkraft för länets samhällsutveckling. *Kultur i hela länet – hela livet. Region Uppsalas kulturplan 2023–2026* sänds nu ut på remiss, för att samla in synpunkter och ta fram en slutlig version.

Bakgrund

Region Uppsala ingår i kultursamverkansmodellen, en modell för att fördela statliga bidrag till regional kulturverksamhet. Modellen regleras av en statlig förordning (2010:2012) samt föreskrifter, som anger att villkoret för att regioner ska kunna fördela statsbidrag är att en regional kulturplan har upprättats. Planen ska arbetas fram i dialog med kommuner, civilsamhälle och kulturskapare i länet.

Syfte och innehåll

En regional kulturplan ska beskriva de prioriteringar som regionen vill göra i fråga om regional kulturverksamhet som avses få statligt stöd samt förhållandet till de nationella kulturpolitiska målen. Planen anger prioriteringar inom tre strategiska utvecklingsområden, som även knyter an till den regionala utvecklingsstrategi (RUS), som tidigare antagits av Region Uppsala. Prioriteringarna har framkommit i de samtal och dialoger som genomförts och som ligger till grund för den regionala kulturplanen.

Hur svarar jag?

Vi tar gärna emot synpunkter på planen i första hand där ni anser er berörda, men synpunkter kring andra delar och kring helheten är också välkommet.

Vi vill ha era synpunkter digitalt **senast den 11 februari 2022**. Svaren skickas till [redacted]
Ange ”Dnr KN2020-00082, remiss regional kulturplan 2023–2026” i ämnesraden.

Planen skickas på remiss till instanser enligt bifogad lista, spontana remissvar tas också emot.

Kultur och bildning
Storgatan 27 | 751 85 Uppsala | tfn 018-611 00 00 (växel) | org nr 232100-0024

[redacted] | **www.regionuppsala.se/kultur**

Vad händer sedan?

Inkomna remissvar sammanställs efter remissperioden till kulturnämnden och ett slutligt förslag till kulturplan arbetas fram.

Slutlig version av regional kulturplan beslutas av kulturnämnden i mars för att därefter beslutas i regionstyrelsen i april och regionfullmäktige i juni 2022.

Frågor?

Vid frågor, kontakta gärna oss på [redacted]

Välkommen med ert remissvar!

Med vänlig hälsning

Annika Eklund
Kulturdirektör

Region Uppsala 2021-12-20 Dnr KN2020-00082

Remissinstanser – Region Uppsalas kulturplan 2023–2026

Barnombudet i Uppsala län
Enköpings kommun
Eric Sahlström Institutet
Folkrörelsearkivet för Uppsala län
Funktionsrätt Uppsala län
Föreningen Företagens historia Uppsala län
Grönsöö kulturhistoriska stiftelse
Handelskammaren i Uppsala län
Heby kommun
Håbo kommun
Ideell kulturallians
Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd
Knivsta kommun
Konstfrämjandet Uppland
Kulturföreningen för filmfestival i Uppsala (Uppsala Internationella Kortfilmfestival)
Kulturskaparrådet
Länsstyrelsen i Uppsala län
Nationella minoriteters föreningar i Uppsala län
RF-SISU Uppland
Riksteatern Uppsala län
Stiftelsen för att medicinhistoriskt museum i Uppsala
Stiftelsen Leufsta
Stiftelsen Musik i Uppland
Stiftelsen Nordens Biskops Arnö
Stiftelsen Upplandsmuseet (inkl. länshemslöjdskonsulentverksamheten)
Svenska kyrkan Uppsala stift
Sveriges lantbruksuniversitet Ultuna
Tierps kommun
Upplands Fornminnesförening och Hembygdsförbund
Uppsala Internationella Gitarrfestival

Uppsala kommun
Uppsala Läns Bildningsförbund
Uppsala läns bygdegårdsdistrikt
Uppsala stadsteater
Uppsala universitet
Älvkarleby kommun
Östhammars kommun

Dessa organisationer inbjuds att lämna synpunkter på Region Uppsalas kulturplan 2023–2026. Utöver remissinstanserna tas spontana remissvar också emot.

Region Uppsala

Kultur i hela länet – hela livet

Region Uppsalas kulturplan 2023–2026

Remissversion 2021-12-08

Innehåll

Förord ... 3
Introduktion ... 3
Kulturlivets resiliens ... 4
Varför en kulturplan? ... 4
För vem är en kulturplan? ... 6
Kultursamverkansmodellen i Uppsala län ... 7
Demokratiska förutsättningar ... 8
Armlängds avstånd ... 9
En region, åtta kommuner ... 10
Region Uppsala vill ... 12
Verksamhetsområden ... 14
Allas rätt till kultur ... 14
Arkiv ... 15
Barns och ungas rätt till kultur ... 16
Bild och form ... 17
Film och digitalt berättande ... 19
Folkbildning ... 20
Gestaltad livsmiljö ... 21
Hemslöjd ... 21
Kulturskaparnas villkor och förutsättningar ... 22
Kultur och hälsa ... 23
Kulturarv och kulturmiljöer ... 24
Kulturella och kreativa näringar ... 26
Kunskapsutveckling ... 27
Litteratur ... 27
Regional biblioteksverksamhet och läsfrämjande ... 28
Scenkonst och musik ... 29
Styrformer ... 34
Målstyrning ... 35
Samverkan och samråd ... 35
Interregional samverkan ... 36
Andra viktiga styrdokument ... 36

Förord

[Tillkommer i slutgiltig version]

Introduktion

Region Uppsalas vision är att länets invånare ska kunna leva ett gott liv. I det har konst och kultur en självklar plats. Inför kommande fyra år (2023–2026) är Uppsala läns utgångspunkt att konst, kultur och kreativitet är en drivkraft för länets samhällsutveckling. Detta har tydligt framkommit i de samtal och dialoger som ligger till grund för prioriteringar i den här regionala kulturplanen.

Region Uppsalas övergripande samhällsmål och länets utmaningar för den regionala utvecklingen återfinns i Regional utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för Uppsala län. Kulturplanen knyter an till den regionala utvecklingsstrategin och är en pusselbit i strävan att utveckla Uppsala län. I kulturplanen tydliggör Region Uppsala inriktningen för de fyra kommande åren på kulturområdet.

En viktig utgångspunkt är att kulturplanen ska möjliggöra förutsättningar för att skapa konst, kultur och kreativitet i Uppsala län. Region Uppsala vill bidra till länets långsiktiga och robusta förutsättningar inom kulturområdet.

En kulturplan syftar å ena sidan till att planera och fördela gemensamma resurser klokt. Å andra sidan behöver planeringen vara flexibel och lämna utrymme för ett kreativt flöde av idéer och meningsutbyten. Region Uppsala vill samverka kring visioner och initiativ under planperioden, såsom Uppsala kommuns ambition att bli europeisk kulturhuvudstad år 2029.

En regional kulturplan syftar även till att länets professionella kulturliv ska ges möjlighet att utvecklas på ett vitalt sätt. Länets invånare ska kunna ta del av kultur av hög kvalitet oavsett bostadsort och personliga förutsättningar.

Ambitionen i denna regionala kulturplan är att Uppsala läns konst- och kulturliv ska stödjas och utvecklas på bästa sätt under åren 2023–2026. Kulturplanen pekar ut en övergripande inriktning för offentliga satsningar och prioriteringar de kommande

åren. Region Uppsala samverkar med länets åtta kommuner, med det professionella kulturlivet och med det civila samhället för att välja de insatser som bäst kan stödja en kulturell infrastruktur och länsinvånarnas möjligheter till delaktighet. Uppsala län ska vara en stark kulturregion med internationell lyskraft.

Kulturlivets resiliens

Erfarenheterna av covid-19-pandemin gav insikter om kulturlivets sårbara strukturer. Kulturorganisationer kan snabbt brytas ner vid förändrade förutsättningar i omvärlden. En lika viktig lärdom är emellertid kulturlivets kreativa förmåga till anpassning, att fortsätta skapa och erbjuda konst och kultur i nya former.

De delar av kulturlivet som inte är formellt organiserat är mest sårbart. Det finns en relativt stabil kulturell infrastruktur med offentligägda kulturinstitutioner. Kulturinstitutionerna utgör en mer trögrörlig och robust kulturell infrastruktur som har bättre motståndskraft i kriser. Att institutionerna upprätthölls under pandemin gynnade en snabb återstart, eftersom kompetenser, arbetstillfällen och samarbeten fanns kvar genom bevarade bidragsnivåer.

Däremot slog pandemin hårt mot det fria professionella kulturlivet utanför institutionerna. De professionella kulturskaparnas villkor blev akut och krävde omfattande kulturstöd. Det är angeläget att bedöma hur långsiktighet och hållbarhet kan åstadkommas även för kulturföreningar och kulturföretag vid konjunktursvängningar i omvärlden.

Varför en kulturplan?

Landets regioner tar fram regionala kulturplaner för att få ta del av årliga statsbidrag till regional kulturverksamhet. Staten, regionerna och kommunerna samfinansierar landets kulturella infrastruktur, det vill säga det nätverk av kulturinstitutioner och kulturverksamheter som finns i länen. Kultur av hög kvalitet ska finnas tillgängligt i hela landet.

De nationella kulturpolitiska målen lyder:
Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund *[självständighetsmålet]*.

Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet *[delaktighetsmålet]*.

Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling *[samhällsmålet]*.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Statens fördelningsmodell för statsbidragen till regionerna kallas kultursamverkansmodellen. Bidragsmodellen syftar till att besluten om statsbidragen till regional kulturverksamhet decentraliseras till regionerna.

Region Uppsalas uppgift är att i samverkan och samråd med olika aktörer bidra till att kultur blir tillgängligt i hela Uppsala län. Statsbidragen lämnas vidare av regionerna till verksamheter inom de konst- och kulturområden som anges i en förordning. Därmed samfinansieras kulturverksamheterna av staten, regionerna och kommunerna.

Tillsammans eftersträvas de nationella kulturpolitiska målen. Regionerna har i uppgift att samverka och samråda för att ange de regionala prioriteringarna i en kulturplan.

Statens kulturråd är den myndighet som samordnar statens arbete med kultursamverkansmodellen och Region Uppsala är den organisation som samordnar Uppsala läns arbete.

För vem är en kulturplan?

En regional kulturplan är relevant för många. Läsarna är inte nödvändigtvis desamma som de målgrupper som gynnas av satsningar och prioriteringar i en kulturplan. Kulturplanen är främst ett beslutsunderlag på olika samhällsnivåer. De viktigaste målgrupperna är:

Länsinvånarna: alla insatser är avsedda att främja länets kulturliv så att invånare i olika åldrar ska ha möjlighet att utöva ett konstnärligt yrke professionellt, kunna ta del av kulturupplevelser, länets kulturhistoria eller att själv skapa. Dessa är publiken, kulturkonsumenterna, egna utövare som vill bo eller verka i en region, invånare och besökare som vill kunna ta del av ett rikt och intressant kulturliv.

Det professionella kulturlivet: det är de kulturinstitutioner och kulturverksamheter som arbetar inom olika konst- och kulturområden, liksom de som erhåller kulturstöd för sin regionala kulturverksamhet. Det är institutioner som arbetar professionellt och långsiktigt med hög kvalitet. Den fackliga sammanslutningen KLYS (Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd) har fått en framträdande roll som representant och talesorgan för de professionella konstnärerna och kulturskaparna.

Länets kulturliv i stort: kulturföreningar, intresseorganisationer, kulturarrangörer, folkbildningen med estetiska utbildningar, företagare inom kulturella och kreativa näringar och fler.

Region Uppsala: regionfullmäktige beslutar politiskt om den egna organisationens mål, prioriteringar och inriktning kommande period. Kulturplanens prioriteringar finansieras utifrån de budgetförutsättningar som råder och anges årligen i Regionplan och budget. Denna revideras varje år inför en treårsperiod. Länets bästa beaktas utifrån en helhet för samtliga av Region Uppsalas ansvarsområden.

Samverkansparter i Uppsala län: de viktigaste är samverkan i länet mellan Region Uppsala och länets åtta kommuner, som är Enköping, Heby, Håbo, Uppsala, Knivsta, Tierp, Älvkarleby och Östhammar.

Regionala och interregionala samarbetsparter: övriga regioner i Mellansverige är betydelsefulla för att utbyta erfarenheter, skapa samarbetsytor och interregionala

samarbeten. Likaså andra myndigheter, länsstyrelsen, näringslivet, universiteteten, folkbildningen och konstnärliga utbildningar av olika slag.

Samrådsparter inom civilsamhället: föreningar och de många folkrörelser som arbetar ideellt och bidrar mycket till kulturlivet. Föreningar och folkbildning är särskilt viktig för kulturlivet utanför städerna, där det skapas mötesplatser och ett levande kulturarv vårdas och förmedlas. Civilsamhället ger goda förutsättningar för invånares eget skapande och kan erbjuda en bredd i kulturlivet för de många deltagare som själva börjar skapa och kanske vill ägna sig åt kultur på ett annat sätt än professionellt eller för att gå vidare i nästa steg.

Statens kulturråd: Kulturrådets styrelse beslutar och fördelar de årliga statliga verksamhetsbidragen till regional kulturverksamhet till samtliga regioner i landet. Kulturplanen är Kulturrådets beslutsunderlag inför bidragsfördelningar och är grund för beredning och handläggning.

Samverkansrådet: rådet består av de statliga fackmyndigheter som deltar i beredningsprocessen inför Kulturrådets bidragsbeslut. Dessa bedömer med sakkunskap varje särskilt kulturområde och handlägger och bedömer regionernas kulturplaner. Samverkansrådets myndigheter är Kulturrådet (ordförande), Konstnärsnämnden, Konstrådet, Kungliga biblioteket, Länsstyrelserna (genom Länsstyrelsen i Hallands län), Nämnden för hemslöjdsfrågor, Riksteatern, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Svenska Filminstitutet.

Övriga intressenter: det finns många runt om i landet som bevakar regionernas arbete med kulturfrågor och kultursamverkansmodellens utveckling. Organisationen Sveriges Kommuner och Regioner bistår exempelvis med ett nätverk för regionala kulturchefer, att föra dialoger med statliga myndigheter och regeringsdepartementen i olika kulturpolitiska sakfrågor.

Kultursamverkansmodellen i Uppsala län

I Uppsala län ingår olika verksamheter, parter och institutioner inom kultursamverkansmodellen som möjliggör kultur i länet.

I den konstnärliga kärnverksamheten produceras konst så som teater, musik, film, litteratur, dans och bildkonst. Inom Region Uppsalas kultursamverkansmodell utgör Uppsala stadsteater och Musik i Uppland den kärnverksamheten.

Inom förmedlande kulturverksamheter återfinns arkiven, i Region Uppsalas samverkansmodell representerade av Företagens historia Uppsala län och Folkrörelsearkivet för Uppsala län. Kulturarvsverksamheter anses också som förmedlande verksamhet och i länet uppbär verksamheterna Upplandsmuseet med Gamla Uppsala museum bidrag via kultursamverkansmodellen.

Inom den främjande verksamheten som uppbär bidrag via kultursamverkansmodellen är flertalet representerade av Region Uppsalas egna verksamheter, såsom främjandet inom regional biblioteksverksamhet och inom konstarterna dans, teater, litteratur, bild och form samt film. Främjande verksamheter bidrar till verksamhetsutveckling, ger kulturstöd, och ska stärka det fria professionella kulturlivets förutsättningar.

Utöver nämnda verksamheter som ingår i kultursamverkansmodellen finns flertalet kreativa verksamheter inom olika kulturområden i Uppsala län, såväl interna verksamheter inom Region Uppsala som drivna av andra kulturaktörer i länet. Här är Region Uppsalas roll att skapa nätverk, stödja, samverka och omvärldsbevaka.

Demokratiska förutsättningar

Möjligheten att ta del av konst och kultur, att fritt kunna skapa och yttra sig, är en del av det demokratiska samhällets grundpelare. Yttrandefriheten regleras i Tryckfrihetsförordningen och Yttrandefrihetsgrundlagen. Grundlagarna ger rättighet att inom vissa ramar uttrycka sig fritt samt ger rättighet till fri åsiktsbildning.

Yttrandefriheten ska säkra ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande. Grundlagarna ger också censurförbud, som är ett förbud mot en förhandsgranskning av ett konstnärligt innehåll.

Vidare finns Bibliotekslagen, som bland annat fastslår att biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning, samt att folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas

av allsidighet och kvalitet. Museilagen ger stöd för att ett museum ska ha ett bestämmande inflytande över verksamhetens innehåll, vilket ger kraft till professionella omdömen och kunskapsmässig saklighet.

Barnkonventionen lyfter fram barns rätt att behandlas med respekt, att få komma till tals, att få utvecklas samt att fritt få delta i kulturlivet. I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är tillgänglighet, respekt för olikheter samt deltagande och inkludering i samhället allmänna principer. Enligt Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk är offentliga aktörer skyldiga att skydda minoriteternas språk och kultur, samt ge minoriteterna inflytande över frågor som berör dem.

Allt detta är viktiga demokratiska utgångspunkter för offentliga kulturaktörer.

Armlängds avstånd

Armlängds avstånd har aldrig varit ett regelverk utan kännetecknar ett förfarande och en tillämpningsprincip inom kulturadministrationen när subventioner och bidrag ska fördelas till konstnärliga verksamheter.

I Myndigheten för kulturanalys rapport (2021) om statens, regionernas och kommunernas tillämpningar av armlängds avstånd, dras slutsatsen att en viss politisk styrning i Sverige riskerar den konstnärliga friheten på statlig, regional och kommunal nivå. Region Uppsala står bakom principen om att respektera den konstnärliga integriteten såsom det beskrivs i Sveriges Kommuner och Regioners kulturpolitiska positionspapper (2015). Där sägs att kulturpolitiken ger ramar för hur de offentliga medlen får användas, men drar en gräns genom att inte involvera sig i konstnärliga eller innehållsmässiga beslut.

En region, åtta kommuner

Uppsala län består av åtta kommuner. Länet präglas av närhet, där invånare med lätthet kan ta sig till andra län, till större städer och till resten av världen.

Uppsala läns befolkning halvåret 2021

Enköping	46 759
Heby	14 189
Håbo	22 198
Knivsta	19 348
Tierp	21 445
Uppsala	234 254
Älvkarleby	9 614
Östhammar	22 351
Totalt Uppsala län	*390 158*

Källa: Statistiska centralbyrån (www.scb.se)

Länet har stadsmiljöer i främst Uppsala och Enköping. Därutöver finns ett stort antal tätorter. De mindre kommunerna är vidsträckta till ytan med skogsområden och landsbygd men med en mindre befolkningsandel.

Naturresurserna i Uppland har varit rika genom historien. Här fanns den bördiga jordbruksmarken och en tidig industrialisering som uppstod vid länets bruksmiljöer för järnmalm och järnhantering. Tätorterna uppstod utifrån det gynnsamma läget med närhet till vattendrag, kust, hav, skog och malm.

Det är alltjämt kulturhistorien och industrin som sätter en prägel på identiteten på vissa platser i länet. Så är fallet med orter i norra Uppland med bruksmiljöerna. Särskilt ifall samhällena en gång varit organiserade kring en uppgift av något slag, som sjöfart, fiske, tillverkningsindustri, jordbruk eller järnhantering.

Uppsala har sin historia av att ha varit ett maktcentrum i det gamla Sverige. Där finns Gamla Uppsala, Uppsala slott, Domkyrkan och Uppsala universitet, som är både är symboler för stadens kulturarv och samtida betydelsefulla verksamheter.

I Uppland finns mindre tätorter utspridda. Utspridda orter är typiskt för Heby, Tierp, Håbo, Östhammar med Österbybruk och Öregrund eller för Älvkarleby med Skutskär.

Länets geografiska förutsättningar med utspridda bostadsorter präglar möjligheterna att tillgängliggöra kultur i länet. Kulturutbudet varierar starkt mellan orterna. Det finns även konstnärsinitiativ utanför Uppsala som bidrar till att utveckla platser och kulturlivet runt om i länet. Samtliga kulturinstitutioner med statsbidrag

är belägna i Uppsala centrum, men flera nya kulturhus med scener och utställningsrum har tillkommit i länet på senare år, och ambitionerna på kulturområdet i länets kommuner är höga.

Bibliotek finns i länets alla kommuner och utgör en betydelsefull kulturell infrastruktur. Kulturskolorna är viktiga för att barn ska kunna ta del av kulturaktiviteter och estetiska läroprocesser. Däremot är barnens förutsättningar för att delta ojämlika och beroende av bland annat ekonomi och bostadsort.

Den sociala rörligheten är stor över Mälardalsområdet. Många invånare i länet arbetspendlar. Uppsala län har närhet till Stor-Stockholm, Gävle, Västerås och resten av Mälardalen med Strängnäs och Eskilstuna.

Länet har många företag och entreprenörer inom olika branscher, allt från tillverkningsindustri till Life Science, och näringslivet blomstrar. Den internationella miljön blir naturlig via goda rese- och transportförbindelser.

Det finns en hög andel kreativa näringar i Uppsala län. Här finns framgångsrika forskningsmiljöer vid Uppsala universitet, Sveriges Lantbruksuniversitet Ultuna och av universitetssjukhuset Akademiska sjukhuset.

Uppsala län är idag i hög grad mångkulturellt med en mångfald av språk och religiösa tillhörigheter, och en tydlig befolkningstillväxt råder i hela länet.

Att länet är samhällsekonomiskt gynnat utesluter inte sociala utmaningar. Det finns en geografisk och socio-ekonomisk segregation med ojämlika livsvillkor. Olika delar av länet har skillnader i utbildningsnivå, medelålder, hälsa och livskvalitet.

Uppsala län ligger nära Stockholm, dit många söker sig för tillgången till ett större kulturutbud och sammanhang. Stockholm lockar för såväl publik som professionella utövare. Det finns en utmaning i att stödja dem som väljer att stanna kvar för att fortsätta verka med Uppsala län som utgångspunkt.

Region Uppsala vill

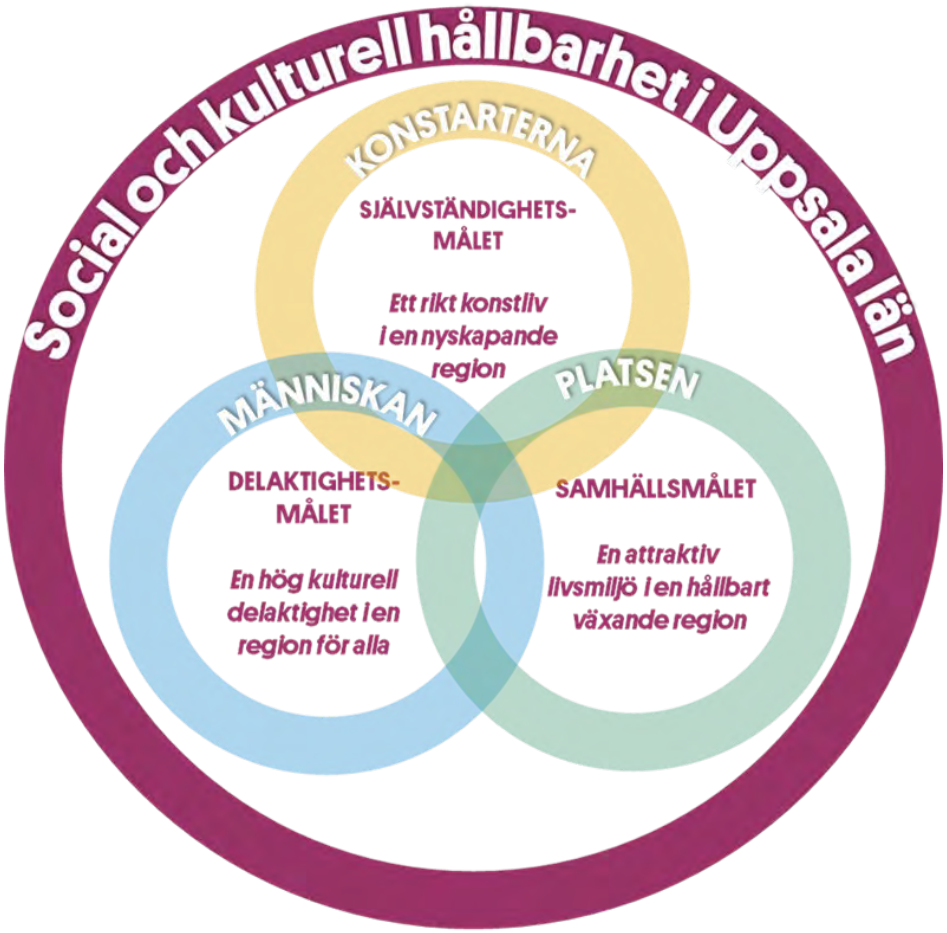

Ambitionen i den regionala kulturplanen är att Uppsala läns konst- och kulturliv ska stödjas och utvecklas på bästa sätt under åren 2023–2026. Kulturplanen pekar ut en övergripande inriktning för offentliga satsningar och prioriteringar de kommande åren. Region Uppsala samverkar med länets åtta kommuner, med det professionella kulturlivet och med det civila samhället för att välja de insatser som bäst kan stödja en kulturell infrastruktur och länsinvånarnas möjligheter till delaktighet. Uppsala län ska vara en stark kulturregion med internationell lyskraft.

Region Uppsalas prioriteringar delas in i tre olika perspektiv med fokus på konstarterna, människan och platsen, vilket tillsammans bidrar till social och kulturell hållbarhet i Uppsala län. Prioriteringarna under perioden 2023–2026 är dessa:

1. **Konstarterna: Ett rikt konstliv i en nyskapande region (självständighetsmålet)**

Region Uppsala vill

- Stimulera till ökad bredd och mångfald i länets konstliv.
- Främja internationalisering och gränsöverskridande möten.
- Ge kulturstöd med syfte att bidra till en hög konstnärlig och professionell kvalitet.
- Vidareutveckla mentorskap och residensverksamhet inom konstområdena professionell teater, dans, film, konst samt litteratur.
- Verka för öppenhet för ny teknik, digitaliseringens möjligheter, nya konstformer och konstartsövergripande arbetssätt.
- Öka kompetensen om kulturella och kreativa näringar, genom ökad samverkan med näringslivsaktörer, institutioner, organisationer och universiteten.

2. **Människan: En hög kulturell delaktighet i en region för alla (delaktighetsmålet)**

Region Uppsala vill

- Skapa förutsättningar för att alla ska känna sig delaktiga i kulturlivet.
- Ge länets invånare ökad tillgänglighet att uppleva konst och kultur.
- Att länets invånare ska ha möjlighet till bildning och att utveckla sina skapande och kreativa förmågor.
- I bred samverkan arbeta för ökad digital delaktighet och stärka kunskapen om medie- och informationskunnighet.
- Värna barns och ungas rätt till ett eget språk och uttryck.
- Utveckla regionala strukturer som främjar kultur för, av och med barn och unga.
- Främja kunskap om de prioriterade grupperna, särskilt med avseende på personer med funktionsnedsättningar, nationella minoriteter och unga.
- Verka för kultur i ett hälsofrämjande perspektiv.

3. **Platsen: En attraktiv livsmiljö i en hållbart växande region (samhällsmålet)**

Region Uppsala vill

- Bidra till att konst och kultur blir tillgängligt i hela länet.
- Öka intresset för arrangörskapet.
- Undersöka möjligheten att etablera en nod för samtida cirkus i länet.
- Verka för att bredda kompetensen inom Gestaltad livsmil
- Bidra till att integrera konst och kultur i det offentliga rummet.
- Öka intresset och förståelsen för konst och kultur som utvecklingsfaktorer och som del i ett hållbart samhällsbygge.
- Bidra till att utveckla besöksnäringen genom att främja kulturarv och kulturella besöksmål.
- Utveckla innovativa satsningar på kulturarvet i en samtida kontext.

Verksamhetsområden

Allas rätt till kultur

Region Uppsala och offentliga kulturaktörer arbetar för att kulturlivet i Uppsala län ska vara öppet, inkluderande och välkomna alla – oavsett vem deltagaren är och vilka förmågor och vilken bakgrund deltagaren har. Offentligt finansierade kulturverksamheter finns till för alla länsinvånare och ska aktivt arbeta för att allas rätt och möjlighet att delta i kulturlivet respekteras och tillgodoses. Då behöver en mångfald av erfarenheter rymmas inom kulturlivet.

Region Uppsala har under flera år arbetat med olika aspekter av diskrimineringslagstiftningen. Dagens lagstiftning lyfter fram sju grunder för diskriminering, på vilka det är förbjudet att missgynna eller kränka någon: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

Region Uppsala samt majoriteten av kommunerna i Uppsala län är förvaltningsområden för finska, vilket innebär ett utökat ansvar att erbjuda service och främja finsk kultur. Arbetet med att lyfta fram och främja den etniska och kulturella mångfalden i Uppsala län förutsätter en öppen och lyhörd dialog med länsinvånarna och samråd med civilsamhället, inte minst de nationella minoriteternas organisationer.

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter: judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De historiska minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Gemensamt för minoritetsgrupperna är att de befolkat Sverige under lång tid (samer är även ett urfolk) och att de har en egen religiös, kulturell eller språklig tillhörighet. Myndigheter och offentliga verksamheter har ett särskilt ansvar för att främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur, sitt kulturarv och sitt språk. Det gäller inte minst barns möjlighet att utveckla en kulturell identitet och att använda sitt minoritetsspråk.

Arbetet för lika rättigheter och möjligheter är ett ständigt pågående arbete.

Arkiv

De enskilda länsarkiven i Uppsala län, Företagens historia Uppsala län och Folkrörelsearkivet för Uppsala län, är viktiga för att spegla ”den andra historien”, De har tagit på sig en uppgift i att samla och bevara den del av länets kulturhistoria som inte återfinns i de offentliga myndigheternas arkivbildningar.

Föreningen företagens historia Uppsala län

Företagens historia är en ideell förening vars verksamhetsidé är att ta hand om, ordna och förvalta den historia som företagen i länet avsatt i form av arkivalier, fotografier och filmer. Uppdraget innefattar också att levandegöra, tillgängliggöra och använda det arkiverade materialet. Föreningens långtgående samarbete med Centrum för näringslivshistoria säkerställer därtill att arkivkompetens på hög professionell nivå finns tillgängligt för Uppsalas näringsliv. Företagens historia ämnar utveckla sin verksamhet som mötesplats för frågor rörande företagshistoria, bildning, källkritik och integration. Särskilt fokus läggs på utveckling av de digitala besöken samt ökad information om verksamheten i länets skolor.

Folkrörelsearkivet för Uppsala län

Folkrörelsearkivet är en ideell medlemsförening som omhändertar dokumentation som länets föreningar själva har skapat i sina verksamheter. Arkivbeståndet speglar 150 år av folkrörelser och föreningsliv. Folkrörelsearkivet ämnar utveckla och förbättra tillgängligheten och användandet av medlemmarnas egna arkivhandlingar, särskilt genom förbättrad digital tillgänglighet och utåtriktad verksamhet. Vidare finns behov av att utveckla arkivet som en forskningsinfrastruktur för akademisk,

lokalhistorisk och personhistorisk forskning och utveckla den egna forskningsverksamheten. I samarbete med Arkiv Sörmland och Västernorrlands föreningsarkiv också se över möjligheterna till en gemensam e-arkivlösning.

Barns och ungas rätt till kultur

Det finns en stark politisk vilja att stödja barns och ungas kulturutövande och deltagande i kulturlivet. FN:s konvention om barnets rättigheter samt de nationella kulturpolitiska och ungdomspolitiska målen ligger som grund för Region Uppsalas arbete för främjande av kultur för, av och med barn och unga. Barnkonventionen beskriver barnets rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet och slår fast att konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i kulturlivet. Det innebär att barn och unga ska ha likvärdig tillgång till kultur, möjlighet till eget skapande och kunna tillägna sig olika estetiska språk, oavsett uppväxtvillkor, funktionsförmåga och andra individuella förutsättningar.

Barn- och ungdomskulturområdet har en stor spännvidd och länets geografiska och demografiska utmaningar påverkar också möjligheten att tillgå kultur. Små barns behov och utövande skiljer sig från behoven och önskemålen på kulturlivet hos ungdomar och unga vuxna. Därmed skiljer sig de strategiska insatser som görs på kommunal och regional nivå för barn och unga i olika åldrar.

Inom Region Uppsalas främjande verksamheter sker ett väl utvecklat arbete för att möjliggöra kultur av och för barn och unga genom arrangemang, utställningsverksamhet och kursverksamhet och når åldersgrupper mellan 0 och 25 år.

Länets folkhögskolor erbjuder kursverksamhet inom olika estetiska områden och kompletterar också den kommunala lovverksamheten. Det finns inom länet möjlighet att ytterligare utveckla samarbetet mellan kommunerna med att erbjuda kultursommarjobb för unga. Tidigare insatser har fallit väl ut och kultursommarjobb är en bra möjlighet för unga att få prova på och komma i kontakt med konstnärlig verksamhet.

Rapporten Den turnerande teaterns ekosystem i Uppsala län 2021 visar att arrangörskapet bland yngre minskar. Region Uppsala har därför för avsikt att

utveckla verksamhet för att främja återväxten av yngre arrangörer i länets kommuner.

Samverka och samordna
För att kunna förankra kultur av, med och för barn och unga behöver samverkan och samordningen förstärkas i samtliga kommuner med regionalt stöd. En stödjande samordning skulle möjliggöra arbetet mellan beställare, utförare och deltagare på ett mer strukturerat vis. Region Uppsala ser stor möjlighet att ett regionalt uppdrag kan vara att främja och stötta arbetet med kulturgarantier i länets olika kommuner för att ge barn och unga kulturupplevelser under uppväxten.

Flera av länets kommuner tillhandahåller kulturskolor för barn och unga. Kulturskolorna har vissa utmaningar att klara exempelvis bemanningen och det förs diskussioner ifall regionala insatser kan göras som stödjer de kommunala kulturskolorna. Vissa utvecklingsinsatser görs redan för att pröva hur en regional samordning kan ske, exempelvis inom filmområdet i samverkan med Östhammars kommun.

Den digitala kulturen tar allt större plats bland barns och ungas kulturvanor. Både när det gäller att ta del av kultur och i det egna skapandet. Det är viktigt att barn redan från tidig ålder får verktyg att öva sitt kritiska förhållningssätt till den information som publiceras på digitala plattformar. Genom att arbeta medvetet med att stärka barns och ungas medie- och informationskunnighet främjas likvärdiga möjligheter för barn och unga att delta i den digitala kulturen och att själva skapa.

Bild och form
Region Uppsala stöttar de institutioner, organisationer och konstnärer som är verksamma inom bild och formområdet genom nätverk, fortbildning, kunskapshöjande insatser och förmedling av uppdrag.

Uppsala län är rikt på aktiva professionella konstnärer men i en kartläggning av de professionella konstnärernas villkor och förutsättningar i Uppsala län 2020 svarade flertalet att det inte fanns tillräckligt med utställningsplatser i länet. Region Uppsala kan utveckla förutsättningar för fler utställningsmöjligheter genom interregionala samarbeten och utbyten samt samarbeten med länets kommuner och konstnärsorganisationer. Flera av projekten inom satsningen Breddad plats för konst

(Konst tar plats, Konstkuben) som numer permanentats i den befintliga verksamheten har också potential att utvecklas för att engagera fler och stärka infrastrukturen på sikt inom området för att nå ett breddat deltagande både bland medverkande och publik.

Den tidigare nämnda kartläggningen visar att MU-avtalet sällan efterföljdes fullt ut av länets utställningsarrangörer och att en stor del av de svarande konstnärerna inte hade kännedom om vad MU-avtalet var. MU-avtalet är ett avtal som reglerar medverkande och utställningsersättning och som är bindande för statliga institutioner men principerna ska vara vägledande för alla utställningsarrangörer som får offentligt stöd och det är angeläget att öka kännedom om och verka för en utökad tillämpning av avtalet i länet.

Region Uppsala bedriver är också ett utvecklingsarbete tillsammans med konstnärsorganisationer för att stötta nya utövare, stärka infrastrukturen och skapa förutsättningar för ungas skapande och delaktighet i kulturlivet exempelvis genom mentorskapsprogram, utställningsverksamhet i länet och barns och ungas egna skapande.

Arbetet med offentlig konst är en verksamhet som återfinns inom Region Uppsalas interna verksamhet och anses som beställare och förmedlare från den konstnärliga kärnverksamheten. Genom arbetet med den offentliga konsten främjas arbetstillfällen för konstnärer samt gestaltas våra gemensamma miljöer. Region Uppsala ska sträva efter att länets invånare genom den offentliga konsten ska få ta del av samtida konstnärliga uttryck och idéer. Region Uppsala ämnar fortsätta stödja länets kommuner i frågor om offentlig konst och enprocentsregeln som ett led i att främja implementeringen av politikområdet gestaltad livsmiljö. Rekommendationen om en procent till konstnärlig gestaltning bygger på en ekonomisk princip eller modell att motsvarande en procent av investerings- eller byggnadskostnaden avsätts till konstnärlig gestaltning. På så vis utvecklas våra gemensamma miljöer med samtida konstuttryck.

Den konstnärliga utbildningsmöjligheten har stärkts i länet genom Region Uppsala folkhögskolas kursverksamhet inom bild och form. Verksamheten ska även ses som ett led i att stärka förutsättningarna att verka som konstnär i länet.

Film och digitalt berättande

Film och digitalt berättande är ett område i förändring där dagens filmskapare rör sig över flera olika arenor, film så väl som speldesign och videokonst. Den snabba tekniska utvecklingen och den digitala tekniken har gjort det billigare och mer tillgängligt för fler människor att vara verksamma inom området och kunna uttrycka sig konstnärligt genom film och digitalt berättande. Det skapar en grund för att fler erfarenheter, röster och berättelser visas och gynnar en bredd och mångfald av utövare. Konstområdet erbjuder också en internationell scen genom den allt mer växande speldesignen och dess unika berättarstil.

Vid Region Uppsala folkhögskola bedrivs kursverksamhet för att ge verktyg att förmedla en berättelse genom manus, film och produktion.
I sitt arbete utgår Region Uppsala från de nationella filmpolitiska målen och arbetar strategiskt med att samordna och främja kommunernas, civilsamhällets och kulturutövarnas samarbete för ökad kompetens och kvalitet. Vägledande är även Svenska Filminstitutets tre grundläggande områden, filmpedagogik, talangutveckling och visning.

För att främja det filmpedagogiska arbetet pågår ett strategiskt arbete med att kartlägga länets alla kulturskolors resurser, behov och kompetenser samt engagera regionens filmare som eventuella pedagoger i en ambulerande verksamhet. Detta för att hitta ett långsiktigt upplägg som kan fortsätta ge pedagogisk verksamhet gentemot barn och unga inom film och rörlig bild. Fokus för arbetet är socioekonomiskt utsatta områden, barn på landsbygden och barn med funktionsvariationer. Genom att öka deras filmkunnighet ger vi dem makt och inflytande i samhället vilket i förlängningen kan motverka utanförskap.

Talangutvecklingsarbetet för unga filmare är väl utvecklat inom Region Uppsala. Främjande insatser görs bland annat genom ekonomiskt och praktiskt stöd samt mentorskapsprogram. För de mer etablerade filmarna erbjuds också flertalet fortbildnings- och kunskapshöjande insatser samt produktionsstöd. Möjlighet till internationellt utbyte ges inom ramen för ett filmresidens i samverkan med filmutbildningarna vid länets två folkhögskolor men även genom det sedan länge etablerade samarbetet med Uppsala Internationella Kortfilmfestival.

Under planperioden fortsätter satsningen Nya röster för att nå nya deltagare inom kortfilmsproduktionen och ett fortsatt arbete kring länets festivalverksamhet som mötesplats samt länets internationalisering kommer att utvecklas för att främja publik och kreatörers verksamhet i länet.

Ett allt viktigare utvecklingsarbete under kommande planperiod är filmkunnighet bland barn och unga. Stora utmaningar finns att uppnå en medie- och informationskunnighet bland länets invånare och för att lyckas krävs gränsöverskridande samarbeten inom Region Uppsala men även med externa parter.

Folkbildning

Folkbildning är utbildning och bildning och är en del av det livslånga lärandet. Folkbildning är fri och frivillig i bemärkelsen att människor själva väljer om och när de vill delta, och viktiga kärnvärden är demokrati, delaktighet, inkludering och egenmakt.

Folkbildningsverksamheten i länet bedrivs av studieförbunden samt Region Uppsala folkhögskola och Biskops Arnö Nordens Folkhögskola, samt filialer från folkhögskolor med säte i andra regioner. Region Uppsala folkhögskola erbjuder allmänna och särskilda kurser utifrån profilområdena kultur, språk, natur och hälsa, och har verksamhet förutom på Wikområdet och i Uppsala även i andra delar av länet. Biskops Arnö Nordens folkhögskola ger såväl nationellt välrenommerade kurser inom skrivande och film samt yrkeshögskoleutbildning inom fotografi, som ett brett utbud av allmänna kurser och andra långa och korta kurser.

Folkbildningen är en viktig resurs för att minska utbildningsklyftorna i samhället, öka den sociala sammanhållningen, och tillgodose kompetensförsörjning. Vidare är den en viktig del av kulturlivet i länet och samspelar med såväl det professionella kulturlivet som amatörkulturen.

Folkbildningen verkar inom flera olika konst- och kulturområden. Den präglas av flexibilitet liksom av deltagarnas behov och önskemål. Folkbildningens organisationer fungerar både som kulturproducenter och arrangörer och svarar för ett stort utbud av kulturprogram och evenemang som ofta är tillgängliga för en bred allmänhet.

Studieförbundens samlingslokaler, ateljéer, verkstäder och teknik bidrar till den kulturella infrastrukturen i länet för folkbildningens deltagare. Studieförbundens verksamhet finns i hela länet och är av stor betydelse för amatörkulturen och människors möjlighet att delta i kulturlivet genom ett eget utövande.

Uppsala Läns Bildningsförbund, ULB, är folkbildningens gemensamma mötesplats i länet och samlar folkbildningsorganisationerna för samverkan, erfarenhetsutbyte och utvecklingsarbete.

Region Uppsala verkar för att statens fyra syften med folkbildningen tillgodoses – stärka demokratin; påverka den egna livssituationen; utjämna utbildningsklyftor; öka delaktigheten i kulturlivet.

Gestaltad livsmiljö

Gestaltad livsmiljö är det politikområde som på ett tydligt sätt tar utgångspunkt i människan, hennes behov och livskvalitet vid formandet och förvaltandet av våra livsmiljöer. Området utgår också från allas rätt till miljöer som är inkluderande, väl gestaltade och långsiktigt hållbara. Gestaltad livsmiljö förser alla som arbetar med stadsbyggnad, arkitektur, design, konst och kulturarv stöd och argument för betydelsen av omsorgsfull gestaltning i planering, byggande och förvaltning.

Uppsala län är inne i en expansiv fas och samtliga länets kommuner har under en period ökat i befolkningsmängd. Region Uppsala kan vara en samlad resurs och verka för att bredda länets kompetenser inom gestaltad livsmiljö i de kommande stadsutvecklingsprojekt som genomförs så väl inom infrastruktur som bebyggelse. För gestaltandet av vårdmiljö med offentlig konst följer Region Uppsala enprocentsregeln och stödjer kommunerna i frågor om gestaltandet av våra gemensamma rum för en hållbar, attraktiv och inkluderande stadsutveckling.

Hemslöjd

Allt fler människor ägnar sig åt hantverk och slöjdande. När mycket i samhället genomförs digitalt och abstrakt hålls handens kunskap alltjämt högt.

Vid Upplandsmuseet bedrivs hemslöjdsfrämjande verksamhet inom textil slöjd och hårdslöjd. Hemslöjdskonsulenterna arbetar strategiskt som samordnande part och resurs för regionens kulturintresserade innevånare. Med prioritet på kulturarvs-, närings- och hållbarhetsperspektiv riktas verksamheten till barn och unga, professionella slöjdare och hantverkare samt civilsamhällets organisationer.

Hemslöjd, slöjd och konsthantverk är kulturuttryck som engagerar jämlikt oberoende av kön, demografi, ålder och socioekonomisk synvinkel. Länets invånare tar del av slöjden genom fortbildningar, slöjd i och utanför skolan, utställningar, marknader och prova på-tillfällen. Slöjdverksamhet skapar mötesplatser mellan en mångfald av människor med olika bakgrund och förutsättningar. Att barn och unga får möta och utvecklas inom slöjd är betydelsefullt.

Samarbetet med civilsamhällets olika aktörer möjliggör det strategiska arbetet. Hemslöjdsverksamhet är ofta kopplat till ett aktivt föreningsliv inom hemslöjdsföreningar, hembygdsföreningar, kulturföreningar och grupper som träffas regelbundet.

Samverkan är viktigt i arbetet med att nå nya målgrupper och etablera nya mötesplatser. Samarbeten kan ske över konst- och kulturområden, i dialog med nya parter på nya och oväntade platser inom länet. Även samarbeten över regiongränser är utvecklande och nödvändigt. Samverkansprojekt exempelvis inom slöjdnäringen samt slöjden kopplat till hållbarhet bidrar till att kulturområdet utvecklas effektivt och följer samhällsutvecklingen.

Kulturskaparnas villkor och förutsättningar

Jämte kulturinstitutionerna finns det som brukar kallas det fria kulturlivet. Dit hör länets professionella kulturskapare som söker en konstnärlig väg på egen hand och genom egna konstnärliga uttryck. Kulturskaparna är professionella i den mening att de ofta har lång konstnärlig utbildning och erfarenhet bakom sig men utövar sitt yrke på platser utanför institutionernas scener och visningsrum eller genom tillfälliga projekt, samarbeten och engagemang. Professionella kulturskapare verkar även vid kulturinstitutionerna, men medan kulturinstitutionerna uppbär årliga verksamhetsbidrag är villkoren för de professionella kulturskaparna varierande och ofta ekonomiskt utmanande.

Det är mycket angeläget att stödja en kulturell infrastruktur som ger professionella kulturskapare och fria grupper möjlighet att fördjupa och utveckla sitt eget skapande och bidra till det regionala konst- och kulturlivets utveckling. Region Uppsala arbetar stödjande och främjande för dem som verkar inom det fria kulturlivet. Region Uppsalas kulturstöd har förnyats och vitaliserats och kommer fortsatt utvecklas. Kulturstödet omfattar bidrag och stipendier, kompetensstöd, fortbildningar, nätverk, dialoger och erfarenhetsutbyten. Stöd ges såväl till konstnärlig utveckling som till arrangörskap. Satsningar som mentorskap och residens ska vidareutvecklas och anpassas för att stödja utifrån identifierade behov, och nya metoder prövas.

Länets folkhögskolor ger sysselsättning för professionella kulturskapare som samtidigt ges möjlighet att bidra med kunskap, nätverk och kompetens.

Fler konstområden arbetar numer gränsöverskridande och med flera konstarter. Som ett led i att följa utvecklingen inom konstområdena och att främja förutsättningarna stödjer Region Uppsala arbetet med plattformar för konstartsövergripande möten exempelvis genom regionala utvecklingsprojekt.

En del i samverkan med det fria och professionella kulturlivet är att föra en kontinuerlig dialog med länets kulturskapare. Region Uppsala har därför ett råd kallat Kulturskaparrådet, bestående av representanter för det professionella kulturlivet i länet. Representanterna ska vara en röst för olika konstarter i länet och samverka i arbetet med att förverkliga målsättningarna i de regionala kulturplanerna. Gruppens sammansättning speglar samhällets mångfald beträffande kön, ålder, etnisk och kulturell tillhörighet, och ska i största mån representera hela länet geografiskt.

Region Uppsala följer arvodesrekommendationer för konstnärliga uppdrag i enlighet med gällande avtal så som MU-avtalet och KLYS rekommendationer.

Kultur och hälsa

Kultur och hälsa är ett brett och tvärsektoriellt område som kan inrymma mycket. Kultur har betydelse för hälsan ur ett fysiskt, socialt, intellektuellt och existentiellt perspektiv. Konst och kultur kan stärka välbefinnandet och bidra till livskvalitet, ge kreativa uttrycksmöjligheter och en känsla av sammanhang. Det finns forskning

inom flera olika fält som visar på hälsofrämjande effekter av konst och kultur, kopplat såväl till fysiologisk som psykisk hälsa.

Inom området ryms såväl arbete med kultur som förebyggande och hälsofrämjande insats, som kultur inom hälso- och sjukvården eller omsorgen. En viktig utgångspunkt är att främja allas möjlighet till kulturupplevelser och delaktighet i kulturlivet.

Region Uppsala har länge arbetat dels med konstnärlig gestaltning av vårdmiljöer och kulturprogram inom vården, dels med kunskapsspridning och nätverkande med länets kommuner och andra aktörer. Region Uppsala vill framöver arbeta med området kultur och hälsa utifrån tre inriktningar.

Kultur i ett hälsofrämjande perspektiv, med fokus på konst och kultur som en resurs i ett hållbart och hälsofrämjande samhälle. Detta genom samverkan med olika områden internt inom Region Uppsala, exempelvis genom Region Uppsala folkhögskola med sin hälsoprofil, samt med länets kommuner och andra aktörer. Kunskapsuppbyggnad, samverkan kring satsningar samt stöd och nätverkande är viktiga delar.

Konstpedagogik i vårdmiljöer. Den offentliga konsten i Region Uppsalas lokaler har en naturlig närvaro inom de olika vårdverksamheterna. Konsten kan fungera både inspirerande och lugnande i en kanske orolig situation, ge upphov till givande samtal och erbjuda stunder av känslomässig eller filosofisk kontemplation. I fokus är en satsning på utveckling av konstpedagogik i miljöer där patienter vistas, för att tillgängliggöra och på olika sätt använda konsten i hälsofrämjande syften.

Kulturverksamhet i samarbete med vården. Utifrån olika vårdverksamheters eget engagemang, förutsättningar och behov av kultur, kan efterfrågan mötas upp och olika former av samarbete skapas. I detta är exempelvis de regionala kulturinstitutionerna resurser, liksom studieförbunden och andra kulturaktörer.

Kulturarv och kulturmiljöer

Kulturarv är ett komplext begrepp som innefattar såväl materiella uttryck i form av kulturlandskap, fornlämningar, föremål, byggnader och miljöer, som immateriella uttryck som idéer, språk, kunskaper, berättelser, traditioner, sedvänjor, musik, dans

och andra uttryck som tidigare generationer eller vi själva skapat och som vi tolkar och betraktar som en gemensam kulturell bas. Ett kulturarv är inte statiskt utan förändras ständigt i tid och rum, beroende på samtidens uppfattning, och kan ses som en process.

Kulturmiljö kan enklast beskrivas som en del av det vidare begreppet kulturarv. I en kulturmiljö avtecknar sig spåren av mänskliga aktiviteter under tidernas lopp. Uppsala län är rikt på kulturmiljöer, och några exempel är fornlämningsområden, kyrkomiljöer, jordbruksnäringens kulturmiljöer, storgodsens landskap med slotts- och herrgårdsanläggningar, samt den omfattande järnhanteringens miljöer såsom gruvor, masugnar och järnbruk.

Kulturarvet bidrar till god livsmiljö och kulturell välfärd och är en resurs i ett hållbart samhällsbygge. Uppsala läns rikedom på kulturarv och mångfalden av skyddsvärda kulturmiljöer utgör också en resurs i besöksnäringen, med sikte på såväl de egna invånarna som tillresande besökare.

Region Uppsala vill tydliggöra kulturarvets betydelse i den regionala utvecklingen. Kulturarv och kulturmiljöer kan bidra till att öka länets attraktionskraft. Ett övergripande ansvar för tillsyn, vård, kunskapsuppbyggnad och information delas i länet mellan Länsstyrelsen i Uppsala län, länets kommuner och Upplandsmuseet. Region Uppsala vill utveckla forum för samverkan och erfarenhetsutbyte mellan aktörerna inom området, för att främja en god och kontinuerlig dialog och möjliggöra gemensamma satsningar.

Regional museiverksamhet

Upplandsmuseet är länets kulturhistoriska museum, ett kulturhistoriskt nav som bär kollektiva minnen om uppländsk kulturhistoria. Med kulturhistorisk kunskap och museisamlingarna som grund är Upplandsmuseet ett centrum för kunskap och upplevelser, och en mötesplats för regionens invånare. Upplandsmuseet speglar en levande och engagerande kulturhistoria som kommuniceras och görs tillgänglig för alla.

I Upplandsmuseets regi drivs från och med år 2022 även Gamla Uppsala museum. Museet ligger invid de tre monumentala kungshögarna i Gamla Uppsala, där det under järnåldern fanns ett rikt och välutvecklat samhälle. Gamla Uppsala museum

berättar om en av Sveriges viktigaste historiska platser utifrån såväl fastslagen kunskap som nya frågor och rön, och tillgängliggör på så sätt ett unikt kulturarv. Gamla Uppsala museum ska under perioden utvecklas som regionalt, nationellt och internationellt besöksmål.

Upplandsmuseets publika verksamhet består bland annat av utställningar, pedagogik, visningar, föreläsningar och rådgivning, och bedrivs på flera olika arenor och i samarbete med kulturinstitutioner, kommuner och skolor i hela länet. Stor vikt läggs vid att möta utbildningsväsendets behov, samt en mångfald av målgrupper. I fokus är pedagogik i dialog och att skapa möten som inspirerar.

Upplandsmuseet tillvaratar digitaliseringens möjligheter som viktiga arbetsverktyg i strävandet efter att utveckla verksamheten. Det grundläggande digitaliseringsarbetet av museisamlingarna möjliggör kunskaps- och informationssökning genom bland annat DigitaltMuseum. De omfattande bild- och föremålssamlingarna belyser länets kulturhistoriska utveckling och bidrar till kunskap och nya perspektiv på dåtid, samtid och framtid. Framtagande av nya basutställningar innebär att museimiljöerna kan levandegöras än mer och bidra till stärkta kunskapsupplevelser.

Upplandsmuseet är länets centrala kulturarvsinstitution där kulturmiljö och arkeologiska frågor har hög prioritet. Museet ger expertråd och förmedlar kunskap om det byggda kulturarvet och fornlämningar till kommuner, fastighetsägare och allmänheten, och arbetar för att länets kulturmiljöer och värdefulla kulturhistoriska platser tillvaratas och utvecklas på ett positivt sätt.
Upplandsmuseet samarbetar också med den uppländska hembygdsrörelsen som är en stark och aktiv folkrörelse. Hembygdsrörelsen och Upplandsmuseet lever i nära symbios och bidrar till att museets verksamhet i än högre grad kan nå ut till hela länet.

Kulturella och kreativa näringar
En bred syn på utveckling och innovation inbegriper kultur, kreativitet och kreatörer. Kulturaktörer och kulturskapare ska beredas olika typer av plattformar där möten kan ske och nya idéer födas.

För att bidra till utvecklingskraft, gynna kreativitet och innovationsförmåga samt öka möjligheten till kreativa kluster i länet, ska kulturella och kreativa näringar ges goda möjligheter att växa. Dessa näringar kan verka gynnsamt för flera branscher och utgör en stor potential för länet.

Region Uppsala kan ha en roll i att samverka för och skapa kontaktytor mellan aktörer. Kultur har blivit viktigare för att regional utveckling ska ge möjligheter för näringar att växa och utvecklas efter sina särskilda förutsättningar, såväl i städer som på landsbygden. Kulturella och kreativa näringar kan ha både en nationell och en internationell marknad och kan knyta värdefulla internationella band till länet.

Kunskapsutveckling

Kulturområdet är en del i samhällsbygget som ständigt utvecklas och utmanas. För att analysera, bidra till och sprida ny kunskap krävs ständig omvärldsbevakning, befrämjade av forskning och utveckling tillsammans med aktörer inom akademi, institutioner och internationella förebilder. Genom att aktivt reflektera utifrån andras perspektiv på den regionala verksamheten, skapas nya metoder för utveckling och lärande.

Områden som under kulturplaneperioden kommer vara i fokus för kunskapshöjande processer är till exempel; bibliotek som demokratisk mötesplats, kulturarvsmiljöer, gestaltad livsmiljö, kultur och hälsa, nationella minoriteter och andra prioriterade målgrupper, kulturella och kreativa näringar och kulturupplevelser och utövande för barn och unga.

Litteratur

Uppsala län har ett rikt litterärt arv med många aktiva författare på alla nivåer, såväl professionella som amatörer. Länet präglas av en mångfald av litterära uttryck och språk. Samtidslitteraturen omfattar såväl professionella författare som dramatiker, poeter och översättare. Författarnas, litteraturens och läsningens premisser förändras snabbt på den litterära marknaden. Möjligheterna att verka konstnärligt som yrkesverksam påverkas av villkoren på litteraturens fält.

I samarbete med befintliga föreningar, sällskap, förbund och centrumbildningar arbetar Region Uppsala för att stärka nätverken mellan författare i länet. Ett brett

och inkluderande nätverk ger förbättrade möjligheter att mötas, initiera samarbeten och att följa utvecklingen på litteraturens fält. För att stödja författarna i länet arbetar Region Uppsala med ett mentorskapsprogram, som ska vidareutvecklas. Arbetet för att synliggöra författare och litteratur i olika sammanhang ska också utvecklas, genom uppdrag, framträdanden såsom författarbesök, främjande av evenemang som bokmässor och litteraturfestivaler, samt synlighet i digitala sammanhang. Detta främjar såväl författare som litteraturen som konstform.

Under kulturplaneperioden utvecklas konstartsövergripande samverkansmetoder och ett experimenterande arbetssätt som avser att främja såväl konstnärlig som regional utveckling i länet. Metoden främjar möten mellan konstformerna litteratur, dramatik och scenkonst och verksamma kulturskapare inom dessa områden. Syftet är att lämna tid för konstnärligt utforskande, men också till samverkan kring ett gemensamt tema och ett gemensamt lärande.

I samarbete med studieförbund och folkhögskolor kan möjligheten för unga skrivintresserade att utbilda sig stärkas. Exempelvis ska verksamhet med skrivläger på skollov och under sommaren vidareutvecklas.

Litteraturen befinner sig i omvandling och större grepp behöver tas om frågor som digitaliseringens effekter, författarnas möjlighet att verka, ungas litterära utveckling, litteratur på flera språk, och upphovsrätten. Dessa frågor arbetas bäst med i samverkan, lokalt, regionalt och nationellt, i större forum och med större kraft än idag.

Regional biblioteksverksamhet och läsfrämjande

Regionerna har i uppdrag att bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet för folkbiblioteken i det egna länet. Den primära målgruppen för Biblioteksutveckling Region Uppsala är chefer och personal vid folkbiblioteken i Uppsala län. Uppdraget är i första hand strategiskt och handlar om att på olika sätt stödja och stärka folkbiblioteken i deras arbete, utifrån bibliotekslagens intentioner. För både den regionala biblioteksverksamheten och för folkbiblioteken innebär detta att möta såväl samhällsutmaningar som lokala förutsättningar och att vara fortsatt relevanta i en komplex och föränderlig omvärld. Arbetet sker främst genom fortbildning, omvärldsbevakning, metodutveckling, genom att stödja projekt och möjliggöra nätverk för erfarenhetsutbyte.

Kommuner och regioner ska enligt bibliotekslagen anta planer för sin verksamhet och tillsammans med Kungliga biblioteket följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

I *Biblioteksplan Region Uppsala 2020–2023* har fyra fokusområden formulerats, utifrån uppdrag, utmaningar och behov samt en omvärldsanalys:

- Biblioteket som arena och aktör för en stärkt demokrati
- Det inkluderande biblioteket för och med de prioriterade grupperna
- Biblioteket som aktör i det digitaliserade samhället
- Det lärande biblioteket för kvalitet och verksamhetsutveckling

Genomgående i samtliga fokusområden är den regionala biblioteksverksamhetens uppgift att främja samverkan mellan olika aktörer och på olika nivåer.
I den regionala biblioteksplanen beskrivs mer ingående den regionala biblioteksverksamheten med fokusområden.

Bibliotekens läsfrämjande arbete utgår från de nationella målen för litteratur och läsfrämjande. Folkbiblioteken ska ägna särskilt uppmärksamhet åt barn och unga för att främja språkutveckling och stimulera till läsning bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar. Genom Språknätet sker sektorsövergripande samverkan i länet mellan barnhälsovård, bibliotek, Öppen förskola/Familjecentraler och Länslogopedin. Syftet är att främja de yngsta barnens språkutveckling tillsammans med vuxna i barns närhet. Den regionala biblioteksverksamheten samordnar arbetet inom Språknätet och arrangerar gemensamma studiedagar.

Under planperioden genomförs en nationell satsning på kompetensutveckling för folkbibliotekspersonal inom litteraturförmedling och läsfrämjande med ett särskilt fokus på barns och ungas läsning. Satsningen ska genomföras i dialog med den regionala biblioteksverksamheten.

Scenkonst och musik

Scenkonst är ett samlat begrepp för bland annat teater, dans, cirkus och musik. Musikområdet rymmer en stor bredd av olika genrer och uttryck. En stor del av de statliga, regionala och kommunala insatserna för kulturlivet stödjer scenkonstens

och musikens utveckling, vilket beror på att det är personalintensiva verksamheter med många aktörer på såväl som bakom scenen i produktionerna. Flera scener och aktörer finns i Uppsala, men även i andra delar av länet och det har skapats nya scenrum och kulturhus i flera kommuner på senare år vilket ger ökade möjligheter.

Dans

Det saknas institutioner för professionell dans i Uppsala län, men det finns ett flertal professionella utövare inom dansområdet. Tidigare var utbudet av dans koncentrerat till Stockholm men tack vare utvecklingsinsatser har utbudet av dans på länets scener ökat betydligt på senare år. Region Uppsala arbetar för att främja, samordna, utveckla och stärka dans som konst- och uttrycksform. Detta görs genom samverkan mellan olika aktörer och offentliga organisationer lokalt, regionalt och nationellt.

I och med medlemskapet i Dansnät Sverige kan nationella och internationella gästspel inom dans erbjudas regelbundet, medan arbete med att visa dans på annorlunda spelplatser fortgår och vidareutvecklas. De professionella utövarna inom dansområdet stöds genom nätverk och fortbildning samt insatser såsom residens och mentorskap.

Samtidigt som förutsättningarna för professionella utövare att verka inom dansområdet i Uppsala län har förbättrats, kvarstår utmaningar. Många utövare återvänder efter utbildning och erfarenhet på annat håll, men ser svårigheter att etablera sig. Strukturer för dansen behöver stärkas.

Dansen har etablerats i länet genom Region Uppsalas mångåriga arbete, men dansområdet har alltjämt stora behov. Den inslagna inriktningen fortgår genom att undersöka hur olika former av stöd ska kunna etableras och utvecklas i länet.

En ettårig dansutbildning startade hösten 2022 på Region Uppsala folkhögskola. Den kommer att få stor betydelse för dansens utveckling och de yrkesverksamma i länet.

Barn och unga är en prioriterad målgrupp inom dansområdet. Det finns ett väl fungerande regionalt arbete i samarbete med länets kommuner som syftar till att utveckla barns och ungas eget skapande från förskoleålder upp till gymnasieålder på skol- och fritid.

Musik

Musiklivet i länet är omfattande och utmärks av en stor deltagarkultur. Uppsala är körtätt och universitet med studentnationer, kyrkor och andra samfund, kommuner, kulturföreningar, studieförbund och privata aktörer har tillsammans ett omfattande musikutbud inom en bredd av genrer. För de professionella musikerna i länet är musikscenen större än länets gränser och arbetsmarknaden finns ofta nationellt eller internationellt. Regionalt och lokalt stöds musiklivet genom uppdrag, bidrag och stipendier, såväl för enskilda utövare och grupper som större aktörer.

Musik i Uppland är länsmusikorganisationen som har i uppgift att presentera musik av hög konstnärlig kvalitet i hela Uppsala län. Den grundläggande tanken med Musik i Upplands uppdrag är att levande musik av hög kvalitet ska finnas att tillgå oavsett vem du är eller var i länet du bor.

Musik i Uppland arbetar med musik i många olika konstellationer och genrer och presenterar professionella konserter i hela länet med såväl ett nationellt som internationellt utbud. Vidare genomförs projekt, workshops, amatör- och arrangörsstödsinsatser.
Musik i Uppland har flera olika egna ensembler, men anlitar också ett stort antal frilansande ensembler och musiker regelbundet. Det pågår ett ständigt arbete med att hitta nya infallsvinklar, nytt innehåll och nya format att presentera musiken på. Det innebär att öppna dörrar för nya upplevelser, ny publik och nya möten.

En etablerad och uppskattad turnéverksamhet är Konsertkarusellen, som genom omfattande subventioner och kommunal medfinansiering samarbetar med lokala arrangörsföreningar och stödjer musikturnéer i länet. Konsertkarusellen erbjuder professionell och hög musikalisk kvalitet såväl i städerna som på mindre orter. Genom ett fördjupat samarbete med kommuner och civilsamhälle kan musikutbudet i hela länet öka även utöver detta.

För barn och unga produceras skolkonserter inom en rad musikgenrer, med ett brett och varierat utbud samt pedagogiskt arbetsmaterial. Genom verksamheten Imagine ges unga tillfälle att uppträda på stor scen.

Musik i Uppland gör insatser för att tillgängliggöra musikutbudet via digitala lösningar och sociala medier, och en strävan är att utveckla den digitala scenen där unga artister får utforska sin musikaliska kreativitet.

Musik i Uppland strävar också efter att ingå i fler internationella musikaliska utbyten och samarbeten, liksom att nå länsinvånare med ursprung i andra länder och med andra musikaliska rötter, för att bredda uttrycken och publiken. Det fria professionella musiklivet värnas genom engagemang av musiker och beställningar av nykomponerade verk och arrangemang.

Teater

Störst utbud av teater i länet finns i Uppsala. Närheten till Stockholm och Arlanda ökar utbyten och gästspel, gör det lätt att skapa samarbeten och underlättar ett stort flöde av kontakter och utbyten för såväl utövare som publiken. Uppsala stadsteater är en inspiration för de teaterintresserade i hela länet, men viktiga är även de fria gruppernas uppsättningar som turnerar i länet, särskilt för barnteatern.

Uppsala stadsteater AB har Uppsala kommun som ägare och huvudfinansiär och uppbär statligt verksamhetsbidrag inom kultursamverkansmodellen. Uppsala stadsteaters vision är att skapa omvälvande scenkonst av högsta kvalitet som berör och utmanar i nuet och in i framtiden. Strävan är att genom en rik repertoar med hög konstnärlig nivå positionera sig som en av Sveriges främsta teatrar. Teatern ska också vara en levande mötesplats för länsinvånarna, och ett kraftcentrum i länets kulturella utveckling.

På de fyra scenerna spelas egenproducerade föreställningar i en mängd olika genrer. Valet av produktioner görs utifrån en vilja att ge plats för nya röster, djärva konstnärliga grepp och uttryck som överskrider gängse normer. Till det kommer internationella och nationella gästspel samt andra publika evenemang. Uppsala stadsteater vill också erbjuda turnerande föreställningar i kulturhus i andra kommuner i länet.

Uppsala stadsteater avser att utveckla sin mångåriga satsning på barn- och ungdomsverksamhet. Ett av målen är att öka barns och ungas tillgång till kultur samt inflytande i kulturlivet, exempelvis genom riktade insatser mot grupper som inte har en självklar ingång till teatern. Kostnadsfria skolföreställningar är en vital del av

verksamheten, liksom dramapedagogiska aktiviteter av olika slag, och verksamhet för att nå ut med teater utanför teaterhusets väggar. Sammantaget görs satsningen med premissen att inte enbart betrakta barn och unga som mottagare, utan att också ge dem plats på scenen eller i andra kreativa sammanhang.

De närmaste åren fortsätter Uppsala stadsteater att i flera spår satsa på publikutveckling och på teatern som en öppen och tillgänglig mötesplats. Satsningen är nära sammankopplad med utvecklingen av teaterns ”digitala scen” som innehåller både konstnärliga projekt såsom poddteater och fördjupning kring befintliga föreställningar.

Uppsala stadsteater fortsätter att aktivt utvidga sitt kontaktnät, såväl nationellt som internationellt. I ett långsiktigt samarbete med Folkoperan kommer teatern att arbeta med att stärka den klassiska musiken – en satsning som är del av en kontinuerlig målsättning att utveckla musikteatern och ta fram nya musikdramatiska verk. Samarbeten med utländska regissörer, konstnärer och institutioner ger publiken tillgång till banbrytande konstnärliga uttryck, och sätter Uppsala och länet i förbindelse med resten av världen.

Arrangörskap

Uppsala län vill vara ett län där turnerande teater och annan scenkonst kan blomstra och utvecklas, med ett varierat utbud som når sin tänkta publik. En led i länets utveckling för den turnerande teatern är att se till förutsättningarna som krävs. Ofta brukar dessa utgångspunkter kunna sammanfattas under arrangörskap, lokaler och digitala möjligheter.

Arrangörskap är bärare av demokratiska processer genom inflytande och delaktighet och avgörande för att skapa möjligheter för scenkonsten att nå länets invånare. Arrangörsföreningarna är ofta ideella föreningar och drivs av engagemang, intresse för konstformen, platsen och det gemensamma sammanhanget. Enligt rapporten Den turnerande teaterns ekosystem i Uppsala län minskar inte föreningslivet i länet men medelålder ökar. Under kulturplaneperioden är därför viktigt att utveckla förutsättningarna för återväxten av arrangörskap, både som arrangörer och som bärare av demokratiska värden genom fortbildningsinsatser och stöd.

Samtida cirkus
Samtida cirkusen (även kallad nycirkus) är föremål för olika stärkande insatser från nationellt håll. Främst för att stötta den konstnärliga utvecklingen som tangerar både dans, teater och andra sceniska uttryck, men även för de praktiska förutsättningarna i form av teknik, lokaler och arrangörer. Riksteatern har erhållit ett statligt uppdrag att stötta samtida cirkus genom konstnärlig utveckling samt att via regionala och lokala verksamheter utveckla arrangörskapet för cirkus.

I Uppsala län finns redan en verksamhet i Heby kommun där den samtida cirkusen har en plats. Det sker genom kurser för barn och unga, men även möjlighet till träning för professionellt verksamma artister inom samtida cirkus.
Region Uppsala vill under kommande period undersöka möjligheten att skapa ett utvecklingscentrum för samtida cirkus tillsammans med företrädare för Heby kommun, Riksteatern nationellt och regionalt samt andra intresserade.

Styrformer

För att få genomslag av den regionala kulturpolitiken verkar kulturnämnden genom att förverkliga insatser i kulturplanen genom målstyrning och finansiering i årligt beslutad verksamhetsplan och budget.

För att få spridning och förankring av formulerade ambitioner krävs en etablerad infrastruktur med berörda aktörer. I denna struktur ingår institutioner, kulturaktörer, civilsamhällesrepresentanter, kommuner med flera. På olika sätt ansvarar regionen för att skapa mötesplatser, dialog med syfte att sprida kompetens, erfarenheter och upplevelser.

Den strategiska finansiering som är möjlig utifrån de stödformer som regionen ansvarar för bygger på olika förutsättningar från kommun, region och stat. Kulturnämndens stöd till kulturlivets organisationer och aktörer består i hög grad av årliga bidrag. Dessa ska vara hållbara över tid och effekten ska främja ett rikt kulturliv med hög kvalitet, bredd och spets. Det övergripande målet att sträva mot är att möjliggöra för alla invånare i region Uppsala att uppleva och utöva kultur.

Kulturplanen är det styrdokument som inom ramen för kultursamverkansmodellen ger regionen uppdrag att fördela riktade statsbidrag till den regionala kulturverksamheten. Utifrån regionala och lokala behov styrs tilldelningen av medel i samverkan och dialog med främst mellan den statliga, regionala och kommunala nivån. Som grund för tilldelning måste en kulturplan finnas som tagits fram i samverkan och process med kommunerna, civilsamhällesaktörer och det professionella kulturlivet.

Den större delen av kulturell basverksamhet, bibliotek, kulturskolor, stöd till kulturföreningar drivs och finansieras av kommunerna. Detta skapar en förutsättning för regionens medborgare har tillgång till att uppleva och utöva kultur. De ambitioner som formuleras i kulturplanen bygger på att statliga, regionala och kommunala behov och resurser samspelar.

Målstyrning

Kulturplanens kulturpolitiska mål är strävansmål som årligen följs upp, analyseras och kan omprioriteras utifrån uppkomna behov och förutsättningar. Kulturpolitikens mål att nå nya målgrupper, att göra möjligt för barn och unga att ta del av kultur är starkt kopplade till och beroende av andra politikområden. Deltagande i kulturlivet går att koppla samman med sociodemografiska och andra förutsättningar. För att fler ska kunna ta del av samhällets kultursatsningar krävs samverkan med andra politikområden och sektorer i samhället.

Samverkan och samråd

Denna reviderade kulturplan som ska gälla under åren 2023–2026 har tagits fram i bred samverkan med länets kommuner, institutioner, professionella kulturaktörer och civilsamhälles aktörer.

I dessa dialoger har framkommit gemensamma utmaningar och behov som i kulturplanen lyfts fram som prioriteringar. Uppföljning av kulturplanens genomförande görs genom återkommande dialog med kommunerna vid ett antal tillfällen per år samt i formella dialoger med institutionerna inom kultursamverkansmodellen där överenskommelser formuleras. Vidare anordnar och utvecklar Region Uppsala olika former av nätverk, mötesplatser och samverkansytor för aktörer inom länets kulturliv, för att möjliggöra dialog och samarbete.

Regionens ansvar mot staten är att årligen rapportera hur stödet fördelats och vilka mål som uppnåtts.

Interregional samverkan

Under en period har ett arbete pågått för att få till en interregional samverkan i Mellansverige. Regioner som ingår är Dalarna, Gävleborg, Gotland, Södermanland, Stockholm, Västmanland, Värmland, Uppsala, Östergötland och Örebro. Samverkan pågår inom olika verksamhetsområden inom de flesta kulturområden, utifrån uppkomna behov och initiativ.

Ett steg har tagits i att nuvarande kulturchefer har bildat ett nätverk, Kultur i Mellansverige, och antagit principer för hur detta ska fungera med fokus på kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Regionerna är olika utifrån organisering, storlek och utmaningar inom de flesta områden och då också kulturpolitiken. Men ett nätverk för dialog, diskussion och samsyn på frågor att lyfta i dialog med statlig nivå är värdefullt.

Andra viktiga styrdokument

I denna kulturplan nämns följande relevanta styrdokument, som alla kan hittas på Region Uppsalas webbplats:

Regional utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för Uppsala län.

Regionplan och budget.

Biblioteksplan Region Uppsala 2020–2023.

Motion angående inrättande av tjänst som äldre och brukarombud

En av huvudpunkterna i Liberalernas valplan 2018 handlade om inrättande av en från socialförvaltningen fristående tjänst som äldre/brukarombud i kommunen. Vi har genom åren efter samtal med brukarorganisationer och enskilda individer sett ett stort behov av en sådan tjänst. I dessa tider med smittspridning inom äldreomsorg i stort sett hela landet finner vi behovet akut. Det ska vara en tjänst som bevakar de äldres respektive personers med funktionsvarianter intressen i ett generellt mer allmänt perspektiv, en tjänst som genom kontakter med förvaltning, enskilda personer, brukarorganisationer och frivilligorganisationer ser över utvecklingspotential för att skapa bästa möjliga livsvillkor för de aktuella grupperna. Tjänsten ska ligga under kommunstyrelsen. Innehavaren ska ha tystnadsplikt men inte handlägga enskilda individärenden utan ska genom sitt arbete skaffa sig en allmän bild av förutsättningarna för att leva ett gott liv hela livet i Östhammars kommun.

Yrkande

Liberalerna yrkar att man i Östhammars kommun snarast inrättar en tjänst som äldre/brukarombud enligt ovan beskrivna inriktning.

Medel till tjänsten ska skapas inom kommunstyrelsens budget.

Österbybruk den 3 juni 2020

För Liberalerna i Östhammar

Irmeli Bellanderhitt

Dnr SN-2020-82 **Dpl 913**

§ 97. Yttrande över motion från Irmeli Bellander (L) angående inrättande av tjänst som äldre- och brukarombud

Beslut

Förslag till yttrande antas och överlämnas till kommunstyrelsen. (Bilaga 2)

Reservationer

Julia Carlström (L) reserverar sig mot beslutet.

Ärendebeskrivning

Irmeli Bellander (L) har lämnat en motion, daterad 2020-06-03, med förslag om att inrätta en fristående tjänst som äldre- och brukarombud som bevakar intresseområden för äldre och personer med funktionsvariationer.

Motionen inkom 2020-06-18 till socialnämnden.

Föreligger förslag till yttrande.

Beslutsunderlag

- Motion angående inrättande av tjänst som äldre och brukarombud

Dagens sammanträde

Muntlig föredragning

Utredare Oskar Johansson föredrar ärendet.

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Utredare Oskar Johansson

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Yttrande

Datum	Dnr	Sid
2020-07-10	SN-2020-82	1 (2)

Socialförvaltningen
Oskar Johansson

Kommunstyrelsen

Yttrande över inrättande av tjänst som äldre- och brukarombud

Irmeli Bellander (L) har lämnat en motion med förslag om att inrätta en fristående tjänst som äldre- och brukarombud som ska bevaka intresseområdena för äldre och personer med funktionsvariationer.

Uppgiften att tillvarata den enskildes intressen hanteras genom möjligheten för den enskilde att i enlighet med myndigheternas serviceskyldighet få hjälp att tillvarata sina rättigheter. Som myndighet ska socialförvaltningen garantera att kontakterna blir smidiga och enkla. Denna hjälp ges idag främst av Östhammar Direkt, dit enskilda alltid kan vända sig för att få svar på frågor eller vägledning i vart de ska vända sig.

Den dialog som efterfrågas med brukarorganisationer och intresseföreningar förekommer redan idag inom förvaltningens verksamhet och representanter för ledningen träffar återkommande representanter för dessa organisationer.

Uppdraget att skapa bästa möjliga livsvillkor för de aktuella grupperna åligger ytterst socialnämnden och hur detta kan åstadkommas är subjektivt. Det som anses vara bästa möjliga livsvillkor för de aktuella grupperna får därför bestämmas politiskt och här har politiken en viktig uppgift i att väga dessa intressen mot andra intressen som också faller inom nämndens ansvarsområden. Att driva på hur frågor prioriteras bör därför främst åligga politiken. Uppdraget att se över utvecklingspotentialen åligger socialchefen. Att som externt ombud driva utvecklingsfrågor kan vara svårt om frågan ska hanteras ur ett helhetsperspektiv som beaktar politisk inriktning, budget och regelverk. Det är också ur ett ansvarsutkrävande perspektiv problematiskt att ge formell befogenhet till ombudet och avsaknad av detta riskerar det att göra ombudets möjligheter att driva förändring begränsade.

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Yttrande/Rapport

Datum	Dnr	Sid
2020-07-10	SN-2020-82	2 (2)

Socialförvaltningen
Oskar Johansson

Den föreslagna uppgiften att skapa sig en bild av förutsättningarna att leva i Östhammars kommun görs årligen i form av data som verksamheten och brukare rapporterar till Socialstyrelsen. Dessa data sammanställs i form av Öppna jämförelser och presenteras på hemsidan Kolada.se. Allmänheten kan där ta del av resultaten och jämföra dessa med andra kommuner. Resultaten av jämförelserna ger därutöver Östhammars kommun möjlighet att följa upp, analysera och utveckla förutsättningarna för äldre och personer med funktionsvariationer att leva i Östhammars kommun

Socialnämnden bedömer att målgruppernas behov redan är tillgodosedda genom nuvarande organisation och föreslår kommunstyrelsen att avslå motionen.

SVAR TILL IRMELI BELLANDER (L) GÄLLANDE INRÄTTANDE AV TJÄNST SOM ÄDRE- OCH BRUKAROMBUD.

Socialnämnden har i yttrande DNR 2020-82 yttrat sig i frågan om inrättande av tjänst som äldre- och brukarombud.

Undertecknad föreslår att kommunfullmäktige antar yttrandet som sitt eget och även avslår motionen från Irmeli Bellander.

Östhammar 20200908

Jacob Spangenberg (C)

Ordförande i kommunstyrelsen

Inkom 2021-09-02
Dnr KS-2020-442-17
Dpl 913

Dnr SN-2020-82
Dnr KS-2020-442

§ 128. Remiss av motion från Irmeli Bellander (L) angående inrättande av tjänst som äldre och brukarombud

Beslut

Socialnämndens yttrande kvarstår.

Reservationer

Julia Carlström (L) reserverar sig mot beslutet.

Ärendebeskrivning

Irmeli Bellander (L) har lämnat en motion med förslag om att inrätta en fristående tjänst som äldre- och brukarombud som ska bevaka intresseområdena för äldre och personer med funktionsvariationer. Medel till tjänsten ska skapas inom kommunstyrelsens budget.
Motionen inkom 2020-06-18 och Socialnämnden lämnade yttrande 2020-09-02.
Kommunfullmäktige beslutade 2020-11-10, § 136 att återremittera ärendet för att ärendet ska remitteras till övriga nämnder och till brukarorganisationer.
Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade vid sammanträdet 2020-11-17, § 349 att remittera motionen och svaret till barn- och utbildningsnämnden, bygg- och miljönämnden, kultur- och fritidsnämnden samt de brukarorganisationer som ingår i samverkansforumen KPR/KRF.
Socialnämnden får möjlighet att komplettera sitt yttrande.

Beslutsunderlag

Motion angående inrättande av tjänst som äldre och brukarombud

Socialnämndens yttrande över inrättande av tjänst som äldre- och brukarombud

Brukarombudets årsrapport 2020

Ärendets behandling

Motionen väcktes på fullmäktiges sammanträde 2020-06-09, § 86 och överlämnades till kommunstyrelsen för beredning.

Socialnämnden har lämnat yttrande 2020-09-02, § 97.

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige avslår motionen och antar socialnämndens yttrande 2020-09-29, § 217.

Kommunfullmäktige 2020-11-10, § 136, beslutade efter yrkande från Margareta Widén Berggren (S) att återremittera ärendet för att ärendet ska remitteras till övriga nämnder och till brukarorganisationer.

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade vid sammanträdet 2020-11-17, § 349 att remittera motionen och svaret till barn- och utbildningsnämnden, bygg- och miljönämnden, kultur- och fritidsnämnden samt de brukarorganisationer som ingår i samverkansforumen KPR/KRF.

Inkom 2021-09-02
Dnr KS-2020-442-17
Dpl 913

Socialnämnden får möjlighet att komplettera sitt yttrande.

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Sektor bildning
Lisbeth Bodén

Yttrande över inrättande av tjänst som äldre- och brukarombud

Irmeli Bellander (L) har lämnat en motion med förslag om att inrätta en fristående tjänst som äldre- och brukarombud som ska bevaka intresseområdena för äldre och personer med funktionsvariationer.

Barn- och utbildningsnämnden har tagit del av motionen samt det yttrande som socialnämnden lämnat avseende denna.

Det kan vara problematiskt och svårt att driva utvecklingsfrågor för ett äldre- och brukarombud eftersom denne saknar formell befogenhet då politisk inriktning, budget och regelverk är styrande. Barn- och utbildningsnämnden anser att det i rådande budgetläge inte finns utrymme för att inrätta en tjänst som äldre- och brukarombud utifrån den beskrivning som görs i motionen.

Barn- och utbildningsnämnden anser, i likhet med vad socialnämnden skrivit i sitt yttrande, att behoven redan är tillgodosedda i den nuvarande organisationen.

Inkom 2021-06-10
Dnr KS-2020-442 - 13
Dpl 913

Dnr KFN-2020-202
Dnr KS-2020-442

§ 39. Yttrande om motion om äldre- och brukarombud

Beslut

Kultur- och fritidsnämnden ställer sig bakom socialnämndens och kommunstyrelsens yttranden över motionen.

Ärendebeskrivning

Irmeli Bellander (L) yrkar i motion daterad 2020-06-03 att man i Östhammars kommun snarast inrättar en tjänst som äldre/brukarombud enligt ovan beskrivna inriktning. (Beskrivs i motionen.) Medel till tjänsten ska skapas inom kommunstyrelsens budget.

Vid behandling av svaret på motionen i fullmäktige 2020-11-10, § 136, beslutade fullmäktige att återremittera ärendet för att det skulle skickas på remiss till övriga nämnder och till brukarorganisationer.

Beslutsunderlag

Motion

Yttrande från socialnämnden

Svar från Jacob Spangenberg (C), kommunstyrelsens ordförande

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Inkom 2021-09-20
Dnr KS-2020-442
Dpl 913

DELEGATIONSBESLUT

Datum	Dnr	Sid
2021-09-20	KS-2020-442, BMN-2021-875 -	1 (1)

Bygg- och miljönämnden

Remissvar avseende motion om inrättande av tjänst som äldre och brukarombud

Beslut
Bygg- och miljönämnden har inget att yttra med anledning av motionen från Irmeli Bellander (L) avseende inrättande av tjänst som äldre och brukarombud.

Ärendebeskrivning
Irmeli Bellander (L) yrkar i motion daterad 2020-06-03 att man i Östhammars kommun snarast inrättar en tjänst som äldre/brukarombud. Kommunfullmäktige beslutade vid behandling av svaret att ärendet skulle återremitteras för att en remiss skulle skickas till övriga nämnder och brukarorganisationer.

Beslutsunderlag
Motion från Irmeli Bellander (L) angående inrättande av tjänst som äldre och brukarombud

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen
Bygg- och miljönämnden
Ulf Andersson

Inkom 2021-08-09
Dnr KS-2020-442-16
Dpl 913

Från: [redacted]
Skickat: 2021-08-09 14:52
Till: Kommunstyrelsen [redacted]
Ämne: motion

2021-08-09

Svar till KS 2020-442

Undertecknad anser att motionen angående Inrättande av tjänst som äldre och brukar-ombud,är en fråga att diskutera på KPR , ev tillsammans med SN.

Zelwi Vogeler
KPR
Skickades från E-post för Windows 10

Virusfritt. www.avast.com

OBS: Det här e-postmeddelandet har sitt ursprung utanför kommunen. Klicka inte på länkar eller öppna bifogade filer om du inte känner igen avsändaren och vet att innehållet är säkert. Är du osäker så kontaktar du IT-support.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Uppsala kommun

Datum:
2021-02-22

Diarienummer:
OSN-2021-00112

Omsorgsnämnden
Rapport

Handläggare:
Jeanette Nordin

Brukarombudets årsrapport 2020

Postadress: Uppsala kommun, omsorgsnämnden, 753 75 Uppsala
Besöksadress: Stationsgatan 12
Telefon: 018-727 00 00 (växel)
E-post: [redacted]
www.uppsala.se

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Sammanfattning

Under 2020 har ordinarie brukarombud haft tjänstledigt på 80 % för studier. Vikarierande brukarombud tillsattes 1 april på 75 %. Rollen har blivit mer känd och fler har tagit kontakt för att få stöd eller ta del av brukarombudets kompetens och erfarenheter. En viktig del i det arbetet har varit att hänvisa till var kompetens finns inom funktionsrättsområdet. Brukarombudet har under året haft regelbunden kontakt med Funktionsrätt i Uppsala kommun för samarbete och information.

Syftet med rapporten är att beskriva vad brukarombudet har uppmärksammat och genomfört under 2020, samt utifrån detta formulera förslag på åtgärder för att komma närmare full delaktighet och öka egenmakten för personer med funktionsnedsättning.

Brukarombudet har under året följt Uppsala kommuns arbete med att hantera situationen för personer med funktionsnedsättningar. I särskilt fokus har kommunens hantering av pandemin varit, som drabbade Sverige 2020. Brukarombudet har samarbetat och haft kontakter med enskilda brukare, brukarorganisationer, Region Uppsala, Uppsala kommuns förvaltningar, nämnder och bolag samt civilsamhället. Detta i syfte att öka tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

I årets rapport uppmärksammas kommunens krisarbete under pandemin, kompetensbehov inom skola och socialtjänst, behov av struktur för brukarinflytande, tillgänglig information, boendefrågor för personer med funktionsnedsättning och uppföljning och implementering av Program för full delaktighet. Brukarombudet har uppmärksammat att situationen inte har förbättrats för personer med neurologiska funktionsnedsättningar när det gäller rehabilitering och boendefrågor. Det som framkommer i rapporten är en bild av situationen och ska inte ses som heltäckande.

Brukarombudet rekommenderar Uppsala kommun att prioritera arbetet med att implementera och uppfylla målen i Programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning (2016).

Som ett led i det arbetet tas nu en förstudie tas fram. Förstudien förväntas bli klar under våren 2021. De som tar fram underlag och formulerar texten är Uppsala kommuns brukarombud, programansvarig strateg och Funktionsrätt Uppsala kommun. Uppsala kommun behöver därutöver tydliggöra hur arbetet med delaktighet och inflytande ska ske för att uppnå målen i Agenda 2030 (Nästa steg för att öka takten i Sveriges Agenda 2030-arbete) och hur kommunens planerar att följa Styrkraft i funktionshinderpolitiken (SOU 2019:23). I detta arbete menar brukarombudet att barnperspektivet särskilt behöver lyftas fram.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Innehåll

Brukarombudets årsrapport 2020 1
Sammanfattning 2
Inledning 4
Begrepp i rapporten 5
Syfte 5
Brukarombudets arbete april – december 2020 6
Aktiviteter 6
Kommunens krishantering under pandemin 6
Förändrad verkställighet under pandemin 7
Avsaknad av tillgänglig information under pandemin 7
Försämrad psykisk hälsa under pandemin 8
Barn och unga i skolan under pandemin 9
Digitalt utanförskap under och efter pandemin 10
Patient- och brukarföreningarnas förutsättningar under pandemin 11
Kompetensbehov om NPF inom socialtjänst, skola och omsorg 11
Ett arbetssätt för brukarinflytande växer fram 12
Struktur för brukarinflytande 12
Programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 13
Tillgänglig information på kommunwebben 14
Boendefrågor 15
Utvecklingsbehov 15
Ekonomiska förutsättningar 16
Samtal med kommunens bolag om inflytande och delaktighet 17
Diskussion och avslutande kommentarer 18
Referenser och relaterade dokument 20
Bilaga 22
Brukarombudets samarbetspartners och dem brukarombudet träffat 22
Möten och samarbeten med civilsamhället 22
Brukarråd 22
Samarbete - kontakter i Uppsala kommun och andra kommuner 22

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Inledning

”Covid-19 är ett helvetesvirus som påverkat hela världen med storm, men framförallt slår den hårt mot personer med funktionsnedsättning” (IF). Så börjar Therese sitt blogginlägg på Radio Fyris dagliga verksamhet i Uppsala kommun. Therese har en intellektuell funktionsnedsättning och är en av alla röster som brukarombudet lyssnat på under 2020. Therese beskriver att hon och andra med IF tycker att det är jobbigt när stödinsatser ställs in och byts ut till möten via telefon eller digitalt. Therese skriver *”Det tar energi när man inte förstår eller när det krånglar”.* Det skapar en inre stress och ibland blir det så jobbigt att hon bara vill fly undan världen. Therese undrar hur mycket som personer med funktionsnedsättning ska behöva orka och utsättas för. ”*Det är ett rent helvete med olika känslor som blandas i kropp och knopp där livet är helt annorlunda”*… ”*Livet är fullt av ensamhet, psykisk ohälsa och ett digitalt utanförskap”*. Therese bär på en ilska inom sig. Hon vill bara skrika ut mot detta helvetesvirus och be det försvinna.

”Alla bara ligger”. Allt ställdes in och jag kände mig helt förtvivlad, ensam och isolerad berättar Kerstin (som egentligen heter något annat) som bor på ett boende inom socialpsykiatrin. *”Allt jag kämpat med för att få mening i mitt liv raserades”. ”Det tog mig sju år att komma dit jag* är. Det känns tungt att behöva börja om”. Hon upplever att personalen har mindre tid för dem som bor där. De är upptagna och spritar hela tiden, säger hon. Det erbjuds inga aktiviteter eller tid med personal. Kerstin har saknat information och samtal om Covid-19. ”*Vi har inte fått någon information från boendet”*. ”*Det jag vet har jag fått veta via TV och regionen”*. Kerstin berättar att hon själv har skrivit ut information om Corona och satt upp i den gemensamma korridoren.

Att pandemin har påverkat befolkningen i Sverige och invånarna i Uppsala är inte svårt att förstå. Här har två personer med funktionsnedsättning på sitt sätt beskrivit de svårigheter som uppstått för personer med funktionsnedsättning. När livet ställs om från något normalt till något helt annorlunda kan det bli särskilt svårt för vissa av oss i samhället. Inflytande och delaktighet ökar känslan av kontroll och att kunna påverka sitt liv. Personer med funktionsnedsättning som har behov av vård, omsorg, ekonomiskt stöd eller hjälpmedel riskerar att hamna i känslan av att inte ha inflytande eller vara delaktighet i samhället eller i sitt eget liv. Detta har lagstiftare och ansvariga särskilt uppmärksammat och påtalat i lagstiftning och konventioner genom åren.

Tidigare beslut om att anta Programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning (2016) är en av flera insatser för att öka kompetensen om rätten till delaktighet och att praktiskt arbeta med detta i hela kommunen. Det har även varit en del i arbetet med att uppfylla kraven i FN konventionen för personer med funktionsnedsättning (2008). Efter att programmet antogs 2016 i Uppsala kommun har nytt mål för funktionshinderpolitiken tagits fram i Riksdagen (Styrkraft i funktionshinderspolitiken SOU 2019:23).

Det nya målet är:
”Med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas”.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

I betänkandet har utredarna särskilt lyft fram fyra områden som den nya politiken inriktas mot. Dessa områden är principen om universell utformning, att åtgärda befintliga brister i tillgänglighet samt individuella stöd och lösningar för individens självständighet. Dessa tre syftar i sin tur gemensamt till det fjärde området som är att förebygga och motverka diskriminering av personer med funktionsnedsättning.

Programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning (2016) har tyvärr inte fått den genomslagskraft som var tänkt. Även om fler känner till programmet och har arbetat med målen, så är programmet fortfarande relativt okänt i Uppsala kommun. I de uppföljningar som årligen genomförts har det framkommit problem med kommunens styrmodell och prioriteringar för implementering. Glädjande är att detta har uppmärksammats och politiken har åter lyft frågan. Ett arbete har inletts i Uppsala kommun tillsammans med Funktionsrätt med syfte att synliggöra programmet och arbeta praktiskt med det. Uppsala kommun behöver ta ansvar för att uppfylla programmets mål och samtligt integrera de funktionshinderpolitiska mål som gäller i hela Sverige.

Begrepp i rapporten

Begrepp som används i rapporten utgår från Socialstyrelsens rekommendationer samt definitioner som framkommer i Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Socialstyrelsen rekommenderar termen ***funktionsnedsättning*** när det handlar om personer med nedsatt fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. För att beskriva de hinder som uppstår i relation till omgivning rekommenderas begreppet ***funktionshinder***.

Begreppet ***funktionsvariation*** används mer frekvent i samhället men Socialstyrelsen rekommenderar inte att använda detta begrepp. Socialstyrelsen menar när brukarombudet frågar att ordets själva betydelse, funktionsvariation inte är helt okomplicerat. Begreppet betyder funktioner som varierar och sådana har alla människor.

Begreppet ***tillgänglighet*** är en förutsättning för delaktighet. Om samhället är tillgängligt ökar möjligheten till att alla kan vara delaktiga. Tillgänglighet handlar om hur samhället utformas. Ett tillgängligt samhälle är utformat så att så många som möjligt kan använda och ta del av det (Myndigheten för delaktighet).

Delaktighet handlar om att en person aktivt kan medverka i och vara en del av samhället. Det innebär att i så hög utsträckning som möjligt kunna välja självständigt, fatta egna beslut och påverka sitt eget liv.

Syfte

Syftet med rapporten är att beskriva vad brukarombudet har uppmärksammat och genomfört under 2020, samt utifrån detta formulera förslag på åtgärder för att uppnå full delaktighet och öka egenmakten för personer med funktionsnedsättning.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Brukarombudets arbete april – december 2020

Brukarombudet är en kommunövergripande roll som sträcker sig över kommunens alla nämnder och bolag. Rollen är självständig och oberoende och syftar till att stärka delaktighet, inflytande och egenmakt för personer med funktionsnedsättning.

Det finns olika metoder och arbetssätt att använda i syftet att uppfylla och förverkliga lagstiftning och målen i Programmet för full delaktighet. Brukarombudet finns som stöd både till kommunen och brukarföreningar i analys av vilken form av metod eller arbetssätt som kan passa för en verksamhet eller ett område. Brukarombudet ska lyfta erfarenheter och kunskaper om situationen för personer med funktionsnedsättningar. Dessa kunskaper ska delas med nämnder och bolag för att underlätta förbättringsarbetet med ökad delaktighet och tillgänglighet i alla kommunens verksamheter. Brukarombudet följer upp och stimulerar till ändamålsenliga åtgärder utifrån vunna kunskaper. Brukarombudet driver inte enskilda ärenden men bistår med stöd och rådgivning.

Vikarierande brukarombud tillträdde 1 april 2020 och arbetar 75 %. Tidigare brukarombud har under 2020 varit (och är fortsättningsvis under 2021) tjänstledig på 80 % för doktorandstudier vid Stockholms universitet (forskning om brukarmedverkan i socialtjänsten). Tidigare brukarombud har arbetat 20 % med att bistå vikarierande brukarombud. Detta har inneburit att Uppsala kommun har direkt kontakt med forskningen inom området samtidigt som forskningen har dialog och kontakt med samhället. Det har även inneburit att tjänsten som brukarombud kunnat nyttjats till 95% istället för de 75 % som vikarierande brukarombud kunnat arbeta.

Aktiviteter

Med anledning av den Coronapandemi som utbröt våren 2020 behövde många anpassa och förändra sitt arbetssätt. Hela samhället ställde om. För brukarombudet märktes detta genom att brukarorganisationer ställde in möten, Funktionsrätts lokaler stängdes och kommunen övergick till digitala möten. Brukarombudet arbetade hemifrån utifrån Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Fokus har varit att följa och försöka bistå i kommunens krisarbete samt skapa nya kontakter med brukarföreningar och civilsamhället.

Då pandemin blev tongivande under våren var fokus särskilt på kommunens sätt att kommunicera med invånare och hur krisen hanterades inom omsorgsnämndens ansvarsområde. Orsaken till att fokus riktades till omsorgsnämnden var att en stor del av kommunens insatser till personer med funktionsnedsättningar verkställs inom den nämnden. Brukarombudet har under året kontaktat brukarföreningar för att lära känna dem och deras målgrupper och för att få en bild av målgruppernas situation under pandemin. Kontakterna har skett via e-post, digitala möten och telefonsamtal. Återkommande under året, förutom kontakter och möten med brukarföreningar, har kontakter tagits med förvaltningar, bolag, arbetsplatser och civilsamhället och studiebesök på socialpsykiatrins träffpunkter och sysselsättning har genomförts (se bilaga 1).

Kommunens krishantering under pandemin

Coronapandemin blev snabbt en utmaning för Uppsala kommun och dess olika verksamheter. Fokus blev i första hand att minska smittspridningen i samhället. Särskilt utsatta var äldre och personer med funktionsnedsättningar.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Kommunen aktiverade sin inriktnings- och samordningsfunktion (ISF) för att kunna agera snabbt, effektivt och kommungemensamt. Riskanalyser togs fram för alla samhällsviktiga verksamheter i kommunen och regelbundna samverkansmöten hölls internt och med externa parter. Politiskt aktiverades krisledningsnämnden, vilket endast sker när kommunen står inför en allvarlig störning eller risk för störning i viktiga samhällsfunktioner. Lokalt i nämnderna aktiverades lokala krisledningsgrupper som arbetade fokuserat nära verksamheterna. Brukarombudet har särskilt följt omsorgsförvaltningens krishantering. Den förvaltningen var snabb med uppstart av sin krishantering och arbetade systematiskt internt och tillsammans med kommunledningen. Att krisarbetet kom igång snabbt och hade effekt, kan bero på tydlig ledning och tidigare genomförda utbildningar i krishantering.

Förändrad verkställighet under pandemin

I Uppsala kommun valde omsorgsförvaltningen att hålla träffpunkter och sysselsättning inom socialpsykiatrin öppna. Förvaltningen bedömde att riskerna med att stänga dessa verksamheter skulle ge större konsekvenser än riskerna att hålla borta smittan. Det har visat sig att bedömningen varit positiv för brukarna. Träffpunkterna har under pandemin haft minskat besöksunderlag med ca 50 %. För dem som inte kunnat eller vågat ta sig till träffpunkterna har telefonkontakt kunnat erbjudas istället.

Omsorgsförvaltningen har också arbetat för att upprätthålla verkställighet av dagliga verksamhet inom LSS (Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade 1993:387) Enligt samtal med ansvariga chefer har dagliga riskbedömningar och handlingsplaner uppdaterats på verksamhets- och individnivå. Fokus har varit att minska smittrisken och hitta alternativa insatser där risk för smittspridning varit för stor. Det har framkommit till brukarombudet att en del brukare varit missnöjda med de insatser som erbjudits. Exempelvis har några sagt att de mest varit ute på promenader. Omsorgsförvaltningen har beskrivit att de arbetat mycket med anpassningar, men att det har varit en utmaning att möta upp enskilda brukares önskemål och behov. En del insatser har erbjudits utomhus, digitalt och per telefon.

Anhöriga med närstående som bor hemma har påverkats negativt när avlastning ställts in. Ett exempel är när ett korttidsboende skickat hem brukaren utifrån att personen haft förhöjd kroppstemperatur. När brukaren kom hem så visade det sig att den höga temperaturen troligtvis berott på fysisk aktivitet, snarare än sjukdom. Avlastningen ställdes in i onödan och familjen fick inte den vila de behövde. Brukarombudet har även nåtts av information där en utförare haft besöksförbud på ett boende i syfte att stoppa smittan. Detta trots att lagstiftningen inte tillåtit sådana åtgärder inom området. Informationen kom från en enskild brukare som inte vågade anmäla detta med risk för att bli utsatt för reprimander.

Något som förvånat brukarombudet är att antalet avvikelser inom omsorgsförvaltningen minskade under våren och sommaren 2020. Orsaken till detta är inte klarlagt. Det kan ses som märkligt att i en tid där mycket varit annorlunda och insatser behövts ställas in eller ändras, inte lett till fler avvikelser än tidigare.

Avsaknad av tillgänglig information under pandemin

Tillgänglig information är viktig ur flera aspekter. Under en pandemi handlar det bland annat om att dämpa oro och minska smittspridning. IVO (Inspektionen för vård och omsorg) skriver i sin tillsynsrapport (Tillsyn för minskad smittspridning av covid-19) om vikten av information. IVO rekommenderade utförare att arbeta med anpassad information till brukare, närstående och medarbetare.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Brukarföreningar och enskilda brukare har berättat för brukarombudet om brister kring tillgänglig information under pandemin. Brister som framkommit har varit att det inte funnits någon information alls och när de fått information så har den inte upplevts som anpassad. Det har även framkommit att brukare haft en känsla av att personal saknat tid för att prata om pandemin och dess innebörd.

I FUB:s (Föreningen för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning) rapport från enkät om covid-19 smitta i LSS-bostäder (2020) framkommer flera exempel om brister kring information. Enkäten besvarades av anhöriga och företrädare i 85 av landets kommuner. FUB skriver i rapporten att många av de svarande lyft att informationen brister vad gäller LSS-bostadens rutiner med anledning av covid-19 och handlingsplaner vid eventuell smitta, vilket skapar oro. I många fall har informationen från LSS-bostaden varit otillräcklig och ibland till och med obefintlig.

På ett psykiatriboende tog en brukare själv tag i frågan om information och satte upp information om pandemin i ett gemensamt utrymme. Informationen hade brukaren fått via Uppsala Region och handlade om tips på hur en kunde hantera sina känslor under pandemin.

I början av pandemin uppmärksammade brukarombudet att lättläst och tillgänglig information saknades på kommunens webb. Riktad information till brukare, företrädare och anhöriga saknades också till en början. Flera oroliga anhöriga och brukare kontaktade brukarombudet för att berätta om bristerna. Dessa synpunkter fördes fram och åtgärdades. Brukarombudet påtalade tidigt under pandemin om behovet av information om stöd och hjälp vid oro eller ångest på kommunens webb. Brukarföreningen Attention kontaktade brukarombudet för att få stöd i samma fråga gentemot kommunen. Brukarombudet och Attention hade en önskan om att en sådan information skulle prioriteras på kommunens förstasida på webben. En dialog fördes med kommunikationsstaben som förklarade att 80 % av dem som besöker kommunens hemsida gör det via sökmotor. De menade att de flesta skulle hitta informationen på detta sätt och att det därför inte behövde finnas med på kommunens förstasida.

Försämrad psykisk hälsa under pandemin

Brukarombudet har under pandemin fått signaler om, och oroats för, att den psykiska hälsan försämrats för personer med stödinsatser från kommunen. De som har behov av stödinsatser sedan tidigare kan vara beroende av andra för att upprätthålla sin psykiska hälsa. Omsorgsförvaltningens verksamhetsansvariga har i samtal med brukarombudet reflekterat kring detta och menar att personer med funktionsnedsättning riskerat mer påtagliga konsekvenser av pandemin än för personer som inte har någon funktionsnedsättning.

Under pandemin har insatser behövt ändras och ibland ställas in, vilket påverkat behovet av stöd och struktur i vardagen. Omsorgsförvaltningen har uppmärksammat ökad oro och ångestproblematik hos brukare under pandemin. Förvaltningen har reflekterat över risken för ökad alkoholkonsumtion och svårighet att uppmärksamma våld i nära relationer, vid exempelvis självvald isolering. Brukare har i samtal med brukarombudet beskrivit att de sovit mer under dagtid, vilket påverkat dygnsrytmen och minskad känsla av meningsfullhet. Ett fåtal personer har isolerat sig under pandemin och inte velat ta emot stöd enligt omsorgsförvaltningen. Brukarombudet har i samtal med verksamhetsansvariga fått information om att personal arbetat aktivt och strukturerat för att bryta dessa isoleringar.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Brukarombudet har även fått synpunkter om att väntetider till läkare, terapi och habiliteringsinsatser blivit längre under pandemin. Möten har bokats av eller helt ställts in av Region Uppsala. De som redan haft pågående vårdinsatser inom psykiatrivården har i vissa fall erbjudits digitala kontakt med vården. Detta har uppskattats av dem som haft förmåga och teknik att genomföra möten digitalt.

Anhöriga och brukare har i undersökningar beskrivit att deras närstående eller de själva upplevt sig mer ensamma, känt sig deprimerade och haft mer ångest.

I Svenska OCD-förbundets rapport ”*Tvättar händerna dubbelt så mycket som innan pandemin, och det var mycket redan innan*” (2020) framkommer att 65 % av de svarande upplever ökad känsla av stress och irritation, 56 % säger sig vara mer ledsna/deprimerade än tidigare och känslan av ensamhet hade ökat för 47 %. Av de anhöriga som besvarat enkäten uppgav 47 % att de behövt lägga mer tid och energi på att stötta personen med diagnos. I rapporten framkom att 50 % av dem som har OCD diagnos upplevt att deras OCD besvär ökat under pandemin.

I Attentions riksövergripande rapport *”Rutinerna slås sönder och plötsligt står vi helt utan stöd”* har 53% svarat att deras psykiska mående har påverkats av pandemin. Riskfaktorer som tas upp i rapporten är att dessa personer möter fler hinder än andra, att de påverkas av yttre påfrestningar, har höga stressnivåer och saknar möjligheter till återhämtning. En förälder skriver *” Ovisshet hos sonen som bröt ihop för att han inte vill att mänskligheten ska dö”.* En annan förälder skriver *”Barnet har Coronapanik vilket påverkar både hennes skolgång och fritid negativt”*.

Barn och unga i skolan under pandemin

Brukarföreningar har beskrivit för brukarombudet hur barn och unga med funktionsnedsättningar har påverkats i skolan under pandemin. När skolor gått över till distansutbildning har vissa elever registrerats med högre skolnärvaro. De har deltagit i skolarbetet på ett sätt som tidigare inte erbjudits vilket passat dem bra. För elever som tidigare haft extra resurs eller lärare med kompetens om barnets behov, har påverkats negativt när personal flyttas runt i verksamheten. Föräldrar har upplevt att skolor har skurit ner på bemanningen, vilket föräldrarna menar har påverkat barnens möjlighet att klara av sin skolgång. Brukarföreningar beskriver att elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) som studerar på gymnasiet har påverkats negativt av distansundervisning. En del har haft svårt att själva sätta igång sina studier och har uttryckt behov av mer stöd. Föräldrar har uttryckt oro för att ungdomen inte ska klara av sina studier och kanske till och med avbryta dem. I Attentions rapport *”Rutinerna slås sönder och plötsligt står vi utan stöd”* (2020) har 564 personer svarat fritt på frågan om distansundervisning under pandemin. I majoriteten av svaren framkommer en förtvivlan av situationen. Många elever med NPF kämpade redan innan pandemin med skolan. I svaren framkommer att de inte har samma individuella förutsättningar att klara av att studera på egen hand hemifrån. Flera menar att skolan inte förmått att anpassa distansundervisningen. Det finns även svar som beskriver att det dragits in på elevers stödinsatser och att ansvar för skolresultat flyttats från skola till vårdnadshavare. En del svar beskriver att barn som tidigare varit hemmasittare nu sakteliga börjat delta i undervisningen, medan andra som varit på väg från hemmasittande nu ramlat tillbaka till ruta ett igen.

När det gäller synpunkter om brister i särskola och gymnasiesärskola i Uppsala kommun, så har endast få synpunkter inkommit till brukarombudet. Enligt en brukarförening har det mesta fungerat ganska bra eller ungefär som vanligt.

De synpunkter som inkommit om särskola och gymnasiesärskola har handlat om önskemål om distansstudier med anledning av att elever ingått i någon av riskgrupperna eller att bemanning varit lägre än tidigare. I ett känt fall har en elevs säkerhet påverkas genom hot och våld från annan elev. Detta ska ha skett på grund av lägre bemanning.

Digitalt utanförskap under och efter pandemin

Pandemin innebar nya förutsättningar för att hålla kontakt med anhöriga, vänner och samhällets olika institutioner. Digitala möten och kontakter blev ett viktigt kommunikationsmedel. För personer med vana att hantera digitala verktyg och som haft ekonomiska förutsättningar för att införskaffa nödvändig utrustning blev omställningen inte lika stor som för dem med motsatta förhållanden. Under pandemin blev det digitala utanförskapet tydligare än tidigare.

Kommunstyrelsen har i handlingsplanen för digital transformation (2020) beskrivit hur Uppsala kommun ska arbeta med digitalisering för att bidra till en långsiktigt positiv utveckling. Kommunstyrelsen menar att digitalisering kan leda till ökad delaktighet för invånarna. Genom digitala kanaler menar kommunstyrelsen att kommunen kan inhämta synpunkter i viktiga frågor och att det på ett enklare sätt ska gå att ta del av information för invånaren. För att alla ska kunna vara delaktiga behöver Uppsala kommun följa Lag om tillgänglighet till digital offentlig service (2018:1937). När samhället förändras behöver perspektivet på tillgänglighet alltid finnas med. Det gäller även digitaliseringen.

Som ett led i arbetet med att minska det digitala utanförskapet behöver medarbetare och brukare erbjudas kompetenshöjande insatser. I omsorgsförvaltningen har projektet Funk-it lyftet (Projekt som bekostats av post- och telestyrelsen) varit en tillgång i arbetet med att minska det digitala utanförskapet. Funk-it lyftet har erbjudit brukare och medarbetare utbildningar. Ett gediget utbildningsmaterial har tagits fram och som nu finns tillgängligt för allmänheten på Uppsala kommuns hemsida.

Brukarombudet har uppmärksammats om att personer med stödinsatsen boende med särskild service saknat tillgång till wifi i de gemensamma utrymmena. Omsorgsnämnden som ansvarar för insatser inom LSS och SoL (Socialtjänstlag 2001:453) har genom beslut 2020 prioriterat frågan om tillgång till wifi i gemensamma utrymmen. Nämndens mål är att det ska finnas tillgång till trådlöst nätverk i alla gemensamma utrymmen 2021. Genom att erbjuda internetuppkoppling menar nämnden att brukare kan erbjudas en högre grad av självständighet och ges möjlighet att vara mer delaktig i samhället. Nämnden ser även ökade möjligheter till att använda digitala hjälpmedel. Brukarombudet har i samtal med ansvariga chefer på omsorgsförvaltningen fått information om att flera verksamheter har tillgång till wifi än tidigare. Ett intensivt arbete pågår för att uppfylla nämndens mål med wifi på alla baslägenheter. Det finns även fler enheter som har tillgång till datorer, surfplattor, upplevelsespel, WR-glasögon och digitala hjälpmedel.

Brukarombudet har inte tagit del av någon plan för att minska det digitala utanförskapet för dem som inte har någon biståndsbedömd insats från kommunen eller som har andra insatser än bostad med särskild service. En målgrupp som kommit upp flera gånger under året när det gäller digitalt utanförskap är dem som har psykisk ohälsa. Enligt RSMH:s (Riksförbundet för social och mental hälsa) föreningsenkät om situationen under Coronapandemin och efteråt (2020), framkommer att deras målgrupper inte alltid har tillgång till digital utrustning som exempelvis datorer, smartphone eller surfplattor. Detta behöver Uppsala kommun ha med sig i det fortsatta arbetet med digitalisering och förutsättningar för den.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Patient- och brukarföreningarnas förutsättningar under pandemin

För att möta upp brukares behov på ett kvalitativt och effektivt sätt behöver Uppsala kommun samarbeta och samverka med brukarföreningar. Pandemin har varit en utmaning för att upprätthålla tidigare upparbetade samarbetsformer. I början ställdes möten in för att senare övergå i digitala former. Utöver problemen med att samarbeta och samverka med kommunen har flera föreningar haft problem med att upprätthålla dialog med sina medlemmar. Många föreningar beskriver att det blev svårt att genomföra medlemsaktiviteter. Särskilt rör det detta aktiviteter som tidigare bidragit till medlemmarnas välmående och psykiska hälsa. Föreningarnas möjlighet att ställa om har varit utmanande. Inom vissa föreningar har aktiva medlemmar mått psykiskt sämre vilket inneburit att föreningsarbetet stannat upp. De föreningar som tidigare haft sin huvudsakliga kommunikation med medlemmar brevledes fick problem. Detta utifrån att Funktionsrätts lokal på Kungsgatan behövde hållas stängd.

I RSMH:s rapport ”*Situationen under Coronapandemin och efteråt*” (2020) framkommer att 85% av deras medlemsföreningar har påverkats negativt av pandemin. Trots detta har 70 % av föreningarna uppgett att de haft någon form av verksamhet under pandemin. Flera aktiviteter har genomförts utomhus istället för i föreningslokaler. En del föreningar har stängt ner hela sin verksamhet på grund av att deras medlemmar varit äldre eller i riskgrupp. En del föreningar har stöttat medlemmar genom telefonsamtal, sms och praktisk hjälp.

Det finns en oro över svårigheten att behålla och rekrytera medlemmar inom brukarrörelsen. Ju färre medlemmar desto mindre resurser att bedriva verksamhet och föreningsarbete. Långsiktigt kan detta påverka Uppsala kommuns möjligheter att samarbeta och samverka med brukarföreningar. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) skriver om civilsamhällets förutsättningar i rapporten *”Coronakrisens konsekvenser för det civila samhället”* (2020). I rapporten framkommer att civilsamhället endast fått statligt stöd till specifika målgrupper under pandemin. Det har inte funnits något generellt stödpaket för att ställa om. För de organisationer som saknat verktyg och digital kompetens har detta inneburit ökade skillnader för civilsamhället att bedriva sina verksamheter. MUCF menar att, om det ska finnas goda långsiktiga villkor för alla att kunna vara en del av det civila samhället behöver förutsättningar för att kunna delta digitalt stärkas. MUCF skriver även i rapporten att organisationer som riktar sig till personer med funktionsnedsättning haft svårare att ställa om än andra. Nästan hälften av dessa organisationer har uppgett att det haft små möjligheter att ställa om sin verksamhet under pandemin.

Kompetensbehov om NPF inom socialtjänst, skola och omsorg

Våren 2020 uppmärksammades brukarombudet av politiker och brukarföreningar om kunskapsbrister om barn och unga med NPF inom skola och socialtjänst. Exempelvis berättade en förening om att fler vårdnadshavare än vanligt kontaktade dem om stöd på grund av orosanmälningar. Vid några fall hade barn och föräldrar skilts åt genom familjehemsplacering. Utifrån inkomna synpunkter initierade brukarombudet kontakter med brukarföreningar, barnombudet, elevhälsan i utbildningsförvaltningen, ombudsman i Funktionsrätt Uppsala kommun och politiker inom tre av kommunens sociala nämnder (Utbildningsnämnden, socialnämnden och omsorgsnämnden). Ett förbättringsarbete påbörjades och ett nytt arbetssätt med brukarinflytande började växa fram med inspiration från innovationsguiden som är ett innovationsstöd för offentlig sektor från SKR (Sveriges Kommuner och Regioner).

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Ett arbetssätt för brukarinflytande växer fram

Vid första mötet träffades politiker från utbildningsnämnden, socialnämnden och omsorgsnämnden (digitalt) tillsammans med brukarföreningar, föreningarnas ombudsman och de båda ombuden. Syftet med mötet var att tillsammans ta upp de brister och problem som föreningarna, politiken och ombuden sett. Efter mötet analyserades problemen och formulerades till insikter. Insikterna vändes efter det till möjligheter. Dessa skulle sedan ligga till grund för möte nummer två där tjänstepersoner bjöds in.

Vid det andra mötet deltog brukarorganisationer, politiker, ombud och tjänstepersoner från de aktuella förvaltningarna. Syftet med mötet var att tillsammans i mindre grupper generera idéer och lösningar på de insikter och möjligheter som tagits fram. Gruppen delades in i fyra mindre grupper. I varje grupp fanns brukarorganisationer, tjänstepersoner och politiker från olika nämnder och förvaltningar. Instruktionen till grupperna var att fokusera på lösningar och att allas idéer var lika viktiga. Grupperna återsamlades för att presentera några av sina förslag som kom att ligga till grund för det fortsatta förbättringsarbetet. Deltagarna uttryckte att upplägget varit mycket givande. Det uppskattades att få träffa varandra över förvaltnings- och nämndgränserna. Det blev tydligt att alla ville hitta lösningar och att dessa kunde tas fram gemensamt.

Det tredje steget påbörjades genom att samla in alla idéer och förslag på lösningar som kommit fram på det tidigare mötet. Materialet var omfattande och innehöll många konstruktiva förslag på förbättringar. Materialet analyserades utifrån olika perspektiv av brukarombuden och barnombudets juristpraktikant. Målet med analyserna var att inför nästa steg ha ett underlag som deltagarna i utvecklingsarbetet skulle kunna prioritera bland. En enkät kommer tas fram där även barn kommer få vara en del av prioriteringsarbetet av de idéer och lösningar som tidigare kommit fram. Utvecklingsarbetet kommer fortgå under våren 2021 med målet att göra en uppföljning av hur nämnderna arbetat med de förslag som kommit fram. Brukarombudet kommer skriva om detta arbete i nästkommande rapport för 2021.

Struktur för brukarinflytande

Uppsala kommun har flera brukarinflytanderåd. Råden är tänkta som en del i arbetet med att öka delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning i enlighet med mål 1 i Programmet för full delaktighet (2016). Under 2020 har det centrala brukarrådet ändrat namn från kommunala handikapprådet till Uppsala kommuns funktionsrättsråd. Rådets administrativa stöd har flyttats från omsorgsnämnden till hållbarhetsavdelningen på kommunledningskontoret. Detta efter synpunkter från Funktionsrätt i Uppsala kommun, omsorgsnämnden och Uppsala kommuns funktionsrättsråd. Frågor som berör rådet är kommunövergripande och innefattar alla verksamheter i kommunens nämnder och bolag. Rådet arbetar aktivt med att lyfta programmet för full delaktighet. Brukarombudet är adjungerad i rådet samt dess arbetsutskott.

Tidigare brukarombud påbörjade ett arbete 2019 tillsammans med omsorgsförvaltningens avdelning för socialpsykiatri i frågan om inflytande på verksamhets- och strategisk nivå i Uppsala kommun. Ett önskemål från brukarrörelsen har varit att flera nämnder ska omfattas av en inflytandestruktur för målgruppen. En metod som diskuterats har varit framtidsverkstad enligt SKR:s Dialogguiden.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Omsorgsförvaltningen tog tidigare initiativ till en ansökan om projektstöd i samband med den statliga satsningen ”insatser inom psykisk hälsa”. Tyvärr gick inte ansökan igenom. Brukarombudet har kontakt med ansvariga på omsorgsförvaltningen och kommer under våren återuppta samarbete kring denna fråga. Som ett av flera underlag för det fortsatta arbetet finns ett nytt metodstöd från brukarrörelsen NSPH i Göteborg (2020) med. Handboken vänder sig till dem som vill organisera ett systematiskt arbete för att stärka inflytandet inom vård och omsorg för personer med psykisk ohälsa. NSPH i Uppsala har i möte med brukarombudet uttryckt att handboken är bra.

Programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Brukarombudet deltar årligen vid uppföljning av Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning (2016). I 2020 års uppföljning uppmärksammades åter att måluppfyllelsen är svårbedömd utifrån uppföljningsunderlaget. Det är svårt för nämnder och bolag att själva bedöma om målen är uppfyllda då flera mål och delmål är visionära i sin utformning. Det som gått att bedöma kring måluppfyllelsen är inom vilka målområden det pågår arbete i Uppsala kommun.

Inför uppföljningen 2020 skickades två frågor ut till alla nämnder och bolag. Frågorna som ställdes var:

- Vilka frågor/områden, kopplade till Program för full delaktighet kommer er nämnd/ert bolag att arbeta främst med under verksamhetsåret 2021?
- Om ni skulle erbjudas stöd för att bättre lyfta frågor och arbeta med åtgärder som rör funktionshinderområdet, hur tycker ni att det stödet kan/bör se ut?

I svaren om vad nämnderna och bolagen skulle arbeta med kommande år framkom flera övergripande områden som demokrati, inflytande, mångfald och jämställdhet. Andra områden handlade om utveckling av samarbeten, dialoger och kommunikation samt anpassningar av verksamhet och anställningsmöjligheter.

Flera nämnde att de skulle arbeta med fysisk tillgänglighet och kommunikation och att utbildning och kompetensutveckling kommer att prioriteras. Flera nämnder och bolag svarade att de önskar öka kunskapen om olika aspekter av funktionsnedsättningar. Detta menade dem skulle kunna genomföras via utbildningar, deltagande i gemensamma forum och genom ökad samverkan och samarbeten. Flera önskade att få stöd med att ta sig an programmet för full delaktighet och att arbeta med mål kopplat till den egna verksamheten. Det framkom även i svaren att handlingsplanen till programmet behöver revideras och förnyas.

Uppföljningen av programmet visade att färre nämnder arbetar med programmets mål än föregående år. Det är färre rapporterade åtgärder, men ingen markant skillnad för hur åtgärderna fördelas över olika målområden i jämförelse med tidigare uppföljningar. I uppföljningen framkom att det fortfarande finns behov av implementering av både programmet och dess bifogade handlingsplan. Flera nämnder och de flesta bolagen uppgav att de inte hade kännedom om program för full delaktighet och det ansvar som just deras nämnd eller bolag har i handlingsplanen.

Bedömningen av uppföljningen blev att implementering och medvetandegörande av Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning behöver intensifieras och prioriteras. Omsorgsförvaltningens tjänsteperson och brukarombudets förslag till Kommunfullmäktige var att besluta om att tillsätta en grupp för att starta planering av kompetenshöjande åtgärder.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Detta i syfte att öka medvetenheten om programmet och tydliggöra vad som krävs för att nå målen för respektive förvaltning och bolag. Förslaget har lett till att en arbetsgrupp i omsorgsförvaltningen tillsatts. Gruppen består av programansvarig strateg, brukarombuden och ombudsman från Funktionsrätt. Arbetet sker med återkommande dialoger med föreningar som är medlemmar i Funktionsrätt Uppsala kommun. Arbetsgruppen arbetar med en förstudie som ska presenteras senast till sommaren 2021. Förslag från omsorgsförvaltningen och brukarombudet var även att revidera handlingsplanen och göra den bättre anpassad till förvaltningar och bolag. Denna fråga behöver behandlas på kommunstyrelsen då de tagit fram handlingsplanen tidigare.

Tillgänglig information på kommunwebben

I Uppsala kommun ska alla kunna ta del av information och kunna kommunicera utifrån sina förutsättningar i enlighet med mål 3 i Programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning (2016). Sedan januari 2020 gäller även EU:s Webbtillgänglighetsdirektiv 2016/2102 i Sverige. Föreskrifter om tillgänglighet till digital offentlig service (2019) kompletterar bestämmelserna i lagen och syftar till att genomföra direktivet om tillgängliga webbplatser. Direktivet gäller för myndigheter, regioner, kommuner och andra aktörer som klassas som offentliga organ. Direktivet gäller även vissa privata aktörer som utför tjänster med offentlig finansiering. För att Uppsala kommun ska anses följa webbtillgänglighetsdirektivet ska kommunen utforma sina webbplatser, APP: ar och dokument så att dessa går att uppfatta, är hanterbara, begripliga och robusta. Uppsala kommun ska även erbjuda användare att påtala brister och få dessa brister åtgärdade. För att följa direktivet ska Uppsala kommun publicera en tillgänglighetsredogörelse på webben.

Brukarombudet har uppmärksammat att Uppsala kommun påbörjat arbetet med att göra webben tillgänglig. Det finns möjlighet att påtala brister och utvecklingsmöjligheter. En tillgänglighetsredogörelse finns att ta del av på kommunens webb. Redogörelsen visar att Uppsala kommun har utmaningar med att göra webben tillgänglig enligt direktivet. Utifrån detta har Uppsala kommun åberopat undantag för oskäligt betungande anpassning enligt 12 § lagen om tillgänglighet till digital service för dokument publicerade 23 september till 22 september 2020. Brukarombudet kommer fortsätta följa kommunens arbete med tillgänglighet på webbsidorna. Frågan måste hållas levande och kommunen behöver följa utvecklingen inom området. Brukarombudet får återkommande klagomål om bristande tillgänglighet på kommunens webbsidor. Uppmaningen till kommunen är att ta stöd från brukarrörelsen och andra kunniga inom området för att få webben tillgänglig för alla. Tillgänglig information handlar inte bara om att dokument ska vara enkla att ta del av eller förstå. Det handlar även om att veta om att information finns och att förstå vad information kan betyda för en själv och sin omgivning. Brukarombudet menar att detta är en demokratifråga och en fråga om mänskliga rättigheter.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Boendefrågor

Utvecklingsbehov

När Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) aktualiserades var behovet av boendeformer bland annat inriktat på gruppbostäder. De stora institutionerna skulle avvecklas och flera av dem som bott på institutioner bedömdes ha behov av sammanhållna gruppboenden med närhet till personalstöd. Idag uttrycker brukare, brukarföreningar och företrädare olika behov av andra boendeformer än dem som benämns i LSS. Även kommunens tjänstepersoner ser andra behov av boendeformer än de som finns med i LSS. Exempel på ny form av boende som diskuteras är boenden med inriktning mot äldre med LSS insatser. Ett sådant boende skulle ha mer inriktning mot omvårdnad, åldersanpassade aktiviteter och närhet till personalstöd.

Uppsala kommun har idag flera utmaningar i de nuvarande gruppbostäderna. Brukare delar på personal och gemensamma utrymmen samtidigt som de har helt olika livssituationer. Brukare som brukarombudet pratat med har beskrivit att de själva är unga och vill umgås med sina grannar men att dessa är gamla och inte är intresserade eller orkar göra samma saker som dem vill. Flera uppger att de har svårt att skaffa nya vänner men anses inte ha behov av kontaktperson när de ansöker om det hos kommunen.

Ett tidigare äldreprojekt som finansierats av Socialstyrelsen genomfördes på omsorgsförvaltningen. Projektet visade behov av andra former av aktiviteter för äldre omsorgstagare som var daglediga. Projektet innebar att medarbetare med särskild kompetens och uppdrag åkte till olika gruppboenden för att erbjuda riktade aktiviteter. Brukarna var själva involverade och påverkade vilka aktiviteter som skulle genomföras. Bland annat arrangerades kräftskiva och sommarfest. Tyvärr har erfarenheten av projektet inte lett till någon fortsättning av arbetssättet. Resultatet från projektet har återkopplats från omsorgsförvaltningen till Socialstyrelsen enligt områdeschef.

Förutom behovet av ett särskilt stöd till äldre inom LSS uttrycker fler som brukarombudet haft kontakt med att andra insatser behövs. En insats som flera tagit upp och som prövats i andra kommuner är ett boendestöd riktat till målgrupper inom LSS. Det finns exempel på brukare som önskar och har möjlighet att själva köpa en lägenhet för att sedan söka om insatsen boendestöd. Brukarombudet har kontaktats av närstående som planerar att köpa en lägenhet men där insatsen idag inte finns att tillgå i Uppsala kommun. Samtidigt som den finns i andra kommuner.

Brukarombudet har även fått synpunkter om att själva insatsen boendestöd skulle behöva utvecklas. Det finns önskemål och tankar om att insatsen borde ändra innehåll. Exempelvis skulle boendestöd kunna göra mer än bara ge stöd. Särskilt gäller detta för brukare som tillfälligt mår sämre och inte kan genomföra sysslor i hemmet och då hänvisas till hemtjänst. Ett annat exempel är brukare med hemmavarande barn som behöver mer hjälp än stöd för att klara av sitt föräldraskap och hushåll. Ett alternativ skulle kunna vara att skapa hemtjänstliknande insatser till de målgrupper som annars har boendestöd. En annan målgrupp som lyft frågan om boendestöd är personer med neurologiska funktionsnedsättningar.

Brukarombudet har tidigare uppmärksammats om problem som personer med neurologiska funktionsnedsättningar har i Uppsala kommun (Bromark 2019). Exempelvis placeras personer under 65 år tillfälligt (ofta i längre perioder) på äldreboende.

Att personer placeras på äldreboende kan bero på flera orsaker. Det kan exempelvis bero på familjeförhållanden eller att bostaden inte är anpassad för den omfattande omvårdnad som behövs inledningsvis. Att hamna på ett äldreboende vid ung ålder kan innebära flera problem. Brukarombudet har uppmärksammats om att unga personer som bor på äldreboende kan ha svårare att få sina behov tillgodosedda. Det kan handla om att inte få tillräckligt med tid för rehabilitering och hälsofrämjande aktiviteter som till exempel kultur och fritid eller att få vara med sin familj. När det gäller vikten av kontinuerlig rehabilitering skriver Neuro om vikten av rehabilitering i sin rapport *”Rapport 2020 - Fördjupning rehabilitering”*. De menar att personer med neurologiska diagnoser som genomgår rehabilitering kan få hjälp med kompensatoriska strategier för förlorade funktioner och därmed få en fungerande vardag. För att upprätthålla funktioner och förebygga försämringar behöver vissa övningar ske kontinuerligt eller under återkommande perioder. Brukarombudet följer Uppsala kommuns arbete för att finna lösningar för dem under 65 år som hamnar på äldreboenden.

Brukarombudet deltog på en föreningsdialog som omsorgsförvaltningen arrangerade under hösten 2020. Dialogens syfte var att politiker och representanter från olika brukarföreningar skulle träffas och diskutera framtidens särskilda boenden. Det som framkom var bland annat vikten av att ta med brukare och brukarföreningar i planering av nya boenden. Här finns goda exempel från Tierps kommun, där brukarrådet ”Kung Nu” var med från början i planeringen av ett nytt gruppboende.

Under föreningsdialogen framkom även att *”personer med funktionsnedsättningar har olika viljor om hur deras boende ska se ut, därför behöver man bygga olika alternativ. Det får inte bli för enspårigt”* Några lyfte behovet av att få bo med personer i liknande livssituation och ålder. Kompetens hos personalen var också något som lyftes och att det idag inte finns någon nationell utbildning riktad mot målgrupperna. Skulle Uppsala kommun kunna påverka att en nationell utbildning blir till?

Ekonomiska förutsättningar

Uppsala kommun har sedan flera år haft svårt att verkställa beslut om boende till personer med LSS beslut. Det finns flera orsaker till detta men en del är den begränsade ekonomin för den enskilde. De bostäder som byggs är ibland för dyra för att vissa personer ska kunna tacka jag till erbjudandet om bostad. En annan orsak har varit att för få boenden har byggts. Kommunfullmäktige har under 2020 prioriterat i budgeten så att fler gruppboenden ska kunna byggas.

Ett annat problem som brukarföreningar signalerat är att fler än tidigare får avslag på ansökningar om sjukersättning och aktivitetsersättning. Det här innebär att personer med funktionsnedsättning inte kan flytta från sina anhöriga eller att den som redan har en bostad tvingas flytta till en mindre bostad. Bilden bekräftas av kommunens personliga ombud. Även kommunens försörjningsstöd ser dessa problem. De beskriver för brukarombudet att dessa ärenden oftast handlar om personer som haft aktivitetsersättning och som får avslag på sin ansökan om sjukersättning efter att de fyllt 30 år. Dessa personer blir tyvärr ofta långvariga inom försörjningsstöd. De ser även personer som söker försörjningsstöd utifrån att de varit sjukskrivna i många år och som egentligen borde ha sjukersättning. Dessa personer får avslag då man inte prövat deras arbetsförmåga mot hela arbetsmarknaden.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Samtal med kommunens bolag om inflytande och delaktighet

Under hösten 2020 bjöd brukarombudet in till dialog med de kommunala bolagen. Enskilda inbjudningar skickades till bolagen, med flera påminnelser. Av 13 bolag har fem deltagit i enskilda dialoger. Bolag som varit delaktiga i samtalen är Uppsalahem AB, Uppsala vatten, UKK, Fyrishov och Skolfastigheter. Destination Uppsala har hört av sig efter årsskiftet och kommer träffa brukarombudet under våren. Samtalen har skett via digitala möten med enskilda tjänstepersoner och vid några tillfällen i grupp. Syftet med dialogerna var att tillsammans diskutera programmet för full delaktighet. Särskilt fokus var på inflytande, samverkan med brukarföreningar och hur brukarombudet skulle kunna vara ett stöd i arbetet med inflytande och delaktighet.

Resultatet av samtalen kan inte ses som en heltäckande bild av arbetet med delaktighet och inflytande inom de kommunala bolagen. Underlaget kan däremot ses som ytterligare en signal om att programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning behöver implementeras och användas. I samtalen framkom att två av bolagen inte känner till att programmet finns, två bolag känner till det men arbetar inte med det specifikt. Ett av bolagen har varit en del i framtagandet av programmet. Bolagen arbetar med delaktighet och tillgänglighet på olika sätt, utifrån sina respektive verksamheter även om arbetet inte är strukturerar utifrån programmet för full delaktighet. De arbetar genom olika åtgärder som till exempel anpassningar i befintliga lokaler, vid nybyggnation och vid kommunikation med olika användare. Några beskriver att de i det löpande arbetet och inför framtida investeringar inhämtar erfarenheter och kunskaper från bland annat medborgare.

Några saker som nämns är runda-bord-samtal, medborgardialog och dialog med föreningslivet. Det varierar bland bolagen om det är något de gjort länge eller nyligen börjat med. Dock finns viljan hos samtliga att lyssna in medborgare och föreningar och göra nödvändiga anpassningar i verksamheten. Bolagen som deltagit i samtalen upplever att Uppsala kommun har ”höjt ribban” gällande tillgänglighet, men utan att tillföra medel för det. Konsekvensen är ökade kostnader, men utan intäkter för det i form av ekonomiska anslag.

Vidare menar bolagen att det inte alltid är så lätt att följa de många styrsignalerna från kommunen. Program för full delaktighet är ett av de många program och riktlinjer som ska prioriteras. Det upplevs problematiskt att ”hänga med i svängarna”. Någon påpekar att det *”inte ska vara pappersprodukter”*, vilket kan antydas vara en känsla av ansvar. Flera pratar om att det behövs ett helhetsperspektiv. Det är idag nämnder och staber som har olika viljor. *”Vi behöver lägga ett helhetspussel”*, menar någon. Det upplevs ibland som att kommunala förvaltningarna inte samarbetar med varandra och att bolagen hamnar i förvaltningarnas interna diskussioner. De påpekar att alla arbetar med kommunens gemensamma mål och budget och har samma grund att stå på men, *”ibland känns det som att man jobbar med sitt och glömmer att man har mycket gemensamt. Nästan som att man motarbetar varandra.”*

Bolagen beskriver att mycket görs, men är samtidigt medvetna om att det alltid kan bli bättre. De menar att kompetensen för frågorna kan höjas. Vissa har kommit längre än andra och funderar över möjligheten att arbeta mer systematiskt och kontinuerligt och inte som i dagsläget att *”springa på bollar”*. De vill kunna styra sitt tillgänglighets- och delaktighetsarbete själva och önskar stöd i att medvetandegöra och systematisera det arbetet. Ett bolag har som förslag att de skulle kunna lägga in en tillgänglighetsrutin, precis som med HLR (Hjärt- och lungräddning) en gång om året. Då skulle de hålla frågan om tillgänglighet och delaktighet levande och inte behöva ”*springa på bollar”*. Flera menar att de behöver stöd i att identifiera vad programmet betyder för det

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

enskilda bolaget, att konkretisera arbetet, *”Vi behöver en översättning för de måldokument som vi jobbar mot. Vi behöver hjälpa varandra. Man behöver grundkunskap för att få till en samsyn. Vad kan vi förbättra och vem behöver vi kroka arm med för att jobba vidare med de program vi har. Det behöver bli konkretare. Det behöver systematiseras utifrån programmet.”* Även här finns helhetstänket med, att gå framåt tillsammans som en kommun.

Diskussion och avslutande kommentarer

Coronapandemin har tagit en stor plats under årets arbete av förklarliga skäl. Brukarombudet har trots det kunnat samarbeta med brukarorganisationer, civilsamhället, Uppsala kommun och andra intressenter. Vissa brister har blivit extra tydliga under pandemin som till exempel brister kring tillgänglig information, det digitala utanförskapet och förutsättningarna för brukarföreningar/civilsamhället att upprätthålla sin verksamhet och vara en del i kommunens utvecklingsarbete. Samtidigt har brukarombudet sett exempel på vilja att öka delaktigheten i linje med FN konventionen, Agenda 2030 och programmet för full delaktighet. Men mer behöver göras och fler behöver kompetens om och förståelse för delaktighet och inflytande för alla invånare i Uppsala kommun.

Det digitala utanförskapet och brist på tillgänglig information är en demokratifråga och en fråga om mänskliga rättigheter. Om du inte kan vara digital står du idag utanför delar av samhället. Att vara beroende av andra för att få del av information innebär att den närmaste omgivningen behöver vara lyhörd.

Det är därför viktigt att medarbetare och politiker i Uppsala kommun kan och arbetar för de mänskliga rättigheterna. Att vara delaktig i sitt eget liv ser lika olika ut som vi är olika som individer. För att kunna vara delaktig behövs tillgång till information och kunskap om sina rättigheter. Barn med funktionsnedsättning behöver extra stöd och mer kunskap om sina rättigheter. Det är viktigt att barn och unga erbjuds forum och anpassade metoder för att kunna påverka sin situation. Brukarombudet har mött barn, ungdomar och vuxna som inte upplever att de kan eller får påverka sina liv. Här behöver Uppsala kommun fortsätta arbetet med full delaktighet för alla.

Omvärlden förändras och nya behov uppstår. När det gäller delaktighet och tillgänglighet behövs ständig dialog och utveckling. Som ett led i utvecklingen behöver Uppsala kommun ta vara på brukares- och brukarföreningars kompetens och erfarenheter. Några exempel där Uppsala kommun tagit vara på kompetens och erfarenheter är i samarbete kring arvfondsprojektet *Ge makten vidare* (2017 – 2021) och *Ung i FUB - Volymen på max* som är ett ungdomsprojekt inom FUB med ekonomiskt stöd från Postkodlotteriet. Genom dessa projekt har Uppsala kommun fått stöd i arbetet med att delaktighet och inflytande. Tillsammans har deltagare i projekteten och kommunen utvecklat arbetssätt och förslag på strukturer för att öka inflytande. Dessa projekt har bland annat inneburit att en ny daglig verksamhet ska starta 2021 med fokus på inflytandefrågor och ett ungdomsråd som ska startas inom arbete och bostad på omsorgsförvaltningen.

Brukarombudet har under året uppmärksammat om att brukarföreningar haft svårt att upprätthålla sina verksamheter under pandemin. I samtal med Funktionsrätt Uppsala kommun har brukarombudet fått veta att två av föreningarna planerar att läggas ner. För att värna det samarbetet och den samverkan som idag finns med föreningarna, behöver förutsättningar för brukarföreningar tas i beaktande. Om kommunen vill samarbeta och samverka med föreningarna så måste dessa finnas kvar.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Brukarombudet arbetar för ökad delaktighet genom kontinuerlig dialog med brukare, brukarföreningar, tjänstepersoner och politiker. Under året har brukarombudet stöttat tjänstepersoner i Uppsala kommun, Region Uppsala och civilsamhället att hitta rätt forum och föreningar för olika inflytandefrågor. Brukarombudet har fortsatt att samla kunskap om olika metoder och arbetssätt för ökat inflytande och delaktighet. I årets rapport vill brukarombud vill särskilt lyfta fram tjänstedesign (Innovationsguiden SKR) som ett gott exempel på hur Uppsala kommun kan och har arbetat med inflytande och delaktighet. I tjänstedesign är tanken att skapa förnyelse och bättre ”tjänster” tillsammans med användaren. Uppsala kommun har utbildat projektledare och medarbetare i metoden och flera innovationsprojekt har genomförts. Brukarombudet har själv använt delar av metoden i det utvecklingsprojekt som påbörjades under våren tillsammans med barnombudet.

Slutligen vill brukarombudet lyfta något som är särskilt oroande. Det är den ökande psykiska ohälsan. Pandemin har påverkat många i samhället och en hälsoskuld kommer behöva tas omhand. Här behöver Uppsala kommun ta ansvar för sin del och arbeta strategiskt och utifrån ett hälsofrämjande perspektiv för såväl brukare, medarbetare och invånare.

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Referenser och relaterade dokument

Brukarombudets årsrapport 2019. Kristina Bromark

Coronakrisens konsekvenser för det civila samhället. Lägesbild oktober 2020.MUCK Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. https://www.mucf.se/sites/default/files/coronakrisens_konsekvenser_for_det_civila_samhallet_0.pdf

Framtidsverkstad SKR Dialog Guiden Framtidsverkstad - Dialogguiden

FUB:s enkätundersökning till närstående: https://www.fub.se/wp-content/uploads/2020/06/Rapport-resultat-av-enk%C3%A4t-om-smittspridning-i-bostad-enligt-LSS.pdf

Funk-it https://vardochomsorg.uppsala.se/funkit/

FUB arvfondsprojekt ”Ge makten vidare” https://www.arvsfonden.se/projekt/alla-projekt/projektsidor/ge-makten-vidare

FUB projekt ”Volymen på max” https://www.globalnpo.org/SE/Stockholm/759511391066580/Ung-i-FUB---Volymen-p%C3%A5-max

Föreskrifter om tillgänglighet till digital offentlig service. Myndigheten för digital förvaltnings föreskrifter om tillgänglighet till digital offentlig service (digg.se)

Handbok i brukarinflytande. Ett metodstöd från brukarrörelsen till dig som vill organisera ett systematiskt arbete för att stärka inflytandet inom vård och omsorg för personer med psykisk ohälsa. Handboken-4.4-digital_201208.pdf (nsphig.se)

Handlingsplan för digital transformation, Verksamhetsutveckling med stöd av digital Teknik https://www.uppsala.se/kommun-och-politik/publikationer/handlingsplan-for-digital-transformation/

Innovationsguiden är ett metodstöd för att utveckla innovativa lösningar i offentlig sektor https://innovationsguiden.se/

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning https://www.regeringen.se/4ae1cb/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/funktionshinder/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf

Lag om stöd och service för vissa funktionshindrade https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1993387-om-stod-och-service-till-vissa_sfs-1993-387

Lag om tillgänglighet till digital offentlig service https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181937-om-tillganglighet-till-digital_sfs-2018-1937

Mänskliga rättigheter https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/fakta-om-manskliga-rattigheter/

Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning, Uppsala kommun. https://www.uppsala.se/contentassets/c717e52af54b46b580ce89b192a0d41f/program-for-full-delaktighet-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Nästa steg för att öka takten för att uppnå målen i Agenda 2030 Agenda 2030 och globala målen - Regeringen.se samt proposition till riksdagen om förslag på arbete med Agenda 2030 framöver. https://www.regeringen.se/49dc90/contentassets/378ab5cbd6b148acaeccc9413cc0e1ba/sveriges-genomforande-av-agenda-2030-prop.-201920188

Rapport ”Tvättar händerna dubbelt så mycket som innan pandemin, och det var mycket redan innan.” Coronapandemin – hur påverkas personer med diagnoser inom OCD-spektrumet? Enkätundersökning sammanställd juni 2020.

”Rutinerna slås sönder och plötsligt står vi helt utan stöd” – En undersökning om hur Covid-19 påverkar situationen för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras anhöriga. Framtagen av Riksförbundet Attention 2020-04-29. https://attention.se/wp-content/uploads/2020/05/rapport_coronakrisen_pdf-1.pdf

RSMH, Riksförbundet för social och mental hälsa. Föreningsenkät juni 2020: Situationen under Coronapandemin och efteråt.

Socialstyrelsen termbank Socialstyrelsen - Termbank

Socialtjänstlag https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Styrkraft i funktionshinderpolitiken SOU 2019:23.

Tillsyn för minskad smittspridning av covid-19 – LSS-boende för vuxna. https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publicerat/iakttagelser-i-korthet/2020/tillsyn_lss_200527.pdf

Uppsala kommuns tillgänglighetsredogörelse. https://www.uppsala.se/lankar-i-sidfoten/tillganglighetsredogorelse/

Neuro rapport 2020 neurorapporten-2020.pdf

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Bilaga

Brukarombudets samarbetspartners och dem brukarombudet träffat

Möten och samarbeten med civilsamhället

- Autism och Aspberger förbundet
- Attention
- Balans
- Hjärnkoll
- NEURO
- Strokeföreningen
- OCD- förbundet
- NSPH (Nationell samverkan psykisk hälsa)
- Ångestsyndromsälskapet
- FUB (Föreningen för barn ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning)
- RSMH (Riksföreningen för social och mental hälsa)
- Intresseföreningen för schizofreni
- Brukarrevisionsbyrån i Uppsala BRiU
- Funktionsrätt Uppsala kommun och deras ombudsman
- Funktionsrätt Uppsala Län och deras ombudsman
- TRIS (Tjejers rätt i samhället)
- BISAM, Region Uppsala
- BOiU, barnombudet i Uppsala
- SUF Kunskapscentrum Region Uppsala
- Svenska Kyrkans diakoni
- Bräcke diakoni, personliga ombud
- Röda Korset
- UL
- Fyrisgården
- FUB:s arvfonsprojekt ”Ge makten vidare”
- Funktionsrätts arvfondsprojekt ”Jag gör politik”
- FUB:s projekt ”Volymen på max”
- Projektledare för delaktighet och inflytande Region Uppsala
- FOU länsnätverk för chefer till biståndshandläggare

Brukarråd

- LSS inflytandegruppen, Region Uppsala
  (7 brukare, 2 brukarföreningar, närvårdkordinator, FoU samordnare)
- Uppsala kommuns Funktionsrättsråd
  (10 brukarföreningar och 7 nämnder)

Samarbete - kontakter i Uppsala kommun och andra kommuner

- Elevhälsan
- Eriksbergs särskola
- Kontaktcenter Uppsala kommun
- Kommunikationsstaben Uppsala kommun
- Anhörigcenter Uppsala kommun

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

- Hållbarhetsavdelningen KLK
- Stadsbyggnadsförvaltningen avdelning för gata och park
- Äldreombudsmannen
- Lots på socialförvaltningen,
- Uppsala parkerings AB
- Uppsala hem
- UKK, Uppsala konsert och kongress
- Brandförsvaret
- Fyrishov
- Uppsala vatten
- Skolfastigheter
- Omsorgsnämnden
- Utbildningsnämnden
- Socialnämnden
- Kommunstyrelsen
- Tjänstepersoner i ledande och stödjande funktioner på omsorgsförvaltningen
- Tjänstepersoner i ledande och stödjande funktioner på arbetsmarknadsförvaltningen
- Tjänstepersoner i ledande och stödjande funktioner på socialförvaltningen
- Tjänstepersoner i ledande och stödjande funktioner på utbildningsförvaltningen
- Tjänstepersoner i ledande och stödjande funktioner på äldreförvaltningen.
- Göteborg Västra
- Nationellt nätverk för ombud/ombudsmän inom äldre och omsorg

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

fredag 2021-06-04 08:46

Utgående mail

Till: [redacted]
Från: Östhammar Direkt
Skickat: 2021-06-04:08:46

Bilagor: las-brukarombudets-rapport-for-2020.pdf;

VB: Fwd: Brukarombudets årsrapport 2020 [ÖK-2021-29420]

Från: [redacted]
Skickat: den 3 juni 2021 16:51
Till: Östhammar Direkt <osthammardirekt@osthammar.se>
Ämne: Fwd: Brukarombudets årsrapport 2020

Hej!

Den här rapporten skickas till er för att förhoppningsvis kunna finnas med i underlaget till beslut i det återremitterade ärendet om brukarombud i Östhammars kommun som grundar sig i en motion från Irmeli Bellander, lib.
Vi känner inte till hur långt det ärendet gått men årsrapporten från Uppsala kommuns brukarombud föreligger sedan ca en månad, och här är den.
Vi kan inte diarienummer eller så, men hoppas att rapporten kan hitta rätt och förhoppningsvis hjälpa till i beslutsfattandet. Vi försöker återkomma eller kanske be vårt brukarombud Jeanette Nordin om hjälp för att se till att rapporten kommer rätt. Svara gärna och tala om rapporten hittat fram, och kanske även hur långt ärendet hunnit. Skicka då helst till [redacted] med kopia till [redacted] !

Vänliga hälsningar, för NSPH (Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa), [redacted]

---------- Forwarded message ---------
Från: **Uppsala kommun Kontaktcenter** [redacted]
Date: tors 3 juni 2021 kl 16:17
Subject: Brukarombudets årsrapport 2020
To: [redacted]

Vänliga hälsningar,

Inkom 2021-06-07
Dnr KS-2020-442 - 14
Dpl 913

Pernilla Rengart
Kommunvägledare, Kontaktcenter

Postadress: Uppsala kommun
Kontaktcenter
753 75 Uppsala
Besöksadress: Stationsgatan 12
Telefon: 018-727 00 00
E-post: [redacted]

Kommunstyrelsen i Uppsala kommun behandlar personuppgifter för att kunna utföra sina uppdrag. Information om dina rättigheter och hur Uppsala kommun behandlar personuppgifter.

OBS: Det här e-postmeddelandet har sitt ursprung utanför kommunen. Klicka inte på länkar eller öppna bifogade filer om du inte känner igen avsändaren och vet att innehållet är säkert. Är du osäker så kontaktar du IT-support.

Inkom 2022-01-11
Dnr KS-2020-442
Dpl 913

SVAR TILL IRMELI BELLANDER (L) GÄLLANDE INRÄTTANDE AV TJÄNST SOM ÄDRE- OCH BRUKAROMBUD.

Socialnämnden har två gånger yttrat sig i frågan om inrättande av tjänst som äldre- och brukarombud.

Efter den av kommunfullmäktige beslutade återremissen till övriga nämnder och organisationer kvarstår nedanstående förslag till beslut:

Kommunfullmäktige antar socialnämndens första yttrande som sitt eget och avslår därmed förslaget i motionen från Irmeli Bellander.

Östhammar 2022011

Jacob Spangenberg (C)

Ordförande i kommunstyrelsen

Dnr KS-2021-750

§ 199. Valärende, Entledigande som ersättare i kommunfullmäktige

Beslut

Freddie Eriksson (MP) entledigas från sina uppdrag som ersättare i kommunfullmäktige, referensgruppen, valberedningen samt insynsplats i kommunstyrelsen.

Ny sammanräkning begärs hos Länsstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Freddie Eriksson (MP) begär i skrivelse 2021-11-09 entledigande från sina uppdrag som ersättare i kommunfullmäktige och ledamot i styrelsen för Fyrisåns Vattenförbund.

Kommunfullmäktige antog ny slutförvarsorganisation 2019-02-19, § 9. Utifrån både den nya och den tidigare organisationen ingår ledamöter (och ersättare) i Östhammars kommunfullmäktige i referensgruppen tillsammans med representanter för ett antal andra organisationer. Det gör att entledigandet från uppdraget som ersättare i fullmäktige även innebär ett entledigande från referensgruppen.

Även uppdragen som ersättare i valberedningen och insynsplats i kommunstyrelsen upphör i och med entledigandet.

Entledigandet som ledamot i styrelsen för Fyrisåns Vattenförbund hanteras i nästkommande kommunstyrelsesammanträde.

Beslutet skickas till

Freddie Eriksson (MP)
Länsstyrelsen
Administratör Troman Hanna Horneij
HR löneadministration
Kommunstyrelsen

Motion till Östhammars fullmäktige

Lägstanivå vad gäller städning av kommunens äldreboenden

Östhammars kommun har fem äldreboenden, Tallparksgården, Parkvägen, Lärkbacken, Edsvägen och Olandsgården. Boendena städas bland annat av kommunanställda lokalvårdare och av vårdpersonal.

En skriftlig städinstruktion finns att tillgå på de flesta av kommunens äldreboenden. Städinstruktionerna på de olika boendena följer dock ingen gemensam lägsta standard för städningen.

Det finns inte en regelbunden uppföljning av städkvaliteten, den utförs sporadiskt genom ronder av miljökontoret. I vissa fall görs ronderna först när en brukare själv har lämnat klagomål.

En regelbunden uppföljning av kvaliteten av städningen på äldreboendena av den som har huvudansvaret för städningen, det kan även användas som ett komplement till t.ex. miljökontorets tillsynsverksamhet. Det är även önskvärt att en städinstruktion vad gäller mininivå för städning införs på samtliga äldreboenden i kommunen. De små åtgärderna skulle öka städningens lägstanivå på kommunens äldreboenden.

Vårt förslag ändrar inget i praktiken för de äldreboenden som redan idag har goda städrutiner.

Med anledning av detta yrkar Sverigedemokraterna:

-Att ett policydokument skapas vad gäller mininivå för städningen på samtliga av kommunens äldreboenden.

-Att ett policydokument skapas vad gäller uppföljningen av städkvaliteten på samtliga av kommunens äldreboenden

För Sverigedemokraterna Östhammar

[redacted]

Bo Persson

[redacted]

Martin Wahlsten

2021-02-28

Dnr KS-2021-146

§ 37. Motion från Bo Persson (SD) och Martin Wahlsten (SD) om lägstanivå vad gäller städning av kommunens äldreboenden

Beslut

Motionen överlämnas till kommunstyrelsen för beredning.

Ärendebeskrivning

Bo Persson (SD) och Martin Wahlsten (SD) yrkar i motion daterad 2021-02-28:

- Att ett policydokument skapas vad gäller miniminivå för städningen på samtliga av kommunens äldreboenden.
- Att ett policydokument skapas vad gäller uppföljningen av städkvaliteten på samtliga av kommunens äldreboenden.

Beslutsunderlag

Motion

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Dnr SN-2021-71

Dnr KS-2021-146

§ 302. Yttrande angående motion om lägstanivå vad gäller städningen av kommunens äldreboende

Förslag till beslut

Socialnämnden antar förslag till yttrande och överlämnar yttrandet till kommunstyrelsen. (bilaga)

Ärendebeskrivning

Bo Persson (SD) och Martin Wahlsten (SD) yrkar i motion daterad 2021-02-28:

- Att ett policydokument skapas vad gäller mininivån för städning på samtliga kommunens äldreboenden
- Att ett policydokument skapas vad gäller uppföljningen av städkvaliteten på samtliga av kommunens äldreboenden

Motionen inkom 2021-04-10 till socialnämnden.

Beslutsunderlag

KS-2021-146 Motion lägstanivå vad gäller städningen av kommunens äldreboenden

Motionstjut lägstanivå vad gäller städningen av kommunens äldreboenden

Förslag svar på motion

Dagens sammanträde

Muntlig föredragning

Carina Kumlin, sektor verksamhetsstöd och verksamhetschef Annelie Wallén föredrar ärendet.

Ordförande Lisa Norén (S) redogör för förslag till svar och genomför redaktionella ändringar.

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen, ange KS-2021-146

Inkom 2021-12-21
Dnr KS-2021-146
Dpl 913

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum	Dnr	Sid
2021-11-23	SN-2021-71	1 (3)

Socialnämnden

Östhammars kommun

2021-11-23

Svar på motion om lägstanivån vad gäller städningen av kommunens äldreboenden

Bo Persson och Martin Wahlsten, Sverigedemokraterna Östhammar yrkar i motion daterad 2021-02-28:

- Att ett policydokument skapas vad gäller mininivån för städning på samtliga kommunens äldreboenden
- Att ett policydokument skapas vad gäller uppföljningen av städkvaliteten på samtliga av kommunens äldreboende

All vård och omsorg som bedrivs i kommunal regi ska enligt Socialtjänstlagen vara av god kvalitet. Verksamhetsutövaren skall ha dokumenterade rutiner. Följande regionala rutiner finns upprättade:

- Hygienrutiner inom kommunal vård, Uppsala län
- Samverkan avseende hygien, vårdhygien och smittskydd i Uppsala län
- Basala hygienrutiner och klädregler – självskattning

”Hygienrutiner inom kommunal vård” Uppsala län är år sedan 2009 ett styrande dokument för Uppsala läns åtta kommuner. År 2019 antog tjänsteledningen för hälsa, stöd, vård och omsorg (TLHSVO) en Vis-riktlinje ”Samverkan avseende vårdhygien och smittskydd Uppsala län”, i syfte att tydliggöra ansvarsförhållanden, resurser, aktiviteter och processer för verksamheter som bedriver vård och omsorg i Uppsala län. Riktlinjen och rutiner utgör underlag för verksamheternas lokala rutiner.

Enheten städ och måltid har upprättat följande rutiner:

- Egenkontroll städkvalitet
- Daglig städ veckostäd

Inkom 2021-12-21
Dnr KS-2021-146
Dpl 913

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum Dnr Sid
2021-11-23 SN-2021-71 2 (3)

- Lista på vem som gör vad
- Bas städ
- Storstädinstruktion
- Storstädningsrutiner

Det finns en fastställd rutin för hur ofta sektor omsorg städar. Den är godkänd av miljö och hälsa vid inspektion 2018. Följande rutiner för städning finns upprättade inom sektor omsorg:

- Rutin 1 städschema särskilt boende
- Rutin 2 städfrekvenser
- Rutin 3 storstädning
- Rutin 4 skötsel av städrum
- Info folder städ

Gemensamma rum och ytor

Enheten måltid och städ, sektor verksamhetsstöd utför städning av allmänna utrymmen på Edsvägen 16, Olandsgården och Parkvägen. De två sistnämnda sedan årsskiftet. I dessa utrymmen utförs basstädning, precis som i skolan. Under hösten kommer enheten titta på övertagande av städ i allmänna utrymmen även på Lärkbacken och Tallparksgården.

Det innebär att enheten städ och måltid städar, eller kommer att städa, allmänna utrymmen på särskilda boenden och omvårdspersonal städar de boendes lägenheter.

Lägenheter

På Edsvägen 16, Lärkbacken, Olandgården och Tallparksgården städas alltså lägenheterna av omvårdnadspersonalen. Parkvägens lägenheter städas av lokalvårdare från enheten måltid och städ. Städningen av de boendeslägenheter på samtliga boenden städas enligt biståndsbeslut. Besluten utgår från den enskildes behov. Det som ingår i städningen för lägenheterna är detsamma som inom hemtjänsten. Medarbetare får utbildning i att städa enligt vårdhygienska principer som ständigt uppdateras via Vårdhygien i Uppsala län. Vi har också hygienombud som har årliga utbildningstillfällen tillsammans med Vårdhygien.

Inkom 2021-12-21
Dnr KS-2021-146
Dpl 913

ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum Dnr Sid
2021-11-23 SN-2021-71 3 (3)

Socialnämnden tackar för motionen, men ser idag inget behov av att upprätta två nya policier gällande städ på äldreboendena i vår kommun. En översyn av städrutinerna har påbörjats och behöver kompletteras med tydligare uppföljningsrutiner. En generell policy säger egentligen ingenting om hur arbetet ska utföras medan en mer detaljerad policy kommer att behöva ändras varje gång en rutin eller hygienförutsättning förändras. Socialnämnden föreslår därför kommunfullmäktige att yrka avslag på motionen.

Inkom 2022-01-12
Dnr KS-2021-146-5
Dpl 913

SVAR PÅ MOTION FRÅN BO PERSSON OCH MARTIN WAHLSTEN SVERIGEDEMOKRATERNA, GÄLLANDE INFÖRANDE AV POLICY FÖR LÄGSTANIVÅ FÖR STÄDNING

Städningen i kommunens äldreboenden utförs idag för allmänna utrymmen av medarbetare i måltid & städ och för de boende av omsorgspersonal. Persson och Wahlsten påstår i sin motion att städningen håller låg kvalitet. Vidare föreslås i motionen införande av en policy för en lägstanivå för städningen.

I underlaget för detta beslut i frågan, redogörs detaljerat för hur städkvalitetsfrågorna styrs av omfattande skriftliga rutiner. En enig socialnämnd – där även Sverigedemokraterna ingår – har beslutat föreslå att motionen avslås.

Med hänvisning till ovanstående underlag föreslås kommunfullmäktige att avslå motionen i sin helhet.

Östhammar 20220112

Jacob Spangenberg (C) ordförande i kommunstyrelsen